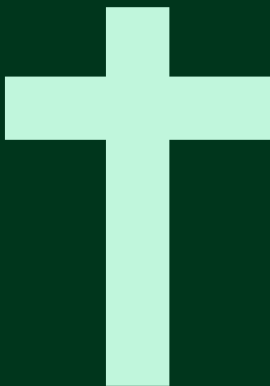

Uwumbər aagbaŋ

Bible without Deuterocanon in Konkomba

Uwumbor aagban

Bible without Deuterocanon in Konkomba

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Konkomba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Bible without Deuterocanon

in Konkomba

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

c7765cba-ce13-51c8-80b3-68facb5fdf4a

Contents

MATIU	1
MAK	65
LUK	106
JONN	174
LITULN	222
ROM YAAB	288
1 KORINT YAAB	315
2 KORINT YAAB	342
GALASIA YAAB	359
EFESUS YAAB	369
FILIPI YAAB	378
KOLOSE YAAB	384
1 TESALONIKA YAAB	390
2 TESALONIKA YAAB	396
1 TIMOTI	399
2 TIMOTI	407
TAITUS	412
FILEMONN	415
HIIBRU YAAB	417
JEMS	439
1 PIITA	446
2 PIITA	454
1 JONN	459
2 JONN	466
3 JONN	467
JUUD	468
TIBOKPIIRKAAN	471

Tibɔnyaan ti MATIU ŋmee ti na

*Yesu Kristo aayaajatiib
ponn ni aayimbil
(Luk 3.23-38)*

¹ Yesu Kristo aamaal ponn ni aayimbil le bi kigban kee ponn ni. U nan ye Ubɔr David aayaabil la. David mu nan ye Abraham aayaabil.

² Abraham le nan ma Aisak, Aisak mu ma Jakob, Jakob mu ma Juda ni unaabitiib.

³ Juda mu ma Peres ni Sera. Bina aayimbil le nan ye Tamar.

Peres mu ma Hesronn, Hesronn mu ma Ram,

⁴ Ram mu ma Aminadab, Aminadab mu ma Nasonn,

Nasonn mu ma Salmonn,

⁵ Salmonn mu ma Boas. Una aayimbil nan ye Rahab la.

Boas mu ma Obed. Una aayimbil nan ye Ruf la.

Obed mu ma Jese,

⁶ Jese mu ma Ubɔr David.

David mu ma Solomonn. Una nan ye Yuraya aapuu la, le David kpan u.

⁷ Solomonn mu ma Rehoboam, Rehoboam mu ma Abija,

Abija mu ma Asa,

⁸ Asa mu ma Jehosafat, Jehosafat mu ma Joram,

Joram mu ma Usia,

⁹ Usia mu ma Jotam, Jotam mu ma Ahas,

Ahas mu ma Hesehia,

¹⁰ Hesehia mu ma Manase, Manase mu ma Amonn, Amonn mu ma Josia,

¹¹ Josia mu ma Jekonia ni unaabitiib buyoonn baadim nan faa bi butɔb ki chuu bi buen Babilon na.

¹² Baah chuu bi ki di buen Babilon ni na, nee aapuwɔb le

Jekonia ma Sealtiel, Sealtiel mu ma Serubabel,

¹³ Serubabel mu ma Abiud, Abiud mu ma Eliakim, Eliakim mu ma Asor,

¹⁴ Asor mu ma Sadok, Sadok mu ma Akim, Akim mu ma Eliud,

¹⁵ Eliud mu ma Eleasar, Eleasar mu ma Matann, Matann mu ma Jakob,

¹⁶ Jakob mu ma Josef, u ye Mari aachal na.

Mari mu ma Yesu u bi yin u ke Kristo u ga gaa binib lii na.

¹⁷ Abraham yoonn ki yoor kina ki ti saa Ubɔr David yoonn na nan ye yaajatiib kipiik ni binaa la. David yoonn ki yoor ki ti saa buyoonn baadim chuu bi ki di buen Babilon aatin ni na nan ye yaajatiib kipiik ni binaa la. Buyoonn baadim chuu bi ki di buen Babilon ni na ki yoor ki ti saa Kristo yoonn na nan ye yaajatiib kipiik ni binaa la.

*Baah ma Yesu Kristo pu na
(Luk 2.1-7)*

¹⁸ Baah ga nan ma Yesu Kristo na, le bi nan puu ke bi ga di una Mari ki di tii Josef. Baa nan kee kunn u, le bi kan ke u kpa lipuul Uwumbɔr Aafuur Nyaan pu.

19 Uchal Josef aah ye uninyaan na, le waa ban ke u jinn u inimɔɔn. U ŋa nlandak ke u loon ki yii u.

20 Waah dakl tibɔr ngbaan kina na, le u kan Uwumbɔr aatuun ubaa tidan ponn ni. Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui u, “Josef, Ubɔr David aayaabil, taa yii ke saan joo Mari u li ye aapuu; ba pu? Uwumbɔr Aafuur Nyaan le tii u lipuul ngbaan.

21 U ga maa ubijabo, le aa ga yin u ke Yesu;* ba pu? uma le ga nyan waanib baatunwanbir ni.”

22 Nimina mɔmɔk nan ŋa ke ni gbiin Uwumbɔr aah nan cha waabɔnabr len pu na ke,

23 “Usapɔɔn u kaa nyi uja na ga nan dek lipuul ki maa ubijabo, bi ga li yin u ke Imanuel.”† (Immanuel aatataa le ye ke “Uwumbɔr bi ti chee”.)

24 Le Josef finn ki fii le ki nan ŋa Uwumbɔr aatuun aah tuk u ke u ŋa pu na, le ki yoor Mari di ŋa upuu.

25 Waa nan doon u chee le u nin ma waajan aabijabo. Le Josef yin u ke Yesu.

2

Bilankpalb bi nyan ni liwipuul wɔb na

1 Bi nan ma Yesu, Betlehem aatin ponn ni la, ki bi Judea aatin ni na, n-yoonn mu Herod ye ubɔr na. Baah ma Yesu na, le bilankpalb

bibaa nyan ni liwipuul wɔb ki dan Jerusalem,

2 ki nan baa ke, “Baah ma ubo u ye Juu yaab* aabɔr na, u bi la chee? Ti kan waanmabil liwipuul wɔb, le ti dan ke ti nan doon u.”

3 Ubɔr Herod, ni Jerusalem aatin aanib mɔmɔk aah ŋun tibɔr ngbaan na, le ti muk bi.

4 Le u yin Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb mɔmɔk, le ki nan baa bi, “Bi ga maa Kristo u ga gaa binib lii na la chee?”

5 Le bi tuk u, “Betlehem aatin, ki bi Judea aatin ni na; ba pu? Uwumbɔr aabɔnabr aah nan ŋmee pu na sɔ:

6 ‘Sin Betlehem aatin, ki bi Judea aatin ni na, saa ye kitiwaatiir Judea aatim ponn ni; ba pu? uyidaan ga nyan aa ponn ni,

ki ga li ye Uwumbɔr aanib Israel yaab aayidaan.’”†

7 Le Herod yin bilankpalb ngbaan libɔɔl ni, le ki baa bi, “Linmabil ngbaan nan nyan ni bayoonn?” Le bi tuk u.

8 Le u tun bi ke bi buen Betlehem, ki tuk bi, “Li cha man ki ti bee ubo ngbaan aabɔr mbamɔm. Ni yaa ti kan u kan, ni gir ni man ki nan tuk mi, aan m mu buen ti doon u.”

9 Waah len kina doo na, le bi siir ki cha. Baah siir ki cha na, le bi kan linmabil li bi nan kan liwipuul wɔb na loln bi pu nsan, ki ti fuu ubo ngbaan

* 1:21 : Yesu aatataa le ye ke “Uwumbɔr gaa timi lii”. † 1:23 : Lik Aisaya 7.14.

* 2:2 : Bi nan ki yin Israel yaab ke Juu yaab la. † 2:6 : Lik Maika 5.2.

aah bi nin chee na, le ki sil nima chee paacham.

¹⁰ Baah kan liɲmabil ngbaan na, le bi kpa mpopiin sakpen ki mɔni.

¹¹ Le bi koo lidichal ngbaan ni, ki ti kan ubo ngbaan ni una Mari. Bi nan gbaan ki-tiɲ ki doon ubo ngbaan, le ki chuu piir baataakɔr ki tii u ipiin. Bi nan tii u salmaa, ni tulalee u bi yin u ke frankin-sense, ni tulalee u bi yin u ke mir na.

¹² Le Uwumbɔr nan tuk bi tidan ponn ni ke bi taa ki gir buen ubɔr Herod chee. Nima pu na, bi nan dii nsan yayan le ki kun.

Josef aah yoor Yesu ki di san buen Ijpt aatin ni pu na

¹³ Baah nan chaa kun na, Josef nan kan Uwumbɔr aatuun tidan ponn ni. Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui u, “Fiin ki yoor ubo ngbaan ni una ki san buen Ijpt aatin ni, ki ti li bi nima ki kiir bundaln m ga nan tuk si ke aa nya nima na. Ubɔr Herod ga li ban ubo ngbaan ke u ku u.”

¹⁴ N-yaayoonn ngbaan le Josef fii le ki yoor ubo ngbaan ni una kinyeek, ki nyan nima ki buen Ijpt,

¹⁵ ki ti bi nima le Herod ti kpo.

Nimina nan ɲa kina ke ni gbiin Uwumbɔr aah nan cha waabɔnabr len pu na, ke Uwumbɔr bui ke, “M yin Maabo ke u nyan ni Ijpt aatin ni.”‡

Ubɔr Herod aah ku mbim pu na

¹⁶ Le Herod bee ke bilankpalb ngbaan ɲmann u la. Le u gee liɲuul sakpen, ki cha waajab ku mbijabim bi mɔmɔk ye ɲibin ɲilee aabim, ni bi mu kaa fuu kina na, ki bi Betlehem, ni Betlehem aatingbaan ni na. U nan baa bilankpalb ngbaan ke bi kan liɲmabil ngbaan bayoonn. Nima le cha u bee Yesu aabin aah saa pu na.

¹⁷ Waah ku mbim ngbaan pu na, le ni gbiin Uwumbɔr aabɔnabr Jeremia aah nan len pu na ke,

¹⁸ “Bi ɲun kifuuk Rama aatin ni,

ki ye ikpowiil aafuuk la.

Rachel le wii waabim pu, bi mɔmɔk kpo a,

le ubaa aan ɲmaa sɔɲ usui.”§

Josef aah di Yesu nyan ni Ijpt aatin ni pu na

¹⁹ Ni bi cha le Herod ti kpo. Waah kpo na, le Josef, u nan bi Ijpt aatin ni na, kan Uwumbɔr aatuun tidan ni.

²⁰ Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui u, “Fii ki yoor ubo ngbaan ni una ki gir buen Juu yaab aatin ni. Binib bi nan ban bi ku ubo ngbaan na kpo a.”

²¹ Le u fii ki yoor ubo ngbaan ni una, ki ti fuu Juu yaab aatin ni.

²² Le u ɲun ke Ubɔr Herod aabo Akelaus jin ute aanaan Judea aatin ni. Nima pu na, Josef nan san ijawaan, kaa ban u buen nima. Le Uwumbɔr tuk u tidan ni waah ga li cha nin chee na.

‡ 2:15 : Lik Hosea 11.1. § 2:18 : Lik Jeremia 31.15.

²³ Le u buen kitinj kibaa ni, bi yin ki ke Nasaref, ki bi Galilee aatinj ni na. Waah ŋa kina na, le ni gbiin Uwumbɔr aabɔnabr aah nan len pu na, ke bi ga yin Yesu ke Nasaref aatinj aanii la.

3

Jɔnn u muini binib nnyun ni na aah moon Uwumbɔr aabɔr pu na

(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Jɔnn 1.19-28)

¹ N-yoonn ngbaan le Jɔnn u muini binib nnyun ni na bi nteersakpiin ni, Judea aatinj ni,

² le ki mooni, “Kpeln nimi aabimbin man. Uwumbɔr aanaan peen ni a.”

³ Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya nan len Jɔnn aabɔr ke, “Unii ubaa bi nteersakpiin ni ki tar ke:

‘Toor Uwumbɔr aasan man,

ki ŋa waasan mu li tok ki tii u.’ ”*

⁴ Jɔnn nan pee kikipalk ki bi nan di laakumii aakor luu ki na, ki di ligbapapaln buu uchaŋ ni. Waajikaar nan ye itoon ni tisiir la.

⁵ Le binib nyan ni Jerusalem, ni Judea aatim mɔmɔk ni, ni Jɔɔdann aamɔɔl aatingbaan ni, ki dan u chee,

⁶ le ki nan kpiir baatunwanbir tuk Uwumbɔr. Le Jɔnn muin bi nnyun ni, Jɔɔdann aamɔɔl ni.

⁷ Le Jɔnn kan Farisii yaab ni Sajusii yaab† pam dan u

chee ke u muin bi nnyun ni. Le u baa bi, “Nimi ijagen aabim, ŋma sur nimi ke ni nya ntafadaan mu choo na ni?”

⁸ Ni li tun lituln li ga mɔk ke ni sil kpeln nimi aabimbin na,

⁹ ki taa bui ke niyaaja aah ye Abraham na, nima le ga cha ni nyan ntafadaan ni. M tuk nimi la, Uwumbɔr ga ŋmaa di ŋitakpal ŋimina kpaln Abraham aayaabitiib,

¹⁰ hali dandana wee Uwumbɔr toor kichɔk ke u ti gaa isui. Isui imɔk kaa lu ŋisubil ŋi ŋan na, u ga gaa i, ki di ŋa mmii ni.

¹¹ Mma muini nimi nnyun ni la, ki mɔk ke ni kpeln nimi aabimbin. Unii u paa ni m pu na jer mi. Maa ŋeer m chuu takl waanaatak tii u. Uma le ga nan muin nimi Uwumbɔr Aafuur Nyaan, ni mmii ni.

¹² U joo waayikpimbik unjaal ni, u ti chaar waajikaar, ki ga di njikaabim ŋa lipil ni, ki di tigbengbir see mmii mu kaan junna ni.”

Waah muin Yesu nnyun ni pu na

(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ N-yoonn ngbaan le Yesu nyan ni Galilee, ki dan Jɔnn chee, Jɔɔdann aamɔɔl ni, ki ban ke Jɔnn muin u nnyun ni.

¹⁴ Le Jɔnn aa kii, le ki len ke, “Ni ŋan si le muin mi nnyun ni, le aa ban ke m muin si.”

¹⁵ Le Yesu bui u ke, “Kii kina n-yoonn mue. Ni ŋan ke ti

* 3:3 : Lik Aisaya 40.3. † 3:7 : Farisii yaab ni Sajusii yaab nan ye Juu yaab bibaa bi aanimbil man ke binib li dii Moses aakaal na. Bi mu aa nan dii nkaal ngbaan mbamɔm. Bi nan kpa kigaak la, kaa nan kpa linimbaasaln.

ɲa Uwumbər aah ban pu na məmək.”

Le Jənn kii ki muin u nnyun ni.

¹⁶ Waah muin u doo na, libuul ngbaan ni le Yesu nyan ni nnyun ni. Le kitaapaak chuu piir. Le u kan Uwumbər Aafuur Nyaan sunn ni ki naahn linanjel, ki nan tɔɲ u pu.

¹⁷ Le u ɲun nneel len paacham ke, “Njapɔɔn u m gee u na sɔ. Nnimbil gbiin u.”[‡]

4

Kinimbɔɲ aah tɔɲ Yesu pu na

(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ N-yoonn ngbaan le Uwumbər Aafuur Nyaan cha Yesu buen nteersakpiin ni ke kinimbɔɲ ti tɔɲ u.

² Yesu nan lul buməb nwiin pu ni kinyeek iwiin imonko ilee. Iwiin imonko ilee ngbaan aah jer na, le nkon chuu u.

³ Le kinimbɔɲ u tɔɲni binib na dan u chee, le ki nan bui u, “Aa yaa ye Uwumbər Aajapɔɔn kan, bui ɲitakpal ɲimina aan ɲi kpaln tijikaar.”

⁴ Le Yesu bui ki ke, “Ni ɲmee Uwumbər Aagban ni ke, ‘Tijikaar baanja aan ɲmaa tii unii limɔfal. Liməboln limək nyan ni Uwumbər aaməb ni na le ga tii unii limɔfal.’”^{*}

⁵ Le kinimbɔɲ di Yesu buen Jerusalem, le ki ti di u tɔɲ Uwumbər Aadichal paab,

⁶ le ki bui u, “Aa yaa ye Uwumbər Aajapɔɔn kan, lir

ni kitiɲ. Ni ɲmee Uwumbər Aagban ni ke,

‘U ga tuk waatuuntiib ke bi li lik si,

le bi ga li joo si biɲaal ni, aataal taa gbeer litakpal.’”[†]

⁷ Le Yesu bui ki ke, “Ni ki ɲmee Uwumbər Aagban ni ke, ‘Taa tɔɲ Aadindaan Uwumbər.’”[‡]

⁸ Le kinimbɔɲ ki yoor u buen lijooll li fək sakpen na paab, le ki ti mək u dulnyaa aanaan məmək, ni mu aanyaan,

⁹ le ki bui u, “Aa yaa gbaan kitiɲ ki pak mi kan, m ga di nimina məmək di tii si.”

¹⁰ Le Yesu bui ki ke, “Kinimbɔɲ, li cha. Ni ɲmee Uwumbər Aagban ni ke, ‘Li pak Aadindaan Uwumbər ki dii uma baanja.’”[§]

¹¹ Le kinimbɔɲ siir cha u. Le Uwumbər aatuuntiib dan nan ter u.

Yesu aah piin waatuln Galilee aatiɲ ni pu na

(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)

¹² Yesu nan ɲun ke bi chuu Jənn ki di ɲa kiyondiik ni. Nima le u nan nyan nima ki gir buen Galilee.

¹³ U nan cha Nasaref le ki buen ti kal Kapenaum, kitiɲ ki bi nnyusakpem chee na ni. Ki ye Sebulunn aanib ni Naf-tali aanib aatiɲ la.

¹⁴ Waah kal nima na, le ni gbiin Uwumbər aabənabr Aisaya aah nan len pu na ke,

¹⁵ “Sebulunn aanib ni Naftali aanib aatiɲ

[‡] 3:17 : Lik Aisaya 42.1. ^{*} 4:4 : Lik Ikaal 8.3. [†] 4:6 : Lik Ilahn 91.11-12. [‡] 4:7

: Lik Ikaal 6.16. [§] 4:10 : Lik Ikaal 6.13.

ki bi Jōdann aamōdapuul,
nnyusakpem wəb,

aan bi yin ki ke Galilee aatiŋ,
ŋinibol məmək aabəŋ aah
ŋmal təb ponn ni nin
chee na,

16 nima aanib bi bi
mbəmbəən ni na kan
nwiihn sakpiin.

Binib bi bi mbəmbəən ni, ki
san nkun ijawaan na,
nwiihn woln bi pu.”*

17 N-yoonn ngbaan ki joo
cha le Yesu piin ki mooni
binib ke, “Kpeln nimi aabim-
bin man. Uwumbər aanaan
peen ni a.”

*Yesu aah yin bijanbam bi-
naa pu na*
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

18 Yesu nan chuun kpak
Galilee Aanyusakpem aag-
baan le ki ti kan naabitiib
bilee, bi yin ubaa ke Simonn
ki dulni u ke Piita, le ki yin
unaal ke Andru. Bi nan bi
mae kipək nnyun ni. Bi nan
ye bijanbam la.

19 Le Yesu bui bi, “Dii mi
man, aan m cha ni ban binib
ki nan tii Uwumbər.”

20 Waah len kina na, libuul
ngbaan ni le bi siir cha
baapər le ki dii u.

21 Le u foor siib kpee, le ki
ki kan naabitiib bilee, Jems ni
unaal Jənn, bi ye Sebedee aa-
japətiib na. Bi ni bite Sebedee
nan bi buŋəb ni, ki bi leŋni
baapər. Le Yesu yin bi.

22 Libuul ngbaan ni le bi
siir cha buŋəb ngbaan ni bite
le ki dii u.

*Yesu aah mooni Uwumbər
aabər ki cha bibum pək pu na*
(Luk 6.17-19)

23 Le Yesu bə dii Galilee
aatim məmək ni, ki koo
mmeen aadir ni, ki tuk
binib Uwumbər aabər ki
mooni Uwumbər aanaan
aabənyaan tee, le ki cha
bibum bi kpa iween aabəŋ
məmək na, ni binib bimək
kaa pəə na pək.

24 Le waayimbil moon Siria
aatim məmək ni. Le bi joo ni
bibum məmək u chee, binib
bi iween aabəŋ joo bi na, ni
binib bi tiyayaar joo bi na, ni
binib bi ŋibimbik joo bi na, ni
binib bi aawon faan na. Le u
cha bi məmək pək.

25 Le kinipaak nyan ni
Galilee aatingbaan ni, ni kitiŋ
ki bi yin ki ke Ntim Kipiik
na ni, ni Jerusalem aatiŋ ni,
ni Judea aatingbaan ni, ni
Jōdann aamōdapuul, ki dii
u.

5

*Binib aah ga ŋa pu ki kan
Uwumbər aanyoor na*
(Luk 6.20-23)

1 Yesu aah kan kinipaak ng-
baan na, le u jon ligongoln
paab, le ki kal. Le waadidiliib
kuun u chee.

2 Le u waar uməb ki bui bi
ke:

3 Binib bi nyi ke bi ye bigiim
Uwumbər wəb na,
waanyoor bi bi pu.
Bima le yeh Uwumbər
aanaan.

4 Binib bi kpa mpombiin
baatunwanbir pu na,
Uwumbər aanyoor bi bi
pu; u ga səŋ bisui.

* 4:16 : Lik Aisaya 9.1-2.

5 Binib bi sunn bibaa taab na,
Uwumbør aanyoor bi
bi pu.

Bima le ga li yeh dulnyaa
wee.

6 Binib bi aanimbil man ke bi
li ye bininyaam na,

Uwumbør aanyoor bi bi
pu. Binimbil ga gbiin.

7 Binib bi kpa linimbaasaln
na, Uwumbør aanyoor
bi bi pu.

U mu ga san bi kinim-
baak.

8 Binib bi dii Uwumbør
ni bisui məmək na,
waanyoor bi bi pu.

Bima le ga kan uma
Uwumbør.

9 Binib bi par kijaak na,
Uwumbør aanyoor bi
bi pu.

U ga len ke bi ye waabim.

10 Binib bi ji falaa Uwumbør
aasan aadiim pu na,
waanyoor bi bi pu.

Bima le yeh uma
Uwumbør aanaan.

11 “Binib yaa sii nimi ki ŋa
nimi falaa ki məlŋ inyamən
məmək aabəŋ ki paan nimi,
ki bii nimi, min Yesu pu kan,
Uwumbør aanyoor bi ni pu.

12 Ni li kpa mpopiin
sakpen, ba pu? ni ga
nan kan tinyoor sakpen
paacham. Kina le bi nan ŋa
Uwumbør aabənabtiib bi nan
bi n-yaayoonn na falaa.”

*Uwumbør aanib aah
naahn n-yaan ni nwiihn pu na
(Mak 9.50; Luk 14.34-35)*

13 “Nimi maadidiliib le
ye dulnyaa wee ni aayaan.

N-yaan yaa bii, ki yaa kaa ki
mə kan, nibaa aa bi ki ga ki
ŋmaa ŋa mu aan mu məək. Mu
aa ki bi tibər tibaa ni. Bi ga di
mu kpir la. Le binib ga taa
mu pu ki jer.

14 “Nimi le ye dulnyaa wee
ni aawiihn, ni woln binib
aanimbil. Kitisakpeŋ ki bi
ligongoln paab na aan ŋmaa
bər.

15 Unii yaa see karyaa kan,
waan di lisambil chiŋ u pu. U
ga di u təŋ tiwan paab la, le
u woln kidiik məmək ponn ni
nwiihn.

16 Ni li bi kina man.
Cha binib məmək kan nimi
aawiihn aah wiin pu na, aan
bi kan nimi aatunyaan aan
ki pak Nite Uwumbør u bi
paacham na.”

Uwumbør aakaal aaməkm

17 “Ni taa dak ke m dan m
nan kuln Uwumbør aakaal ni
Waabənabr aabər. Maa dan
ke m nan kuln ti. M dan ke m
nan ŋa taah len pu na məmək
chub la.

18 M tuk nimi mbamən la,
nkaal ngbaan mubaa aan jer,
see mu aah len pu na məmək
ŋa. Buyoonn paacham ni dul-
nyaa ga li bi na, nkaal ngbaan
məmək ga li beenin bi.

19 Nima pu na, unii umək
yii nkaal ngbaan ponn ni siib
na, ki mək binib kina na, u
ga li ye uwaatiir Uwumbør
aanaan ni. Unii umək kii
nkaal ngbaan, ki mək binib
kina na, u ga li ye unikpaan
Uwumbør aanaan ni.

20 M tuk nimi la, nimi
aabimbin yaa kaa ŋan ki jer

* 5:20 : Farisii yaab nan ye Juu yaab bibaa bi aanimbil man ke binib li dii Moses aakaal na. Bi mu aa nan dii nkaal ngbaan mbaməm. Bi nan kpa kigaak la, kaa nan kpa linimbaasaln.

Uwumbər aakaal aaməmək ni Farisii yaab* aabimbin kan, naan koo ni Uwumbər aanaan ni.”

Binib taa li gee lijuul

21 “Ni n̄un ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib, “Taa ku unii, ke unii ubaa yaa ku uken kan, bi ga ji u tibər.”†

22 Min le tuk nimi ke unii umək gee lijuul una aabo pu na, bi ga ji u tibər. Unii umək tuk una aabo, ‘Saa bi tibər tibaa ni,’ bibəjirb aaninkpiib ga ji u tibər. Unii umək tuk una aabo ke, ‘Si ujər’ na, u n̄eer u koo mmii mu kaan junn na ni.

23 Aa yaa bi Uwumbər Aadichal ni ki ban aa tii Uwumbər ipiin, ki teer ke aa koo aana aabo ubaa aataani ni kan,

24 di saapiin di bil nima, ki buen ti chuu utaal waahr, aan ki nin gir ni ki nan tii Uwumbər ipiin ngbaan.

25 “Aa ni unii yaa kpa tibər, u ban u di ti buen kooti ni kan, chuu utaal mala aan ni taa kee fuu nima, u taa di si n̄a ubəjir aanaal ni, ubəjir mu taa di si n̄a kiyondiik aaninkpel aanaal ni, ke u di si n̄a kiyondiik ni.

26 M tuk si mbamən la, saan nyan nima ki nan saa buyoonn aa ga pa kooti ni aamombil məmək doo na.”

Kidagook aabər

27 “Ni n̄un ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib, “Taa gər kidagook.”‡

28 Min le tuk nimi ke unii umək kan upii aan usui koo u ni kan, u kpaan gər kidagook usui ni la.

29 Aa yaa gee tiwan ke saah gee aanimbigiil pu na kan, tiwan ngbaan yaa tən si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Saawan nibaa yaa bee yəli kan, ni soor ni tiwon məmək koo mmii mu kaan junn na ni.

30 Aa yaa gee tiwan ke saah gee aanaangii pu na kan, tiwan ngbaan yaa tən si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Saawan nibaa yaa bee yəli kan, ni soor ni tiwon məmək koo mmii mu kaan junn na ni.”

Uja taa jenn upuu

(*Matiu 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18*)

31 “N-yaayoonn na aanib nan ki len ke ‘Uja yaa jenn upuu lii kan, u n̄mee kigbar, ki di tii u ki mək ke u jenn u.’§

32 Min le tuk nimi ke upii yaa kaa gər kidagook kan, uchal yaa jenn u lii kan, u n̄a u upiidagoor le na. Uja u yoor baah jenn upii u lii na mu ye udagoor la.”

Naah ga puu tipuur pu na

33 “Ni n̄un ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib ke, “Taa puu Uwumbər nnyamən pu, ke aa yaa puu Uwumbər kan, n̄a saah len pu na.”

34 Min le tuk nimi: ni taa puu Uwumbər. Ni taa puu paacham mu; ba pu? paacham ye Uwumbər aabərjal la.

† 5:21 : Lik Nnyam 20.13; Ikaal 5.17.

§ 5:31 : Lik Ikaal 24.1-4.

‡ 5:27 : Lik Nnyam 20.14; Ikaal 5.18.

35 Ni taa puu kitin mu; ba pu? kitin ye Uwumbor aataa aajal la. Ni taa puu Jerusalem mu; ba pu? Jerusalem ye Uwumbor u ye Ubor kpaan na aatin la.

36 Taa puu aayil; ba pu? saan nmaa kpeln kiyikpirk kibaa, ki li ye kiyikpipiin, kaan nmaa kpeln kibaa ki li ye kiyikpibon.

37 Ni po len ke 'Een', bee 'Aayii'. Ni yaa ki kpee nibaa kan, naa njan."

Naah ga na binib bi na nimi bakaa na pu na

(Luk 6.29-30)

38 "Ni nun ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib, 'Unii yaa chuu lokr aanibil kan, bi chuu lokr u mu yaal. Unii yaa gbaa fenn aanyin kan, bi chuu fenn u mu yaan.'*

39 Min le tuk nimi: unii yaa na si bakaa kan, taa giin u waah na si pu na. Unii yaa faa si aanangii aataapak kan, aa cha u faa aanangan aataapak mu.

40 Unii yaa ban u di si buen bibojirb chee ke u ti gaa saabokul kan, tiin u saakekeln mu.

41 Uja yaa muk si ke aa cheen u mal ubaa kan, cheen u mal bilee.

42 Unii yaa mee si tiwan kan, tiin u. Unii yaa ban ke aa pinn u tiwan kan, taa yii."

Naah ga na nimi aadim pu na

(Luk 6.27-28, 32-36)

43 "Ni nun ke bi nan tuk n-yaayoonn na aanib, 'Li gee aana aabo ki nan saadin.'†

44 Min le tuk nimi: ni li gee nimi aadim man, [ki bui binib bi seei nimi na ke, 'Uwumbor na tinyoor na ni pu;' ki na binib bi nan nimi na tinann,] ki mee Uwumbor ki tii binib bi nani nimi falaa ki muk nimi na.

45 Ni yaa nani kina kan, ni ga li ye Nite Uwumbor u bi paacham na aabim; uma le cha waawiin puur ki woln tiniwanbir ni bininyaam pu, ki cha utaal nu ki tii binib bi njan na, ni binib bi kaa njan na.

46 Ni yaa gee binib bi gee nimi na baanja kan, ni kpa tinyoor Uwumbor chee ee? Bilampoogaab mu gee binib bi gee bi na la.

47 Ni yaa dooni ninaabitiib baanja kan, ni njan ki jer biken aa? Aayii. Binib bi kaa dii Uwumbor aasan na mu nani kina la.

48 Nima pu na, ni li bi mbamom, ke Nite Uwumbor u bi paacham na aah bi pu na."

6

Naah ga tii bigiim ipiin pu na

1 "Ni li nyi man, ki taa tun nimi aatunyaan binib aanibil ni, ke bi kan aan ki pak nimi. Ni yaa nani kina kan, naan kan tinyoor Nite Uwumbor u bi paacham na chee.

2 "Aa yaa tii ugiin tiwan kan, taa joo kilon gbaa ke

* 5:38 : Lik Nnyam 21.24; Liifai Yaab 24.20; Ikaal 19.21. † 5:43 : Lik Liifai Yaab 19.18.

biɲmaŋmannim aah ɲani pu mmeen aadir ni, ni kitin ponn ni, ke binib pak bi na. M tuk nimi mbamɔn la, bi kan baapal le na.

³ Aa yaa tii ugiin tiwan kan, taa cha aanɲangan li nyi aanɲangii aah ɲa pu na.

⁴ Tii u libɔɔl ni. Le Aate Uwumbɔr u kan saah ɲa pu libɔɔl ni na ga pa si binib aan-imbil ni.”

Naah ga mee Uwumbɔr pu na
(Luk 11.2-4)

⁵ “Ni yaa mee Uwumbɔr kan, ni taa mee u ke biɲmaŋmannim na aah mee u pu na. Bi gee ke bi sil mmeen aadir ni, ni kitin ponn ni ki mee Uwumbɔr, aan binib kan bi. M tuk nimi mbamɔn la, bi kan baapal le na.

⁶ Sin ma kan, aa yaa mee Uwumbɔr kan, koo saadiik ni, ki di jaaleɲ piin, ki mee Aate Uwumbɔr u bi libɔɔl ni na. Le Aate Uwumbɔr u kan saah ɲani pu libɔɔl ni na ga tii si tinyoor.

⁷ “Ni yaa mee Uwumbɔr kan, ni taa len yɔl yɔl aabɔr ke binib bi kaa dii Uwumbɔr aasan na aah len pu na. Bi dak ke bi yaa len sakpen kan, nima le ga cha Uwumbɔr ɲun.

⁸ Ni taa ɲani ke baah ɲani pu na; Nite Uwumbɔr nyi naah ban tiwan ni na, naa kee mee u.

⁹ Ni yaa mee Uwumbɔr kan, bui ke,

‘Tite Uwumbɔr u bi paacham na,
cha binib li san saayim-
bil.

¹⁰ Saanaan dan.

Bi li ɲani saageehn dulnyaa wee ni

ke baah ɲani paacham pu na.

¹¹ Tiin timi din aawiin aa-
jikaar.

¹² Cha timi aataani ki pinn timi,
ke ti mu aah di cha pinn binib
bi koo timi aataani ni pu na.

¹³ Taa cha ti kan ntɔɲ.

Nyan timi kinimbɔɲ
aanɲaal ni.

[Si le yeh nnaan, ni mpɔɔn,
ni mpakm n-yoonn mu
kaa kpa ndoon na.]

¹⁴ “Ni yaa di cha pinn binib baataani kan, Nite Uwumbɔr u bi paacham na mu ga di cha pinn nimi.

¹⁵ Ni yaa kaa di cha pinn binib baataani kan, Nite Uwumbɔr mu aan di cha pinn nimi aatunwanbir.”

Naah ga lul bumɔb pu na

¹⁶ “Ni yaa lul bumɔb kan, ni taa bii ninimbil wɔb ke biɲmaŋmannim aah ɲani pu na; bi bii binimbil wɔb ke binib bee ke bi lul bumɔb. M tuk nimi mbamɔn la, bi kan baapal la.

¹⁷ Sin ma kan, aa yaa lul bumɔb kan, finn aanimbil wɔb, ki di nkpan ɲmir aayil,

¹⁸ aan binib taa bee ke aa lul bumɔb. Aate Uwumbɔr u bi libɔɔl ni na le ga bee. Le Aate Uwumbɔr u kan saah ɲa pu libɔɔl ni na ga tii si tinyoor.”

Paacham aawankpal

(Luk 12.33-34)

¹⁹ “Ni taa kuun liwankpal bil dulnyaa wee ni. Idundur

ni njipulaaleen ga bii ni. Binaayukb mu ga loon koo ni ki nan sun ni.

²⁰ Ni di liwankpal bil Uwumbør do. Idundur ni njipulaaleen aan bii li nima. Binaayukb mu aan koo ni nima ki nan sun li.

²¹ Saawankpal aah bi nin chee na, aasui mu bi nima la.”

Tiwon aawiihn
(Luk 11.34-36)

²² “Linimbil ye tiwon aakaryaa la. Aanimbil yaa wiin kan, saabimbin mòmøk ga li gbii nwiihn la.

²³ Aanimbil yaa job kan, saabimbin mòmøk ga li gbii mbòmboon la. Aanimbil li tii si nwiihn na yaa boon kan, aa bi mbòmboon sakpiin ni la.”

Uwumbør ni liwangol
(Luk 16.13; 12.22-31)

²⁴ “Unii ubaa aan njmaa li ye dindatiib bilee aanaagbiija; u ga li nan ubaa, le ki gee uken; u ga li si ubaa aachan ni, le ki lik uken fam. Naan njmaa dii Uwumbør ni liwankpal mu.

²⁵ “Nima le m tuk nimi ke ni taa cha nimi aalandak muk nimi tiwon aawan pu, ki taa li dak: ‘Ti ga ji ba? Ti ga nyu ba? Ti ga peen ba?’ Limofal bi tijikaar baanja pu la aa? Tiwon bi tiwanpeenkaan baanja pu la aa?

²⁶ Lik inyoon i laani paacham na aah bi pu na. Yaa ko tijikaar ki mu aa chee, ki mu aa faa njikaabim fuu njipil ni. Nite Uwumbør u bi paacham na le kpiini i. Naa jer i ii?

²⁷ Ni ponn ni ubaa ga njmaa muk waalandak aan ki yunn jer Uwumbør aah siin pu na aa?*

²⁸ “Ba pu ni cha ilandak muk nimi tiwanpeenkaan pu? Daklik mmopuun aah bi pu na man. Mu aa tun lituln, ki mu aa fik tikokonn.

²⁹ M tuk nimi la, Ubør Solomonn u nan peeni tiwanpeenkaan nyaan na aawanpeenkaan aa nan njan ke mmopuun aah njan pu na.

³⁰ Timoor bi din ki ga fe wu mmii fen, le Uwumbør njan ti mmopuun mu njan na. Waan tii nimi tiwanpeenkaan aa? Naa gaa Uwumbør ki kii mbamòm la. U ga tii nimi.

³¹ “Nima pu na, ni taa cha ilandak muk nimi, ki taa li dak: ‘Ti ga ji ba? Ti ga nyu ba? Ti ga peen ba?’

³² Tiwan ngbaan mòmøk pu le binib bi kaa dii Uwumbør aasan na aanimbil man. Nite Uwumbør u bi paacham na nyi ke ni ban tiwan ngbaan mòmøk.

³³ Ni li ban Uwumbør aanaan, ni waasanyaan le waahr; le u ga di tiwan ngbaan mòmøk kpee nimi.

³⁴ Nima pu na, ni taa cha fen u choo na aabør muk nimi. Fen le ni ga fe dak fen aabør. Ni yaa dakl din aabør din kan, ni njeer kina la.”

7

Ni taa galni binib
(Luk 6.37-38, 41-42)

¹ “Ni taa galn binib, aan Uwumbør mu taa galn nimi.

* 6:27 : Bee “...aan ki di lisanj libaa kpee waaføføk pu uu?”

² Naah galni binib pu na, Uwumbər mu ga galn nimi kina la. Naah tii binib pu na, Uwumbər mu ga giin kina le ki tii nimi.

³ Ba ɲa aa lik ki waa lidəchəl li bi aana aabo aanimbil ni na, kaa tee waa jaatəlk u bi aayaan ni na?

⁴ Aa tee ɲa kinye ki bui aana aabo, 'Cha m nyan lidəchəl li bi aanimbil ni na,' ka jaatəlk bi aayaan ni?

⁵ Sin unɲanɲmann umina, chuu nyan jaatəlk ngbaan aanimbil ni waahr, aan ki li waa mbaməm, aan ki nan nyan aana aabo yaan ni lidəchəl.

⁶ "Ni taa di tiwan ni bi chain na di tii ibə. I ga gir nan junn nimi. Ni taa di nleenyaa di tii igbeer. I ga taa taa mu pu."

Naah ga li mee Uwumbər pu na

(Luk 11.9-13)

⁷ "Ni li mee Uwumbər man, le u ga tii nimi. Ni li ban Uwumbər chee man, le ni ga kan. Ni li kpaar jaalenɲ man, le u ga piir tii nimi.

⁸ Unii umək mee Uwumbər na, u ga tii u. Unii umək ban na, u ga kan. Unii umək kpaar jaalenɲ na, u ga piir tii u.

⁹ Tə, ubo ubaa yaa mee ute maab kan, u ga di litakpal tii u uu?

¹⁰ U yaa mee u ujan kan, u ga di ukuub tii u uu?

¹¹ Nimi titunwanbirdam yaa tee nyi ipiin i ɲan na ki tii nimi aabim kan, ɲmaninkabaa Nite Uwumbər u bi paacham na le aan di tiwan ni ɲan na ki di tii binib bi mee u na aa?

¹² "Nima pu na, naah ban ke binib li ɲani nimi pu na məmək, ni mu li ɲani bi kina. Uwumbər aakaal ni waabənbr aabər le mək kina."

Naah ga dii pu na

(Luk 13.24)

¹³ "Ni li dii mbisaməb mu kaa waa na. Nsan mu cha mmii mu kaan junn na ni na waa la. Nsan ngbaan aabisaməb mu waa la. Binib bi dii mu na, bi wiir la.

¹⁴ Nsan mu cha liməfal li kaa kpa ndoon na ni na aa waa. Nsan ngbaan aabisaməb mu aa waa. Binib bi dii mu na aa wiir."

Naah ga ɲa pu ki bee binib aabimbin na

(Luk 6.43-44)

¹⁵ "Ni li nyi binyaməndam bi ɲmanni ke bi ye Uwumbər aabənbr na. Bi ɲmanni ke bi ye ipiih, le ki tee ye ɲisapol ɲi ga bii nimi na.

¹⁶ Baatuln pu le ga cha ni bee bi. Bukokom ga ɲmaa lu nkakan aa? Ichakpeejagar ga ɲmaa lu saasaa aa?

¹⁷ Isui imək ɲan na ga lu ɲisubil ɲi ɲan na la. Isui i kaa ɲan na ga lu ɲisubil ɲi kaa ɲan na la.

¹⁸ Busub bu ɲan na aan ɲmaa lu ɲisubil ɲi kaa ɲan na. Busub bu kaa ɲan na mu aan ɲmaa lu ɲisubil ɲi ɲan na.

¹⁹ Busub bumək kaa lu ɲisubil ɲi ɲan na kan, bi ga gaa bu, ki di ɲa mmii ni.

²⁰ Nima pu na, baah ɲa pu na le ga cha ni bee biɲmanɲmannim bi ɲmanni ke bi ye Uwumbər aabənbr na."

Binib bi ga koo Uwumbər aanaan ni na
(Luk 13.25-27)

²¹ “Naa ye binib bimək yin mi ke ‘Dindaan, Dindaan’ na le ga koo Uwumbər aanaan ni. Binib bi ɲani Nte Uwumbər u bi paacham na aah gee pu na le ga koo waanaan ni.

²² Liyaadaal ngbaan le binib pam ga bui mi, ‘Tidindaan, Tidindaan, ti nan nabr Uwumbər aabər saayimbil pu, ki nyan tiyayaar binib ni, saayimbil pu, ki tun lijnjiir aatun saayimbil pu.’

²³ Le m ga tuk bi, ‘Nimi titunwanbirdam, maa nyi nimi. Siir m chee man.’ ”

Bidimaab bilee aabər
(Luk 6.47-49)

²⁴ “Nima pu na, unii umək ɲun maabər ngbaan ki ɲani kina na, naahn unii u kpa nlan, ki maa waadiik litakpal pu na.

²⁵ Utaal nun, le nwam nyan, le libuln daar, le ki pee kidiik ngbaan. Kaah si litakpal pu na, le kaa lir.

²⁶ “Unii umək ɲun maabər ngbaan, kaa ɲani kina na, naahn unii u kaa kpa nlan ki maa waadiik litambol pu na la.

²⁷ Utaal nun, le nwam nyan, le libuln daar ki pee kidiik ngbaan; le ki lir. Ki lir kookoo la.”

Yesu aapəən

²⁸ Yesu nan len doo. Waah tuk bi tibər ti na, le ni gar kinipaak ngbaan.

²⁹ U tuk bi ke unii u kpa Uwumbər aapəən na la, kaa

tuk bi ke Uwumbər aakaal aaməməkb aah tuk bi pu na.

8

Yesu aah cha ukəndaan pəək pu na

(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Yesu nan sunn ni ligongoln na taab. Le kini-paak sakperj dii u.

² Le ukəndaan ubaa dan u chee ki nan gbaan unimbiin ni, le ki doon u ki bui u, “Ndindaan, aa yaa gee kan, aa ga ɲmaa cha m pəək.”

³ Le Yesu taln unjaal, ki meeh u, le ki bui u, “M gee. Aa pəək a.” Libuul ngbaan ni le u pəək.

⁴ Le Yesu bui u, “Li nyi, ki taa tuk unii ubaa. Li cha Uwumbər aatotoor chee ki ti di aabaa mək u, ki toor kitork tii Uwumbər, Moses aakaal aah len pu na. Nima le ga mək binib ke aa pəək a.”

Yesu aah cha butəb aajab aaninkpel aatutunn pəək pu na

(Luk 7.1-10)

⁵ Yesu nan koo Kapenaum aatiɲ ni. Le butəb aajab nkub aaninkpel ubaa dan u chee ki nan gaɲ u ki bui u,

⁶ “Ndindaan, maatutunn də linampal. Uwon faan ki wu sakpen a.”

⁷ Le Yesu bui u, “M ga dan ki nan cha waaween sɔɲ.”

⁸ Le u bui u, “Ndindaan, maa ɲeer aa dan ndo ki nan koo maadichal ni. Aa yaa po len ke ‘Pəək’ kan, maatutunn ngbaan ga pəək.

⁹ Min mbaa kii maaninkpel aaməb, ki mu ye butəb aajab aaninkpel la, le ki bui ubaa,

'Li cha,' le u buen; ki bui ubaa mu, 'Dan,' le u dan; ki bui maanaagbiija, 'Na kina,' le u na."

¹⁰ Yesu aah nun waah len pu na, le ni gar u pam. Le u bui binib bi dii u na ke, "M tuk nimi mbamən la, maa kee kan unii ubaa bi Israel yaab ponn ni ki gaa mi ki kii mbaməm kina.

¹¹ M tuk nimi la, binib pam ga nya ni liwipuul wəb, ni liwilir wəb, ki nan kal, ki ji Abraham, ni Aisak, ni Jakob chee tijikaar Uwumbər aanaan ni.

¹² Le Juu yaab bi ba ga koo ni na, Uwumbər ga chuu nyan bi lipaal mbəmbəən aah bi nin chee na. Bi ga wii ki ηmə ηinyin nima chee."

¹³ Tə, le u bui butəb aajab aaninkpel ngbaan, "Li dii saasan. Saah gaa mi ki kii mbaməm pu na, ni ηa kina ki tii si."

Yesu aah len kina na, libuul ngbaan ni le uninkpel ngbaan aatutunn pəək.

Yesu aah cha bimum pam pəək pu na

(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴ Yesu nan buen Piita aadichal ni, le ki ti kan Piita aapuu aana bun ki də kidiik ni. Le uwon ton.

¹⁵ Le Yesu meeh unjaal. Le uwon səη. Le u fii, ki chann u tichann.

¹⁶ Kijook aah joor na, le binib dan Yesu chee, ki joo ni binib bi tiyayaar joo bi na pam. Yesu nan po len tibər baanja la, le tiyayaar ngbaan

nyan bi ni. Le u cha bimum məmək mu pəək.

¹⁷ U ηa kina ke ni gbiin Uwumbər aabənabr Aisaya aah nan len pu na ke, "Uma ubaa le nyan ni iween, ni tibunbunn timi aawon ni."*

Binib bi nan ban ke bi dii Yesu na
(Luk 9.57-62)

¹⁸ Yesu nan kan ke kini-paak ki dii u na wiir sakpen a. Nima pu le u nan tuk waadidiliib ke u ban u puur nnyusakpem la.

¹⁹ Le Uwumbər aakaal aaməməkr ubaa nan dan u chee ki nan bui u, "Uməməkr, m ga dii si, saah cha nin chee na mək."

²⁰ Le Yesu bui u, "Inək kpa yaah koo ibuu i ponn ni na. Inyoon i laani paacham na mu kpa yaadil. Min Unibən Aabo ma aa kpa maah ga doon nin chee na."

²¹ Le waadidiir ubaa mu bui u, "Ndindaan, m mee si nsan, cha m buen ti sub nte waahr, aan ki nan dii si."

²² Le Yesu bui u, "Dii mi dandana wee, ki cha bitekpiib sub təb."

Yesu aah ηa pu ki cha kibun ηmin na

(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³ Le Yesu koo bunəb ni. Le waadidiliib mu dii u.

²⁴ Baah chuun nnyun ni cha na le kibun ti fii ki bi daar, le tinyunkpenn fii ti ti biin bunəb pu. Yesu nan də geen.

²⁵ Le waadidiliib dan ki nan gbaa finn u ki bui u, "Tidindaan, ter timi. Ti ga bee nnyun ni."

* 8:17 : Lik Aisaya 53.4.

26 Le u bui bi, “Ba ŋa ni san ijawaan? Naa gaa mi ki kii mbaməm.” Le u fii ki kae kibun ni nnyun. Le kibun ni nnyun mək ŋmin chii.

27 Ni nan gar bi pam. Le bi baa tɔb, “Ba aanibol le na? Hali kibun ni nnyun kii waaməb.”

Yesu aah cha biwaab bilee pɔɔk pu na

(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)

28 Le bi fuu nnyusakpem aadapuul, Gadarene yaab aatin ni. Baah fuu nima na le biwaab bilee nyan ni baah sui binib titakpalunn ti ponn ni na, ki tooh u nsan ni. Biwaab ngbaan yaa nan kan unii kan, bi ga gbaa u la. Nima pu na, ubaa aa nan ŋmaa jer nima chee.

29 Baah kan Yesu na, le bi teen ke, “Sin, Uwumbər Aajapɔn, aa ban ba ti chee? Aa dan do ke aa nan ŋa timi falaa n-yoonn aah kaa kee ŋeer buyoonn aa?”

30 Le igbeer i wiir na bi dandar ki chuun ji.

31 Le tiyayaar ti bi bijab ngbaan ni na gar Yesu, “Aa yaa nyan timi binib ngbaan ponn ni kan, cha ti ti koo igbeer ngbaan ni.”

32 Le Yesu bui ti, “Li cha man.” Le ti nyan binib ngbaan ni, le ki ti koo igbeer na ni. Libuul ngbaan ni, le igbeer ngbaan məmək san sunn limɔɔgongoln taab, le ki ti koo nnyun ni ki kpo.

33 Le bijab bi kiir igbeer ngbaan na san buen kitinj ni, ki ti tuk binib Yesu aah cha

biwaab ngbaan pɔɔk pu na, ni tibər ngbaan məmək.

34 Kitinj ngbaan aanib aah ŋun kina na, le bi məmək dan ki nan tooh Yesu nsan ni. Baah kan u na, le bi gar u ke u nyan baatin ni.

9

Yesu aah cha uja u aawon faan na pɔɔk pu na

(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

1 Le u gir koo bunjɔb ni, ki ki puur nnyusakpem ki kun udo aatin ni.

2 Le bijab bibaa lulu ni uja u aawon faan na likekeln ni Yesu chee. Le Yesu kan baah gaa u ki kii mbaməm pu na, le ki bui uja u aawon faan na, “Maabo, chuu aabaa, m di cha saatunwanbir pinn si.”

3 Waah len kina na, le Uwumbər aakaal aaməmək b bibaa dakl bisui ni ke, “Uja wee sii Uwumbər la.”

4 Le Yesu bee baalandak, le ki baa bi, “Ba ŋa ni dak ilandak i kaa ŋan na nisui ni?”

5 Maah len ke m di cha waatunwanbir pinn u na le pɔɔ aan m yaa len ke ‘Fii ki li chuun’ le pɔɔ?

6 M ga mək nimi ke min Unibən Aabo kpa mpɔɔn dulnyaa wee ni ke m di cha pinn titunwanbir.” Waah len kina na, le u bui uja u aawon faan na ke, “Fiin ki yoor saawandookaan ki li chaa kun.”

7 Libuul ngbaan ni le uja ngbaan fii ki chaa kun.

8 Kinipaak ngbaan aah kan kina na, le bi san ijawaan, ki nyun Uwumbər u tii unibən mpɔɔn kina na.

*Yesu aah yin Matiu pu na
(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)*

⁹ Le Yesu siir nima ki buen. Waah cha na, le u kan ulampoogaar ubaa bi yin u ke Matiu. U ka baah gaal lampoo nin chee na. Le Yesu bui u, "Li dii mi."

Le u fii ki dii u.

¹⁰ Le Yesu ni waadidiliib nan kal Matiu do ki jin tijikaar. Le bilampoogaab ni titunwanbirdam bi wiir na dan nan jin bi chee tijikaar.

¹¹ Farisii yaab aah kan kina na, le bi baa waadidiliib, "Ba na nima aamomokr ji bilampoogaab ni titunwanbirdam chee tijikaar?"

¹² Le Yesu nun baah len pu na, le ki bui ke, "Binib bi kpa laafee na aa ban dakta, see binib bi bun na le ban dakta.

¹³ Uwumbor Aagban len ke waa ban ke binib toor kitork baanja ki tii u. U ban ke bi li san tob kinimbaak la.* Li cha ki ti bae tibor ngbaan aatataa. Maa dan ke m nan yin bininyaam. M dan ke m nan yin titunwanbirdam [ke bi nan kpeln baabimbin.]"

*Kimolul aabor
(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)*

¹⁴ Le Jonn aadidiliib dan Yesu chee, le ki nan bui u, "Ti ni Farisii yaab lul bumob kpakpaayuk la. Ba pu saadidiliib ma aa lulni bumob?"

¹⁵ Le u baa bi, "Bicham bi dan bi nan ji ubondinn aajim na ga nmaa li kpa mpombiin buyoonn upiidinn bi bi chee na aa? Aayii. N-yoonn choo, le bi ga nan chuu nyan upiidinn na bi chee mpoon.

N-yoonn ngbaan le bi ga lul bumob."

¹⁶ Yesu nan ki len ke, "Ubaa aan di likekepɔln aageln len libokukpokl. U yaa na kina kan, likekepɔln aageln na ga kar libokukpokl na. Liboln ngbaan ga jer njan yaan.

¹⁷ Ubaa mu aan di ndawiin ki di na kilookpok ponn ni. U yaa na kina kan, kilook ngbaan ga puu, ki bii. Ndaan mu ga kpir. Bi ga di ndawiin ki di na kiloopɔn ni la. Le ndaan aan kpir. Kilook ngbaan mu aan bii."

*Yesu aah cha upii ubaa
pɔok aan ki fikr upiibo nkun ni
pu na*

(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Yesu aah bi len kina na, le uninkpel ubaa dan nan gbaan unimbiin ni ki doon u, le ki bui u, "Mbisal kpo a. Dan nan di aanjaal paan u pu, le u ga fikr."

¹⁹ Le Yesu fii ki dii u. Waadidiliib mu dii u.

²⁰ Le upii u fu tipiir njibin kipiik ni njilee taa door na nan bi nima, ki dan Yesu aapuwob, le ki nan meeh waabokul aamɔjuul;

²¹ ba pu? u nan dak usui ni ke u yaa po meeh Yesu aabokul kan, u ga pɔok.

²² Le Yesu fenn ki kan u, le ki bui u, "Mbisal, chuu aabaa. Saah gaa mi ki kii mbamom pu na, nima le cha aa pɔok." Libuul ngbaan ni le u pɔok.

²³ Le Yesu fuu uninkpel ngbaan aadichal ni, ki ti koo li ponn ni, ki kan kinipaak

* 9:13 : Lik Hosea 6.6.

nima. Bi nan wii ikpowiil, ki pii ŋiwul, ki faa kifuuk.

²⁴ Le u bui bi, “Nyan lipaal man. Upiibo ngbaan aa kpo. U geen la.”

Le bi laa u sakpen.

²⁵ Baah nyan kinipaak ngbaan lipaal na, le u koo ni upiibo ngbaan aah bi kidiik ki ponn ni na, le ki ti chuu unjaal, le u fii.

²⁶ Le bi mooni tibɔr ngbaan itingbaan mɔmɔk ni.

Yesu aah likr bijoom bilee aanimbil pu na

²⁷ Yesu nan siir nima. Waah cha na le bijoom bilee dii u, ki tar ke, “David Aayaa-bil, san timi kinimbaak.”

²⁸ Le u ti koo kidiik ni. Le bijoom ngbaan mu koo ni u chee. Le u baa bi, “Ni pak ke m ga ŋmaa likr ninimbil aa?”

Le bi kii, “Tidindaan, een.”

²⁹ Baah len kina na, le u meeh binimbil, le ki bui bi, “Naah gaa mi ki kii pu na, ni ŋa kina ki tii nimi.”

³⁰ Le binimbil likr. Le u sur bi mbamɔm ke bi taa tuk unii ubaa.

³¹ Le bi buen ki ti joo waayimbil mooni itingbaan mɔmɔk ni.

Yesu aah cha ubir pɔɔk pu na

³² Bijoom ngbaan aah nyan ni Yesu chee na, le binib bibaa nan joo ni ubir u tiyayaar joo u na.

³³ Le Yesu nyan tiyayaar u ni. Le u len, kaa ki ye ubir. Le ni gar kinipaak ngbaan pam. Le bil en ke, “Taa kee kan kina timi Israel yaab aatiŋ ni.”

³⁴ Le Farisii yaab bui ke tiyayaar aayidaan le tii u mpɔɔn ke u nyan tiyayaar binib ni.

Yesu aah san kinipaak ngbaan kinimbaak pu na

³⁵ Yesu nan bɔ dii nti-sakpem, ni ntiwaatiir ni, le ki koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr, ki mooni Uwumbɔr aanaan aabɔnyaan tee, le ki cha bibum bi kpa iween aabɔŋ mɔmɔk na, ni binib bimɔk kaa pɔɔ na pɔɔk.

³⁶ Waah kan kinipaak ngbaan na, le u san bi kinimbaak sakpen; ba pu? bi naahn ipiil i yɔl ki dɔ kitin, kaa kpa upihkpaal na la.

³⁷ Le u bui waadidiliib, “Idi biir a, ki wiir. Bidicheeliib ma aa wiir.

³⁸ Nima pu na, ni li mee kisaak Aadindaan man ke u tun ni bidicheeliib bi nan chee waajikaar.”

10

Yesu aakpambalb kipiik ni bilee

(Mak 3.13-19; Luk 6.12-16)

¹ Yesu nan yin waakpambalb kipiik ni bilee ke bi dan u chee, le ki nan tii bi mpɔɔn ke bi ti nyan tiyayaar binib ni, ki cha bibum bi kpa iween aabɔŋ mɔmɔk na, ni binib bimɔk kaa pɔɔ na pɔɔk.

² Waakpambalb kipiik ni bilee ngbaan aayimbil sɔ: njan, Simonn u bi yin u ke Piita na, ni Andru u ye Simonn aanaal na; Jems u ye Sebedee aajapɔɔn na, ni Jɔnn u ye Jems aanaal na;

³ Filip, ni Batolomiu; Tomas, ni Matiu u nan gaal lampoo na; Jems u ye Alfeus aajapɔɔn na, ni Tadeus;

⁴ ni Simonn u nan ban u kuhn waatiŋ aadim na, ni Judas Iskariot u ga nan kooħ Yesu na.

Yesu aakpambalb kipiik ni bilee aatuln
(Mak 6.7-13; Luk 9.1-6)

⁵ Yesu nan tun waakpambalb kipiik ni bilee ngbaan bi ti moon Uwumbɔr aabɔr ki bui bi, “Ni taa buen binib bi kaa ye Juu yaab na aatiŋ ni, ki taa buen Samaria yaab aatiŋ kibaa ni.

⁶ Li cha man Israel yaab bi yenn Uwumbɔr aasan ni na aatim ni,

⁷ ki ti li mooni Uwumbɔr aabɔr ke waanaan peen ni a,

⁸ ki cha bibum pɔɔk, ki li fikr binib bi kpo na, ki cha bikɔndam pɔɔk, ki nyan tiyayaar ni bipɔnib binib ni. Ni kan mpɔɔn, kaa pan nibaa. Ni mu li tii bibum laafee, ki taa li ban tipar.

⁹ Ni taa li joo ŋimombil tikpalɔnn ni,

¹⁰ ki taa li tu lituln, ki taa li joo libɔkul ki kpee naah pee li na pu, ki taa li joo ŋinaatak, ki taa li joo tijaangbar; ba pu? ni ŋan ke ututunn mɔmɔk ji waatuln pu la.

¹¹ “Ni yaa fuu kitiŋ kibaa ni kan, ni li ban uninyaan u ga gaa nimi waadiik ni na, ki li bi nima ki ti saa buyoonn ni ga nan nya nima na.

¹² Ni yaa koo lidichal libaa ni kan, ni doon bi ki bui bi ke Uwumbɔr aanyoor bi bi pu.

¹³ Lidichal ngbaan aanib yaa gaa nimi kan, Uwumbɔr aanyoor ga li bi bi pu. Bi yaa kaa gaa nimi kan, waanyoor aan li bi bi pu.

¹⁴ Lidichal libaa aanib, bee kitiŋ kibaa aanib yaa kaa gaa nimi, ki yaa kaa kii nimi aabɔr kan, ni nyan nima ki kpaar nitaa aatatan ki lii nima.

¹⁵ M tuk nimi mbamɔn la, bundaln Uwumbɔr ga nan ji binib tibɔr na, binib ngbaan aatafadaan ga jer Sodom ni Gomora aatim aanib aatafadaan.”

Binib aah ga ŋa Yesu aanib falaa pu na

(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁶ “M ga tun nimi, ni ti moon Uwumbɔr aabɔr. Ni ga li bi ke ipiih i bi ŋisapol aakaasisik ni na la. Ni li kpa nlan ke iwaa aah kpa nlan pu na, ki li bi suuna ke ŋinanjel aah bi pu na.

¹⁷ Ni li nyi man. Bi ga nan chuu nimi ki ji nimi tibɔr, ki gbaa nimi ŋinaalab mmeen aadir ni.

¹⁸ M pu, le ntim aaninkpiib ni bibɔrb ga ji nimi tibɔr. Le ni ga tuk Juu yaab, ni bi kaa ye Juu yaab na tibɔnyaan tee.

¹⁹ Bi yaa chuu nimi kan, ni taa baa nisui ni ke ni ga len kinye; n-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, Uwumbɔr Aafuur Nyaan le ga tuk nimi naah ga len pu na;

²⁰ naa ye nimi le ga len, Nite Uwumbɔr Aafuur Nyaan le ga cha ni len.

²¹ “Binib ga di binaabitiib ŋa binib aaŋaal ni, ke bi ti ku

bi. Tetiib mu ga di baabim ɲa binib aanaal ni, ke bi ti ku bi. Binib mu ga yii bitetiib ni binatiib, ki cha binib ku bi.

²² Le binib mɔmɔk ga li nan nimi m pu. Unii umɔk jin limɔr ki dii mi ki ti saa limɔfal aadoon na, uma le ga ɲmar.

²³ Bi yaa ɲa nimi falaa kitin kibaa ni kan, ni san buen kitin kiken ni. M tuk nimi mbamɔn la, buyoonn min Unibɔn Aabo ga nan gir ni na, naan kee bɔ dii Israel yaab aatim mɔmɔk ni, ki doo.

²⁴ “Unii u bae mbaem na aa jer waamɔmɔkr. Unaagbiija ubaa mu aa jer udindaan.

²⁵ Unii u bae mbaem na yaa bi ke waamɔmɔkr aah bi pu na kan, cha unimbil gbiin kina. Unaagbiija yaa bi ke udindaan na kan, cha unimbil gbiin kina. Bi yaa yin udichadaan kinimbɔɲdaan kan, baan yin waachiln ni aanib mu kinimbɔɲdam aa?”

*Ni li san Uwumbɔr baanja
(Luk 12.2-7)*

²⁶ “Ni taa san binib ijawaan man. Tibɔbɔrkaan mɔmɔk ga kpiir. Tibɔr timɔk bɔɔ na, ti ga nyan mpaan pu.

²⁷ Maah tuk nimi tibɔr ti libɔɔl ni na, ni li mooni ti binib ni. Maah loon tibɔr ti nitafal ni na, ni li mooni ti lipaal.

²⁸ Ni taa san binib ijawaan man. Bi ga ɲmaa ku nimi aawon baanja la. Baan ɲmaa ku nimi aawiin. Ni li san Uwumbɔr u ga ɲmaa bii tiwon ni ɲwiin mɔmɔk mmii mu kaan junn na ponn ni na.

²⁹ Bi kooh iyaar ilee janjan ubaa la. Nite Uwumbɔr yaa kaa kii kan, uyaar ubaa aan lir ni kitin.

³⁰ Uwumbɔr nyi nimi aayikpir aakahm.

³¹ Nima pu na, ni taa san ijawaan man. Ni jer iyaar pam.”

*Len binib aanibil ni ke aa
ye Yesu yoo la
(Luk 12.8-9)*

³² “Unii umɔk len binib aanibil ni ke u ye miyoo na, m mu ga len Nte Uwumbɔr u bi paacham na aanibil ni ke udaan ngbaan le ye miyoo.

³³ Unii umɔk len binib aanibil ni ke waa ye miyoo na, m mu ga len Nte Uwumbɔr u bi paacham na aanibil ni ke udaan ngbaan aa ye miyoo.”

*Binib bi dii Yesu na, ni bi
kaa dii u na aa kpaa kimɔbaan
(Luk 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ “Maah dan dulnyaa wee ni na, ni taa dak ke nima le ga cha binib mɔmɔk li kpaa kimɔbaan. M pu, le butɔb ga li bi.

³⁵ M pu, uja ga kpak ute kinikpakpak, usapɔɔn mu ga kpak una, upii mu ga kpak uchapii.

³⁶ Unii aadim ga li ye waachiln ni aanib la.*

³⁷ “Unii umɔk gee ute, bee una ki jer mi na, waa ɲeer u le ye maadidiir. Unii umɔk gee ujaɔɔn, bee ubisal ki jer mi na, u mu aa ɲeer u le ye maadidiir.

³⁸ Unii umɔk kaan yoor waadɔpuinkoo ki dii mi

* 10:36 : Lik Maika 7.6.

na kan, waa ñeer u le ye maadidiir.

³⁹ “Unii yaa kaa kii ke u kpo m pu kan, waamɔfal ga bee yɔli la. Unii yaa kpo m pu kan, u ga kan limɔfal li kaa kpa ndoon na.”

Uwumbɔr aah ga pa binib pu na

(Mak 9.41)

⁴⁰ “Unii yaa gaa nimi maanib kan, u gaa mi le na. Unii yaa gaa mi kan, u gaa Uwumbɔr u tun ni mi na le na.

⁴¹ Unii yaa gaa Uwumbɔr aabɔnabr kan, waah ye Uwumbɔr aabɔnabr na pu le cha u gaa u, nima na, u ga kan Uwumbɔr aabɔnabr aapal. Unii yaa gaa uninyaan kan, waah ye uninyaan na pu le cha u gaa u, nima na, u ga kan uninyaan aapal.

⁴² M tuk nimi mbamɔn la, unii umɔk tii maadidiir waatiir ubaa nnyunyunkoo baanja na kan, waah ye maadidiir pu na le cha u tii u, nima na, u ga kan tiyaapar.”

11

Jɔnn aah tun ni waadidiliib Yesu chee pu na

(Luk 7.18-35)

¹ Yesu aah tuk waadidiliib kina ki ti doo na, le u siir nima, ki buen ti moon Uwumbɔr aabɔr itingbaan ni.

² Le Jɔnn u muini binib nnyun ni na bi kiyondiik ponn ni ki ñun Yesu Kristo aah tun pu na. Le u tun ni waadidiliib u chee

³ ke bi ti baa u ke u ye unii u Uwumbɔr aabɔnabtiib nan len ke u ga dan na aan waa ye? Bi li ban uken aa?

⁴ Le Yesu bui bi, “Gir buen Jɔnn chee ki ti tuk u naah ñun pu na, ni naah kan pu na:

⁵ ke m likr bijoom aan-imbil, ki cha biwɔb, ni bikɔndam, ni bitafakpaab pɔɔk, ki fikr binib bi kpo na nkun ni, ki tuk bigiim Uwumbɔr aabɔnyaan tee.

⁶ Unii u kaa joo mi beeni na, Uwumbɔr aanyoor bi u pu.”

⁷ Le Jɔnn aadidiliib ki gir buen u chee. Baah cha na, le Yesu len kinipaak ngbaan chee Jɔnn aabɔr ke, “Naah nan buen Jɔnn chee nteersakpiin ni na, ni nan buen ni ti kan ba? Lipul li libuln fiini li na aa? Aayii.

⁸ Ni nan buen ni ti kan ba? Uja u pee tiwanyaan na aa? Aayii. Binib bi pee tiwanyaan na bi bibɔrb aadichal ni la.

⁹ Ni nan buen ni ti kan ba? Uwumbɔr aabɔnabr aa? Mbamɔn, m tuk nimi la, ni nan kan unii u jer Uwumbɔr aabɔnabr na.

¹⁰ Ni ñmee Uwumbɔr Aag-baŋ ni ke Uwumbɔr bui ke, ‘Maatutunn sɔ. M tun ni u ke u loln ni nsan ki nan toor nsan ki siin si.’* Jɔnn le ye ututunn ngbaan.

¹¹ M tuk nimi mbamɔn la, baa kee ma unii ubaa u jer Jɔnn u muini binib nnyun ni na. Le unii u ye uwaatiir Uwumbɔr aanaan ni na jer Jɔnn.

¹² Buyoonn Jɔnn nan fuu ni ki nan saa dandana na, le

* 11:10 : Lik Malakai 3.1.

binib aanimbil man ke bi ti koo Uwumbər aanaan ni, le ki koo mpəən pu.

13 Uwumbər aakaal ni waabəabr aaliin nan len Uwumbər aanaan aah ga li bi pu na, ki nan saa Jənn aayoonn.

14 Ni yaa ban ke ni pak baah nan len pu na kan, ni ga bee ke Jənn ye Uwumbər aabəabr Elaija u bi nan len ke u ga fuu ni na la.

15 U kpa litafal u ηun na kan, u ηun.

16 “M ga di ba ηaη dandana aanib ngbaan? Bi bi ke mbim mu ka kinyan ni ki bui binjeen aatətiib,

17 ‘Ti pii ηiwul tii nimi, le naa saar. Ti wii ikpowiil, le naa kaani.’

18 Dandana aanib ngbaan mu bi kina la; Jənn dan ki nan lulni buməb, kaa nyu ndaan, le bi len ke u kpa kinimbəη.

19 Min Unibən Aabo dan le ki ji ki nyu, le bi len ke m ye upusakpiindaan ki ye udanyur, ki jənni bilampoogaab ni titunwanbirdam. Tə, nlan aah tun pu na le mək ke mu ηan.”

Binib bi kaa kpeln baabimbin na aabər

(Luk 10.13-15)

20 N-yoonn ngbaan le Yesu piin ki bi len ki kae ntim mubaa aanib. U nan tun lijinjiiir aatun pam ntim ngbaan ponn ni, le baa kpeln baabimbin. Nima le cha u kae bi.

21 U nan len ke, “Korasinn aatinj aanib, tibəbir bi ni pu. Betseda aatinj aanib, tibəbir bi ni mu pu; ba pu? m yaa ba nan tun lijinjiiir aatun Taya

aatinj ponn ni, ni Saidonn aatinj ponn ni ke maah tun ni ponn ni pu na kan, bi ba ga kpeln baabimbin ni yunn a, ki li pee tiwanpeenkaan ni saak kuub na, ki di nfatan puk biyil, aan ki mək ke bisui bii baatunwanbir pu.

22 M tuk nimi la, bundaln Uwumbər ga ji binib tibər na, nimi aatafadaan ga jer Taya ni Saidonn aatim aanib aatafadaan.

23 Nimi Kapenaum aatinj aanib, bi ga yoor nimi paacham aa? Aayii. Bi ga sunn nimi kitekpiitinj ni; ba pu? m yaa ba nan tun lijinjiiir aatun Sodom aatinj ponn ni ke maah tun ni ponn ni pu na kan, kitiη ngbaan ba ga li bi ki nan saa dandana wee.

24 M tuk nimi la, bundaln Uwumbər ga ji binib tibər na, nimi aatafadaan ga jer Sodom aatinj aanib aatafadaan.”

Dan Yesu chee man ki kan lifuur

(Luk 10.21-22)

25 N-yoonn ngbaan le Yesu bui ke, “Nte Uwumbər, u ye paacham ni taab Aadindaan na, aa bər tibər timina bilankpalb ni binimbiwolm, le ki di mək chapəntiib, nima pu le m pak si.

26 Nte, saageehn le na, nima le cha aa ηa kina.

27 “Tə, Nte Uwumbər le tii mi tiwan məmək. Ubaa aa nyi min Uwumbər Aajapəən, see Nte Uwumbər. Ubaa mu aa nyi Nte Uwumbər, see min Ujapəən. Binib bi m ban ke m di Uwumbər mək bi na, bi mu nyi u.

28 “Nimi bimək tun lituln ki ti bak na, dan m chee man, le m ga tii nimi lifuur.

29 Gaa maatuln man, ki bae mbaem m chee; m bi suuna, ki sunn mbaa taab. Ni ga kan lifuur;

30 ba pu? maaməkm aa pəə. Maatuln mu aa nyuun.”

12

Juu yaab aakpaakool daal aabər

(Mak 2.23-28; Luk 6.1-5)

1 N-yoonn ngbaan le Yesu ni waadidiliib bə dii kisaak kibaa ponn ni, Juu yaab aakpaakool daal. Nkon nan joo waadidiliib, le bi piin ki bi chur tijikaar ki geei ki per ki ηmə.

2 Le Farisii yaab kan baah ηani pu na, le ki bui Yesu, “Lik saadidiliib aah ηani pu na. Timi aakaal aa kii ke bi ηa kina likpaakool daal.”

3 Le u baa bi, “Naa karn Ubər David aah nan ηa pu na aa? Nkon nan joo u ni waanib.

4 Le u koo Uwumbər Aadichal ni. Le u ni bi ηman Uwumbər aaboroboro. Baah ηman boroboro ngbaan na, le bi bii Moses aakaal mu len ke Uwumbər aatotoorb baanja le ga ηmə boroboro ngbaan na.

5 Tə, likpaakool daal məmək Uwumbər aatotoorb bi bi waadichal ni na mu bii likpaakool daal aakaal, le ubaa aa galni bi. Naah kee karn kina Nkaal aagban ni ii?

6 M tuk nimi la, unii u jer Uwumbər Aadichal na bi do.

7 Uwumbər Aagban len ke waa ban ke binib toor kitork baanja ki tii u. U ban ke bi li san təb kinimbaak.* Ni yaa ba nyi iliin ngbaan aatataa kan, naa ba ga galn binib bi kaa kpa taani na.

8 Tə, min Unibən Aabo le ye likpaakool daal mu Aadindaan.”

Yesu aah cha uja u aanjaal faan na pəək pu na

(Mak 3.1-6; Luk 6.6-11)

9 Le u siir nima, ki koo baameen aadiik ni.

10 Le uja u aanjaal faan na bi nima. Le bi ban ke bi galn Yesu, le ki baa u, “Timi aakaal kii ke unii li tei bimum likpaakool daal aa?”

11 Le u baa bi, “Ni ponn ni ubaa yaa kpa upiuh ubaa aan u yaa lir liboln ni likpaakool daal kan, saan nyan u uu?”

12 Unibən aa jer upiuh ii? Nima le mək ke timi aakaal kii ke ti ηani ni ηan na likpaakool daal.”

13 Waah len kina na, le u bui uja u aanjaal faan na, “Taln aanjaal.”

Le u taln unjaal. Le mu naar, ki pəək ke muken na.

14 Le Farisii yaab nyan li-paal, le ki kpokl baah ga ηa pu ki ku Yesu na.

Ututunn u Uwumbər lee u na aah bi pu na

15 Yesu nan bee baah kpokl pu na, le ki siir nima. Kini-paak nan dii u, le u cha bimum məmək pəək,

16 le ki bui bi ke bi taa li joo u mooni.

* 12:7 : Lik Hosea 6.6.

17 Waah ŋa kina na, le ni gbiin Uwumbər aabənabr Aisaya aah nan len pu na, ke Uwumbər len ke,

18 “Maatutunn u m lee u na sɔ. M gee u, le u gbiin nnim-bil.

M ga di Maafuur Nyaan gbiin u.

Le u ga tuk ŋinibol məmək maah ga ji binib tibər pu na.

19 Waan li kpak kinikpakpak, kaan li tar, kaan li kpa kifuuk ntim ni,

20 kaan koo lidabil li boon na, kaan junn karyaa u kaa wiin mbaməm na.

U ga kan linyan, ki tii binib məmək baabamən.

21 U pu, le ŋinibol aanib məmək ga li kpa li-makl.”†

Binib bibaa aah sii Uwumbər Aafuur Nyaan pu na

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-23)

22 Le binib bibaa joo ni unii u tiyayaar ŋa u ujoon ni ubir na Yesu chee. Le Yesu cha u pək, le u len, unimbil mu likr.

23 Le ni gar kinipaak ngbaan məmək pam. Le bi bi baa tɔb, “Uja ngbaan sil ye Ubər David Aayaabil aa?”

24 Farisii yaab aah ŋun kina na, le bi len ke Beelsebul, u ye tiyayaar aayidaan na, le tii u mpɔɔn ke u nyan tiyayaar binib ni.

25 Le Yesu bee baalan-dakbir ngbaan, le ki bui bi, “Nnaan mubaa ni aanib yaa jaa tɔb kijaak kan, nnaan

ngbaan ga bee yɔli la. Kitiŋ kibaa ni aanib mu yaa jaa tɔb kijaak kan, kitiŋ ngbaan ga bee yɔli. Lidichal libaa ni aanib mu yaa jaa tɔb kijaak kan, lidichal ngbaan ga bee yɔli.

26 Tiyayaar aayidaan yaa nyan tiyayaar binib ni kan, u jan ubaa kijaak la. Waanaan ga ŋa kinye aan ki sil?

27 Ni yaa len ke tiyayaar aayidaan Beelsebul le tii mi mpɔɔn ke m nyan tiyayaar binib ni kan, ke ŋma tii nimi aanib mu mpɔɔn ke bi nyan tiyayaar binib ni? Nimi aanib aah ŋani pu na le ga mək ke ni kpa mbamən bee naa kpa.

28 Tɔ, Uwumbər Aafuur Nyaan le tii mi mpɔɔn le m nyani tiyayaar binib ni. Nima le mək ke Uwumbər aanaan fuu ni ni chee.”

Yesu aah nyan mpɔɔndaan kinimbəŋ ki bii kaawan pu na

29 “Ubaa aan ŋmaa koo mpɔɔndaan aadichal ni ki bii waawan, see u puen buu u le waahr, le ki nin bii waadichal.

30 “Unii umək kaa dii mi na, u ye maadin la. Unii umək kaa kuuni binib tii mi na, u yaal bi la.

31 M tuk nimi la, Uwumbər ga di cha pinn binib aatun-wanbir ni baasiibil məmək. Tɔ, unii yaa sii Uwumbər Aafuur Nyaan ma kan, Uwumbər aan di cha pinn udaan ngbaan.

32 Unii yaa bii min Unibən Aabo kan, Uwumbər ga di cha pinn u. Unii yaa bii Uwumbər

† 12:21 : Lik Aisaya 42.1-4.

Aafuur Nyaan kan, Uwumbør aan di cha pinn u dulnyaa wee ni, kaan di cha pinn u paacham mu.”

Naah ga ŋa pu ki bee unii aabimbin aah bi pu na
(Luk 6.43-45)

33 “Busub yaa ŋan kan, bu aasubil ga li ŋan. Bu yaa kaa ŋan kan, bu aasubil mu aan li ŋan. Bu aasubil pu le aa ga bee bu aah ye busub bu na. Kina le unii aatuln pu le ga cha aa bee ke u ŋan aan waa ŋan.

34 Nimi ikuub aabim, ni ye titunwanbirdam la. Ni ga ŋa kinye ki len iliin i ŋan na? Ilandak i gbii unii aasui ni na, ima le u ga len.

35 Ilandak nyaan bi uninyaan aasui ni, nima le u ga len iliin i ŋan na. Ilandak i kaa ŋan na bi unii u kaa ŋan na aasui ni, nima le u ga len iliin i kaa ŋan na.

36 “M tuk nimi la, bundaln Uwumbør ga ji binib tibør na, liyaadaal ngbaan le bi ga kpiir baah nan len tibør yøl yøl ti na mòmøk ki tuk Uwumbør.

37 Saaməliin le ga nyan si. Saaməliin mu le ga bii si.”

Baah ban ke Yesu tun lijn-jiir aatuln pu na
(Mak 8.11-12; Luk 11.29-32)

38 N-yoonn ngbaan le Uwumbør aakaal aaməmøk b bibaa ni Farisii yaab bibaa bui Yesu, “Uməmøk, ti ban ke aa tun lijnjiir aatuln, aan tinimbil kan, aan ti gaa si ki kii.”

39 Le u bui bi, “Nimi dandana aanib, ni ye titunwanbirdam la, kaa dii Uwumbør, nima le ni ban lijnjiir aatuln. Uwumbør aabənabr Jona aah nan bi ujan sakpiin aaponn ni iwiin itaa ni tiner titaa pu na,

40 kina le min Unibən Aabo mu ga li bi kitij ponn ni iwiin itaa ni tiner titaa. Lijnjiir aatuln limina baanja le ni ga kan.

41 Jona nan tuk Ninefa aatiŋ aanib Uwumbør aabør. Le bi kpeln baabimbin. Min, u jer Jona na, le tuk nimi Uwumbør aabør, le naa kpeln nimi aabimbin. Bundaln Uwumbør ga ji binib tibør na, Ninefa aatiŋ aanib aah nan kpeln baabimbin pu na, nima le ga mək ke nimi aabør bii.

42 Seba aapiibør nan nyan ni dandar ke u nan ŋun Ubør Solomonn aalan aaliin. Min u jer Solomonn na bi do la, le naa ŋun maaliin. Bundaln Uwumbør ga ji binib tibør na, upiibør ngbaan aah nan ŋa pu na, nima le ga mək ke nimi aabør bii.”

Tiyayaar aah ga gir ni pu na
(Luk 11.24-26)

43 “Tiyayaar yaa nyan unii ni kan, ti ga li chuun gər nnyun aah kaa bi kipək ki ponn ni na, ki ban taah ga kal nin chee ki fuur na, kaan kan.

44 Le ti ga len ke ti ga gir kun taah nyan unii u ponn ni na la. Le ti ga gir ni, le ki nan kan ke bi toor taakookoo yaan ki ŋa mu mbaməm, nibaa aa bi ni ni.

⁴⁵ Le ti ga buen ki ti joo ni tiyayaar tilole ti bir ki jer ti na. Le ti məmək ga nan koo unii ngbaan ponn ni, ki ga li bi u ponn ni, le ki bii u ki jer waah nan bi njan pu na. Kina le ni ga li bi dandana aanib bi kaa njan na chee.”

*Binib bi ye Yesu aana ni un-
aatiib na*

(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ Yesu aah bi len kinipaak ngbaan chee na, le una ni unaatiib dan nan sil lipaal ki ban ke bi len u chee.

⁴⁷ Le kinipaak ngbaan ponn ni ubaa tuk u, “Aana ni aanaatiib si lipaal ki ban bi len aa chee.”

⁴⁸ Le u baa bi, “Nma ye nna? Bilabi ye nnaatiib?”

⁴⁹ le ki taln unjaal mək waa-
didiliib, le ki bui ke, “Lik, nna
ni nnaatiib sɔ.

⁵⁰ Ba pu? unii umək nani Nte Uwumbɔr u bi paacham na aah gee pu na, uma le ye nnaal, ni nninkpan, ni nna.”

13

*Unii u yaa njikaabim na
aayataŋakl*

(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Liyaadaal ngbaan le Yesu nyan lipaal, le ki buen ki ti kal nnyusakpem aagbaan.

² Le kinipaak sakpen dan u chee, ki wiir. Nima le u koo buŋɔb ni, nnyun ni, le ki kal bu ponn ni. Kinipaak ngbaan məmək mu si lipaal.

³ Le u tuk bi tibɔr pam njiyataŋak ponn ni, le ki bui ke, “Ukpaal ubaa le nan buen u ti yaa njikaabim.

⁴ Waah yaa na, le mubaa lir nsan ponn ni. Le inyoon dan nan peei jin.

⁵ Le mubaa mu lir ntak-pateer paab, titan aah kaa wiir nin chee na. Titan aah kaa wiir na, le mu guu puln mala.

⁶ Le nwiin puu, ki ton, ki see mu. Mu aah kaa kpa in-
yaan mbaməm na, le mu yɔl.

⁷ Le mubaa mu lir ikokon ponn ni. Le ikokon muun le ki ku mu.

⁸ Le mubaa mu lir kitinj ki njan na ponn ni le ki mar. Ngem lun nkub nkub, ngem mu lun imonko itata, ngem mu lun piitaa piitaa.

⁹ “U kpa litafal na kan, u njan.”

*Nyitaa nji pu u ŋak bi njiyataŋak
na*

(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)

¹⁰ Le waadidiliib dan nan baa u, “Ba pu aa ŋak bi njiyataŋak?”

¹¹ Le u bui bi, “Nimi le Uwumbɔr cha ni bee waanaan aabɔbɔrkaan, kaa cha bima bee.

¹² Unii u kpa nlan ki bee Uwumbɔr aanaan aabɔr na, Uwumbɔr ga kpee u, le u li kpa sakpen. Unii u kaa kpa na, Uwumbɔr ga chuu gaa waah kpa mu pɔkaa na.

¹³ Kinipaak ngbaan lik, kaa waa, ki pel kaa njan, kaa bee maaliin aatataa. Nima le cha m ŋak bi njiyataŋak.

¹⁴ Baah bi pu na, le ni gbiin Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya aah nan len pu na ke,

‘Bi ga pel ki pel,
kaan bee Uwumbɔr
aaliin aatataa.
Bi ga lik ki lik kaan li waa.

15 Ba pu? binib ngbaan aasui
aa bi nibaa ni.

Bitafal kpaal.

Bi n̄ub binimbil,

kaa ban ke binimbil
woln,

kaa ban ke bitafal n̄un,

kaa ban ke bisui bee
Uwumb̄or aaliin
aatataa,

kaa ban ke bi kpeln
baabimbin ki dii
Uwumb̄or aasan ke u
tii bi laafee.*

16 “Nimi maadidiliib,
Uwumb̄or aanyoor bi ni pu;
ba pu? ninimbil woln, nitafal
mu n̄un.

17 M tuk nimi mbam̄on la,
Uwumb̄or aab̄onabtiib pam
ni bininyaam pam nan ban
bi kan naah kan tiwan ni na,
kaa kan. Bi nan ban bi n̄un
naah n̄un tib̄or ti na, kaa n̄un
ti.”

*Liyatan̄akl ngbaan aatataa
aah cha pu na*

(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)

18 “Li pel man aan m tuk
nimi unii u yaa njikaabim na
aayatan̄akl aatataa.

19 Binib yaa n̄un Uwumb̄or
aanaan aab̄or kaa bee
taatataa kan, le kinimb̄on̄ ga
dan nan nyan tib̄or ti bi bisui
ni na. Njikaabim mu lir nsan
ponn ni na le na.

20 Njikaabim mu lir n̄tak-
pateer pu na mu ye binib bi
n̄un tib̄or ngbaan, ki gaa ti
mala ni mpopiin na.

21 Bi mu aa gaa ti mbam̄m
bisui ni. Bi ga li joo ti ni yunn
siib. Bi yaa kan limukl ti pu
kan, bee binib yaa n̄a bi falaa

ti pu kan, libuul ngbaan ni, le
bi ga di ti lii.

22 Binib ngem mu bi ke
njikaabim mu lir ikokon
ponn ni na la. Bi n̄un tib̄or
ngbaan la. Le bitafal bi
baabimbin ni, ni liwankpal
ni. Nima le ku tib̄or ngbaan
bisui ni, le taa mar.

23 Binib bi n̄un tib̄or ngbaan
ki bee taatataa, ki kii ti na,
bima le bi ke njikaabim mu
lir kitin̄ ki n̄an na ponn ni,
ki mar na. Ngem lun nkub
nkub, ngem mu lun imonko
itata, ngem mu lun piitaa pi-
itaa.”

*Timoor ti bi ipui ponn ni na
aayatan̄akl*

24 Yesu nan ki n̄akl bi liy-
atan̄akl liken ke, “Uwumb̄or
aanaan naahn ukpaal u yaa
ipui i n̄an na waakpaab ni na
la.

25 Kinyeek kibaa daal,
binib aah d̄o geen na, le
waadin dan nan di timoor
yaa n̄mal ipui ngbaan ponn
ni, le ki buen.

26 Ipui aah muun ki mar na
le bi kan ke timoor mu bi i
ponn ni.

27 Le ukpaal ngbaan aatu-
tum dan nan baa u, ‘Timi
aaninkpel, saa nan di ipui i
n̄an na le di yaa saakpaab ni
ii? Timoor ngbaan mu nyan
ni la?’

28 Le u bui bi, ‘Maadin ubaa
le n̄a kina.’ Le bi baa u, ‘Aa
ban ke ti buen ti n̄oi nyan tim-
oor ngbaan aa?’

29 Le u bui bi, ‘Aayii. Di cha
ti man. Ni yaa n̄oi nyan tim-
oor ngbaan kan, nibaakan,

* 13:15 : Lik Aisaya 6.9-10.

ipui ibaa mu ga li kpaan n̄ɔi ki dii ti.

³⁰ Cha man ipui ngbaan ni timoor ngbaan kpaan muun, aan ki nan biir. Ni yaa nan neer lipuicheel kan, m ga tuk bipuicheeb: Puen n̄ɔi nyan man timoor ngbaan waahr, aan ki buu ti, ki di see mmii, aan ki nin chee ipui ki di fu maapil ponn ni.' "

Tisufar aabil aayataŋakl

(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹ Yesu nan ki n̄akl bi liy-ataŋakl liken ke, "Uwumb̄ɔr aanaan naahn linaanyiimbil li uja ubaa nan di bun waakpaab ni na la.

³² Tisufar ngbaan aabil le ye liwaatiir, n̄ibil m̄ɔm̄ɔk filk jer lima la. Bi yaa di libil ngbaan bun kan, li ga puln ki muun, ki jer tisufar m̄ɔm̄ɔk, ki ga n̄a busub la. Le inyoon i laani paacham na dan nan ter yaadil bu aabon pu."

Boroboro aanȳɔk aay-ataŋakl

(Luk 13.20-21)

³³ Yesu nan ki n̄akl bi liy-ataŋakl liken ke, "Uwumb̄ɔr aanaan naahn boroboro aanȳɔk mu upii nan di n̄a boroboro aayon ponn ni, aan boroboro ngbaan m̄ɔk duun na la."

Yesu di n̄iyataŋak n̄meen ki tuk bi

(Mak 4.33-34)

³⁴ Kina le Yesu n̄akl n̄iyataŋak ki tuk kinipaak ngbaan, kaa len tibaa bi chee see n̄iyataŋak n̄meen.

³⁵ Waah n̄a kina na, le ni gbiin Uwumb̄ɔr aab̄ɔnabr aah nan len pu na ke, "M ga waar mm̄ɔb ki n̄akl n̄iyataŋak, ki len tib̄ɔb̄ɔrkaan ti nan b̄ɔr buyoonn Uwumb̄ɔr nan naan dulnyaa wee ki nan saa dandana wee na."†

Timoor ti nan bi ipui ponn ni na aayataŋakl aatataa

³⁶ Yesu nan siir cha kini-paak ngbaan, ki gir buen kidiik ni. Le waadidiliib dan u chee, ke u tuk bi timoor ti bi ipui ponn ni na aayataŋakl aatataa.

³⁷ Le u bui bi, "Ukpaal u yaa ipui i n̄an na le ye min Unib̄ɔn Aabo.

³⁸ Bukpaab ngbaan le ye dulnyaa wee. Ipui i n̄an na le ye Uwumb̄ɔr aanaan ni aanib. Timoor ngbaan le ye kinimb̄ɔŋ aanib.

³⁹ Ukpaal aadin u yaa timoor ngbaan na le ye kinimb̄ɔŋ. Lipuicheel le ye dulnyaa aadoon. Bipuicheeb ngbaan le ye Uwumb̄ɔr aatuuntiib.

⁴⁰ Baah nan n̄ɔi timoor ti ki di see mmii ponn ni na, dulnyaa aadoon ga nan li bi kina la.

⁴¹ Min Unib̄ɔn Aabo ga tun ni maatuuntiib dulnyaa wee ni, bi nan chuu titunwanbir-dam, ni bit̄ɔt̄ɔŋ m̄ɔm̄ɔk, aan ki nyan bi maanaan ni,

⁴² ki di ti n̄a mmii sakpiin ni. Bi ga wii ki n̄m̄ɔ n̄jinyin nima chee.

⁴³ N-yoonn ngbaan le bininyaam ga li bi Bite

† 13:35 : Lik Ilahn 78.2.

Uwumbør aanaan ni, ki wiin ke nwiin aah wiin pu na. U kpa litafal na kan, u n̄un.”

*Liwankpal li bør na aay-
atanjakl*

44 “Uwumbør aanaan naahn liwankpal li bɔɔ bukpaab ni, kitin̄j ponn ni na la. Le uja ti kan liwankpal ngbaan, le ki ki di biin li pu. Le ni mɔ u ki ti nyan̄. Le u buen ke u ti kooh waawan mɔmɔk, ki gir ti daa bukpaab ngbaan.”

Nleenyaan aayatanjakl

45 “Uwumbør aanaan naahn uwankooh u chuun ban nleen mam mu n̄an na ke u daa na la,

46 le ki ti kan nleenyaan mu kpa kidaak sakpen na, le ki buen ti kooh waawan mɔmɔk, ki ti daa nleenyaan ngbaan.”

Kipɔɔk aayatanjakl

47 “Uwumbør aanaan naahn kipɔɔk ki bijanbam di mee nnyun ni ki chuu ijan mɔk aabɔn̄ na la.

48 Kaah gbiin ijan na, le bi dar ki nyan lipaal, le ki kal ki gann ijan i n̄an na ki di n̄a tibɔɔkur ni, ki cha i kaa n̄an na, ki di mee.

49 Dulnyaa aadoon mu ga nan li bi kina la. Uwumbør aatuuntiib ga nan dan dulnyaa ni, ki nan gann titunwanbirdam bininyaam ponn ni,

50 ki ti di n̄a mmii sakpiin ni, binib aah wii ki n̄mɔ n̄jinyin nin chee na.”

Tibɔɔkpokr ni tibɔɔpɔnn

51 Le Yesu baa bi, “Ni bee tibɔɔr timina mɔmɔk aatataa aa?”

Le bi kii, “Een.”

52 Le u bui bi, “Unii u tuk binib Uwumbør aakaal na yaa dii mi kan, u naahn udichadaan u nyan ni waawankpal ponn ni tiwankpokr ni tiwapɔnn.”‡

*Nasarefaatin̄j aanib aahyii
Yesu pu na*

(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

53 Waah nan n̄akl n̄jyatanjak ngbaan ti doo na, le u siir nima,

54 le ki gir kun udo aatin̄j Nasaref ni, le ki ti koo mmeen aadiik ni, ki tuk binib Uwumbør aabɔr. Waah tuk bi pu na, le ni gar bi. Le bi baa tɔb, “Uja wee kan nlan mue la chee? U kan mpɔɔn mue la chee ki tun lijn̄jiir aatun ngbaan?”

55 Waa ye kapenta na aabo la aa? Una aa ye Mari la aa? Unaatiib aa ye Jems, ni Josef, ni Simonn, ni Judas la aa?

56 Uninkpatiib mɔmɔk aa bi do chee na la aa? U kan nlan mue, ni mpɔɔn mue la chee?”

57 Bi nan len kina le ki yii u.

Le Yesu bui bi, “Binib pak Uwumbør aabɔnabtiib see bido aatin̄j ni aanib, ni baachiln̄ ni aanib baan̄ja le aa pak bi.”

58 Baah kaa gaa u ki kii na, waa nan tun lijn̄jiir aatun pam nima chee.

‡ 13:52 : Nibaakan tiwankpokr ye Uwumbør aagbakpok, tiwapɔnn mu ye Yesu aamɔkm.

14

Jõnn u nan muin binib nnyun ni na aakun

(Mak 6.14-29; Luk 9.7-9)

¹ N-yoonn ngbaan le Ubər Herod ɲun Yesu bər,

² le ki bui waatutum ke, “Jõnn u nan muini binib nnyun ni na le na. U fikr nkun ni la. Nima le cha u kpa mpɔɔn, ki tun lijinjir aatun.”

³ Budabu pu Herod len kina na le ye ke u nan chuu Jõnn ki buu u tikululn ki di u ɲa kiyondiik ni. Taani u cha u nan chuu u na le ye ke Jõnn nan bui u

⁴ ke waah joo unaal aapuu Herodias na, naa ɲan, ke u bii Uwumbər aakaal la.

⁵ Jõnn aah nan len kina na, le Herod ban ke u ku u, le ki san Juu yaab ijawaan. Bi nan len ke Jõnn ye Uwumbər aabɔnabr la.

⁶ Le Herod aamaaldaal aawiin fuu ni. Le u ɲa tijiir ke bi ji. Le Herodias aabisal dan nan waa liwaal, Ubər Herod ni waanib aanimbiin ni. Le ni mɔɔr Herod sakpen.

⁷ Le u puu tipuur ke u ga tii u waah ban pu na.

⁸ Le una bui u ke u bui Ubər Herod ke u tii u Jõnn aayil likusambil ponn ni.

⁹ Usapɔɔn ngbaan aah bui u kina na, le Ubər Herod aasui bii. Waah puu tipuur ti bicham aanimbiil ni na pu, waa ban ke ti bee.

¹⁰ Nima le u tun unii ke u li cha kiyondiik ponn ni ki ti gii ni Jõnn aayil.

¹¹ Le u ti joo ni uyil likusambil ponn ni ki nan di

tii usapɔɔn ngbaan. Le u mu di ti tii una.

¹² Le Jõnn aadidiliib dan nan yoor linikpol ngbaan ki ti sub, le ki buen ti tuk Yesu.

Yesu aah kpiin binib ɲichur ɲijmu pu na

(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Jõnn 6.1-14)

¹³ Yesu aah ɲun kina na, le u koo buɲɔb ni, le ki buen kipɔɔk ni, binib aah kaa bi nin chee na. Le kinipaak ngbaan ɲun ke u buen, le ki nyan baatim ni, ki chuun kitinɲ ki buen u chee.

¹⁴ Waah nyan buɲɔb ni na, le u kan kinipaak sakpen, le ki san bi kinimbaak, le ki cha bi ponn ni bi ye bibum na pɔɔk.

¹⁵ Naah joor na, le waadidiliib dan nan bui u, “Ti bi kipɔɔk ni la. Ni jer tijikaar aajim yoonn a. Cha kinipaak ngbaan buen itingbaan ni ki ti daa tijikaar ji.”

¹⁶ Le u bui bi, “Taa cha bi buen man. Nimi nibaa tii bi tijikaar bi ji man.”

¹⁷ Le bi bui u, “Njiboroboro kpin ɲijmu ni ijan ilee baanja le bi.”

¹⁸ Le u bui bi, “Li joo ni tii ni mi man,”

¹⁹ le ki bui kinipaak ngbaan, “Kal kitinɲ timosɔnn pu man,” le ki yoor njiboroboro kpin ɲijmu ni ijan ilee ngbaan, ki waan lik paacham, ki doon Uwumbər, le ki gii boroboro ni ijan ngbaan, ki di tii waadidiliib. Le bi yakr siin kinipaak ngbaan mək aanimbiin ni.

²⁰ Bi mɔmɔk nan ɲman ki bab. Baah ɲman ki bab ki gur

ni na, le Yesu aadidiliib nan yoor tijikaar ti gur na ki gbiin tibɔɔkur kipiik ni tilee.

²¹ Bijab bi jin tijikaar ngbaan na ga nan li fuu njichur njjmu. Baa nan kahn bipiib ni mbim kpee.

Yesu aah chuun nnyun pu pu na

(Mak 6.45-52; Jɔnn 6.15-21)

²² Libuul ngbaan ni le Yesu muk waadidiliib ke bi koo buɔɔb ni ki loln u pu nsan ki puur nnyusakpem na. Le u tuk kinipaak ngbaan ke bi li chaa kun.

²³ Waah tuk bi kina na, le u jon lijool paab ubaa, u ti mee Uwumbɔr. Le ni mue. Le u bi nima chee ubaa.

²⁴ Waadidiliib mu bi buɔɔb ni nnyusakpem aakaasisik ni. Libuln nan daar sakpen ki tok bi, tinyunkpenn mu yeyni baanɔb.

²⁵ Ikooja aah wii buyoonn na, le u chuun nnyun paab, ki buen bi chee, ki ti njan bi.

²⁶ Waadidiliib aah kan u chuun nnyun pu na, le ijawaan chuu bi sakpen, le bi len ke ni ye utekpiir aawiin la, le ki faa ikuun tɔn tɔn.

²⁷ Libuul ngbaan ni le Yesu bui bi, "Chuu nibaa man. Min ye. Ni taa san ijawaan man."

²⁸ Le Piita bui u, "Ndindaan, ni yaa sil ye si kan, bui mi ke m chuun nnyun pu ki dan aa chee."

²⁹ Le Yesu bui u, "Li chuun choo." Le Piita nyan buɔɔb ni, ki chuun nnyun paab ki cha Yesu chee.

³⁰ Le u kan libuln aah daar ki feeni tinyunkpenn pu na, le ki san ijawaan, le ki piin

ki bi muini cha, le ki teen ke, "Ndindaan, nyan mi."

³¹ Libuul ngbaan ni le Yesu taln unjaal ki chuu u, le ki bui u, "Saa gaa mi ki kii mbamɔm. Ba ɲa aa joo mi beeni?"

³² Le bi mɔmɔk bilee koo buɔɔb ni. Libuul ngbaan ni le libuln njmin.

³³ Le binib bi bi buɔɔb ponn ni na gbaan Yesu aanimbiin ni, ki dooni u, le ki len ke, "Mbamɔn, aa sil ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la."

Yesu aah tii bimum laafee Genesaret aatin ni pu na

(Mak 6.53-56)

³⁴ Le bi fuu nnyusakpem aadapuul, Genesaret aatin chee, le ki nyan buɔɔb ni.

³⁵ Le kitinj ngbaan aanib bee u, le ki buen itingbaan mɔmɔk ni, ki ti yoor bimum mɔmɔk, ki joo ni bi Yesu chee,

³⁶ ki nan mee u ke u cha bimum ngbaan meeh waabɔkul aamɔjuul. Binib bimɔk meeh li na pɔɔk libuul ngbaan ni.

15

Biyaajatiib aakaal

(Mak 7.1-13)

¹ N-yoonn ngbaan le Farisii yaab, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb nyan ni Jerusalem ni ki dan Yesu chee, le ki nan baa u,

² "Ba ɲa saadidiliib bii tiyaajatiib aakaal, kaa njr binjaal aan ki nin ji tijikaar?"

³ Le Yesu baa bi, "Ba ɲa ni mu bii Uwumbɔr aakaal, nimi aakaal pu?"

4 Uwumbør len ke, 'Aa li pak aate ni aana,* ki ki len ke, 'Unii yaa len tibøbir lii ute bee una pu kan, ni ku u.†

5 Tø, nimi le len ke unii yaa bui ute, bee una, 'Maah ba ga tii si ni na, maan ki ηmaa tii si. M di tii Uwumbør a,

6 ki yaa kaa pak ute kan, ni len ke naa kpa taani. Naah len kina na, le ni yii Uwumbør aabør nimi aakaal pu.

7 Ni ye biηmanmannim la. Uwumbør aabønabr Aisaya aah nan len nimi aabør pu na, u nan len mbamøn la, ke,

8 'Binib ngbaan pak Uwumbør bumøb ni la. Bisui daa u chee.

9 Bi dooni u yøli la, ki møk binib biyaaajatiib aakaal ke ni ye waakaal la.' ‡

*Tiwan ni ηani unii titunwanbirdaan na
(Mak 7.14-23)*

10 Le Yesu yin kinipaak ngbaan, ki nan bui bi, "Li pel man, aan ki bee man maah ga tuk nimi pu na aatataa.

11 Tijikaar ti koo unii aamøb ni na aan ηmaa ηa u titunwanbirdaan. Tiwan ni nyan umøb ni na, nima le ηani u titunwanbirdaan."

12 Le Yesu aadidiliib dan nan baa u, "Saa nyi ke saah len pu na le cha Farisii yaab gee linuul aa?"

13 Le u bui bi, "Tisufar timøk Nte Uwumbør aa bun ti na, u ga chuu ηøi ti la.

14 Taa gar bi man. Bi ye bisanmøkbi bi jøb na la. Ujoon yaa møk ujoon nsan

kan, bi mømøk bilee ga lir libuul ponn ni la."

15 Le Piita bui Yesu, "Tuk timi liyatanakl ngbaan aatataa."

16 Le Yesu baa bi, "Ni mu aa kee bee maaliin aatataa aa?"

17 Tiwan ni koo unii aamøb ni na koo lipuul ni, le u ti sønn. Naa nyi kina aa?

18 Tiwan ni nyan unii aamøb ni na, ni nyan usui ni, ki ηani u titunwanbirdaan la.

19 Tiwan ni nyan binib aasui ni na le ye ilandak i kaa ηan na, ni linikul, ni kida-gook aatuln, ni kinaayuk, ni linyamøngee, ni ηisiibil.

20 Nimina le ηani unii titunwanbirdaan. U yaa kaa ηir uηaal ki ji tijikaar kan, nima le aan ηa u titunwanbirdaan."

*Upii aah gaa Yesu ki kii mbamøm pu na
(Mak 7.24-30)*

21 Le Yesu nyan nima, ki buen Taya ni Saidonn aatingbaan ni.

22 Le upii u ye Kanaann aabo na bi nima, le ki dan nan teen ke, "Ndindaan, si u ye Ubør David Aayaabil na, san mi kinimbaak. Tiyayaar le joo mbisal ki muk u sakpen a."

23 Le Yesu aa len tibaa. Le waadidiliib dan nan gan Yesu ke u jenn u, u paa bi pu ki kpa kifuuk sakpen a.

24 Le Yesu bui bi, "Uwumbør tun ni mi ke m nan ter Israel yaab bi yenn Uwumbør aasan ni na baanja la."

* 15:4 : Lik Nnyam 20.12; Ikaal 5.16. † 15:4 : Lik Nnyam 21.17; Liifai Yaab 20.9.
‡ 15:9 : Lik Aisaya 29.13.

25 Waah len kina na, le upii ngbaan dan ki nan gbaan unimbiin ni ki doon u, le ki bui u, “Ndindaan, ter mi.”

26 Le Yesu bui u, “Ti yaa di mbim aajikaar ki di tii ibo kan, naa njan.”

27 Le u bui u, “Ndindaan, ni ye mbamɔn la; ibo mu tee ji njijikaabol ni nyan ni idindaan aateebul pu ki lir ni kitiŋ na.”

28 Le Yesu bui u, “Upii, aa gaa mi ki kii mbamɔm la. Saah ban pu na, ni ŋa kina ki tii si.” Libuul ngbaan ni le ubisal pɔɔk, kaa ki bun.

Yesu aah tii bibum pam laafee pu na

29 Yesu nan siir nima ki bo dii Galilee Aanyusakpem ni, le ki ti jon lijool paab, le ki kal kitiŋ.

30 Le kinipaak sakpen joo ni biwɔb, ni bijoom, ni bibirb, ni bitaageeb, ni bibum aabɔŋ, ki nan di bil Yesu aanimbiin ni. Le u tii bi mɔmɔk laafee.

31 Le ni gar kinipaak ngbaan pam; bi kan bibirb len tibɔr, ni bitaagendam pɔɔk ki chuun, ni biwɔb mu fii chuun, ni bijoom aanimbil likr. Le bi pak Israel yaab Aawumbɔr.

Yesu aah kpiin binib njichur njinaa pu na

(Mak 8.1-10)

32 Yesu nan yin waadidiliib ke bi dan u chee, le ki bui bi, “M san kinipaak ngbaan kinimbaak la; bi bi m chee iwiin itaa, kaa kpa nibaa bi ji. Maa ban m tuk bi ke bi li chaa kun, kaa puen tii bi tijikaar ke bi ji. Nibaakan, bi ga ti fik nsan ponn ni.”

33 Le waadidiliib bui u, “Ti bi kipɔɔk ni la. Ti ga kan tijikaar la chee aan ki tii kinipaak ngbaan aan bi ji bab?”

34 Le u baa bi, “Ni kpa njiboroboro kpin njina?”

Le bi bui u, “Ti kpa njiboroboro kpin njilole, ni njanbim siib.”

35 Le u bui kinipaak ngbaan, “Kal kitiŋ man,”

36 le ki yoor njiboroboro kpin njilole ni njanbim ngbaan, le ki doon Uwumbɔr, ki gii gii, ki di tii waadidiliib, le bi yakr siin kinipaak ngbaan mɔmɔk aanimbiin ni.

37 Le bi mɔmɔk njman ki bab. Baah njman ki bab na, le waadidiliib yoor tijikaar ti gur na, ki gbiin tibɔɔkur tilole.

38 Bijab bi nan jin tijikaar ngbaan na nan ye bijab njichur njinaa la. Baa nan kahn bipiib ni mbim kpee.

39 Le u bui kinipaak ngbaan, “Li chaa kun man,” le ki koo bunɔb ni, ki buen Magadann aatiŋ ni.

16

Baah ban ke Yesu tun lijnjiir aatuln pu na

(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

1 Farisii yaab ni Sajusii yaab bibaa nan dan Yesu chee, ki ban bi tɔŋ u, le ki bui u, “Tun lijnjiir aatuln Uwumbɔr aapɔɔn pu, aan ti kan.”

2 Le u bui bi, “Paacham yaa maln kijook kan, le ni bui ke utaal aan nu.

3 Paacham yaa maln ki bɔln kichakpiik ni kan, le ni bui

ke utaal ga nu din. Paacham pu, le ni beer ke utaal ga nu aan waan nu. Le naa bee Uwumbər aah ɲani pu dandana na.

⁴ Nimi dandana aanib, ni ye titunwanbirdam la, kaa dii Uwumbər, nima le ni ban lijnjiir aatuln. Uwumbər aah nan ɲa lijnjiir aatuln ki ɲa waabənabr Jona pu na, lituln limina aaboln le ni ga kan. Maan mək nimi lijnjiir aawan niken kpee.”

Waah len kina na, le u siir nima ki cha bi.

Bi li nyi Farisii yaab ni Sajusii yaab aaməkm
(Mak 8.14-21)

⁵ Le u ni waadidiliib puur nnyusakpem. Le waadidiliib suln, kaa joo boroboro.

⁶ Le Yesu bui bi, “Ni li nyi man Farisii yaab ni Sajusii yaab aaboroboro aanyək bər.”

⁷ Le bi bui tɔb, “Taah kaa joo boroboro na, nima le cha u len kina.”

⁸ Le Yesu bee baah len tɔb chee pu na, le ki baa bi, “Ba pu ni len tɔb chee ke naa joo boroboro? Naa gaa mi ki kii mbaməm.

⁹ Naa kee bee maabimbin aa? Naa teer maah nan di ɲiboroboro kpın ɲiɲmu kpiin bijab ɲichur ɲiɲmu pu na aa? Ni nan yoor tijikaar ti gur na tibəɔkur tiɲa?

¹⁰ Naa teer maah nan di ɲiboroboro kpın ɲilole kpiin bijab ɲichur ɲinaa pu na aa? Ni nan yoor tijikaar ti gur na tibəɔkur tiɲa?

¹¹ Ba pu naa bee ke maa len boroboro aabər? M len ke ni li nyi Farisii yaab ni Sajusii yaab aaboroboro aanyək aabər la.”

¹² Waah len kina na, le bi bee ke waa len boroboro aabər. U len ke bi li nyi ki taa dii Farisii yaab ni Sajusii yaab aaməkm la.

Piita aah len Yesu aabər pu na

(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Le Yesu buen Siisarea Filipi aatingbaan ni. Waah bi nima na, le u baa waadidiliib, “Binib bui ke min Unibən Aabo ye ɲma?”

¹⁴ Le bi bui u, “Bibaa len ke aa ye Jənn u nan muini binib nnyun ni na la, le biken mu len ke aa ye Uwumbər aabənabr Elaija u nan bi n-yaayoonn na la, le biken mu len ke aa ye Uwumbər aabənabr Jeremia, bee Uwumbər aabənabr ubaa la.”

¹⁵ Le u baa bi ke, “Nimi, ni len ke m ye ɲma?”

¹⁶ Le Simonn Piita bui u, “Aa ye Kristo u ga gaa binib lii na. Aa ye Uwumbər u fu na Aajapəɔn la.”

¹⁷ Le Yesu bui u, “Simonn, Jənn aajapəɔn, Uwumbər aanyoor bi aa pu la. Naa ye unibən le kpiir kina mək si. Nte Uwumbər u bi paacham na le kpiir kina mək si.

¹⁸ Piita, m tuk si la, aa ye litakpal* la. Litakpal limina pu le m ga di maanib siin. Le nkun aapəɔn aan nyan bi.

¹⁹ M ga tii si mpəɔn Uwumbər aanaan ni. Tiwan

* 16:18 : Piita aatataa le ye ke “litakpal”.

ni aa ga buu dulnyaa wee ni na, nima le buu paacham mu. Tiwan ni aa ga buur lii dulnyaa wee ni na, nima le buur lii paacham mu.”

²⁰ Le Yesu sur waadidiliib ke bi taa tuk unii ubaa ke u ye Kristo ngbaan.

Yesu tuk waadidiliib waah ga ji falaa pu na

(Mak 8.31-9.1; Luk 9.22-27)

²¹ N-yoonn ngbaan le Yesu piin ki bi kpiir tuk waadidiliib, “See m buen Jerusalem ki ji falaa sakpen. Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməmək b ga ŋa mi falaa sakpen, le ki ku mi. Iwiin itaadaal le Uwumbər ga fikr mi nkun ni.”

²² Le Piita di u nyan n-gbaan, le ki ti sur u ke, “Ndindaan, Uwumbər cha ni ŋa libuln ki daa jer. U taa cha ni pii si.”

²³ Le Yesu fenn lik Piita le ki bui u, “Kinimbəŋ, siir foor m chee. Aa ye lisugeln la, le ki lek mi nsan. Aa dak ke unibən aah dak pu na la, kaa dak ke Uwumbər aah dak pu na.”

²⁴ Yesu nan bui waadidiliib, “Unii yaa ban u dii mi kan, cha u yii ubaa, ki yoor waadəpuinkoo aan ki li dii mi.

²⁵ Unii umək kaan ŋmaa kpo m pu na kan, waaməfal ga bee yəli la. Unii umək ga ŋmaa kpo m pu na kan, u ga kan liməfal li kaa kpa ndoon na.

²⁶ Unii yaa kan dulnyaa wee ni aawan məmək ki lann waaməfal kan, ba aanyoor le u kan? Unii tee ga di ba ki daa waaməfal?

²⁷ Min Unibən Aabo ga fuu ni ki ga li kpa Nte Uwumbər aapəən. Le Uwumbər aatuuntiib ga li dii mi. N-yoonn ngbaan le m ga tii binib məmək lipal, baatuln aah ŋeer pu na.

²⁸ M tuk nimi mbamən la, binib bi si do na ponn ni bibaa aan kpo see bi puen kan min Unibən Aabo jin maanaan waahr.”

17

Yesu aawon aah kpeln pu na

(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Iwiin iloob aah jer na, le u di Piita, ni Jems, ni unaal Jənn, ki jon lijool fəfək libaa paab, bibaa.

² Le uwon kpeln binim-bil ni. Unim-bil wəb wiin ke nwiin aah wiin pu na. Le waawanpeenkaan kpaln tiwanpipinn ke nwiin aah piin pu na.

³ Le bi kan n-yaayoonn na aabənabtiib Moses ni Elaija bi len u chee tibər.

⁴ Le Piita bui u, “Ndindaan, taah bi do na, ni ŋan. Aa yaa gee kan, cha m ŋa ŋiboo ŋitaa, ki di libaa tii si, ki di liken tii Moses, ki di liken tii Elaija.”

⁵ Waah beenin bi len kina na, libuul ngbaan ni le ntaalangbapiin dan nan biin bi pu. Le nneel len ntaalangbapiin na ponn ni ke, “Njapəən u m gee u na sə.

* 17:5 : Lik Aisaya 42.1.

Nnimbil gbiin u. Li n̄un waah len pu na man.”*

⁶ Waadidiliib aah n̄un nneel ngbaan pu na, le bi san ijawaan sakpen, le ki lir kitin lichichikr.

⁷ Le Yesu dan nan meeh bi, ki bui bi, “Fii man. Taa san ijawaan man.”

⁸ Le bi waan lik paacham, kaa ki kan ubaa see Yesu baanja.

⁹ Le bi gir sunn ni lijool ngbaan taab. Baah bi sunni na, le Yesu bui bi, “Ni taa tuk ubaa naah kan pu na, ki nan saa buyoonn min Unibɔn Aabo ga fikr nkun ni na.”

¹⁰ Le bi baa u, “Ba pu Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb len ke Elaija le ga puen dan le Kristo† nin fuu ni?”‡

¹¹ Le u bui bi, “Mbamɔn, see Elaija fuu ni, ki nan toor tiwan mɔmɔk.

¹² M tuk nimi la, Elaija puun fuu ni a. Le baa nyi u, ki n̄a u baah ban pu na. Baah n̄a u falaa pu na, kina le bi ga n̄a min Unibɔn Aabo mu falaa.”

¹³ Yesu aah len Elaija aabɔr kina na, le waadidiliib bee ke u len Jɔnn u nan muini binib nnyun ni na aabɔr la.

Yesu aah nyan libimbikl ubo ni pu na

(Mak 9.14-29; Luk 9.37-43a)

¹⁴ Le bi fuu kinipaak ngbaan aah bi nin chee na. Baah fuu ni na, le uja ubaa dan nan gbaan unimbiin ni,

¹⁵ le ki bui u, “Ndindaan, san maabo kinimbaak. Libimbikl le joo u, ki n̄ani u

falaa sakpen, ki cha u lir mmii ni, ni nnyun ni kpala kpala.

¹⁶ M joo ni u saadidiliib chee, le baa n̄maa nyan libimbikl na u ni.”

¹⁷ Le Yesu bui ke, “Nimi dandana aanib, naa gaa Uwumbɔr ki kii, ki mu aa dii u mbamɔm. Ni ban ke m yunn ni chee kinye pu, aan ki li kpa limɔr ni pu, aan ni gaa mi ki kii? Li joo ni ubo ngbaan m chee.”

¹⁸ Baah joo ni u na, le Yesu kae libimbikl li joo u na. Le li nyan u ni. Libuul ngbaan ni le u pɔɔk, kaa ki bun.

¹⁹ Le Yesu aadidiliib dan u chee bibaa, le ki nan baa u, “Ba pu taa n̄maa nyan libimbikl ngbaan u ni?”

²⁰ Le u bui bi, “Naa gaa Uwumbɔr ki kii mbamɔm. Nima le naa n̄maa nyan li. M tuk nimi mbamɔn la, ni yaa gaa Uwumbɔr ki kii siib kina kan, ni ga bui lijool limina ke, ‘Fii nima chee,’ le li ga fii. Nibaa aan li pɔɔ ni chee. [

²¹ Libimbikl limina aaboln ma kan, ni yaa kaa lul bumɔb ki mee Uwumbɔr kan, naan n̄maa nyan li.”]

Yesu aah ki tuk bi waakun aabɔr pu na

(Mak 9.30-32; Luk 9.43-45)

²² Waadidiliib mɔmɔk aah nan bi Galilee aatin ni na, le u bui bi, “Bi ga di min Unibɔn Aabo n̄a binib aanjaal ni,

²³ le bi ku mi. Le iwiin itaadaal Uwumbɔr ga fikr mi nkun ni.”

Le biponn bii sakpen.

† 17:10 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke unii u ga gaa binib lii na. ‡ 17:10 : Lik Malakai 4.5.

*Uwumbər Aadichal
aamombil*

²⁴ Yesu ni waadidiliib aah fuu Kapenaum aatiŋ ni na, le binib bi gaal Uwumbər Aadichal aamombil na dan nan baa Piita, “Saaməməkr aa pa Uwumbər Aadichal aamombil aa?”

²⁵ Le u bui bi ke, “U pa la.”

Piita aah fuu linampal na, le Yesu puen len u chee ke, “Simonn, dulnyaa wee ni aabərb gaal baatiŋ aanib chee lampoo aan bicham chee? Aa dak kinye?”

²⁶ Le u bui u, “Bicham chee.”

Le Yesu bui u, “Kina kan, baatiŋ aanib aa pa.

²⁷ Tə, taa ban ti koo baataani ni. Li cha nnyusakpem ni ki ti di njapiin lii nnyun ni. Saah ga chuu njan aajan u na, yoor u ki chuu waar uməb. Aa ga kan limombil uməb ponn ni. Nyan li ki ti pa tii bi, m ni si pu.”

18

Ulau ye uninyuun?

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ N-yoonn ngbaan le Yesu aadidiliib dan nan baa u, “Uwumbər aanaan ni, ulau tee ye uninyuun?”

² Le u yin ubo ke u dan u chee, ki di u siin bikaasisik ni,

³ le ki bui bi, “M tuk nimi mbamən la, ni yaa kaa kpeln ki bi ke bibilb waatiir aah bi pu na kan, naan koo Uwumbər aanaan ni.

⁴ Unii umək sunn ubaa taab ki bi ke ubo waatiir umina aah bi pu na kan, udaan

ngbaan le ye uninyuun Uwumbər aanaan ni.

⁵ Unii umək gaa ubo umina aaboln maayimbil pu na, u gaa mi le na.”

*Taa təŋ ubo ubaa ke u tun
titunwanbir*

(Mak 9.42-48; Luk 17.1-2)

⁶ “Unii yaa təŋ mbim bi gaa mi ki kii na ponn ni ubaa ke u tun titunwanbir kan, tibəbir ga li bi u pu. Bi yaa ba tee di kinaak sakpeŋ ki di tul leen uneen ni, ki tur u lii nnyusakpem ni, nin chee nyoo na kan, ni ba soor ki tii u, ni u təŋ ubo ubaa.

⁷ Ntəŋ pu, tibəbir bi dulnyaa wee ni aanib pu. Tə, ntəŋ ga li bi. Tibəbir mu bi unii u təŋ binib ke bi tun titunwanbir na pu.

⁸ “Aa yaa gee tiwan ke saah gee aanjaal, bee aataal pu na kan, tiwan ngbaan yaa təŋ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann njaal mubaa, bee litaal libaa, ki kan liməfal li kaa kpa ndoon na kan, ni soor ni aa li kpa injaal ilee ni njitaa njilee ki ti li bi mmii mu kaan junn na ni.

⁹ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aanimbil pu na kan, tiwan ngbaan yaa təŋ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann linimbil libaa, ki kan liməfal li kaa kpa ndoon na kan, ni soor ni aa li kpa njimbil njilee, ki ti li bi mmii mu kaan junn na ni.”

*Kiwakork ki wəŋ na aay-
ataŋakl*

(Luk 15.3-7)

¹⁰ “Li nyi man ki taa lik bibilb ponn ni ubaa fam. M

tuk nimi la, baatuuntiib bi paacham Nte Uwumbər aan-
imbiin ni n-yoonn məmək. [

11 Min Unibən Aabo dan dulnyaa wee ni ke binib bi wəŋ na ŋmar la.]

12 “Unii yaa kpa ipiih nkub, i ponn ni ubaa yaa wəŋ kan, ni dak ke u ga ŋa kinye? U ga di cha ipiih imonko inaa ni kipiik ni iwae na ligongoln paab, ki buen ti ban upiih u wəŋ na la.

13 M tuk nimi mbamən la, u yaa ti kan u kan, u ga li mənni upiih ngbaan pu, ki jer waah ga li mənni ipiih imonko inaa ni kipiik ni iwae i kaa wəŋ na pu na.

14 Kina le Nite Uwumbər u bi paacham na aa ban ke bibilb waatiib ngbaan ponn ni ubaa wəŋ.”

Saah ga ŋa aana aabo u ŋa si bakaa na pu na

15 “Aana aabo yaa ŋa si bakaa kan, pəon aabaa ki buen ti kan u n-gbaan suuna ki tuk u waataani. U yaa ŋun tii si kan, aa giin u ki siin waabuul ni la.

16 U yaa yii, kaa kii tii si kan, pəon aabaa ki ban unii ubaa, bee bilee, ki ki buen u chee ki ti kan u, aan binib bilee, bee bitaa ngbaan ŋun tibər ngbaan məmək ki li ye saaseeraadam.*

17 U yaa yii, kaa kii tii bi mu kan, nyan ti mpaan pu ki tuk Uwumbər aanib. U yaa yii, kaa kii tii bi mu kan, ni lik u ke ulampoogaar, bee unii u kaa dii Uwumbər aasan na.

18 “M tuk nimi mbamən la, tiwan ni, ni ga buu dulnyaa wee ni na, nima le buu paacham. Tiwan ni, ni ga buur lii dulnyaa wee ni na, nima le buur lii paacham mu.

19 “Cha m moo tuk nimi man, ni ponn ni bilee yaa kpaan kiməbaan dulnyaa wee ni, ki mee Nte Uwumbər u bi paacham na kan, u ga ŋa naah ban pu na ki tii nimi.

20 Binib bilee, bee bitaa, yaa kuun təb chee maayimbil pu kan, m ga li bi bikaasisik ni.”

Unii u kaa di cha pinn waatutuŋeer na

21 Le Piita dan nan baa Yesu, “Ndindaan, nna aabo yaa ŋani mi bakaa kan, m ga di cha pinn u nfum muŋa? Nfum mulole ee?”

22 Le Yesu bui u, “Maa tuk si ke nfum mulole. Cha pinn u imonko itaa ni kipiik nfum mulole.

23 Ba pu? Uwumbər aanaan naahn ubər kpaan u nan ban u bee waatutum aah joo waapəln pu na la.

24 Waah piin ki bi lik kina na, le bi joo ni waatutunn ubaa u joo waapəln tikunabr aamombil ŋichur ŋichur kipiik.†

25 Waah kaa kpa ŋimombil ŋibaa ki ga pa lipəln ngbaan na, le udindaan bui ke bi di u ni upuu, ni waabim, ni waah kpa tiwan ni na məmək, ki di kooh, aan ki di ŋimombil ngbaan pa lipəln ngbaan.

* 18:16 : Lik Ikaal 19.15. † 18:24 : Griik aaliin ni, bi ŋmee ke “talenti ŋichur kipiik.” Ni ga fuu unii aapal ki ti saa ŋibin kipiik ni ŋiŋmu la.

26 Le ututunn ngbaan gbaan udindaan aanimbiin ni, ki ganj u ke, 'Ndindaan, pɔɔn aabaa ki ji limɔr. M ga pa si maah jin saapɔln li mɔk na.'

27 Le udindaan san u kinimbaak, ki di cha pinn u lipɔln ngbaan, le ki di u lii.

28 "Le ututunn ngbaan nyan lipaal, ki ti kan waatutujeer u joo waapɔln kpakpaln nkub na, le ki chuu u, le ki chuu uneen ni, ki bui u ke, 'Pa mi saah joo maapɔln li na.'

29 Le waatutujeer ngbaan gbaan unimbiin ni, ki ganj u ke, 'Pɔɔn aabaa ki ji limɔr. M ga pa si.'

30 Le waa kii, le ki chuu u ti ŋa kiyondiik ni, u li bi nima ki ti saa buyoonn u ga pa lipɔln ngbaan na.

31 Waatutujeertiib aah kan kina na, le ni bii bisui sakpen. Le bi dan nan tuk bidindaan waah ŋa pu na mɔmɔk.

32 Le bidindaan yin u, ki nan bui u, 'Aa ye bakadaan la. Saah ganj mi na, le m di cha pinn si saapɔln mɔmɔk.

33 Aa mu ba ga san saatutujeer kinimbaak ke maah san si pu na la.'

34 Udindaan aah gee linuul u pu sakpen pu na, le u cha bi ti ŋani u falaa kiyondiik ni, ki ti saa buyoonn u ga pa lipɔln ngbaan mɔmɔk doo na.

35 "Tɔ, unii umɔk kaa di cha pinn una aabo usui ponn ni na kan, Nte Uwumbɔr u bi paacham na mu ga daa utafal kina la."

19

Uja taa jenn upuu (Mak 10.1-12)

1 Yesu aah len kina ti doo na, le u nyan Galilee aatinj ni, ki buen Judea aatinj ki bi Jɔɔdann aamɔɔdapuul na ni.

2 Le kinipaak sakpenj dii u. Le u cha bi ponn ni bi ye bibum na pɔɔk.

3 Le Farisii yaab bibaa nan dan u chee, ki ban bi tɔŋ u, le ki baa u, "Uja yaa jenn upuu lii waageehn pu kan, timi aakaal kii kina aa?"

4 Le Yesu baa bi, "Naa karn Uwumbɔr Aagbanj aah len pu na aa? Ni ŋmee ke Uwumbɔr u naan bi na, u nan naan uja ni upii,*

5 le ki len ke waah naan uja ni upii na, uja yaa yoor upii kan, bi ga nya cha bitetiib ni binatiib, ki kpaan tɔb chee, ki ŋa unibaan.†

6 Nima pu na, baa ki ye binib bilee, bi ye unibaan la. Uwumbɔr aah kpaan bi na, unibɔn taa yakr bi."

7 Le Farisii yaab ngbaan baa u, "Ni yaa ye kina kan, ba pu Moses nan len ke uja yaa ban u jenn upuu kan, u ŋmee kigbanj ponn ni ke u jenn u, ki di tii u, ki nin jenn u?"

8 Le Yesu bui bi, "Nitafal aah pɔɔ pu na, nima le cha Moses tii nimi nsan ke ni jenn niputiib. N-yoonn mu Uwumbɔr nan naan tiwan mɔmɔk ki nan saa dandana wee na, waa tii bi nsan kina.

9 M tuk nima la, upii yaa kaa gɔr kidagook, aan uchal jenn u lii ki ki yoor upii uken kan,

* 19:4 : Lik Mpiin 1.27; 5.2. † 19:5 : Lik Mpiin 2.24.

uja ngbaan kpaln udagoor la. [Upii aachal yaa jenn u lii, uja uken yaa yoor upii ngbaan kan, uja ngbaan kpaln udagoor la.]

¹⁰ Le Yesu aadidiliib bui u, “Uja ni upuu aabər yaa ye kina kan, uja yaa kaa yoor upii kan, ni soor.”

¹¹ Le Yesu bui bi, “Bijab məmək aan ηmaa gaa naah len pu na ki yii bipiib məmək. Bijab bi Uwumbər tii bi mpəon ke bi yii bipiib na, bima le ga ηmaa yii bi.

¹² Bibaa bi, baah ma bi na, baa ye bijab. Bibaa mu bi, bi kpaa bi la. Bibaa mu bi, ki yii bipiib məmək Uwumbər aanaan aatuln pu. Uja umək ga ηmaa gaa tibər ngbaan ki yii bipiib məmək na, u gaa ti.”

Yesu aah ηa Uwumbər aanyoor ki ηa mbim pu pu na
(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Le binib joo ni mbim ki di dan Yesu chee ke u nan di unjaal paan bi pu, ki mee Uwumbər tii bi. Le waadidiliib kae bi.

¹⁴ Le Yesu bui bi, “Cha mbim ngbaan dan m chee man. Taa ki jenn bi man. Binib bi aabimbin bi ke mbim aah bi pu na, bima le yeh Uwumbər aanaan.”

¹⁵ Le u di unjaal paan bi pu, le ki siir nima.

Yesu aah tukuwankpadaan ubaa pu na

(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Unachipəon ubaa nan dan Yesu chee le ki nan

baa u, “Uməmək, m ga tun litunyaan bayaar aan ki kan liməfal li kaa kpa ndoon na?”

¹⁷ Le Yesu baa u, “Ba pu aa baa mi litunyaan pu? Uwumbər baanja le ηan. Aa yaa ban liməfal li kaa kpa ndoon na kan, kii waakaal.”

¹⁸ Le u ki baa u, “Mulakaal?”

Le Yesu bui u, “Taa ku binib; taa gər kidagook; taa su kinaayuk; taa li ye nnyamən aaseeraadaan;

¹⁹ li pak aate ni aana;‡ li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.”§

²⁰ Le unachipəon ngbaan bui u, “M joo ikaal imina məmək tibir ni la. Ba gur?”

²¹ Le Yesu bui u, “Aa yaa ban ke aa li bi mbaməm kan, buen ti koo saah kpa tiwan nimək na, ki di ηimombil ngbaan di tii bigiim, aan ki li kpa liwangol paacham, aan ki dan nan dii mi.”

²² Unachipəon ngbaan aah ηun kina na, le ni ηa u mpombiin; ba pu? u nan kpa liwankpal sakpen a. Le u siir nima.

²³ Le Yesu bui waadidiliib, “M tuk nimi mbamən la, ni pəə uwankpadaan koo Uwumbər aanaan ni.

²⁴ Cha m moo tuk nimi man, uwankpadaan aah ga koo Uwumbər aanaan ni pu na, ni pəə jer laakumii aah ga koo seerkaa aaboln ni pu na.”

²⁵ Waadidiliib aah ηun kina na, le ni gar bi pam. Le bi baa u, “Ni yaa ye kina kan, ηma ga tee ηmar?”

‡ 19:19 : Lik Nnyam 20.12-16; Ikaal 5.16-20. § 19:19 : Lik Liifai Yaab 19.18.

26 Le Yesu lik bi le ki bui bi, “Ni pɔɔ binib le chee. Nibaa aa pɔɔ Uwumbɔr chee.”

27 Le Piita bui u, “Lik, ti nan di timi aawan mɔmɔk di lii ki dii si. Ti ga kan ba aanyoor?”

28 Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, min Unibɔn Aabo ga kal libɔrjal pu, ki kan mpakm sakpen dulnyaapɔɔn ponn ni. N-yoonn ngbaan, nimi bi dii mi na mu ga kal njibɔrjal kipiik ni njilee pu, ki ga ji Israel yaab aanibol kipiik ni njilee tibɔr.

29 Unii umɔk di cha waadichal, bee ukpetiib, bee unaatiib, bee uninkpatiib, bee ute, bee una, bee waabim, bee tisar, maay-imbil pu na kan, u ga kan kina nfum nkub, ki ga li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na.

30 Tɔ, binib bi ye bisalolm na pam ga nan ja puwɔb yaab. Binib bi ye puwɔb yaab na pam ga nan ja bisalolm.”

20

Ukpaal aah pa paatiib pu na

1 “Uwumbɔr aanaan naahn ukpaal u nan pue kichakpinaanyeeek ni u ti ban paatiib bi nan tun waasaak ni aatuln na la.

2 Waah kan njan yaab bi na, u nan tuk bi, ‘M ga pa nimi tikunabr aamombil libaa nwiin ni mu aalirn.’* Bi nan kii tii waah siin bi pu na. Le u mɔk bi waasaak ponn ni.

3 Le ni saa tikur tiwae yoonn, le u ki buen kinyan ni

ki ti mui bijab bibaa si nima, kaa kpa lituln libaa.

4 Le u bui bi, ‘Buen maasaak ponn ni ki ti tun man. Naah tun pu na, m ga pa nimi kina la.’

5 Le bi buen. Nwiin aah ti saa sisik ni na, le u ki gir buen kinyan ni, le ki ti ki mui bijab bibaa mu si nima. Le u tuk bi mu kina. Nwiin aah ti kpar na, le u ki gir buen kinyan ni, le ki ki ja kina.

6 Nwiin aah ti taln njitaa ki ban mu lir na, le u ki gir buen kinyan ni, le ki ti ki mui bijab bibaa mu si nima. Le u baa bi, ‘Ba pu ni si kina nwimɔn, kaa tun nibaa?’

7 Le bi bui u, ‘Taa kan unii u ga tii timi lituln aan ti tun na.’ Le u bui bi, ‘Ni mu li cha maasaak ponn ni, ki ti tun man.’

8 “Nwiin aah lir kijoobɔn na, le ukpaal ngbaan tuk bitutum aaninkpel, ‘Yin ni paatiib ngbaan ki nan pa bi baapal. Piin ki pa bijab bi gbiln puwɔb na, aan ki ti pii bisalolm.’

9 Le bijab bi gbiln puwɔb na aah dan bi nan gaa baapal na, u pan bi tikunabr aamombil libaabaa.

10 Bisalolm aah dan bi nan gaa baapal na, bi dak ke bi ga kan ki jer puwɔb yaab na, le u pan bi mu tikunabr aamombil libaabaa.

11 Baah gaa baapal na, le bi njul ukpaal ngbaan pu,

12 ki len ke, ‘Bijab bi gbiln puwɔb na tun kikiruk kibaa baanja la. Timi le boo ko

* 20:2 : Griik aaliin ni, bi njmee ke “denarius ubaa.” Ni nan ye nwiin mubaa aapal la.

nwimən. Ntoton ηun timi la. Le ti ni baapal ki ηak.’

13 “Le ukpadaan bui bi ponn ni ubaa, ‘Njə, maa jin si pem pem. Aa ba kii ke aa ga gaa tikunabr aamombil libaa la. Naa ye kina aa?’

14 Yoor saamombil ki li chaa kun linampal. M ban m tii puwəb yaab ke maah tii si pu na la.

15 Maa kpa nsan ke m di maamombil ηa maah gee pu na aa? Maah kpa tibulchinn pu na le cha aa kpa lipiipoln aa?’

16 “Liyatanəkl limina aatataa le ye ke puwəb yaab ga nan ηa bisalolm. Bisalolm mu ga nan ηa puwəb yaab.”

Yesu aah ki len waakun aabər taataa pu na

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

17 Yesu ni waadidiliib ni kinipaak nan cha Jerusalem. Waah cha na le u di waadidiliib kipiik ni bilee na nyan n-gbaan, le ki bui bi,

18 “Li pel man, ti yaa ti fuu Jerusalem kan, bi ga di min Unibən Aabo ηa Uwumbər aatotoorninkpiib ni Uwumbər aakaal aaməməkəb aənəal ni, le bi ji mi tibər, ki ga len ke ni ηeer bi ku mi,

19 le ki ga di mi ηa binib bi kaa ye Juu yaab na aənəal ni ke bi yook mi, ki lue mi ηinaalab, ki kpa mi ndəpuinkoo pu. Le iwiin itaadaal Uwumbər ga fikr mi nkun ni.”

Waadidiliib ponn ni bilee aana aah mee u pu na

(Mak 10.35-45)

20 N-yoonn ngbaan le Sebedee aajapətiib bilee na, ni bina, nan dan Yesu chee, le bina nan gbaan unimbiin ni, ki doon u, ki mee u ke u ter u.

21 Le u baa u, “Aa ban ba?”

Le u bui u, “Aa yaa jin saanaan kan, cha njapətiib bilee ngbaan li ka aa chee, ubaa li ka aənəangii wəb, uken mu li ka aənəangan wəb.”

22 Le Yesu bui binachipəm ngbaan, “Naa nyi naah mee mi pu na aatataa. Ni ga ηmaa ji falaa ke maah ga ji pu na aa?”

Le bi bui u, “Ti ga ηman.”

23 Le u bui bi, “Ni mu ga sil ji falaa ke maah ga ji pu na. Binib bi ga kal ηənəangii ni ηənəangan wəb na ma kan, naa ye min le ga lee bi. Nte Uwumbər le leer binib bi ga kal nima chee na.”

24 Le waadidiliib kipiik bi gur na aah ηun Sebedee aajapətiib aah bui Yesu pu na, bi gee linuul bi pu.

25 Le Yesu yin bi məmək ke bi dan u chee, le ki nan bui bi, “Ni nyi ke dulnyaa ni aanib aayidam yoor bibaa paacham la. Binib bi kpa tininkpir na mu joo baanib mpəən pu la.

26 Nima taa li bi kina man. Ni ponn ni ubaa yaa ban ke u li ye uninyuun kan, u ηa ubaa ni məmək aatutunn.

27 Ubaa yaa ban ke u li ye usaloln kan, u ηa ubaa ni məmək aanaagbiija,

28 ki li bi ke min Unibən Aabo aah bi pu na; maa dan dulnyaa wee ni ke bi nan tun lituln tii mi, m dan ke m nan

tun lituln tii binib, ki kpo ke m gaa binib pam lii la.”

Yesu aah likr bijoom bilee aanibil pu na

(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Yesu ni waadidiliib nan nyan Jeriko aatinj ponn ni. Le kinipaak sakpej dii bi.

³⁰ Baah cha na, le bijoom bilee ka nsan aamɔgbeln, le ki n̄un ke Yesu ban u jer. Le bi tar ke, “Tidindaan u ye Ubər David Aayaabil na, san timi kinimbaak.”

³¹ Le kinipaak ngbaan kae bi ke bi n̄min. Le bi moo tar ke, “Tidindaan u ye Ubər David Aayaabil na, san timi kinimbaak.”

³² Le Yesu sil nsan ni, ki yin bi ke bi dan, le ki nan baa bi, “Ni ban ba?”

³³ Le bi bui u, “Tidindaan, ti ban ke aa likr tinibil tii timi la.”

³⁴ Le kinimbaak chuu Yesu. Le u meeh binibil. Libuul ngbaan ni le binibil likr, le bi dii u.

21

Jerusalem aanib aah nyun Yesu pu na

(Mak 11.1-11; Luk 19.28-40; Jɔnn 12.12-19)

¹ Bi nan peen Jerusalem, ki fuu Befej aatinj, ki bi lijool li bi yin li ke Olif aasui aajool na paab. Baah ti fuu nima chee na,

² le Yesu bui waadidiliib ponn ni bilee, “Li cha man naah si gbɔk kitiñ ki na ni. Ni yaa koo ki ponn ni kan, libuul ngbaan ni, ni ga kan ubon si

gbin, waabo si u chee. Chuu gbiln ubon ngbaan, ki li joo ni u ni waabo m chee man.

³ Unii ubaa yaa len tibaa kan, ni bui u, ‘Tidindaan le ban i,’ le u ga cha ni li joo ni i libuul ngbaan ni.”

⁴ Nimina le gbiin Uwumbər aabɔnabr aah nan len pu na ke,

⁵ “Tuk Sionn aatinj aanib, Lik, nimi aabɔrkpaan choo ni chee la.

U sunn ubaa taab le ki dik ubon pu, u dik ubon u laa diin na pu la.”*

⁶ Le Yesu aadidiliib buen ki ti n̄a waah len pu na,

⁷ ki joo ni ubon ngbaan ni waabo, le ki di baakeken paan u pu. Le Yesu diñ u pu.

⁸ Kinipaak ngbaan nan di baakeken ter nsan ponn ni. Bibaa mu bar tisufar ki di ter nsan ponn ni.

⁹ Le binib bi loln u pu nsan na, ni binib bi paa puwɔb na nan bi tar ke, “Hosiana,† pakn Ubər David Aayaabil man. Uwumbər n̄a tinyoor n̄a unii u choo waayibil ni na pu. Hosiana bi paacham.”‡

¹⁰ Yesu aah fuu Jerusalem ni na, le kitiñ ngbaan aanib mɔmɔk fii ki bi baa tɔb, “N̄ma ye umina?”

¹¹ Le kinipaak ngbaan bui bi, “U ye Uwumbər aabɔnabr Yesu u nyan ni Nasaref aatinj ki bi Galilee aatinj ponn ni na la.”

* 21:5 : Lik Sekaria 9.9. † 21:9 : Hosiana aatataa le ye ke “gaa timi lii.” ‡ 21:9 : Lik Ilahn 118.25, 26.

Yesu aah toor Uwumbər Aadichal pu na

(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Jənn 2.13-22)

¹² Yesu nan ti koo Uwumbər Aadichal ni, le ki jenn nyan binib bimək koo tiwan ki daa tiwan li ponn ni na, ki labr bilikpelm aateebul mam chin, le ki labr binib bi koo hinanjel na mu aajal ki di chin,

¹³ le ki bui bi, “Ni ηmee Uwumbər Aagban ni ke Uwumbər len ke, ‘Bi ga yin Maadichal ke Mmeen Aadichal la;’ nimi le ηani li bififiirb aakakaa chee.” §

¹⁴ Bijoom ni biwəb nan dan Yesu chee Uwumbər Aadichal ni, le u cha bi pək. Le mbim mu bi Uwumbər Aadichal ni na tar ke, “Hosiana, pakn Ubər David Aayaabil man.”

¹⁵ Uwumbər aatotoorninkpiib ni Uwumbər aakaal aaməmək b aah ηun kina, ki kan Yesu aah tun lijnjiir aatun pu na, le bi gee liηuul,

¹⁶ le ki baa Yesu ke, “Saa ηun mbim ngbaan aah len pu na aa?”

Le Yesu bui bi ke, “M ηun. Naa kee karn Uwumbər Aagban ni ii? ke, ‘Mbim ni mbipəm ga pak Uwumbər mbaməm.’ ”*

¹⁷ Yesu aah len kina na, le u siir cha bi, le ki nyan Jerusalem, ki buen Betani aatin ni, u ti doon nima.

Yesu aah len tibəbir busub bubaa pu na

(Mak 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Naah ki woln kitaak na, le u gir buen Jerusalem. Waah cha na, le nkon joo u.

¹⁹ Le u kan likakaln si nsan aaməgbeln, le ki buen bu taab, kaa kan lisubil libaa bu pu, see tifar ηmeen. Le u bui busub ngbaan, “Saan ki lu ηisubil n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.” Libuul ngbaan ni le busub ngbaan məmək kuur.

²⁰ Waadidiliib aah kan kina na, le ni gar bi pam. Le bi baa ke, “Ba pu busub ngbaan kuur mala kina?”

²¹ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamən la, ni yaa gaa Uwumbər ki kii, kaa joo beeni kan, ni mu ga ηmaa ηa kina. Naa ye nimina baanja le ni ga ηa. Ni yaa po bui lijool limina ke li fi ki ti lir nnyusakpem ni kan, ni ga ηa kina.

²² Ni yaa mee Uwumbər ki yaa pak ke u ga ηa naah mee u pu na kan, u ga ηa kina tii nimi.”

Baah baa Yesu waatuln pu pu na

(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Yesu nan koo Uwumbər Aadichal ni, le ki tuk binib Uwumbər aabər. Waah ηani kina na, le Uwumbər aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib dan u chee ki nan baa u, “Aa kpa nsan ke aa ηa saah ηani pu na aa? Nma tii si nsan ngbaan?”

²⁴ Le u bui bi, “M mu ga baa nimi mbaan. Ni yaa ηmaa gar kan, m mu ga tuk nimi maah kpa nsan pu ki ηani maah ηani pu na.

§ 21:13 : Lik Aisaya 56.7; Jeremia 7.11.

* 21:16 : Lik Ilahn 8.2.

²⁵ Jɔnn aah nan muin binib nnyun ni na, ŋma nan tii u nsan? Uwumbɔr aan binib?”

Le bi kpokl tɔb ke, “Ti yaa bui ke Uwumbɔr le tii u nsan kan, u ga baa timi ke ba ŋa taa nan gaa u ki kii.

²⁶ Ti yaa ki len ke binib le tii u nsan kan, ti san kini-paak ngbaan ijawaan baah ga ŋa timi pu na la; ba pu? bi mɔmɔk len ke Jɔnn nan ye Uwumbɔr aabɔnabr la.”

²⁷ Nima le bi bui Yesu, “Taa nyi.”

Le Yesu bui bi, “M mu aan tuk nimi maah kpa nsan pu ki ŋani maah ŋani pu na.”

Binachipɔm bilee aay-ataŋakl

²⁸ “Dakl lik man maah ga tuk nimi pu na aatataa. Uja ubaa nan kpa japɔtiib bilee, le ki dan nan bui u ye upol na, ‘Maabo, buen kisaak ponn ni din ki ti tun.’ Le u bui u,

²⁹ ‘Maan buen.’ Naah kpee siib na, le u jer waalandak ki buen kisaak.

³⁰ Le uja ngbaan buen uwaatiir mu chee le ki bui u, ‘Maabo, buen kisaak ponn ni din ki ti tun.’ Le u bui u, ‘Maaninkpel, m ga buen,’ ki mu aa buen.

³¹ Mbim bilee ngbaan ponn ni, ulau ŋa bite aageehn?”

Le bi bui u, “Njan yoo.”

Le u bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, bilampoogaab ni bipiidagoob koo Uwumbɔr aanaan ni, ki cha nimi.

³² Ba pu? Jɔnn nan dan ni chee ki nan tuk nimi nsan mu ŋan na. Le naa gaa u ki kii. Bilampoogaab ni bipiida-goob le gaa u ki kii. Ni nan

kan baah gaa u ki kii pu na, le naa kpeln nimi aabimbin, kaa gaa u ki kii.”

Bikpaab bi kaa ŋan na aay-ataŋakl

(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ “Li pel man liyataŋakl liken. Udichadaan ubaa le nan bi le ki naan kisaak, le ki ŋum isui i lu ŋisubil na ki ponn ni, le ki di idɔ gob kisaak ngbaan, le ki gbii libuul li bi ga di ŋisubil ŋa li ponn ni na aan ki mueni nyani ŋaanyun na, le ki maa libimbifɔfɔŋ ke unii li ka li paab ki kiir kisaak ngbaan, le ki yin bikpaab bibaa, le ki di kisaak ngbaan ŋa binjaal ni, ke bi li lik ki. Isui ngbaan yaa nan lun ŋisubil kan, bi ker ki tii u, aan ki ker bibaa mu. Waah ŋa kina na, le u siir ki buen kitinŋ ki daa na ni.

³⁴ Buyoonn ŋisubil nan puir na, le u di waatutum tun bikpaab ngbaan chee, bi ti gaa ni waasubil kisaak ngbaan ponn ni, ki li joo ni.

³⁵ Le bikpaab ngbaan ti chuu waatutum ngbaan, ki gbaa ubaa, ki ku ubaa mu, ki yur ubaa mu ŋitakpal u ti kpo.

³⁶ Le usadaan ngbaan ki tun bitutum bi wiir ki jer njan yaab na. Le bikpaab ngbaan ŋa bi mu kina.

³⁷ Kookoo yaan le u di ujaɔɔn tun ni bi chee, le ki bui ke ‘Bi ga pak uma la.’

³⁸ Bikpaab ngbaan aah kan waabo ngbaan na, le bi bui tɔb, ‘Uma le ye waafaajil. Cha ti ku u man aan ki ji waafaal.’

³⁹ Le bi chuu u, ki di nyan n-gbaan, le ki ti ku u.

40 “Kina pu na, usadaan yaa nan fuu ni kan, u ga ŋa bikpaab ngbaan kinye?”

41 Le bitotoorninkpiib ni juu yaab ngbaan bui ke, “U ga sil ku titunwanbirdam ngbaan, ki di kisaak ngbaan tii bikpaab bi ga li bilni u waa-subil ŋibin məmək na.”

42 Le Yesu baa bi, “Naah kee karn Uwumbər Aagban aah len pu na aa? ke, ‘Litakpal li bidimaab yii li na, lima le ye litakpajal. Uwumbər le ŋa kina, le ni gar timi pam.’†

43 “M tuk nimi la, Uwumbər ga nyan ni chee waanaan, ki di tii linibol li ga dii waah ban pu na. [

44 Unii u lir litakpal ngbaan pu na, u ga kool. Unii u litakpal ngbaan lir u pu na, li ga nan u ke ntayon na.”]

45 Uwumbər aatotoorninkpiib ni Farisii yaab aah ŋun kina na, le bi bee ke Yesu di liyatanakl ngbaan ŋan bima la.

46 Le bi ban ke bi chuu u, ki mu san kinipaak ngbaan ijawaan; ba pu? kini-paak ngbaan len ke Yesu ye Uwumbər aabəabr la.

22

*Unii u ŋa ubəndinn aajikaar na aayatanakl
(Luk 14.15-24)*

1 Le Yesu ki ŋakl bi liyatanakl ke,

2 “Uwumbər aanaan naahn ubərkpaa u ŋa ubəndinn aajikaar ki tii ujaɓɓn,

3 ki tun waatutum ke bi yin binib bi u ban ke bi dan nan ji na. Baah yin bi na, le bi yii, kaa dan.

4 Le u ki tun bitutum biken ke bi ti yin bi ki tuk bi, ‘Ubərkpaa len ke u gor ti-jikaar məmək doo a. U kər inaaja ni tiwakor ti filk na, ki gor tiwan məmək doo a,’ ke bi dan.

5 Le baa gar waatutum. Bi nan beenin tun baatuhn; ubaa nan buen kisaak, uken mu buen u ti tiir kitiir.

6 Bi gur na chuu bitutum ngbaan, ki gbaa bi ki ku bi.

7 Le ubərkpaa ngbaan gee linjuul sakpen, le ki tun waa-jab le bi ti ku binikurb ngbaan, le ki see baatiŋ mmii.

8 Le u bui waatutum, ‘Ubəndinn aajikaar gor a. Binib bi m yin bi na aa ŋeer bi ji tijikaar ngbaan.

9 Li cha kitiŋ ponn ni aasan ni man, ki ti yin ni naah ga kan binib bimək na, bi dan ki nan ji ubəndinn aajikaar ngbaan.’

10 Le waatutum buen kitiŋ ponn ni aasan ni, ki ti yin ni baah kan bi na məmək, binib bi ŋan na ni bi kaa ŋan na məmək. Le bi nan gbiin kidiik ki bi ji tijikaar ki ponn ni na.

11 “Le ubərkpaa ngbaan koo ni u nan lik binib bi dan bi nan ji tijikaar ngbaan na, le ki kan uja u kaa pee tibəndinn aawanpeenkaan na.

12 Le ubərkpaa ngbaan baa u, ‘Njɔ, aa ŋa kinye ki koo ni do, kaa pee tibəndinn aawanpeenkaan?’ Le u si

† 21:42 : Lik Ilahn 118.22-23.

ɲmin.

¹³ Le ubər kpaan ngbaan bui waatutum ke bi chuu u, ki buu unjaal ni utaa, ki nyan u, ki ti di mee lii lipaal mbəmbəɔn ni. U ga wii ki ɲmɔ ɲinyin nima chee.

¹⁴ “Liyatanakl ngbaan aatataa le ye ke baah yin bi na wiir, le baa nyan bi na aa wiir.”

Baah pen Yesu nlan pu na
(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Le Farisii yaab buen bi ti kpokl baah ga peei Yesu nlan pu aan ki chuu u na.

¹⁶ Le bi tun baadidiliib ni Ubər Herod aanib bibaa Yesu chee, le bi ti bui u, “Uməməkr, ti bee ke aa len mbamən la, ki mək timi Uwumbər aasan mbaməm, kaa san unii ubaa ijawaan, kaa pak ubaa ki jer uken.

¹⁷ Tuk timi saah dak pu na. Ni ɲan ti pa lampoo ki tii Ubər kpaan Siisa aan naa ɲan?”

¹⁸ Le Yesu bee baah bir pu na, le ki baa bi, “Nimi biɲmanɲmannim, ba ɲa ni tɔɲ mi?”

¹⁹ Mək mi lampoo aamombil.”

Le bi joo ni limobil nan mək u.

²⁰ Le u baa bi, “Nɲma aanaɲ ni liyimbil bi li pu?”

²¹ Le bi bui u, “Siisa yaan.”

Le u bui bi, “Nima pu na, di ni ye Siisa yaan na, ki di tii u man, ki di ni ye Uwumbər yaan na, ki di tii Uwumbər.”

²² Baah ɲun kina na, le ni gar bi pam. Le bi di cha u ki buen.

Binib bi ga fikr nkun ni na aah ga li bi pu na

(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Liyaadaal ngbaan le Sajusii yaab dan u chee. Bima le len ke binib aan fikr nkun ni.

²⁴ Le bi bui u, “Uməməkr, Moses nan len ke uja yaa kpo, kaa kpa mbim kan, unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki maa mbim tii ukpel.*

²⁵ Naabitii bilole nan bi ti ponn ni. Le upol din upii, ki kpo, kaa kpa ubo. Le unaal di ukpopii ngbaan kpan,

²⁶ ki mu kpo, kaa kpa ubo. Le u paa u pu na mu ɲa kina. Le bimək bilole kpan upiibaan, ki kpo doo, kaa kpa ubo.

²⁷ Kookoo yoo, le ukpopii ngbaan mu kpo.

²⁸ Kina pu na, binib yaa nan fikr nkun ni kan, upii ngbaan ga li ye ɲma aapuu? Bi məmək bilole nan joo u la.”

²⁹ Le Yesu bui bi, “Naa bee Uwumbər Aagbaɲ aah len pu na, kaa bee Uwumbər aah kpa mpəɔn pu na. Nima le cha ni yenn nimi aaliin ni.

³⁰ Binib yaa nan fikr nkun ni kan, baan yoor bipiib, bipiib mu aan mən bijab. Bi ga li bi ke Uwumbər aatuuntiib bi bi paacham na aah bi pu na la.

³¹ Joo cha binib aah ga fikr nkun ni pu na aabər kan, naa

* 22:24 : Lik Ikaal 25.5. † 22:32 : Lik Nnyam 3.6.

karn Uwumbør aah nan len pu na aa?

³² ke uma le ye Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbør.† Uwumbør yaa len ke u ye binib bi kpo na Aawumbør kan, nima le mək ke bi kpa liməfal.”

³³ Kinipaak ngbaan aah ηun Yesu aah tuk bi pu na, le ni gar bi pam.

Mulakaal ye nkaalkpaan?

(Mak 12.28-34; Luk 10.25-28)

³⁴ Le Farisii yaab ηun ke Yesu len tibør ki jin Sajusii yaab. Le bi kuun ki dan Yesu chee.

³⁵ Le bi ponn ni ubaa, u nyi Uwumbør aakaal mbaməm na, ban ke u pen Yesu nlan, le ki baa u,

³⁶ “Uməmək, Uwumbør aakaal ponn ni, mulakaal jer ikaal məmək?”

³⁷ Le Yesu bui u, “Aa li gee Aadindaan Uwumbør aasui məmək ni, ni saawiin məmək, ni saalandak məmək.‡

³⁸ Nkaal mumina le ye nkaalkpaan ki jer ikaal məmək.

³⁹ Leler aakaal naahn nkaal ngbaan la, ‘Aa li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na. §

⁴⁰ Moses aakaal məmək, ni Uwumbør aabənabr aabør məmək si ikaal ilee yee le pu.”

Kristo u ga gaa binib lii na aabør

(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Farisii yaab aah kuun təb chee pu na, le Yesu baa bi mbaan mubaa ke,

⁴² “Kristo u ga gaa binib lii na aabør pu, ni dak kinye? Nma aayaabil ye u?”

Le bi bui u, “David aayaabil ye.”

⁴³ Le u baa bi, “Kristo ngbaan yaa ye David aayaabil kan, ba pu Uwumbør Aafuur Nyaan nan cha David yin u ke Udindaan? David nan len ke,

⁴⁴ ‘Uwumbør bui Ndindaan ke: Kal ηηangii wəb,

ki ti saa buyoonn m ga nyan saadim məmək na.*

⁴⁵ Tə, David aah nan yin Kristo ngbaan ke Udindaan kina na, Kristo ga li ηmaa ye uyaabil aa?”

⁴⁶ Yesu aah baa bi kina na, le ubaa aa ηmaa gar mbaan ngbaan, ki mu aa ki kaa bi baa u mbaan muken daal-baadaal.

23

Bi li nyi Uwumbør aakaal aaməmək ni Farisii yaab aabør

(Mak 12.38-39; Luk 11.43, 46; 20.45-46)

¹ Yesu nan bui kinipaak ngbaan ni waadidiliib,

² “Uwumbør aakaal aaməmək ni Farisii yaab tuk nimi Moses aakaal aatataa.

³ Nima pu na, baah tuk nimi pu na məmək, ni kii kina man, ki li ηani kina. Ni mu taa ηakni baah tun pu na.

⁴ Bi mək nimi ni ηan na la, kaa dii ni. Bi di nkaal mu pə sakpen na, le ki di kpee Uwumbør aakaal pu, ki tuk binib ke bi li dii kina. Bima bibaa aa ter bi ke bi dii kina.

‡ 22:37 : Lik Ikaal 6.5.

§ 22:39 : Lik Liifai Yaab 19.18.

* 22:44 : Lik Iahn 110.1.

⁵ Baah tun pu na məmək, bi ban ke binib kan aan ki pak bi. Bi di Uwumbər aabər tam biyigbeer pu, ki ɲa baabəkur aaməgbeln ni fək, ke binib kan aan ki pak bi. ⁶ Bi gee ke bi kal bininyuum aakakaa yaan njim chee, ni mmeen aadir ni,

⁷ ki gee ke binib doon bi mbaməm kinyan ni, ki yin bi ke ‘Uməmək.’

⁸ Nimi, ni taa li ban ke binib yin nimi ke ‘Uməmək.’; ba pu? ni kpa Uməmək ubaa baanja la. Ni məmək ye naabitiib la.

⁹ Ni taa yin ubaa ke ‘Nite’ dulnyaa wee ni; ba pu? ni kpa te ubaa la, le u bi paacham.

¹⁰ Ni taa li ban ke ubaa yin nimi ke Dindaan; ba pu? ni kpa dindaan ubaa la. Uma le ye Kristo u gaa binib lii na.

¹¹ Ni ponn ni ubaa yaa ban ke u li ye usaloln kan, u li ye nimi aatutunn.

¹² Unii umək nyun ubaa na, Uwumbər ga sunn u taab. Unii umək sunn ubaa taab na, Uwumbər ga nyun u.”

Tibəbir ga libi biɲmanɲmannim pu

(Mak 12.40; Luk 11.39-42, 44, 52; 20.47)

¹³ “Nimi Uwumbər aakaal aaməmək ni Farisii yaab, bi ye biɲmanɲmannim na, tibəbir bi ni pu; ni kiir binib ke bi taa koo Uwumbər aanaan ni. Nimi nibaa aa koo ni, ki mu aa kii ke binib bi ban bi koo ni na koo ni.

[

¹⁴ “Nimi Uwumbər aakaal aaməmək ni Farisii yaab, bi

ye biɲmanɲmannim na, tibəbir bi ni pu; ni ji bikpopiib pem pem, le ki mee Uwumbər ni yunni, ni ɲmanni ke ni ye bininyaam. Nima pu na, Uwumbər ga daa nitafal ki jer waah ga daa biken aatafal pu na.]

¹⁵ “Nimi Uwumbər aakaal aaməmək ni Farisii yaab, bi ye biɲmanɲmannim na, tibəbir bi ni pu; ni puur nnyusakpem ki chuun ntim məmək ni ke ni kan unii ubaa ki ɲa u nimi aadidiir. Ni yaa ti kan u kan, le ni ɲa u titunwanbirdaan ki jer nimi nibaa aah ye pu na.

¹⁶ “Nimi bisanmək bi jəb na, tibəbir bi ni pu; ni len ke ‘Unii yaa puu Uwumbər aadiik pu kan, naa ye nibaa, ke u yaa puu ilik i bi ki ni na pu kan, see u gbiin tipuur ngbaan.’

¹⁷ Nimi bijərb bi jəb na, nilani jer niken, ilik ngbaan le aan Uwumbər aadiik ki ɲa ilik ngbaan chain na?

¹⁸ Ni ki len ke ‘Unii yaa puu Uwumbər aatork aabimbiln pu kan, naa ye nibaa, ke u yaa puu ipiin i bi li paab na pu kan, see u gbiin tipuur ngbaan.’

¹⁹ Nimi bijoom, nilani jer niken, ipiin ngbaan le aan Uwumbər aatork aabimbiln li ɲa ipiin ngbaan chain na?

²⁰ Nima pu na, unii yaa puu Uwumbər aatork aabimbiln pu kan, u puu tiwan nimək bi li pu na mu la.

²¹ Unii yaa puu Uwumbər aadiik pu kan, u puu Uwumbər u bi ki ni na mu la.

²² Unii yaa puu paacham pu kan, u puu Uwumbər

aabərjal, ni Uwumbər u ka li pu na mu la.

23 “Nimi Uwumbər aakaal aaməmək b ni Farisii yaab, tibəbir bi ni pu; ni yakr tikpi-far nfum kipiik ki nyan nibaa na ki di tii Uwumbər, ki muk nibaa ke ni joo Uwumbər aakaal mumina, ki yii nkaal mu ye nkaalkpaan na. Ni yii, kaa nani ni nan na, kaa san binib kinimbaak, kaa dii Uwumbər mbaməm. Ni nan ke ni li joo nkaal ngbaan, ki yakr nimi aawan mu ki di tii Uwumbər.

24 Ni ye bisanmək b bi jəb na la. Kisibirk waatiir yaa bi tiwanyukaan ni kan, ni yak nyani ki. Laakumii ma yaa bi kan, ni kpaan nyu laakumii ni tiwanyukaan mək la.

25 “Nimi Uwumbər aakaal aaməmək b ni Farisii yaab, bi ye biḡmanḡmannim na, tibəbir bi ni pu; ni nḡr tiyir ni nḡsambil aapuwəb mbaməm, kaa nḡr ni ponn ni. Kina le ni ban ke binib bui ke ni ye bininyaam. Le nisui ponn ni gbii kinaayuk aatuln, ni iniman aatuln.

26 Nimi Farisii yaab bi jəb na, puen nyan kinaayuk aatuln, ni iniman nisui ni waahr, aan lipaal yaan li nan.

27 “Nimi Uwumbər aakaal aaməmək b ni Farisii yaab, bi ye biḡmanḡmannim na, tibəbir bi ni pu. Ni naahn nḡkaakul nḡ bi di ikukuun aayon ki piir nḡ na la, le lipaal nan, ponn ni mu gbii inikpab, ni tiwan ni bur na, ni tijəḡ mək aabəḡ.

28 Ni mu bi kina la. Ni nḡmanni ke ni ye bininyaam la,

le ni ponn ni gbii inyamən, ni titunwanbir.”

Uwumbər aah ga daa biḡmanḡmannim aatafal pu na (Luk 11.47-51)

29 “Nimi Uwumbər aakaal aaməmək b ni Farisii yaab, bi ye biḡmanḡmannim na, tibəbir bi ni pu; ni maa nḡkaakul ki tii Uwumbər aabənabtiib bi nan bi n-yaayoonn na, ki di ikukuun aayon ki piir bininyaam aakaakul,

30 le ki len ke ni yaa ba nan bi niyaajatiib yoonn ngbaan kan, naa ba ga nḡ baah nan nḡ pu ki ku Uwumbər aabənabtiib ngbaan na.

31 Naah len pu na le mək ke ni ye binib bi nan ku Uwumbər aabənabtiib ngbaan na aayaabitiib la. Nima le nimi aabər bii.

32 Niyaajatiib aah nan tun titunwanbir ti na, ni mu ga tun tima la, le ki ti doo.

33 Nimi iwaa, bi ye ijagen aabim na, ni ga nḡ kinye ki nya ntafadaan mu ga pii nimi, mmii mu kaan junn na ponn ni.

34 Nima pu le m ga tun ni Uwumbər aabənabtiib ni bilankpalb ni biməmək b ni chee. Le ni ga ku bibaa, ki kpaabibaa mu idəpuinkee pu, ki gbaabibaa mu nḡnaalab nimi aameen aadir ni, ki nḡ bi falaa ntim məmək ni.

35 N-yoonn məmək binib nan ku bininyaam la. Njan bi nan ku Abel u nan ye uninyaan na, le ki ku bininyaam ki joo cha, ki ti pii Barakia aabo Sakaria, u bi nan ku u Uwumbər aadiik ni na. Bininyaam

ngbaan məmək aakun pu, le ntafadaan ga pii nimi.

³⁶ M tuk nimi mbamən la, ntafadaan ngbaan ga pii nimi dandana aanib la.”

Yesu aah gee Jerusalem aanib pu na

(Luk 13.34-35)

³⁷ “Jerusalem aanib, nsui bii ni pu la. Ni ku Uwumbər aabənabtiib, ki yur waatum ɲitakpal ki ku bi. N-yoonn məmək le m nan ban m kuun nimi ki di kpaan mbaa chee ke ukəla aah kuuni waakoobi pu ki ɲani ufeen ni na, le naa kii.

³⁸ Lik, Uwumbər siir cha nimi.

³⁹ M tuk nimi la, naan ki kan mi ki nan saa bundaln ni ga bui ke ‘Uwumbər ɲa tinyoor ɲa unii u choo waayimbil ni na pu.’ ”*

24

Baah ga gbaa wii Uwumbər Aadichal pu na

(Mak 13.1-2; Luk 21.5-6)

¹ Yesu nan nyan Uwumbər Aadichal ni. Waah nyan ki cha na, le waadidiliib dan ki nan mək u, “Lik Uwumbər Aadichal aah wiir pu na.”

² Le u bui bi, “Ni kan tiwan nimina məmək aa? M tuk nimi la, bi ga nan gbaa wii lidichal limina məmək. Litakpal libaa aan ki li paa liken pu.”

Falaa aayoonn aah ga li bi pu na

(Mak 13.3-13; Luk 21.7-19)

³ Le u buen ti kal Olif aasui aajool paab. Le waadidiliib dan u chee bibaa, ki nan bui

u, “Tuk timi, bi ga ɲa kina bayoonn? Ba ga li ye liməkl ki mək timi ke ni ɲeer aa fuu ni, ki ɲeer dulnyaa aadoon?”

⁴ Le u bui bi, “Ni li nyi man, ubaa taa ɲmann nimi.

⁵ Binib pam ga nan dan ki nan pur maayimbil ke bima le ye Kristo u ga gaa binib lii na, ki ɲmann binib pam.

⁶ Ni ga ɲun ke binib to butəb kənəkəni do, ni dandar mu. Ni taa cha ni li muk nimi man. Uwumbər le siin ke nimina məmək ga ɲa. Nima le aan mək ke dulnyaa wee ga doo libuul ngbaan ni.

⁷ Linibol libaa ga to linibol liken butəb. Nnaan mubaa aanib ni nnaan muken aanib ga to təb butəb. Nkon ga lir ntim pam ponn ni. Kitiɲ ga deɲ ɲipepel pam.

⁸ Nimina məmək le ga li ye njan aafalaa.

⁹ “N-yoonn ngbaan bi ga chuu nimi, ki ɲa nimi falaa, ki ga ku nimi. M pu, le ɲinibol məmək ga li nan nimi.

¹⁰ N-yoonn ngbaan le binib pam ga di maasan lii, ki ga kooh təb, ki ga li nan təb.

¹¹ Le binib bi ɲmanni ke bi ye Uwumbər aabənabtiib na ga li wiir ki ɲmanni binib pam.

¹² Le titunwanbir ga li wiir. Nima le binib pam aan ki li gee mi ke baah nan gee mi njan pu na.

¹³ Unii umək ji limər ki dii mi ki ti saa liməfal aadoon na, uma le ga ɲmar.

¹⁴ Bi ga moon Uwumbər aanaan aabənyaan tee itingbaan kookoo ni waahr, aan

* 23:39 : Lik Ilahn 118.26.

ɲinibol məmək ɲun, le dulnyaa ga nin doo.”

Tiwan ni kaa ɲan na aabər
(Mak 13.14-23; Luk 21.20-24; Daniel 9.27)

15 “Ni ga kan tiwanbir ni bii tiwan nimək bi chain na si Uwumbər Aadichal ni, ke Uwumbər aabənbr Daniel aah nan len pu na.”* Tɔ, nimi bi karni na, ni li beer nimina aataa.

16 “N-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, binib bi bi Judea aatiɲ ponn ni na, bi san buen ɲijoo paab.

17 Unii yaa bi kidiik paab† kan, u taa ki koo waadiik ni u ti yoor waawan, u san mala.

18 Unii yaa bi kisaak kan, u taa gir kun linampal ke u ti yoor waakekeln.

19 N-yoonn ngbaan, bipiib bi kpa ɲipuu na, ni bipiib bi kpa mbim bi laa ɲaa libiil na ga li kpa kinimbaak.

20 Mee Uwumbər man, aan u taa cha ni san kakab aayoonn, bee likpaakool daal.

21 N-yoonn ngbaan binib ga ji falaa pam. Buyoonn Uwumbər nan naan dulnyaa wee ki nan saa dandana wee na, baa kee jin falaa ngbaan aaboln, ki mu aan ki ji falaa kina.

22 Uwumbər yaa kaa bar falaa ngbaan aayoonn aawiin kan, ubaa aan ɲmar. Le waanib aanimbaasaln pu u ga bar falaa ngbaan aayoonn aawiin.

23 “N-yoonn ngbaan, unii yaa bui nimi ke ‘Lik, Kristo u gaa binib li na sɔ,’ ki yaa ki bui ke ‘U bi nima chee’ kan, ni taa gaa waah len pu na man.

24 Ba pu? biɲmanɲmannim ga li bi. Bibaa ga bui ke bi ye Kristo ngbaan la. Biken mu ga bui ke bi ye Uwumbər aabənbatiib la. Le bi ga tun lijinjiir aatun pam, ki ɲmann binib. Hali, bi ga pɔɔn bibaa ke bi ti ɲmann binib bi Uwumbər nyan bi na.

25 Li pel man, m puen tuk nimi la.

26 “Nima pu na, bi yaa tuk nimi ke Kristo ngbaan bi nteersakpiin ni kan, taa buen ti lik man. Bi yaa ti ki tuk nimi ke u bi kidiik ni kan, taa gaa man.

27 Min Unibən Aabo yaa gir ni kan, ni ga li bi ke utaal aah moor liwipuul ki cha liwilir pu na, unii məmək ga kan.

28 “Liwankpol aah bi nin chee na, nangba mam mu ku-uni nima chee la.”

Yesu aah ga gir ni pu na
(Mak 13.24-27; Luk 21.25-28)

29 “N-yoonn ngbaan aafalaa aapuwɔb, le paacham aawan aan ki li bi mbaməm. Nwiin ga bɔln. Uɲmal mu aan ki li wiin. Inmabi mu ga lir.‡

30 N-yoonn ngbaan le binib ga kan liməkl li ga li bi paacham ki mək bi ke min Unibən Aabo choo na.

* 24:15 : Lik Daniel 9.27; 11.31; 12.11. † 24:17 : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idɔ paan puln tidir paab, le ki di titan pər biin. Bi nan maa ɲibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham. ‡ 24:29 : Lik Aisaya 13.10, 34.4; Esekiel 32.7-8; Joel 2.10, 31; 3.15; Tibəkpriirkaan 6.12-13.

N-yoonn ngbaan le njinibol njimək bi dulnyaa wee ni na ga wii. Bi ga kan min Unibən Aabo bi ntaalangbam ni ki choo, ki wiin chain, ki joo mpəən.

³¹ Le kakaan ga wii mpəən pu. Le m ga tun ni maatu-untiib ke bi buen liwipuul, ni liwilir, ni njangan, ni njangii, ki ti kuun ni maanib məmək, ki di dan m chee.”

Bukpasəm aayatarakl

(Mak 13.28-31; Luk 21.29-33)

³² “Bukpasəm le ye liyatarakl ki tii nimi. Bu aabon yaa bi njani tifar kan, ni bee ke ni yaa kpee siib kan, kiseek ga seer.

³³ Kina na, ni yaa kan nimina məmək bi njani kan, ni bee ke ni yaa kpee siib kan, m ga gir ni.

³⁴ M tuk nimi mbamən la, dandana aanib aan jer le tiwan nimina məmək puen ja.

³⁵ Paacham ni taab ga jer. Maaməbon ma aan jer.”

Ubaa aa nyi bundaln Yesu ga gir ni na

(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-36)

³⁶ “Ubaa aa nyi buyoonn m ga gir ni na. Uwumbər aatu-untiib bi bi paacham na aa nyi. Min Uwumbər Aajapəən mu aa nyi. Nte Uwumbər baanja le nyi.

³⁷ Min Unibən Aabo aah ga nan gir ni buyoonn na, ga li bi ke naah nan bi Nowa aayoonn pu na la.

³⁸ Nowa aayoonn ngbaan, buyoonn nnyusakpem aa nan kee jin kitinj na, binib

nan bi, ki ji, ki nyu, bijab yoor bipiib, bipiib mu mən bijab, ki ti saa bundaln Nowa nan koo bunəb ni na.

³⁹ Baa nan nyi ke nibaa ga ja bi, ki ti saa buyoonn nnyusakpem nan jin kitinj məmək na. Le bi məmək nan bee nnyun ni. Buyoonn min Unibən Aabo ga nan gir ni na, ni ga li bi kina la.

⁴⁰ N-yoonn ngbaan bijab bilee ga li boo kisaak ko. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken.

⁴¹ Bipiib bilee ga li boo nan idi. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken.

⁴² “Ni li nyi man. Naa nyi bundaln min Nidindaan ga gir ni na.

⁴³ Ni li nyi ke udichadaan yaa ba nyi buyoonn unaayuk ga fuu ni na kan, waa ba ga doon geen. U ba ga li ka lik, unaayuk ngbaan taa koo waadichal ni.

⁴⁴ Nima pu na, ni mu li gor man; ba pu? buyoonn naan li dak ke m ga gir ni na, n-yoonn ngbaan le m ga gir ni.”

Ututunn u njan na, ni u kaa njan na

(Luk 12.41-48)

⁴⁵ “Uyidaan ubaa yaa tii waatutunn ubaa tininkpir ke u li lik waachiln ni aanib ki tii bi tijikaar naah neer buyoonn na kan, ututunn ngbaan ga ja kinye ki li kpa nlan, ki li tun waatuln mbaməm?”

⁴⁶ Udindaan yaa nan fuu ni ki mui waatutunn njani uma udindaan aah ban pu na kan, Uwumbər aanyoor ga li bi ututunn ngbaan pu.

47 M tuk nimi mbamɔn la, u ga tii u tininkpir u li lik waawan mɔmɔk.

48 Tɔ, ututunn yaa ye titunwanbirdaan kan, u ga dakl usui ni ke udindaan ga yunn,

49 ki ga piin ki gbaa ututuŋeen aatotiib, ki ga dii bidagbiib, ki ji, ki nyu ndaan ki gbii.

50 Le udindaan ga gir ni buyoonn waan li dak ke u ga gir ni na,

51 ki ga gbaa u njinaalab mbamɔm, ki ga di u ŋa biŋmanŋmannim aah bi nin chee na. U ga wii ki ŋmɔ ŋjinyin nima chee.”

25

Bisapɔm kipiik aayatanajkl

1 “Uwumbɔr aanaan naahn bisapɔm kipiik bi nan joo baakaryaa mam, bi ti tooh upiidinn nsan ponn ni na la.

2 Bi ponn ni biŋmu nan ye bijɔrb, biŋmu mu nan ye bilankpalb.

3 Bijɔrb na nan joo baakaryaa mam, kaa joo nkpan.

4 Bilankpalb na joo baakaryaa mam, ki joo nkpan mu.

5 Le upiidinn ngbaan yunn. Le bi mɔmɔk dɔ geen.

6 “Kinyetaasiik le bi ŋun bi teen mpɔɔn pu ke, ‘Upiidinn choo. Nya ki tooh u nsan ni man.’

7 Le bisapɔm kipiik ngbaan mɔmɔk fii ke bi toor baakaryaa mam.

8 Le bijɔrb biŋmu na bui bilankpalb biŋmu na, ‘Tii timi

nkpan man. Timi aakaryaa mam ban bi junn la.’

9 Le bilankpalb ngbaan bui bi, ‘Nibaakan, timi aakpan ngbaan aan ŋeer ti ni nimi. Li cha man binib bi kooh nkpan na chee ki ti daa ŋa man.’

10 Baah buen bi ti daa na, le upiidinn fuu ni. Le bilankpalb biŋmu bi gor na dii upiidinn ngbaan, ki koo waadiik ni, bi ti ji upiidinn aajikaar. Le bi laŋ kidiik ngbaan.

11 “Le bijɔrb ngbaan mu nan fuu ni, le ki bui ke, ‘Tidindaan, Tidindaan, chuu piir tii timi.’

12 Le u bui bi, ‘M tuk nimi mbamɔn la, maa nyi nimi.’ ”

13 Tɔ, Yesu aah ŋakl bi liyatanajkl ngbaan doo na, le u bui ke, “Nima pu na, ni li nyi man. Naa nyi bundaln m ga gir ni na.”

Bitutum bitaa aayatanajkl (Luk 19.11-27)

14 “Uwumbɔr aanaan naahn uja u nan cha nsan, ki yin waatutum ki nan di waawan mɔmɔk ŋa biŋaal ni na la.

15 U nan di salmaa aakur aamombil ŋichur ŋiŋmu ki di tii ubaa, ki di ŋichur ŋilee ki di tii uken, ki di lichur libaa ki di tii uken mu. U nan tii bi mɔmɔk baah ga ŋmaa tun pu na, le ki nyan buen.

16 Ututunn u nan joo ŋichur ŋiŋmu na, libuul ngbaan ni le u tiir kitiir, ki kan tinyoor ŋichur ŋiŋmu ki di kpee.

17 Ututunn u joo ŋichur ŋilee na mu tiir kitiir ki kan tinyoor ŋichur ŋilee ki kpee.

18 Ututunn u nan joo lichur libaa na ma nan buen ti gbii libuul, le ki di udindaan aamombil sub nima.

19 “Ni joo cha ki ti yunn, le bitutum ngbaan aadindaan fuu ni, ki ban u lik bimək aah tun pu na.

20 Le ututunn u nan gaa salmaa aakur aamombil njichur njimmu na nan joo ni, ni njichur njimmu ki kpee, ki nan bui u, ‘Ndindaan, aa nan tii mi njichur njimmu la. M mu tiir kitiir ki kan tinyoor njichur njimmu kpee.’

21 Le udindaan bui u, ‘Nfaan, aa ye ututunn la, ki tun lituln mbaməm. Maah nan tii si tiwan ni siib na, aa joo ni mbaməm. M ga na si tiwan sakpenn aaninkpel. Ji maaməon.’

22 “Le ututunn u nan joo njichur njilee na mu yoor ni, le ki nan bui u, ‘Ndindaan, aa nan tii mi njichur njilee la. M tiir kitiir ki kan tinyoor njichur njilee ki kpee.’

23 Le udindaan bui u, ‘Nfaan, aa ye ututunn la, ki tun lituln mbaməm. Maah nan tii si tiwan ni siib na, aa joo ni mbaməm. M ga na si tiwan sakpenn aaninkpel. Ji maaməon.’

24 “Le ututunn u nan joo lichur libaa na yoor li, ki nan bui u, ‘Ndindaan, m nyi aabər, ke aa chur binib mpəon la. Saah kaa bun ni na, aa chee nima la. Saah kaa poo ti-jikaar ti na, aa faa tima la.

25 Nima le m san ijawaan, ki gbii libuul, ki di saamombil sub. Lik, saamombil sə.’

26 “Le udindaan bui u, ‘Utunwanbirdaan umina,

ugbanyakdaan umina, aa bui ke aa nyi mbər ke maah kaa bun ni na, m chee nima la, maah kaa poo ti na, m faa tima la.

27 Saah nyi kina na, ba na saa di maamombil ti bil banki ponn ni? Maah fuu ni na, m ba ga kan maamombil ni tinyoor ki kpee,’ le ki bui biken,

28 ‘Chuu gaa lichur libaa li u kpa na man, ki di kpee ututunn u joo njichur kipiik na.

29 Unii umək kpa na, bi ga kpee u, le u li kpa sakpen. Unii u kaa kpa na, bi ga chuu gaa waah kpa ni pəkaa na.

30 Chuu ututunn u kaa kpa tinyoor ngbaan na, ki nyan u ki ti di u li lipaal, mbəmbəon ni. U ga wii ki njimə njinyin nima chee.’ ”

Yesu Kristo aah ga ji binib tibər pu na

31 “Min Unibəon Aabo ni maatuuntiib ga fuu ni. Le m ga li kpa mpəon sakpen ki kal maabərjal pu ke ubərkaan na.

32 Le bi ga kuun ni dulnyaa wee ni aanib məmək nnimbiin ni. Le m ga yakr bi ke upihkpaal aah yakr ipiih ni injoob pu na,

33 ki ga di bininyaam siin njangii wəb, ki di tiniwanbir siin njangan wəb.

34 Le min, u ye Ubərkaan ngbaan na, ga bui binib bi si njangii wəb na, ‘Nimi bi Nte Uwumbər na tinyoor na ni pu na, dan nan ji nnaan mu u nan toor siin nimi, buyoonn u nan naan dulnyaa wee na.

35 Ba pu? nkon nan joo mi, le ni nan tii mi tijikaar m ji. Nnyunyuu nan joo mi, ni nan tii mi nnyun m nyun. M nan ye uchaan la, le ni nan gaa mi.

36 M nan chuun ηηmeen la, le ni nan tii mi tiwan-
peenkaan m peen. M nan bun la, le ni dan nan mann mi. M nan bi kiyondiik ni, le ni dan nan lik mi.'

37 "Le bininyaam ngbaan ga baa mi, 'Tidindaan, bayoonn ti nan kan si nkon joo si, ti tii si, aa jin? Bayoonn ti nan kan si, nnyunyuu joo si, ti tii si, aa nyun?

38 Bayoonn ti nan kan si, aa ye uchaan, ti gaa si? Bayoonn ti nan kan si, aa chuun aanmeen, ti peen si?

39 Bayoonn ti nan kan si, aa bun, ti dan nan mann si? Bayoonn ti nan kan si, aa bi kiyondiik ni, ti dan nan lik si?'

40 Le min Ubærkpaan ngbaan ga bui bi, 'M tuk nimi mbamøn la, naah nan ηa kina ki tii nnaabitiib, biwaatiib bimina na, ni nan ηa tii mi le na.'

41 "Le m ga bui binib bi si ηηangan wøb na, 'Nimi bi Uwumbør puun lii ni pu na, nya m chee man, ki ti koo mmii mu kaan junn, aan Uwumbør nan tuur siin kinimbørη ni kaawanbir mēmøk na.

42 Ba pu? nkon nan joo mi, naa nan tii mi tijikaar m ji. Nnyunyuu nan joo mi, naa nan tii mi nnyun, m nyun.

43 M nan ye uchaan, naa nan gaa mi. M nan chuun ηηmeen, naa nan peen mi. M nan bun, naa nan dan nan mann mi. M nan bi kiyondiik ni, naa nan dan nan lik mi.'

44 "Le bi mu ga baa mi, 'Tidindaan, bayoonn ti nan kan si, nkon joo si, bee nnyunyuu joo si, bee aa ye uchaan, bee aa chuun aanmeen, bee aa ye ubun, bee aa bi kiyondiik ni, kaa ter si?'

45 Le m ga bui bi, 'M tuk nimi mbamøn la, naah kaa nan ter nnaabitiib, biwaatiib bimina na, naa nan ter mi le na.'

46 Le bi ga kan ntafadaan n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Le bininyaam ngbaan ga kan limøfal li kaa kpa ndoon na."

26

Bi kpokl baah ga ku Yesu pu na

(Mak 14.1-2; Luk 22.1-2; Jønn 11.45-53)

¹ Yesu aah len kina ki ti doo na, le u bui waadidiliib,

² "Ni nyi ke ni gur iwiin ilee le bi ga ji Lakr-
jer aajim.* N-yoonn ngbaan le bi ga di min Unibøn Aabo ηa binib aanjaal ni, le bi ti kpa mi ndøpuinkoo pu."

³ Tø, n-yoonn ngbaan le Uwumbør aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib nan kuun Uwumbør aatotoorninkpel Kayafas aachiln ni,

⁴ le ki kpokl ke bi ga loon chuu Yesu ki ku u,

* 26:2 : Israel yaab nan ji Lakr-
jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbør nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatin ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

⁵ le ki bui tɔb, “Ti taa chuu u njim ngbaan aayoonn man. Ti yaa chuu u n-yoonn ngbaan kan, kinipaak ngbaan ga ηma tijar.”

Upii ubaa aah nyuη Yesu pu na

(Mak 14.3-9; Jɔnn 12.1-8)

⁶ Tɔ, Yesu nan bi Betani aatinj ni, ki bi Simonn u nan ye ukɔndaan na do, ki bi ji tijikaar.

⁷ Waah bi ji tijikaar kina na, le upii ubaa joo ni tulalee u kpa kidaak sakpen na ki nan di kpir Yesu aayil paab. Tulalee ngbaan nan bi kpalba nyaan u bi yin u ke alabasta na ponn ni la.

⁸ Waadidiliib aah kan kina na, le bi gee linuul, ki len ke, “Ba ηa u bii tulalee ngbaan kina?”

⁹ Ti ba ga ηmaa di u kooh ki kan ilik sakpen ki di tii bigiim.”

¹⁰ Yesu nan bee baah len pu na, le ki baa bi, “Ba ηa ni muk upii ngbaan kina? U tun lituln li ηan na le ki tii mi.

¹¹ Bigiim ga li bi ni chee n-yoonn mɔmɔk. Mma aan li bi ni chee n-yoonn mɔmɔk.

¹² Waah di tulalee ngbaan kpir nwon pu na, u toor mi ke bi ti sub mi la.

¹³ M tuk nimi mbamɔn la, baah ga moon tibɔnyaan tee nin chee itingbaan mɔmɔk ni na, bi ga len waah ηa pu na ke binib li teer waabɔr.”

Judas aah ban ke u kooh Yesu pu na

(Mak 14.10-11; Luk 22.3-6)

¹⁴ Le Yesu aadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa, bi yin

u ke Judas Iskariot, buen Uwumbɔr aatotoorninkpiib chee,

¹⁵ le ki ti baa bi, “M yaa di Yesu ηa niηaal ni kan, ni ga tii mi ba?” Le bi kahn tikur aamombil piitaa ki di tii u.

¹⁶ Liyaadaal ngbaan le u piin ki bi ban nsan mu u ga di Yesu ηa biηaal ni na.

Yesu ni waadidiliib aah jin njim ngbaan pu na

(Mak 14.12-21; Luk 22.7-13, 21-23; Jɔnn 13.21-30)

¹⁷ Lakr-jer aajim, buyoonn bi ga ηmɔ boroboro u kaa kpa nnyɔk na aajan aawiindaal, le Yesu aadidiliib dan nan baa u, “Aa ban ke ti gor njim ngbaan aajikaar la chee ki tii si?”

¹⁸ Le u bui bi, “Ni li cha ki-tinj ngbaan ni, uja ubaa chee man, ki ti bui u, ‘Umɔmɔkr bui ke waayoonn fuu a. U ni waadidiliib ga dan nan ji Lakr-jer aajim aado.’”

¹⁹ Le Yesu aadidiliib ηa waah tuk bi pu na, le ki gor njim ngbaan aajikaar.

²⁰ Kijook aah joor na, le Yesu ni waadidiliib kipiik ni bilee nan kal ke bi ji tijikaar ngbaan.

²¹ Baah bi ji na, le u bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, ni ponn ni ubaa ga kooh mi.”

²² Waah len kina na, le bisui bii sakpen. Le bi mɔmɔk baa u ubaabaa ubaabaa, “Ndindaan, ni ye min la aa?”

²³ Le u bui bi, “M ni unii u kpaani ji lisambil libaa ni na le ga kooh mi.

24 Min Unibən Aabo ga kpo ke naah ηmee Uwumbər Aagbanj ponn ni ke m ga kpo pu na. Uja u ga kooh mi na ma kan, tibəbir ga li bi u pu; bi yaa kaa ba ma u kan, ni ba soor ki tii u.”

25 Le Judas, u ga kooh u na, baa u, “Uməmək, ni ye min la aa?”

Le Yesu bui u, “Ni ye saah len pu na.”

Tidindaan aajim

(Mak 14.22-26; Luk 22.14-20; 1 Korint Yaab 11.23-25)

26 Baah bi ji tijikaar na, le Yesu yoor boroboro, le ki doon Uwumbər, ki gii, ki di tii waadidiliib, ki bui bi, “Gaa ki li ηmə man. Nwon le na.”

27 U nan yoor kiyinyook mu, le ki doon Uwumbər, ki di tii bi, le ki bui bi, “Ni məmək nyu man.

28 Maasin le na. Maasin pu, le Uwumbər puu tipuupəlŋ ki tii nimi. Maasin ga nya binib pam aatunwanbir pu, aan Uwumbər di cha pinn bi.

29 M tuk nimi la, maan ki nyu ηsubil aanyun ngbaan, ki ti saa bundaln m ni nimi ga kpaan nyu mu nsanpəən ni, Nte Uwumbər aanaan ni na.”

30 Le bi gaa Uwumbər aalahn, ki buen Olif aasui aajool paab.

Yesu aah bui ke Piita ga nee u pu na

(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Jənn 13.36-38)

31 Yesu nan bui bi, “Kinyeek kee, ni məmək ga san ki cha mi. Ni ηmee Uwumbər

Aagbanj ni ke ‘Uwumbər ga ku upihdaan, le ipiih yaa.”†

32 Buyoonn Uwumbər ga fikr mi nkun ni na, le m ga loln ni pu nsan ki buen Galilee aatiŋ ni.”

33 Le Piita bui u, “Bi məmək yaa san ki cha si kan, mma aan san cha si.”

34 Le Yesu bui u, “M tuk si mbamən la, kinyeek kimina, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi le ukooja nin wii.”

35 Le Piita bui u, “Bi yaa po ban bi ku m ni si kan, maan len ke maa nyi si.”

Le waadidiliib məmək mu len kina.

Yesu aah mee Uwumbər pu na

(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

36 U ni waadidiliib nan ti fuu nibaa chee, le bi yin nima chee ke Getsemane. Le u bui bi, “Kal do man, aan m buen nibaa chee ki ti mee Uwumbər.”

37 Le u di Piita ni Sebedee aajapətiib bilee na buen. Le usui bii sakpen ki ti nyanj.

38 Le u bui bi, “Nsui bii ki ti nyanj. Ni wu ke nkun aah wu pu na. Kaln do man, ki li lik man.”

39 Le u foor siib, ki doon lichichikr, le ki mee Uwumbər, “Nte, aa yaa kii kina kan, nyan mi falaa u choo na ni. Tə, ηa saageehn, ki taa ηa maageehn.”

40 Le u gir buen waadidiliib bitaa ngbaan chee, ki ti mui bi də geen; le u baa Piita, “Naa ηmaa li ka lik kikir kibaa aa?

41 Ni li ka lik man, aan ki li mee Uwumbər, aan ki taa koo

† 26:31 : Lik Sekaria 13.7.

ntəŋ ni. Nisui ban ke ni li lik, le tiwon aa pəɔ.”

42 Le u ki foor siib, ki ki mee Uwumbər, le ki bui ke, “Nte, ni yaa kaa ye m nyan falaa u choo na ni kan, cha saageehn ŋa.”

43 Le u ki gir buen waa-didiliib chee, ki ti mui bi ki dɔ geen; ngeen nan joo bi sakpen a.

44 Le u siir cha bi, le ki ki foor siib, ki ki mee Uwumbər taataa, ki ki bui u tibər tichachaan ngbaan.

45 Le u ki gir buen waa-didiliib chee, ki ti baa bi, “Ni beenin fuur, ki dɔ geen la aa? Lik man, n-yoonn fuu a. U kooh min Unibən Aabo ki di ŋa titunwanbirdam aanjaal ni la.

46 Fii, ti li cha man. Lik, uja u kooh mi na peeni a.”

Baah chuu Yesu pu na

(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Jənn 18.3-12)

47 Waah laa bi len kina na, le Judas u ye waadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa na fuu ni. Le kinipaak dii u. Bi nan joo kijaak aajum ni jagbaali mam. Bi nan nyan ni Uwumbər aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib chee la.

48 Judas u kooh Yesu na nan bui kinipaak ngbaan ke bi yaa ti kan u moor unii u aatakpiln‡ na kan, uma le na, bi chuu u.

49 Baah fuu ni Yesu ni waa-didiliib aah bi nin chee na, le Judas kpaan buen Yesu chee,

le ki ti bui u, “Uməmək, aa pəɔ əɔ?” le ki moor utakpiln.

50 Le Yesu bui u, “Njɔ, aa chuun kinye?”

Le bi dan nan chuu Yesu mpəɔn.

51 Le Yesu aadidiliib ponn ni ubaa yoor waajaak aajuk ki gaa per Uwumbər aatotoorninkpel aanaagbiija aatafal.

52 Le Yesu bui u, “Di saajuk ngbaan ki di fu kijuchook ni. Binib bimək yoor kijaak aajuk na, kijaak aajuk le ga ku bi.

53 Saa nyi ke m yaa mee Nte Uwumbər kan, u ga tun ni bituuntiib bi jer ŋichur kipiik ni ŋilee na m chee dandana aa?

54 M mu yaa ŋa kina kan, maan gbiin Uwumbər Aagban aah len pu na ke m ga ji falaa u choo na.”

55 N-yoonn ngbaan le u baa kinipaak ngbaan, “Ni joo kijaak aajum, ni ŋichakukul ni nan chuu mi ke maah ye ufifiir le na aa? M nan bi Uwumbər Aadichal ni iwiin məmək, ki tuk binib Uwumbər aabər, le naa chuu mi.

56 Tɔ, nimina məmək ŋa ke ni gbiin Uwumbər aabənabtiib aah nan ŋmee pu na.”

Le waadidiliib məmək san cha u.

Juu yaab aaninkpiib aah jin Yesu tibər pu na

(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Jənn 18.13-14, 19-24)

‡ 26:48 : Israel yaab nan doon binaabitiib kina le ki mək ngeehn.

57 Binib bi nan chuu Yesu na nan di u buen Uwumbər aatotoorninkpel Kayafas aadichal ni, Uwumbər aakaal aaməmək ni Juu yaab aaninkpiib aah kuun nin chee na.

58 Le Piita paa Yesu pu, ki bi dandar, le ki ti fuu Uwumbər aatotoorninkpel aachiln ni, le ki koo ni, ki ti kal butəb aajab chee ke u lik naah ga ti doo pu na.

59 Le Uwumbər aatotoorninkpiib ni bibəjirb aaninkpiib məmək ban binib bi ga məlɲ inyamən ki paan Yesu na, aan bi kan waataani ki ti ku u na. Le biseeraadam pam dan nan məlɲ inyamən paan u.

60 Bi mu aa kan waataani. Kookoo yaan le binyaməndam bilee dan nan bui bi

61 ke uja ngbaan bui ke u ga ŋmaa gbaa wii Uwumbər Aadichal, ki ki maa ki iwiin itaa daal.

62 Le Uwumbər aatotoorninkpel fii sil, ki baa Yesu, “Saan len tibaa aa? Binib ngbaan aah bii si pu na, ti gbii aan taa gbii?”

63 Le Yesu si ŋmin. Le Uwumbər aatotoorninkpel bui u, “Puu Uwumbər u fu na pu, aa ye Uwumbər Aajapəon Kristo u Uwumbər lee u na aan saa ye?”

64 Le Yesu bui u, “Ni ye saah len pu na. M tuk nimi la, n-yoonn mu choo na, ni ga kan min Unibən Aabo ka Uwumbər aanjangii wəb, ki ga kan mi ntaalangbam ni paacham ki choo.”

65 Waah len kina na, le Uwumbər aatotoorninkpel

chuu kar ubaa aawan-weenkaan, le ki bui ke, “U di ubaa ŋaŋ Uwumbər la. Taa ki ban seeraadam. Ni ŋun waah sii Uwumbər pu na.

66 Ni dak kinye?”

Le bi bui ke, “U ŋeer ti ku u la.”

67 Le bi teei timəotan ŋa unimbil wəb, le ki gbaa u. Bibaa mu gbaa u ntapam,

68 ki bui u, “Kristo ngbaan, lem Uwumbər aabənabr aaliin ki tuk timi, ulau faa si.”

Piita aah nee Yesu pu na

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Jənn 18.15-18, 25-27)

69 Piita nan ka lichiln ni. Le usapəon u ye ututunn na dan nan bui u, “Aa mu nan bi Yesu u ye Galilee aatiŋ aanii na chee.”

70 Le u nee bi məmək aanimbil ni ki bui u, “Maa nyi saah len pu na aatataa,” le ki buen kikaakpaak ni.

71 Le usapəon uken mu ti kan u, le ki bui binib bi bi nima chee na, “Uja wee mu nan bi Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na chee.”

72 Le u ki nee ki puu Uwumbər ke waa nyi u.

73 Le ni kpee siib, le binib bi si nima chee na dan nan bui u, “Ni ye mbamən, aa ye waadidiliib ponn ni ubaa la; saaliin ni baaliin kpaan la.”

74 Le u ki puu Uwumbər, le ki bui ke, “Maa nyi uja ngbaan. M yaa mən nnyamən kan, Uwumbər daa ntafal.”

Libuul ngbaan ni le ukooja wii.

75 Le Piita teer Yesu aah ba tuk u pu na ke, “Aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi,

le ukooja nin wii.” Piita nan nyan lipaal, ki ti wii sakpen.

27

Baah nan di Yesu di buen Pailat aanimbiin ni pu na

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Jɔnn 18.28-32)

¹ Ki woln kitaak le Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib mɔmɔk kpokl baah ga ŋa pu ki ku Yesu na.

² Le bi buu u tikululn, ki di u buen kitiŋ ngbaan aaninkpel chee, bi yin u ke Pailat, ki ti di ŋa unjaal ni.

Judas aah ku ubaa pu na
(Lituln 1.18-19)

³ Tɔ, Judas u kooh Yesu na aah kan ke bi ga ku Yesu na, le u jer waalandak, le ki ki giin ni tikur aamombil piitaa ngbaan ke u ti di tii Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib,

⁴ le ki bui bi, “M tun titunwanbir la. M kooh unii u kaa kpa taani na ke bi ti ku u.”

Le bi bui u, “Naa ye timi aabɔr. Ni ye saabɔr la.”

⁵ Le u di ŋimombil ngbaan di lii Uwumbɔr Aadichal ni, ki siir cha bi, le ki buen ti leen ubaa ŋɔmin le ki kpo.

⁶ Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib pii ŋimombil ngbaan ki bui ke, “Ni ye nsin aamombil la. Timi aakaal aa kii ke ti di kina aamombil ŋa Uwumbɔr aamombil ni.”

⁷ Le bi kpokl baah ga ŋa ŋi pu na, le ki di ŋi daa Kiyakmaabuuk aapepel ke bi ti li sui bicham nima.

⁸ Nima pu, le bi yin nima chee ke “Nsin aatiŋ” ki nan saa dandana wee.

⁹⁻¹⁰ Le ni gbiin Uwumbɔr aabɔnabr Jeremia aah nan len pu na ke, “Bi di tikur aamombil piitaa le daa kiyakmaabuuk aapepel, Uwumbɔr aah tuk bi pu na. Njimombil ngbaan ye unii aadaak, Israel yaab ngem aah len ke bi ga daa u pu na.”*

Pailat aah jin Yesu tibɔr pu na

(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Jɔnn 18.33-38)

¹¹ Bi nan di Yesu ti siin kitiŋ ngbaan aaninkpel Pailat aanimbiin ni. Le Pailat baa u, “Aa ye Juu yaab aabɔr la aa?”

Le u bui u, “Saah len pu na, ni ye kina.”

¹² Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib bii Yesu. Le waa len tibaa.

¹³ Le Pailat baa u, “Saa ŋun baah bii si sakpen pu na aa?”

¹⁴ Le Yesu si ŋmin, kaa len tibaa. Le ni gar Pailat pam.

Baah len ke bi ga ku Yesu pu na

(Mak 15.6-15; Luk 23.13-25; Jɔnn 18.39-19.16)

¹⁵ Njim ngbaan aayoonn yaa nan saa kan, Pailat ga nyan unaagbiija u kinipaak ban u na ki lii.

¹⁶ N-yoonn ngbaan unaagbiija u kpa liyimbil na nan bi kiyondiik ni. Bi nan yin u ke Barabas.

¹⁷ Kinipaak aah kuun na, le Pailat baa bi, “Ni ban m nyan ŋma kiyondiik ni? Barabas le

* 27:9-10 : Lik Sekaria 11.12-13.

aan Yesu u bi yin u ke Kristo ngbaan na?”

18 Pailat nan bee ke bi kpa lipiipoln Yesu pu, nima le cha bi di u ŋa ŋaal ni.

19 Buyoonn u bi ji Yesu tibər na, Pailat aapuu nan di unii tun ni, ke u li nyi ki taa ŋa uja nyaan ngbaan nibaa; ke uja ngbaan pu, u daŋ tidan ti muk u sakpen na kinyeek na.

20 Le Uwumbər aato-toorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib bui kinipaak ngbaan ke bi tuk Pailat ke u di Barabas lii, ki ku Yesu.

21 Tɔ, le Pailat ki baa bi, “Bi-
jab bilee ngbaan ponn ni, m
ga di ulau lii?”

Le bi bui u, “Di Barabas lii.”

22 Le Pailat baa bi, “Yesu u
bi yin u ke Kristo ngbaan na,
m ga ŋa u kinye?”

Le bi məmək bui u, “Kpaa u
ndəpuinkoo pu.”

23 Le u ki baa bi, “Ba ŋa? U
tun bakaa bayoo?”

Le bi moo tar mpɔɔn pu ke,
“Kpaa u ndəpuinkoo pu,” le ki
ban bi ŋma tijar.

24 Pailat mu kan ke waan
ŋmaa ŋa nibaa, le ki ban
nnyun, ki ŋir ŋaal binimbil
ni, ki len ke, “Uja nyaan
ngbaan aasin aa bi ŋjaal ni.
Ni ye nimi aabər la.”

25 Le bi məmək bui u, “Cha
waasin li bi timi, ni timi
aabim aanaal ni.”

26 Le Pailat nyan Barabas
lii, ki cha waajab lue Yesu
ŋinaalab, le ki di u ŋa binjaal ni,
bi ti kpaa u ndəpuinkoo pu.

*Butəb aajab aah yook Yesu
pu na*

(Mak 15.16-20; Jənn 19.2-3)

27 Butəb aajab ngbaan nan
di Yesu koo Pailat aadichal ni,
le ki kuun ni bijab bi gur na ki
nan gob u.

28 Le bi chuu peer waawan-
peenkaan, ki di libəkumaln
peen u,

29 le ki di ikokon luu
kiyikpupuk, ki di chinj u, ki
di lidabil ŋum unjanggih ni ke
ubər na, le ki gbaan unimbiin
ni, ki ŋa u mbənyun, ki bui u,
“Juu yaab Aabər, aa pɔɔ ɔɔ?”

30 le ki teei timɔɔtan ləe u, le
ki gaa lidabil ngbaan ki di faa
uyil paab.

31 Baah ŋa u mbənyun ki
ti doo na, le bi chuu peer
libəkumaln ngbaan, le ki di
waawanpeenkaan peen u, le
ki joo u cha, bi ti kpaa u
ndəpuinkoo pu.

*Baah kpaa u ndəpuinkoo
pu pu na*

*(Mak 15.21-32; Luk 23.26-
43; Jənn 19.17-27)*

32 Baah cha na, le bi kan
uja ubaa, u ye Sairene aatinj
aanii, aan bi yin u ke Simonn
na. Le bi chuu u mpɔɔn ke u
tun Yesu aadəpuinkoo.

33 Le bi ti fuu nibaa chee.
Bi yin nima chee ke Gol-
gota. Golgota aatataa le ye
ke “Kiyikpanj aapepel.” Baah
fuu nima chee na,

34 le binib bibaa di ndaan ni
nnyək ki di ŋmal təb ponn ni,
ki di tii Yesu ke u nyun. Waah
lak lik na, le u yii, kaa nyun.

35 Le butəb aajab ngbaan
kpaa u ndəpuinkoo pu, ki

di waawanpeenkaan ti yakr tɔb, le ki too inaan ke bi lik bimɔk aah ga kan ni na,†

³⁶ le ki ka lik u.

³⁷ Bi nan ηmee kigban bud-abu cha bi ku u na, ki di tam waadɔpuinkoo pu, uyil paab. Kigban ngbaan len ke, “Yesu u ye Juu yaab Aabɔr na le na.”

³⁸ Le bi di bififiirb bilee mu kpa a idɔpuinkee pu. Bi nan di ubaa kpa a unɔngii wɔb, ki di uken kpa a unɔngan wɔb.

³⁹ Le binib bi jer nima chee na sii u, ki gbakr biyil,

⁴⁰ le ki bui u, “Si u len ke aa ga gbaa wii Uwumbɔr Aadichal ki ki maa li iwiin itaa na, aa yaa ye Uwumbɔr Aajapɔɔn kan, sunn ni ndɔpuinkoo pu, ki ηmar.”

⁴¹ Le Uwumbɔr aato-toorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb, ni Juu yaab aaninkpiib mu ηa u mbɔɔnyun, ki bui ke,

⁴² “U nan gaal biken lir, kaan ηmaa gaa ubaa lii ki ηmar. U yaa ye Juu yaab Aabɔr kan, u sunn ni ndɔpuinkoo pu, aan ti gaa u ki kii.

⁴³ U gaa Uwumbɔr ki kii, ki bui ke u ye Uwumbɔr Aajapɔɔn. Uwumbɔr yaa ban u kan, cha u gaa u lii dandana.”

⁴⁴ Le bififiirb bi bi di kpa a u chee idɔpuinkee pu na mu sii u kina.

Yesu aah kpo pu na

(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Jɔnn 19.28-30)

⁴⁵ Nwiin kaasisik ni le itingbaan mɔmɔk bɔln, ki ti saa nwiin aah kpar pu na.

⁴⁶ Nwiin aah kpar na, le Yesu teen mpɔɔn pu, “Eli, Eli, lama sabaktani.” Naatataa le ye ke, “Maawumbɔr, Maawumbɔr, ba pu aa siir cha mi?”‡

⁴⁷ Binib bi si nima chee na aah ηun waah teen pu na, le bibaa bui ke, “Uja ngbaan yin Elaija la.”

⁴⁸ Libuul ngbaan ni le bi ponn ni ubaa san buen ki ti yoor nkiisuk, ki nan di bɔn ndaan mu mɔɔn na ni, le ki di ηa lidabil pu ki di ηa umɔb chee ke u moor.

⁴⁹ Le binib bi gur na bui ke, “Di cha. Cha ti lik ke Elaija ga dan nan gaa u lii aan waan dan.”

⁵⁰ Le Yesu ki teen mpɔɔn pu, le ki cha waawiin nyan, le ki kpo.

⁵¹ N-yoonn ngbaan, le likekeln li yakr Uwumbɔr aadiik ni nfum mulee na chuu kar paacham ki ti saa kitiη. Le kitiη deη, le ηitakpasakpiin chuu war.

⁵² Nikaakul ngem mu chuu piir, le Uwumbɔr aanib bi nan kpo na pam fikr nkun ni, ki nyan ηjikaakul ngbaan ponn ni.

⁵³ Buyoonn Yesu fikr nkun ni na, le bi koo Jerusalem aatiη ni, ki di bibaa mɔk binib pam.

⁵⁴ Butɔb aajab aaninkpel, ni binib bi bi u chee ki si kii Yesu na aah kan kitiη aah deη pu na, ki kan tiwan nimɔk ηa na, le ijawaan chuu bi sakpen. Le bi bui ke, “Mbamɔn, u sil ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la.”

‡ 27:46 : Lik Ilahn 22.1.

⁵⁵ Bipiib pam mu nan bi nima, ki si dandar, ki si lik. Bi nan ye bipiib bi nyan ni Galilee aatiŋ ni ki dii Yesu, ki tun lituln ki ter u na.

⁵⁶ Bi ponn ni ubaa ye Mari Magdalene; uken mu ye Mari, u ye Jems ni Josef aana na; uken mu ye Sebedee aajapotiib aana.

Baah sub Yesu pu na

(Mak 15.42-47; Luk 23.50-56; Jonn 19.38-42)

⁵⁷ Kijook aah joor na, le uwankpadaan ubaa, u ye Arimatea aatiŋ aanii na fuu ni. Bi yin u ke Josef. U mu nan dii Yesu.

⁵⁸ Le uja ngbaan buen Pailat chee ki ti bui u, “Tiin mi Yesu aawon.” Le Pailat bui waajab ke bi di ti tii u.

⁵⁹ Le Josef yoor Yesu aawon, ki di poo likekenyaan ni,

⁶⁰ ki di ti sub kitakpaluŋ ni. Kitakpaluŋ ngbaan le Josef nan cha bi gbii ki, uma ubaa pu. Baa nan kee sub unii ubaa ki ponn ni. Waah di Yesu sub na, le u di litakpasakpeln li pee na, ki di len mbisamɔb, le ki buen.

⁶¹ Le Mari Magdalene ni Mari uken mu bi nima chee, ki ka gbɔk kitakpaluŋ ngbaan.

Bikikiirb aah kii Yesu aakaakul pu na

⁶² Le ki woln Juu yaab aakpaakool daal, le Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Farisii yaab kuun Pailat chee,

⁶³ le ki bui u, “Timi aaninkpel, ti teer ke unyamɔndaan ngbaan aah nan

bi na, u nan bui ke u yaa kpo kan, iwiin itaadaal u ga fikr nkun ni.

⁶⁴ Nima pu na, cha bijab li kii waakaakul, ki ti saa iwiin itaa daal, waadidiliib taa dan nan kur u, ki bui binib ke u fikr nkun ni la. Bi yaa ŋa kina kan, kookoo aanyamɔn mue ga jer njan yoo.”

⁶⁵ Le Pailat bui bi, “Tɔ, yoor bikikiirb, ki li cha man, ki ti cha bi li kii waakaakul naah ban pu na.”

⁶⁶ Le bi buen ki ti dab litakpal li len likaakul aamɔb na, ki cha bikikiirb ka kii li.

28

Yesu aah fikr nkun ni pu na

(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Jonn 20.1-10)

¹ Juu yaab aakpaakool aah jin ki woln kitaak na, le Mari Magdalene ni Mari uken na buen ti lik likaakul ngbaan kichakpinaanyeek ni.

² Le kitiŋ den sakpen; ba pu? Uwumbɔr aatuun ubaa nan nyan ni paacham, le ki nan chuu lekr litakpal ngbaan, le ki kal li pu.

³ U nan moor lak lak ke utaal aah moor pu na. Waawanpeenkaan piin chain ke nkokoyon na.

⁴ Bikikiirb aah kan u na, le ijawaan chuu bi sakpen, le biwon gbaa, le bi lir ki fik.

⁵ Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui bipiib ngbaan, “Ni taa san ijawaan man. M nyi ke ni ban Yesu u bi nan kpa a u ndɔpuinkoo pu na la.

⁶ Waa bi do. U fikr nkun ni, waah nan len pu na. Dan

man ki nan lik waah ba dɔ nin chee na,

⁷ Aan ki buen mala ki ti tuk waadidiliib ke u fikr nkun ni a, ki loln bi pu nsan ki cha Galilee aatinj ni. Bi ga ti kan u nima. Nimina le m ban m tuk nimi.”

⁸ Bipiib ngbaan nan san ijawaan, ki mu tee kpa mpopiin pam. Le bi siir likaakul chee mala, ki san buen ke bi ti tuk Yesu aadidiliib Uwumbɔr aatuun ngbaan aah tuk bi pu na.

⁹ Baah cha na, le Yesu ton bi nsan ni, le ki doon bi. Le bi gbaan unimbiin ni, ki joo u, le ki dooni u.

¹⁰ Le u bui bi, “Taa san ijawaan man. Li cha ki ti tuk maadidiliib ke bi li cha Galilee. Bi ga ti kan mi nima chee.”

Bikikiirb aah mɔln in-yaman pu na

¹¹ Bipiib ngbaan aah cha na, le bikikiirb bi nan kii Yesu aakaakul na buen Jerusalem, ki ti tuk Uwumbɔr aato-toorninkpiib tiwan nimɔk ɲa na.

¹² Le Uwumbɔr aato-toorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib kuun tɔb chee, le ki kal ki kpokl, le ki nyan ɲimombil pam, ki di tii bikikiirb ngbaan,

¹³ le ki bui bi, “Li cha man ki ti ɲmann binib ke naah dɔ geen kinyeek na, le waadidiliib dan ki nan nyan u likaakul ni.

¹⁴ Kitiɲ aaninkpel yaa ɲun ke ni len ke ni dɔ geen, ki yaa jin nimi tibɔr kan, ti ga nyan nimi.”

¹⁵ Le bikikiirb ngbaan gaa ɲimombil ngbaan, le ki

buen ti tuk binib ke Yesu aadidiliib dan nan nyan waawon likaakul ni a. Nima pu le Juu yaab beenin len kina ki nan saa din.

Yesu aah di ubaa mɔk waadidiliib pu na

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Jɔnn 20.19-23; Lituln 1.6-8)

¹⁶ Yesu aadidiliib kipiik ni ubaa na nan buen lijool libaa paab, Galilee aatinj ni, Yesu aah nan mɔk bi nin chee na.

¹⁷ Le Yesu fuu ni bi chee. Baah kan u na, le bi gbaan unimbiin ni ki doon u. Le bibaa mu joo beeni.

¹⁸ Le Yesu bui bi, “Uwumbɔr tii mi mpɔɔn mɔmɔk, paacham ni taab.

¹⁹ Li cha man ɲinibol mɔmɔk chee, ki ti ɲa bi maadidiliib, ki muin bi nnyun ni, Nte Uwumbɔr, ni min Ujarɔɔn, ni Nfuur Nyaan aayimbil pu,

²⁰ ki tuk bi ke bi li keei maah tuk nimi pu na mɔmɔk. Teer man ke m bi ni chee n-yoonn mɔmɔk, ki nan saa dulnyaa aadoon.”

Tibɔnyaan ti MAK ɲmee ti na

*Jɔnn u nan muin binib
nnyun ni na aabɔr*

*(Matiu 3.1-12; Luk 3.1-18;
Jɔnn 1.19-28)*

¹ Tibɔr timina le ye Uwumbɔr Aajapɔɔn Yesu Kristo aabɔnyaan.

² Uwumbɔr aabɔnabr Aisaya nan ɲmee waabɔr ngbaan aah ga piin pu na. U nan ɲmee ke Uwumbɔr bui Waabo ke,

“Maatutunn sɔ. M tun ni u ke u loln ni nsan, ki nan toor nsan ki siin si.”*

³ Unii ubaa bi nteersakpiin ni ki tar ke, “Toor Uwumbɔr aasan man, ki ɲa waasan mu li tok ki tii u.”†

⁴ Kina le uja ubaa nyan sil nteersakpiin ni, bi yin u ke Jɔnn. U nan muini binib nnyun ni, le ki mooni ke, “Kpeln nimi aabimbin man aan Uwumbɔr di cha nimi aatunwanbir pinn nimi, le m ga muin nimi nnyun ni.”

⁵ Le kinipaak nyan Judea aatim mɔmɔk ni, ni Jerusalem aatiɲ ni, ki dan u chee, ki nan kpiir baatunwanbir tuk Uwumbɔr. Le Jɔnn muin bi nnyun ni, Jɔɔdann aamɔɔl ni.

⁶ Jɔnn nan pee kikipalk ki bi nan di laakumii aakor luu

ki na. U nan di ligbapapaln buu uchaɲ ni. Waajikaar nan ye itoon ni tisiir la. ⁷ U nan mooni kinipaak ngbaan ke, “Unii u jer mi na paan ni m pu la. Maa ɲeer ke m gbiln waanaatak aarɲmin ki tii u.

⁸ Mma muin nimi nnyun ni la. Uma le ga nan di Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin nimi.”

Waaɲ muin Yesu nnyun ni pu na

(Matiu 3.13-4.11; Luk 3.21-22; 4.1-13)

⁹ N-yoonn ngbaan le Yesu nyan Nasaref, kitinɲ ki bi Galilee ni na, ki dan Jɔnn chee. Le Jɔnn muin u nnyun ni, Jɔɔdann aamɔɔl ni.

¹⁰ Yesu aah nyan nnyun ni na, le u kan kitaapaak chuu piir, le ki kan Uwumbɔr Aafuur Nyaan sunn ni ki nan tɔɲ u pu, ki naahn linanjel.

¹¹ Le nneel nyan ni paacham ki len ke, “Aa ye Njapɔɔn u m gee si na la. Nnimbil gbiin si.”‡

¹² N-yoonn ngbaan le Uwumbɔr Aafuur Nyaan di Yesu buen nteersakpiin ni. U nan ti bi nima iwiin imonko ilee la. Le kinimbɔɲ tɔɲni u nima.

¹³ Timoor ni aapeel mu nan bi nima. Le Uwumbɔr aatu-untiib nyan ni paacham ki dan nan ɲa u tinann.

¹⁴ Le binib nan chuu Jɔnn ki di u ɲa kiyondiik ni. Nee aapuwɔb, le Yesu buen Galilee aatiɲ ni, ki ti mooni Uwumbɔr aabɔnyaan,

* 1:2 : Lik Malakai 3.1. † 1:3 : Lik Aisaya 40.3. ‡ 1:11 : Lik Aisaya 42.1.

15 le ki bui ke, “N-yoonn fuu a. Uwumbør aanaan peen ni a. Kpeln nimi aabimbin man, ki gaa tibɔnyaan tee ki kii man.”

Yesu aah yin bijanbam bi-naa pu na

(*Matiu 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11*)

16 Yesu nan chuun kpak Galilee Aanyusakpem aagbaan, le ki ti kan Simonn ni unaal Andru bi mae kipɔɔk nnyun ni; bi ye bijanbam la.

17 Le Yesu bui bi, “Dii mi man, aan m cha ni ban binib ki nan tii Uwumbør.”

18 Waah len kina na, libuul ngbaan ni le bi siir cha baapɔr, ki dii u.

19 Le u foor siib ki kpee, le ki kan Jems ni unaal Jɔnn, bi ye Sebedee aajapɔtiib na. Bi nan bi baanɔb ponn ni, ki bi leɲni baapɔr.

20 Libuul ngbaan ni le Yesu yin bi. Le bi siir cha bite Sebedee ni waatutum bunɔb ngbaan ponn ni, le ki dii Yesu.

Yesu aah nyan tiyayaar uja ni pu na

(*Luk 4.31-37*)

21 Le bi ti fuu Kapenaum aatinj ni. Juu yaab aakpaakool daal, le Yesu koo mmeen aadiik ni, ki tuk binib Uwumbør aabɔr.

22 Waah tuk bi tibɔr ti na, le ni gar bi pam. U tuk bi ke unii u kpa Uwumbør aapɔɔn na la, kaa tuk bi ke Uwumbør aakaal aamɔmɔkb aah tuk bi pu na.

23 Le uja u tiyayaar joo u na bi mmeen aadiik ngbaan ni,

24 le ki teen ke, “Sin Yesu u ye Nasaref aatinj aanii na, aa ban ba ti chee? Aa dan aa nan ɲa timi fam la aa? M nyi si. Aa ye Uwumbør aanii u ye chain na la.”

25 Le Yesu kae tiyayaar ngbaan, ki len ke, “N̄mim. Di uja ngbaan lii.”

26 Le tiyayaar ngbaan cha uja ngbaan aawon gbaa, le ki teen mpɔɔn pu, ki di u lii.

27 Le ni gar bi mɔmɔk pam. Le bi baa tɔb, “Ba sɔ? Ni ye mmɔkm pɔɔn la aa? U kpa mpɔɔn, le ki tuk tiyayaar ke ti di binib lii, le ti kii waamɔb.”

28 Nima pu na, Yesu aayim-bil nan moon Galilee aatingbaan mɔmɔk ni.

Yesu aah tii bibum pam laafee pu na

(*Matiu 8.14-17; Luk 4.38-41*)

29 Yesu ni binib bi dii u na nan nyan mmeen aadiik ngbaan ni, le ki buen Simonn ni Andru aadichal ni. Jems ni Jɔnn mu nan dii bi.

30 Le Simonn aapuu aana bun, ki dɔ kidiik ni. Le uwon ton. Le bi tuk Yesu ke u bun la.

31 Le Yesu buen u chee, ki ti chuu unjaal, ki fiin u kaan. Le uwon sɔɲ. Le u chann bi tichann.

32 Liyaadaal aajook, buyoonn nwiin lir na, binib nan dan Yesu chee, le ki joo ni bibum mɔmɔk, ni tiyayaar aah joo binib bi na mɔmɔk.

33 Kitiɲ ngbaan aanib mɔmɔk nan kuun nima, Simonn ni Andru do linampal.

34 Bibum ngbaan nan wiir pam ki nan kpa iween aabɔɲ

aabɔŋ na, le Yesu cha bi pɔɔk, ki nyan tiyayaar aah joo binib bi na mu. Tiyaayaar ngbaan aah nan nyi waah ye unii u na, waa nan tii ti nsan ke ti len tibaa.

Yesu aah tuk binib Uwumbɔr aabɔr Galilee aatim ni pu na

(Luk 4.42-44)

³⁵ Njan aakooja aah wii na, le Yesu fii ki nyan lipaal, ki buen nibaa chee, le ki ti bi nima ubaa ki mee Uwumbɔr.

³⁶ Naah woln kichakpiik ni na, le Simonn ni ujtiiib mu fii ki nyan, ki bi ban u,

³⁷ le ki ti kan u, le ki bui u ke, “Binib mɔmɔk bi ban si la.”

³⁸ Le u bui bi, “Cha ti buen ntim muken ni, aan m ti tuk bi mu Uwumbɔr aabɔr. Nima le cha m nyan ni Uwumbɔr do.”

³⁹ Le u buen Galilee aatim mɔmɔk ni, ki koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr, le ki nyan tiyayaar binib ponn ni.

Yesu aah cha ukɔndaan pɔɔk pu na

(Matiu 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰ Ukɔndaan ubaa nan dan Yesu chee, le ki nan gbaan unimbiin ni, ki ganj u ke u ter u, le ki bui u ke, “Aa yaa gee kan, aa ga ŋmaa cha m pɔɔk.”

⁴¹ Le kinimbaak chuu Yesu. Le u taln unjaal, ki meeh u, ki bui u, “M gee. Aa pɔɔk.”

⁴² Libuul ngbaan ni le u pɔɔk, kaa ki ye ukɔndaan.

⁴³ Le Yesu bui u ke u li cha, ki sur u mbamɔm ke,

⁴⁴ “Li nyi ki taa tuk unii ubaa. Li cha Uwumbɔr aato-toor chee, ki ti di aabaa mɔk u, ki toor kitorok tii Uwumbɔr ke Moses aakaal aah len pu na. Nima le ga mɔk binib ke aa pɔɔk a.”

⁴⁵ Le uja ngbaan buen, ki joo tibɔr ngbaan tuk binib mɔmɔk. Waah ŋa kina na, le Yesu aa ki ŋmaa koo kitinj kibaa ni, binib aanimbil ni. U nan gur bi kipɔɔk ni la. Le binib nya itingbaan mɔmɔk ni, ki chaa u chee.

2

Yesu aah cha uja u aawon faan na pɔɔk pu na

(Matiu 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Iwiin ilee aah jer na, le Yesu ki gir buen Kapenaum aatinj ni. Le binib ŋun ke u bi linampal.

² Le kinipaak kuun ni nima chee. Baah wiir pu na, mpaan aa nan ki gur mbisamɔb chee, ubaa ki sil. Le u tuk bi Uwumbɔr aabɔr.

³ Waah bi tuk bi Uwumbɔr aabɔr na, le binib bibaa fuu ni, ki luln ni unii u aawon faan na likekeln ni. Binib binaa le nan luln ni u.

⁴ Kinipaak ngbaan pu, baa nan ŋmaa koo ni Yesu chee. Le bi jon kidiik paab,* ki chee liboln ki tuur waah si nin chee kidiik ponn ni na, le ki di baah luln ni unii u likekeln ni na ŋa liboln ngbaan ponn ni, ki di u bil Yesu aanimbiin ni.

⁵ Le Yesu kan baah gaa u ki kii mbamɔm pu na, le

* **2:4** : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idɔ paan puln tidir paab, le ki di titan pɔr biin. Bi nan maa ŋibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham.

ki bui uja u aawon faan na ke, “Maabo, m di cha pinn saatunwanbir.”

⁶ Uwumbər aakaal aaməmək b bibaa nan ka nima, le ki bi dak bisui ni ke,

⁷ “Ba ɲa uja wee len kina? U sii Uwumbər la. Ubaa aan ɲmaa di cha pinn titunwanbir, see Uwumbər baanja.”

⁸ Le Yesu bee baah dak pu na, le ki baa bi, “Ba ɲa ni dak kina nisui ni?”

⁹ Maah bui uja u aawon faan na ke m di cha waatunwanbir pinn u na le pɔɔ, aan m yaa bui u ke u fiin ki yoor waawandookaan ki li chuun, le pɔɔ?

¹⁰ M ga mək nimi ke min, Unibən Aabo kpa mpɔɔn dilynaya wee ni ke m di cha pinn titunwanbir.” Waah len kina na, le u bui uja u aawon faan na ke,

¹¹ “M bui si la, fiin, ki yoor saawandookaan, ki li chaa kun.”

¹² Libuul ngbaan ni le u fii sil, ki yoor waawandookaan, ki nyan lipaal bi məmək aan-imbil ni. Le ni gar bi məmək pam. Le bi nyuɲ Uwumbər ki bui ke, “Taa kee kan kina.”

*Yesu aah yin Liifai pu na
(Matiu 9.9-13; Luk 5.27-32)*

¹³ Yesu nan ki gir buen nnyusakpem ni. Le kinipaak dan u chee. Le u tuk bi Uwumbər aabər.

¹⁴ Waah cha na, le u kan ulampoogaar ubaa u ka baah gaal lampoo nin chee na. Bi yin u ke Liifai, le ute ye Alfeus. Le Yesu bui u, “Li dii mi.” Le u fii, ki dii u.

¹⁵ Nee aapuwəb, le Yesu bi Liifai do, ki bi ji tijikaar. Le bilampoogaab ni titunwanbirdam nan wiir, ki dii Yesu. Le bi ponn ni pam mu ka u ni waadidiliib chee, ki bi ji tijikaar.

¹⁶ Le Uwumbər aakaal aaməmək b bibaa, bi ye Farisii yaab na aah kan ke Yesu bi ji bilampoogaab ni titunwanbirdam chee tijikaar na, le bi baa waadidiliib, “Ba ɲa u ji bilampoogaab ni titunwanbirdam chee tijikaar?”

¹⁷ Le Yesu ɲun baah len pu na, le ki bui bi, “Binib bi kpa laafee na aa ban dəkta, see bi bun na le ban dəkta. Maa dan ke m nan yin bininyaam. M dan ke m nan yin titunwanbirdam bi nan kpeln baabimbin la.”

*Kiməlul aabər
(Matiu 9.14-17; Luk 5.33-39)*

¹⁸ Le Jənn aadidiliib ni Farisii yaab nan bi lulni buməb. Le binib bibaa dan nan bui Yesu ke, “Jənn aadidiliib ni Farisii yaab aadidiliib lulni buməb la. Ba pu saadidiliib ma aa lulni?”

¹⁹ Le u baa bi, “Bicham bi dan bi nan ji ubəndinn aajim na ga ɲmaa lul buməb buyoonn upiidinn bi bi chee na aa? Aayii. Buyoonn upiidinn bi bi chee na, baan ɲmaa lul buməb.

²⁰ N-yoonn mu choo, le bi ga chuu nyan upiidinn na bi chee mpɔɔn. N-yoonn ngbaan le bi ga lul buməb.

²¹ “Ubaa aan di likekepəlɲ aageln, ki di len libəkukpokl.

U yaa ŋa kina kan, likekepɔln aageln na ga kar libəkukpokl na. Liboln ngbaan ga waar ki jer njan yaan.

²² Ubaa mu aan di ndawiin, ki di ŋa kilookpok ponn ni. U yaa ŋa kina kan, kilookpok na ga puu, ki bii. Ndaan na mu ga kpir. Bi ga di ndawiin ki di ŋa kilooɔŋ ni la.”

Juu yaab aakpaakool daal aabɔr
(*Matiu 12.1-8; Luk 6.1-5*)

²³ Juu yaab aakpaakool libaa daal, le Yesu ni waa-didiliib bɔ dii kisaak kibaa ponn ni. Baah chuun ki cha na, le waadidiliib joo tijikaar na geei, bi ti ŋmɔ.

²⁴ Le Farisii yaab nan baa Yesu ke, “Ba ŋa saadidiliib ŋani kina? Timi aakaal aa kii ke bi ŋa kina likpaakool daal.”

²⁵ Le u baa bi, “Naa karn Ubɔr David aah nan ŋa pu na aa? Nkon nan joo u ni waanib. Baa nan kpa tijikaar.

²⁶ Le u koo Uwumbɔr Aadichal ni, buyoonn Abi-atar nan ye Uwumbɔr aatotoorninkpel na, le ki di Uwumbɔr aaboroboro ŋman, ki joo ti tii waanib mu, bi ŋman. Baah ŋa kina na, le bi bii Moses aakaal mu len ke Uwumbɔr aatotoorb baanja le ga ŋmɔ boroboro ngbaan na.

²⁷ “M tuk nimi la, unibɔn pu le likpaakool daal bi, naa ye likpaakool daal pu le unibɔn bi.

²⁸ Min Unibɔn Aabo le ye likpaakool daal mu Aadindaan.”

3

Yesu aah cha uja u aanjaal faan na pɔɔk pu na

(*Matiu 12.9-14; Luk 6.6-11*)

¹ Le u ki gir buen mmeen aadiik ni. Le uja u aanjaal faan na bi nima.

² Le bi lik Yesu, ke u ga cha uja ngbaan pɔɔk likpaakool daal aan waan cha u pɔɔk. Ba pu? bi ban bi kan nsan aan ki galn u ke u bii likpaakool daal.

³ Le Yesu bui uja u aanjaal faan na ke, “Nan sil tikaasisik ni,”

⁴ le ki baa bi, “Likpaakool daal kan, ti ga ŋa ni ŋan na aan ni kaa ŋan na? Ti ga tii unii limɔfal aan ti ga ku u? Timi aakaal mɔk timi kinye?”

Le baa len tibaa.

⁵ Le u lik bi mɔmɔk, le ki gee linjuul bi pu. Bitafal aah pɔɔ pu na, le ni bii usui. Le u bui uja u aanjaal faan na ke, “Taln aanjaal.” Le u taln unjaal. Le mu pɔɔk.

⁶ Le Farisii yaab ngbaan nyan lipaal, le ki buen Ubɔr Herod aanib chee, le ki kpokl baah ga ŋa pu ki ku Yesu na.

Kinipaak aah nan kuun nnyusakpem chee pu na

⁷ Yesu ni waadidiliib nan buen Galilee Aanyusakpem ni. Le kinipaak dii u. Bi nyan ni Galilee aatim ni la, ni Judea aatim ni,

⁸ ni Jerusalem, ni Idumea aatim ni, ni ntim mu bi Jɔɔdann aamɔɔdapuul na, ni Taya ni Saidonn aatingbaan ni. Bi nan wiir sakpen a. Bi ŋun Yesu aah tun lijnjiir

aatun pu na. Nima le cha bi dan u chee.

⁹ Le u bui waadidiliib ke bi di bunɔb deen nnyun pu, nnyusakpem aagbaan chee, aan u koo ni, kinipaak ngbaan taa muen u.

¹⁰ U nan tii binib pam laafee. Nima le bibum mɔmɔk tur tɔb, bi ti fuu u chee aan ki di binjaal meeh u.

¹¹ Tiyayaar ti joo binib na aah kan u na, le ti cha bi gbaan unimbiin ni, le ki teen ke, “Aa ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la.”

¹² Le Yesu kae tiyayaar ngbaan ke, “Taa li joo mi mooni man.”

Yesu aah nyan waakpambalb kipiik ni bilee pu na

(*Matiu 10.1-4; Luk 6.12-16*)

¹³ Yesu nan jon lijoon paab, le ki yin waah ban binib bi na ke bi dan u chee. Le bi dan u chee.

¹⁴ Le u nyan bijab kipiik ni bilee, bi ti li bi u chee. Le u yin bi ke waakpambalb. U nyan bi ke u tun bi, aan bi ti tuk binib Uwumbɔr aabɔr,

¹⁵ ki li kpa mpɔɔn ki nyan tiyayaar binib ni.

¹⁶ Waah nyan bijab kipiik ni bilee bi na aayimbil sɔ: Simonn, le Yesu duln u ke Piita;

¹⁷ Jems ni unaal Jɔnn bi ye Sebedee aajapɔtiib na, le Yesu duln bi ke Boanejes. Boanejes aatataa le ye ke “Binib bi tar ke utaal na”;

¹⁸ ni Andru, ni Filip, ni Batolomiu, ni Mati, ni Tomas, ni Jems u ye Alfeus aajapɔɔn na; ni Tadeus; ni Simonn u

nan ban u kuln waatin aadim na;

¹⁹ ni Judas Iskariot, u ga nan kooh uma Yesu na.

Binib bibaa aah sii Uwumbɔr Aafuur Nyaan pu na

(*Matiu 12.22-32; Luk 11.14-23; 12.10*)

²⁰ Le Yesu chaa kun. Le kinipaak ki kuun ni u chee. Nima pu na, u ni waadidiliib aa nan kpa nsan bi ji tijikaar.

²¹ Udoyaab aah nyan kina na, le bi dan bi nan chuu u; ba pu? bi nyan binib len ke u waar la.

²² Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb bi nyan ni Jerusalem na le bui ke kinimbɔn, ki bi yin ki ke Beelsebul, u ye tiyayaar aayidaan na, le joo u ki tii u mpɔɔn ke u nyan tiyayaar binib ni.

²³ Baah len kina na, le Yesu yin bi ke bi dan u chee, le ki nɔk bi nyatanɔk ke, “Kinimbɔn ga nyan kinye ki nyan kima kinimbɔn binib ni?”

²⁴ Kiti nyan kibaa ni aanib yaa yakr ki yaa jaa kijaak kan, kiti nyan ngbaan ga bee yɔli.

²⁵ Lidichal libaa ni aanib yaa yakr ki jaa kijaak kan, lidichal ngbaan ga bee yɔli.

²⁶ Kinimbɔn aanaan yaab yaa yakr ki jaa kijaak kan, kaan ki nmaa sil. Kaanaan ga doo.”

Yesu aah nyan mpɔɔndaan kinimbɔn ki bii kaawan pu na

(*Matiu 12.29; Luk 11.21-22*)

* 3:27 : Mpɔɔndaan na ye kinimbɔn la. Le Yesu kpa mpɔɔn jer u ki buu u.

27 “Ubaa aan nmaa koo mpɔɔndaan* aadichal ni, ki bii waawan, see u puen buu u le waahr, le ki nin bii waadichal.

28 “M tuk nimi mbamɔn la, Uwumbɔr ga di cha binib aatunwanbir mɔmɔk ki pinn bi. Bi yaa sii u kan, u ga di cha pinn bi.

29 Uwumbɔr Aafuur Nyaan ma kan, unii yaa sii muma kan, Uwumbɔr aan di cha pinn u. U ga li kpa taani n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

30 Binib bibaa nan bui ke tiyayaar le joo Yesu. Nima le cha u len kina.

*Binib bi ye Yesu aana ni un-
aatiib na*

(Matiu 12.46-50; Luk 8.19-21)

31 Le Yesu aana ni unaatiib fuu ni ki si lipaal, le ki tun unii ke u ti yin Yesu.

32 Le kinipaak ka gob Yesu. Le bi tuk u, “Lik, aana ni aanaatiib si lipaal ki ban si la.”

33 Le u baa bi ke, “Nma ye nna? Bilabi ye nnaatiib?”

34 le ki fenn toɲ waadidiliib bi ka gob u na, le ki bui ke, “Lik, nna ni nnaatiib sɔ.

35 Ba pu? unii umɔk nani Uwumbɔr aah gee pu na, uma le ye nnaal, ni nninkpan, ni nna.”

4

*Unii u yaa njikaabim na
aayatanakl*

(Matiu 13.1-9; Luk 8.4-8)

1 Yesu nan ki gir buen Galilee aanyusakpem aagbaan, ki ti tuk binib

Uwumbɔr aabɔr. Le kinipaak sakperɲ ki kuun ni u chee. Baah wiir pu na, le u koo kal buɲɔb ni, nnyun ni. Kinipaak ngbaan mu nan si nnyusakpem aagbaan.

2 Le u tuk bi tibɔr pam njiyatanak ponn ni.

3 U nan bui bi ke, “Li pel man, ukpaal ubaa le nan buen u ti yaa njikaabim.

4 Waah yaa njikaabim ngbaan na, le mubaa lir nsan ni. Le inyoon dan, ki nan peei jin.

5 Le mubaa mu lir ntakeer paab, titan aah kaa wiir nin chee na. Titan aah kaa wiir na, le mu guu punn mala.

6 Le nwiin puu, ki ton, ki see mu. Mu aah kaa kpa inyaan mbamɔm na, le mu yɔl, ki kpo.

7 Le mubaa mu lir ikokon ponn ni. Le ikokon muun, le ki ku mu, le mu aa mar.

8 Le mubaa mu lir kitiɲ ki njan na ponn ni, ki punn, le ki muun, ki mar. Ngem lun piitaa piitaa, ngem mu lun imonko itata, ngem mu lun nkub nkub.

9 “U kpa litafal na kan, u njun.”

*Nyitaa nji pu u njak bi njiyatanak
na*

(Matiu 13.10-17; Luk 8.9-10)

10 Yesu aah bi ubaa na, le waadidiliib kipiik ni bilee na, ni binib bi nan bi u chee na nan dan ki nan baa u waayatanak ngbaan aatataa.

11 Le u bui bi ke, “Uwumbɔr le cha ni bee waanaan aabɔbɔrkaan. Binib bi kaa bi

waanaan ni na, u njak bima le
njyatanjak,

12 'Aan bi lik ki lik, kaa waa,
ki pel ki pel, kaa beer
naatataa.

Bi yaa njun ki bee naatataa
kan,
nibaakan bi ga kpeln
baabimbin,
aan Uwumbor di cha
baatunwanbir ki pinn
bi.' '*

*Unii u yaa njikaabim na
aayatanjakl aatataa*
(*Matiu 13.18-23; Luk 8.11-15*)

13 Le Yesu baa bi ke,
"Naa bee liyatanjakl ngbaan
aatataa aa? Ni ga na kinye ki
bee njyatanjak njiken aatataa?"

14 Liyatanjakl ngbaan
aatataa le ye ke ukpaal
ngbaan le njan unii u tukbinib
Uwumbor aabor na.

15 Ndibim mu lir nsan ni na
le njan binib bi njun Uwumbor
aabor na. Libuul ngbaan ni le
kinimbony dan ki nan nyan ti
bisui ni.

16 Mu lir ntakpateer pu
na le njan binib bi njun tibor
ngbaan, ki gaa ti mala ni
mpopiin na.

17 Bi mu aa gaa ti bisui ni
mbamom, kaa joo ti ni yunn.
Bi yaa kan limukl ti pu kan,
bee binib yaa na bi falaa ti pu
kan, libuul ngbaan ni le bi ga
di ti lii.

18 Binib bibaa mu bi ke
njikaabim mu lir ikokon
ponn ni na la.

19 Bi njun tibor ngbaan la.
Le dulnyaa wee ni aabor, ni

liwankpal aakor, ni tiwan
aabony aakor mu koo bisui ni,
le ki ku tibor ngbaan bisui ni,
le taa mar.

20 Mu lir kitinj ki njan na
ponn ni na le njan binib bi njun
tibor ngbaan, ki gaa ti, le ki
mar. Ngem mar piitaa piitaa,
ngem mu mar imonko itata,
ngem mu mar nkub nkub."

Karyaa aayatanjakl
(*Luk 8.16-18*)

21 Le u baa bi ke, "Unii yaa
see karyaa kan, u ga di lisam-
bil chinj u pu uu? U ga di siin
tiwandookaan aataab la aa?
Waan di tony tiwan nibaa pu la
aa?"

22 Tibor timok boo na, ti ga
kpiir. Tibaborkaan momok
mu ga nyan mpaan pu.

23 U kpa litafal na kan, u
njun.

24 "Cha nitafal li bi naah
njun ti na ni man. Naah tii pu
na, Uwumbor mu ga giin kina
le ki tii nimi. U ga tii nimi ki
jer naah tii pu na.

25 Unii umok kpa na,
Uwumbor ga kpee u. Unii
u kaa kpa na, Uwumbor ga
chuu gaa waah kpa ni poka
na.†

*Tijikaar aah na pu na aay-
atanjakl*

26 "Uwumbor aanaan
naahn njikaabim mu uja bun
waasaak ni na la.

27 U geeni kinyeek, kitaak
yaa woln kan, u fii. Le
njikaabim ngbaan ga punn,
ki muun. Waa nyi mu aah na
pu ki punn, aan ki muuni na.

* 4:12 : Lik Aisaya 6.9-10. † 4:25 : Naatataa le ye ke unii u pel Uwumbor aabor na, Uwumbor ga cha u moo njun. Unii u kaa pel na, Uwumbor aan ki cha u njun.

28 Kitiŋ ngbaan le cha ti-
jikaar ŋa. Njan le mu punn, le
ki nin muun ki poo, le ki mar.

29 Ti yaa nan biir kan, ni
neer lijikaacheel la. Nima pu
na, u ga di gork, ki buen ti
chee ti.”

Tisufar aabil aayatanakl

(*Matiu 13.31-32, 34; Luk
13.18-19*)

30 Yesu nan baa bi ke, “M
ga di ba ki di ŋaŋ Uwumbɔr
aanaan? M ga di liyatanakl
bayaar ki di ŋaŋ mu?”

31 Mu naahn linaanyiimbil
la. Libil ngbaan le ye libil
waatiir, ŋibil mɔmɔk filk jer
lima la.

32 Bi yaa di li bun kan, li ga
punn ki muun ki jer tisufar
mɔmɔk, ki ŋa ibon i filk na. Le
inyoon i laani paacham na ga
ŋmaa ter yaadil ibon ngbaan
pu.”

33 Kina le Yesu di ŋiyatanak
ŋimina aaboln pam tuk bi
Uwumbɔr aabɔr. U ŋak bi
ŋiyatanak ki ti neer baah ga
ŋmaa pel pu na la.

34 Waa len tibaa bi chee,
see ŋiyatanak ŋmeen. U ni
waadidiliib aah bi bibaa na,
le u neer ŋiyatanak ngbaan
aatataa tuk bi.

*Yesu aah ŋa pu ki cha kibun
ŋmin na*

(*Matiu 8.23-27; Luk 8.22-
25*)

35 Nwiin ngbaan daal
aajook, le u bui waadidiliib
ke, “Cha ti puur nnyusakpem
man.”

36 Le bi siir kinipaak ng-
baan chee, ki koo u chee
bunɔb ni. Inɔi iken mu nan bi
nima chee.

37 Baah cha na, le kibun ti
fii ki bi daar. Le tinyunkpenn
fii yeŋni, ki koo bunɔb ngbaan
ponn ni, le bu ban bu liin.

38 Yesu mu dɔ liyikukur pu
geen, liŋɔjuul wɔb. Le bi dan
nan finn u, le ki bui u ke,
“Umɔmɔkr, ti yaa bee nnyun
ni kan, aatafal aa bi ti ni ii?”

39 Le u fii ki kae kibun ng-
baan, le ki bui nnyun ngbaan
ke, “Doon suuna.” Libuul
ngbaan ni, le kibun ngbaan
ŋmin, nnyun mu doon suuna,
ni mɔmɔk ŋmin chii.

40 Le u baa bi, “Ba ŋa ni san
ijawaan? Naa kee gaa mi ki
kii mbamɔm aa?”

41 Tɔ, ijawaan nan chuu
bi sakpen, le bi baa tɔb ke,
“Ba aanibol bi na? Kibun
ni nnyun mu kpaan kii
waamɔb.”

5

*Yesu aah cha uwaar pɔɔk
pu na*

(*Matiu 8.28-34; Luk 8.26-
39*)

1 Le bi fuu nnyusakpem
aadapuul, Gerasiin yaab
aatin ni.

2 Le uwaar ubaa nan bi
nima.

3 Waakookoo yaan nan ye
baah sui binib titakpalunn ti
ponn ni na la. Ubaa aa ŋmaa
baa u kaan. Bi yaa buu u
tikululn kan, u kee ti la.

4 Bi nan joo idɔribi ni tiku-
luln buu u kpala kpala. Le u
kee tikululn ngbaan, ki gbaa
wiir idɔribi mu. Ubaa aa
ŋmaa tin u.

5 Nwiin pu ni kinyeek, u
po bi ŋikaakul ngbaan ni, ni

ngigongon paab, ki tar, ki joo njitakpal geei ubaa.

6 Yesu aah nyan bunɔb ni na, le uwaar ngbaan bi dandar, ki kan u, ki san nan tooh u nsan ni, le ki nan gbaan unimbiin ni, ki doon u.

7-8 Le Yesu bui ke, "Tiyayaar, nyan uja ngbaan ni." Le u teen ki len mpɔɔn pu ke, "Yesu, si u ye Uwumbɔr u kaa kpa neen aatɔ na Aajapɔɔn na, aa ban ba m chee? M gan si Uwumbɔr pu, taa na mi falaa."

9 Le Yesu baa u, "Bi yin si ke ba?"

Le u bui u, "Ti ye tiyayaar ti wiir na la, nima le bi yin mi ke Kipaak,"

10 le ki gan u sakpen ke u taa jenn nyan ti kitiŋ kee ni.

11 Igbeer ibaa mu nan bi nima chee, ki wiir, ki chuun ji limɔɔgongoln paab.

12 Le tiyayaar ngbaan gan Yesu ke, "Cha ti ti koo igbeer ngbaan ni."

13 Le u kii. Le ti nyan uja ngbaan ni, ki ti koo igbeer na ni. Le igbeer mɔmɔk san sunn limɔɔgongoln taab, ki ti koo nnyun ni, ki bee nnyun ni. I ga nan li fuu njichur njilee.

14 Le bijab bi kii igbeer ngbaan na san buen kitiŋ ni, ni itingbaan ni, ki ti tuk binib tibɔr ngbaan. Binib aah njan kina na, le bi dan bi nan lik budabu na na,

15 le ki fuu ni Yesu chee, ki kan uja u tiyayaar ti wiir na nan joo u na ka nima. U chee, ki pee tiwanpeenkaan, kaa ki chuun unmeen. Le ijawaan chuu bi.

16 Binib bi kan Yesu aah nyan tiyayaar uja ngbaan ni pu na nan tuk bi Yesu aah na pu na, ki tuk bi naah na igbeer ngbaan mu pu na.

17 Le bi gan Yesu ke u nya baatiŋ ni.

18 Le u gir ti koo bunɔb na ni. Waah gir u ti koo bunɔb ni na, le uja u tiyayaar nan joo u na gan u ke u cha u dii u.

19 Le u yii, le ki bui u, "Gir kun, ki ti tuk aadoyaab Uwumbɔr aah san si kinimbaak ki tun litukpaan tii si pu na."

20 Le u buen, ki di bɔ dii kitiŋ ki bi yin ki ke Ntim Kipiik na ni, le ki tuk binib Yesu aah tun litukpaan pu ki tii u na. Le ni gar bi mɔmɔk pam.

Yesu aah cha upii ubaa pɔɔk aan ki fikr upiibo nkun ni pu na

(Matiu 9.18-26; Luk 8.40-56)

21 Yesu nan ki gir puur nnyusakpem aadapuul, bunɔb na ni. Waah ti fuu nima na, le kinipaak sakpen kuun ni u chee. Le u si nnyun aagbaan.

22 Le uja ubaa dan u chee. U ye mmeen aadiik ni aaninkpel ubaa la. Le bi yin u ke Jairus. Waah kan Yesu na, le u nan gbaan unimbiin ni,

23 ki gan u sakpen le ki bui u ke, "Ni yaa ki kpee siib na kan, mbisal ga kpo. M gan si la, dan nan di aanjal ki di paan u pu, aan u pɔɔk ki taa kpo."

24 Le Yesu dii u buen. Le kinipaak ngbaan mu dii Yesu, ki mueni u.

25 Le upii u fu tipiir njibin kipiik ni njilee taa door na, mu bi nima chee.

26 U nan chaa biteteeb chee, ki kan falaa aabɔŋ mɔmɔk, ki jin waamombil mɔmɔk doo, le naa soor. U nan moo buŋni la.

27-28 Le u njun Yesu aabɔr, le ki len usui ni ke u yaa po meeh waawanpeenkaan kan, u ga pɔɔk. Le u bɔ kini-paak ngbaan ponn ni, ki paan Yesu aapuwb, ki taln unjaal, ki meeh waawanpeenkaan.

29 Libuul ngbaan ni, le u pɔɔk, ki bee uwon ponn ni ke iween ngbaan doo a.

30 Le Yesu bee usui ni ke mpɔɔn ngem nyan u ni a. Le u fenn kinipaak ngbaan ni, ki baa ke, “Nma meeh maawan-peenkaan?”

31 Le waadidiliib bui u, “Aa kan kinipaak ngbaan aah kpei si pu na, le aa baa ke njma meeh si?”

32 Le u fenn, ki lik njipepel mɔmɔk ke u kan udaan u meeh u na.

33 Le upii ngbaan bee tiwan ni nj a u na. Ijawaan mu chuu u, le uwon gbaa. Le u dan nan gbaan Yesu aanimbiin ni, ki tuk u waabɔr mɔmɔk.

34 Le Yesu bui u, “Mbisal, saah gaa mi ki kii mbamɔm pu na, nima le cha aa pɔɔk. Li cha ni mpopiin. Saaween ngbaan aan ki fii.”

35 Yesu aah len kina na, le binib bibaa nyan ni Jairus do, ki tooh ni bi nsan ni, ki nan bui Jairus ke, “Aabisal kpo a. Taa ki cha Umɔmɔkr ngbaan njani falaa ki cha aado.”

36 Yesu nan njun baah len pu na, le ki bui Jairus, “Tii mi naadii, ki taa san ijawaan.”

37 Yesu aa nan cha ubaa ki dii u ki kpee Piita ni Jems, ni Jems aanaal Jɔnn pu.

38 Yesu nan fuu Jairus do le ki njun kifuuk pu. Binib bi nima ki wiir, ki wii ikpowiil, ki kaani.

39 Le u koo lidichal ngbaan ni. Waah koo ni na, le u baa bi, “Ba nj a ni kpa kifuuk kina, ki wii? Ubo ngbaan aa kpo. U geen la.”

40 Le bi laa u sakpen. Le u jenn nyan bi mɔmɔk lipaal,

41 ki di ubo ngbaan aate ni una, ni waadidiliib bitaa na, ki di koo waah bi kidiik ki ponn ni na, le ki ti chuu unjaal, ki bui u ke, “Upiibo, m bui si la, fiin.”

42 Libuul ngbaan ni, le u fii sil, ki chuun gonni. U nan ye njibin kipiik ni njilee aabola. Le ni gar bi ki ti nyan.

43 Le Yesu bui bi ke bi taa tuk unii ubaa, le ki bui bi ke bi tii upiibo ngbaan tijikaar u ji.

6

Nasarefaatinj aanib aahyii Yesu pu na

(Matiu 13.53-58; Luk 4.16-30)

1 Yesu nan siir nima chee, ki gir buen udo aatinj ni. Le waadidiliib dii u.

2 Likpaakool daal, le u buen mmeen aadiik ni, ki ti tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Kini-paak ki bi nima na aah njun waaliin na, ni gar bi pam. Le bi baa tɔb ke, “Uja wee kan nimina mɔmɔk la chee? U tee

kpa ba aalanboln na? Waah tun lijnjiir aatun pu na, u njan kinye ki tun ni?

³ Waa ye kapenta na aa? Waa ye Mari aajapoon la aa? Waa ye Jems, ni Joses, ni Judas, ni Simonn aakpel la aa? Uninkpatiib aa bi do chee na la aa?" Binib ngbaan nan len kina ki yii u.

⁴ Le u bui bi, "Binib pak Uwumbor aabonabtiib la, see bido aatiñ ni aanib, ni baa-maal, ni baachiln ni aanib baanja le aan pak bi."

⁵ Le u di unjaal paan bibum siib pu, ki cha bi pook, kaa ki nmaa tun lijnjiir aatuln liken nima chee; ba pu? baa nan gaa u ki kii.

⁶ Baah kaa gaa u ki kii na, le ni gar u pam.

Yesu aah tun waadidiliib kipiik ni bilee pu na

(Matiu 10.5-15; Luk 9.1-6)

U nan bo dii itingbaan ni, le ki tuk binib Uwumbor aabor.

⁷ Le u yin waadidiliib kipiik ni bilee na ke u tun bi nibaa chee, bilelee, bilelee. U tii bi mpoon ke bi ti nyan tiyayaar binib ni,

⁸ le ki bui bi, "Ni taa tun lisachuln aatuln libaa. Ni taa li joo nibaa see kijaangbeek baanja. Ni taa li joo tijikaar, ki taa li joo litaakor, ki taa li joo njimobil tikpalonn ni, ki taa li joo libokul ki kpee naah pee li na pu.

⁹ Ni li tak njinaatak man.

¹⁰ Naah ti koo lidichal li ponn ni na, ni li bi li ponn ni ki ti saa bundaln ni ga nyan kitin ngbaan ponn ni na, ki taa ki kpeln lidichal.

¹¹ Kitin kibaa aanib yaa kaa gaa nimi, ki yaa yii nimi aabor kan, ni nya nima, ki kpaar nitaa aatatan lii nima. Nimina le ga li ye nsurm ki tii bi."

¹² Waadidiliib ngbaan nan buen, le ki ti bui binib, "Kpeln nimi aabimbin man."

¹³ Bi nan nyan tiyayaar binib pam ponn ni, ki di nkpan nuk binib pam aayil, le bi pook.

¹⁴ Yesu aayimbil nan moon njipepel momok ni. Le Ubor Herod mu ti nun u pu, le ki bui ke Jonn u nan muini binib nnyun ni na le fikr nkun ni, nima le cha u kpa mpoon ki tun lijnjiir aatun ngbaan.

¹⁵ Le biken mu bui ke u ye Uwumbor aabonabr Elaija u nan bi n-yaayoonn na la. Le biken mu bui ke u ye Uwumbor aabonabr ke bibonabtiib bi nan bi n-yaayoonn na la.

Jonn u nan muini binib nnyun ni na aakun

(Matiu 14.1-12; Luk 9.7-9)

¹⁶ To, Ubor Herod aah nun Yesu aabor na, le u bui ke, "U ye Jonn, u m nan chuu gii uyil na la. U fikr nkun ni la."

¹⁷ Budabu pu Ubor Herod len kina na le ye ke u nan tun waajab bi ti chuu Jonn, ki buu u tikululn, ki di u nja kiyondiik ni. Taani u cha u chuu u na, le ye ke Jonn nan bui u ke waah nja pu na, naa njan. Ba pu? Ubor Herod nan kpa naal ubaa, bi yin u ke Filip, le u nan gaa unaal ngbaan aapuu u chee. Bi yin upii ngbaan ke Herodias.

18 Le Jɔnn bui Ubɔr Herod ke waah gaa unaal aapuu na, u bii Uwumbɔr aakaal.

19 Nima pu le Herodias nan nann Jɔnn, ki ban u ku u, kaa ŋman;

20 ba pu? Ubɔr Herod aa nan cha u ŋa u nibaa. Herod san Jɔnn ki bee ke u ye uninyaan u bi chain na la. Nima pu na, Herod nan gee u li pel waabɔr. Waah nan ŋun waabɔr ti na nan ŋa u ilandak sakpen a.

21 Le Ubɔr Herod aamaal aawiin daal nan fuu. Le u ŋa tijikaar pam, ki yin bininyuum, ni waajab aaninkpiib, ni Galilee aatiŋ aaninkpiib ke bi dan nan ji.

22 Baah bi ji tijikaar ngbaan na, le Herodias aabisal dan nan waa liwaal bi mɔmɔk aanimbiin ni. Le ni mɔɔr Ubɔr Herod, ni binib bimɔk nan bi ji u chee tijikaar na. Le Ubɔr Herod bui u ke u ga tii u ipiin. U yaa len waah ban pu na kan, nima le u ga tii u.

23 U nan puu Uwumbɔr ke u ga tii u waah ban pu na; ni yaa po ye waanaan ligeln kan, u ga tii u.

24 Le usapɔɔn ngbaan buen ti baa una ke, “M ga bui u ke u tii mi ba?”

Le una Herodias kan nsan mu u ga di ku Jɔnn na, le ki bui waabo ke, “Li cha ti bui u ke aa ban Jɔnn u muini binib nnyun ni na aayil la.”

25 Le u gir buen Ubɔr Herod chee mala, ki ti bui u ke, “M ban ke aa di Jɔnn u muini binib nnyun ni na aayil, ki di ŋa likusambil ponn ni, ki di tii ni mi dandana wee.”

26 Waah len kina na, le ni bii Ubɔr Herod aasui sakpen. Waah puu tipuur ti bicham aanimbil ni na, nima le waa ban ke ti bee.

27 Libuul ngbaan ni le u tun waajab ponn ni ubaa ke u ti li joo ni Jɔnn aayil. Le uja ngbaan buen kiyondiik ni, ki ti chuu gii ni Jɔnn aayil,

28 ki di ŋa likusambil ponn ni, ki joo ni nan di tii usapɔɔn ngbaan. Le u mu di ti tii una.

29 Jɔnn aadidiliib aah ŋun kina na, bi dan nan yoor linikpol ngbaan, ki ti di sub.

Yesu aah kpiin bijab ŋichur ŋijmu pu na

(Matiu 14.13-21; Luk 9.10-17; Jɔnn 6.1-14)

30 Yesu aakpambalb nan ki gir ni u chee, ki nan tuk u baah tuk binib Uwumbɔr aabɔr, ki tun lituln mɔmɔk pu na.

31 Binib mu nan bi nima chee ki wiir, bibaa choo, biken mu gir. Nima pu na, u ni waadidiliib aa nan kpa mpaan bi ji tijikaar. Le u bui bi, “Cha ti buen kipɔɔk ni, binib aah kaa bi nin chee na, ki ti li bi tibaa, ki kal ki fuur.”

32 Le bi koo buŋɔb ni, ki kpak nnyusakpem aagbaan, ki ti bi kipɔɔk ni bibaa.

33 Binib nan kan baah cha pu na. Le bi ponn ni pam bee bi, le ki nyan itingbaan mɔmɔk ni, ki san kpak nnyusakpem aagbaan, ki ti puen bi fuu nima.

34 Yesu aah nan ti fuu nima ki nyan buŋɔb ni na, u kan kinipaak sakpen. Bi nan bi ke

ipiih i chuun kaa kpa upihk-paal na. Nima le u san bi kinimbaak, ki tuk bi Uwumbər aabər pam.

³⁵ Kijook aah joor na, le waadidiliib dan nan bui u ke, “Ti bi kipəək ni la. Kijook mu joor a.

³⁶ Cha binib ngbaan buen itingbaan ni ki ti daa tijikaar ki ji.”

³⁷ Le u bui bi, “Nimi nibaa tii bi tijikaar bi ji man.”

Le bi baa u, “Ti ga di iwiin ikui ilee aapal ki daa tijikaar ki nan tii bi, bi ji ii?”

³⁸ Le u baa bi, “Ni kpa ɲiboroboro kpin ɲija? Li cha ti lik man.”

Le bi buen ti lik, ki gir ni nan tuk u ke, “Ti kpa ɲiboroboro kpin ɲiɲmu ni ijan ilee.”

³⁹ Le u bui kinipaak ngbaan məmək ke, “Kaln kitij timosənn pu man, ɲikpuk ɲikpuk.”

⁴⁰ Le bi kal nkub nkub, ikuul piinmu pu.

⁴¹ Le u yoor ɲiboroboro kpin ɲiɲmu, ni ijan ilee ngbaan, ki waan lik paacham, ki doon Uwumbər, le ki gii gii boroboro ngbaan, ki di tii waadidiliib ke bi yakr siin binib ngbaan aanimbiin ni. Le u yakr ijan ilee ngbaan mu, ki di tii bi məmək.

⁴² Le bi məmək ɲman ki bab.

⁴³ Baah ɲman ki bab na, le waadidiliib kuun boroboro ni ijan i gur na, ki gbiin tibəəkur kipiik ni tilee.

⁴⁴ Bijab bi jin tijikaar ngbaan na nan ye ɲichur ɲiɲmu la.

Yesu aah chuun nnyun pu pu na

(*Matiu 14.22-33; Jənn 6.15-21*)

⁴⁵ Libuul ngbaan ni, le Yesu muk waadidiliib ke bi gir koo buɲəb na ni, ki loln u pu nsan, ki puur nnyusakpem aada-puul, ki buen Betseda aatin ni. Le u tuk kinipaak ngbaan ke bi li cha kun.

⁴⁶ Waah chəi bi na, le u jon lijoor paab, u ti mee Uwumbər.

⁴⁷ Le ni mue. Le u bi nima, ubaa. Waadidiliib mu nan bi buɲəb ni, nnyusakpem aakaasisik ni.

⁴⁸ Libuln mu daar ki tok bi sakpen ki muk bi. Le Yesu kan ke ni pəək sakpen baah ga ɲaal buɲəb pu aan bu chuun na. Ikooja aah wii buyoonn na, le u chuun nnyun paab, ki buen bi chee, ki ti ɲaɲ bi. U ba ga nan jer bi pu.

⁴⁹⁻⁵⁰ Le bi məmək kan u chuun nnyun pu. Baah kan u na, le bi dak ke ni ye utekpiir aawiin la. Le ijawaan chuu bi sakpen. Le bi faa ikuun.

Libuul ngbaan ni le u bui bi, “Chuu nibaa man. Min ye. Ni taa san ijawaan man,”

⁵¹ le ki koo buɲəb ni bi chee. Waah koo buɲəb ni na, le libuln ɲmin. Le ni gar bi ki ti nyan;

⁵² ba pu? bitafal aah pəək pu na, nima le baa bee waah fe di boroboro tun lijnjiir aat-uln pu na aatataa.

Yesu aah cha bimum pəək Genesaret aatin ni pu na

(*Matiu 14.34-36*)

⁵³ Le bi fuu nnyusakpem aada-puul, Genesaret aatin

chee, le ki nyan buᵋəb ni, ki di bu gbin.

⁵⁴ Baah ti nyan buᵋəb ni na, libuul ngbaan ni le binib bee Yesu,

⁵⁵ ki san buen itingbaan məmək ni, ki luhn ni bibum ᵋikeken ni, ki joo ni bi u chee. Bi yaa ᵋun waah bi nin chee na kan, le bi joo ni bibum u chee.

⁵⁶ U yaa buen ntisakpem ni, bee itingbaan ni kan, bi joo ni bibum, ki nan bilni kinyan ni, le ki mee u ke u cha bibum meeh waabəkul aaməjuul. Bimək meeh li na, libuul ngbaan ni le bi pək.

7

Biyaajatiib aakaal (Matiu 15.1-9)

¹ Le Farisii yaab ni Uwumbər aakaal aaməmək b bibaa nyan Jerusalem, ki dan nan kuun Yesu chee.

² Bi nan kan ke waadidiliib bibaa aah ji tijikaar pu na, bi bii baakaal; ba pu? baa ᵋir biᵋaal.

³ Farisii yaab ni Juu yaab biken dii biyaajatiib aakaal la. Bi yaa kaa ᵋir biᵋaal mbaməm kan, baan ji tijikaar.

⁴ Bi yaa nyan kinyan ni kan, baan ji nibaa see bi puen fu nnyun waahr, le ki dii ikaal aabəᵋ aabəᵋ ke nimina na, ki ᵋir ᵋisambil, ni ᵋibuu, ni tiyir, ni tiwandookaan, baakaal aah dii pu na.

⁵ Le Farisii yaab, ni Uwumbər aakaal aaməmək b ngbaan baa Yesu ke, “Ba ᵋa

saadidiliib aa dii tiyaajatiib aakaal? Bi ji tijikaar kaa ᵋir biᵋaal.”

⁶ Le u bui bi, “Nimi biᵋmanᵋmannim, Uwumbər aabənabr Aisaya aah nan len nimi aabər na, u nan len mbamən la ke,

‘Binib ngbaan pak Uwumbər buməb ni la.

Bisui daa u chee.

⁷ Bi dooni u yəli la,

ki mək binib biyaa-jatiib aakaal, ke ni ye waakaal la.’”*

⁸ Yesu nan ki tuk bi ke, “Ni di Uwumbər aakaal lii, le ki joo binib yaan.

⁹ “Ni tee yii Uwumbər aakaal, le ki dii niyaajatiib aakaal.

¹⁰ Moses nan len ke, ‘Aa li pak aate ni aana,’† ki ki len ke, ‘Unii yaa len tibəbir lii ute, bee una pu kan, ni ku u.’‡

¹¹ Le nima len ke unii yaa bui ute, bee una ke, ‘Maah ba ga tii si ni na, maan ki ᵋmaa tii si. M di tii Uwumbər a,’

¹² ki yaa kaa tii ute ni una nibaa kan, ni kii kina la.

¹³ Nimina ponn ni, ni yii Uwumbər aabər, le ki dii niyaajatiib aakaal, ki tuk binib ke bi mu li dii kina. Ni ᵋani tiwan nimina məmək aabəᵋ pam.”

Tiwan ni ᵋani unii titun-wanbirdaan na (Matiu 15.10-20)

¹⁴ U nan ki yin kinipaak ngbaan, le ki bui bi, “Ni məmək li pel man, aan ki bee maah ga tuk nimi pu na aatataa.

* 7:7 : Lik Aisaya 29.13. † 7:10 : Lik Nnyam 20.12; Ikaal 5.16. ‡ 7:10 : Lik Nnyam 21.17; Liifai Yaab 20.9.

15 Tiwan ni unii di ŋa uməb ni u di nab na nibaa aan ŋmaa ŋa u titunwanbirdaan. Tiwan ni nyani uməb ni na, nima le ŋani u titunwanbirdaan. [

16 U kpa litafal na kan, u ŋun.”]

17 Le u siir kinipaak ngbaan chee, ki kun. Waah koo kidiik ni na, le waadidiliib baa u waayataŋakl ngbaan aatataa.

18 Le u baa bi, “Ni mu aa kee bee maaliin aatataa aa? Naa nyi ke unii aah ji tiwan ni na aan ŋmaa ŋa u titunwanbirdaan aa?”

19 Waah ji ni na aa koo usui ni. Ni koo lipuul ni la, le u ti sɔnn.” Yesu aah len kina na, ni mək ke tijikaar tibaa aa kɔ.

20 Le u nan ki tuk bi, “Tiwan ni nyan unii aaməb ni na, nima le ŋani u titunwanbirdaan.

21 Tiwan ni nyani binib aasui ni na le ye ilandak i kaa ŋan na, ni kidagook aatuln, ni kinaayuk, ni linikul,

22 ni iniman, ni mbiin, ni linyaməngee, ni inimpoo, ni lipiipoln, ni ŋsiibil, ni kalmbaani, ni kijɔrk aatuln.

23 Tiwanbir nimina məmək nyan ni unii aasui ni la, le ki ŋani u titunwanbirdaan.”

Upii aah gaa Yesu ki kii mbaməm pu na

(Matiu 15.21-28)

24 Le Yesu siir nima, ki buen Taya ni Saidonn aatingbaan ni, ki ti koo lidichal libaa ni, kaa gee ke unii ubaa li nyi ke u bi nima. U mu aa ŋmaa bɔr.

25-26 Upii ubaa nan bi nima chee. Waa ye Juu yaab aanii ponn ni ubaa. Bi nan ma u

Fonisia aatiŋ ni, Siria aatingbaan ni la. Le tiyayaar joo ubisal. Le upii ngbaan ŋun Yesu pu, ki dan nan gbaan unimbiin ni, ki gaŋ u ke u nyan tiyayaar ti joo waabo na.

27 Le Yesu bui u, “Cha ti kpiin mbim waahr. Ti yaa di mbim aajikaar ki di tii ibɔ kan, naa ŋan.”

28 Le u bui u, “Ndindaan, ni ye mbamən la; ibɔ mu tee dɔ teebul taab ki ji mbim aajikaabol ŋi lir kitiŋ na.”

29 Le Yesu bui u, “Saah len mbamən pu na, nima le cha m nyan tiyayaar ngbaan saabo ni. Aa ga ŋmaa gir kun.”

30 Le u gir kun linampal, ki ti kan ke tiyayaar ngbaan sil nyan waabo ni. U nan dɔ kidiik ni la.

Yesu aah cha ubir pɔək pu na

31 Le Yesu ki nyan Taya aatingbaan ni, ki di bɔn dii Saidonn aatiŋ ni, ki ti bɔn dii kitiŋ ki bi yin ki ke Ntim Kipiik na ni, ki ti fuu Galilee Aanyusakpem ni.

32 Le binib bibaa joo ni ubir u chee. Utafal mu kpa. Le bi gaŋ Yesu ke u di uŋaal paan u pu.

33 Le Yesu di u nyan kinipaak ngbaan ponn ni, ki di buen n-gbaan, ki ti di uŋanbim meeh utafakpaa ngbaan aatafal, ki tii timəotan meeh utafakpaa ngbaan aalambil,

34 le ki waan lik paacham, ki fuur lii uponn ni, le ki bui u ke, “Efata.” Efata aatataa le ye ke “Kpaar.”

³⁵ Libuul ngbaan ni, le u n̄un. Ulambil mu l̄okr, le u piin ki bi len tib̄or mbam̄om.

³⁶ Yesu nan bui bi ke bi taa tuk ubaa. U yaa bui bi ke bi taa tuk ubaa kan, le bi moo mooni ti.

³⁷ Ni nan gar binib ki ti nyan, le bi len ke, “Waaah n̄ani nim̄ok na, ni n̄an. U cha bitafakpaab n̄un, ki cha bibirb mu len.”

8

Yesu aah kpiin binib n̄ichur n̄inaa pu na

(Matiu 15.32-39)

¹ N-yoonn ngbaan le kini-paak ngbaan ki kuun ni Yesu chee. Baa nan kpa nibaa bi ji. Le u yin waadidiliib ke bi dan u chee, le ki bui bi ke,

² “M san kinipaak ngbaan kinimbaak la; bi bi m chee iwiin itaa, kaa kpa nibaa bi ji.

³ Bibaa nyan ni dandar la. M yaa kaa tii bi tijikaar, ki bui bi ke bi li chaa kun kan, bi ga ti fik nsan ponn ni.”

⁴ Le waadidiliib bui u, “Ti bi kip̄ok ni la. Ti ga kan tijiir la chee aan ki di tii binib ngbaan m̄om̄ok aan bi ji bab?”

⁵ Le u baa bi, “Ni kpa n̄iboroboro kpin n̄ija?”

Le bi bui u ke, “Nilole.”

⁶ Le u bui kinipaak ngbaan, “Kaln kitin̄ man.” Le u yoor n̄iboroboro kpin n̄ilole ngbaan, ki doon Uwumb̄or, ki gii gii, ki di tii waadidiliib ke bi yakr siin kinipaak ngbaan aanimbiin ni. Le bi yakr siin binimbiin ni.

⁷ Bi nan kpa njanbim siib mu. Le u yoor ijan ngbaan mu, ki doon Uwumb̄or, le ki

bui bi ke bi di i mu ki di yakr siin binimbiin ni.

⁸ Le bi m̄om̄ok n̄man ki bab.

⁹ Bi ga nan li fuu n̄ichur n̄inaa. Baah n̄man ki gur na, le waadidiliib peei ki gbiin tib̄okur tilole. Le u bui kini-paak ngbaan ke bi li chaa kun.

¹⁰ Libuul ngbaan ni, le u ni waadidiliib koo bun̄ob ni, ki buen Dalmanuta aatin̄ ni.

Baah ban ke Yesu tun lijn-jiiir aatuln pu na

(Matiu 12.38-42; 16.1-4)

¹¹ Le Farisii yaab dan, ki nan kpak Yesu kinikpakpak. Bi nan ban bi t̄on̄ u la, le ki bui u ke u tun lijn-jiiir aatuln Uwumb̄or aap̄oon pu, aan bi kan.

¹² Le Yesu fuur lii uponn ni, ki baa bi, “Nimi dandana aanib, ba n̄a ni ban ke m tun lijn-jiiir aatuln aan ni kan? M tuk nimi mbam̄on la, maan tun lijn-jiiir aatuln aan ni kan.”

¹³ Le u siir nima ki cha bi. Le u ni waadidiliib ki gir koo bun̄ob ngbaan ni ke bi puur nnyusakpem.

Bi li nyi Farisii yaab aam̄okm

(Matiu 16.5-12)

¹⁴ Waadidiliib nan suln kaa joo boroboro. Boroboro kpiln libaa baanja le nan bi baan̄ob ni.

¹⁵ Le u bui bi, “Ni li nyi man Farisii yaab, ni Ub̄or Herod aaboroboro aanȳok.”

¹⁶ Le bi bui t̄ob, “Taah kaa joo boroboro na, nima le cha u len kina.”

¹⁷ Le Yesu bee baah len t̄ob chee pu na, le ki baa bi,

“Ba ŋa ni len tɔb chee ke naa joo boroboro? Naa kee bee maabimbin aa? Naa bee maah len pu na aataataa aa? Nitafal pɔɔ la aa?”

18 Ni kpa ŋinimbil, kaa waa aa? ki kpa ŋitafal, kaa ŋun aa?”

19 Maah nan di ŋiboroboro kpin ŋiŋmu ki gii yakr binib ŋichur ŋiŋmu na, ni nan peei ni gur na tibɔɔkur tiŋa? Naa teer la aa?”

Le bi bui u, “Kipiik ni tilee.”

20 Le u ki gir baa bi, “Maah nan di ŋiboroboro kpin ŋilole ki gii yakr tii binib ŋichur ŋinaa na, ni nan peei ni gur na tibɔɔkur tiŋa?”

Le bi bui u, “Tilole.”

21 Le u ki baa bi, “Naa kee nin bee maah len pu na aataataa aa?”

Yesu aah likr ujoon aanimbil pu na

22 Le bi fuu Betseda aatin ni. Le binib bibaa joo ni ujoon Yesu chee, ki nan ganj u ke u di unjaal meeh u.

23 Le Yesu chuu unjaal, ki dar u ki di nyan kitinŋ ngbaan ni, le ki ti tii timɔɔtan ŋa ujoon ngbaan aanimbil ni, ki di unjaal paan u pu, ki baa u, “Aa waa aa?”

24 Le u lik, le ki bui ke, “M waa binib chuun ki naahn isui la.”

25 Le Yesu ki gir di unjaal paan unimbil pu. Le u lik mbamɔm, ki pɔɔk, ki waa tiwan mɔmɔk chain.

26 Le Yesu bui u ke u li tak nsan chaa kun. U taa bɔ dii kitinŋ ngbaan ni.

Piita aah len Yesu aabɔr pu na
(*Matiu 16.13-20; Luk 9.18-21*)

27 Yesu ni waadidiliib nan siir nima ki di buen Siisarea Filipi aatingbaan ni. Baah cha na, le u baa bi, “Binib bui ke m ye ŋma?”

28 Le bi bui u, “Bibaa len ke aa ye Jonn u nan muini binib nnyun ni na. Biken mu len ke aa ye Uwumbɔr aabɔnabr Elaija u nan bi n-yaayoonn na la. Biken mu len ke aa ye n-yaayoonn na aabɔnabtiib ponn ni ubaa la.”

29 Le u ki baa bi, “Nima len ke m ye ŋma?”

Le Piita bui u, “Aa ye Kristo u Uwumbɔr lee u na la.”

30 Le Yesu sur bi ke bi taa tuk unii ubaa.

Yesu aah tuk waadidiliib waah ga ji falaa pu na
(*Matiu 16.21-28; Luk 9.22-27*)

31 Le u piin ki tuk waadidiliib ke, “Min Unibɔn Aabo ga ji falaa sakpen. Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ga yii mi, ki ku mi. Iwiin itaa daal le m ga fikr nkun ni.”

32 U tuk bi tibɔr ngbaan chain la. Le Piita di u nyan n-gbaan, ki ti sur u mbamɔm ke u taa len kina.

33 Le Yesu fenn ki tonj waadidiliib biken, le ki kae Piita, ki bui ke, “Kinimbɔŋ, siir foor m chee. Saa dak ke Uwumbɔr aah dak pu na. Aa dak ke binib aah dak pu na la.”

34 Le Yesu yin kinipaak ngbaan ni waadidiliib, le ki bui bi, “Unii yaa ban u dii mi

kan, cha u yii ubaa, ki yoor waadɔpuinkoo, aan ki li dii mi.

³⁵ Unii umək kaan ηmaa kpo m pu na kan, waamɔfal ga bee yɔli la. Unii umək ga ηmaa kpo m pu, ni tibɔnyaan tee pu na kan, u ga kan limɔfal li kaa kpa ndoon na.

³⁶ Unii yaa kan dulnyaa wee ni aawan mɔmɔk, ki lann waamɔfal kan, ba aanyoor le u kan?

³⁷ Unii tee ga di ba ki daa waamɔfal?

³⁸ Dandana aanib ye titunwanbirdam la, kaa dii Uwumbɔr. Unii yaa san inimɔɔn m ni maabɔr chee ke u di tuk biken kan, min Unibɔn Aabo ga nan yii udaan ngbaan. M ga gir ni, ki li kpa Nte Uwumbɔr aapɔɔn. Uwumbɔr aatuuntiib bi ye chain na, mu ga dii mi. N-yoonn ngbaan le m ga yii udaan ngbaan.”

9

¹ U nan ki tuk bi, “M tuk nimi mbamɔn la, binib bi si do na ponn ni bibaa aan kpo see bi puen kan Uwumbɔr aanaan fuu ni ni mpɔɔn.”

Yesu aawon aah kpeln pu na

(*Matiu 17.1-13; Luk 9.28-36*)

² Iwiin iloob nan jer, le Yesu di Piita, ni Jems, ni Jɔnn, ki jon lijoor fɔfɔk paab, bibaa. Le uwon kpeln binimbil ni.

³ Waawanpeenkaan nan kpaln tiwanpipiln, ki wiin chain. Ubaa aa bi dulnyaa wee ni, ki ga ηmaa ηa likekeln li li piin kina.

⁴ Le bi kan n-yaayoonn na aabɔnabtiib Elaija ni Moses bi len Yesu chee tibɔr.

⁵⁻⁶ Le ijawaan chuu waa-didiliib sakpen. Piita aa nan nyi waah ga len pu na, le ki bui Yesu ke, “Umɔmɔkr, taah bi do na, ni ηan. Cha ti ηa ηiboo ηitaa, ki di libaa tii si, ki di liken tii Moses, ki di liken tii Elaija.”

⁷ Le ntaalangbam dan nan biin bi pu. Le nneel len ntaalangbam ngbaan ni ke, “Njapɔɔn u m gee u na sɔ. Li ηun waah len pu na man.”

⁸ Le bi fenn lik mala, kaa kan unii ubaa, see Yesu baanja.

⁹ Le bi gir sunn ni lijoor ngbaan taab. Baah bi sunni na, le Yesu bui bi, “Ni taa tuk ubaa naah kan pu na, ki nan saa buyoonn min Unibɔn Aabo ga fikr nkun ni na.”

¹⁰ Le bi kii kina. Bi mu nan baa tɔb ke, “Waah len ke u ga fikr nkun ni na, naatataa ye kinye?”

¹¹ Le bi baa u, “Ba pu Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb len ke Elaija le ga puen dan, le Kristo nin fuu ni?”

¹² Le u bui bi, “Mbamɔn, see Elaija puen fuu ni ki nan toor tiwan mɔmɔk. Ni mu ηmee Uwumbɔr Aagban ni ke min Unibɔn Aabo ga ji falaa sakpen. Binib mu ga yook mi.

¹³ M tuk nimi la, Elaija puun fuu ni a. Le binib ηa u bakaa, baah gee pu na. Bi ηa u naah ηmee pu Uwumbɔr Aagban ni ke bi ga ηa u pu na.”

Yesu aah nyan libimbikl ubo ni na

(*Matiu 17.14-21; Luk 9.37-43a*)

¹⁴ Le bi fuu waadidiliib biken aah bi nin chee na, ki kan kinipaak sakpen si gob bi. Uwumbər aakaal aaməmək b bibaa mu bi kpak bi kinikpakpak.

¹⁵ Le kinipaak ngbaan kan Yesu. Baah kan u na, le ni gar bi məmək pam. Le bi san buen u chee, ki ti doon u.

¹⁶ Le u baa waadidiliib, “Ni ni bi kpak ba pu?”

¹⁷ Le kinipaak ngbaan ponn ni, uja ubaa bui u ke, “Uməmək, m joo ni maabo le aa chee. Libimbikl le joo u, ki ŋa u ubir.

¹⁸ Li yaa ti chuu u nin chee na kan, li di u lii kitiŋ la. Le uməb ponn ni puk tipupuk, le u ŋmə ŋinyin. Le uwon chaar ki pək. Le m gar saadidiliib ke bi nyan libimbikl ngbaan. Bi mu aa ŋmaa nyan li.”

¹⁹ Le Yesu bui bi, “Nimi dandana aanib, naa gaa Uwumbər ki kii. Ni ban ke m yunn ni chee kinye pu, aan ki li kpa limər ni pu, aan ni gaa Uwumbər ki kii. Li joo ni ubo ngbaan m chee.”

²⁰ Le bi joo ni u Yesu chee.

Libimbikl ngbaan aah kan Yesu na, le li cha ubo ngbaan aawon gbaa sakpen. Le u lir kitiŋ, ki binni. Le uməb puk tipupuk.

²¹ Le Yesu baa ute ke, “Libimbikl ngbaan aah chuu saabo ngbaan na, ni yunn kinye?”

Le ute bui u ke, “Li chuu u tibir ni la.

²² Li lir u mmii ni, ni nnyun ni kpala kpala, ki ban li ku u. Aa yaa ga ŋman kan, san timi kinimbaak ki ter timi.”

²³ Le Yesu bui u ke, “Aa len ke m yaa ga ŋman kan. Nibaa aa pəɔ unii u gaa mi ki kii na chee.”

²⁴ Libuul ngbaan ni le uja ngbaan teen ke, “M gaa si ki kii la. Ter mi aan m gaa si ki kii mbaməm.”

²⁵ Le Yesu kan ke kinipaak ngbaan san choo, ki kuuni, ki goi bi. Le u kae libimbikl ngbaan, le ki bui li ke, “Libimbikl li ŋa u ubir ni utafakpaa na, m bui si la, nyan u ni, ki taa ki chuu u daalbaadaal.”

²⁶ Le libimbikl ngbaan teen, ki cha ubo ngbaan aawon gbaa sakpen, ki nyan u ni. Le u gur də ki naahn linikpol. Bi ponn ni pam nan bui ke u kpo a.

²⁷ Le Yesu chuu unjaal, ki fiin u. Le u fii sil.

²⁸ Le Yesu koo lidichal ni. Waah koo ni na, le waadidiliib nan dan u chee bibaa, ki nan baa u, “Ba pu taa ŋmaa nyan libimbikl ngbaan u ni?”

²⁹ Le u bui bi, “Naa ŋmaa nyan libimbikl limina aaboln, see ni mee Uwumbər [ki lul buməb.]”

Yesu aah ki tuk bi waakun aabər pu na

(*Matiu 17.22-23; Luk 9.43-45*)

³⁰ Le bi siir nima, ki bə dii Galilee aatingbaan ni. Waa ban ke ubaa li nyi waah bi nin chee na; u ban ke u ni

waadidiliib li bi bibaa, aan u tuk bi tibər tibaa.

³¹ U bui bi ke, “Bi ga di min Unibən Aabo, ki di ɲa binib aənɲaal ni, le bi ku mi. Bi yaa ku mi kan, iwiin itaa daal le m ga fikr nkun ni.”

³² Waadidiliib aa nan bee waah len pu na aatataa, kaa kaa bi baa u.

Ulawe ye uninyuun?

(Matiu 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³⁻³⁴ Baah chuun nsan ni na, le waadidiliib kpak tɔb ke, “Ti ponn ni, ulaw tee ye uninyuun?” Le bi fuu Kape-naum aatin ni, ki koo lidichal libaa ni. Baah bi kidiik ni na, le u baa bi, “Naah ba chuun nsan ni na, ni ba kpak ba pu?”

Le bi si ɲmin.

³⁵ Le u kal, ki yin waadidiliib kipiik ni bilee ngbaan məmək, ki bui bi ke, “Unii yaa ban ke u li ye usaloln kan, u ɲa puwɔb yoo, ki li ye ni məmək aatutunn.”

³⁶ Le u di ubo siin bikaa-sisik ni, ki yoor u unjaal ni, ki bui bi,

³⁷ “Unii umək gaa ubo umina aaboln maayimbil pu na, u gaa mi le na. Unii umək gaa mi na, naa ye mi baanja le u gaa, u gaa Uwumbər u tun ni mi na la.”

Taa kiir unii u tun Uwumbər aatuln na

(Luk 9.49-50)

³⁸ Le Jənn bui u ke, “Uməməkɾ, ti kan unii ubaa nyan tiyayaar binib ponn ni saayimbil pu. U mu aa dii timi, nima le ti bui u ke u di cha.”

³⁹ Le Yesu bui bi, “Ni taa ki tuk u ke u di cha. Unii yaa tun

liinjiir aatuln maayimbil pu kan, waan ɲmaa len tibəbir m pu mala.

⁴⁰ Ba pu? unii u kaa ye timi aadin na si tichan ni la.

⁴¹ M tuk nimi mbamən la, unii yaa tii nimi nnyun-yunkoo kan, naah ye maanib pu na le cha u tii nimi, u ga sil kan tiyaapar.”

Taa tɔɲ ubo ubaa ke u tun titunwanbir

(Matiu 18.6-9; Luk 17.1-2)

⁴² “Unii yaa tɔɲ mbim bi gaa mi ki kii na ponn ni ubaa ke u tun titunwanbir kan, tibəbir ga li bi u pu. Bi yaa ba tee di kinaak sakpen, ki di tul leen uneen ni, ki tur u lii nnyusakpem aabuul li nyoo na ni kan, ni ba soor ki tii u, ni u tɔɲ ubo ubaa.

⁴³ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aənɲaal pu na aan tiwan ngbaan yaa tɔɲ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann ɲɲaal mbaa, ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na kan, ni soor ni aa li kpa injaal ilee, ki koo mmii mu kaan junn na ni. [

⁴⁴ Nima chee, ‘ɲikpaambil ɲi ɲmɔ biwon na aan kpo daal-baadaal, le mmii mu wu bi na mu aan junn.’]

⁴⁵ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aataal pu na aan tiwan ngbaan yaa tɔɲ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann litaal libaa, ki kan limɔfal li kaa kpa ndoon na kan, ni soor ni aa li kpa ɲitaa ɲilee, ki ti li bi mmii mu kaan junn na ni. [

⁴⁶ Nima chee, 'ɲikpaambil ɲi ɲmɔ biwon na aan kpo daal-baadaal, le mmii mu wu bi na mu aan junn'.]

⁴⁷ Aa yaa gee tiwan ke saah gee aanimbil pu na aan tiwan ngbaan yaa tɔɲ si ke aa tun titunwanbir kan, di ni lii. Aa yaa lann linimbil libaa ki koo Uwumbɔr do kan, ni soor ni aa li kpa ɲinimbil ɲilee, ki ti li bi mmii mu kaan junn na ni.

⁴⁸ Nima chee, 'ɲikpaambil ɲi ɲmɔ biwon na aan kpo daal-baadaal, le mmii mu wu bi na mu aan junn.*

⁴⁹ "Mmii ga ɲa unii mɔmɔk chain ke n-yaan aah ɲani ki-tork aanann chain pu na.

⁵⁰ N-yaan ɲan la. Tɔ, mu yaa bii ki yaa kaa ki mɔ kan, nibaa aa bi ki ga ki ɲmaa ɲa mu aan mu mɔk. Ni li bi ke n-yaan aah mɔ pu na, ki li bi suuna tɔb chee man."

10

Uja taa jenn upuu

(Matiu 19.1-12; Luk 16.18)

¹ Yesu nan siir nima, ki di buen Judea aapepel, le ki puur Jɔɔdann aamɔɔdapuul. Le kinipaak ki kuun ni u chee. Le u tuk bi Uwumbɔr aabɔr, waah ɲani pu n-yoonn mɔmɔk na.

² Le Farisii yaab bibaa dan u chee, ki ban bi tɔɲ u, le ki baa u ke, "Uja yaa jenn upuu lii kan, timi aakaal kii kina aa?"

³ Le u baa bi, "Moses nan len kinye?"

⁴ Le bi bui ke, "Moses nan len ke uja yaa ban u jenn

upuu kan, u ga ɲmaa ɲmee kigban pu ke u jenn u a, ki di tii u, le ki nin jenn u."

⁵ Le Yesu bui bi, "Nitafal aah pɔɔ pu na, nima le Moses nan ɲmee nkaal mue tii nimi.

⁶ Uwumbɔr le aa len kina. Buyoonn u nan naan dulnyaa wee na, u nan naan uja ni upii.*

⁷ Nima pu na, uja yaa yoor upii kan, bi ga nya cha bitetiib ni binatiib, ki kpaan tɔb chee,

⁸ ki ɲa unibaan. Nima pu na, baa ki ye binib bilee, bi ye unibaan la.†

⁹ Uwumbɔr aah di bi kpaan na, unibɔn taa yakr bi."

¹⁰ Le Yesu ni waadidiliib koo lidichal libaa ni. Baah bi kidiik ni na, le waadidiliib ki baa u tibɔr ngbaan.

¹¹ Le u bui bi, "Uja umɔk jenn upuu lii, ki ki yoor upii uken na, uja ngbaan ye udagoor la.

¹² Upii mu yaa yii uchal, ki ki mɔn uja uken kan, upii ngbaan ye udagoor la."

Yesu aah ɲa Uwumbɔr aanyoor ɲa mbim pu pu na

(Matiu 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³ N-yoonn ngbaan le binib bibaa joo ni mbim Yesu chee, ki ban ke u di uɲaal paan bi pu. Le waadidiliib kae bi.

¹⁴ Waah kan ke bi kae bi na, le u gee liɲuul, ki bui waadidiliib ke, "Cha mbim ngbaan dan m chee man. Taa ki jenn bi man. Binib bi aabimbin bi ke mbim aah bi

* 9:48 : Lik Aisaya 66.24.

* 10:6 : Lik Mpiin 1.27, 5.2.

† 10:8 : Lik Mpiin 2.24.

pu na, bima le yeh Uwumbər aanaan.

¹⁵ M tuk nimi mbamən la, unii umək kaa gaa Uwumbər aanaan ke ubo aah gaal tiwan pu na, waan koo mu ni.”

¹⁶ Le u yoor mbim ngbaan ηmam, ki di uŋaal paan bi pu, ki ηa Uwumbər aanyoor ηa bi pu.

Yesu aah tuk uwankpadaan ubaa pu na

(*Matiu 19.16-30; Luk 18.18-30*)

¹⁷ Yesu aah nyan nima chee na, le uja ubaa san choo u chee, le ki nan gbaan unimbiin ni, ki baa u ke, “Uməməkr nyaan, m ga ηa kinye ki kan liməfal li kaa kpa ndoon na?”

¹⁸ Le Yesu baa u ke, “Ba pu aa yin mi ke Uməməkr nyaan? Ubaa aa ηan, see Uwumbər baanja.

¹⁹ Aa nyi Uwumbər aakaal: “Taa ku binib; taa gər kida-gook; taa su kinaayuk; taa li ye nnyamən aaseeraadaan; taa ji binib pem pem; li pak aate ni aana.”[‡]

²⁰ Le uja ngbaan bui u ke, “Uməməkr, m joo ikaal imina məmək tibir ni la.”

²¹ Le Yesu lik u, ki gee u, le ki bui u ke, “Tiwan nibaa le gur. Buen ti kooh saah kpa tiwan nimək na, ki di ηiməmbil ngbaan tii bigiim, aan ki li kpa liwangol paacham, aan ki dan nan li dii mi.”

²² Yesu aah len kina na, le uja ngbaan aanimbil wəb ηa gbilngbiln. Ni ηa u mpombiin; ba pu? u kpa liwankpal sakpen a. Le u siir nima.

²³ Le Yesu fenn lik waadidiliib, ki bui bi ke, “Ni pəə sakpen ke binib bi kpa liwankpal na koo Uwumbər aanaan ni.”

²⁴ Waah len kina na, le ni gar waadidiliib pam. Le u ki bui bi, “Maabim, ni pəə sakpen ke binib [bi tii liwankpal naadii na] koo Uwumbər aanaan ni.

²⁵ Uwankpadaan aah ga koo Uwumbər aanaan ni pu na, ni pəə ki jer laakumii aah ga koo seerkaa aaboln ni pu na.”

²⁶ Le ni gar bi ki ti nyan. Le bi baa təb ke, “Ni yaa ye kina kan, ηma ga tee ηmar?”

²⁷ Le Yesu lik bi, ki bui bi ke, “Ni pəə binib le chee. Naa pəə Uwumbər chee; nibaa aa pəə Uwumbər chee.”

²⁸ Le Piita bui u ke, “Tima kan, ti nan di tiwan məmək di lii, ki dii si la.”

²⁹ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamən la, unii umək di cha waadichal, bee ukpetiib, bee unaatiib, bee uninkpatiib, bee una, bee ute, bee waabim, bee waasaak, m pu, ni tibənyaan tee pu na,

³⁰ u ga kan ηidichal, ni kpetiib, ni naatiib, ni ninkpatiib, ni natiib, ni mbim, ni tisar, ni məmək nfum nkub dandana aayoonn. Binib mu ga ηa u falaa, le n-yoonn mu choo na, u ga nan kan liməfal li kaa kpa ndoon na.

³¹ Tə, binib bi ye bisalolm na pam le ga nan ηa puwəb yaab. Binib bi ye puwəb yaab

[‡] **10:19** : Lik Nnyam 20.12-16; Ikaal 5.16-20.

na pam le ga nan ŋa bisa-
lohm.”

*Yesu aah ki len waakun
aabər taataa pu na*

*(Matiu 20.17-19; Luk
18.31-34)*

³² Yesu ni waadidiliib nan
dii nsan ki cha Jerusalem. Le
Yesu loln bi pu nsan. Le ni
gar waadidiliib. Binib bi dii
bi na mu san ijawaan. Le u di
waadidiliib kipiik ni bilee na
nyan n-gbaan, ki tuk bi binib
aah ga ŋa u pu na.

³³ U nan bui bi, “Li pel
man, ti yaa fuu Jerusalem
kan, bi ga di min Unibən
Aabo ki di ŋa Uwumbər aa-
totoorninkpiib ni Uwumbər
aakaal aaməmək b aarjaal ni,
le bi ji mi tibər, ki ga len ke ni
ŋeer bi ku mi, ki ga di mi ŋa
binib bi kaa ye Juu yaab na
aarjaal ni.

³⁴ Le bi ga yook mi, ki teei
timətan ŋa m pu, ki lue mi
ŋinaalab, le ki nin ku mi. Iwiin
itaa daal le m ga fikr nkun ni.”

*Jems ni Jənn aah ban pu na
(Matiu 20.20-28)*

³⁵ N-yoonn ngbaan le
Sebedee aajarətiib Jems ni
Jənn nan dan Yesu chee, ki
nan bui u ke, “Uməmək r, ti
ban ke aa ŋa taah ga mee si
pu na le ki tii timi.”

³⁶ Le u baa bi ke, “Ni ban ke
m ŋa ba ki tii nimi?”

³⁷ Le bi bui u, “Aa yaa ji
saanaan ki kan mpəən kan,
cha ti ponn ni ubaa li ka
aarjanggih wəb, uken mu li ka
aarjangan wəb.”

³⁸ Le u bui bi ke, “Naa nyi
naah mee mi pu na aatataa.

Ni ga ŋmaa ji falaa ke maah ga
ji falaa pu na aa?”

³⁹ Le bi bui u, “Ti ga ŋman.”

Le u bui bi, “Ni ga sil ji falaa
ke maah ga ji pu na.

⁴⁰ Tə, binib bi ga kal ŋjanggih,
ni ŋjangan wəb na ma kan,
Uwumbər le ga lee bi; naa ye
min le ga lee bi.”

⁴¹ Le waadidiliib kipiik bi
gur na ŋun Jems ni Jənn aah
tuk u pu na. Baah ŋun kina
na, le bi gee liŋuul bi pu.

⁴² Le u yin bi məmək ke
bi dan u chee, le ki nan bui
bi, “Ni nyi ke dulnyaa wee
ni aanib aayidam yoor bibaa
paacham la. Binib bi kpa
tininkpir na mu joo baanib
mpəən pu la.

⁴³ Nima taa li bi kina man.
Ni ponn ni ubaa yaa ban ke u
li ye uninyuun kan, u ŋa ubaa
ni məmək aatutunn.

⁴⁴ Ubaa yaa ban ke u li ye
usaloln kan, u ŋa ubaa ni
məmək aanaagbiija.

⁴⁵ Min Unibən Aabo aa dan
dulnyaa wee ni ke bi nan tun
lituln tii mi. M dan ke m nan
tun lituln tii binib, ki kpo ke
m gaa binib pam lii.”

*Yesu aah likr ujoon ubaa
aanimbil pu na*

*(Matiu 20.29-34; Luk
18.35-43)*

⁴⁶ Le Yesu ni waadidiliib
fuu Jeriko aatiŋ ni, ki jer
cha. Le kinipaak sakpeŋ dii
bi. Baah cha na, le ujoon
u ye uwanmeer na, ka nsan
aaməgbeln, bi yin u ke Ba-
timeus, u ye Timeus aajarəən
na.

⁴⁷ Le u ŋun ke Yesu u ye
Nasaref aatiŋ aanii na ban u
jer. Le u tar ke, “Yesu, u ye

Ubər David aayaabil na, san mi kinimbaak.”

⁴⁸ Le binib pam kae u ke u ɲmin. Le u moo tar ke, “Ubər David aayaabil, san mi kinimbaak.”

⁴⁹ Le Yesu sil nsan ni, ki bui bi, “Yin ni u.”

Le bi yin u ke u dan, le ki bui u, “Li kpa mpopiin, ki fii sil. U yin si la.”

⁵⁰ Le u chuu peer waakekeln, ki fii mala, ki dan Yesu chee.

⁵¹ Le Yesu baa u ke, “Aa ban ba?”

Le u bui u ke, “Uməməkr, m ban ke aa likr nnimbil le tii mi.”

⁵² Le Yesu bui u ke, “Saah tii mi naadii na le cha aa likr. Li dii saasan.”

Libuul ngbaan ni le unim-bil likr, le u dii Yesu nsan ni nima.

11

*Jerusalem aanib aah nyuɲ
Yesu pu na*

(*Matiu 21.1-11; Luk 19.28-40; Jənn 12.12-19*)

¹ Le bi peen Jerusalem, ki fuu Befej ni Betani aatim, mu bi lijool li bi yin li ke Olif aasui aajool na paab.

² Baah ti fuu nima chee na, le u bui waadidiliib ponn ni bilee ke, “Li cha man naah si gbək kitiɲ ki na ni. Ni yaa koo ki ponn ni kan, libuul ngbaan ni, ni ga kan ubon u laa diin na si gbin. Ubaa aa kee diɲ u pu. Chuu gbiln u, ki li joo ni u m chee man.

³ Unii ubaa yaa baa nimi, ‘Ba ɲa ni chuu gbiln u?’ kan,

ni bui u, ‘Tidindaan le ban u. U ga giin ni u dandana wee.’ ”

⁴ Le bi buen ki ti kan ubon u laa diin na gbin lipaal, mbisaməb chee, ki mal nsan. Le bi chuu gbiln u.

⁵ Le binib bi si nima chee na bibaa baa bi ke, “Ba ɲa ni chuu gbiln ubon ngbaan?”

⁶ Le bi tuk bi Yesu aah tuk bi baah ga bui bi pu na. Le binib ngbaan cha bi buen.

⁷ Le bi joo ni ubon ngbaan Yesu chee, ki di baakeken biin u pu. Le Yesu diɲ u pu.

⁸ Le binib pam di baakeken ter nsan ponn ni. Bibaa mu koo timoor ni, ki bar tisufar ki di ter nsan ponn ni.

⁹ Le binib bi loln nsan na, ni bi paan puwəb na nan tar ke, “Hosiana,* Uwumbər ɲa tinyoor ɲa unii u choo waayimbil ni na pu.†

¹⁰ Uwumbər aanyoor bi tiyaaaja David aanaan mu choo na pu. Hosiana bi paacham.”

¹¹ Le Yesu fuu Jerusalem, ki koo Uwumbər Aadichal ni, ki lik tiwan məmək. Le nwiin ban mu lir. Nima pu na, u nan nyan, le u ni waadidiliib buen Betani aatiɲ ni.

*Yesu aah bui busub bubaa
pu na*

(*Matiu 21.18-19*)

¹² Naah woln kitaak na, le bi nyan Betani aatiɲ ni. Baah cha na, le nkon joo u.

¹³ Le u kan likakaln li kpa tifar na si dandar. Le u buen u ti lik ke ɲisubil bi aan ɲaa bi. Waah ti fuu bu taab na, waa

* 11:9 : Hosiana aatataa le ye ke “Gaa timi lii.” † 11:9 : Lik Ilahn 118.25-26.

kan nibaa see tifar njeen. Naa nan kee njeer njikakan lu.

¹⁴ Le u bui busub ngbaan ke, “Ubaa aan ki kan lisubil libaa aa pu ki nmə n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

Le waadidiliib njun waah len pu na.

Yesu aah toor Uwumbər Aadichal pu na

(*Matiu 21.12-17; Luk 19.45-48; Jənn 2.13-22*)

¹⁵ Le bi fuu Jerusalem. Le u koo Uwumbər Aadichal ni, ki jenn nyan binib bi kooh tiwan ki daa tiwan na li ponn ni, ki labr bilikpelm aateebul mam chin, ki labr binib bi kooh njanajel na mu aajal chin.

¹⁶ Waa nan kii ke unii ubaa ki li tu lituln ki dii Uwumbər Aadichal ponn ni jer.

¹⁷ Le u bui bi ke, “Ni njeen Uwumbər Aagban ni ke Uwumbər len ke, ‘Maadichal ga li ye mmeen aadichal, nin chee njinibol məmək mee mi na la;’ le nimi di li nja bififirb aakakaa chee.”[‡]

¹⁸ Le Uwumbər aato-toorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməmək b njun Yesu aah nja pu na. Nima le bi kpokl baah ga nja pu ki ku u na. Bi nan san u ijawaan, ba pu? waah tuk kinipaak ngbaan Uwumbər aabər pu na, ni gar bi məmək pam.

¹⁹ Nwiin aah ban mu lir na, le Yesu ni waadidiliib ki nyan Jerusalem aatin ni.

Likakaln ngbaan aaməkm
(*Matiu 21.20-22*)

²⁰ Naah woln kitaak kichakpinaanyeeek ni, aan bi chuun nsan ni ki ti jer likakaln ngbaan aah bi nin chee na, le bi mui busub ngbaan kuur ki nan saa taab.

²¹ Le Piita teer Yesu aah fe nja pu na, le ki bui u ke, “Uməmək, lik, saah fe puun lii busub bu pu na, bu kuur a.”

²² Le Yesu bui bi, “Tii Uwumbər naadii man.

²³ M tuk nimi mbamən la, unii umək ga bui lijool limina ke li fii ki ti lir nnyusakpem ni na, u yaa pak ke ni ga nja waah len pu na, ki yaa kaa joo beeni usui ni kan, ni ga nja kina ki tii u.

²⁴ M tuk nimi la, naah ga mee Uwumbər tiwan nimək na, ni tii u naadii ke ni kan ni, le ni ga sil kan.

²⁵ Ni yaa bi mee Uwumbər kan, di cha pinn binib bimək tun nimi taani na. Ni yaa di cha pinn bi kan, Nite Uwumbər u bi paacham na mu ga di cha pinn nimi aatunwanbir. [

²⁶ Ni yaa kaa di cha pinn biken kan, Nite Uwumbər u bi paacham na mu aan di cha pinn nimi aatunwanbir.”]

Baah baa Yesu waatuln pu pu na

(*Matiu 21.23-27; Luk 20.1-8*)

²⁷ Le bi ki fuu Jerusalem. Waah chuun Uwumbər Aadichal ni na, le Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməmək b, ni juu yaab aaninkpiib dan u chee,

[‡] 11:17 : Lik Aisaya 56.7; Jeremia 7.11.

28 le ki nan baa u ke, “Aa kpa nsan ke aa ŋa saah ŋani pu na aa? Ŋma tii si nsan ngbaan ke aa ŋa kina?”

29 Le u bui bi, “M mu ga baa nimi mbaan. Ni yaa ŋmaa gar kan, m mu ga tuk nimi maah kpa nsan pu ki ŋa maah ŋani pu na.

30 Jɔnn aah nan muin binib nnyun ni na, ŋma nan tii u nsan? Uwumbɔr aan binib? Tuk mi man.”

31 Le bi kpokl tɔb ke, “Ti yaa bui ke Uwumbɔr le tii u nsan kan, u ga baa timi ke ba ŋa taa nan gaa u ki kii.

32 Taah san kinipaak ngbaan ijawaan pu na, taan ŋmaa len ke binib le tii u nsan, ba pu? bi mɔmɔk len ke Jɔnn nan ye Uwumbɔr aabɔnabamɔnn la.”

33 Nima le bi bui Yesu ke, “Taa nyi.”

Le Yesu bui bi ke, “M mu aan tuk nimi maah kpa nsan pu ki ŋani maah ŋani pu na.”

12

*Bikpaab bi kaa ŋan na aay-
atanjakl*

(*Matiu 21.33-46; Luk 20.9-19*)

1 Le Yesu ki ŋakl bi ŋiyatanjak ke, “Uja ubaa le nan naan kisaak, le ki ŋum isui i lu ŋisubil na ki ponn ni, le ki di idɔ gob kisaak ngbaan, le ki gbii libuul li bi ga di ŋisubil ŋa li ponn ni aan ki muen nyan ŋaanyun na, le ki maa libimbifɔfɔŋ ke unii li ka li paab ki kiir kisaak ngbaan, le ki yin bikpaab bibaa, ki di kisaak ngbaan ŋa binjaal ni ke

bi li lik ki. Isui ngbaan yaa nan lun ŋisubil kan, bi ker tii u, aan ki ker bibaa mu. Waah ŋa kina na, le u siir ki buen kitir ki daa na ni.

2 Buyoonn ŋisubil ngbaan nan pur na, le u di unaagbiija tun bikpaab ngbaan chee, u ti gaa ni waasubil kisaak ngbaan ponn ni, ki li joo ni.

3 Le bi ti chuu u, ki gbaa u, ki giin ni u, kaa tii u nibaa.

4 Le usadaan ngbaan ki di unaagbiija uken tun bi chee. Le bi ti gbaa u mu aayil wɔb, ki yook u.

5 Le usadaan na ki di unaagbiija uken tun bi chee. Le bi ti ku u. Le u ki di binaagbiib pam tun bi chee; le bi gbaa bibaa, ki ku bibaa mu.

6 Unii ubaa le ti gur u chee. Ujapɔnbaal u, u gee u na le gur. Kookoo yaan le u di ujaɔɔn ngbaan tun bikpaab ngbaan chee, le ki bui ke, ‘Bi ga pak njapɔɔn ma.’

7 Le bikpaab ngbaan kpokl tɔb, ‘Uma le ye waafaajil. Cha ti ku u man, aan ki ji waafaal.’

8 Le bi chuu u, ki ku u, le ki di linikpol ngbaan nyan n-gbaan.

9 “Tɔ, usadaan ngbaan ga ŋa kinye? U ga dan nan ku bikpaab ngbaan, ki di kisaak na tii bikpaab biken.

10 Naa karn Uwumbɔr Aagban aah len pu na aa? ke,

‘Litakpal li bidimaab yii li na, lima le ye litakpajal.

11 Uwumbɔr le ŋa kina, le ni gar timi pam.’ ”*

* 12:11 : Lik Ilahn 118.22-23.

¹² Le Juu yaab aaninkpiib bee ke Yesu di liyatanakl ngbaan njan bima la. Nima pu le bi nan ban bi chuu u, ki mu san kinipaak ngbaan ijawaan, ki di cha u, ki siir.

Baah pen Yesu nlan pu na
(Matiu 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³ Le bi di Farisii yaab bibaa, ni Ubər Herod aanib bibaa tun Yesu chee bi ti pen u nlan.

¹⁴ Baah fuu ni u chee na, le bi bui u ke, “Uməməkɾ, ti bee ke aa len mbamən la, kaa san ubaa ijawaan, kaa pak ubaa ki jer uken. Aa mək timi Uwumbər aasan mbaməm la. Ni njan ti pa lampoo tii Ubər kpaan Siisa aan naa njan? Ti pa aan ti taa pa?”

¹⁵ Le u bee ke bi ban bi pen u nlan la, le ki baa bi, “Ba njan ni tən mi? Li joo ni limombil mlik man.”

¹⁶ Le bi joo ni li. Le u baa bi, “Nma aana njan ni liyimbil bi li pu?”

Le bi bui u ke, “Siisa yaan.”

¹⁷ Le u bui bi ke, “Di ni ye Siisa yaan na, ki di tii u man, ki di ni ye Uwumbər yaan na tii Uwumbər.”

Waah len kina na, le ni gar bi pam.

Binib bi ga fikr nkun ni na aah ga li bi pu na
(Matiu 22.23-33; Luk 20.27-40)

¹⁸ Le Sajusii yaab bibaa dan u chee. Bima le len ke binib aan fikr nkun ni na.

¹⁹ Le bi bui u ke, “Uməməkɾ, Moses nan nme nkaal ki di tii

timi ke, ‘Uja yaa kpo, ki cha upuu, kaa kpa ubo kan, unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki ma mbim ki tii ukpel.’†

²⁰ Tə, naabitiib bilole nan bi. Upol nan yoor upii, le ki kpo, kaa kpa ubo.

²¹ Le unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki mu kpo, kaa kpa ubo. Le utatar mu di ukpopii ngbaan kpan ki mu kpo, kaa kpa ubo.

²² Bijab ngbaan məmək bilole mu njan kina, ki kpo doo, kaa nan kpa ubo. Kookoo yoo le upii ngbaan mu kpo.

²³ Binib yaa nan fikr nkun ni kan, upii ngbaan ga li ye njan aapuu? Bi məmək bilole nan joo u la.”

²⁴ Le Yesu bui bi, “Naa bee Uwumbər Aagban aah len pu na, kaa bee Uwumbər aah kpa mpəən pu na. Nima le cha ni yenn nimi aaliin ni.

²⁵ Binib yaa nan fikr nkun ni kan, baan yoor bipiib, bipiib mu aan mən bijab. Bi ga li bi ke Uwumbər aatuuntiib bi bi paacham na aah bi pu na la.

²⁶ Joo cha binib aah ga fikr nkun ni pu na aabər, naa karn Moses aah nan nme busub bu nan gaal mmii na aabər nin chee na aa? Nima chee le ni nme ke Uwumbər nan bui Moses, ‘Min le ye Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbər.’‡

²⁷ Uwumbər yaa len ke u ye binib bi kpo na Aawumbər kan, nima le mək ke bi kpa liməfal. Nimi, naah len ke

† 12:19 : Lik Ikaal 25.5. ‡ 12:26 : Lik Nnyam 3.6.

binib aan fikr nkun ni na, ni yenn sakpen a.”

Mulakaal ye nkaal kpaan?
(*Matiu 22.34-40; Luk 10.25-28*)

²⁸ Le Uwumbør aakaal aaməməkɓ ponn ni ubaa nan bi nima, le ki n̄un baah gbaa tɔb chee tibør pu na, ki bee ke Yesu aah len pu na, u gar bi mbaməm la. Le u dan Yesu chee, ki nan baa u ke, “Mulakaal ye nkaal kpaan?”

²⁹ Le Yesu bui u ke, “Nkaal kpaan le ye ke, ‘Israel yaab, li n̄un man, Tidindaan Uwumbør ye Dindaan baan la.

³⁰ Aa li gee Aadindaan Uwumbør aasui məmək ni, ni saawiin məmək, ni saalandak məmək, ni saapɔɔn məmək.’[§]

³¹ Nkaal mu paa na le ye ke, ‘Aa li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.’* Nkaal mubaa aa jer ikaal ilee yee.”

³² Le u bui Yesu ke, “Uməməkɓ, aa len mbamən la. Saah bui ke Uwumbør ye Uwumbør baan na, ti gbii la. Ubaa aa bi ki kpee u pu.

³³ Unii yaa gee Uwumbør usui məmək ni, ni waalandak məmək, ni waapɔɔn məmək, ki gee una aabo ke waah gee ubaa pu na kan, nima le n̄an ki jer u di tiwakor toor kitork ki see mmii ni tii Uwumbør.”

³⁴ Le Yesu bee ke u len nlan aabør la. Le u bui u, “Saa daa Uwumbør aanaan ni.”

Baah len tibør ngbaan doo na, ubaa aa ki kaa u baa Yesu mbaan kpee.

Kristo aabør
(*Matiu 22.41-46; Luk 20.41-44*)

³⁵ Yesu nan bi Uwumbør Aadichal ni, ki tuk binib Uwumbør aabør, ki baa bi, “Uwumbør aakaal aaməməkɓ n̄a kinye pu ki bui ke Kristo u ga gaa binib lii na ga li ye Ubør David aayaabil?

³⁶ Uwumbør Aafuur Nyaan nan cha Ubør David ubaa len ke,

‘Uwumbør bui Ndindaan ke:
Kal n̄ngangii wɔb

ki ti saa buyoonn m ga nyan̄ saadim məmək na.’[†]

³⁷ “Ubør David ubaa aah nan yin Kristo ngbaan ke Udindaan kina na, Kristo ga li n̄maa ye uyaabil aa?”

Bi li nyi Uwumbør aakaal aaməməkɓ aabør
(*Matiu 23.1-36; Luk 20.45-47*)

Le kinipaak ngbaan pel Yesu aah len pu na, ki nan kpa mpopiin.

³⁸ Waah tuk bi Uwumbør aabør na, le u bui bi, “Ni li nyi man Uwumbør aakaal aaməməkɓ aabør. Baageehn le ye ke bi li pee n̄ibəkul fɔfɔk, ki gee ke binib doon bi mbaməm kinyan̄ ni,

³⁹ ki ban ke bi kal bininyuum aakakaa chee mmeen aadir ni, ni njim chee.

⁴⁰ Bi ji bikpopiib durm la, le ki mee Uwumbør ni yunni ke bi n̄mann ke bi ye bininyaam la. Uwumbør ga daa bitafal ki jer waah ga daa binib biken aatafal pu na.”

[§] 12:30 : Lik Ikaal 6.4-5.

* 12:31 : Lik Liifai Yaab 19.18.

† 12:36 : Lik Ilahn 110.1.

Ukpooii ubaa aah tii sakpen pu na

(Luk 21.1-4)

⁴¹ Yesu nan ka mal Uwumbər aapiin aadakaa, ki lik kinipaak ngbaan aah joo ɲimombil ɲani dakaa ngbaan ponn ni pu na. Le biwankpadam pam nan di ɲimombil pam ɲa u ponn ni.

⁴² Le ukpooiigiin ubaa mu dan nan di janjan mam bilee, ni ye kpakpaln na, ki di ɲa u ponn ni.

⁴³ Le Yesu yin waadidiliib, ki bui bi, “M tuk nimi mbamən la, ukpooiigiin wee tii ɲimombil ki jer bi məmək aah tii pu na.

⁴⁴ Bi məmək tii, ki gur ɲimombil sakpen a. U ye ugiin la, le ki di waamombil məmək tii, kaa ki gur nibaa.”

13

Baah ga gbaa wii Uwumbər Aadichal pu na

(Matiu 24.1-2; Luk 21.5-6)

¹ Yesu nan nyan Uwumbər Aadichal ngbaan ni. Waah nyan ni na le waadidiliib ponn ni ubaa bui u ke, “Uməməkɾ, lik ɲitakpal ɲi bi di maa lidichal lee na aah ɲan pu na, lik tidir tee aah wiir pu na.”

² Le Yesu bui u, “Aa kan tidir sakpiin tee ee? Bi ga nan gbaa wii lidichal limina məmək. Litakpal libaa aan ki li paa liken pu.”

Falaa aayoonn aah ga li bi pu na

(Matiu 24.3-14; Luk 21.7-19)

³ Le u buen ki ti kal Olif aasui aajool li bi tok Uwumbər Aadichal na paab. Le Piita, ni Jems, ni Jənn, ni Andru dan u chee bibaa, ki nan bui u ke,

⁴ “Tuk timi, bi ga ɲa kina bayoonn? Ba ga li ye limək ki mək timi ke ni ɲeer bi ɲa kina?”

⁵ Le u bui bi ke, “Ni li nyi man, ubaa taa ɲmann nimi.

⁶ Binib pam le ga nan dan, ki pur maayimbil, ke bima le ye min Yesu, ki ɲmann binib pam.

⁷ Ni ga ɲun ke binib to butəb kənkəni do, ni dandar mu. Ni taa cha ni li muk nimi man. Uwumbər le siin ke nimina məmək ga ɲa. Nima le aan mək ke dulnyaa wee ga doo libuul ngbaan ni.

⁸ Linibol libaa ga to linibol liken butəb. Nnaan mubaa aanib ni nnaan muken aanib ga to təb butəb. Kitiɲ ga deɲ ɲipepel, ɲipepel. Nkon ga lir ntim pam ponn ni. Nimina məmək le ga li ye njan aafalaa.

⁹ “Nimi nibaa, li nyi man. Bi ga nan chuu nimi, ki di buen bibəjirb chee. Bi ga gbaa nimi mmeen aadir ni. M pu, le ntim aaninkpiib ni bibərb ga ji nimi tibər. Le ni ga tuk bi tibənyaan tee.

¹⁰ Binib ga di tibənyaan tee tuk ɲinibol məmək waahr, aan dulnyaa wee nin doo.

¹¹ Bi yaa chuu nimi, ki di buen bibəjirb chee kan, ni taa puen dak nisui ni ke ni ga len kinye. N-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, ni len Uwumbər aah ga tuk nimi pu na. Naa ye nimi le ga len.

Uwumbør Aafuur Nyaan le ga len.

¹² N-yoonn ngbaan le unii ga di una aabo ɲa binib aanaal ni ke bi ti ku u. Tetiib mu ga di baabim ɲa binib aanaal ni ke bi ti ku bi. Binib mu ga yii bitetiib ni binatiib, ki cha binib ku bi.

¹³ M pu, le binib məmək ga li nan nimi. Unii umək jin limør ki dii mi ki ti saa liməfal aadoon na, uma le ga ɲmar.”

*Tiwan ni kaa ɲan na aabør
(Matiu 24.15-28; Luk
21.20-24; Daniel 9.27)*

¹⁴ “Ni ga kan tiwanbir ni bii tiwan nimək bi chain na si naah kaa ba ga li si nin chee na.” (Tə, nimi bi karni na, ni li beer nimina aatataa.) “N-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, binib bi bi Judea aatiɲ ponn ni na san buen ɲjoo paab.

¹⁵ Unii yaa bi kidiik paab* kan, u taa ki koo waadiik ni ke u ti yoor nibaa, u san mala.

¹⁶ Unii yaa bi kisaak kan, u taa ki gir kun linampal ke u ti yoor waakekeln.

¹⁷ N-yoonn ngbaan kan, bipiib bi kpa ɲipuu na, ni bipiib bi kpa mbim bi laa ɲaa libiil na ga li kpa kinimbaak.

¹⁸ Mee Uwumbør man ke u taa cha tibør tee ɲa kakab aayoonn.

¹⁹ N-yoonn ngbaan, binib ga ji falaa sakpen a. Buyoonn Uwumbør nan naan dulnyaa na, ki nan saa dandana wee na, baa kee jin falaa ngbaan

aaboln, ki mu aan ki ji falaa kina.

²⁰ Uwumbør yaa kaa bar falaa ngbaan aayoonn aawiin pu kan, ubaa aan ɲmar. Le waanigeekaab aanimbaasaln pu na, u ga bar falaa ngbaan aayoonn aawiin pu.

²¹ “N-yoonn ngbaan unii ubaa yaa bui nimi ke, ‘Lik, Kristo u ga gaa binib lii na sə,’ ki yaa ki bui ke, ‘U bi nima chee’ kan, ni taa gaa waah len pu na man.

²² Ba pu? biɲmanɲmannim ga li bi. Bibaa ga bui ke bi ye Kristo la. Biken ga bui ke bi ye Uwumbør aabənabtiib la. Bi ga tun lijɲjiir aatun ki ɲmann binib; bi ga pəən bibaa ke bi ɲmann Uwumbør aanib mu.

²³ Ni li nyi man. M puun tuk nimi tibør timina məmək.”

*Yesu aah ga gir ni pu na
(Matiu 24.29-31; Luk
21.25-28)*

²⁴⁻²⁵ “N-yoonn ngbaan aafalaa aapu wəb, le paacham aawan aan ki li bi mbaməm. Nwiin ga bəln. Uɲmal mu aan ki li wiin. Iɲmabi mu ga lir.

²⁶ N-yoonn ngbaan le ni ga kan min Unibən Aabo bi ntaalangbam ni ki choo, ki wiin chain, ki joo mpəən.

²⁷ N-yoonn ngbaan le m ga tun Uwumbør aatuuntiib dulnyaa wee ponn ni məmək, li-wipuul, ni liwilir, ni ɲɲangan, ni ɲɲangii wəb, bi ti kuuni

* **13:15** : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idə paan puln tidir paab, le ki di titan pər biin. Bi nan maa ɲibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham.

maanib məmək, ki di dan m chee.”

Bukpasəm aayatanjakl

(*Matiu 24.32-35; Luk 21.29-33*)

²⁸ “Bukpasəm le ye liy-atanjakl ki tii nimi. Bu aabon yaa bi nani tifar kan, ni bee ke ni yaa kpee siib na kan, kiseek ga seer.

²⁹ Kina na, ni yaa kan nimina bi nani kan, ni bee ke ni yaa kpee siib na kan, m ga gir ni.

³⁰ M tuk nimi mbamən la, dandana aanib aan jer le tiwan nimina məmək puen nja.

³¹ Paacham ni taab ga jer. Maaməbon ma aan jer.”

Ubaa aa nyi bundaln Yesu ga gir ni na

(*Matiu 24.36-44*)

³² “Ubaa aa nyi buyoonn m ga gir ni na. Uwumbər aatu-untiib bi bi paacham na aa nyi. Min Uwumbər Aajapəən mu aa nyi. Nte Uwumbər baanja le nyi.

³³ Ni li nyi man, ki li ka lik man, aan ki li mee Uwumbər; ba pu? naa nyi buyoonn m ga gir ni na.

³⁴ Ni naahn uja u nan ban u chuun nsan, ki tuk waatum ke bi li joo waadichal mbaməm, ki mək bi məmək baah ga tun lituln li na, ki tuk ukikiir na ke u li kii, le ki nin buen.

³⁵ Ni mu li nyi man. Naa nyi bundaln min Nidindaan ga gir ni na, nibaakan kijoobəŋ,

nibaakan kinyetaasiik, nibaakan ikooja aah wii buyoonn na, nibaakan lichakpi-taawoln.

³⁶ Ni li nyi man, aan m yaa lir nimi ki fuu ni kan, maan nan muin ni də geen.

³⁷ Maah tuk nimi pu na, m tuk binib məmək la, li nyi man.”

14

Baah kpokl ke bi ga ku Yesu pu na

(*Matiu 26.1-5; Luk 22.1-2; Jənn 11.45-53*)

¹ N-yoonn ngbaan, ni nan gur iwiin ilee, bi kuun ki ti ji njim mu bi yin mu ke Lakr-jer aajim na.* N-yoonn ngbaan, le bi n̄mə boroboro u kaa kpa nnyək na. Le Uwumbər aatoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməməkəb nan kal ki kpokl baah ga n̄a pu ki loon chuu Yesu ki ku u na,

² le ki bui təb ke, “Ti taa chuu u njim ngbaan aayoonn man. Ti yaa chuu u n-yoonn ngbaan kan, kinipaak na ga n̄mə tijar.”

Upii ubaa aah nyuŋ Yesu pu na

(*Matiu 26.6-13; Jənn 12.1-8*)

³ Tə, Yesu nan bi Betani aatinj ni, ki bi Simonn u nan ye ukəndaan na do, ki ka ji tijikaar. Waah ka ji tijikaar kina na, le upii ubaa koo ni ki joo ni tulalee u kpa ki-daak sakpen na, bi yin mu ke naad, ki bi kpalba nyaan u

* **14:1** : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbər nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatinj ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

bi yin u ke alabasta na ponn ni. Upii ngbaan nan chuu gii kpalba ngbaan aaneen ni, ki di tulalee na məmək kpir Yesu aayil pu.

⁴ Waah ɲa kina na, le bi ponn ni bibaa gee liɲuul, ki baa tɔb ke, “Ba ɲa u bii tulalee ngbaan kina?”

⁵ Ti ba ga ɲmaa di u kooh ki kan ilik ni jer iwiin ikui itaa aapal na, ki di tii bigiim.” Le bi ɲulni u pu.

⁶ Le Yesu bui bi, “Di cha u man. Ba ɲa ni muk u kina? U tun lituln li ɲan na le ki tii mi.

⁷ Bigiim ga li bi ni chee n-yoonn məmək. Naah ga li ban ni ter bi buyoonn na kan, ni ga ɲmaa ter bi. Mma aan li bi ni chee n-yoonn məmək.

⁸ U ɲa waah ga ɲmaa ɲa pu na la. U di tulalee ngbaan kpir m pu ki puen toor nwon ke bi ti sub mi la.

⁹ M tuk nimi mbamɔn la, baah ga moon tibɔnyaan tee nin chee itingbaan məmək ni na, bi ga len waah ɲa pu na ke binib li teer waabɔr.”

Judas aah ban ke u kooh Yesu pu na

(*Matiu 26.14-16; Luk 22.3-6*)

¹⁰ Le Yesu aadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa, bi yin u ke Judas Iskariot, buen Uwumbɔr aatotoorninkpiib chee, ki ti tuk bi ke u ban u di Yesu ɲa biɲaal ni la.

¹¹ Baah ɲun kina na, le ni ɲa bi mpopiin. Le bi puu tipuur ke bi ga tii u ɲimombil. Le u ban nsan mu u ga di Yesu ɲa biɲaal ni na.

Yesu ni waadidiliib aah jin njim ngbaan pu na

(*Matiu 26.17-25; Luk 22.7-14, 21-23; Jɔnn 13.21-30*)

¹² Lakr-jer aajim, buyoonn bi ga ɲmɔ boroboro u kaa kpa nnyɔk na aajan aawiindaal, bundaln bi ga kɔr upihbo na, le Yesu aadidiliib dan nan baa u ke, “Aa ban ke ti gor njim ngbaan aajikaar la chee ki tii si?”

¹³ Le u bui waadidiliib ponn ni bilee ke, “Ni li cha kitiɲ ngbaan ponn ni man. Ni yaa koo ki ponn ni kan, uja u tu nnyun na ga ton nimi nsan ponn ni.

¹⁴ Ni li dii u man, ki ti koo waah ga koo lidichal li ponn ni na, ki bui udichadaan ngbaan, ‘Uməmɔkr bui ke u ni waadidiliib ga ji njim ngbaan aajikaar kiladiik ni?’

¹⁵ Le u ga mək nimi paacham aadisakpeɲ ki bi puun toor ki na. Ni gor njim ngbaan aajikaar nima chee ki tii timi.”

¹⁶ Le bi siir, ki buen kitiɲ ngbaan ni, ki ti kan Yesu aah tuk bi ke bi ga kan pu na. Le bi gor njim ngbaan aajikaar.

¹⁷ Kijook aah joor na, le Yesu ni waadidiliib kipiik ni bilee na koo kidiik ngbaan ponn ni, ki kal ke bi ji.

¹⁸ Baah bi ji na, le u bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, ni ponn ni ubaa ga kooh mi. Nimi bi bi ji m chee na ponn ni ubaa le ga ɲa kina.”

¹⁹ Bisui nan bii. Le bi baa u ubaabaa ubaabaa, “Ni ye min la aa?”

²⁰ Le u bui bi, “Nimi kipiik ni bilee bimina ponn ni ubaa

le ga ŋa kina. Ni ye m ni unii u kpaan bi ji lisambil libaa ponn ni na la.

²¹ Min Unibən Aabo ga kpo ke naah ŋmee Uwumbər Aagban ponn ni ke m ga kpo pu na. Tibəbir mu ga li bi uja u ga kooh mi na pu. Bi yaa kaa ba ma u kan, ni ba soor ki tii u.”

Tidindaan aajim

(*Matiu 26.26-30; Luk 22.14-20; 1 Korint Yaab 11.23-25*)

²² Baah bi ji tijikaar na, le Yesu yoor boroboro, le ki doon Uwumbər, ki gii, ki di tii waadidiliib, le ki bui ke, “Gaa man. Maawon le na.”

²³ Le u yoor kiyinyook, ki doon Uwumbər, ki di tii bi. Le bi məmək nyun.

²⁴ Le u bui bi, “Maasin le na. Maasin pu, le Uwumbər puu tipuupəln tii nimi. Binib pam aatunwanbir pu le maasin ngbaan ga nya.

²⁵ M tuk nimi mbamən la, maan ki nyu ŋsubil aanyun ngbaan ki ti saa bundaln m ga ti nyu ŋsubil aanyunpəm Uwumbər aanaan ni na.”

²⁶ Le bi gaa Uwumbər aalahn, ki buen Olif aasui aajool paab.

Yesu aah bui ke Piita ga nee u pu na

(*Matiu 26.31-35; Luk 22.31-34; Jənn 13.36-38*)

²⁷ Le Yesu ti bui bi, “Ni məmək ga san cha mi. Ni ŋmee Uwumbər Aagban ni ke, ‘Uwumbər ga ku upihdaan, le ipiih yaa.’[†]

²⁸ Buyoonn Uwumbər ga fikr mi nkun ni na, le m ga loln ni pu nshan, ki buen Galilee.”

²⁹ Le Piita bui u, “Bi məmək yaa san ki cha si kan, mma aan san cha si.”

³⁰ Le Yesu bui u, “M tuk si mbamən la, kinyeek kimina, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi le lelee aakooja nin wii.”

³¹ Le Piita po beenin len ke, “Bi yaa po ban bi ku m ni si kan, maan len ke maa nyi si.”

Le waadidiliib məmək mu len kina.

Yesu aah mee Uwumbər pu na

(*Matiu 26.36-46; Luk 22.39-46*)

³² Le bi ti fuu nibaa chee, bi yin nima chee ke Getsemane. Le u bui waadidiliib, “Kal do man, m buen ti mee Uwumbər.”

³³ Le u di Piita, ni Jems, ni Jənn buen. Le usui bii pam. Mpombiin ni nsugar nan muk u sakpen.

³⁴ Le u bui bi, “Nsui bii sakpen, ki ti nyan. Ni wu ke nkun aah wu pu na. Kal do ki li lik man.”

³⁵ Le u foor siib, ki doon kitiŋ lichichikr, ki mee Uwumbər ke ni yaa ga ŋmaa ŋa aan u taa ji falaa u choo na kan, u taa cha u ji falaa ngbaan,

³⁶ ki bui ke, “Nte, aa ga ŋmaa ŋa tiwan məmək. Nyan mi falaa u choo na ni. Aa mu tee ŋa saageehn, ki taa ŋa maageehn.”

³⁷ Le u gir buen waadidiliib bitaa ngbaan chee, ki ti muin

[†] 14:27 : Lik Sekaria 13.7.

bi dɔ geen; le u bui Simonn Pi-ita ke, “Simonn, aa dɔ geen la aa? Saa ŋmaa li ka lik kikirur kibaa aa?”

³⁸ Ni li ka lik man, aan ki li mee Uwumbɔr, aan ki taa koo ntɔŋ ni. Nisui ban ni li lik, le tiwon aa pɔɔ.”

³⁹ Le u ki foor siib ki ti mee Uwumbɔr, ki ki bui u tibɔr tichachaan ngbaan,

⁴⁰ le ki ki gir buen waadidiliib chee, ki ti muin bi ki dɔ geen la; ngeen nan joo bi sakpen. Le baa nyi baah ga len pu na.

⁴¹ Le u ki buen ti mee Uwumbɔr, ki ki gir ni taataa, ki ki muin bi dɔ geen; le u baa bi, “Ni beenin fuur ki dɔ geen la aa? Ni ŋeer a. N-yoonn fuu a. U kooh min Unibɔn Aabo, ki di ŋa titunwanbirdam aŋaŋal ni la.

⁴² Fii, ti li cha man. Lik, unii u kooh mi na peen ni a.”

Baah chuu Yesu pu na

(*Matiu 26.47-56; Luk 22.47-53; Jɔnn 18.3-12*)

⁴³ Waah laa bi len kina na, le Judas u ye waadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa na fuu ni. Le kinipaak dii u. Bi nan joo kijaak aajum ni jagbaali mam. Bi nan nyan ni Uwumbɔr aato-toorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb, ni Juu yaab aaninkpiib chee la.

⁴⁴ Judas u kooh Yesu na, nan bui kinipaak ngbaan ke bi yaa ti kan u moor unii u aatakpiln[‡] na kan, uma le na. Bi chuu u mpɔɔn, ki di u buen.

⁴⁵ Judas aah fuu ni na, le u kpaan buen Yesu chee, ki ti bui ke, “Umɔmɔkr,” le ki moor utakpiln.

⁴⁶ Le bi chuu Yesu mpɔɔn pu.

⁴⁷ Waadidiliib ponn ni ubaa nan yoor waajaak aajuk ki gaa per Uwumbɔr aatotoorninkpel aanaagbiija aatafal.

⁴⁸ Le Yesu baa binib bi dan bi nan chuu u na ke, “Ni joo kijaak aajum ni jagbaali mam ke ni nan chuu mi ke maah ye ufifiir le na aa?”

⁴⁹ Iwiin mɔmɔk m nan bi ni chee Uwumbɔr Aadichal ni, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr, le naa chuu mi. Tɔ, nimina ŋa ke ni gbiin Uwumbɔr Aagban aah len pu na la.”

⁵⁰ Le waadidiliib mɔmɔk san cha u.

⁵¹ Unachipɔɔn ubaa nan bi nima chee, ki pee likekepiln, ki paani Yesu pu. Le bi laan chuu unachipɔɔn ngbaan aakekeln.

⁵² Le u san cha waakekeln, ki san cha unmeen.

Juu yaab aaninkpiib aah jin Yesu tibɔr pu na

(*Matiu 26.57-68; Luk 22.54-55, 63-71; Jɔnn 18.13-14, 19-24*)

⁵³ Le bi di Yesu buen Uwumbɔr aatotoorninkpel aadichal ni. Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb mu kuun ni nima chee.

⁵⁴ Le Piita paa Yesu pu, ki bi dandar, le ki ti fuu Uwumbɔr aatotoorninkpel aachiln ni,

[‡] 14:44 : ...moor utakpiln: Israel yaab nan doon tɔb kina le ki mɔk ngeehn.

ki koo, ki ti kal bikikiirb chee wol mmii.

⁵⁵ Le Uwumbər aato-toorninkpiib ni bibəjirb aaninkpiib məmək ban biseeraadam bi ga bii Yesu aan bi ku u na.

⁵⁶ Le biseeraadam pam məln inyamən paan u, ki bii u. Baah len pu na, naa kpaan. Nima pu na, baa kan waataani.

⁵⁷ Le bijab bibaa fii sil, ki məln inyamən paan u, le ki bui ke,

⁵⁸ “Ti n̄un u len ke u ga gbaa wii Uwumbər Aadichal li binib maa li na, ki ki maa liken li binib aa maa li na, iwiin itaa.”

⁵⁹ Le bijab bimina mu aah len pu na, naa kpaan.

⁶⁰ Le Uwumbər aato-toorninkpel ngbaan fii sil bi məmək aanimbiin ni, le ki baa Yesu, “Saan len tibaa aa? Binib ngbaan aah bii si pu na, ti gbii aan taa gbii?”

⁶¹ Le Yesu si n̄min, kaa len tibaa. Le Uwumbər aato-toorninkpel ki baa u, “Aa ye Kristo u ga gaa binib lii na aan saa ye? Aa ye Uwumbər u ti pak u na Aajapəən aa?”

⁶² Le Yesu bui ke, “M ye. Ni ga kan min Unibən Aabo ka Uwumbər aan̄angii wəb. Ni ga kan m bi n̄taalangbam ni paacham ki choo.”

⁶³ Waah len kina na, le Uwumbər aatotoorninkpel chuu kar ubaa aawan-peenkaan, le ki bui ke, “Taa ki ban seeraadam. U di ubaa n̄an̄ Uwumbər la.

⁶⁴ Ni n̄un waah sii Uwumbər pu na. Ni dak kinye?”

Le bi məmək bui ke u n̄eer bi ku u la.

⁶⁵ Le bi ponn ni bibaa piin ki bi teei timəotan n̄ani u pu, le ki di likekeln poo unimbil, ki gbaa u, ki baa u ke, “Ulau faa si?” Bikikiirb ngbaan mu nan gaa u ki gbaa u.

Piita aah nee Yesu pu na
(*Matiu 26.69-75; Luk 22.56-62; Jənn 18.15-18, 25-27*)

⁶⁶ Piita aah nan bi lichiln ngbaan ni na, le Uwumbər aatotoorninkpel aanaagbi-ippii ubaa dan

⁶⁷ ki nan kan Piita bi wol mmii. Le u lik u mbaməm, le ki bui u, “Aa mu nan bi Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na chee.”

⁶⁸ Le Piita nee, ki bui u, “Maa bee saah len pu na aatataa,” le ki nyan lipaal kikaakpaak ponn ni. N-yoonn ngbaan le ukooja wii.

⁶⁹ Le unaagbiippii ngbaan ki kan u, le ki bui binib bi si nima chee na ke, “Umina ye Yesu aadidiliib ponn ni ubaa la.”

⁷⁰ Le Piita ki nee lelee.

Le ni ki kpee siib, le binib bi si u chee na bui u ke, “Ni ye mbamən, aa ye Yesu aadidiliib ponn ni ubaa la; aa mu ye Galilee aatiŋ aanii la.”

⁷¹ Le Piita puu Uwumbər, ki bui ke, “Maa nyi naah len unii u na. M yaa mən nnyamən kan, Uwumbər daa n̄tafal.”

⁷² Libuul ngbaan ni, le lelee aakooja wii. Le Piita teer ke Yesu ba bui u ke, “Aa ga len n̄fum mutaa ke saa nyi mi le lelee aakooja nin wii.” Piita aah teer kina na, le u wii pam.

15

Pailat aah jin Yesu tibər pu na

(*Matiu 27.1-2, 11-14; Luk 23.1-5; Jənn 18.28-38*)

¹ Kichakpinaanyeeek ni le Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməmək, ni bibəjirb aaninkpiib məmək kal ki kpokl baah ga ɲa pu na. Le bi buu Yesu tikululn, ki di u buen kitin ngbaan aaninkpel u bi yin u ke Pailat na chee, ki di u ɲa uɲaal ni.

² Le Pailat baa u, “Aa ye Juu yaab aabər la aa?”

Le u bui u, “Saah len pu na, ni ye kina.”

³ Le Uwumbər aatotoorninkpiib ngbaan bii u sakpen.

⁴ Le Pailat ki baa u, “Saan len tibaa aa? Li pel baah bii si sakpen pu na.”

⁵ Le Yesu aa ki len tibaa. Waah kaa len tibaa na, le ni gar Pailat pam.

Baah len ke bi ga ku Yesu pu na

(*Matiu 27.15-26; Luk 23.13-25; Jənn 18.39-19.16*)

⁶ Njim ngbaan aayoonn nan saa kan, Pailat ga nyan unaagbiija u kinipaak ban u na lii.

⁷ N-yoonn ngbaan, unaagbiija ubaa nan bi kiyondiik ni, bi yin u ke Barabas. U ni bakadam bi nan dii u na nan tukni kitin ngbaan aaninkpiib, ki ku binib. Nima pu le bi nan di bi ɲa kiyondiik ni.

⁸ Le kinipaak ngbaan dan Pailat chee, ki bui u ke u ɲa

waah ti ɲani pu njim ngbaan yoonn məmək na, ki nyan unaagbiija ubaa lii.

⁹ Le u baa bi, “Ni ban m nyan ni Juu yaab aabər la aa?”

¹⁰ Pailat bee ke Uwumbər aatotoorninkpiib kpa lipi-poln Yesu pu, nima le cha bi di u ɲa uɲaal ni.

¹¹ Le Uwumbər aatotoorninkpiib bui kinipaak ngbaan ke bi tuk Pailat ke u nyan Barabas lii, naa ye Yesu.

¹² Kinipaak ngbaan aah tuk Pailat kina na, le u ki baa bi, “Kina kan, uja u ni yin u ke Juu yaab aabər na, m ga ɲa u kinye?”

¹³ Le bi teen ke, “Kpaa u ndəpuinkoo pu.”

¹⁴ Le Pailat baa bi, “Ba ɲa? U tun bakaa bayoo?”

Le bi moo tar sakpen ke, “Kpaa u ndəpuinkoo pu.”

¹⁵ Le Pailat ban ke u sən bisui. Kina pu na, u nan nyan Barabas lii, le ki cha waajab lue Yesu ɲinaalab, ki di u ɲa biɲaal ni, bi ti kpaa u ndəpuinkoo pu.

Butəb aajab aah yook Yesu pu na

(*Matiu 27.27-31; Jənn 19.2-3*)

¹⁶ Le butəb aajab ngbaan di u buen Pailat aachiln ni, ki yin bijab biken ke bi kuun ni.

¹⁷ Le bi chuu peer waawan-peenkaan, le ki di libəkumaln peen u, ki di ikokon luu kiyikpupuk ki di chinj u,

¹⁸ le ki doon u ke, “Juu yaab aabər, aa pəə ə?”

¹⁹ ki joo lidabil gbaa uyil paab, le ki teei timəotan ləe u,

ki gbaan unimbiin ni ki doon u.

²⁰ Baah ŋa u mbɔnyun ki ti doo na, le bi chuu peer libɔkumaln ngbaan, ki di waawanpeenkaan peen u, ki di u nyan, bi ti kpaɔ u ndɔpuinkoo pu.

Baah kpaɔ u ndɔpuinkoo pu pu na

(*Matiu 27.32-44; Luk 23.26-43; Jɔnn 19.17-27*)

²¹ Baah cha na, le bi ton uja ubaa nsan ni, bi yin u ke Simonn, u ye Sairene aatiŋ aanii la. U nyan ni ntingbaan ni, le ki choo Jerusalem. U nan ye Aleksanda ni Rufus aate la. Le bi chuu u mpɔɔn ke u tun Yesu aadɔpuinkoo.

²² Le bi di Yesu buen nibaa chee, bi yin nima chee ke Golgota. Golgota aatataa le ye ke “Kiyikpaŋ aapepel.”

²³ Baah ti fuu nima chee na, le binib bibaa ban bi tii Yesu ndaan mu nnyɔk ŋmal mu ponn ni na ke u nyun. Le u yii, kaa nyun.

²⁴ Le butɔb aajab ngbaan kpaɔ u ndɔpuinkoo pu, ki di waawanpeenkaan yakr tɔb. Bi nan too inaan ke bi lik bimɔk aah ga kan ni na.

²⁵ Ni nan ye kichakpiik ni, tikur tiwae yoonn la, le bi kpaɔ u ndɔpuinkoo pu.

²⁶ Le bi ŋmee kigbaŋ budabu cha bi ku u na, ki di tam waadɔpuinkoo pu, uyil paab. Bi nan ŋmee ke, “Juu yaab aabɔr.”

²⁷ Bi nan di bififiirb bilee kpaɔ idɔpuinkee pu. Bi di

ubaa kpaɔ uŋangii wɔb, ki di uken kpaɔ uŋangan wɔb. [

²⁸ Le ni gbiin Uwumbɔr Aagbaŋ aah len pu na ke, “Bi ŋa u ke baah ŋani titunwanbirdam pu na.”*]

²⁹ Waah lee ndɔpuinkoo pu na, le binib bi jer nima chee na seei u, ki gbakr biyil, le ki bui u, “Aa mu. Si u len ke aa ga gbaa wii Uwumbɔr Aadichal ki ki maa li iwiin itaa na,

³⁰ sunn ni ndɔpuinkoo ngbaan pu ki ŋmar.”

³¹ Le Uwumbɔr aato-toorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb mu ŋa u mbɔnyun, ki bui tɔb ke, “U gaal biken le bi ŋmar, kaan ŋmaa gaa ubaa lii.

³² Kristo u ga gaa binib lii ki ye Juu yaab aabɔr na, u sunn ni ndɔpuinkoo pu dandana wee, aan ti kan ki gaa u ki kii.”

Le baah di bififiirb bilee bi kpaɔ u chee idɔpuinkee pu na, bi mu sii u.

Yesu aah kpo pu na

(*Matiu 27.45-56; Luk 23.44-49; Jɔnn 19.28-30*)

³³ Nwiin kaasisik ni, le itingbaan mɔmɔk bɔln, ki ti saa nwiin aah kpar pu na.

³⁴ Nwiin aah kpar na, le Yesu teen mpɔɔn pu ke, “Eloi, eloi, lama sabaktani.” Naatataa le ye ke “Maawumbɔr, Maawumbɔr, ba pu aa siir cha mi?”†

³⁵ Binib bi nan si nima chee na ŋun waah teen pu na, le bibaa bui ke, “Li pel man, u yin Elaija la.”

* 15:28 : Lik Aisaya 53.12. † 15:34 : Lik Ilahn 22.1.

³⁶ Le bi ponn ni ubaa san buen ki ti yoor nkiisuk, ki nan di bɔn ndaan mu mɔɔn na ni, le ki di ɲa lidabil pu, ki di ɲa Yesu aamɔb chee ke u moor, le ki bui ke, “Di cha man, aan ti lik ke Elaija ga dan ki nan sunn ni u aan waan dan.”

³⁷ Le Yesu ki teen mpɔɔn pu, le ki kpo.

³⁸ Le likekeln li yakr Uwumbɔr aadiik ni nfum mulee na, chuu kar paacham ki ti saa kitin.

³⁹ Le butɔb aajab aaninkpel u si ndɔpuinkoo ngbaan taab na kan Yesu aah kpo pu na, le ki bui ke, “Mbamɔn, uja ngbaan sil ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la.”

⁴⁰ Bipiib bibaa mu nan bi nima chee, ki si dandar, ki si lik. Bi ponn ni ubaa ye Mari Magdalene, uken mu ye Salome, uken mu ye Mari u ye Jems waatiir ni Joses aana na.

⁴¹ Yesu aah nan bi Galilee na, le bipiib ngbaan nan dii u, ki tun lituln ter u. Bipiib bi wiir ki nan dii u dan Jerusalem na mu nan bi nima chee.

Baah sub Yesu pu na
(*Matiu 27.57-61; Luk 23.50-56; Jɔnn 19.38-42*)

⁴² Kijook aah joor na, le uja ubaa fuu ni, bi yin u ke Josef. U nan ye Arimatea aatin aanii la, ki ye bibɔjirb aaninkpiib ponn ni ubaa, ki kpa liyimbil.

⁴³ U mu nan bi kii Uwumbɔr aanaan aah ga fuu ni buyoonn na. Ni nan ye kitaak ki ga woln juu yaab aakpaakool daal

na, buyoonn bi gor ke bi ji likpaakool daal na. Le Josef buen Pailat chee ni lipobil, ki ti bui u, “Tii mi Yesu aawon.”

⁴⁴ Pailat aah ɲun ke u kpo na, le ni gar u. Le u yin ni bijab aaninkpel na, ki nan baa u ke, “Yesu aah kpo na, ni yunn aa?”

⁴⁵ Le u tuk u waah kpo buyoonn na. Pailat aah ɲun ke u kpo na, le u tii Josef nsan ke u yoor waawon.

⁴⁶ Josef nan daa likekenyaan, ki nyan Yesu aawon ndɔpuinkoo pu, ki di u poo likekeln ngbaan ni, ki di u ti sub kitakpalun ni. Bi nan gbii kitakpalun ngbaan litakpasakpeln libaa aasikakl ni la. Le u di litakpapapaln len mbisamɔb. ⁴⁷ Le Mari Magdalene, ni Mari u ye Joses aana na, kan baah di Yesu aawon sub nin chee na.

16

Yesu aah fikr nkun ni pu na
(*Matiu 28.1-8; Luk 24.1-12; Jɔnn 20.1-10*)

¹ Juu yaab aakpaakool daal aajook, le Mari Magdalene ni Salome, ni Mari u ye Jems aana na, buen ti daa tulalee, bi ti di ɲa Yesu aawon pu.

² Le ki woln kitaak kichakpinaanyeeek ni, nwiin aah laa puu na, le bi buen likaakul ngbaan chee.

³ Tɔ, litakpal li lek kitakpalun ngbaan aamɔb na ye lisakpeln la. Nima pu na, baah cha na, le bi baa tɔb ke, “Nma ga ti biln litakpal na tii timi?”

⁴ Le bi lik, ki kan ke litakpal na aa ki lek.

⁵ Le bi koo likaakul na ponn ni ki kan unachipəən ubaa ka ŋŋangii wəb ki pee libəkupiln fəfək. Le ni gar bi pam.

⁶ Le u bui bi, “Ni taa cha ni gar nimi man. Ni ban Yesu u ye Nasaref aatinj aanii u bi nan kpaa u ndəpuinkoo pu na la. U fikr nkun ni a. Waa bi do. Lik man baah nan di u bil nin chee na.

⁷ Ni li cha ki ti tuk Piita ni waadidiliib biken ke u loln bi pu nsan, ki cha Galilee aatinj ni. Bi ga ti kan u nima, waah nan tuk bi pu na.”

⁸ Le ni gar bipiib na pam, le biwon gbaa. Le bi nyan likaakul na ni, ki san. Ijawaan aah chuu bi na, le baa tuk unii ubaa.

Yesu aah di ubaa mək binib pu na

(*Matiu 28.9-10; Jənn 20.11-18; Luk 24.13-35*)

⁹ Juu yaab aakpaakool daal aah jin ki woln kitaak na aachakpitaawoln, Yesu aah fikr nkun ni na, le u puen di ubaa mək Mari Magdalene. Mari le ye upii u Yesu nan nyan tiyayaar tilole u ni na.

¹⁰ Le Mari buen binib bi nan dii Yesu na chee. Bi nan kpa mpombiin ki ka wii. Le Mari tuk bi ke u kan Yesu, u fikr nkun ni a.

¹¹ Baah ŋun kina na, le baa pak ti.

¹² Nimina aapuwəb, le bi ponn ni bilee nan chuun cha ntingbaan ni. Baah cha na, le Yesu nan di ubaa mək bi. Waa nan bi ke waah nan bi

pu buyoonn Mari Magdalene kan u na.

¹³ Le bi gir buen biken chee, ki ti tuk bi ke bi kan Yesu. Le baa pak baah len pu na.

Yesu aah di ubaa mək waa-didiliib pu na

(*Matiu 28.16-20; Luk 24.36-49; Jənn 20.19-23; Lituln 1.6-8*)

¹⁴ Nimina aapuwəb, le waa-didiliib kipiik ni ubaa ka ji tijikaar. Baah bi ji na, le Yesu di ubaa mək bi, le ki kae bi, ke ba ŋa baa pak binib bi kan u, waah fikr nkun ni aapuwəb na aah len pu na, ke bitafal le pəə. Baa gaa u ki kii mbaməm.

¹⁵ Le u ki tuk bi, “Ni li cha dulnyaa məmək ni, ki di tibənyaan tee tuk binib məmək.

¹⁶ Unii u gaa mi ki kii, ki cha bi muin u nnyun ni na, u ga ŋmar. Unii u kaa gaa mi ki kii na, Uwumbər ga bui ke waabər bii.

¹⁷ Binib bi gaa mi ki kii na ga tun lijinjiir aatun. Maayimbil pu le bi ga nyan tiyayaar binib ni; bi ga len iliin yayan;

¹⁸ bi ga chuu iwaa, le yaan ŋa bi nibaa. Bi yaa nyu liluul kan, laan ŋa bi nibaa. Bi ga di binjaal paan bibum pu, le bi ga pəək.”

Uwumbər aah di Yesu buen paacham pu na

(*Luk 24.50-53; Lituln 1.9-11*)

¹⁹ Tidindaan Yesu aah len bi chee tibər doo na, le Uwumbər di u buen paacham, le u ti kal unjängii wəb.

20 Le waadidiliib buen
ɲipepel məmək ni, ki ti tuk
binib tibɔnyaan tee. Le
Tidindaan ter bi, ki cha bi
tun lijnjiir aatun. Baah tun
lijnjiir aatun na, nima le mək
binib ke baah len tibɔnyaan
ti na, ti gbii. Amii.]

Tibɔnyaan ti LUK ŋmee ti na

1 Maaninkpel Teofilus, binib pam nan pɔɔn bibaa ki ŋmee kigban ponn ni tibɔr ti nan ŋa tikaasisik ni na.

2 Binib bi kan tibɔr ngbaan aah piin ki ti doo pu na mooni ti, ki tuk timi. Le bi ŋmee baah tuk timi pu na.

3 Min Luk, m mu bee mbamɔm tibɔr ngbaan aah piin pu ki ti doo pu na. Nima le m dak ke ni ŋan m mu ŋmee ti, taah piin ki ti saa pu na, ki tii si,

4 aah aa mu bee baah tuk si tibɔr ti na aabamɔn.

Uwumbɔr aatuun aah len ke bi ga maa Jɔnn pu na

5 Buyoonn Herod nan ye Judea aatiŋ aabɔr na, le Uwumbɔr aatotoor ubaa nan bi, bi nan yin u ke Sekaria. U nan ye Abija aamaal ponn ni aanii la. Upuu aayimbil nan ye Elisabef. U mu nan ye Uwumbɔr aatotoor Aaronn aamaal ponn ni aanii ubaa la.

6 Sekaria ni upuu mɔmɔk nan ye bininyaam Uwumbɔr chee, ki dii waakaal mɔmɔk, ki ŋani waah ban pu na, kaa kpa taani ubaa.

7 Baa nan kpa ubo. Elisabef nan ye upiiŋoob la. Bi mɔmɔk mu nan por la.

8-9 Uwumbɔr aatotoorb aakaal aah dii pu na, le bi lee Sekaria, u ti koo Uwumbɔr

Aadichal ni ki see tulalee aayon. Waayoonn aah fuu ni na, le u koo Uwumbɔr Aadichal ni, u ti tun lituln limina.

10 Buyoonn u bi seer tulalee aayon ngbaan tii Uwumbɔr na, le kinipaak sakpen bi li-paal, ki mee Uwumbɔr.

11 Le u kan Uwumbɔr aatuun, baah seer tulalee aayon libimbiln li paab na aañangii wɔb.

12 Sekaria aah kan u na, le ni muk u, le ijawaan chuu u.

13 Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui u, “Sekaria, taa san ijawaan. Uwumbɔr ŋun saameen a. Aapuu Elisabef ga maa ubijabo, ki tii si. Le aa ga yin u ke Jɔnn.

14 U yaa ma u kan, le aa ga li kpa mpopiin pam. Binib pam mu ga li mɔɔni.

15 U ga li ye uninyuun Uwumbɔr chee. Waan nyu ŋisubil aadaan, ki mu aan nyu ndaan mubaa. U ga li gbii Uwumbɔr Aafuur Nyaan buyoonn bi ga maa u na, ki li joo cha.

16 U ga cha nimi Israel yaab pam gir ti dii Bidindaan Uwumbɔr.

17 U ga li kpa Uwumbɔr Aafuur Nyaan, ni mpɔɔn, ke Uwumbɔr aabɔnabr Elaija aah nan kpa pu na, ki ga loln ni Tidindaan pu nsan. U ga cha tetiib ni baabim ki kpaan.* U ga cha binib bi kaa kii Uwumbɔr aamɔb na li kpa nlan, aan bi kpeln, ki li dii bininyaam aah dii pu na. U ga toor binib, bi li ye binib bi

* 1:17 : Lik Malakai 4.5-6.

gor ki kii Uwumbər na.”

18 Le Sekaria bui Uwumbər aatuun ngbaan, “M por a, mpuu mu por a; m ga ɲa kinye ki bee ke saah len pu na ga sil ɲa.”

19 Le Uwumbər aatuun ngbaan bui u, “M ye Gabriel u si Uwumbər aanimbiin ni na la. U tun ni mi ke m nan tuk si tibɔnyaan tee.

20 Ni yaa nan ɲeer kan, maah len pu na ga gbiin. Saah kaa pak maah len pu na, le aa ga ɲa ubir, kaan ki ɲmaa len tibər ki ti saa buyoonn tiwan nimina ga ɲa na.”

21 Le kinipaak ngbaan si lipaal, ki si kii buyoonn Sekaria ga nya ni Uwumbər Aadichal ni na. U nan yunn kaa nyan ni, le ni gar bi pam.

22 Waah nan nyan ni na, waa ɲmaa len bi chee tibər. Nima le cha bi bee ke u kan lijnjiir aawan Uwumbər Aadichal ni. Le u beenin len libir, kaa ɲmaa len tibər.

23 Waawiin aah ye pu u tun lituln Uwumbər Aadichal ni na aah doo na, le u kun.

24 Ni bi ki cha, le upuu Elisabef dek lipuul, ki di ubaa bər iɲmal iɲmu,

25 le ki bui ke, “Uwumbər lik maah bi pu na la, le ki ɲa mi tibulchinn kina ki tii mi, ki nyan mi inimɔɔn ni.”

Uwumbər aatuun aah bui Mari ke u ga maa Yesu pu na

26 Lipuul aah ɲa iɲmal iloob aapuul na, le Uwumbər tun waatuun Gabriel ke u buen Galilee aatiɲ kibaa ni, bi yin ki ke Nasaref,

27 ke u buen usapɔɔn ubaa chee, bi yin u ke Mari. Waa nyi uja. Bi nan puu ke bi ga tii u tichar. Bi yin uchal Josef, u ye Ubər David aamaal ponn ni aanii ubaa la.

28 Le Uwumbər aatuun ngbaan fuu ni Mari chee ki doon u, le ki bui u, “Uwumbər ɲa si tibulchinn sakpen a, ki bi aa chee, ki ɲa tinyoor ɲa aa pu ki jer waah ɲa bipiib mɔmɔk pu na.”

29 Waah len kina na, le ni gar Mari sakpen. Le u dakl lik waah len pu na aatataa.

30 Le u ki bui u, “Mari, taa san ijawaan. Uwumbər ɲa si tibulchinn la.

31 Aa ga dek lipuul, ki maa ubijabo ki yin u ke Yesu.

32 U ga li ye uninyuun la. Bi ga yin u Uwumbər u kaa kpa ɲeen aatɔ na Aajapɔɔn. Tidindaan Uwumbər ga tii u uyaaja Ubər David aanaan.

33 U ga li ye uyaaja Jakob aayaabitiib[†] aabər n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Waanaan aan doo.”

34 Le Mari baa Uwumbər aatuun ngbaan ke, “Maah kaa nyi uja na, m ga ɲa kinye ki maa ubo?”

35 Le u bui u, “Uwumbər Aafuur Nyaan ga sunn ni aa pu. Uwumbər u kaa kpa ɲeen aatɔ na aapɔɔn ga cha aa dek lipuul. Nima pu na, saah ga maa ubo u na ga li ye chain. Bi ga yin u ke Uwumbər Aajapɔɔn la.

36 Lik, aana aabo Elisabef, u por na, u mu pil ubijabo aapuul. Baah nan yin u ke

[†] 1:33 : Jakob aayaabitiib ye Israel yaab la.

upiiŋoob na kpa iŋmal iloob aapuul la;

³⁷ nibaa aa pɔɔ Uwumbɔr chee.”

³⁸ Le Mari bui Uwumbɔr aatuun ngbaan, “M ye Uwumbɔr aanaagbiipii la. Saah len pu na, u cha ni ŋa kina.” Le Uwumbɔr aatuun ngbaan buen.

Mari aah mann Elisabef pu na

³⁹ N-yoonn ngbaan le Mari gor mala ki buen ŋjoo ponn ni, le ki ti buen kitin kibaa ni, ki bi Juda aatin ponn ni,[‡]

⁴⁰ le ki koo Sekaria do, ki doon Sekaria aapu Elisabef.

⁴¹ Elisabef aah ŋun idoon pu na, le waabo fii uponn ni. Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin Elisabef.

⁴² Le u len mpɔɔn pu ki bui Mari, “Uwumbɔr ŋa tinyoor ŋa aa pu ki jer waah ŋa bipiib mɔmɔk pu na, ki ŋa tinyoor ŋa ubo u bi aaponn ni na mu la.

⁴³ Ba ŋa Uwumbɔr nyuŋ mi kina ki cha Ndindaan aana dan nan mann mi?

⁴⁴ Ntafal aah ŋun saadoon na, le maabo fii mponn ni, waah kpa mpopiin pu na.

⁴⁵ Si u gaa Uwumbɔr ki kii na, u ŋa tinyoor ŋa aa pu la, ki ga ŋa waah nan tuk si ke u ga ŋa pu na.”

Mari aah gaa nlahn ki pak Uwumbɔr pu na

⁴⁶ Le Mari bui ke, “M nyuŋni Uwumbɔr nsui ni la.

⁴⁷ M kpa mpopiin sakpen, Uwumbɔr u gaa mi lii na pu.

⁴⁸ U teer mi u ye waanaagbi-ipiigiin na bɔr.

Dandana ki joo cha, binib mɔmɔk ga len ke Uwumbɔr ŋa tinyoor ŋa m pu la,

⁴⁹ ba pu? Uwumbɔr u kpa mpɔɔn na tun litukpaan ki tii mi.

Waayimbil ye chain la.

⁵⁰ Binib bi san u na, u san bi kinimbaak, ni biyaabitiib, ni biyaabisɔsɔk ponn ni ki joo cha.

⁵¹ U mɔk binib waapɔɔn, ki jenn kalmbaanidam bi dak ke bi ye bininyuum na.

⁵² U nyan bibɔrkpaam baanaan ni, ki nyuŋ bigiim.

⁵³ Binib bi nkon joo bi na, u tii bi tijikaar nyaan, bi ji bab.

U cha biwankpadam chuun ni iŋaalpeen.

⁵⁴ Waah nan puu tipuur ti tii tiyaajatiib na, u ŋa kina la, ki ter waatum Israel yaab.

⁵⁵ U teer ki san Abraham ni uyaabitiib kinimbaak n-yoonn mu kaa kpa ndoon na la.”

⁵⁶ Tɔ, Mari nan bi Elisabef do iŋmal itaa, le ki nin gir kun.

Baah ma Jɔnn u muini binib nnyun ni na pu na

⁵⁷ Le ni ŋeer Elisabef maa ubo. Le u ma ubijabo.

⁵⁸ Le udoyaab ŋun ke Uwumbɔr san u kinimbaak

[‡] 1:39 : Ni nan ye iwiin inaa bee iŋmu aasachuln la.

sakpen. Le u ni bi kpaan ki mæni.

⁵⁹ Waabo aawiin iniin daal, le bi dan bi nan gii uchakpaln, le ki ban bi yin u ke Sekaria ke baah yin ute pu na.

⁶⁰ Le una aa kii, ki bui ke bi ga yin u ke Jønn la.

⁶¹ Le bi bui u, “Unii ubaa aa kpa liyimbil limina nimi aamaal ponn ni.”

⁶² Le bi di biŋaal len ute chee, ki baa u ke u ban ke bi yi waabo kinye.

⁶³ Le u bui bi ke bi tii u kigban. Baah tii u na, le u ηmee ke, “Waayimbil le ye Jønn.” Le ni gar bi mæmæk pam.

⁶⁴ Libuul ngbaan ni le Sekaria aalambil læk. Le u piin ki bi len ki pak Uwumbør.

⁶⁵ Le ijawaan chuu bidoyaab mæmæk. Le Judea aatim mumæk bi ηjoo ponn ni na aanib ηun tibør ngbaan.

⁶⁶ Ni nan ηa binib bimæk ηun ti na ilandak. Le bi baa ke, “Ubo ngbaan ga li ye ba aanibol?” Ba pu? Uwumbør aaŋaal nan bi u pu.

Sekaria aah pak Uwumbør pu na

⁶⁷ Le Uwumbør Aafuur Nyaan gbiin Sekaria, u ye Jønn aate na, le ki cha u len Uwumbør aabør:

⁶⁸ “Cha ti pak Tidindaan u ye timi Israel yaab Aawumbør na.

U dan nan ter waanib, ki nyan bi tinaagbiir ni,

⁶⁹ ki tii timi unii u ga gaa timi lii, ki kpa mpæon,

ki ye waatutunn Ubør David

aamaal ponn ni aanii ubaa na.

⁷⁰ U nan cha waabønabtiib chain len kina n-yaayoonn na ki joo cha.

⁷¹ U nan puu tipuur ke u ga nyan timi, timi aadim aaŋaal ni,

ni bimæk nan timi na aaŋaal ni, aan ti ηmar.

⁷² U nan len ke u ga san tiyaa-jatiib kinimbaak,

ki teer waah puu tipuur ti ye chain na bør.

⁷³ U nan puu tipuur tii tiyaaaja Abraham,

⁷⁴ ke u ga nyan timi, timi aadim aaŋaal ni,

aan ti dii u ki taa li san ijawaan,

⁷⁵ ki li bi chain,

ki li kpa mbimbinyaan u chee n-yoonn mæmæk.

⁷⁶ Si, maabo, bi ga yin si ke Uwumbør u kaa kpa ηeen aatə na aabønabr.

Aa ga loln ni Tidindaan pu nsan,

ki toor nsan tii u,

⁷⁷ ki tuk waanib ke u ga di cha baatunwanbir pinn bi,

ki gaa bi lii;

⁷⁸ ba pu? timi Aawumbør kpa tibulchinn,

ki san timi kinimbaak.

U yaa gaa timi lii kan,

ni ga li bi ke nwiin aah puu ni pu na.

⁷⁹ Ni ga woln binib bi bi mbæmbæon

ni ki san nkun ijawaan na pu,

ni ga mæk timi nsan mu ga tii timi nsuudoon na.”

⁸⁰ Le ubo ngbaan muun, ki dii Uwumbør ni usui mæmæk,

le ki nan bi nteersakpiin ni, ki ti saa buyoonn u piin ki bi tuk Israel yaab Uwumbør aabør na.

2

*Baah ma Yesu pu na
(Matiu 1.18-25)*

¹ N-yoonn ngbaan le Ubørkpaan Siisa Agustus len ke binib mòmøk kuun ni ki nan ηmee baayimbil, u lik baah wiir pu na.

² Baah kahn binib kina njan pu na, Kirinius le nan ye Siria aatiη aaninkpel.

³ Le binib mòmøk buen bido aatiη ni, bi ti ηmee baayimbil.

⁴ Josef nan ye Ubør David aamaal ponn ni aanii ubaa la. Nima pu na, u nan nyan Nasaref, kitiη ki bi Galilee aatiη ni na, le ki buen Ubør David aatiη, ki bi yin ki ke Betlehem, ki bi Judea aatiη ni na.

⁵ Le u ni upuu Mari, u kpa lipuul na, buen bi ti ηmee baayimbil.

⁶ Baah bi Betlehem aatiη ni na, le ni ηeer u maa ubo.

⁷ Le u ma waajan aabijabo, ki di u poo likekeln ni, ki di u di ηa tiwakor aah ηmō timoor daka a u ponn ni na; mpaan aa nan ki bi bicham aadiik ponn ni ke bi koo.

Uwumbør aatuuntiib aah fuu ni bipihdam chee pu na

⁸ Bipihdam bibaa nan bi nima chee timoor ni, ki kpa baapiih ki lik i kinyeek.

⁹ Le Uwumbør aatuun dan bi chee. Le Uwumbør aawi-ihn woln bi pu. Le ijawaan chuu bi sakpen.

¹⁰ Le Uwumbør aatuun ngbaan bui bi, “Taa san ijawaan man. M joo ni tibənyaan ti ga tii binib mòmøk mpopiin sakpen na la.

¹¹ Kinyeek kee bi ma unii u ga gaa nimi lii na, Ubør David aatiη ni. Uma le ye Tidindaan Kristo.*

¹² Ni ga kan ubo ngbaan aah poo ηikeken ni, ki dō tiwakor aah ηmō timoor daka a u ponn ni na. Nima le ga li ye liməkl ki tii nimi.”

¹³ Libuul ngbaan ni le Uwumbør aatuuntiib bi wiir sakpen na fuu ni ntuun ngbaan chee, le ki pak Uwumbør, ki len ke,

¹⁴ “Cha ti nyuη Uwumbør u bi paacham na.

Lifuur ga li bi dulnyaa wee ni. Uwumbør san binib kinimbaak la.”

¹⁵ Le Uwumbør aatuuntiib ngbaan gir buen paacham. Le bipihdam ngbaan bui təb, “Cha ti buen Betlehem aatiη ni dandana, ki ti lik Uwumbør aah tuk timi ke tiwan ni ηa nima na.”

¹⁶ Le bi buen mala, ki ti kan Mari, ni Josef, ni ubo ngbaan. Ubo ngbaan dō tiwakor aah ηmō timoor daka a u ponn ni na.

¹⁷ Bipihdam ngbaan aah kan u na, le bi tuk binib Uwumbør aatuun ngbaan aah tuk bi ubo ngbaan aabør pu na.

* **2:11** : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Masiya aatataa le ye ke bi di olif aakpan kpir unii aayil pu ki mək ke u ye Uwumbør yoo.

18 Binib bimək ɲun bipihdam ngbaan aah len pu na, le ni gar bi.

19 Mari le teer tibər timina məmək, ki dakl lik taatataa usui ni.

20 Le bipihdam ngbaan gir buen baapiih chee timoor ni. Baah cha na, le bi nyuɲni Uwumbər ki pak u, baah kan ki ɲun pu na məmək pu; bi kan ki ɲun Uwumbər aatuun ngbaan aah tuk bi pu na.

Baah yin Yesu liyimbil pu na

21 Ubo ngbaan aawiin iniin daal le ni ɲeer bi gii uchakpaln. Le bi yin u ke Yesu. Buyoonn Mari aa nan kee dek lipuul na, le Uwumbər aatuun ngbaan nan bui u ke bi yin u kina.

Baah di Yesu ki di tii Uwumbər pu na

22 Buyoonn ni ɲeer bi ɲa Mari chain, Moses aakaal aah mək pu na, le bi di ubo ngbaan buen Jerusalem, bi ti di u tii Uwumbər.

23 Ni ɲmee Uwumbər aakaal aagbaɲ ni ke bi di njan aabijabo mək ki di tii Uwumbər.

24 Le Josef ni Mari toor kitork ki tii Uwumbər, waakaal aah len pu na. Nkaal ngbaan len ke bi di ɲinanjel ɲilee, bee mbərnanjibim mulee ki di toor kitork ngbaan.

25 Uja ubaa nan bi Jerusalem aatiɲ ni. Bi nan yin u ke Simeonn. U nan ye uninyaan la, ki dii Uwumbər aakaal məmək mbaməm, ki lik bundaln Uwumbər ga nyan Israel yaab baafalaa ni

na. Uwumbər Aafuur Nyaan nan bi u chee,

26 ki nan mək u ke waan kpo, see u kan Uwumbər aanii Kristo u ga gaa binib lii na waahr.

27 Uwumbər Aafuur Nyaan nan cha u koo Uwumbər Aadichal ni, le Yesu aate ni una joo ni Yesu ki di koo ni Uwumbər Aadichal ni, bi ti di u tii Uwumbər. Buyoonn bi di u koo ni na

28 le Simeonn gaa u uɲaal ni, le ki pak Uwumbər, ki bui ke,

29 “Uwumbər, aa ga ɲmaa cha saatutunn nya dulnyaa wee ni, nsu-udoon ni;

ba pu? dandana aa ɲa saah nan len pu na,

30 ki cha nnimbil kan Saabo u ga gaa timi lii na.

31 Aa nan len ke aa ga tun ni u dulnyaa wee ni.

Dandana wee u ga nya, aan binib məmək bee waabər.

32 U ye nwiihn ki ga woln binib bi

kaa ye Israel yaab na aanimbil.

U pu, le binib ga nyuɲ saanib Israel yaab.”

33 Simeonn aah len ubo ngbaan aabər kina na, le ni gar ute ni una.

34 Le Simeonn ɲa Uwumbər aanyoor ɲa bi pu, le ki bui ubo ngbaan aana Mari, “Uwumbər nyan ubo ngbaan ke u sunn timi Israel yaab ponn ni pam taab, ki nyuɲ ti ponn ni pam mu. U ye liməkl li binib pam ga yii li na.

35 Nima le ga kpiir baah dak pu bisui ni na. Aasui mu ga

bii sakpen a, ki ga li wu ke unyoohn na.”

³⁶ Le upininkpel ubaa, u ye Uwumbør aabønabpii, aan bi yin u ke Ana na, mu nan bi. U nan ye Fanuel aabisal, ki ye Aser aanibol ponn ni aanii ubaa la. U nan por sakpen a. U nan bi uchal chee njibin njilole, le uchal kpo cha u, le u ye ukpopii.

³⁷ U nan ye njibin imonko inaa ni njinaa aanii la. U nan bi Uwumbør Aadichal ni n-yoonn məmək, ki dooni u nwiin pu ni kinyeek, ki lulni buməb, ki mee u.

³⁸ N-yoonn ngbaan le u mu fuu ni, ki dooni Uwumbør ubo ngbaan pu, le ki di waabør tuk Jerusalem aanib bimək lik buyoonn Uwumbør ga gaa bi lii na.

Baah gir ni Nasaref aatiŋ ni pu na

³⁹ Yesu aate ni una nan ŋa Uwumbør aakaal aah len pu na məmək, le ki gir kun bido aatiŋ Nasaref ki bi Galilee aatiŋ ni na.

⁴⁰ Le ubo ngbaan muun, ki moo kan mpəən, ki kpa nlan sakpen. Le Uwumbør aanyoor nan bi u pu.

Yesu aah bi Uwumbør Aadichal ni pu na

⁴¹ Libiln mək, ute ni una nan chaa Jerusalem, buyoonn Juu yaab ji Lakr-jer aajim†

⁴² Yesu aah nan ti saa njibin kipiik ni njilee na, le bi buen Jerusalem bi ti ji njim

ngbaan, baah ŋani pu njibin məmək na.

⁴³ Bi nan bi nima ki ti saa buyoonn njim ngbaan aawiin doo na, le ki gir chaa kun. Le Yesu u nan laa ye ubo na gaar Jerusalem ni. Ute ni una mu aa nyi.

⁴⁴ Bi dak ke u bi usachun ŋeen aatətiib ponn ni. Le bi chuun nwimən aasachuln, le ki nin ban u bidoyaab ponn ni, kaa kan u.

⁴⁵ Baah kaa kan u na, le bi gir buen Jerusalem ponn ni, ki ti chuun ban u.

⁴⁶ Iwiin itaa daal le bi ti kan u Uwumbør Aadichal ni. U ka biməməkninkpiib aakaasisik ni, ki pel baah len pu na, ki mu baa bi mbaan,

⁴⁷ ki kpa nlan ki bee baah len pu na aatataa, ki giin kii bi mbaməm. Nima le ni gar binib bimək ŋun na.

⁴⁸ Ute ni una aah kan u na, le ni gar bi pam. Le una baa u, “Maabo, ba ŋa aa ŋa timi kina? M ni aate ban si ni mpombiin.”

⁴⁹ Le u baa bi, “Ba pu ni ban mi? Naa nyi ke ni ye ke m li bi Nte Uwumbør aatuln ni ii?”

⁵⁰ Le baa bee waah len pu na aatataa.

⁵¹ Le u dii bi ki gir Nasaref aatiŋ ni, le ki kii biməi. Le una joo tibør timina məmək usui ni.

⁵² Yesu nan muun ki moo kan nlan, le ki kan kipak binib ni Uwumbør mu chee.

† 2:41 : Bi nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer bundaln Uwumbør aatuun u ku binib na nan lakr bi pu jer na. Lik Nnyam 12.1-27; Ikaal 16.1-8.

3

Jonn u muini binib nnyun ni na aah moon Uwumbər aabər pu na

(Matiu 3.1-12; Mak 1.1-8; Jonn 1.19-28)

1 Buyoonn Ubər kpaan Tiberius Siisa nan jin waanaan njibin kipiik ni njim mu ni, aan Pontius Pailat mu ye Judea aatinj aaninkpel, Herod mu ye Galilee aabər, aan unaal Filip mu ye Iturea aatinj, ni Trakonitis aatinj aabər, Lisanius mu ye Abilene aatinj aabər,

2 aan Anas ni Kayafas mu ye Uwumbər aato-toorninkpiib na, n-yoonn ngbaan le Jonn u ye Sekaria aajapoon na nan bi nteersakpiin ni. Le Uwumbər len u chee tibər nima.

3 Le u bə dii Jəddann aaməəl aatingbaan ni, ki mooni ke, “Kpeln nimi aabimbin man, aan m muin nimi nnyun ni, le Uwumbər ga di cha nimi aatunwanbir pinn nimi.”

4 Waah ɲa kina na, le ni gbiin Uwumbər aabənabr Aisaya aah nan ɲmee pu Uwumbər Aagbaɲ ni na ke,

“Unii ubaa bi nteersakpiin ni ki tar,

‘Toor Uwumbər aasan man

ki ɲa waasan mu li tok ki tii u.

5 Bi ga di titan gbiin tifatann məmək,

ki ber njjoo ni njigongon məmək lii taab,

ki naar isan imək gər na,

ki ɲa isan imək kaa joon na, i li joon tii u.

6 Binib məmək ga kan Uwumbər aah ga gaa bi lii pu na.’”*

7 Le kinipaak nan dan Jonn chee, ki ban ke u muin bi nnyun ni. Le u baa bi, “Nimi ijagen aabim, ɲma sur nimi ke ni nya ntafadaan mu choo na ni?”

8 Ni li tun lituln li ga mək ke ni sil kpeln nimi aabimbin na, ki taa bui ke niyaaja aah ye Abraham na, nima le ga cha ni nyan ntafadaan ni. M tuk nimi la, Uwumbər ga ɲmaa di njitakpal ɲimina kpaln Abraham aayaabitiib.

9 Dandana wee Uwumbər toor kichək ke u ti gaa isui imək kaa lu njisubil ɲi ɲan na, ki di ɲa mmii ni.”

10 Le kinipaak ngbaan baa u, “Kina kan, ti ga ɲa kinye?”

11 Le u bui bi, “Unii u kpa njibəkul ɲilee na, u tii unii u kaa kpa libaa na. Unii u mu kpa tijikaar na, u yakr tii unii u kaa kpa na.”

12 Bilampoogaab mu nan dan u chee, ki ban ke u muin bi nnyun ni, le ki baa u, “Uməməkɲ, ti mu ga ɲa kinye?”

13 Le u bui bi, “Ni taa gaa ɲimombil ki jer baah siin nimi pu na.”

14 Le butəb aajab mu baa u, “Ti mu ga ɲa kinye?”

Le u bui bi, “Ni taa gaa unii ubaa aamombil mpəon man, ki taa galn unii u kaa kpa taani na. Cha ninimbil gbiin nimi aapal.”

* 3:6 : Lik Aisaya 40.3-5.

15 Jɔnn pu, le binib aalan-dak fii. Bi mɔmɔk baa bisui ni ke, “U ye Kristo u ga gaa timi lii na aan waa ye?”

16 Le Jɔnn bui bi mɔmɔk, “Mma muin nimi nnyun ni la. Tɔ, unii u jer mi na mu choo. Maa ɲeer ke m gbiln waanaatak aanmin ki tii u. Uma le ga muin nimi Uwumbɔr Aafuur Nyaan, ni mmii ni.

17 U joo waayikpimbik unjaal ni, u ti chaar waajikaar, ki di ɲjikaabim ɲa lipil ni, ki di tigbengbir see mmii mu kaan junna ni.”

18 Kina le Jɔnn nan sur binib ngbaan, ki di ɲimɔbon aabɔɲ kpee ki sur bi, ki mooni tibɔnyaan ngbaan.

19 U nan sur Ubɔr Herod mu. Herod nan gaa unaal aapuu Herodias, ki ki tun titunwanbir sakpen ki kpee. Nima le cha Jɔnn nan sur u.

20 Le Herod ki tun titunwanbir tiken ki kpee, ki chuu Jɔnn laɲ kiyondiik ni.

Jɔnn aah muin Yesu nnyun ni pu na

(Matiu 3.13-17; Mak 1.9-11)

21 Jɔnn aah nan muin binib nnyun ni na, le u muin Yesu mu nnyun ni. Le Yesu mee Uwumbɔr. Waah bi mee Uwumbɔr na, le kitaapaak chuu piir.

22 Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan sunn ni, ki nan tɔɲ u pu, ki naahn linanjel. Le nneel nyan ni paacham ki len, “Aa ye Njapɔɔn u m gee si na la. Nnimbil gbiin si.”†

Yesu aayaajatiib ponn ni aayimbil

(Matiu 1.1-17)

23 Buyoonn Yesu naahn ke waah ɲa ɲibin piitaa aanii na, le u piin ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Binib nan dak ke u ye Josef aajapɔɔn la.

Josef nan ye Heli aajapɔɔn,

24 Heli mu nan ye Matat aajapɔɔn, Matat mu nan ye Liifai aajapɔɔn,

Liifai mu nan ye Melki aajapɔɔn, Melki mu nan ye Janai aajapɔɔn,

Janai mu nan ye Josef aajapɔɔn,

25 Josef mu nan ye Matatias aajapɔɔn, Matatias mu nan ye Amos aajapɔɔn,

Amos mu nan ye Nahum aajapɔɔn, Nahum mu nan ye Esli aajapɔɔn,

Esli mu nan ye Nagai aajapɔɔn,

26 Nagai mu nan ye Maaf aajapɔɔn, Maaf mu nan ye Matatias aajapɔɔn,

Matatias mu nan ye Se-meinn aajapɔɔn, Se-meinn mu nan ye Josek aajapɔɔn,

Josek mu nan ye Joda aajapɔɔn,

27 Joda mu nan ye Joanann aajapɔɔn, Joanann mu nan ye Resa aajapɔɔn,

Resa mu nan ye Serubabel aajapɔɔn, Serubabel mu nan ye Sealtiel aajapɔɔn,

Sealtiel mu nan ye Neri aajapɔɔn,

28 Neri mu nan ye Melki aajapɔɔn, Melki mu nan ye

† 3:22 : Lik Aisaya 42.1.

Adi aajapṓṓn,
 Adi mu nan ye Kosam aa-
 japṓṓn, Kosam mu nan ye
 Elmadam aajapṓṓn,
 Elmadam mu nan ye Er aa-
 japṓṓn,
 29 Er mu nan ye Josua aa-
 japṓṓn, Josua mu nan ye
 Elieser aajapṓṓn,
 Elieser mu nan ye Jorim aa-
 japṓṓn, Jorim mu nan ye
 Matat aajapṓṓn,
 Matat mu nan ye Liifai aa-
 japṓṓn,
 30 Liifai mu nan ye Sime-
 onn aajapṓṓn, Simeonn
 mu nan ye Juda aa-
 japṓṓn,
 Juda mu nan ye Josef aa-
 japṓṓn, Josef mu nan ye
 Jonam aajapṓṓn,
 Jonam mu nan ye Eliakim
 aajapṓṓn,
 31 Eliakim mu nan ye Melea
 aajapṓṓn, Melea mu nan
 ye Mena aajapṓṓn,
 Mena mu nan ye Matata
 aajapṓṓn, Matata mu nan
 ye Natann aajapṓṓn,
 Natann mu nan ye Ubər
 David aajapṓṓn,
 32 Ubər David mu nan ye
 Jese aajapṓṓn, Jese mu
 nan ye Obed aajapṓṓn,
 Obed mu nan ye Boas aa-
 japṓṓn, Boas mu nan ye
 Salmonn aajapṓṓn,
 Salmonn mu nan ye Na-
 sonn aajapṓṓn,
 33 Nasonn mu nan ye
 Aminadab aajapṓṓn,
 Aminadab mu nan ye
 Adminn aajapṓṓn,
 Adminn mu nan ye Arni
 aajapṓṓn, Arni mu nan

ye Hesronn aajapṓṓn,
 Hesronn mu nan ye Peres
 aajapṓṓn, Peres mu nan
 ye Juda aajapṓṓn,
 34 Juda mu nan ye Jakob aa-
 japṓṓn, Jakob mu nan ye
 Aisak aajapṓṓn,
 Aisak mu nan ye Abraham
 aajapṓṓn, Abraham mu
 nan ye Tera aajapṓṓn,
 Tera mu nan ye Nahor aa-
 japṓṓn,
 35 Nahor mu nan ye Serug
 aajapṓṓn, Serug mu nan
 ye Reu aajapṓṓn,
 Reu mu nan ye Peleg aa-
 japṓṓn, Peleg mu nan ye
 Eber aajapṓṓn,
 Eber mu nan ye Sela aa-
 japṓṓn,
 36 Sela mu nan ye Kainann
 aajapṓṓn, Kainann mu
 nan ye Afaksad aajapṓṓn,
 Afaksad mu nan ye Sem aa-
 japṓṓn, Sem mu nan ye
 Nowa aajapṓṓn,
 Nowa mu nan ye Lamek
 aajapṓṓn,
 37 Lamek mu nan ye
 Metusela aajapṓṓn, Me-
 tusela mu nan ye Enok
 aajapṓṓn,
 Enok mu nan ye Jared aa-
 japṓṓn, Jared mu nan ye
 Mahalaleel aajapṓṓn,
 Mahalaleel mu nan ye Ke-
 nann aajapṓṓn,
 38 Kenann mu nan ye Enos
 aajapṓṓn, Enos mu nan
 ye Sef aajapṓṓn,
 Sef mu nan ye Adam aa-
 japṓṓn, Uwumbər le nan
 naan Adam.

Kinimbəŋ aah təŋ Yesu pu na
(*Matiu 4.1-11; Mak 1.12-13*)

¹ Yesu, u nan gbii Uwumbər Aafuur Nyaan na nan nyan Jəɔdann aaməɔl chee. Le Uwumbər Aafuur Nyaan cha u buen nteersakpiin ni,

² le kinimbəŋ ti təŋ u nima, iwiin imonko ilee. Iwiin imonko ilee ngbaan Yesu aa jin nibaa. Le iwiin ngbaan aah jer na, nkon chuu u.

³ Le kinimbəŋ bui u, “Aa yaa ye Uwumbər Aajapəɔn kan, bui litakpal limina aan li kpaln tijikaar.”

⁴ Le Yesu bui ki ke, “Ni ŋmee Uwumbər Aagban ni ke, ‘Tijikaar baanja aan ŋmaa tii unii liməfal.’”

⁵ Le kinimbəŋ di u buen lijoon li fək na paab, ki ti mək u dulnyaa wee ni aanaan məmək libuul ngbaan ni,

⁶ le ki bui u, “M ga di mpəɔn mumina məmək, ni mu aawangol tii si. Bi nan di ni məmək tii mi la. M mu ga ŋmaa di ni tii unii u m ban na.

⁷ Aa yaa gbaan nnimbiin ni ki pak mi kan, sin le ga li yeh ni məmək.”

⁸ Le Yesu bui ki ke, “Ni ŋmee Uwumbər Aagban ni ke, ‘Li pak Aadindaan Uwumbər ki dii uma baanja.’”

⁹ Le kinimbəŋ di u buen Jerusalem, ki ti di u təŋ Uwumbər Aadichal paab, le ki bui u, “Aa yaa ye Uwumbər Aajapəɔn kan, lir ni kitin;

¹⁰ ni ŋmee Uwumbər Aagban ni ke,
‘U ga tuk waatuuntiib ke bi li lik si.

¹¹ Le bi ga li joo si binjaal ni, aataal taa gbeer litakpal.’”

¹² Le Yesu bui ki ke, “Uwumbər Aagban len ke, ‘Taa təŋ Aadindaan Uwumbər.’”

¹³ Kinimbəŋ aah təŋ Yesu ntəŋ məmək ki ti doo na, le ki laa siir cha u.

Yesu aah piin waatuln Galilee aatiŋ ni pu na

(*Matiu 4.12-17; Mak 1.14-15*)

¹⁴ N-yoonn ngbaan le Yesu gir kun Galilee aatiŋ ni. Uwumbər Aafuur Nyaan aapəɔn mu bi u ni. Le waayimbil moon Galilee aatingbaan məmək ni.

¹⁵ Le u koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbər aabənyaan. Le binib məmək nyuŋ u.

Nasarefaatiŋ aanib aah yii Yesu pu na

(*Matiu 13.53-58; Mak 6.1-6*)

¹⁶ Yesu nan ti fuu Nasarefaatiŋ, baah nan kpiin u nin chee na. Juu yaab aakpaakool daal, le u koo mmeen aadiik ni, waah ŋani pu n-yoonn məmək na. Le u fi sil ke u karn Uwumbər Aagban ni.

¹⁷ Le bi nan di Uwumbər aabənbr Aisaya aagban di tii u. Le u kpar kigban ngbaan, ki kan nin chee ŋmee ke,

¹⁸ “Uwumbər Aafuur Nyaan bi m ni;

u nyan mi ke m tuk bigiim tibənyaan tee.

U tun ni mi ke m nan səŋ binib bi kpa mpombiin na aasui,

ki tuk binaagbiib ke m
gaa bi lii la,
ki tuk bijoom ke m likr
binimbil,
ki nyan bifalaadam
baafalaa ni,

19 ki tuk binib ke buyoonn
Uwumbør ga gaa
waanib lii na fuu ni.”*

20 Le Yesu ki kpab kigban
ngbaan, ki ki giin ki tii
mmeen aadiik ni aatotoor
ngbaan, le ki kal. Le binib
bimæk bi mmeen aadiik ni na
aanimbil kal u pu.

21 Le u bui bi, “Naah n̄un
Uwumbør Aagban ni aabør ti
din wee na gbiin la.”

22 Le bi mòmæk pak u. Waah
len iliinyaan pu na, le ni gar
bi pam. Le bi baa tøb, “Waa ye
Josef aajapœon la aa?”

23 Le u bui bi, “M bee ke
ni ga bui mi liyatanakl limina,
‘Dakta, tii aabaa laafee.’ Ni ga
ki bui mi, ‘Ti n̄un saah tun li-
jinjiir aatun Kapenaum aatin
ni pu na. Tun kina do chee na,
saatin ponn ni.’

24 M tuk nimi mbamøn la,
binib aan nyun Uwumbør
aabønabr ubaa udo aatin ni.

25 “Li pel man, Elaija aay-
oonn na, utaal aa nan nun
n̄ibin n̄itaa ni in̄mal iloob. Le
nkon sakpem lir kitiñ ngbaan
ni. N-yoonn ngbaan Israel
yaab yonn ni bikpopiib nan
bi ki wiir.

26 Uwumbør mu aa nan tun
Elaija u ti ter bi ponn ni ubaa.
U nan tun u Sarefaf aatin, ki
bi Saidonn aatin ni na, ke u ti
ter ukpopii u bi nima na.

27 Uwumbør aabønabr
Elaisa aayoonn na, bikøndam
nan bi Israel yaab ponn
ni ki wiir; le Uwumbør aa
cha bi ponn ni ubaa pœk.
Naamann, u nan ye Siria
aatin aanii na baanja le u nan
cha u pœk.”

28 Yesu aah len kina na, le
binib bimæk bi mmeen aadiik
ni na gee lin̄uul sakpen,

29 le ki fii, ki chuu nyan u
kitiñ ngbaan ni, ki di u buen
baatin aah bi lijool li paab
na, bi ti di u lii lijool ngbaan
aataab.

30 Le u bœ dii bikaasisik ni ki
buen.

*Yesu aah nyan tiyayaar uja
ni pu na*

(Mak 1.21-28)

31 U nan fuu Kapenaum, ki-
tiñ ki bi Galilee aatin ni na. Le
Juu yaab aakpaakool daal u
koo mmeen aadiik ni, ki ti tuk
binib Uwumbør aabør.

32 Waah tuk bi tibør ti na, le
ni gar bi pam. Ba pu? waabør
nan kpa mpœon.

33 Le uja u tiyayaar joo u na
bi mmeen aadiik ngbaan ni,
le ki teen mpœon pu ke,

34 “Sin Yesu u ye Nasaref
aatin aanii na, aa ban ba ti
chee? Aa dan aa nan n̄a timi
yœli la aa? M nyi si. Aa ye
Uwumbør aanii u ye chain na
la.”

35 Le Yesu kae tiyayaar ng-
baan, ki len ke, “N̄mim. Di
uja ngbaan lii.” Le tiyayaar
ngbaan di u lii kitiñ, ki nyan
cha u. Taah lii u kitiñ na, naa
n̄a u nibaa.

36 Le ni gar bi mòmæk pam.
Le bi baa tøb, “Ba aabœboln

* 4:19 : Lik Aisaya 61.1-2.

sɔ? U kpa yiko ni mpɔɔn le ki tuk tiyayaar ke ti di binib lii. Le ti kii waamɔb.”

³⁷ Le Yesu aayimbil moon nipepel mɔmɔk, nima chee.

Yesu aah tii bibum pam laafee pu na

(*Matiu 8.14-17; Mak 1.29-34*)

³⁸ Yesu nan nyan mmeen aadiik ni, ki buen Simonn aadichal ni. Le Simonn aapuu aana aawon ton sakpen. Le bi mee Yesu ke u ter u.

³⁹ Le Yesu dan nan sil jonn u pu, le ki kae iween ijoo u na. Le uwon sɔɲ. Libuul ngbaan ni le u fii, ki chann bi tichann.

⁴⁰ Tɔ, nwiin aah bi lir na, le binib bimɔk kpa bibum bido na joo ni bi Yesu chee. Le iween aabɔɲ aabɔɲ joo bi. Le u di unjaal paan bi mɔmɔk pu, ki cha bi pɔɔk.

⁴¹ Le tiyayaar mu di binib pam lii, ki teen ke, “Aa ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la.”

Tiyayaar ngbaan bee ke u ye Kristo u gaa binib lii na. Nima pu le u kae ti, kaa cha ti len tibaa.

Yesu aah tuk binib Uwumbɔr aabɔr Judea aatin ni pu na

(*Mak 1.35-39*)

⁴² Naah woln kichakpinaanyeek ni na, le u nyan nima, ki buen nibaa chee, ki ti bi ubaa. Le kinipaak ngbaan bi ban u. Baah ti kan u na, le bi ganj u ke u taa buen cha bi.

⁴³ Le u bui bi, “See m buen ntim muken ponn ni, ki ti tuk bi mu Uwumbɔr aanaan

aabɔnyaan. Nima le cha Uwumbɔr tun ni mi.”

⁴⁴ U nan bɔ dii Juu yaab aatim ni, le ki koo mmeen aadir ni, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr.

5

Yesu aah yin njan aadidilib pu na

(*Matiu 4.18-22; Mak 1.16-20*)

¹ Daalbaadaal le Yesu nan si Genesaret Aanyusakpem aagbaan,* le kinipaak gob u, ki mueni u, bi nɲun Uwumbɔr aabɔr.

² Le u kan inɔi ilee nnyusakpem aagbaan. Bijanbam aa bi i ponn ni. Bi nan bi nibaa chee, ki bi finni baapɔr.

³ Le Yesu koo buɲɔb bubaa ponn ni, bu ye Simonn yaab na, le ki bui u ke u foor buen nnyun ponn ni siib. Baah foor siib na, le u kal nima chee buɲɔb na ponn ni, le ki tuk kinipaak ngbaan Uwumbɔr aabɔr.

⁴ Waah tuk bi ti doo na, le u bui Simonn, “Buen nnyun aah nyoo nin chee na, aan ni ti mee tipɔr ngbaan ki chuu ijan.”

⁵ Le Simonn bui u, “Ndinnaan, ti ban ijan kinyeek na mɔk linimaln, kaa kan nibaa. Tɔ, saah len pu na, m ga mee tipɔr na nnyun ni.”

⁶ Le bi mee tipɔr, ki chuu ijan pam. Le tipɔr ngbaan ban ti kar.

⁷ Le bi kab binjaal ki yin binjeen aatɔtiib bi bi buɲɔb buken ponn ni na ke bi dan

* 5:1 : Genesaret Aanyusakpem: Bi ki yin mu ke Galilee Aanyusakpem la.

nan ter bi. Le bi dan, ki nan nyan ijan ki gbiin iŋɔi ilee ngbaan mɔmɔk. Nima le cha iŋɔi ngbaan ban i muin.

⁸ Simonn Piita aah kan kina na, le u gbaan Yesu aanimbiin ni, ki bui u, “Ndindaan, siir m chee. M ye titunwanbir daan la.”

⁹ Baah chuu ijan sakpen pu na, le ni gar Simonn ni binib bimɔk bi u chee na,

¹⁰ ni Sebedee aajapɔtiib Jems ni Jɔnn bi nan ye Simonn aatutuŋeertiib na. Le Yesu bui Simonn, “Taa san ijawaan. Dandana ki joo cha, aa ga li ban binib tii Uwumbɔr la.”

¹¹ Le bi dar baanɔi cha n-gbaan, ki di cha ni mɔmɔk, ki dii Yesu.

Yesu aah cha ukɔndaan pɔɔk pu na

(Matuu 8.1-4; Mak 1.40-45)

¹² Yesu nan bi kitiŋ kibaa ni. Ukɔndaan ubaa mu bi nima. Waah kan Yesu na, le u dan nan gbaan unimbiin ni, ki di unimbil chin kitiŋ, ki gan u, le ki bui u, “Ndindaan, aa yaa gee kan, aa ga ŋmaa cha m pɔɔk.”

¹³ Le Yesu taln unjaal ki meeh u, ki bui u, “M gee. Aa pɔɔk.” Libuul ngbaan ni, le u pɔɔk.

¹⁴ Le Yesu bui u, “Taa tuk unii ubaa. Li cha Uwumbɔr aatotoor chee, ki ti di aabaa mɔk u, ki toor kitork tii Uwumbɔr ke Moses aakaal aah siin pu na. Nima le ga mɔk binib ke aa pɔɔk a.”

¹⁵ Le Yesu aayimbil moo moon ŋipepel mɔmɔk. Le kini-paak sakperj kuun u chee ke bi ŋun waah len pu na, ki ban ke u cha bi ponn ni bi ye bimum na pɔɔk.

¹⁶ N-yoonn, n-yoonn kan, le u ti nya bi chee, ki buen kipɔɔk ni, u ti mee Uwumbɔr.

Yesu aah cha uja u aawon faan na pɔɔk pu na

(Matuu 9.1-8; Mak 2.1-12)

¹⁷ N-yoonn ngbaan le Yesu nan bi tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Le Farisii yaab ni ikaal aamɔmɔkb bi nyan ni Galilee aatingbaan ni, ni Judea aatingbaan ni, ni Jerusalem na, nan ka u chee. Uwumbɔr aapɔɔn nan bi u chee, le u cha bimum pɔɔk.

¹⁸ Le bijab bibaa lulu ni uja u aawon faan na likekeln ni, ki ban bi di u koo ni kidiik ni, ki di u bil Yesu aanimbiin ni.

¹⁹ Binib aah nan wiir pu na, baa kan mpaan bi koo ni. Le bi jon kidiik ngbaan paab,[†] le ki chee liboln, ki di u di lulu ni, ki di u bil kidiik ponn ni, Yesu aanimbiin ni.

²⁰ Le Yesu kan baah gaa u ki kii pu na, le ki bui uja u aawon faan na, “Njɔ, m di cha saatunwanbir pinn si.”

²¹ Waah len kina na, le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ni Farisii yaab dak bisui ni ke, “U ye ŋma ki sii Uwumbɔr? Ubaa aan ŋmaa di cha pinn titunwanbir see Uwumbɔr baanja.”

[†] 5:19 : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idɔ paan puln tidir paab, le ki di titan pɔr biin. Bi nan maa ŋbimbin le ki taa joi kidiik aapaacham.

22 Yesu nan bee baah dak pu na, le ki baa bi, “Ba pu ni dak kina nisui ni?”

23 Maah len ke m di cha waatunwanbir pinn u na le pɔɔ aan m yaa len ke ‘Fiin ki li chuun’ le pɔɔ?

24 M ga mək nimi ke min Unibən Aabo kpa mpɔɔn dularyaa wee ni ke m di cha pinn titunwanbir.” Waah len kina na, le u bui uja u aawon faan na, “M bui si la, fii ki yoor saawandookaan ki li chaa kun.”

25 Libuul ngbaan ni le u fii binibil ni, ki yoor waawandookaan, ki chaa kun, le ki chuun nyuɲni Uwumbɔr.

26 Le ni gar bi məmək pam. Le bi nyuɲ Uwumbɔr, ki san ijawaan, ki bui ke, “Din, le ti kan lijnjiir aawan.”

Yesu aah yin Liifai pu na

(*Matiu 9.9-13; Mak 2.13-17*)

27 Nee aapuwɔb, le Yesu nyan nima. Waah cha na le u kan ulampoogaar ubaa, bi nan yin u ke Liifai. U ka baah gaal lampoo nin chee na. Le Yesu bui u, “Li dii mi.”

28 Le u di cha waawan məmək ki fii, ki dii u.

29 Le Liifai ɲa tijikaar sakpen waadichal ni ki tii Yesu. Le bilampoogaab pam ni binib biken dan nan ka ji bi chee tijikaar.

30 Le Farisii yaab ni Uwumbɔr aakaal aaməməkbi bi mu ye Farisii yaab na bi ɲulni, le ki baa Yesu aadidiliib, “Ba ɲa ni ni bilampoogaab ni titunwanbirdam kpaan ki ji tijikaar ki nyu?”

31 Le Yesu bui bi, “Binib bi kpa laafee na aa ban dɔkta, see bi bun na le ban dɔkta.

32 Maa dan ke m nan yin bininyaam. M dan ke m nan yin titunwanbirdam ke bi nan kpeln baabimbin la.”

Kimɔlul aabɔr

(*Matiu 9.14-17; Mak 2.18-22*)

33 Binib bibaa nan dan ki nan tuk Yesu, “Jɔnn aadidiliib ni Farisii yaab aadidiliib lulni bumɔb kpala kpala, ki mee Uwumbɔr. Le saadidiliib ma ji ki nyu.”

34 Le u baa bi, “Ni ga ɲmaa cha bicham bi dan bi nan ji ubɔndinn aajim na lul bumɔb buyoonn upiidinn bi bi chee na aa? Aayii.

35 N-yoonn choo, le bi ga chuu nyan upiidinn na bi chee mpɔɔn. N-yoonn ngbaan le bi ga lul bumɔb.”

36 Le u ki ɲakl bi liyatanjakl ke, “Ubaa aan chuu gii lekr libɔkupɔln aakekengeln ki ti di leɲ libɔkukupkl. U yaa ɲa kina kan, u ga bii lipɔln na. Libɔkupɔln aageln ni libɔkukupkl ngbaan aa ɲak.

37 Ubaa mu aan di ndawiin ki di ɲa kilookpok ponn ni. U yaa ɲa kina kan, kilookpok ngbaan ga puu ki bii. Ndaan na mu ga kpir.

38 See bi di ndawiin ɲa kiloopɔɲ ni.

39 Unii mu yaa nyu ndakpaan kan, waan ki ban ndapɔm. U ga len ke mu kpok na le mɔ.”

6

Juu yaab aakpaakool daal aabər

(*Matiu 12.1-8; Mak 2.23-28*)

¹ Juu yaab aakpaakool libaa daal, le Yesu ni waa-didiliib bə dii kisaak kibaa ponn ni. Le waadidiliib geei tijikaar ki per ki ɲmə.

² Le Farisii yaab bibaa nan baa bi, “Ba ɲa ni ɲani kina? Timi aakaal aa kii ke ni ɲa kina likpaakool daal.”

³ Le Yesu baa bi, “Naa karn Ubər David aah nan ɲa pu na aa? Nkon nan joo u ni waanib.

⁴ Le u koo Uwumbər Aadichal ni, ki di Uwumbər aaboroboro ɲman, ki joo tii waanib mu, bi ɲman. Baah ɲa kina na, le bi bii Moses aakaal mu len ke Uwumbər aatotoorb baanja le ga ɲmə boroboro ngbaan na.

⁵ “Tə, min Unibən Aabo le ye likpaakool daal mu Aadindaan.”

Yesu aah cha uja u aanjaal faan na pəək pu na

(*Matiu 12.9-14; Mak 3.1-6*)

⁶ Juu yaab aakpaakool liken daal, le Yesu ki koo mmeen aadiik ni, ki tuk binib Uwumbər aabər. Le uja u aanjangii faan na bi nima.

⁷ Le Uwumbər aakaal aaməmək b ni Farisii yaab lik Yesu, ke u ga cha u pəək likpaakool daal aan waan cha u pəək. Bi ban bi kan nsan aan ki galn u, ke u bii likpaakool daal.

⁸ Le Yesu bee baalandak, le ki bui uja u aanjaal faan na,

“Dan nan sil do binib aanim-biin ni.” Le u fii ti sil nima.

⁹ Le Yesu baa bi, “Likpaakool daal kan, ti ɲa ni ɲan na aan ni kaa ɲan na? Ti tii unii liməfal aan ti ku u? Timi aakaal mək timi kinye?”

¹⁰ Le u lik bi məmək, le ki bui uja u aanjaal faan na, “Taln aanjaal.” Le u taln unjaal. Le mu pəək.

¹¹ Le bi gee linjuul Yesu pu pam, le ki kpokl baah ga ɲa u pu na.

Yesu aah nyan waakpambalb kipiik ni bilee pu na

(*Matiu 10.1-4; Mak 3.13-19*)

¹² N-yoonn ngbaan le Yesu jon lijool paab, u ti mee Uwumbər, le ki mee u kinyeek ngbaan ki ti woln kitaak.

¹³ Naah woln kichakpinaany-eek ni na, le u yin waadidiliib ke bi dan u chee, le ki nyan bi ponn ni bijab kipiik ni bilee, ki yin bi ke waakpambalb.

¹⁴ Baayimbil sə; Simonn u Yesu duln u ke Piita na, ni unaal Andru; ni Jems, ni Jənn, ni Filip, ni Batolomiu,

¹⁵ ni Matiu, ni Tomas, ni Jems u ye Alfeus aajapəən na; ni Simonn u nan ban u kuln waatiɲ aadim na;

¹⁶ ni Judas u ye Jems aajapəən na; ni Judas Iskariot u ga nan kooh Yesu na.

Yesu aah moon Uwumbər aabər ki cha bibum pəək pu na
(*Matiu 4.23-25*)

¹⁷ Le Yesu sunn ni lijool ngbaan paab, ki nan sil nin chee ɲak na. Waakpambalb ngbaan mu bi u chee. Binib bi dii u na mu bi u chee ki

wiir. Kinipaak ki nyan ni Judea aatingbaan məmək ni, ni Jerusalem, ni nnyusakpem aatim Taya ni Saidonn aatingbaan ni na, mu bi nima.

¹⁸ Bi dan ke bi nan n̄un waaliin, ki ban ke u tii bi ponn ni bi ye bimum na laafee. Le u cha bi pək, ki cha binib bi tiyayaar joo bi na mu pək.

¹⁹ Le kinipaak ngbaan məmək ban ke bi di binjaal meeh u; ba pu? mpəon nyan u ni, ki cha bi məmək pək.

Uwumbər aanyoor ni tibəbir aabər
(*Matiu 5.1-12*)

²⁰ Yesu nan lik waadidiliib le ki bui ke:

“Nimi bi ye bigiim na,
Uwumbər aanyoor bi ni pu;
nimi le yeh Uwumbər aanaan.

²¹ Nimi bi nkon joo nimi dandana na,
Uwumbər aanyoor bi ni pu;
ni ga nan ji ki bab.

Nimi bi wii dandana na,
Uwumbər aanyoor bi ni pu;
ni ga nan laa.

²² “Binib yaa nan nimi, ki yakr ni chee, ki sii nimi, ki yin nimi mbiindam, min Unibən Aabo pu kan, Uwumbər aanyoor bi ni pu.

²³ Bi yaa n̄a nimi kina kan, ni li kpa mpopiin sakpen ki li məoni; ba pu? ni ga nan kan tinyoor sakpen paacham. Kina le biyaajatiib nan n̄a Uwumbər aabənabtiib falaa.

²⁴ Nimi biwankpadam, tibəbir ga li bi ni pu;

ba pu? ni puen kan ni mə na la.

²⁵ Nimi bi ji babr dandana na, tibəbir ga li bi ni pu.

Nkon ga nan chuu nimi.

Nimi bi laa dandana na, tibəbir ga li bi ni pu.

Ni ga nan li kpa mpombiin ki li wii.

²⁶ “Binib məmək yaa pak nimi kan, tibəbir ga li bi ni pu. Kina le biyaajatiib nan pak binjman̄mannim bi nan n̄manni ke bi ye Uwumbər aabənabtiib na.”

Naah ga n̄a nimi aadim pu na
(*Matiu 5.38-48; 7.12a*)

²⁷ “M tuk nimi bi pel na, ni li gee nimi aadim man, ki n̄a binib bi nan nimi na tin̄ann,

²⁸ ki n̄a Uwumbər aanyoor n̄a binib bi seei nimi na pu, ki mee Uwumbər tii binib bi n̄a nimi bakaa na.

²⁹ Unii yaa faa si kitapak kibaa kan, cha u faa kiken mu. Unii yaa gaa saakekeln aa chee kan, di saabəkul mu ki kpee u.

³⁰ Unii umək mee si tiwan na kan, tiin u. Unii yaa yoor saawan kan, taa bui u ke u giini ni.

³¹ Naah ban ke binib li n̄ani nimi pu na, ni mu li n̄ani bi kina.

³² “Ni yaa gee binib bi gee nimi na baanja kan, ni kpa tinyoor Uwumbər chee ee? Titunwanbirdam mu gee binib bi gee bi na la.

³³ Ni yaa ter binib bi ter nimi na baanja kan, ni kpa tinyoor Uwumbər chee ee? Titunwanbirdam mu n̄ani kina la.

34 Ni yaa pinn binib bi ga giin tii nimi na baanja kan, ni kpa tinyoor Uwumbør chee ee? Titunwanbirdam mu pinni titunwanbirdam ke bi ki giin baah pinn bi pu na tii bi.

35 Ni ma kan, ni li gee nimi aadim, ki na bi tinann, ki pinn binib tiwan, ki taa ki li ban ni. Le Uwumbør ga tii nimi tinyoor sakpen. Ni ga li ye Uwumbør u kaa kpa neen aato na aabim. Uma le nani titunwanbirdam ni binib bi kaa dooni u na tibulchinn.

36 Ni li kpa linimbaasaln ke Nite Uwumbør aah kpa pu na.”

*Ni taa galni binib
(Matiu 7.1-5)*

37 “Ni taa ji binib tibør, le Uwumbør mu aan ji nimi tibør. Ni taa galni binib, le Uwumbør mu aan galn nimi. Ni di cha pinn binib man, le Uwumbør mu ga di cha pinn nimi.

38 Tiin binib man, le Uwumbør mu ga tii nimi. U ga tii nimi sakpen. Mbamøn, u ga lee gbiin nimi lisambil, le ki yek yek, ki ki lee kpee, le ki nyii nyii ki moo lee kpee aan li ti bar kpir, aan ki di tii nimi. Naah tii binib pu na, Uwumbør mu ga giin kina le ki tii nimi.”

39 Le Yesu nakl bi liyatanakl ke, “Ujoon ga nmaa mæk ujoon nsan aa? Bi mømæk bilee aan lir libuul ponn ni ii?”

40 Unii u bae mbaem na aa jer waamømækr. Unii umæk bae mbaem ki chikr na ga li bi ke waamømækr aah bi pu na la.

41 “Ba na aa lik ki waa lidøchøl li bi aana aabo aanimbil ni na, kaa tee waa jaatølk u bi aayaan ni na?”

42 Aa yaa kaa waa jaatølk u bi aabaa aanimbil ni na kan, aa ga tee na kinye ki bui aana aabo ke, ‘Nna aabo, cha m nyan lidøchøl li bi aanimbil ni na?’ Sin unmanmann, chuu nyan jaatølk u bi aanimbil ni na waahr, aan ki li waa mbamøm, aan ki nan nyan aana aabo yaan ni lidøchøl.”

*Naah ga na pu ki bee unii
aabimbin na*

(Matiu 7.16-20; 12.33-35)

43 “Busub bu nan na aan lu nisubil ni kaa nan na. Busub bu kaa nan na mu aan lu nisubil ni nan na.

44 Busub aasubil pu, le aa ga bee bu aah ye busub bu na. Binib aa ker saasaa bukokom pu, kaa ker nkakan ichakpee-jagar pu.

45 Ilandak nyaan bi uninyaan aasui ni, le ki cha u len ni nan na. Ilandakbir bi mbiindaan aasui ni, le ki cha u len ni bir na. Ba pu? ilandak i gbiin unii aasui ni na, ima le u ga len.”

*Bidimaab bilee aabør
(Matiu 7.24-27)*

46 “Ba pu ni yin mi ke ‘Dindaan, Dindaan,’ kaa nani maah tuk nimi ke ni na pu na?”

47 Unii umæk dan m chee, ki nun maaliin, ki nani kina na, m ga mæk nimi waah naahn udaan u na.

48 U naahn uja u ban u maa kidiik, ki gbii ni nyoo, ki maa lidinyikl nitakpal pu na la. Le nwam nyan, ki puu ki yur

kidiik ngbaan, le kaa deni; ba pu? u maa ki mbaməm.

49 Unii u n̄un maaliin, kaa n̄ani kina na naahn uja u maa kidiik kitin̄ pu, kaa puen gbii mbuu ki maa lidinyikl na la. Le nwam nyan ki puu yur ki. Libuul ngbaan ni le ki lir kookoo.”

7

Yesu aah cha butəb aajab aaninkpel aanaagbiija pəək pu na

(Matiu 8.5-13)

1 Waah len tibər timina binib aatafal ni ki ti doo na, le u buen Kapenaum aatin̄ ni.

2 Le butəb aajab nkub aaninkpel ubaa nan kpa unaagbiija ubaa ki gee u sakpen. Le unaagbiija ngbaan bun, ki ban u kpo.

3 Le butəb aajab aaninkpel ngbaan n̄un Yesu aabər, le ki tun ni Juu yaab aaninkpiib u chee, bi nan bui u ke u dan nan cha waanaagbiija pəək.

4 Juu yaab aaninkpiib ngbaan aah fuu ni Yesu chee na, le bi gar̄ u ki bui ke, “Butəb aajab aaninkpel n̄eer ke aa ter u.

5 U gee timi aanib, ki maa mmeen aadiik tii timi.”

6 Le Yesu dii bi buen. Waah ti peen butəb aajab aaninkpel ngbaan aadichal na, le uninkpel ngbaan tun ni ujt̄iib ke bi tooh u nsan ni, ki ti bui u, “Tidindaan, butəb aajab aaninkpel ke: Taa ki n̄ani falaa, ke waa n̄eer aa dan udo ki koo waadiik ni.

7 U mu aa dak ke u n̄eer u dan aa chee. Aa yaa po sil

nsan ni ki len kan, waanaagbiija ga pəək.

8 Uma ubaa kii uninkpel aaməb, ki mu ye butəb aajab aaninkpel la, le ki bui ubaa, ‘Li cha,’ le u buen; ki bui ubaa mu, ‘Dan,’ le u dan; le ki bui waanaagbiija, ‘Na kina,’ le u n̄a.”

9 Yesu aah n̄un waah len pu na, le ni gar̄ u pam. Le u fenn ki toj kinipaak ki dii u na, le ki bui bi, “M tuk nimi la, maa kee kan unii u bi Israel yaab ponn ni ki gaa mi ki kii mbaməm kina na.”

10 Le binib bi tooh Yesu nsan ponn ni na gir kun butəb aajab aaninkpel do, le ki ti mui waanaagbiija ngbaan pəək a.

Yesu aah fikr ukpopii aajapəən nkun ni pu na

11 Naa yunn le Yesu buen kitin̄ kibaa ni, bi yin ki ke Neenn. Le waadidiliib ni kinipaak pam dii u.

12 Waah peen kitin̄ ngbaan aagoln aabisaməb na, le u kan uja ubaa kpo, bi tu ni u. Una nan ye ukpopii la. U mu ye uja pənbəal la. Le waatin̄ aanib pam mu dii u ki wiir.

13 Tidindaan aah kan ukpopii ngbaan na, le kinimbaak chuu u. Le u bui u, “Taa ki wii,”

14 le ki too foor duun linikpol na aawandookaan chee, ki meeh ni. Le binib bi tu ni u na sil. Le Yesu bui ke, “Unachipəən, m bui si, fiin.”

15 Le uja u kpo na fii kal, ki piin ki bi len. Le Yesu di u tii una.

16 Le ijawaan chuu bi məmək. Le bi nyun̄ni

Uwumbər, ki bui ke, “Uwumbər aabənabr kpaan bi tikaasisik ni. Uwumbər dan u nan ter waanib la.”

¹⁷ Le bi mooni tibər timina itingbaan i bi nima chee na ni, ni Judea aatingbaan məmək ni, ki mooni Yesu aayimbil.

*Jənn aah tun ni waadidiliib
Yesu chee pu na
(Matiu 11.2-19)*

¹⁸ Jənn aadidiliib nan tuk u Yesu aah nani pu na məmək.

¹⁹ Le u yin bi ponn ni bilee, le ki tun bi ke bi buen Tidindaan chee, ki ti baa u ke u ye unii u Uwumbər aabənabtiib nan len ke u ga dan na aan waa ye? Bi ga li ban uken aa?

²⁰ Le Jənn aadidiliib ngbaan fuu ni Yesu chee ki nan bui u ke, “Jənn u muini binib nnyun ni na tun ni timi aa chee ti nan baa si ke, ‘Aa ye unii u Uwumbər aabənabtiib nan len ke u ga dan na aan saa ye, bee ti ga li ban uken la aa?’ ”

²¹ N-yoonn ngbaan le Yesu cha bimum pam pək, ki nyan tiyayaar binib ni, ki likr bijoom bi wiir na aanimbil;

²² le ki bui Jənn aadidiliib, “Gir buen Jənn chee, ki ti tuk u naah nən pu ki kan pu na, ke m likr bijoom aanimbil, ki cha biwəb, ni bikəndam, ni bitafakpaab pək, ki fikr binib bi kpo na nkun ni, ki tuk bigiim Uwumbər aabənyaan tee.

²³ Unii u kaa joo mi beeni na, Uwumbər aanyoor bi u pu.”

²⁴ Le Jənn aadidiliib aah buen na, Yesu len kinipaak ngbaan chee Jənn aabər ke, “Naah nan buen Jənn chee nteersakpiin ni na, ni nan dak ke ni ga kan kinye? Ni nan dak ke ni ga kan lipul li libuln fiini li na la aa?

²⁵ Ni nan buen ni ti kan uja u pee tiwanyaan na la aa? Binib bi pee tiwanyaan ki ji mməon na bi bibərb aadichal ni la.

²⁶ Ni nan buen ni ti kan Uwumbər aabənabr la aa? Mbamən, m tuk nimi la, u jer Uwumbər aabənabr.

²⁷ Ni nmeə Uwumbər Aagban ni ke Uwumbər bui ke, ‘Maatutunn sə. M tun ni u ke u loln ni nsan, ki nan toor nsan siin si.’* Jənn le ye ututunn ngbaan.

²⁸ M tuk nimi la, baa kee ma unii ubaa u jer Jənn. Le unii u ye uwaatiir Uwumbər aanaan ni na jer Jənn.”

²⁹ Binib məmək ni bilampoogaab nan nən Jənn aaliin, ki cha u muin bi nnyun ni. Nima le mək ke bi kii ki tii Uwumbər aabamən.

³⁰ Farisii yaab ni Uwumbər aakaal aaməməkbaa naan cha u muin bi nnyun ni. Nima le mək ke bi yii Uwumbər aaməboln.

³¹ Tə, Yesu nan ki bui kiniipaak ngbaan ke, “M ga di ba ki di nən dandana aanib ngbaan? Bi bi ke ba na?

³² Bi bi ke mbim mu ka kinyan ni ki tuk binjeen aatətiib, ‘Ti pii njiwul le ki tii nimi, le naa saar. Ti wii ikpowiil, le naa kaani.’

* 7:27 : Lik Malakai 3.1.

33 Dandana aanib ngbaan mu bi kina la; Jønn nan dan ki nan lul buməb, kaa nyu ndaan, le bi bui ke u kpa kinimbəŋ.

34 Min Unibən Aabo dan le ki ji ki nyu, le bi bui ke m ye upusakpiindaan ki ye udanyur, ki jønni bilampoogaab ni titunwanbirdam la.

35 Tə, binib bimək kpa nlan mbaməm na, bi bee ke Uwumbər aah ɲani pu na, ni ɲan.”

Upii ubaa aah nyuŋ Yesu pu na

36 Farisii aanii ubaa nan bui Yesu ke u dan nan ji u chee tijikaar. Le u koo waadichal ni, ki kal ki bi ji.

37 Le upii u ye titunwanbir-daan na bi kitin ngbaan ni, ki ɲun ke Yesu ka ji tijikaar Farisii aanii ngbaan do. Le u joo ni nkpan mu nun mə na, kpalba nyaan u bi yin u ke alabasta na ponn ni,

38 le ki dan nan sil Yesu aapuwəb, utaa chee, le ki wii, ki cha tinyunyunn lir Yesu aataa pu, ki finn utaa, le ki joo waayikpir per utaa, ki moor utaa, ki di tulalee ngbaan ɲmir utaa.

39 Farisii aanii ngbaan aah kan kina na, le u dak usui ni ke, “Uja wee yaa sil ye Uwumbər aabənabr kan, u ba ga bee upii u meeh u na aabimbin aah bi pu na, ke u ye titunwanbirdaan la.”

40 Le Yesu tuk Farisii aanii ngbaan ke, “Simonn, m ban m bui si tibər tibaa la.”

Le u bui u, “Uməmək, lem.”

41 Le Yesu bui u, “Bijab bilee le nan bi, le ki joo uwankpadaan aapəln. Ubaa joo waapəln ɲimombil ɲi ɲeer iwiin ikui inmu aapal na, ubaa mu joo waapəln ɲimombil ɲi ɲeer iwiin piinmu aapal na.

42 Bi məmək bilee aah kaa kpa nibaa bi giin tii u na, le u di cha pinn bi məmək. Bijab bilee ngbaan ponn ni, ulau ga li gee u ki jer uken?”

43 Le Simonn bui u, “Waah di cha pinn unii u aapəln wiir na le ga li gee u ki jer u aapəln kaa wiir na.”

Le Yesu bui u, “Aa len mbamən la,”

44 le ki fenn toŋ upii ngbaan, ki bui Simonn, “Aa kan upii wee ee? M koo ni saadichal ni, le saa tii mi nnyun ke m finn ntaa. Upii wee ma kan, u di tinyunyunn le finn ntaa, ki di waayikpir per ntaa.

45 Saa moor ntakpiln.† Uma le moor ntaa buyoonn m koo ni na ki nan saa dandana.

46 Saa di nkpan ɲmir n-yil. Uma le di tulalee ɲmir ntaa.

47 M tuk si la, m di cha waatunwanbir ti wiir na ki pinn u. Nima le cha u gee mi sakpen. M yaa di cha pinn unii titunwanbir siib na kan, udaan ga li gee mi siib la.”

48 Yesu nan bui Simonn kina, le ki tuk upii ngbaan, “M di cha pinn si saatunwanbir la.”

49 Le binib bi bi ji u chee tijikaar na baa bibaa bisui ni,

† 7:45 : ...moor ntakpiln: Israel yaab nan doon təb kina le ki mək ngeehn.

“U ye ŋma ki di cha pinn titunwanbir?”

⁵⁰ Le Yesu bui upii ngbaan, “Saah gaa mi ki kii pu na, nima le cha aa ŋmar. Li cha ki li kpa nsuudoon.”

8

Bipiib bi dii Yesu na

¹ Naa yunn le Yesu bɔ dii ntisakpem ni ntiwaatiir ni, ki mooni Uwumbɔr aanaan aabɔnyaan tee. Waakpambalb kipiik ni bilee mu dii u.

² Bipiiib bi u nan cha bi pɔɔk na mu dii u. Iween le nan joo bibaa. Tiyayaar mu nan joo biken. Bi ponn ni ubaa nan ye Mari, u bi yin u ke Magdalene na. Tiyayaar tilole le nan joo u, le Yesu nan jenn nyan ti u ni.

³ Bi ponn ni ubaa mu ye Joana, u ye Ubɔrkpaan Herod aatutunn Chusa aapuu na. Ubaa mu ye Susana. Bipiiib biken mu nan bi ki dii u ki wiir. Le bi mɔmɔk di baawan ter u ni waakpambalb.

Unii u yaa njikaabim na aayataŋakl

(Matiu 13.1-9; Mak 4.1-9)

⁴ Le binib nyan itingbaan mɔmɔk ni, ki dan Yesu chee, ki ŋa kinipaak sakpeŋ. Le u ŋakl bi liyataŋakl:

⁵ “Ukpaal ubaa nan buen u ti yaa njikaabim. Waah yaa na, le mubaa lir nsan ponn ni. Le binib taa taa mu pu. Le inyoon i laani paacham na dan nan peei jin.

⁶ Le mubaa mu lir ntakpateer pu. Le mu guu punn

mala, ki mu ki yɔl mala; ba pu? nima chee aa soon.

⁷ Le mubaa mu lir ikokon ponn ni. Le mu ni ikokon kpaan muun. Le ikokon ku mu.

⁸ Le mubaa mu lir kitiŋ ki ŋan na ponn ni, ki muun, ki mar, ki lu nkub nkub.”

Yesu aah len kina ti doo na, le u teen ke, “U kpa litafal na kan, u ŋun.”

Nytaa ŋi pu u ŋakl bi ŋiyataŋakl na

(Matiu 13.10-17; Mak 4.10-12)

⁹ Le waadidiliib dan ki nan baa u liyataŋakl ngbaan aatataa.

¹⁰ Le u bui bi, “Uwumbɔr le cha ni bee waanaan aabɔbɔrkaan. Biken ma kan, u ŋak bi ŋiyataŋak, aan bi lik, kaan li waa, ki pel, kaan bee naatataa.”*

Unii u yaa njikaabim na aayataŋakl aatataa

(Matiu 13.18-23; Mak 4.13-20)

¹¹ “Liyataŋakl ngbaan aatataa le ye ke njikaabim ngbaan le ye Uwumbɔr aabɔr.

¹² Mu lir nsan ponn ni na le ye binib bi ŋun Uwumbɔr aabɔr na. Le kinimbɔŋ dan nan nyan ti bisui ni, bi taa gaa Uwumbɔr ki kii, ki ŋmar.

¹³ Mu lir ntakpateer pu na le ye binib bi ŋun Uwumbɔr aabɔr ki gaa ti ni mpopiin na. Bi mu aa gaa ti bisui ni mbamɔm. Bi gaa Uwumbɔr ki kii ni yunn siib; tɔ, ntɔŋ yaa pii bi kan, le bi ga di u lii.

¹⁴ Mu lir ikokon ponn ni na le ye binib bi ŋun Uwumbɔr

* 8:10 : Lik Aisaya 6.9-10.

aabər aan ki cha bitafal bi liwankpal ni, ni dulnyaa ni aawan ni mə na ni, ni baabimbin aabər ni na. Nima le ku tibər ngbaan bisui ni. Le taa mar.

¹⁵ Mu lir kitiŋ ki ŋan na ponn ni na le ye binib bi aasui ŋan ki ye mbamən na, ki ŋun Uwumbər aabər, ki joo ti mbaməm, ki kpa limər, ki dii Uwumbər kaa di cha na.”

Karyaa aayatanakl

(Mak 4.21-25)

¹⁶ “Unii yaa see karyaa kan, waan di lisambil ki di chin u pu, kaan di siin tiwandookaan aataab. U ga di u təŋ tiwan paab la, le u li wiin aan binib bimək koo ni na li waa.

¹⁷ “Tibər timək bəə na, ti ga kpiir. Tibəbərkaan məmək mu ga nyan mpaan pu.

¹⁸ “Cha nitafal li bi naah ŋun pu na ni man. Unii u kpa na, Uwumbər ga kpee u. Unii u kaa kpa na, Uwumbər ga chuu gaa waah dak ke u kpa ti na.”

Binib bi ye Yesu aana ni unaatiib na

(Matiu 12.46-50; Mak 3.31-35)

¹⁹ Yesu aana ni unaatiib nan fuu ni ki ban u. Kinipaak ngbaan pu le baa ŋmaa koo ni u chee.

²⁰ Le bibaa tuk u, “Aana ni aanaatiib si lipaal ki ban si la.”

²¹ Le u bui bi, “Nna ni nnaatiib le ye binib bi ŋun Uwumbər aabər ki ŋani taah len pu na.”

Yesu aah ŋa pu ki cha kibun ŋmin na

(Matiu 8.23-27; Mak 4.35-41)

²² N-yoonn ngbaan le Yesu ni waadidiliib koo bunəb ni. Le u bui bi, “Cha ti puur nnyusakpem man.” Le bi buen.

²³ Bunəb na aah cha na, le u də bu ponn ni geen. Le kibun piin ki daar. Le nnyun feei ki koo bunəb na ni, le bu ban bu gbii. Ni nan ye linimaln la.

²⁴ Le bi dan ki nan finn Yesu ki bui ke, “Tidindaan, Tidindaan, ti ga bee nnyun ni.”

Le u finn, ki kae kibun ni tinyunkpenn. Le kibun ni tinyunkpenn ŋmin chii.

²⁵ Le u baa bi, “Ba pu naa gaa mi ki kii?”

Yesu aah ŋa pu na, le ni gar bi pam. Le ijawaan chuu bi. Le bi baa təb, “Ba aanibol bi na, ki kae kibun ni nnyun mu, aan ni kii waaməb.”

Yesu aah cha uwaar pəək pu na

(Matiu 8.28-34; Mak 5.1-20)

²⁶ Bi nan fuu Gerasiin yaab aatiŋ ki bi Galilee Aanyusakpem aadapuul na.

²⁷⁻²⁹ Le uwaar ubaa nan bi nima, ki chuun uŋmeen ni yunn, ki koo baah sui binib titakpalunn ti ponn ni na, kaa kii u li bi linampal. Tiyayaar chur u kpala kpala. Le udoyaab nan di idəribi ni tikululn buu u ke bi kiir u. Le u nan keei tikululn ni idəribi ngbaan. Tiyayaar ngbaan le di u buen nteersakpiin ni. Le Yesu aah nyan bunəb ni na, uja ngbaan dan nan tooh u nsan pu. Le Yesu tuk tiyayaar ngbaan, “Nyan u ni.” Nima pu na, waah kan Yesu na, le

u teen, ki gbaan kitin, unimbiin ni, le ki len mpɔɔn pu ke, “Yesu, sin u ye Uwumbɔr u kaa kpa njeen aatɔ na Aajapɔɔn na, aa ban ba m chee? M gan si, taa ŋa mi falaa.”

³⁰ Le Yesu baa u, “Bi yin si ke ba?”

Tiyayaar pam aah bi u ni na, nima le u bui ke bi yin u ke Kipaak.

³¹ Le tiyayaar ngbaan gan Yesu ke u taa bui ti ke ti buen libuul li nyoo na ni.

³² Igbeer nan bi nima chee ki wiir, ki chuun ji limɔɔgongoln paab. Le tiyayaar ngbaan gan Yesu ke u cha ti koo igbeer ngbaan ni. Le u kii.

³³ Le ti nyan uja ngbaan ni, ki ti koo igbeer na ni. Le igbeer ngbaan mɔmɔk san sunn ni limɔɔgongoln taab, ki ti koo nnyun ni, ki bee nnyun ni.

³⁴ Tɔ, bijab bi kii igbeer ngbaan na aah kan kina na, le bi san buen kitin ni, ni itingbaan ni, le ki ti tuk binib tibɔr ngbaan.

³⁵ Binib aah ŋun kina na, le bi dan bi nan lik budabu ŋa na, le ki fuu ni Yesu chee, ki kan uja u tiyayaar nyan u ni na ka Yesu chee ki cheer ki pee tiwanpeenkaan, kaa ki chuun unjeen. Le ijawaan chuu bi.

³⁶ Le binib bi kan Yesu aah cha uja ngbaan pɔɔk pu na, tuk bi waah ŋa pu na.

³⁷ Le Gerasiin aatin aanib, ni itingbaan mɔmɔk aanib san ijawaan pam. Nima le bi gan Yesu ke u nya baatin ni.

Le u koo bunɔb ni ke u gir buen nnyusakpem aadapuul.

³⁸ Le uja u tiyayaar nyan u ni na gan Yesu ke u cha u dii u.

Le Yesu aa kii, ki bui u,

³⁹ “Gir kun ki ti tuk binib Uwumbɔr aah tun litukpaan tii si pu na.”

Le u siir, ki bɔ dii waatin ngbaan ni, njepepɔl mɔmɔk, ki tuk binib Yesu aah tun litukpaan pu tii u na.

Yesu aah cha upii ubaa pɔɔk aan ki fikr upiibo nkun ni pu na

(*Matiu 9.18-26; Mak 5.21-43*)

⁴⁰ Yesu aah puur nnyusakpem na, kinipaak nan si kii u nima, ki kpa mpopiin ki gaa u.

⁴¹ Le uja ubaa, u ye mmeen aadiik ni aaninkpel, aan bi yin u ke Jairus na, dan nan gbaan kitin Yesu aanimbiin ni, ki gan u ke u dan udo,

⁴² ke ubisabaan, u ye njibin kipiik ni njilee na bun, ki ban u kpo. Le Yesu dii u ki buen.

Waah cha na, le kinipaak dii u ki mueni u.

⁴³ Le upii u fu tipiir njibin kipiik ni njilee taa door na bi nima. U nan chaa bite-teeb chee, ki jin waamombil mɔmɔk doo. Bi ponn ni ubaa mu aa ŋmaa cha u pɔɔk.

⁴⁴ Le u dan Yesu aapuwɔb, le ki nan meeh waabɔkul aamɔjuul. Libuul ngbaan ni le u pɔɔk.

⁴⁵ Le Yesu baa ke, “Ŋma meeh mi?”

Le bi mɔmɔk nee ke baa meeh u. Le Piita ni binib bi bi u chee na bui u, “Ndindaan, kinipaak ngbaan mɔmɔk bi

aa chee ki mueni si kina, le aa baa ke ŋma meeh si?"

46 Le Yesu bui ke, "Unii ubaa le meeh mi. M bee ke mpɔɔn nyan m ni."

47 Le upii ngbaan nan bee ke waa bɔr. Ijawaan nan chuu u, le uwon gbaa. Le u dan nan gbaan Yesu aanimbii ni, ki tuk u binib mɔmɔk aanimbil ni, budabu cha u meeh u na, ni waah pɔɔk libuul ngbaan ni pu na.

48 Le Yesu bui u, "Mbisal, saah gaa mi ki kii na, nima le cha aa pɔɔk. Li cha ni mpopiin."

49 Yesu aah len kina na, le unii ubaa nyan ni Jairus do ki tooh Jairus nsan pu, ki nan tuk u ke, "Aabisal kpo a. Taa ki cha Umɔmɔkr ngbaan ŋani falaa ki cha aado."

50 Le Yesu ŋun waah len pu na, ki bui Jairus, "Taa san ijawaan. Aa yaa ŋa naadii baanja kan, u ga pɔɔk."

51 Yesu aah fuu Jairus do na, le waa cha unii ubaa dii u ki koo ni, see Piita, ni Jɔnn, ni Jems, ni upiibo ngbaan aate ni una.

52 Le binib bi mɔmɔk bi lichiln ni na bi wii ikpowiil ki kaani. Le Yesu bui bi, "Taa wii man. Waa kpo. U geen la."

53 Le bi laa u pam. Bi bee ke u kpo la.

54 Le Yesu chuu unjaal ki bui u, "Upiibo, fiin."

55-56 Libuul ngbaan ni le waawiin ki gir koo u ni, le u fii. Le ni gar ute ni una pam. Le Yesu bui bi ke bi taa tuk unii ubaa waah ŋa pu na, le

ki bui bi ke bi tii ubo ngbaan tijikaar u ji.

9

Yesu aah tun waadidiliib kipiik ni bilee pu na
(*Matuu 10.5-15; Mak 6.7-13*)

1 Yesu nan yin ni waa-didiliib kipiik ni bilee ke bi kuun ni u chee, le ki tii bi mpɔɔn bi ti nyan tiyayaar aabɔŋ mɔmɔk binib ni, ki mu cha bibum pɔɔk;

2 le ki tun bi, bi ti li tuk binib Uwumbɔr aanaan aabɔr, ki cha bibum pɔɔk, le ki bui bi,

3 "Ni taa li tu lisachuln aatuln libaa. Ni taa li joo kijaangbeek, ki taa li joo litaakɔr, ki taa li joo tijikaar, ki taa li joo ŋimombil, ki taa li joo ŋibɔkul ŋilee.

4 Naah ti koo lidichal li ponn ni na, ni li bi li ponn ni ki ti saa bundaln ni ga nyan kitinj ngbaan ponn ni na.

5 Kitinj kibaa aanib yaa kaa gaa nimi kan, ni nyan nima ki kpaar nitaa aatatan ki lii nima. Nimina le ga li ye nsurm ki tii bi."

6 Yesu aah tuk waadidiliib kina ki doo na, le bi siir ki bɔ dii ntim ni, ki mooni tibɔnyaan tee. Baah buen nimɔk na, le bi cha bibum pɔɔk.

Ubɔr Herod aah len pu joo cha Yesu wɔb na

(*Matuu 14.1-2; Mak 6.14-29*)

7 Ubɔr Herod nan ŋun Yesu aah ŋa pu na, kaa nyi waah ye udaan u na. Bibaa len ke Jɔnn le fikr nkun ni,

⁸ bibaa mu len ke Elaija, bibaa mu len ke n-yaayoonn na aabɔnabr ubaa le fikr.

⁹ Le Herod bui ke, “M nan chuu gii Jɔnn aayil. Maah nɔn u aabɔr na, u ye nma?” le ki ban ke u kan u.

Yesu aah kpiin binib nɔichur nɔnmu pu na

(*Matiu 14.13-21; Mak 6.30-44; Jɔnn 6.1-14*)

¹⁰ Le Yesu aakpambalb ki gir ni, ki nan tuk u baah nɔ pu na. Le u di bi buen Betseda aatinj ni, bima bibaa.

¹¹ Le kinipaak ngbaan nɔn ke u buen nima. Le bi mu paan u pu. Le u gaa bi, ki tuk bi Uwumbɔr aanaan aabɔr, le ki cha bi ponn ni bi ye bimum na pɔk.

¹² Nwiin aah ban mu lir na, le waakpambalb kipiik ni bilee na dan nan bui u, “Ti bi kipɔk ni la; cha kinipaak ngbaan buen itingbaan ni, ki ti ban tijikaar ni nkookoo yaan.”

¹³ Le u bui bi, “Nimi nibaa tii bi tijikaar man, bi ji.”

Le bi bui u, “Nɔboroboro kpin nɔnmu ni ijan ilee baanja le bi. Aa ban ke ti buen ti daa tijikaar ti ga nɔer binib ngbaan mɔmɔk na aa?”

¹⁴ Bijab ngbaan ga nan li fuu nɔichur nɔnmu.

Le u bui waakpambalb ke bi cha kinipaak ngbaan kal kitin nɔkpuk nɔkpuk, piinmu piinmu.

¹⁵ Le waakpambalb nɔ kina, ki cha bi mɔmɔk kal.

¹⁶ Le u yoor nɔboroboro kpin nɔnmu, ni ijan ilee ngbaan, le ki waan lik paacham, ki doon Uwumbɔr, ki gii, le ki di tii

waakpambalb ke bi yakr siin kinipaak ngbaan mɔmɔk aan-imbii ni.

¹⁷ Le bi mɔmɔk nman ki bab. Baah nman ki bab ki gur ni na, le waakpambalb yoor tijikaar ti gur na, ki gbiin tibɔkur kipiik ni tilee.

Piita aah len Yesu aabɔr pu na

(*Matiu 16.13-19; Mak 8.27-29*)

¹⁸ Kitaak kibaa daal, le Yesu nan bi mee Uwumbɔr ubaa. Waadidiliib mu bi u chee. Le u baa bi, “Kinipaak ngbaan bui ke m ye nma?”

¹⁹ Le bi bui u, “Bibaa len ke aa ye Jɔnn u nan muini binib nnyun ni na, le biken mu len ke aa ye Uwumbɔr aabɔnabr Elaija u nan bi n-yaayoonn na la; biken mu len ke n-yaayoonn na aabɔnabr ubaa le fikr nkun ni.”

²⁰ Le u baa bi, “Nimi nibaa len ke m ye nma?”

Le Piita bui u, “Aa ye Uwumbɔr Aanii Kristo u ga gaa timi lii na la.”

Yesu aah tuk bi waah ga ji falaa pu na

(*Matiu 16.20-28; Mak 8.30-9.1*)

²¹ Le u sur bi mbamɔm ke bi taa tuk unii ubaa,

²² le ki bui bi, “Min Unibɔn Aabo ga ji falaa sakpen. Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbɔr aatotoorninkpiib, ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ga yii mi, ki ku mi. Iwiin itaa daal le Uwumbɔr ga fikr mi nkun ni.”

²³ Tɔ, u nan bui waadidiliib ni kinipaak ngbaan, “Unii

yaa ban u dii mi kan, u yii ubaa, ki yoor waadɔpuinkoo iwiin mɔmɔk aan ki li dii mi.

²⁴ Unii umɔk kaan ηmaa kpo m pu na kan, waamɔfal ga bee yɔli la. Unii umɔk ga ηmaa kpo m pu na kan, u ga kan limɔfal li kaa kpa ndoon na.

²⁵ Unii yaa kan dulnyaa wee ni aawan mɔmɔk, ki lann waamɔfal, ki wɔη kan, ba aanyoor le u kan?

²⁶ Unii yaa san inimɔɔn m ni maaliin chee u tuk binib biken kan, min Unibɔn Aabo ga nan yii udaan ngbaan. M ga gir ni, ki li kpa m ni Nte Uwumbɔr aapɔɔn. Uwumbɔr aatuuntiib bi ye chain na mu ga nyun mi. N-yoonn ngbaan le m ga yii udaan ngbaan.

²⁷ M tuk nimi mbamɔn la, binib bi si do na ponn ni bibaa aan kpo see bi puen kan Uwumbɔr aanaan waahr.”

Yesu aawon aah kpeln pu na

(Matiu 17.1-8; Mak 9.2-8)

²⁸ Waah len kina na, ni naahn iwiin iniin aapuwɔb le u di Piita, ni Jonn, ni Jems, ki di jon lijool paab, u ti mee Uwumbɔr.

²⁹ Waah bi mee Uwumbɔr na, le unimbil wɔb kpeln. Le waawanpeenkaan mu kpaln tiwanpipiln ni ga li deer aanimbil na.

³⁰⁻³¹ Le bi kan bijab bilee bi wiin chain na bi len u chee tibɔr. Bi nan ye n-yaayoonn na aabɔnabtiib Moses ni Elaija la. Bi nan len waah ga ηa Uwumbɔr aageehn ki kpo Jerusalem ponn ni pu na.

³² Le ngeen joo Piita mam. Baah finn na, le bi kan Yesu aah wiin chain pu na, ki kan bijab bilee bi si u chee na.

³³ Bijab bilee ngbaan aah siir cha u na, le Piita bui u, “Ndindaan, taah bi do na, ni ηan. Cha ti ηa ηiboo ηitaa, ki di libaa tii si, ki di liken tii Moses, ki di liken tii Elaija.” Piita aah len kina na, waa nyi waah len ti cha ni wɔb na.

³⁴ Waah laa bi len kina na, le ntaalangbam dan nan biin bi pu. Mu aah biin bi pu na, le ijawaan chuu Yesu aadidiliib ngbaan.

³⁵ Le nneel len ntaalangbam na ni ke, “Maabo u m lee u na sɔ. Li ηun waah len pu na man.”*

³⁶ Nneel ngbaan aah len ki ti doo na, bi nan kan Yesu baanja le si. Le bi joo tibɔr ngbaan bima baanja, kaa tuk unii ubaa n-yoonn ngbaan baah kan pu na.

Yesu aah nyan libimbikl ubo ni pu na

(Matiu 17.14-18; Mak 9.14-27)

³⁷ Kitaak aah woln na, le bi sunn ni lijool ngbaan taab. Le kinipaak sakpenj tooh u nsan ni.

³⁸ Le kinipaak ngbaan ponn ni uja ubaa teen ke, “Umɔmɔkr, m ganj si, san njapɔɔn kinimbaak. U ye maabobaal la.

³⁹ Libimbikl le lir u ki cha u tar, ki cha uwon gbaa, le umɔb ponn ni puk tipupukr, ki liin u nsin sakpen, kaa ban li di u lii.

* 9:35 : Lik Aisaya 42.1.

40 M gan saadidiliib ke bi nyan u libimbikl ngbaan. Bi mu aa nmaa nyan u.”

41 Le Yesu bui ke, “Nimi dandana aanib, naa gaa Uwumbor ki kii, ki mu aa dii u mbamom. Ni ban ke m yunn ni chee kinye pu, aan ki li kpa limor ni pu?” le ki tuk ubo ngbaan aate, “Li joo ni aajapoon ngbaan m chee.”

42 Le ubo ngbaan aah choo na, libimbikl lii u kitiŋ, le ki cha uwon gbaa sakpen. Le Yesu kae libimbikl ngbaan, ki cha ubijabo ngbaan pook, le ki di u giin tii ute.

43 Baah kan Uwumbor aah kpa mpoon sakpen pu na, le ni gar kinipaak ngbaan momok pam.

Yesu aah ki tuk waadidiliib waakun aabor pu na

(*Matiu 17.22-23; Mak 9.30-32*)

Naah gar binib ngbaan momok kina na, le Yesu bui waadidiliib,

44 “Bi ga di min Unibon Aabo na binib aanaal ni la. Cha tibor timina koo nitafal ni man.”

45 Le baa bee taatataa. Uwumbor le bor taatataa ke bi taa bee. Le baa kaa ke bi baa Yesu taatataa.

Ulau ye uninyuun?

(*Matiu 18.1-5; Mak 9.33-37*)

46 Le waadidiliib kpak tob kinikpakpak ke ulau ye uninyuun bi ponn ni.

47 Le Yesu bee baah dak pu na, le ki di ubo siin ubaa chee,

48 le ki tuk bi, “Unii umok gaa ubo wee maayimbil pu

na kan, u gaa mi le na. Unii umok gaa mi na kan, u gaa Uwumbor u tun ni mi na le na. Unii u ye uwaatiir ni ponn ni na, uma le ye uninyuun.”

Taa kiir unii u tun Uwumbor aatuln na
(*Mak 9.38-40*)

49 Le Jonn tuk Yesu, “Ndinnaan, ti kan unii ubaa nyan tiyayaar binib ponn ni, saayimbil pu. U mu aa dii timi, nima le ti bui u ke u di cha.”

50 Le Yesu bui u, “Taa ki tuk u ke u di cha. Unii u kaa ye nimi aadin na si nichan ni la.”

Samaria yaab bibaa aah yii Yesu pu na

51 Bundaln Yesu ga gir buen paacham na peen ni. Le u pook ubaa ke u buen Jerusalem,

52 le ki tun bitutum ke bi loln u pu nsan. Le bi buen, le ki ti fuu Samaria yaab[†] aatin kibaa ponn ni, bi ti gor kiir u.

53 Le kitiŋ ngbaan ni aanib kan ke u ban u buen Jerusalem. Nima le bi yii u.

54 Waadidiliib Jems ni Jonn aah kan ke bi yii u na, le bi baa u, “Tidinaan, aa ban ke ti mee Uwumbor aan mmii nyan paacham ki gaa bi [ke Elaija aah nan na pu na aa]?”

55 Yesu nan fenn ton Jems ni Jonn le ki kae bi, [ki bui bi, “Naa nyi Mfuur Nyaan mu yeh nimi na aah bi pu na.

56 Min Unibon Aabo aa dan m nan ku binib. M dan ke m nan gaa bi lii la.”]

Le bi buen kitiŋ kiken ni.

[†] 9:52 : Samaria yaab ni juu yaab aakaasisik ni aa nan mo.

Binib bi ban ke bi dii Yesu na

(Matiu 8.19-22)

⁵⁷ Baah cha na, le uja ubaa dan nan bui Yesu, “M ga dii si saah cha nin chee na mək.”

⁵⁸ Le Yesu bui u, “Inək kpa yaah koo ibuu i ponn ni na. Inyoon i laani paacham na mu kpa yaadil. Min Unibən Aabo aa kpa maah ga doon nin chee na.”

⁵⁹ Le Yesu tuk uja uken, “Li dii mi.”

Le u bui u, “Ndindaan, m mee si nsan, cha m buen ti sub nte waahr, aan ki nan dii si.”

⁶⁰ Le Yesu bui u, “Cha bitekpiib sub tɔb. Si ma kan, aa li cha ti moon Uwumbər aanaan aabər.”

⁶¹ Le uja uken mu tuk Yesu, “Ndindaan, m ga dii si la. M mu mee si nsan, cha m buen ti chɔi maachiln ni aanib waahr, aan ki nan dii si.”

⁶² Le Yesu bui u, “Unii yaa joo unaaja ko kisaak ki lik puwɔb kan, waa ɲeer Uwumbər aanaan ni aat-
uln.”‡

10

Yesu aah tun waadidiliib imonko itaa ni kipiik pu na

¹ Nee aapuwɔb le Tidindaan nyan bijab imonko itaa ni kipiik ki kpee, le ki tun bi bilelee ke bi loln u pu nsan, ki ti koo waah ga buen ntim mu məmək ni na.

² U bui bi, “Idi biir le ki wiir. Bidicheeb aa wiir. Nima pu na, ni li mee kisaak aadindaan man ke u tun bidicheeb bi ti chee waajikaar.

³ Li cha man. Maah tun nimi na, ni ga li bi ke ipihbi i bi ɲisapol aakaasisik ni na la.

⁴ Ni taa li joo ɲimombil aataakər, ki taa tun ɲitun, ki taa li joo ɲinaatak, ki taa sil nsan ni ki doon unii ubaa.

⁵ Ni yaa koo lidichal ni kan, njan aawan le ye ke ni bui bi, ‘Uwumbər aanyoor bi lidichal lee aanib pu.’

⁶ Uninyaan yaa bi nima chee kan, Uwumbər aanyoor ga li bi u pu. Uninyaan yaa kaa bi kan, Uwumbər aanyoor ga gir ni ni pu.

⁷ Lidichal libaa aanib yaa gaa nimi kan, ni li bi nima ki ti saa buyoonn ni ga nan nya na, ki taa jir lidichal. Ni li ji ki li nyu baah ga tii nimi ni na; ututunn məmək ɲeer waapar.

⁸ Ni yaa koo kitin kibaa ni aan bi gaa nimi kan, ni li ji baah ga tii nimi ni na,

⁹ ki bui bi ke, ‘Uwumbər aanaan peen ni nimi la,’ ki cha bibum bi bi nima na pɔk.

¹⁰ Ni yaa koo kitin kibaa ni, aan baa gaa nimi kan, ni bɔ dii ki ponn ni ki bui ke,

¹¹ ‘Nimi aatin aatatan ti bi titaapɔtan ni na, tima le ti kpaar lii do chee na, ni li ye nsurm ki tii nimi. Ni li nyi ke Uwumbər aanaan peen ni, le ni yii.’

¹² M tuk nimi la, bundaln Uwumbər ga ji binib tibər na, binib ngbaan aatafadaan ga jer Sodom aatin aanib aatafadaan.”

‡ 9:62 : Naatataa le ye ke unii yaa kaa gaa Uwumbər aatuln injaal ilee kan, waa ɲeer u tun li.

Binib bi kaa kpeln baabimbin na aabər
(*Matiu 11.20-24*)

13 “Korasinn aatinj aanib, tibəbir bi ni pu. Betseda aatinj aanib, tibəbir bi ni mu pu; ba pu? m yaa ba nan tun lijnjiir aatun Taya ni Saidonn aatim aanib aakaasisik ni ke maah tun lijnjiir aatun nikaasisik ni pu na kan, bi ba ga kpeln baabimbin ni yunn, ki li pee tiwanpeenkaan ni saak kuub na, ki di nfatan puŋ biyil, aan ki mək ke bisui bii baatunwanbir pu.

14 Bundaln Uwumbər ga ji binib tibər na, nimi aatafadaan ga jer Taya aatinj aanib ni Saidonn aatinj aanib aatafadaan.

15 Nimi Kapenaum aatinj aanib ma kan, bi ga yoor nimi paacham aa? Aayii. Bi ga sunn nimi tataab tataab la.”

16 Yesu nan tuk waadidiliib, “Unii u ŋun nimi aabər na kan, u ŋun maabər le na. Unii u yii nimi na kan, u yii mi le na. Unii u yii mi na kan, u yii Uwumbər u tun ni mi na le na.”

Waadidiliib imonko itaa ni kipiik na aah gir ni pu na

17 Le bijab imonko itaa ni kipiik ngbaan gir ni Yesu chee ni mpopiin, ki nan bui u, “Tidindaan, tiyayaar mu kii timi aaməb, saayimbil pu.”

18 Le u bui bi, “M kan kinimbəŋ nyan ni paacham ki ŋa yəli ke utaal aah moor ki lir pu na.

19 Lik man, m tii nimi mpəon, ni ti taa ikuub ni inyoohn pu, ki tii nimi mpəon, ni nyanj timi aadin

kinimbəŋ aapəon məmək, le tiwan nibaa aan ŋmaa ŋa nimi nibaa.

20 To, tiyayaar aah kii nimi aaməb na, ni taa cha nima baanja le li ye nimi aapopiin. Nimi aayimbil aah ŋmee paacham na le ye mpopiin mbaməm.”

Yesu aah kpa mpopiin sakpen pu na

(*Matiu 11.25-27; 13.16-17*)

21 N-yoonn ngbaan le Uwumbər Aafuur Nyaan cha Yesu kpa mpopiin pam, ki bui ke, “Nte Uwumbər u ye paacham ni taab Aadindaan na, aa bər tibər timina bilankpalb ni binimbiwolm, le ki di mək chapəntiib, nima le m pak si. Nte, saageehn le na, nima le cha aa ŋa kina.

22 “Nte Uwumbər le tii mi tiwan məmək. Ubaa aa nyi min Uwumbər Aajapəon aah ye udaan u na, see Nte Uwumbər. Ubaa mu aa nyi Nte Uwumbər aah ye udaan u na, see min Ujapəon. Binib bi m ban ke m di Uwumbər mək bi na, bi mu nyi u.”

23 Le u fenn ki toŋ waa-didiliib, ki bui bi libəəl ni, “Uwumbər aanyoor bi ni pu, ninimbil aah kan tiwan ni na pu.

24 M tuk nimi la, Uwumbər aabənbətiib ni bibərb bi wiir na nan ban bi kan naah kan tiwan ni na, kaa kan. Bi nan ban bi ŋun naah ŋun tibər ti na, kaa ŋun ti.”

Samaria aatinj aaninyaan aah ŋa pu na

25 Le uja u nyi Uwumbər aakaal mbaməm na ubaa fii sil ki pen Yesu nlan, ki baa u,

“Umöməkr, m ga ŋa kinye ki kan liməfal li kaa kpa ndoon na?”

26 Le Yesu baa u, “Ni ŋmee kinye Uwumbər aakaal ponn ni? Aa karn kinye?”

27 Le u bui u, “Ni ŋmee ke, ‘Aa li gee Aadindaan Uwumbər aasui məmək ni, ni saawiin məmək, ni saapəon məmək, ni saalandak məmək, ki li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.’ ”

28 Le Yesu bui u, “Aa len mbamən la. Li ŋani kina, le aa ga kan liməfal.”

29 Le u ban ke u li kpa mbamən, le ki baa Yesu, “Ŋma ye nna aabo?”

30 Le Yesu bui u, “Uja ubaa nan nyan Jerusalem ki cha Jeriko. Waah cha na, le u ti lir bififiirb aanjaal ni. Le bi chuu peer waawanpeenkaan ki gbaa u, le u ti ban u kpo. Le bi siir cha u.

31 Naah kpee siib na, le Uwumbər aatotoor ubaa mu jer nima, ki kan u. Waah kan u na, le u gəln u ki jer.

32 Le Liifai* aanii ubaa mu paan ni, ki nan jer nima, le ki kan u, le ki mu gəln u ki jer. 33 Le Samaria† aatiŋ aanii ubaa mu cha waasachuln, ki nan fuu nima chee. Waah kan u na, le kinimbaak chuu u.

34 Le u buen u chee, ki di nnyək ni nkpan meen ibuun ngbaan, ki di ŋitan poo u, le ki di u diŋ uma ubaa aabon pu, ki di u buen tichaandir ponn ni, ki ti lik u nima.

35 Le ni woln kitaak le u di ŋimobil tii tichaandirdaan, le ki bui u, ‘Lik u tii mi. Aa yaa jin ŋimobil ŋi jer ŋimina kan, m nan gir ni kan, m ga nan pa si.’ ”

36 Le Yesu baa nkaal aamöməkr ngbaan, “Uja u lir bififiirb aanjaal ni na, bijab bitaa ngbaan ponn ni, ulau tee ye una aabo? Aa dak kinye?”

37 Le u bui u, “Unii u san u kinimbaak na le ye una aabo.”

Le Yesu bui u, “Li cha ki mu li ŋani kina.”

Yesu aah mann Mata ni Mari pu na

38 Tə, Yesu ni waadidiliib aah chuun lisachuln pu na, le bi ti fuu kitin kibaa ponn ni. Le upii u bi yin u ke Mata na gaa u waadichal ni.

39 Mata nan kpa naal ubaa, bi yin u ke Mari. Le Mari ka Yesu chee, ki pel waah len pu na.

40 Mata le tun tichann aat-uln ki bi gonni ki ti bak. Nima le u dan nan bui Yesu, “Ndindaan, nnaal cha mi baanja le channi nimi tichann kaa ter mi. Aatafal aa bi ni ni ii? Bui u ke u ter mi.”

41 Le Tidindaan bui u, “Mata, Mata, aa cha tiwan sakpen le muk si ki ŋa si ilandak.

42 Tiwan nibaa baanja le aa lann. Mari aah lee ni na le ŋan. Ubaa aan nyan waah lee ni na u chee.”

* **10:32** : Liifai yaab nan tun lituln Uwumbər Aadichal ni la. † **10:33** : Samaria yaab ni Juu yaab aakaasisik ni aa nan mə.

11

*Yesu tuk bi baah ga mee
Uwumbər pu na*

(Matiu 6.9-13; 7.7-11)

¹ Kitaak kibaa daal, le Yesu nan bi nibaa chee ki bi mee Uwumbər. Waah mee u ti doo na, le waadidiliib ponn ni ubaa bui u, “Ndindaan, mək timi taah ga mee Uwumbər pu na, ke Jənn u nan muini binib nnyun ni na aah nan mək waadidiliib pu na.”

² Le Yesu bui bi, “Ni yaa mee Uwumbər kan, ni bui ke, ‘Tite Uwumbər [u bi paacham na,]

cha binib li san saayimbil;
cha saanaan dan.

[Bi li ɲani saageehn dulnyaa wee ni,

ke baah ɲani paacham pu na.]

³ Tiin timi din aawiin aajikaar.

⁴ Cha timi aatunwanbir pinn timi; ba pu?

ti mu di cha pinn binib bimək koo timi aataani ni na.

Taa cha ti kan ntəɲ.

[Nyan timi tibəbir ni.]’ ”

⁵ Le Yesu ki bui bi, “Ni ponn ni ubaa yaa buen aajə do kinyetaasiik ki ti sil lipaal ki bui u, ‘Njə, pinn mi ɲiboroboro kpin ɲitaa;

⁶ njə ubaa chuun fuu ni ndo; m mu aa kpa tijiir tibaa m tii u’ kan,

⁷ le aajə u bi kidiik ni na ga bui si, ‘Taa muk mi. M ni maabilb doon ki lan kidiik a. Maan ɲmaa fii ki tii si.’

⁸ Naa ye kijətiik pu le u ga fii ki tii si. Aa yaa gaɲni u ki gaɲni u ki muk u kan, nima le

ga cha u fii ki tii si saah ban pu na məmək.

⁹ Nima pu na, m tuk nimi la, ni li mee Uwumbər man, le u ga tii nimi. Ni li ban Uwumbər chee man, le ni ga kan. Ni li kpaar jaalen man, le u ga piir tii nimi.

¹⁰ Unii umək mee Uwumbər na, u ga tii u. Unii umək ban na, u ga kan. Unii umək kpaar jaalen na, u ga piir tii u.

¹¹ Ni ponn ni ubaa aabo yaa mee si maab kan, aa ga di litakpal tii u uu? U yaa mee si ujan kan, aa ga di uwaa tii u uu?

¹² U yaa mee si likoojiln kan, aa ga di unyoohn tii u uu?

¹³ Nimi titunwanbirdam yaa tee nyi ipiin i ɲan na ki tii nimi aabim kan, ɲmaninkabaa Nite Uwumbər u bi paacham na le aan di Waafuur Nyaan tii binib bi mee u ki ban mu na aa?”

*Binib bibaa aah sii
Uwumbər Aafuur Nyaan pu na*

(Matiu 12.22-30; Mak 3.20-27)

¹⁴ Uja u tiyayaar cha u ɲa ubir na nan bi nima chee. Le Yesu nyan tiyayaar ngbaan u ni, le u len, kaa ki ye ubir. Le ni gar kinipaak ngbaan pam.

¹⁵ Bi ponn ni bibaa mu bui ke kinimbəɲ ki bi yin ki ke Beelsebul, u ye tiyayaar aayidaan na, le tii u mpəɔn ke u nyan tiyayaar binib ni.

¹⁶ Bibaa mu təɲ u ki ban ke u tun lijinjiir aatuln ki mək bi ke u ye Uwumbər Aanii.

17 Le u bee baah dak pu na, le ki bui bi, “Nnaan mubaa ni aanib yaa jaa tɔb kijaak kan, nnaan ngbaan ga bee yɔli la. Lidichal libaa ni aanib mu yaa jaa tɔb kijaak kan, bi ga lir la.

18 Ni len ke Beelsebul u ye tiyayaar aayidaan na le tii mi mpɔɔn ke m nyan tiyayaar binib ni. Tiyayaar aayidaan kinimbɔŋ yaa ŋa kina kan, ki jan kibaa kijaak la. Kaanaan ga ŋa kinye aan ki sil?

19 Ni yaa len ke tiyayaar aayidaan Beelsebul le tii mi mpɔɔn ke m nyan tiyayaar binib ni kan, ŋma tii nimi aanib mu mpɔɔn ke bi nyan tiyayaar binib ni? Nimi aanib aah ŋani pu na le ga mɔk ke ni kpa mbamɔn aan naa kpa.

20 Mma kan, Uwumbɔr aapɔɔn pu le m nyani tiyayaar binib ni. Nima le mɔk ke Uwumbɔr aanaan fuu ni ni chee.

Yesu aah nyaŋ kinimbɔŋ ki bii kaawan pu na

(Matiu 12.29; Mak 3.27)

21 “Li wɔkl li kpa tijawan sakpen na yaa lik waadichal kan, ubaa aan bii waawan.

22 Le unii u kpa mpɔɔn jer u na yaa lir u pu ki nyaŋ u kan, u ga gaa waajawan ti ter u na mɔmɔk, ki ji waawan.

23 “Unii u kaa dii mi na kan, u ye maadin la. Unii u mu kaa kuuni binib tii mi na kan, u yaani bi la.”

Tiyayaar aah ga gir ni pu na

(Matiu 12.43-45)

24 “Tiyayaar yaa nyan unii ni kan, ti ga li chuun gɔr

nnyun aah kaa bi kipɔɔk ki ponn ni na, ki ban taah ga kal nin chee ki fuur na, kaan kan. Le ti ga len ke, ‘M ga gir kun maah nan nyan unii u ponn ni na la.’

25 Le ti ga gir ni ki nan kan ke bi toor taakookoo yaan, le ni ŋan.

26 Le ti ga buen ki ti joo ni tiyayaar tilole ti bir ki jer ti na. Le ti mɔmɔk ga koo unii ngbaan ponn ni, ki ga li bi u ponn ni, le ki ŋa u yɔli ki jer waah nan bi njan na pu na.”

Binib bi kpa Uwumbɔr aanyoor mbamɔn na

27 Yesu aah len kina na, le kinipaak ngbaan ponn ni upii ubaa len mpɔɔn pu, “Uwumbɔr aanyoor bi upii u ma si ki tii si libiil na pu.”

28 Le Yesu bui ke, “Binib bi ŋun Uwumbɔr aabɔr ki kii ti na, Uwumbɔr aanyoor bi bima le pu.”

Baah ban ke Yesu tun lijn-jiir aatuln pu na

(Matiu 12.38-42)

29 Kinipaak aah kuun ni Yesu chee na, le u bui ke, “Dandana aanib ye binib bi bir na la. Bi ban ke m mɔk bi lijnjiir aawan, aan bi nin gaa mi ki kii. Uwumbɔr aah nan ŋa lijnjiir aatuln ki ŋa waabɔnabr Jona pu na, lituln limina aaboln le bi ga kan. Maan mɔk bi lijnjiir aawan niken.

30 Uwumbɔr aah nan ŋa Jona pu na, ni nan ye limɔkl le ki tii Ninefa aatiŋ aanib. Kina le waah ga ŋa min Unibɔn Aabo pu na ga li ye limɔkl ki tii dandana aanib ngbaan.

31 Seba aatiŋ aapiibər nan nyan ni dandar ke u nan ŋun Ubər Solomonn aalan aaliin. Min u jer Solomonn na bi do la, le naa ŋun maaliin. Bundaln Uwumbər ga ji binib tibər na, upiibər ngbaan aah nan ŋa pu na, nima le ga mək ke dandana aanib aabər bii.

32 Jona nan tuk Ninefa aatiŋ aanib Uwumbər aabər, le bi kpeln baabimbin. Min, u jer Jona na le tuk dandana aanib Uwumbər aabər, le baa kpeln baabimbin. Bundaln Uwumbər ga ji binib tibər na, Ninefa aatiŋ aanib aah nan kpeln baabimbin pu na, nima le ga mək ke dandana aanib aabər bii.”

Tiwon aawiihn
(*Matiu 5.15; 6.22-23*)

33 “Unii yaa see karyaa kan, waan di u di bər, kaan di lisambil chinj u pu. U ga di u tɔŋ tiwan paab la, le u li wiin binib bimək koo ni na chee, bi li waa.

34 Aanibil ye saawon aakaryaa la. Aanibil yaa woln ke aa dii Uwumbər aasan kan, saabimbin məmək gbii nwiihn la. Aanibil yaa kaa woln kan, saabimbin gbii mbəmbəɔn la.

35 Li nyi ki taa cha nwiin mu bi aa ni na li ye mbəmbəɔn.

36 Saabimbin məmək yaa gbii nwiihn, kaa bəɔn nibaa chee kan, aa ga li bi nwiihn ni mbaməm. Ni ga li bi ke karyaa u wiin chain na aah ga woln saah bi nin chee na pu na la.”

Yesu aah galn Farisii yaab ni ikaal aaməmək pu na

(*Matiu 23.1-36; Mak 12.38-40*)

37 Yesu aah len kina ki ti doo na, le Farisii aanii ubaa bui u ke u dan udo ki nan ji tijikaar. Le u koo waadichal ni, ki kal ki bi ji.

38 Le Farisii aanii ngbaan kan ke Yesu ji kaa ŋir unjaal. Le ni gar u.

39 Le Tidindaan bui u, “Nimi Farisii yaab, ni ŋir tiyir ni ŋisambil aapuwəb mbaməm, kaa ŋir ni ponn ni. Kina le ni ban ke binib bui ke ni ye bininyaam; nisui ponn ni mu gbii kinaayuk aatuln ni titunwanbir.

40 Nimi bijərb bimina, Uwumbər u nan naan tiwon na, uma le naan nisui mu.

41 Di naah kpa tiwan ni na tii bigiim, ki di nibaa mu tii bi. Ni yaa ŋa kina kan, tijɔŋ tibaa aan ki li bi ni chee.

42 “Nimi Farisii* yaab, tibəbir bi ni pu; ba pu? ni yakr tikpifar nfum kipiik le ki nyan nibaa le di tii Uwumbər, kaa ŋani ni ŋan na, kaa gee Uwumbər. Ni ŋan ke ni li ŋani ni ŋan na, ki li gee Uwumbər, ki yakr nimi aawan mu ki di tii u.

43 “Nimi Farisii yaab, tibəbir bi ni pu; ba pu? ni gee ke ni kal bininyuum aakakaa chee mmeen aadir ni, ki gee ke binib doon nimi mbaməm kinyan ni.

44 Tibəbir bi ni pu. Ni naahn ŋikaakul ŋi bəɔ na, ŋi

* 11:42 : Farisii yaab nan ye Juu yaab bibaa bi aanibil man ke binib li dii Moses aakaal na.

binib chuun taar ŋi pu, kaa nyi na.”

⁴⁵ Le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkr ubaa bui u, “Umɔmɔkr, saah len kina na, aa sii ti mu la.”

⁴⁶ Le Yesu bui ke, “Nimi Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb, tibɔbir bi ni mu pu. Ni di nkaal mu pɔɔ sakpen na, le ki di kpee Uwumbɔr aakaal pu, ki tuk binib ke bi li dii kina. Ni mu aa ter bi ke bi dii kina.

⁴⁷ Tibɔbir bi ni pu; ba pu? ni maa ŋikaakul ki tii Uwumbɔr aabɔnabtiib bi nan bi n-yaayoonn na. Niyaajatiib le nan ku bi.

⁴⁸ Ni mu nyi baah nan ku bi pu na, ki mu kii baah nan ŋa pu na. Niyaajatiib le nan ku bi. Ni mu maa ŋikaakul tii bi.

⁴⁹ Nima pu le Uwumbɔr aah kpa nlan pu na, u bui ke, ‘M ga tun bibɔnabr ni bitutum bi chee. Le bi ga ku ngem ki ŋa biken mu falaa.’

⁵⁰ Buyoonn dulnyaa wee nan piin ki joo cha na, binib nan ku Uwumbɔr aabɔnabtiib. Linikul ngbaan mɔmɔk pu le Uwumbɔr ga daa dandana aanib aatafal.

⁵¹ Njan, bi nan ku Abel, le ki ku bininyaam ki joo cha, ki ti pii Uwumbɔr aabɔnabr Sekaria, u bi nan ku u, kitork aabimbiln ni Uwumbɔr Aadichal aakaasisik ni na. Mbamɔn, m tuk nimi la, linikul ngbaan mɔmɔk pu le Uwumbɔr ga daa dandana aanib aatafal.

⁵² “Nimi Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb, tibɔbir bi ni pu. Naa mɔk binib Uwumbɔr aakaal mbamɔm. Nimi nibaa

aa dii mu, le ki tee lej binib bi ban bi dii mu na nsan.”

⁵³ Yesu aah nyan nima chee na, le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb, ni Farisii yaab kpak u kinikpakpak pam, ki baa u mbaan tibɔr ti wiir na pu,

⁵⁴ ki ban bi pen u nlan ki kan waataani aan ki galn u.

12

Yesu tuk waadidiliib ke bi li nyi binib bi ŋmann bi na

(Matiu 10.26-27)

¹ Binib churbaka aah nan kuun Yesu chee ki ti taar tɔb pu pu na, le u bui waadidiliib, “Ni li nyi Farisii yaab aabimbin aah bi pu na, ki taa li bi kina man. Bi ŋmanni ke bi ye bininyaam, kaa ye.

² Tibɔbɔrkaan mɔmɔk ga kpiir. Tibɔr timɔk bɔɔ na, ti ga nyan mpaan pu.

³ Naah loon len tibɔr ti mbɔmbɔɔn ni na, binib ga ŋun ti nwiihn pu. Naah loon tibɔr ti binib aatafal ni kidiik ponn ni na, bi ga di ti moon lipaal.”

Ni li san Uwumbɔr baanja

(Matiu 10.28-31)

⁴ “Nimi bi ye ŋjɔtiib na, m tuk nimi la, ni taa san binib ijawaan man. Bi ga ŋmaa ku nimi aawon baanja la. Baan ki ŋmaa ŋa nimi nibaa.

⁵ M sur nimi naah ga li san u ijawaan na. Ni li san Uwumbɔr. U yaa ku binib kan, u kpa mpɔɔn ke u di bi ŋa mmii mu kaan junn na ni. Mbamɔn, m tuk nimi la, ni li san uma.

⁶ “Bi kooh iyaar iŋmu janjan bilee la. Le Uwumbɔr aa suln i ponn ni ubaa aabɔr.

⁷ Ni taa san ijawaan man. Ni jer iyaar pam. Uwumbør nyi nimi aayikpir aakahm.”

Lem binib aanimbil ni ke aaye Kristo yoo la

(*Matiu 10.32-33; 12.32; 10.19-20*)

⁸ “M tuk nimi la, unii umøk len binib aanimbil ni ke min le ye Udindaan na, min Unibøn Aabo mu ga len Uwumbør aatuuntiib aanimbil ni ke udaan ngbaan le ye miyoo.

⁹ Unii umøk yii mi binib aanimbil ni na, m mu ga yii udaan ngbaan Uwumbør aatuuntiib aanimbil ni.

¹⁰ “Unii yaa bii min Unibøn Aabo kan, Uwumbør ga ηmaa di cha pinn u. Unii yaa sii Uwumbør Aafuur Nyaan kan, Uwumbør aan di cha pinn u.

¹¹ “Bi yaa chuu nimi, ki di ηa mmeen aadir ni, bee ntim aaninkpiib aanimbiin ni, bi ti ji nimi tibør kan, ni taa baa nisui ni ke ni ga len kinye aan ki nyan nibaa tibør ni.

¹² N-yoonn ngbaan yaa fuu ni kan, Uwumbør Aafuur Nyaan le ga møk nimi naah ga len pu na.”

Uwankpadaan u ye ujør na

¹³ Kinipaak ngbaan ponn ni le uja ubaa tuk Yesu, “Umømøk; bui nkpel ke u yakr tite aafaal ki di min yaan tii mi.”

¹⁴ Le Yesu bui u, “Uja, ηma tii mi nsan ke m ji nimi tibør ki yakr lifaal tii nimi?”

¹⁵ le ki tuk kinipaak ngbaan, “Ni li nyi man ki taa li kpa iniman. Unii yaa kpa

liwangol li wiir na kan, nima le aan tii u limøfal.”

¹⁶ Yesu nan ηakl bi liy-atanakl ke, “Uwankpadaan ubaa aasaak nan ηa tijikaar ti wiir na.

¹⁷ Le u dak usui ni, ‘Maa ki kpa maah ga di maajikaar ηa tiwan ni ponn ni na. M ga ηa kinye?’

¹⁸ M ga ηa kina la; m ga gbaa wii maapil mømøk, ki ki maa ηpil ηi filk ki jer ηimina na. M ga di maajikaar mømøk ηa ηi ponn ni.

¹⁹ Le m ga bui mbaa, M kpa tijikaar ti ga fuu mi ηibin sakpen na. M ga fuu, ki ji, ki nyu, ki li møoni.’

²⁰ Tø, le Uwumbør bui u, ‘Si ujør wee, kinyeek kee le aa ga kpo. Saah kuun liwangol limøk siin na, ηma ga li yeh li?’

²¹ “Kina le unii umøk di liwangol bil kiir ubaa, kaa kpa liwangol Uwumbør chee na, u mu ye ujør.”

Gaa Uwumbør ki kii mbamam man

(*Matiu 6.25-34*)

²² Le Yesu bui waadidiliib, “Nima le m tuk nimi, ni taa cha nimi aalandak li muk nimi tiwon aawan pu, ki taa li dak ke, ‘Ti ga ji ba? Ti ga peen ba?’

²³ Limøfal bi tijikaar baanja pu la aa? Tiwon bi tiwan-peenkaan baanja pu la aa?

²⁴ Dakl lik ηikakaa aah bi pu na. Naa ko tijikaar, ki mu aa chee ti, kaa kpa ηpil, kaa kpa ηiboo. Uwumbør le kpiini ηi. Naa jer ηi sakpen aa?

²⁵ Ni ponn ni ubaa ga ηmaa muk waalandak aan ki yunn

ki jer Uwumbør aah siin pu na aa?*

²⁶ Naah kaa ŋmaa ŋa tiwan ni kaa pɔɔ na, ba pu ni cha ilandak muk nimi ni gur na pu?

²⁷ Dakl lik mmopuun aah bi pu na. Mu aa tun lituln, ki mu aa fik tikokonn. M tuk nimi la, Ubør Solomonn u nan pee tiwanpeenkaan nyaan na aawanpeenkaan aa nan ŋan ke mmopuun aah ŋan pu na. ²⁸ Timoor bi din, ki ga fe wu mmii fen, le Uwumbør ŋa ti mmopuun mu ŋan na. Waan tii nimi tiwanpeenkaan aa? Naa gaa Uwumbør ki kii mbamɔm. U ga tii nimi.

²⁹ Ni taa cha ninimbil li man tijikaar ni tiwanyukaan pu, ki taa cha ilandak li muk nimi.

³⁰ Tiwan ngbaan mɔmɔk pu le dulnyaa wee ni aanib bi kaa dii Uwumbør aasan na aanimbil man. Nite Uwumbør nyi ke ni ban tiwan ngbaan.

³¹ Ni cha ninimbil li man Uwumbør aanaan pu, le u ga di tiwan ngbaan mɔmɔk kpee nimi.”

*Paacham aawankpal
(Matiu 6.19-21)*

³² “Maanib bi bi siib na, ni taa san ijawaan man. Nite Uwumbør le ban ke u tii nimi nnaan. Waageehn le na.

³³ Ni kooh naah kpa tiwan ni na man, ki di ŋimombil ngbaan tii bigiim, aan ki li kpa ŋimombil ŋi kaan doo na. Ni ga li kpa liwankpal

li kaan doo na paacham. Unaayuk ubaa aan buen nima. Njkaambil aan li bi nima ki bii ni.

³⁴ Saawankpal aah bi nin chee na, aasui mu bi nima chee la.”

*Bitutum bi si kii na aay-
atanjakl*

³⁵ “Ni gor nibaa pu man, ki see nimi aakaryaa mam,

³⁶ ki li bi ke bitutum bi si kii buyoonn bidindaan ga nya tibɔndinn aajikaar aajim ni, ki fuu ni na. U yaa nan fuu ni ki kpaar jaalen kan, libuul ngbaan ni le bi ga chuu piir tii u.

³⁷ Bitutum bi lik bidindaan aah ga fuu ni pu na, Uwumbør aanyoor bi bi pu. M tuk nimi mbamɔn la, u ga cha bi kal, ki ga di tijikaar siin binimbiin ni.

³⁸ U yaa fuu ni kinyetaasiik, bee u yaa fuu ni likoojawiil yoonn, ki kan ke bi gor kan, Uwumbør aanyoor bi bi pu la.

³⁹ Ni nyi ke udichadaan yaa ba nyi buyoonn unaayuk ga fuu ni na kan, waa ba ga doon ki geen, u ba ga li ka lik, unaayuk ngbaan taa koo ni waadichal ni.

⁴⁰ Ni mu gor man; ba pu? buyoonn naan li dak ke m ga gir ni na, n-yoonn ngbaan le m ga gir ni.”

*Ututunn u ŋan na, ni u kaa
ŋan na*

(Matiu 24.45-51)

⁴¹ Le Piita baa Yesu, “Ndin- daan, aa ŋakl liyatanjakl ng- baan ki tii timi baanja le aan aa ŋakl ki tii binib mɔmɔk la?”

* 12:25 : Bee “...aan ki di lisan libaa kpee waafɔfɔk pu uu?”

42 Le Tidindaan bui u, “Uyi-
daan ubaa yaa tii waatutunn
ubaa tininkpir ke u li lik
waachiln ni aanib ki tii bi ti-
jikaar naah ñeer buyoonn na
kan, ututunn ngbaan ga ña
kinye ki li kpa nlan, ki li tun
waatun mbaməm?”

43 Udindaan yaa nan fuu
ni ki mui waatutunn ñani
uma udindaan aah ban pu
na kan, Uwumbər aanyoor bi
ututunn ngbaan pu.

44 M tuk nimi mbamən la,
u ga tii u tininkpir u li lik
waawan məmək.

45 Tɔ, ututunn ngbaan mu
yaa dak usui ni ke udindaan
ga yunn, ki yaa piin ki gbaa
ututuñeen aatətib, bijab ni
bipiib məmək, ki ji ki nyu
ndaan gbii kan,

46 udindaan ga gir ni buy-
oonn waan li dak ke u ga gir
ni na, ki ga gbaa u ñinaalab
mbaməm, ki ga di u ña binib
bi yii waaməb na aah bi nin
chee na.

47 “Ututunn u nyi udindaan
aah ban pu na, kaa gor, kaa
ñani kina na, bi ga gbaa u
sakpen.

48 Ututunn u kaa nyi udin-
daan aah ban pu na, ki tun
lituln li ñeer ñinaalab aagbaan
na kan, bi ga gbaa u siib la.
Uwumbər yaa tii unii nlan
sakpen kan, u ga li ban ke u
di nlan ngbaan tun litunyaan
jer biken. Uwumbər yaa tii
unii tininkpir kan, u ga li ban
ke udaan ngbaan tun ki jer
biken aah tun pu na.”

*Binib aah ga yakr təb chee
Yesu pu pu na
(Matiu 10.34-36)*

49 “M dan m nan tuur mmii
dulnyaa wee ni. Mu yaa puun
gaal kan, m ba gee.

50 M ga ji falaa ki ti nyan.
Nsui aan doon see m jin falaa
ngbaan ki ti doo.

51 Maah dan dulnyaa wee
ni na, ni dak ke nima le ga
cha binib məmək li kpaan
kiməbaan aa? Aayii. M tuk
nimi la, m pu le bi ga yakr təb
chee.

52 Dandana ki joo cha,
binib binmu yaa bi lidichal
libaa ni kan, bi ga yakr təb
chee la. Bitaa ga kpak bilee bi
gur na. Bilee ngbaan mu ga
kpak bitaa na.

53 Uja ga yakr ujaɔɔn chee;
japɔɔn mu ga yakr ute chee;
upii mu ga yakr ubisal chee;
bisal mu ga yakr una chee;
upii mu ga yakr ubipuu chee;
bipuu mu ga yakr uchapii
chee.”

*Baa bee Uwumbər aah ñani
pu na*

(Matiu 16.2-3)

54 Le Yesu bui kinipaak ng-
baan, “Ni yaa kan utaal yun
ki bəln liwilir wəb kan, libuul
ngbaan ni le ni ga bui ke,
‘Utaal ga nu la,’ le u nu.

55 Libuln yaa nyan ni
ññangii aasikakl wəb kan, le
ni ga bui ke, ‘Kitoton koo a,’ le
ki koo.

56 Nimi binmanmannim, ki-
tin ni paacham pu le cha ni
beer naah ga li bi pu na. Ba
ña naa bee Uwumbər aah ñani
pu dandana na?”

*Aa yaa koo unii aataani ni
kan, chuu utaal mala
(Matiu 5.25-26)*

⁵⁷ “Ba ŋa naa ŋmaa dakl lik ki bee ni ŋan na?”

⁵⁸ Aa ni unii yaa kpa tibər, u ban u di ti buen bibəjirb chee kan, chuu utaal mala, u taa kee fuu bi chee, ki taa di si ŋa biŋaal ni, bi di si ŋa kiyondiik ni.

⁵⁹ M tuk si la, saan nya nima ki nan saa buyoonn aa ga pa kooti ni aamombil məmək doo na.”

13

Kpeln nimi aabimbin man

¹ N-yoonn ngbaan le binib bibaa dan nan bui Yesu ke Galilee aatinj aanib aah nan bi toor kitork tii Uwumbər na, Pailat nan ku bi.

² Le Yesu baa bi, “Ni dak ke Galilee aatinj aanib ngbaan nan ye titunwanbirdam ki jer Galilee yaab biken aa? Nima le cha u ku bi ii?”

³ Aayii. M tuk nimi la, ni yaa kaa kpeln nimi aabimbin kan, ni məmək ga kpo kina la.

⁴ Tə, libimbifəfəŋ aah nan lir ki ku bijab kipiik ni biniin Siloam aatinj ni na, ni dak ke bi nan kpa taani ki jer Jerusalem aanib məmək aa?

⁵ Aayii. M tuk nimi la, ni yaa kaa kpeln nimi aabimbin kan, ni məmək ga kpo kina la.”

Busub bu kaa lu ŋisubil na

⁶ Le u ŋakl bi liyataŋakl ke, “Uja ubaa nan bun busub bubaa waasaak ponn ni; ki joo cha, le u dan nan lik ke ŋisubil bi aa ŋaa bi, le kaa kan nibaa.

⁷ Le u bui waatutunn, ‘Ŋibin ŋitaa le na, le m choo m nan

lik busub bue. Maa kan lisubil libaa. Gaa bu lii. Taa cha bu li si ki gaa kitinj yəli.’

⁸ Le ututunn ngbaan bui u, ‘Ndindaan, di cha bu libiln lee, m gbii bu taab, ki ban tinaabin ki bil bu.

⁹ Libiln li choo na, bu yaa lun kan, ni ŋan. Bu yaa kaa lun kan, aa gaa bu lii.’”

Yesu aah cha upii u boo gui na pəək pu na

¹⁰ Juu yaab aakpaakool daal le Yesu bi mmeen aadiik ni, ki bi tuk binib Uwumbər aabər.

¹¹ Le upii ubaa bi nima. Tiyayaar le joo u ki ŋa u ubun ŋibin kipiik ni ŋiniin. U boo gui, kaa ŋmaa yaar.

¹² Yesu aah kan u na, le u yin u ke u dan u chee, le ki bui u, “Upii, aa kan aabaa saaween chee,”

¹³ le ki di unjaal paan u pu. Libuul ngbaan ni le u yaar, le ki nyunj Uwumbər.

¹⁴ Yesu aah cha upii ngbaan pəək likpaakool daal na, nima le cha mmeen aadiik ni aaninkpel gee linjuul Yesu pu, le ki bui kinipaak ngbaan, “Iwiin iloob le bi likpaakool aakaasisik ni, ti li tun lituln, ki cha likpaakool daal. Nima pu na, ni dan iwiin iloob ngbaan aakaasisik ni aan u cha ni pəək. Ni taa ki dan nan ban laafee likpaakool daal.”

¹⁵ Le Tidindaan bui u, “Nimi biŋmanmannim, likpaakool daal kan, ni ga chuu gbiln nimi aanaaja, bee nimi aabon, ki di u buen nkpen ni ke u ti nyu nnyun.

¹⁶ Upii wee ye Abraham aayaabil la, le kinimbəŋ buu

u njibin kipiik ni njiniin le ki na u u boo gui na. Maah chuu buur u likpaakool daal na, naa nan aa?"

¹⁷ Yesu aah len kina na, le inimoon chuu binib bimok kpak u kinikpakpak na. Waah tun lijnjiir aatun pam pu na, le kinipaak ngbaan momok nan kpa mpopiin pam.

Tisufar aabil aayatanakl

(*Matiu 13.31-32; Mak 4.30-32*)

¹⁸ Le Yesu baa bi, "Uwumbor aanaan naahn ba? M ga di ba ki di nan mu?"

¹⁹ Mu naahn linaanyiimbil li uja ubaa nan di bun waakpaab ni na la. Le li muun ki na busub. Le inyoon i laani paacham na dan nan ter yaadil bu aabon pu."

Boroboro aanyok aayatanakl

(*Matiu 13.33*)

²⁰ Yesu nan ki baa bi, "M ga di ba ki di nan Uwumbor aanaan?"

²¹ Mu naahn nnyok mu bi joo nani boroboro ni aan upii ubaa nan di na boroboro aayon ponn ni na, le boroboro ngbaan mok duun."

Naah ga dii pu na

(*Matiu 7.13-14, 21-23*)

²² Le Yesu cha Jerusalem. Waah cha na, le u bo dii ntisakpem ni ntiwaatiir ni, le ki tuk binib Uwumbor aabor.

²³ Le unii ubaa baa u, "Ndindaan, binib bi nmar na le bi siib aa?"

²⁴⁻²⁵ Le Yesu bui bi, "Cha ninimbil li man ni li dii mbisamob mu kaa waa na.

M tuk nimi la, buyoonn udichadaan na ga nan fii ki lan kidiik na, nee aapuwob le binib pam ga li ban bi koo ni, kaan nmaa koo ni. Ni ga li si lipaal, ki kpaar jaalen, ki bui ke, "Tidindaan, chuu piir tii timi." Le u ga bui nimi, "Maa nyi nimi. Ni nyan ni la chee?"

²⁶ Le ni ga bui ke, "Ti ni si le nan kpaan ji ki nyun. Aa nan tuk binib Uwumbor aabor timi aatin ni la."

²⁷ Le u ga ki bui nimi, "M tuk nimi la, maa nyi nimi. Ni nyan ni la chee? Nimi titunwanbirdam, ni momok siir m chee man."

²⁸ Le u ga jenn nimi. Le ni ga li waa Abraham, ni Aisak, ni Jakob, ni Uwumbor aabonabtiib momok Uwumbor aanaan ni. Ni ga li bi lipaal, ki wii ki nman njinyin nima chee.

²⁹ Binib ga nya liwipuul wob, ni liwilir wob, ni isikakl mok, ki ga li ka ki ji tijikaar Uwumbor aanaan ni.

³⁰ Li pel man, puwob yaab bibaa ga nan na bisalolm. Bisalolm bibaa mu ga nan na puwob yaab."

Yesu aah gee Jerusalem aanib pu na

(*Matiu 23.37-39*)

³¹ N-yoonn ngbaan le Farisii yaab bibaa dan Yesu chee, ki nan bui u, "Nya do chee, ki li cha. Ubor Herod ban u ku si la."

³² Le Yesu bui bi, "Ni li cha ti tuk unok ngbaan, 'Din ni fen le m ga nyan tiyayaar binib ni, ki cha bibum pok. Iwiin itaa daal le maatuln ga doo.'

³³ Nima le m cha Jerusalem din, ni fen, ni daalpu. Baan ku Uwumbør aabønabr ubaa nibaa chee, see Jerusalem ponn ni.

³⁴ “Jerusalem aanib, nsui bii ni pu la. Ni ku Uwumbør aabønabtiib, ki yur waatum n̄takpal ki ku bi. N-yoonn m̄m̄ək le m nan ban m kuun nimi n̄a mbaa chee ke uk̄əla aah kuuni waakoobi pu ki n̄ani ufeen ni na, le naa kii.

³⁵ Lik, Uwumbør siir cha nimi. M tuk nimi la, naan ki kan mi ki nan saa bundaln ni ga nan bui ke, ‘Uwumbør aanyoor bi unii u choo uma Uwumbør aayimbil ni na pu.’ ”*

14

Yesu aah cha ubun p̄ək pu na

¹ Juu yaab aakpaakool daal le Yesu nan buen Farisii yaab aaninkpel ubaa do, u ti ji tijikaar. Le bi lik waah ga n̄a pu na m̄m̄ək.

² Le uja u taakpachoo fuukoo nan chuu u na mu bi nima, le ki dan Yesu chee.

³ Le Yesu baa Uwumbør aakaal aam̄m̄əkb ni Farisii yaab, “Timi aakaal kii ke unii cha bibum p̄ək likpaakool daal aa?”

⁴ Le baa len tibaa. Le Yesu chuu uja ngbaan ki ti cha waaween doo, ki cha u buen.

⁵ Le u baa bi, “Unii ubaa aabon, bee waanaaja yaa lir nnyunbun ni likpaakool daal kan, waan nyan u likpaakool daal ngbaan aa?”

⁶ Le baa ki n̄maa len tibaa.

Binib bi Uwumbør ga nyun bi na

⁷ Le Yesu kan ke binib bi dan bi nan ji tijikaar na buen ti kal bininyuum aakakaa chee. Nima le u n̄ak bi liyatan̄akl:

⁸ “Unii ubaa yaa yin si ke aa dan nan ji u chee tijikaar kan, taa kal bininyuum aakakaa chee. Nibaakan, unii u jer si na ga fuu ni.

⁹ Le udichadaan ngbaan ga dan nan bui si, ‘Cha uja wee kal do chee.’ Le inim̄əon ga chuu si. Le aa ga fii ki ti kal uwaatiir aakakaa chee.

¹⁰ Unii yaa yin si ke aa dan nan ji u chee tijikaar kan, ti puen kal unii waatiir aakakaa chee. Le udichadaan ngbaan ga dan nan bui si, ‘Nj̄ə, nan kal nkakaa mu n̄an na chee.’ Le binib bim̄ək ji aa chee tijikaar na ga nyun si.

¹¹ Naatataa le ye ke unii um̄ək nyun ubaa na, Uwumbør ga sunn u taab. Unii um̄ək sunn ubaa taab na, Uwumbør ga nyun u.”

¹² Le Yesu bui Farisii yaab aaninkpel u yin u ke u dan nan ji tijikaar na, “Aa yaa n̄a njim kan, taa yin aaj̄otiib, bee saamaal aanib, bee aanaabitiib, bee aañeen aat̄otiib bi ye biwankpadam na, ke bi dan nan ji; ba pu? bi mu ga ki yin si ke aa nan ji bi chee tijikaar ki teen.

¹³ Aa yaa n̄a njim kan, yin bigiim, ni bitaageeb, ni biw̄əb, ni bijoom, ke bi dan nan ji.

* 13:35 : Lik Ilahn 118.26.

14 Bima le aa kpa nibaa ke bi ki giin tii si. Uwumbɔr le ga ɲa tinyoor ɲa aa pu. Buyoonn bininyaam ga fikr nkun ni na, le Uwumbɔr ga tii si saapal.”

*Njim sakpem aayatanakl
(Matiu 22.1-10)*

15 Binib bi ji u chee tijikaar na ponn ni ubaa ɲun waah len pu na, le ki bui u, “Binib bi ga ji tijikaar Uwumbɔr aanaan ni na, waanyoor bi bi pu la.”

16 Le Yesu bui u, “Uja ubaa nan bui binib pam ke u ga ɲa tijikaar bi dan nan ji. Le u ɲa tijikaar pam.

17 Tijikaar aajim yoonn, le u tun waatutunn u ti bui bi, ‘Ni ɲeer a. Dan man.’

18 Waah bui bi kina na, le bi mɔmɔk kpaan yii. Njan yoo na bui u, ‘M daa bukpaab la, ki ban ke m buen ti lik bu aah bi pu na. M ɲa si gafara la.’

19 Le ubaa mu bui u, ‘M daa inaaja i ko kisaak na kipiik la. M cha m ti lik yaah bi pu na la. M ɲa si gafara.’

20 Le ubaa mu bui u, ‘M laa kunn upii la, le kaan ɲmaa dan.’

21 “Le ututunn ngbaan gir kun udindaan chee, ki ti tuk u bi mɔmɔk aah len pu na. Le liɲuul chuu u. Le u bui waatutunn ngbaan, ‘Li cha kinyan ni mala, ki ti yin ni bigiim, ni bitaageeb, ni bijoom, ni biwɔb, ke bi dan nan ji.’

22 Le waatutunn ɲa kina, ki dan nan bui u, ‘Ndindaan, m ɲa saah len pu na. Mpaan gur bi.’

23 Le udindaan bui u, ‘Li cha isan ni, ki ti gan binib ke

bi dan nan ji, aan maadichal gbiin.

24 M tuk nimi la, binib bi m nan puen bui bi ke bi dan nan ji na, bi ponn ni ubaa aan lak maajikaar.’ ”

*Unii u kaa ɲmaa yii tiwan
mɔmɔk na aan ɲmaa dii Yesu
(Matiu 10.37-38)*

25 Le kinipaak pam dii Yesu. Le u fenn toɲ bi, ki bui bi,

26 “Unii yaa dan u nan dii mi, ki yaa kaa gee mi ki jer waah gee ute ni una, ni upuu, ni waabim, ni unaatiib, ni ukpetiib, ni uninkpatiib, ni waamɔfal pu na kan, waan ɲmaa dii mi.

27 Unii umɔk kaan yoor waadɔpuinkoo ki dii mi na kan, waan ɲmaa li ye maadidiir.

28 “Ni ponn ni ubaa yaa ban ke u maa kidifɔfɔɲ kan, u ga puen dakl lik ke waamombil ga fuu aan ɲaan fuu.

29 U yaa piin ki bi maa kidiik, kaa puen dakl lik waamombil aah bi pu na kan, nibaakan, waamombil aan fuu. Le waan ɲmaa maa kidiik ngbaan doo. Binib bimɔk kan na ga laa u, ki bui ke,

30 ‘Uja wee nan piin ki bi maa kidiik, kaan ɲmaa doo.’

31 “Tɔ, ubɔr u kpa butɔb aajab ɲichur kipiik na yaa ban u buen ti to ubɔr u kpa butɔb aajab ɲichur moninko na butɔb kan, u ga puen dakl lik ke u ga ɲman aan waan ɲman.

32 U yaa nyi ke waan ɲmaa nyan u kan, waah laa bi ni

daa na, u ga tun bitutum bi ti tooh u nsan ni, ki bui u ke u pɔɔk ubaa aan bi ti kpokl ki kuln kijaak ngbaan.

³³ Niyatanjak ngbaan aatataa le ye ke aa yaa kaa yii saah kpa nimɔk na kan, saan ηmaa dii mi.”

N-yaan aayatanjakl
(*Matiu 5.13; Mak 9.50*)

³⁴ “Tɔ, n-yaan ηan la. Mu yaa bii, ki yaa kaa ki mɔ kan, nibaa aa bi ki ga ki ηmaa ηa mu aan mu mɔɔk.

³⁵ Mu ηa yɔli le na. Mu aan ki li kpa nterm tii nibaa. Bi ga di kpir la. U kpa litafal na kan, u ηjun.”

15

Kiwakork ki wɔη na aayatanjakl

(*Matiu 18.12-14*)

¹ Bilampoogaab ni titunwanbirdam pam nan bi kuuni Yesu chee ke bi ti pel waah len tibɔr ti na.

² Le Farisii yaab ni Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ηulni u pu ke, “Uja wee gaal titunwanbirdam ki ji bi chee tijikaar.”

³ Nima pu le Yesu ηakl bi liyatanjakl,

⁴ “Ni ponn ni ubaa yaa kpa ipiih nkub, ubaa yaa wɔη kan, u ga di cha ipiih imonko inaa ni kipiik ni iwae i gur na timoor ni, ki buen ti ban upiih u wɔη na, ki ti saa buyoonn u ga kan u na.

⁵ U yaa ti kan u kan, u ga li mɔɔni, ki di u bunj usil, ki chaa kun.

⁶ U yaa ti fuu linampal kan, le u ga yin ni ujɔtiib ni udoyaab, ki nan bui bi, ‘Maapiih u wɔη na, m kan u. Cha ti li mɔɔni man.’

⁷ Liyatanjakl lee aatataa le ye ke titunwanbirdaan ubaa yaa kpeln waabimbin kan, paacham yaab ga li mɔɔni unii u kpeln waabimbin na pu, ki jer baah ga li mɔɔni bininyaam imonko inaa ni kipiik ni biwae bi kaa ban bi kpeln baabimbin na pu.”

Nimombil ηi wɔη na aayatanjakl

⁸ “Upii ubaa yaa kpa tikunabr aamombil kipiik, libaa yaa wɔη kan, u ga see karyaa, le ki ηal lidichal ni, ki lik mbamɔm ki ti kan li.

⁹ Tɔ, u yaa ti kan li kan, u ga yi ni unaakoontiib ni udoyaab, ki nan bui bi, ‘Maamombil li wɔη na, m kan li. Cha ti li mɔɔni man.’

¹⁰ Liyatanjakl lee aatataa le ye ke titunwanbirdaan ubaa yaa kpeln waabimbin kan, u pu le Uwumbɔr aatuuntiib ga li mɔɔni paacham.”

Japɔɔn u wɔη na aayatanjakl

¹¹ Yesu nan ki bui bi, “Uja ubaa nan bi ki nan kpa japɔtiib bilee.

¹² Le uwaatiir na bui u ke, ‘Nte, yakr maafaal ki di tii mi dandana.’ Le ute yakr bimɔk aafaal ki di tii bi.

¹³ Iwiin ilee aah jer na, le uwaatiir na kuun waafaal mɔmɔk, ki di buen kitinj ki daa na ni. Waah ti bi nima na, le u jin waafaal mɔmɔk yɔl yɔl, le li ti doo.

14 Waah jin ni məmək ti doo na, le nkon sakpem lir nima chee. Igiin le nan gur joo u.

15 Le u di ubaa ti kpaan kitiŋ ngbaan ni aanii ubaa chee. Le u tun u igbeer chee timoor ni ke u ti li ŋani i ti-jikaar.

16 Nkon aah joo u sakpen pu na, u ga ŋmaa ŋmɔ igbeer ngbaan aajikaar. Unii ubaa mu aa tii u nibaa.

17 Le u ŋa nlan le ki bui ke, 'Nte aatutum məmək ji ki gur. Le nkon ban mu ku mi do chee na.

18 M ga gir kun nte do, ki ti bui u ke, Nte, m koo aa ni Uwumbər mək aataani ni.

19 Naa ki ŋan ke aa yin mi aajapɔɔn. Ŋa mi saah ŋani saatutum pu na.'

20 Le u fii ki cha ute do.

"Waah laa bi ni daa na, le ute waa u, ki san u kinimbaak, le ki san tooh u nsan ni, ki ti di unjaal kpal u, le ki moor utakpiln.*

21 Le ujaɔɔn bui u, 'Nte, m koo aa ni Uwumbər mək aataani ni. Naa ki ŋan ke aa yin mi aajapɔɔn.'

22 Le ute bui waatutum, 'Li cha mala ki ti yoor ni lininkpebəkul nyaan na, ki nan di peen u, ki di kibəmbik ŋmaan u, ki di ŋinaatak taŋ u,

23 ki li joo ni unaabo u filk na, ki nan kər u, aan ti ji ki li mɔɔni.

24 M nan nyi ke njapɔɔn umina kpo a, le u bi. U nan wɔŋ a, le m ki kan u.' Le bi piin ki bi mɔɔni.

25 "Tɔ, ujaɔɔpol na nan bi

kisaak. Waah nyan ni kisaak ki peen ni linampal na, le u ŋun bi gbaa tibar ki gaa ilahn.

26 Le u yin bitutum ponn ni ubaa, le ki nan baa u, 'Ni ye kinye?'

27 Le u bui u, 'Aanaal na fuu ni a. Waah fuu ni ni laafee na, le aate cha bi kər unaabo u filk na.'

28 Ukpel aah ŋun kina na, le u gee liŋuul, kaa ban u koo ni. Le ute nyan ni lipaal, ki nan gaŋ u ke u koo ni.

29 Le u bui ute, 'Lik, m tun lituln ŋibin sakpen le ki tii si, kaa kee yii saamɔb. Le saa po tii mi unjɔbo ke m ni njɔtiib ji ki li mɔɔni.

30 Aajapɔɔn umina le nan dii bipiidagoob ki ti bii saawangol məmək doo, le waah fuu ni na, aa kər unaabo u filk na ki tii u.'

31 Le ute bui u, 'Maabo, aa bi m chee n-yoonn məmək la. Sin le yeh maah kpa tiwan ni na məmək.

32 Aanaal umina, m nan nyi ke u kpo a, le u bi. U nan wɔŋ a, le m ki kan u. Nima le ni ŋan ke ti li mɔɔni ki li kpa mpopiin.' "

16

Ututunn u kpa nlan na

1 Tɔ, Yesu nan bui waa-didiliib, "Uwankpadaan ubaa le nan bi ki kpa ututunn u lik waawan məmək na. Le bibaa dan nan bii u udindaan aanimbiin ni ke u joo waawan ji la.

2 Le udindaan yin u ki nan baa u, 'Maah ŋun saabər ti na,

* 15:20 : ...moor utakpiln: Israel yaab nan doon tɔb kina le ki mək ngeehn.

ti ye kinye? Mək mi saah ɲa maawan pu na məmək. Saan ki li ye maatutunn.'

³ Le ututunn ngbaan dak usui ni, 'Ndindaan ga nyan mi waatuln ni. M ga ɲa kinye? Maan ɲmaa ko kisaak. M mu yaa kpaln uwanmeer kan, iniməɔn ga li joo mi.

⁴ M nyi maah ga ɲa pu na, aan ndindaan yaa nyan mi waatuln ni kan, bibaa gaa mi baadichal ni.'

⁵ Le u buen ti yin ni binib bi joo udindaan aapəln na ke bi dan u chee ubaabaa ubaabaa, le ki baa njan yoo na, 'Aa joo ndindaan aapəln iɲa?'

⁶ Le u bui u, 'Nkpan ankəra nkub.' Le u bui u, 'Yoor saapəln aagbaɲ ki kal mala ki ɲmee ankora piɲmu.'

⁷ Le u baa uken, 'Si, aa mu joo waapəln iɲa?' Le u bui u, 'Idi bətə nkub.' Le u bui u, 'Yoor saapəln aagbaɲ ki ɲmee bətə imonko inaa.'

⁸ Tə, ututunn u kaa ɲan na aadindaan aah ɲun ni pu na, le u pak u, ke waah ɲa pu na, u kpa nlan la. Naatataa le ye ke dulnyaa wee aanib kpa nlan baabər ni ki jer Uwumbər aanib aah kpa pu na.

⁹ "M tuk nimi la, ni di dulnyaa wee ni aawankpal ter bigiim, aan ni yaa doo kan, ni ga koo nkookoo yaan mu ga li bi ki cha n-yoonn mu kaa kpa ndoon na ni.

¹⁰ Unii u tun lituwaatiir mbaməm na, u ga tun litusakpeln mu mbaməm. Unii u kaa tun lituwaatiir mbaməm na, waan tun litusakpeln mu mbaməm.

¹¹ Ni yaa kaa joo dulnyaa wee ni aawankpal mbaməm kan, ɲma ga di Uwumbər aatuln ɲa aarjaal ni?

¹² Ni yaa kaa ɲa dulnyaa wee ni aawan mbaməm kan, Uwumbər aan tii nimi paacham aawan.

¹³ "Unaagbiija ubaa aan ɲmaa tun lituln ki tii dindatiib bilee. U ga li nan ubaa, le ki li gee uken. U ga li si ubaa aachaɲ ni, le ki lik uken fam. Naan ɲmaa li dii Uwumbər ni liwankpal mu."

Yesu aah ki len pu na

(Matiu 11.12-13; 5.31-32; Mak 10.11-12)

¹⁴ Le Farisii yaab, bi gee ɲimobil sakpen na, ɲun Yesu aah len tibər timina məmək pu na, le ki laa u.

¹⁵ Le u bui bi, "Nimi le ban ke binib li dak ke ni ye bininyaam. Uwumbər le nyi nisui ni aah bi pu na. Binib aah nyuɲni tiwan ni na ye fam le Uwumbər chee.

¹⁶ "Uwumbər aakaal ni waabənabtiib aaliin nan joo binib ki nan saa Jənn u nan muini binib nnyun ni na aayoonn. Waayoonn ngbaan ki joo cha, le bi mooni Uwumbər aanaan aabənyaan tee. Le binib mək aabəɲ koo Uwumbər aanaan ni mɲəɔn.

¹⁷ Uwumbər aakaal mubaa aah ga ɲa yəli pu na, ni pəɔ ki jer paacham ni taab aah ga jer pu na.

¹⁸ "Uja umək jenn upuu lii ki ki yoor upii uken na, uja ngbaan kpaln udagoor la. Upii aachal yaa jenn u lii aan uja uken ki yoor u kan, uja

ngbaan mu kpaln udagoor la.”

Uwankpadaan ni uwanmeer Lasarus aabɔr

¹⁹ “Tɔ, uwankpadaan ubaa nan bi, ki peeni tiwanpeenkaan nyaan, ki ji tijikaar ti mɔ na iwiin mɔmɔk.

²⁰ Le uwanmeer ubaa mu nan bi, bi nan yin u ke Lasarus. Le ibusoon joo u. Le bi joo u ti bilni uwankpadaan ngbaan aabisamɔb chee.

²¹ Le u ban ke u li peei nisaabol ni nyan uwankpadaan ngbaan aateebul paab ki lir kitin na ji. Le ibɔ mu choo nan lakr waabuun ngbaan.

²² Naah joo cha na, le uwanmeer ngbaan nan kpo. Le Uwumbɔr aatuuntiib dan nan yoor u ki di buen paacham, Abraham chee.

²³ Le uwankpadaan ngbaan mu nan kpo. Le binib di u ti sub. Waah kpo na, le u ti bi mmii mu kaan junn na ni, ki ji falaa sakpen, le ki waan lik paacham, ki waa Abraham dandar, ki waa Lasarus mu bi u chee nima.

²⁴ Le u teen, ‘Nte Abraham, m ji falaa sakpen mmii mue ponn ni; san mi kinimbaak, ki tun Lasarus u ti di unjanbik tu nnyun ki nan di meeh nlambil aan li sɔŋ.’

²⁵ “Le Abraham bui u, ‘Maabo, teer ke saah nan bi limɔfal ni na, aa nan bi ji saamɔn la. Lasarus mu nan bi ji falaa la. Dandana wee Lasarus aasui sɔŋ do chee na. Aa mu bi ji falaa la.

²⁶ Libuusakpeln mu bi ti ni saakaasisik ni, aan binib bi

ban bi nyan do ki puur buen aa chee na taa nmaa puur, ubaa mu taa nyan aa chee ki dan do chee na.’

²⁷ Le uwankpadaan ngbaan bui u, ‘Nte, ni yaa ye kina kan, m gan si, tun Lasarus u buen nte do

²⁸ ki ti sur nnaatiib binmu bi gur na, bi taa dan do chee na, ki mu nan ji falaa wee.’

²⁹ “Le Abraham bui u, ‘Bi kpa Uwumbɔr Aagban. Bi li nɔn kigban ngbaan aah len pu na.’

³⁰ Le u bui ke, ‘Nte Abraham, aayii, baan nɔn; unii yaa fikr nkun ni ki buen bi chee kan, nima le bi ga kpeln baabimbin.’

³¹ Le Abraham bui u, ‘Bi yaa kaa nɔn Uwumbɔr Aagban aah len pu na kan, unii yaa fikr nkun ni kan, nima le aan cha bi kpeln baabimbin.’ ”

17

Taa tɔŋ unii ke u tun titunwanbir

(*Matiu 18.6-7, 21-22; Mak 9.42*)

¹ Yesu nan bui waadidiliib, “Ntɔŋ ga sil li bi; tibɔbir mu bi unii u tɔŋni binib ke bi tun titunwanbir na pu.

² Bi yaa ba tee di ki naasakpen ki di tul leen uneen ni, ki tur u lii nnyusakpem nin chee nyoo na ni kan, ni ba soor ki tii u, ni u tɔŋ maadidiliib ponn ni uwaatiir ubaa u tun titunwanbir.

³ Ni li nyi man.

“Aana aabo yaa nɔ si bakaa kan, sur u. U yaa kpeln

waabimbin kan, di cha pinn u.

⁴ U yaa ŋa si bakaa nfum mulole nwiin mbaa ponn ni, ki yaa dan aa chee nfum mulole ki nan bui si, 'M ŋa si gafara la,' kan, aa di cha pinn u."

Gaa Uwumbər ki kii

⁵ Le waakpambalb bui u, "Tidindaan, too kpee timi aanaadii pu."

⁶ Le u bui bi, "Ni yaa gaa Uwumbər ki kii siib na kan, ni ga ŋmaa bui busub ngbaan ke bu ŋəb libuul ngbaan ni ki ti ŋum nnyusakpem ponn ni, le bu ga kii nimi aaməb."

Unaagbiija aatuln aah ye pu na

⁷ "Tə, ni ponn ni ubaa yaa kpa unaagbiija u ko kisaak, bee u kpa ipiih na kan, u yaa nyan ni kisaak kan, saan bui u libuul ngbaan ni, 'Nan ji tijikaar.'

⁸ Aa ga bui u, 'Ŋa tijikaar ki siin mi aan m ji ki nyu. M yaa jin doo kan, aa mu ga ji ki nyu.'

⁹ Saanaagbiija yaa ŋa saah ban pu na kan, aa ga doon u ke u ni lituln aa? Aayii.

¹⁰ Ni mu bi ke unaagbiija ngbaan aah bi pu na la. Ni yaa ŋa Uwumbər aah tuk nimi ke ni ŋa pu na məmək kan, ni bui ke, 'Taa ŋeer ubaa pak timi. Ti po ŋa taah ba ga ŋa pu na la.' "

Yesu aah cha bikəndam kipiik pəək pu na

¹¹ Yesu aah cha Jerusalem na, le u dii Samaria ni Galilee aatiŋ aanaanmək.

¹² Waah bi koo kitiŋ kibaa ni na, le bikəndam kipiik ton u nsan ni, ki si ni daa siib,

¹³ le ki teen ke, "Tidindaan Yesu, san timi kinimbaak."

¹⁴ Yesu aah waa bi na, le u bui bi, "Li cha Uwumbər aatotoortiib chee, aan bi ti ŋaŋ nimi."

Baah cha na, le bi pəək.

¹⁵ Le bi ponn ni ubaa aah kan ke u pəək na, u gir ni, ki nyuŋni Uwumbər mpəən pu,

¹⁶ le ki nan gbaan Yesu aanimbiin ni, ki doon u.

¹⁷ Uja ngbaan nan ye Samaria* aatiŋ aanii la. Le Yesu baa ke, "Maa cha bikəndam kipiik pəək la aa? ke biwae na bi la chee?"

¹⁸ Ubaa aa gir ni u nan nyuŋ Uwumbər see uwəwəŋja ngbaan baanja aa?"

¹⁹ le ki bui u, "Saah gaa mi ki kii na, nima le cha aa pəək. Fiin ki li dii saasan."

Uwumbər aanaan aah ga fuu ni pu na

(Matuu 24.23-28, 37-41)

²⁰ Le Farisii yaab nan baa u, "Uwumbər aanaan ga fuu ni bayoonn?" Le u bui bi, "Uwumbər aanaan aah ga fuu ni pu na, binib aanimbiil aan li waa mu.

²¹ Baan ŋmaa bui ke, 'Lik, mu bi do,' kaan ŋmaa bui ke, 'Mu bi nima la.' Uwumbər aanaan bi ni ni."

²² Le u tuk waadidiliib, "N-yoonn choo, le ninimbiil ga li man min Unibən Aabo

* 17:17 : Samaria yaab ni Juu yaab aakaasisik ni aa nan mə.

aah ga gir ni bundaln na, kaan kan.

²³ Le bi ga bui nimi, 'Lik, u bi nima,' ki ga ki bui ke, 'Lik, u bi do.' Ni taa buen ti lik, ki taa dii bi man.

²⁴ Bundaln min Unibən Aabo ga nan gir ni na, ni ga li bi ke utaal aah moor ki wolni paacham məmək pu na, aan binib məmək ga li waa pu na la.

²⁵ Dandana aanib ga yii mi, le m ga ji falaa sakpen waahr, aan ki nin buen paacham aan ki gir ni.

²⁶ Min Unibən Aabo aah ga gir ni buyoonn na ga li bi ke Nowa aayoonn aah nan bi pu na la.†

²⁷ Bi nan ji ki nyu, bijab nan yoor bipiib, bipiib mu nan mən bijab, ki ti saa bundaln Nowa nan koo buḡəb ni na, le nnyusakpem fuu ni ki nan jin bi məmək.‡

²⁸ Tə, maah ga gir ni bundaln na mu ga li bi ke Lot aayoonn aah nan bi pu na la. Bi nan ji ki nyu, ki daa tiwan ki kooh, ki bu tijikaar, ki maa tidir.

²⁹ Bundaln Lot nyan Sodom aatiḡ ni na, le mmii ni chirbil nyan ni paacham ki lir ni, ki ku bi məmək.§

³⁰ Kina le ni ga li bi bundaln min Unibən Aabo ga nan nya ni mpaan pu na.

³¹ "N-yoonn ngbaan, unii yaa bi kidiik paab* kan, u taa koo waadiik ponn ni u ti yoor

waawan ni bi ki ponn ni na. Unii u bi kisaak na mu taa gir kun.

³² Teer man tibər ti nan ḡa Lot aapuu na.†

³³ Unii umək kaa di ubaa tii Uwumbər na kan, waaməfal ga bee yəli la. Unii umək di ubaa tii Uwumbər na kan, u ga kan liməfal li kaa kpa ndoon na.

³⁴ M tuk nimi la, buyoonn m ga gir ni na, binib bilee ga li də kidiik kibaa ponn ni kinyeek. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken.

³⁵ Bipiib bilee ga li boo nan idi. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken. [

³⁶ Bijab bilee ga li bi kisaak. M ga nan yoor ubaa ki di buen, ki cha uken.]"

³⁷ Le waadidiliib baa u, "Tidindaan, la chee?"

Le u bui bi, "Liwankepol aah bi nin chee na, nangba mam mu kuuni nima chee la."

18

Ukpoppi ni ubəjir aabər

¹ Le Yesu ḡakl bi liyatanḡakl, u di mək bi ke ni ḡan bi li mee Uwumbər n-yoonn məmək, ki taa cha bitaakpab yəl.

² "Ubəjir ubaa nan bi kitiḡ kibaa ni, kaa san Uwumbər, ki mu aa pak binib.

³ Ukpoppi ubaa mu nan bi kitiḡ ngbaan ponn ni, le ki choo u chee n-yoonn məmək, ki nan bui u ke u nyan u waadin aarḡaal ni.

† 17:26 : Lik Mpiin 6.5-8. ‡ 17:27 : Lik Mpiin 7.6-24. § 17:29 : Lik Mpiin

18.20-19.25. * 17:31 : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idə paan puln tidir paab, le ki di titan pər biin. Bi nan maa ḡibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham. † 17:32 : Lot aapuu nan fenn lik upuwəb le ki kpaln n-yaan aatakpal. Lik Mpiin 19.26.

4 N-yoonn məmək le u yiil ni ti yunn. Naah joo cha kina na, le u ti len usui ni, 'Maa san Uwumbər, ki mu aa pak binib.

5 Tə, ukpopii wee mu aah choo m chee n-yoonn məmək ki nan muk mi sakpen pu na, m ga tii u waabamən, u taa ki beenin choo nan muk mi kina aan nsui ti nyan mbaa ponn ni.' "

6 Le Yesu ki bui waadidiliib, "Li n̄un man ubəjir u kaa n̄an na aah len pu na.

7 Waah len ke u ga tii u waabamən pu na, Uwumbər aan tii waanib bi mee u n-yoonn məmək nwiin pu ni kinyeek na baabamən aa? U ga taan aa?

8 M tuk nimi la, u ga tii bi baabamən mala. Min Unibən Aabo mu yaa nan gir ni kan, m ga kan binib beenin tii mi naadii dulnyaa wee ni ii?"

Farisii aanii ni ulampoogaar aabər

9 Le Yesu n̄akl liyatan̄akl tii binib bi dak ke bima le n̄an ki jer unibən məmək, kaa lik pak ubaa na ke,

10 "Bijab bilee nan koo Uwumbər Aadichal ni ke bi ti mee Uwumbər. Ubaa nan ye Farisii aanii la, uken mu nan ye ulampoogaar.

11 Farisii aanii na nan sil ubaa ki mee Uwumbər ki bui ke, 'Uwumbər, m doon si ke maa bi ke binib məmək aah bi pu na. Maa kpa iniman, kaa tun lituln li kaa n̄an na, kaa gər kidagook, kaa bi ke ulampoogaar umina aah bi pu na.

12 Likpaakool məmək ponn ni, m lulni buməb iwiin ilee la. Maah kan tinyoor timək na, m yakr nfum kipiik ki nyan tibaa tii si.'

13 "Ulampoogaar ngbaan nan sil dandar, kaa kaa u waan lik paacham. U nan po si jik uyil, le ki bui ke, 'Uwumbər, san mi titunwanbirdaan kinimbaak,' le ki siir kun.

14 M tuk nimi la, Uwumbər len ke ulampoogaar ngbaan aabər le n̄an, waa len ke Farisii aanii ngbaan aabər n̄an; ba pu? unii umək nyun ubaa na, Uwumbər ga sunn u taab. Unii umək sunn ubaa taab na, Uwumbər ga nyun u."

Yesu aah n̄a Uwumbər aanyoor n̄a mbim pu pu na (Matiu 19.13-15; Mak 10.13-16)

15 Le binib bibaa joo ni mbipəm, ki di dan Yesu chee, ki ban ke u di un̄aal paan bi pu. Waadidiliib aah kan kina na, le bi kae bi.

16 Le Yesu yin mbim ngbaan ke bi dan u chee, le ki bui waadidiliib, "Cha mbim ngbaan dan m chee man. Taa ki jenn bi man. Binib bi aabimbin bi ke mbim aah bi pu na, bima le yeh Uwumbər aanaan.

17 M tuk nimi mbamən la, unii umək kaa gaa Uwumbər aanaan ke ubo aah gaal tiwan pu na aan koo mu ni."

Yesu aah tuk uwankpadaan ubaa pu na (Matiu 19.16-30; Mak 10.17-31)

18 Uyidaan ubaa nan baa Yesu, “Uməməkr nyaan, m ga ŋa kinye ki kan liməfal li kaa kpa ndoon na?”

19 Le Yesu baa u, “Ba pu aa yin mi ke Uməməkr nyaan? Ubaa aa ŋan, see Uwumbər baanja.

20 Aa nyi Uwumbər aakaal: ‘Taa gər kidagook; taa ku binib; taa su kinaayuk; taa li ye nnyamən aaseeraadaan; li pak aate ni aana.’”

21 Le u bui u, “M joo nkaal mumina məmək tibir ni la.”

22 Yesu aah ŋun kina na, le u bui u, “Tiwan nibaa le gur. Kooh saah kpa tiwan ni na məmək, ki di ŋimombil ngbaan tii bigiim, aan ki li kpa liwangol paacham, aan ki dan nan dii mi.”

23 Waah ŋun kina na, le ni ŋa u mpombiin sakpen; ba pu? u nan kpa liwankpal pam.

24 Yesu aah kan kina na, le u bui ke, “Ni pɔɔ sakpen binib bi kpa liwankpal na koo Uwumbər aanaan ni.

25 Uwankpadaan aah ga koo Uwumbər aanaan ni pu na, ni pɔɔ ki jer laakumii aah ga koo seerkaa aaboln ni pu na.”

26 Le binib bi ŋun kina na bui ke, “Ni yaa ye kina kan, ŋma ga tee ŋmar?”

27 Le Yesu bui ke, “Tiwan ni pɔɔ binib chee na aa pɔɔ Uwumbər chee.”

28 Le Piita bui u, “Tima kan, ti nan di taah kpa nimək na ki di lii, ki dii si la.”

29 Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamən la, unii umək di cha waadichal, bee upuu,

bee unaabitiib, bee ute, bee una, bee waabim, Uwumbər aanaan pu na kan,

30 u ga kan ki jer waah di cha tiwan nimək na sakpen dandana wee. N-yoonn mu choo na, u ga nan kan liməfal li kaa kpa ndoon na.”

Yesu aah ki len waakun aabər taataa pu na

(*Matiu 20.17-19; Mak 10.32-34*)

31 Yesu nan di waadidiliib kipiik ni bilee na nyan n-gbaan, le ki ti bui bi, “Li pel man, ti yaa fuu Jerusalem kan, bi ga ŋa min Unibən Aabo ke Uwumbər aabənabtiib aah nan ŋmee ke bi ga nan ŋa mi pu na məmək.

32 Bi ga di mi ŋa binib bi kaa ye Juu yaab na aanaal ni, bi ti ŋa mi mbənyun, ki yook mi, ki teei timəotan ŋani m pu,

33 ki lue mi ŋinaalab, ki ga ku mi. Iwiin itaa daal le m ga fikr nkun ni.”

34 Le baa bee iliin imina aatataa. Uwumbər le bər yaatataa. Nima le baa bee waah len pu na aatataa.

Yesu aah likr ujoon aanimbil pu na

(*Matiu 20.29-34; Mak 10.46-52*)

35 Le Yesu aah peen Jeriko aatiŋ ni na, ujoon ubaa ka nsan aaməgbeln, ki mee binib tiwan.

36 Le u ŋun kinipaak aah choo pu na, ki baa ke, “Ba ŋa?”

37 Le bi bui u, “Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na le choo.”

38 Le u teen ke, “Yesu, u ye Ubər David aayaabil na, san mi kinimbaak.”

39 Le binib bi loln Yesu pu nsan na kae u ke u ηmin. Le u moo tar, “Ubər David aayaa-bil, san mi kinimbaak.”

40 Le Yesu sil nsan ni, le ki bui bi, “Li joo ni u man.” Waah duun ni u na, le Yesu baa u,

41 “Aa ban ba?”

Le u bui u, “Ndindaan, m ban ke aa likr nnimbil le tii mi.”

42 Le u bui u, “Aa likr a. Saah gaa mi ki kii na, nima le cha aanimbil likr.”

43 Libuul ngbaan ni le unimbil likr, le u dii u, le ki nyuηni Uwumbər. Binib ngbaan məmək aah kan kina na, le bi pak Uwumbər.

19

Yesu aah tuk bilam-poogaab aaninkpel pu na

1 Yesu nan koo Jeriko aatin ni, ki bə dii ki ponn ni.

2 Uja ubaa nan bi nima, bi nan yin u ke Sakeus, u ye bilampoogaab aaninkpel, ki mu ye uwankpadaan la.

3 Le u ban ke u kan Yesu aah bi pu na, ki mu ye kinigenen. Kinipaak ngbaan pu, waa ηmaa kan Yesu.

4 Le u san ki loln kinipaak ngbaan pu nsan, le ki ti jon likakaln aasub pu ke u li waa Yesu aah ga jer nima chee pu na.

5 Yesu aah nan fuu ni nima chee na, le u waan lik, ki bui u, “Sakeus, sunn ni mala. Din, m ga doon aado.”

6 Le u sunn ni mala, ki gaa u, ki kpa mpopiin pam.

7 Kinipaak ngbaan aah kan ke u koo Sakeus do na, le bi

məmək ηul u pu, ke u buen titunwanbirdaan do la.

8 Tə, Sakeus nan fii sil, ki bui u, “Ndindaan, lik, m ga di maawankpal ligeln tii bigiim la. Maah nan jin binib bi aawan na, m ga giin kina nfum munaa le ki di tii bi.”

9 Le Yesu bui u, “Din le lidichal limina aanib ηmar; ba pu? aa mu ye Abraham aayaabil la.

10 Min Unibən Aabo dan m nan ban binib bi wəη na ke bi ηmar la.”

Bitutum aah joo bidindaan aapiin pu na

(Matiu 25.14-30)

11 Yesu nan ηakl binib bi ηun tibər timina na liyataηakl, bi taa li dak ke waah peen Jerusalem na Uwumbər aanaan ga fuu ni libuul ngbaan ni.

12 U nan bui bi, “Uyidaan ubaa nan ban u buen kitiη ki daa na ni, u ti ji nnaan ki gir ni.

13 Le u yin waatutum kipiik, le ki di salmaa aamombil kipiik, ki di yakr bi ubaabaa, le ki bui bi, ‘Li joo tiir kitiir man, ki ti saa buyoonn m ga nan gir ni na,’ le ki buen.

14 Le waatiη ni aanib nan nan u, ki tun binib ke bi paan u pu ki ti bui ubərkaan na, ‘Taa ban ke uja ngbaan le ye timi aabər.’

15 “Le u jin nnaan ngbaan, le ki gir kun, ki yin waatutum bi u nan tii bi ηimombil ngbaan na, ke bi dan u chee, aan u lik bimək aah tiir kitiir ki kan tinyoor pu na.

16 Le njan yoo dan nan bui u, 'Ndindaan, saah nan tii mi limombil libaa li na, m kan tinyoor njimombil kipiik ki kpee.'

17 Le u bui u, 'Nfaan. Aa ye ututunn nyaan la. Saah joo tiwan waatiir mbaməm na, m ga ŋa si ntisakpem kipiik ni aaninkpel la.'

18 Le lelee yoo mu dan nan bui u, 'Ndindaan, aa nan tii mi limombil libaa la. M kan tinyoor njimombil njijmu le ki kpee.'

19 Le u bui u mu, 'M ga ŋa si ntisakpem muŋmu ni aaninkpel la.'

20 "Le uken na mu dan nan bui u, 'Ndindaan, lik, saamombil le na. M nan di likekegeln le poo li, ki di bil.

21 Aa ye unii u chur binib mpɔɔn na la. Aa gaal saah kaa yeh tiwan ni na, ki chee saah kaa nan bun tijikaar ti na. Nima le m san si ijawaan.'

22 Le u bui u, 'Si ututunn u kaa ŋan na, saah len pu na, nima le bii si. Aa bui ke aa nyi ke m ye unii u chur binib mpɔɔn na ki gaal maah kaa yeh tiwan ni na, ki chee maah kaa nan bun tijikaar ti na.

23 Saah nyi kina na, ba ŋa saa nan di maamombil ti bil banki ponn ni? Maah fuu ni na, m ba ga kan maamombil ni tinyoor ki kpee.'

24 le ki bui binib bi si u chee na, 'Chuu gaa waamombil libaa ngbaan man, ki di kpee ututunn u joo njimombil kipiik na.'

25 Le bi bui u, 'Tidindaan, u kpa njimombil kipiik la.'

26 Le u bui bi, 'M tuk nimi la,

unii umək kpa na, bi ga kpee u. U kaa kpa na, bi ga chuu gaa waah kpa ni pəkkaa na.

27 Tɔ, maadim bi kaa nan ban ke m li ye baabər na, li joo ni bi do chee na, ki nan ku bi nnimbiin ni.'

Jerusalem aanib aah nyun Yesu pu na

(*Matiu 21.1-11; Mak 11.1-11; Jənn 12.12-19*)

28 Yesu aah ŋakl bi liy-atanakl ngbaan ti doo na, le u loln bi pu nsan ki cha Jerusalem.

29 Waah nan peen ni Befej ni Betani aatim mu bi lijool li bi yin li ke Olif aasui aajool paab na, ³⁰ le u tuk waadidiliib ponn ni bilee, "Li cha man naah si gbək kitiŋ ki na. Ni yaa koo ki ponn ni kan, ni ga kan ubon u laa diin na si gbin. Ubaa aa kee diŋ u pu. Chuu gbiln u, ki li joo ni u m chee man.

31 Unii ubaa yaa baa nimi, 'Ba ŋa ni chuu gbiln u?' kan, ni bui u, 'Tidindaan le ban u.'

32 Yesu aah tun bi pu na, le bi buen, ki ti kan ubon u laa diin na waah tuk bi ke bi ga kan pu na.

33 Baah bi gbilni u na, le binib bi yeh u na baa bi, "Ba ŋa ni bi gbilni ubon ngbaan?"

34 Le bi bui bi, "Tidindaan le ban u,"

35 le ki joo ni u Yesu chee, ki di baakeken paan u pu, ki di Yesu diŋ u pu.

36 Le waah cha na, kinipaak ngbaan di baakeken ter nsan ponn ni.

37 Le u peen Jerusalem, ki fuu baah sunni Olif aasui aajool nin chee na. Baah fuu nima chee na, le kinipaak kimək dii u na piin ki bi mæoni. Baah kan u tun lijinjijir aatun mæmæk pu na, le bi pak Uwumbər mpæon pu,

38 ki bui ke, “Uwumbər aanyoor bi Ubər kpaan u choo waayimbil ni na pu. Lifuur bi paacham. Ni li nyuŋni Uwumbər paacham man.”

39 Le Farisii yaab bi bi kinipaak ngbaan ponn ni na bibaa bui Yesu, “Umæmæk, tuk saadidiliib ngbaan ke bi kpa kifuuk.”

40 Le Yesu bui bi, “M tuk nimi la, bi yaa ŋmin kan, ŋitakpal ŋimina ga li tar la.”

Yesu aah wii Jerusalem aanib aafalaa u choo na pu na

41 Yesu aah peen Jerusalem aatiŋ na, le u waa ki, ki wii sakpen ki pu,

42 ki bui ke, “Jerusalem aatiŋ aanib, ni yaa ba nyi nsuudoon aasan din kan, ni ba ga li ŋan ki tii nimi. Dandana wee, mu bər ke ninimbil taa li waa mu.

43 Buyoonn Uwumbər ban u ter nimi na, ni yii a. Nima le nimi aadim ga nan gob nimi aatiŋ, ki yuu lakr kaagoln pu,

44 ki kuln ni mæmæk, ki gbaa wii nimi aadir mæmæk. Tidir ngbaan aatakpal ŋilee aan ki li bi ki tok tæb pu.”

Yesu aah toor Uwumbər Aadichal pu na

(Matiu 21.12-17; Mak 11.15-19; Jənn 2.13-22)

45 Yesu nan koo Uwumbər Aadichal ponn ni, le ki jenn nyan binib bi kooh tiwakor na,

46 le ki tuk bi, “Ni ŋmee Uwumbər Aagbaŋ ni ke Uwumbər len ke, ‘Bi ga yin maadichal ke Mmeen Aadichal;’ tæ, nimi le ŋa li bifiirb aakakaa chee.”*

47 Iwiin mæmæk Yesu nan bi Uwumbər Aadichal ponn ni, ki tuk binib Uwumbər aabər. Le Uwumbər aato-toorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aamæmæk, ni Juu yaab aaninkpiib ka ki kpokl baah ga ŋa pu ki ku Yesu na,

48 kaa ŋmaa kan baah ga ku u pu na; ba pu? binib ngbaan mæmæk aanimbil man ke bi ŋun waah len pu na.

20

Baah baa Yesu waatuln pu pu na

(Matiu 21.23-27; Mak 11.27-33)

1 Kitaak kibaa daal, le waah bi Uwumbər Aadichal ni ki tuk binib Uwumbər aaliin, ki mooni tibənyaan tee na, le Uwumbər aato-toorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aamæmæk, ni Juu yaab aaninkpiib dan u chee,

2 le ki nan baa u, “Aa kpa nsan ke aa ŋa saah ŋani pu na aa? Ŋma tii si nsan ngbaan? Tuk timi.”

3 Le u bui bi, “M mu ga baa nimi mbaan.

4 Jənn aah nan muini binib nnyun ni na, ŋma nan tii u nsan? Uwumbər aan binib? Tuk mi man.”

* 19:46 : Lik Aisaya 56.7; Jeremia 7.11.

⁵ Le bi kpokl tɔb, “Ti yaa bui ke Uwumbɔr le nan tii u nsan kan, u ga baa timi ke ba ɲa taa nan gaa u ki kii.

⁶ Ti yaa ki len ke binib le tii u nsan kan, binib ngbaan mɔmɔk ga mae timi ɲitakpal; bi mɔmɔk len ke Jɔnn nan ye Uwumbɔr aabɔnabr la.”

⁷ Nima le bi bui Yesu ke baa nyi udaan u tii Jɔnn nsan na.

⁸ Le Yesu bui bi, “M mu aan tuk nimi maah kpa nsan pu ki ɲani maah ɲani pu na.”

Bikpaab bi kaa ɲan na aay-atanakl

(*Matiu 21.33-46; Mak 12.1-12*)

⁹ Le u ɲakl binib ngbaan liy-atanakl, “Uja ubaa nan naan kisaak, ki ɲum isui i lu ɲisubil na ki ponn ni, le ki yin bikpaab bibaa, ki di kisaak ngbaan ɲa biɲaal ni ke bi li lik ki. Isui ngbaan yaa nan lun ɲisubil kan, bi ker tii u, aan ki ker bibaa mu. Waah ɲa kina na, le u siir ki buen kitinɲi ki daa na ni, ki ti yunn nima.

¹⁰ Buyoonn ɲisubil ngbaan nan pur na, le u di unaagbiija ubaa tun bikpaab ngbaan chee ke bi tii ni u kisaak ngbaan ponn ni aasubil. Le bi gbaa u, ki giin ni u, kaa tii u nibaa.

¹¹ Le u ki di unaagbiija uken tun bi chee. Le bi ti gbaa u mu, ki yook u, le ki giin ni u, kaa tii u nibaa.

¹² Le u ki tun unaagbiija tatar bi chee. Le bi ti gbaa u mu, ni ti ɲa u iween, le ki jenn nyan u nima.

¹³ Le usadaan ngbaan bui ke, ‘M ga ɲa kinye? M ga di maabogeehn le tun bi chee. Nibaakan, bi ga pak uma.’

¹⁴ Le bikpaab ngbaan aah kan waabo ngbaan choo na, le bi kpokl tɔb, ‘Uma le ye waafaajil. Cha ti ku u man, aan ki ji waafaal.’

¹⁵ Le bi chuu u, ki di nyan n-gbaan, le ki ti ku u.

“Kina pu na, usadaan ngbaan ga ɲa bi kinye?”

¹⁶ U ga dan nan ku bikpaab ngbaan, ki di kisaak ngbaan tii bikpaab biken.”

Kinipaak ngbaan aah ɲun kina na, le bi bui ke, “Uwumbɔr taa cha ni pii bi.”

¹⁷ Le Yesu lik bi, ki bui bi, “U yaa kaa ɲa bi kina kan, Uwumbɔr Aagban aah len pu na aatataa ye kinye? ke, ‘Litakpal li bidimaab yii li na, lima le ye litakpajal.’* ”

¹⁸ Unii umɔk lir litakpal ngbaan pu na, u ga kool. Unii u litakpal ngbaan lir u pu na, li ga nan u, u ɲa ke ntayon na.”

Baah pen Yesu nlan pu na
(*Matiu 22.15-22; Mak 12.13-17*)

¹⁹ Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb, ni Uwumbɔr aatotoorninkpiib nan bee ke Yesu di liyatanakl ngbaan ɲan bima la. Nima pu, le bi nan ban bi chuu u libuul ngbaan ni, ki mu san kinipaak ngbaan ijawaan.

²⁰ Le bi ban nsan mu pu bi ga chuu u na, ki di bipepekb tun u chee, bi ti ɲmann ke bi ye bininyaam la, aan ki pen u

* **20:17** : Lik Ilahn 118.22.

nlan, aan ki chuu u, ki di ɲa kitin ngbaan aayidaan aanjaal ni.

²¹ Le bi dan nan bui u, “Uməməkɾ, ti nyi ke aa len mbamən, ki tuk binib Uwumbər aabər mbaməm, kaa pak ubaa ki jer uken. Aa po mək bi Uwumbər aasan mbaməm la.

²² Tuk timi, ni ɲan ti pa lampoo ki di tii Ubərɾkpaan Siisa aan naa ɲan?”

²³ Le Yesu bee ke bi pen u nlan la, le ki bui bi,

²⁴ “Mək mi limobil man.” Baah mək u na le u baa bi, “Nma aanan ni liyimbil bi li pu?”

Le bi bui u, “Siisa yaan.”

²⁵ Le u bui bi, “Nima pu na, ni di ni ye Siisa yaan na tii u man, ki di ni ye Uwumbər yaan na tii Uwumbər.”

²⁶ Yesu aah len kina na, le ni gar bi pam. Baa nmaa chuu u taani waabəlen pu, binib aanibil ni. Le bi ɲmin.

Binib bi ga fikr nkun ni na aah ga li bi pu na

(*Matiu 22.23-33; Mak 12.18-27*)

²⁷ Le Sajusii yaab bibaa dan u chee. Bima le len ke binib aan fikr nkun ni na.

²⁸ Le bi bui u, “Uməməkɾ, Moses nan nme nkaal tii timi ke, ‘Uja yaa kpa puu ki yaa kpo, kaa kpa ubo kan, unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki maa mbim tii ukpel.’[†]

²⁹ Tɔ, naabitiib bilole nan bi. Upol na nan yoor upii, le ki kpo, kaa kpa ubo.

³⁰ Le unaal di ukpopii ngbaan kpan, ki mu kpo, kaa kpa ubo.

³¹ Le u paa u pu na mu ɲa kina. Le bijab bilole ngbaan məmək ɲa kina, ki kpo doo, kaa kpa ubo.

³² Kookoo yoo le upii ngbaan mu kpo.

³³ Kina pu na, binib yaa nan fikr nkun ni kan, upii ngbaan ga li ye nma aapuu? Bi məmək bilole nan joo u la.”

³⁴ Le Yesu bui bi, “Dulnyaa wee ponn ni, bijab yoor bipiib la. Bipiib mu mən bijab la.

³⁵ Binib bi ɲeer ke bi fikr nkun ni ki li bi dulnyaa u choo na ni na aan yoor bipiib. Bipiib mu aan mən bijab.

³⁶ Bi ga li bi ke Uwumbər aatuuntiib aah bi pu na, kaan ki kpo. Baah ga fikr nkun ni na, bi ga li ye Uwumbər aabim la.

³⁷ Tɔ, Moses mu nan mək timi ke binib bi kpo na ga fikr nkun ni. Buyoonn u nan bi busub bu gaal mmii na chee na, u nan yin Uwumbər ke Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbər la.[‡]

³⁸ Uwumbər yaa len ke u ye binib bi kpo na Aawumbər kan, nima le mək ke bi kpa liməfal. Bi məmək ye bini-fuub Uwumbər chee la.”

³⁹ Le Uwumbər aakaal aaməməkɾ bibaa bui Yesu, “Uməməkɾ, saah len pu na, ni ɲan la.”

⁴⁰ Le baa kaa bi ki baa u mbaan.

[†] 20:28 : Lik Ikaal 25.5. [‡] 20:37 : Lik Nnyam 3.6.

Kristo u ga gaa binib lii na aabər

(*Matiu 22.41-46; Mak 12.35-37*)

⁴¹ Le Yesu baa bi, “Binib ɲa kinye pu ki bui ke Kristo u ga gaa binib lii na ye Ubər David aayaabil?”

⁴² David ubaa nan len Uwumbər aalahn aagbaɲ ponn ni ke,

‘Uwumbər bui Ndindaan ke: Kal ɲɲangii wəb,

⁴³ ki ti saa buyoonn m ga nyan saadim məmək na.’§

⁴⁴ David aah nan yin Kristo ngbaan ke Udindaan kina na, Kristo ga li ɲmaa ye uyaabil aa?”

Bi li nyi Uwumbər aakaal aaməmək b aabər

(*Matiu 23.1-36; Mak 12.38-40*)

⁴⁵ Kinipaak ngbaan aah pel Yesu aah len pu na, le u bui waadidiliib,

⁴⁶ “Ni li nyi man Uwumbər aakaal aaməmək b aabər. Baageehn le ye ke bi li pee ɲibəkul fəfək, ki gee ke binib li dooni bi kinyan ɲi, ki gee ke bi kal bininyuum aakakaa chee mmeen aadir ni, ni njim chee.

⁴⁷ Bi ji bikpopiib durm la, le ki mee Uwumbər ni yunni ke bi ɲmann ke bi ye bininyaam la. Uwumbər ga daa bitafal ki jer waah ga daa binib biken aatafal pu na.”

21

Ukpopii ubaa aah tii sakpen pu na

(*Mak 12.41-44*)

¹ Yesu nan yaar lik, ki kan biwankpadam joo ɲimombil pam ɲani Uwumbər aapiin aadakaa ni,

² ki kan ukpopiigiin ubaa mu di janjan bilee ki di ɲa u ponn ni.

³ Le Yesu bui ke, “M tuk nimi mbamən la, ukpopiigiin wee tii ɲimombil ki jer bi məmək aah tii pu na.

⁴ Bi məmək tii ki gur ɲimombil sakpen. U ye ugiin la, le ki di waamombil məmək tii, kaa ki gur nibaa.”

Baah ga gbaa wii Uwumbər Aadichal pu na

(*Matiu 24.1-2; Mak 13.1-2*)

⁵ Tə, binib bibaa nan bi len Uwumbər Aadichal aah ɲan pu na, ki kpa ɲitakpanyaan, ni ipiin i binib tii Uwumbər na.

⁶ Le Yesu bui bi, “N-yoonn choo, bi ga nan gbaa wii lidichal limina məmək. Litakpal libaa aan ki li paa liken pu.”

Falaa aayoonn aah ga li bi pu na

(*Matiu 24.3-14; Mak 13.3-13*)

⁷ Le Yesu aadidiliib baa u, “Uməmək r, bi ga ɲa kina bayoonn? Ba ga li ye liməkl ki mək timi ke ni ɲeer bi ɲa kina?”

⁸ Le u bui bi, “Ni li nyi man, aan ubaa taa ɲmann nimi. Binib pam ga nan dan ki pur maayimbil ke bima le ye min Yesu, ki ga bui ke ni ɲeer a. Ni taa dii bi man.

⁹ Ni yaa ɲun ke ntim mubaa aanib to təb butəb, aan ntim muken aanib kpa tibər kan,

ni taa san ijawaan man. Uwumbər le siin ke nimina məmək ga ɲa. Nima le aan mək ke dulnyaa wee ga doo libuul ngbaan ni.

10 “Linibol libaa ga to linibol liken butəb. Nnaan mubaa aanib ni nnaan muken aanib ga to təb butəb.

11 Kitiŋ ga deŋ sakpen ɲipepel ɲipepel. Nkon mu ga lir. Iween mu ga lir, ki ku binib pam ntim ntim ponn ni. Lijinjiir aawan, ni tiwan ni faani binib na mu ga li bi paacham.

12 “Nimina məmək aa kaa kee ɲa buyoonn na, le bi ga chuu nimi, ki ɲa nimi falaa, ki di nimi ɲa mmeen aadir ni ki ji nimi tibər, ki di nimi ɲa kiyondiik ponn ni. M pu, le bi ga di nimi siin bibər b ni ntim aaninkpiib aanimbiin ni ke bi ji nimi tibər.

13 Nima le ga tii nimi nsan le ni tuk bi tibənyaan tee.

14 Ni di ɲa nisui ni man ke naan puen baa nisui ni ke ni ga len kinye?

15 M ga tuk nimi naah ga len pu na, aan nimi aadim ubaa taa ki ɲmaa kpak nimi, kaan ki ɲmaa len tibaa.

16 Nitetiib, ni ninatiib, ni ninaabitiib, ni nidoyaab, ni niŋətiib, ga kooh nimi. Le binib ga ku ni ponn ni bibaa.

17 Binib məmək ga li nan nimi m pu.

18 Ni mu aan bee yəli; nimi aayikpirk kibaa le aan bee yəli.

19 Ni yaa ji limər falaa məmək ponn ni kan, ni ga kan liməfal li kaa kpa ndoon na.”

Baah ga bii Jerusalem aatiŋ pu na

(*Matiu 24.15-21; Mak 13.14-19*)

20 “Ni yaa kan butəb aajab si gob Jerusalem aatiŋ kan, ni li nyi man, naan yunn, le bi ga bii kitiŋ ngbaan doo.

21 N-yoonn ngbaan yaa nan fuu ni kan, binib bi bi Judea aatiŋ ponn ni na san buen ɲijoo paab. Binib bi bi Jerusalem ponn ni na mu li nya ki ni. Binib bi bi itingbaan ni na, bi taa koo ni Jerusalem aatiŋ ni.

22 N-yoonn ngbaan le Uwumbər ga daa Jerusalem aatiŋ aanib aatafal, aan ni gbiin waagbaŋ aah ɲmee pu na məmək.

23 N-yoonn ngbaan, bipiib bi kpa ɲipuu na, ni bipiib bi kpa mbim bi laa ɲaa libiil na ga li kpa kinimbaak; ba pu? Uwumbər ga gee liŋuul sakpen kitiŋ ngbaan aanib pu. Bi ga ji falaa pam.

24 Bi ga di kijaak aajum ku bibaa, ki ga chuu bibaa mu tinaagbiir ki di buen ɲinibol məmək aakaasisik ni. Le binib bi kaa ye Juu yaab na ga bii Jerusalem ki ti saa baayoonn aah ga doo pu na.”

Yesu aah ga gir ni pu na

(*Matiu 24.29-31; Mak 13.24-27*)

25 “Lijinjiir aawan ga li bi nwiin, ni uɲmal, ni ɲiɲmabil ponn ni. Nnyusakpem ga ɲa tinyunkpenn sakpiin, ki faa kifuuk sakpen, ki ɲa binib ilandak. Baan ki li nyi baah ga ɲa pu na.

²⁶ Paacham aawan aan ki li bi mbaməm. Nima le binib ga lik naah ga li bi pu dulnyaa wee ni na, ki ga san ijawaan ki ti fik.

²⁷ N-yoonn ngbaan le bi ga kan min Unibən Aabo bi ntaalangbam ni ki choo, ki wiin chain, ki joo mpəən.

²⁸ Ni yaa kan tiwan nimina məmək bi ηani kan, chuu ni-baa man, ki pək nitaakpab. Naan yunn le ni ga ηmar.”

Isui aayataηakl

(Matiu 24.32-35; Mak 13.28-31)

²⁹ Yesu nan ηakl bi liy-ataηakl ke, “Ni li lik bukpasəm ni isui məmək man.

³⁰ Ni yaa nan kan yaabon bi ηani tifar kan, ni bee ke ni yaa kpee siib kan, kiseek ga seer.

³¹ Kina na, ni yaa kan nimina bi ηani kan, ni bee ke ni yaa kpee siib kan, Uwumbər aanaan ga fuu ni.

³² “M tuk nimi mbamən la, dandana aanib aan jer le tiwan nimina məmək puen ηa.

³³ Paacham ni taab ga jer. Maaməbon ma aan jer.”

Yesu aagirndaal aabər

³⁴ “Ni li nyi man, ki taa nyu ndaan gbii ki li kpa ndaan aaween, ki taa cha nimi aabimbin aabər gbiin nimi aalandak məmək, aan maagirndaal taa yuk nipobil.

³⁵ Maagirndaal kan, dulnyaa wee ni aanib məmək aapobil ga yuk ke gaawəb aah chuu upeel kan, upobil yukr pu na.

³⁶ Li nyi man n-yoonn məmək, ki mee Uwumbər u tii nimi mpəən ke ni nya falaa umək choo na ni, ki nan sil min Unibən Aabo aanimbiin ni.”

³⁷ Iwiin məmək le Yesu nan bi Uwumbər Aadichal ni, ki tuk binib Uwumbər aabər. Tinyer məmək le u buen Olif aasui aajool paab ki ti də geen.

³⁸ Kichakpinaanyeeek ni məmək le binib chaa u chee Uwumbər Aadichal ni, bi ti ηun waah len pu na.

22

Baah kpokl ke bi ga ku Yesu pu na

(Matiu 26.1-5; Mak 14.1-2; Jənn 11.45-53)

¹ N-yoonn ngbaan, naa nan ki daa ke bi ji Lakr-jer aajim,* ki ηmə boroboro u kaa kpa nnyək na.

² Le Uwumbər aato-toorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməməkəb nan kpokl baah ga ηa pu ki ku Yesu na. Bi mu nan san binib na ijawaan.

Judas aah nan ban ke u kooh Yesu pu na

(Matiu 26.14-16; Mak 14.10-11)

³ Le kinimbəη koo Judas Iskariot aasui ni. Judas nan ye Yesu aadidiliib kipiik ni bilee na ponn ni ubaa.

⁴ Kinimbəη aah koo Judas aasui ni na, le u buen Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər Aadichal aakiki-irb aaninkpiib chee, u ti

* **22:1** : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbər nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatin ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

kpokl bi waah ga ŋa pu ki di Yesu ŋa biŋaal ni na.

⁵ Le bi nan kpa mpopiin, ki puu tipuur ke bi ga tii u ŋimombil.

⁶ Le u kii, ki ban nsan mu u ga di Yesu ŋa biŋaal ni, buyoonn kinipaak ngbaan aa bi u chee na.

Baah toor njim ngbaan pu na

(*Matiu 26.17-25; Mak 14.12-21; Jɔnn 13.21-30*)

⁷ Lakr-ŋer aajim, buyoonn bi ga ŋmɔ boroboro u kaa kpa nnyɔk na aawiin mu daal bi ga kɔr upihbo na,

⁸ le Yesu bui Piita ni Jɔnn, “Li cha ti gor njim ngbaan aajikaar aan ti ji.”

⁹ Le bi baa u, “Aa ban ke ti gor ti la chee?”

¹⁰ Le u bui bi, “Ni yaa koo kitin ngbaan ni kan, uja u tu nnyun na ga ton nimi nsan ponn ni. Ni li dii u man, ki ti koo waah ga koo lidichal li ponn ni na,

¹¹ ki bui udichadaan na, ‘Umɔmɔkr bui ke u ni waa-didiliib ga ji njim ngbaan aajikaar kiladiik ni?’

¹² Le u ga mɔk nimi paacham aadisakpeŋ ki bi puen toor ki na. Ni gor njim ngbaan aajikaar nima chee.”

¹³ Le bi buen, ki ti kan Yesu aah tuk bi ke bi ga kan pu na. Le bi gor njim ngbaan aajikaar.

Tidindaan aajim

(*Matiu 26.26-30; Mak 14.22-26; 1 Korint Yaab 11.23-25*)

¹⁴ Tijikaar aajim yoonn aah fuu ni na, le Yesu ni waa-didiliib dan nan kal.

¹⁵ Le u bui bi, “Nnimbil nan man ke m ni nimi kpaan ji njim mue waahr aan m nin ji maafalaa ngbaan.

¹⁶ M tuk nimi la, maan ki ji njim mue ki ti saa buyoonn Uwumbɔr ga nan ŋa mu aah mɔk pu na waanaan ni.”

¹⁷ Yesu nan yoor kiyinyook, le ki doon Uwumbɔr, le ki bui bi, “Gaa man ki yakr tɔb.

¹⁸ M tuk nimi la, maan ki nyu ŋisubil aanyun ngbaan ki ti saa buyoonn Uwumbɔr aanaan ga fuu ni na.”

¹⁹ Le u yoor boroboro, le ki doon Uwumbɔr, ki gii, ki di tii waadidiliib ki bui bi, “Maa-won le na. Nimi aatunwanbir pu le m tii tiwon tee. Ni li ŋmɔ kina aan ki li teer mɔɔr.”

²⁰ Baah jin tijikaar ngbaan ti doo na, le u yoor kiyinyook, ki doon Uwumbɔr, ki di tii bi, le ki bui bi, “Tiwanyukaan ngbaan ye maasin aamɔkl la. Maasin ga nya nimi aatunwanbir pu la. Maasin pu, le Uwumbɔr puu tipuupɔln tii nimi.

²¹ “Lik, unii u ga kooh mi na, m ni uma le aajaal kpaan bi lisambil ni na.

²² Min Unibɔn Aabo ga sil kpo, Uwumbɔr aah nan len ke m ga kpo pu na. Tibɔbir mu ga li bi uja u ga kooh mi na pu.”

²³ Le waadidiliib baa tɔb, “Ti ponn ni, ulau ga tee ŋa kina?”

Ulau ye uninyuun?

24 Tɔ, Yesu aadidiliib nan kpak tɔb kinikpakpak ke ulau tee ye uninyuun bi ponn ni.

25 Le u bui bi, “Dulnyaa wee ni aanibol aabɔrb yoor bibaa paacham la. Binib bi kpa tininkpir na, baanib yin bi baateterb la.

26 Nimi, ni taa li bi kina man. Unii u ye uninyuun ni ponn ni na kan, u ŋa ubaa ke uwaatiir na. Unii u ye usaloln na kan, u ŋa ubaa ke nimɔk aatutunn na.

27 Unii u ŋa tijikaar na, ni unii u ji na, ŋma jer uken? Naa ye unii u ji na aa? Mma kan, m bi ke ututunn na le ni ponn ni.

28 “Tɔ, maah bi ntɔŋ ni na, nimi le sil nchan ni.

29 M ga ŋa nimi bibɔrb ke Nte Uwumbɔr aah ŋa mi ubɔr pu na.

30 Le ni ga ji tijikaar ki nyu nnyun m chee maanaan ni, ki kal ŋibɔrjal pu, ki ji Israel yaab aanibol kipiik ni ŋilee tibɔr.”

Yesu aah bui ke Piita ga nee u pu na

(*Matiu 26.31-35; Mak 14.27-31; Jɔnn 13.36-38*)

31 Le Yesu bui Simonn Piita, “Simonn, Simonn, lik, kinimbɔŋ kan nsan ke ki tɔŋ nimi, aan ni lir.

32 Le m mee Uwumbɔr tii si, aa taa di cha maasan. Aa yaa ki gir ni ki nan dii mi kan, pɔɔn aanaabitiib aataakpab.”

33 Le Piita bui u, “Ndindaan, m ga ŋmaa kpaan aa chee kiyondiik ni. M ni si ga ŋmaa kpaan ki kpo.”

34 Le Yesu bui u, “Piita, m tuk si la, din, aa ga len

nfum mutaa ke saa nyi mi, le ukooja nin wii.”

Litaakɔr ni kijaak aajuk aabɔr

35 Tɔ, Yesu nan baa bi, “Maah nan tun nimi ki nan bui nimi ke ni taa li joo ŋimombil aataakɔr, ki taa li joo litaakɔr mu, ki taa li joo ŋinaatak na, ni nan lann nibaa aa?”

Le bi bui u, “Taa nan lann nibaa.”

36 Le u bui bi, “Dandana wee, naa ki bi ke naah nan bi pu na. Unii u kpa ŋimombil aataakɔr na kan, u li joo li. Unii u kpa litaakɔr mu na kan, u li joo li. Unii u kaa kpa kijaak aajuk na kan, u di waabɔkul kooh, ki daa kibaa.

37 M tuk nimi la, ni ŋmee Uwumbɔr Aagban ponn ni ke bi ga ŋa mi ke baah ŋani titunwanbirdam pu na. Le bi ga sil ŋa mi kina. Baah nan ŋmee maabɔr pu na, ni mɔmɔk bi gbiini la.”

38 Le bi bui u, “Ndindaan, lik, ti kpa kijaak aajum mulee la.”

Le u bui bi, “Ni ŋeer a.”

Yesu aah mee Uwumbɔr pu na

(*Matiu 26.36-46; Mak 14.32-42*)

39 Le u nyan nima, le ki buen Olif aasui aajool paab, waah chaa nima n-yoonn mɔmɔk pu na. Waadidiliib mu dii u.

40 Waah ti fuu nima chee na, le u bui bi, “Ni li mee Uwumbɔr man, aan ki taa koo ntɔŋ ni.”

41 Le u siir cha bi, ki foor siib, le ki gbaan kitinj ki mee Uwumbər ke,

42 “Nte, ni yaa ye saageehn kan, nyan mi falaa u choo na ni. Tɔ, ɲa saageehn, ki taa ɲa maageehn.”

43 Le Uwumbər aatuun nyan ni paacham ki dan u chee ki nan pɔk utaakpab.

44 Le Yesu aasui ponn ni wu ki ti nyan. Le u ki mee Uwumbər linimaln. Le kitotorɔ naa u, ki ye nsin ki tuu lir kitinj.

45 Le u mee Uwumbər ti doo, le ki fii, ki gir buen waadidiliib chee, ki ti mui bi dɔ geen, mpombiin pu.

46 Le u baa bi, “Ba ɲa ni dɔ geen? Fiin, ki li mee Uwumbər man, aan ki taa koo ntɔɲ ni.”

Baah chuu Yesu pu na

(*Matiu 26.47-56; Mak 14.43-50; Jɔnn 18.3-11*)

47 Waah laa bi len kina na, le kinipaak fuu ni bi chee. Judas u ye waadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa na, loln kinipaak ngbaan pu nsan, le ki buen Yesu chee ke u moor utakpiln.†

48 Le Yesu baa u, “Judas, aa moor ntakpiln ke aa kooh min Unibɔn Aabo oo?”

49 Yesu aadidiliib aah kan ke binib ngbaan ban bi chuu u na, le bi baa u, “Tidindaan, ti di kijaak aajum jan bi ii?”

50 Le waadidiliib ponn ni ubaa di kijaak aajuk ki gaa per Uwumbər aatotoorninkpel aatutunn aatafagiir.

51 Le Yesu bui bi, “Di cha kina man,” le ki di unjaal meeh utafal le ki cha li pɔk.

52 Le Yesu baa Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər Aadichal ni aakikiirb, ni Juu yaab aaninkpiib bi dan bi nan chuu u na, “Ni joo kijaak aajum ni jagbaali mam ke ni nan chuu mi, ke maah ye uffiiir le na aa?”

53 M nan bi ni chee Uwumbər Aadichal ni iwiin mɔmɔk, le naa nan chuu mi. Tɔ, dandana wee le ye n-yoonn mu Uwumbər siin ki tii nimi ni kinimbɔɲ ki tun mbɔmbɔɔn aatuln na.”

Piita aah nee Yesu pu na

(*Matiu 26.57-58, 69-75; Mak 14.53-54, 66-72; Jɔnn 18.12-18, 25-27*)

54 Le bi chuu Yesu ki di u buen Uwumbər aatotoorninkpel aadichal ni. Le Piita paa u pu ki bi dandar.

55 Le bi tuur mmii lichiln ngbaan ni, ki ka gob mu. Piita mu nan ti kal bi chee ki ka bikaasisik ni.

56 Mmii aah woln unimbil wɔb na, le usapɔɔn u ye ututunn na kan u, ki ka lik u sulm, le ki ti bui ke, “Uja umina mu nan bi Yesu chee.”

57 Le u nee, ki bui u, “Upii, maa nyi u.”

58 Le ni kpee siib, le unii uken mu kan u, ki mu bui u, “Aa mu ye bi ponn ni ubaa la.”

Le Piita bui u, “Uja, maa ye.”

59 Le ni ki kpee siib, le uja uken bui ke, “Ni ye mbamɔn,

† 22:47 : ...moor utakpiln: Israel yaab nan doon binaabitiib kina le ki mɔk ngeehn.

uja wee mu nan bi u chee. U mu ye Galilee aatinj aanii la.”

⁶⁰ Le Piita bui u, “Uja, maa nyi saah len pu na aatataa.”

Waah laa bi len kina na, libuul ngbaan ni, le ukooja wii.

⁶¹ Tidindaan nan fenn ki lik Piita. Le Piita teer Tidindaan aah ba tuk u pu na ke, “Din, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi le ukooja nin wii.”

⁶² Le Piita nyan lipaal, ki ti wii pam.

Baah yook Yesu ki gbaa u pu na

(*Matiu 26.67-68; Mak 14.65*)

⁶³ Le bijab bi joo Yesu na ŋa u mbonyun, le ki gbaa u,

⁶⁴ ki di likekeln poo unim-bil, le ki baa u, “Uwumbər aabənbər, ulau faa si?”

⁶⁵ le ki seei u njsiibil pam.

Juu yaab aaninkpiib aah jin Yesu tibər pu na

(*Matiu 26.59-66; Mak 14.55-64; Jənn 18.19-24*)

⁶⁶ Ki woln kitaak kichakpiik ni, le Juu yaab aaninkpiib, ni Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməməkb kuun ni təb chee, le ki di Yesu siin binimbiin ni,

⁶⁷ le ki baa u, “Aa ye Kristo u ga gaa timi lii na aa? Tuk timi.”

Le u bui bi, “M yaa tuk nimi kan, naan li pak maah len pu na.”

⁶⁸ M mu yaa baa nimi mbaan kan, naan giin tii mi, [kaan di mi lii.]

⁶⁹ Dandana ki joo cha, min Unibən Aabo ga kal Uwumbər u yeh mpəən məmək na aənangii wəb.”

⁷⁰ Le bi məmək baa u, “Aa ye Uwumbər Aajapəən la aa?”

Le u bui bi, “Ni ye naah len pu na la.”

⁷¹ Le bi bui ke, “Taa ki ban seeraadam. Timi tibaa ŋun waah len uməb ni pu na.”

23

Pailat aah jin Yesu tibər pu na

(*Matiu 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Jənn 18.28-38*)

¹ Bi məmək nan fii, le ki di Yesu buen kitiŋ ngbaan aaninkpel chee, bi nan yin u ke Pailat,

² le ki piin ki bi galni u, ki bui ke, “Ti kan uja wee ŋmanni timi aanibol la. U tuk bi ke bi taa ki pa lampoo tii Ubərkpaa Siisa, ke uma ubaa le ye Kristo u ga gaa binib lii na, ki ye Ubər.”

³ Le Pailat baa u, “Aa ye Juu yaab aabər la aa?”

Le u bui u, “Saah len pu na, ni ye kina.”

⁴ Le Pailat bui Uwumbər aatotoorninkpiib ni kinipaak ngbaan, “Maa kan uja wee aataani ubaa.”

⁵ Le bi moo galni u, ki bui ke, “U tuk binib waaliin la, le bi ŋma tijar. U nan piin Galilee aatinj ni, le ki bə dii Judea aatim məmək ni, ki nan fuu ni kitiŋ kee ni.”

Ubər Herod aah jin Yesu tibər pu na

⁶ Pailat aah ŋun kina na, le u baa bi, “U ye Galilee aatinj aanii la aa?”

⁷ Tə, Ubər Herod le nan joo Galilee aatinj aanib. Pailat aah ŋun ke Yesu nyan nima

na, le u di u tun Herod chee. U mu nan bi Jerusalem aatin ni n-yoonn ngbaan.

⁸ Ubər Herod aah kan Yesu na, le u kpa mpopiin sakpen. U nan n̄un waabər, ki ban u kan u ni yunn, ki mak ke u ga tun lijnjiir aatuln aan u kan.

⁹ Le u baa Yesu mbaan pam. Yesu ma aa len tibaa.

¹⁰ Le Uwumbər aato-toorninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməmək b mu si nima ki galni u mpɔɔn pu.

¹¹ Le Ubər Herod ni waatəb aajab lik u fam, ki n̄a u mbənyun, ki di kikipalk nyaan peen u, ki di u giin Pailat chee.

¹² Liyaadaal ngbaan le Herod ni Pailat ki n̄a kijətiik. Bi nan ye təb aadim la.

Baah len ke bi ga ku Yesu pu na

(Matiu 27.15-26; Mak 15.6-15; Jənn 18.39-19.16)

¹³ Pailat nan yin Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib, ni kinipaak ngbaan,

¹⁴ le ki bui bi, “Ni joo ni uja wee m chee, ki bui ke u n̄manni binib la. Le m jin u tibər ninimbil ni. Nimi aagalm ngbaan ponn ni, maa kan u n̄a tibaa.

¹⁵ Ubər Herod mu aa kan waataani, le u di u giin ni ti chee. Waa n̄a nibaa ni n̄eer u nkun.

¹⁶ M ga cha bi lue u n̄inaalab, le ki di u lii.”

[

¹⁷ Njim ngbaan məmək yoonn kan, see Pailat nyan unaagbiija ubaa lii.]

¹⁸ Le bi məmək kpaan ki teen ke, “Ku uja wee. Di Barabas di lii.”

¹⁹ Barabas nan tukni kitin ngbaan aaninkpiib, ki ku binib, le bi laj u kiyondiik ni.

²⁰ Pailat nan ban u di Yesu lii, nima pu le u ki len kinipaak ngbaan chee.

²¹ Le bi ki teen ke, “Kpaa u ndəpuinkoo pu. Kpaa u ndəpuinkoo pu.”

²² Le Pailat baa bi, “Ba n̄a? U tun bakaa bayoo? Maa kan u n̄a nibaa ni n̄eer u nkun. M ga cha bi lue u n̄inaalab, le ki di u lii.”

²³ Le bi beenin tar mpɔɔn pu, “Kpaa u ndəpuinkoo pu.” Baah tar kina na, le bi nyan Pailat.

²⁴ Le u kii ke u ga n̄a baah ban pu na,

²⁵ le ki di Barabas u nan tukni kitin ngbaan aaninkpiib ki ku binib, ki bi kiyondiik ni na lii, baah ban pu na, le ki di Yesu n̄a bin̄aal ni, bi ti n̄a u baah ban pu na.

Baah kpaa Yesu ndəpuinkoo pu pu na

(Matiu 27.32-44; Mak 15.21-32; Jənn 19.17-27)

²⁶ Le butəb aajab di Yesu buen. Baah cha na, le bi ton uja u nyan ni ntingbaan ni na nsan ni. Bi nan yin u ke Simonn, u ye Sairene aatin aani na. Le bi chuu u ke u tun Yesu aadəpuinkoo ki li paan u pu.

²⁷ Le kinipaak sakpen paa Yesu pu. Bi ponn ni bibaa ye bipiib bi wii ki kaani u pu na.

²⁸ Le Yesu fenn ki ton bi, le ki bui bi, “Jerusalem aatin aapiib, ni taa wii m pu. Ni li

wii nimi nibaa ni nimi aabim pu;

²⁹ ba pu? falaa aayoonn choo. N-yoonn ngbaan le bi ga len ke, 'Bipiinoob bi kaa ma mbim kaa tii bi libiil na, bima le kpa mpopiin.'

³⁰ N-yoonn ngbaan le bi ga bui njoo ni njogongon, 'Lir ti pu, ki biin ti pu.'*

³¹ Bi yaa di ndoosoon na mmii ni aan mu gaa kan, ndokuun ga li bi kinye?†

³² Le bi di bakadam bilee kpee Yesu pu, ki di buen ke bi ti ku bi mu.

³³ Le bi ti fuu nibaa chee, bi yin nima chee "Kiyikpaŋ." Baah ti fuu nima na, le bi di u kpa ndoŋpuinkoo pu, le ki di bakadam bilee na mu kpa idoŋpuinkee pu. Bi kpa ubaa unŋangii wɔb, ki kpa uken unŋangan wɔb. ³⁴ Baah bi kpa Yesu ndoŋpuinkoo pu na, le u bui ke, "Nte Uwumbɔr, di cha pinn bi. Baa nyi baah nani pu na."

Le butɔb aajab ngbaan yoor waawanpeenkaan bi ti yakr tɔb, le ki too inaan ke bi lik bimɔk aah ga kan ni na.

³⁵ Le kinipaak ngbaan si ki lik u. Le Juu yaab aaninkpiib sii u, ki bui ke, "U gaal biken le bi nmar; u yaa ye Kristo u ga gaa timi lii, aan Uwumbɔr nyan u na kan, u gaa ubaa mu lii."

³⁶ Butɔb aajab ngbaan mu nan na u mbɔnyun, ki di ndaan mu mɔɔn na nyunn u,

³⁷ le ki bui u, "Aa yaa ye Juu yaab aabɔr kan, gaa aabaa

lii."

³⁸ Bi nan nme kigban tam waadoŋpuinkoo pu, uyil paab. Ni nme ke, "Juu yaab Aabɔr le na."

³⁹ Le baah nan kpa bakadam bilee bi idoŋpuinkee pu na ponn ni ubaa mu sii u, ki baa u, "Saa ye Kristo u ga gaa binib lii na aa? Gaa aabaa lii aan ki gaa ti mu lii."

⁴⁰ Le bakadaan uken na kae u, le ki bui u, "Saa san Uwumbɔr aa? Aa ni u kpaan kan ntafadaan mubaa la.

⁴¹ Timi le njeer ntafadaan ngbaan. Bi na timi, timi aat-uln aah njeer pu na la. Uma le aa na bakaa ubaa,"

⁴² le ki bui Yesu, "Ndin-daan, aa yaa jin saanaan kan, aa teer mbɔr."

⁴³ Le Yesu bui u, "M tuk si mbamɔn la, din aa ga li bi m chee Paradais ni."‡

*Yesu aah kpo pu na
(Matiu 27.45-56; Mak
15.33-41; Jɔnn 19.28-30)*

⁴⁴ Ni nan ye nwiin kaasisik ni. Le dulnyaa mɔk bɔln, ki ti saa nwiin aah kpar pu na.

⁴⁵ Nwiin aa ki wiin. Le likekeln li yakr Uwumbɔr aadiik ni nfum mulee na chuu kar paacham, ki ti saa kitin.

⁴⁶ Le Yesu teen mpɔɔn pu, le ki bui ke, "Nte Uwumbɔr, m di maawiin na aanaal ni la." Waah len kina na, le u kpo.

⁴⁷ Tɔ, butɔb aajab aaninkpel aah kan naah na pu na, le u nyun Uwumbɔr, le

* 23:30 : Lik Hosea 10.8. † 23:31 : Naatataa le ye ke, uninyaan yaa ji falaa kina kan, bibiindam ga li bi kinye? ‡ 23:43 : Paradais ye Uwumbɔr do paacham la.

ki bui ke, “Uja ngbaan sil ye uninyaan la.”

⁴⁸ Le kinipaak kimək kuun nima chee ke bi lik na aah kan tiwan ni məmək ɲa na, bi nan kpa mpombiin ki labr kun.

⁴⁹ Le ujətiib məmək, ni bipiib bi nyan ni Galilee aatin ni ki dii u na si dandar, ki waa ni məmək.

Baah sub Yesu pu na

(*Matiu 27.57-61; Mak 15.42-47; Jənn 19.38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Uja ubaa nan bi, bi nan yin u ke Josef, u nyan ni Juu yaab aatin ki bi yin ki ke Arimatea na ni. U nan ye uninyaan la, ki kii Uwumbər aanaan aah ga fuu ni buyoonn na. U nan ye bibəjirb aaninkpiib ponn ni ubaa la. Le waa kii baah kpokl pu ki ku Yesu na.

⁵² Le u buen Pailat chee, ki ti bui u, “Di Yesu aawon tii mi.”

⁵³ Le Pailat kii. Le u nyan waawon ndəpuinkoo pu, le ki di u poo likekenyaan ni, ki di u ti sub kitakpalu ni. Bi nan gbii kitakpalu ngbaan litakpasakpeln aasikakl ni la. Baa nan kee sub unii ubaa ki ponn ni.

⁵⁴ Ni nan ye kitaak ki ga woln Juu yaab aakpaakool daal na la.

⁵⁵ Le bipiib bi nan nyan Galilee aatin ni ki dii Yesu na paan Josef pu, le ki ti kan kitakpalu ngbaan, ki kan baah di Yesu aawon ki di ɲa ki ponn ni pu na.

⁵⁶ Le bipiib ngbaan gir kun, ki ti ban tulalee ni nkpan mu nun mə na.

Juu yaab aakpaakool daal, le bi fuur, baakaal aah len pu na.

24

Yesu aah fikr nkun ni pu na

(*Matiu 28.1-10; Mak 16.1-8; Jənn 20.1-10*)

¹ Juu yaab aakpaakool aah jin ki woln kitaak na, le bipiib ngbaan yoor tulalee ni nkpan ngbaan bi ti toor Yesu aawon, ki di buen likaakul ngbaan chee kichakpinaanyee ni.

² Baah ti fuu nima na, le bi kan ke litakpal li bi nan di len kitakpalu aaməb na, aa ki bi.

³ Le bi koo, le kaa kan Tidindaan Yesu aawon.

⁴ Baa nyi baah ga li dak pu na. Libuul ngbaan ni le bi jab bilee bi aawanpeenkaan wiin chain na sil bi chee.

⁵ Le ijawaan chuu bipiib ngbaan, le bi gbaan kitin binimbiin ni. Le bijab ngbaan baa bi, “Ba pu ni ban unifuub bitekpiib ponn ni?”

⁶ Waa bi do. U fikr nkun ni a. Teer man waah nan tuk nimi pu buyoonn u nan laa bi Galilee ni na,

⁷ ke Uwumbər siin ke bi ga di uma Unibən Aabo, ki di ɲa titunwanbirdam aanaal ni, bi ti kpa u ndəpuinkoo pu, ke iwiin itaa daal u ga fikr nkun ni.”

⁸ Le bipiib ngbaan teer waabər timina.

⁹ Le bi nyan kitakpalu ngbaan chee, ki gir kun, le ki di tibər timina tuk waakpambalb kipiik ni ubaa na, ni waadidiliib bi gur na məmək.

10 Bipiib ngbaan aayimbil le nan ye Mari Magdalene, ni Joana, ni Mari u ye Jems aana na. Bi ni bipiib bi nan dii bi na nan di tibər timina tuk waakpambalb.

11 Le waakpambalb aa pak baah len pu na. Bi dak ke ni ye kijərək aaliin la.

12 Le Piita fii ki san buen kitakpaluŋ ngbaan chee, ki ti boon ki gbuun lik, le ki muin ŋikeken ngbaan baanja le dɔ. Ni nan gar u pam. Le u gir kun.

*Yesu aadidiliib ponn ni bilee aah kan u pu na
(Mak 16.12-13)*

13 Liyaadaal ngbaan le bi ponn ni bilee cha kitin ki bi yin ki ke Emaus na ni. Kitin ngbaan ni Jerusalem aah daa tɔb chee pu na ye mal bilole la.

14 Baah cha na, le bi gbaa tɔb chee tibər, le ki len tiwan nimək ŋa na.

15 Baah gbaa tɔb chee tibər kina na, le Yesu ubaa pii bi nsan ni, ki dii bi.

16 Le Uwumbər doŋ binimbil ke bi taa bee u.

17 Le u baa bi, “Naah chuun gbaa tɔb chee tibər ti na, ti ye bər bayaar, aan ninimbil wɔb bi gbilngbiln kina?”

18 Le bi ponn ni ubaa, bi nan yin u ke Kleopas, baa u, “Bicham bi bi Jerusalem ponn ni na, si baanja le aa nyi tibər ti ŋa nima chee dandana na aa?”

19 Le u baa bi, “Tilabər?”

Le bi bui u, “Yesu u nan ye Nasaref aatin aanii na aabər. U nan ye Uwumbər aabəabr

la. U nan kpa mpɔɔn ki tun lijinjir aatun; waaliin mu nan kpa mpɔɔn. U piir Uwumbər ni binib mɔmɔk aasui.

20 Le Uwumbər aato-toorninkpiib ni timi Israel yaab aaninkpiib di u ŋa binib aanaal ni, ke u ŋeer nkun. Le bi kpa u ndɔpuinkoo pu.

21 Ti nan kpa limakl ke uma le ga gaa timi Israel yaab lii. Baah nan ŋa u kina na, din le ye iwiin itaa.

22 Ti ponn ni bipiib bibaa mu tuk timi tibər ti gar timi sakpen na. Bi buen kitakpaluŋ ngbaan chee kichakpinaanyeeek ni,

23 kaa ti kan waawon, le ki gir ni ki nan tuk timi ke bi kan Uwumbər aatuuntiib bi tuk bi ke u fikr na.

24 Le ti ponn ni bibaa buen kitakpaluŋ ngbaan chee, ki ti kan ni bi ke bipiib ngbaan aah len pu na. Uma le baa kan.”

25 Le Yesu bui bi, “Nimi aalan par la. Naa gaa Uwumbər aabəabtiib aah nan len pu na mɔmɔk mala.

26 Uwumbər le nan siin ke Kristo u ga gaa binib lii na ga ji falaa kina, le ki nin kan mpɔɔn.”

27 Le Yesu ŋeer waabər ti ŋmee Uwumbər Aagban ni na mɔmɔk tuk bi. Njan u tuk bi Moses aah nan ŋmee ti pu na, le ki nin tuk bi Uwumbər aabəabtiib mɔmɔk aah nan ŋmee ti pu na.

28 Le bi duun baah cha kitin ki na ni. Le Yesu ŋa ke waah ga piln jer le na.

29 Le bi gan u, “Doon ti chee. Kijookjoor a. Naan yunn le ni

ga mue.” Le u koo ni bi chee.

³⁰ Le bi ti kal ke bi ji tijikaar. Waah kal bi chee ke u ji tijikaar na, le u yoor boroboro, ki doon Uwumbər, ki gii, ki di tii bi.

³¹ Le Uwumbər likr binimbil ke bi bee u. Libuul ngbaan ni le baa ki kan u.

³² Le bi bui tɔb, “Waah dii timi nsan ni ki len ti chee ki ɲeer Uwumbər Aagban aaliin aatataa tuk timi na, tisui aa ba piin u pu sakpen aa?”

³³ Libuul ngbaan ni, le bi fii, ki gir buen Jerusalem, ki ti kan Yesu aakpambalb kipiik ni ubaa na, ni waadidiliib biken kuun tɔb chee,

³⁴ ki bi len ke, “Tidindaan sil fikr nkun ni. Simonn le kan u.”

³⁵ Le waadidiliib bilee ngbaan mu tuk bi Yesu aah pii bi nsan ni pu na, ni baah bee u buyoonn u gii boroboro na.

Yesu aah di ubaa mək waadidiliib pu na

(Matiu 28.16-20; Mak 16.14-18; Jənn 20.19-23; Lituln 1.6-8)

³⁶ Baah len tɔb chee tibər kina na, libuul ngbaan ni le Yesu ubaa sil bikaasisik ni, le ki bui bi, “Ni li kpa nsuudoon man.”

³⁷ Le bipobil yuk; ijawaan chuu bi sakpen a. Bi nan dak ke bi kan utekpiir aawiin la.

³⁸ Le u baa bi, “Ba ɲa ni san ijawaan? Ba ɲa ni beeni nisui ni?”

³⁹ Lik ɲjaal ni ntaa, ki bee ke m sil ye. Taln niɲaal ki di meeh mi ki lik man. Utekpiir aawiin aa kpa tinann ni ɲikpab ke naah kan m kpa pu na.”

⁴⁰ Waah len kina na, le u mək bi baah nan kpaa unjaal ni utaa ponn ni ipiin pu na.

⁴¹ Bi nan kpa mpopiin sakpen, ki mu aa kee gaa kii mbaməm. Ni nan gar bi pam. Le u baa bi, “Tijikaar tibaa bi do oo?”

⁴² Le bi tii u lijangeln li bi pul li mmii ni na.

⁴³ Le u gaa, ki ɲman li binimbil ni.

⁴⁴ U nan bui bi, “Maabər timək ɲmee Moses aakaal ponn ni, ni Uwumbər aabənabtiib aagbann ni, ni Uwumbər aalahn aagban ni na, Uwumbər le siin ke ni məmək ga gbiin. Maah nan laa bi ni chee na, m nan tuk nimi kina la.”

⁴⁵ Le u woln binimbil ke bi bee Uwumbər Aagban aaliin aatataa,

⁴⁶ le ki bui bi, “Ni ɲmee ke Kristo u ga gaa binib lii na ga ji falaa, ki fikr nkun ni, iwiin itaa daal.

⁴⁷ Ni li mooni binib maayimbil pu, ke bi yaa kpeln baabimbin kan, Uwumbər ga di cha baatunwanbir pinn bi. Ni piin ki li mooni Jerusalem aatiɲ aanib ni, aan ki nin moon ɲinibol məmək mu ni.

⁴⁸ Nimi le ye maabər məmək aaseeraadam.

⁴⁹ Nte Uwumbər aah puu tipuur ti ke u ga tii nimi Waa-fuur Nyaan na, m ga tun ni Nfuur Nyaan ngbaan ni chee. Ni li bi Jerusalem ni ki ti saa bundaln ni ga kan mpəɔn mu ga nyan ni paacham na.”

Uwumbər aah di Yesu buen

paacham pu na

(Mak 16.19-20; Lituln 1.9-11)

⁵⁰ Le Yesu di bi buen Betani aatiŋ chee. Baah ti fuu nima na, le u yoor uŋaal paacham, ki ŋa Uwumbɔr aanyoor ŋa bi pu.

⁵¹ Waah laa bi ŋani kina na, le u nyan bi chee, Uwumbɔr di u buen paacham.

⁵² Le bi gbaan kitin ki doon u, ki nin gir buen Jerusalem ni, ki kpa mpopiin sakpen,

⁵³ ki pak Uwumbɔr, waadichal ponn ni, n-yoonn mɔmɔk.

Tibɔnyaan ti JONN ɲmee ti na

Unii u bi yin u ke Limɔboln na aabɔr

¹ Uwumbɔr aah kaa nan kee naan dulnyaa na, ubaa nan bi, bi yin u ke Limɔboln. U nan bi Uwumbɔr chee, ki bi ke Uwumbɔr aah bi pu na.

² U nan bi Uwumbɔr chee ki nyan ni mpiin la.

³ Uwumbɔr nan cha u naan tiwan mɔmɔk. Tiwan nibaa aa gur waa naan ni.

⁴ Uma le ye umɔfadaan. Limɔfal ngbaan tii binib nwiihn mu woln binimbil na.

⁵ Nwiihn ngbaan wolni mbɔmbɔɔn ni. Mbɔmbɔɔn aa junn nwiihn ngbaan.

⁶ Uwumbɔr nan tun ni uja ubaa, bi nan yin u ke Jonn.

⁷ U dan ke u nan tuk binib nwiihn ngbaan aabɔr, aan binib mɔmɔk ɲun waah len pu na, aan ki gaa nwiihn ngbaan.

⁸ Jonn aa nan ye nwiihn ngbaan. U dan ke u nan tuk binib nwiihn ngbaan aabɔr la.

⁹ Nwiihn ngbaan le ye nwiihn bamɔnn, le ki dan dulnyaa wee ni ki nan woln binib mɔmɔk aanimbil.

¹⁰ Baah yin u ke Limɔboln na nan naan dulnyaa, ki dan nan bi dulnyaa ni, le dulnyaa aanib aa bee u.

¹¹ U dan udo aatiɲ ni, le udo aatiɲ ni yaab yii u.

¹² Binib bimɔk gaa u na, u tii bi nsan ke bi kpaln

Uwumbɔr aabim. Bima le ye binib bi gaa u ki kii na.

¹³ Baah kpaln Uwumbɔr aabim na, naa ye ke binibɔm le ma bi Uwumbɔr aamaal ni, kaa ye binibɔm aageehn pu. Uwumbɔr le ma bi waamaal ponn ni.

¹⁴ Baah yin u ke Limɔboln na nan kpaln unibɔn, ki nan bi tikaasisik ni. U gee binib chob, ki len ibamɔn baanja la. Le ti kan waah kpa mpɔɔn pu na. Waah ye Uwumbɔr Aajapɔnbaal na, u kpa mpɔɔn ke Ute Uwumbɔr aah kpa pu na.

¹⁵ Jonn nan tuk binib waabɔr, ki len ke, “M nan tuk nimi ke unii u ga paan ni mpuwɔb na jer mi; baah kaa nan kee ma mi na, u nan bi. Uma le na.”

¹⁶ Uwumbɔr aah bi pu na, u mu bi kina le chob. Le ti mɔmɔk gaa waabimbin. U ɲa Uwumbɔr aanyoor ɲa ti pu, ki beenin ɲani timi tinyoor n-yoonn mɔmɔk.

¹⁷ Uwumbɔr nan tuk Moses waakaal ke u di tuk timi. Yesu Kristo dan nan tuk timi Uwumbɔr aah gee timi pu na, ki tuk timi tibɔr ti ye mbamɔn na.

¹⁸ Ubaa aa kee kan Uwumbɔr. Ujapɔnbaal Yesu Kristo, u bi ke Ute Uwumbɔr aah bi pu na, ki bi u chee na, uma le tuk timi Uwumbɔr aah bi pu na.

Jonn u nan muini binib nnyun ni na aah len pu na

(Matiu 3.1-12; Mak 1.1-8; Luk 3.1-18)

¹⁹ Juu yaab bi nan bi Jerusalem aatiɲ ni na nan tun ni Uwumbɔr aatotoorb

ni Liifai yaab Jōnn chee ke bi ti baa u, “Aa ye ηma?”

20 Le Jōnn tuk bi mbamōn, kaa gur tibaa. U nan tuk bi mbamōn, ki len ke, “Maa ye Kristo u ga gaa binib lii na.”

21 Le bi ki baa u ke, “Aa ye ηma? Aa ye Elaija aa?”

Le u bui bi, “Maa ye.”

Bi nan ki baa u ke, “Aa ye Uwumbōr aabōnabr u bi bui ke u ga dan aa?”

Le u bui bi, “Aayii.”

22 Nima pu na, bi nan ki baa u ke, “Aa ye ηma? Tuk timi, aan ti ti tuk binib bi tun ni timi na. Aa ga len saabōr ngbaan kinye?”

23 U nan bui ke, “M ye nneel mu tar nteersakpiin ni na ke:

‘Toor Uwumbōr aasan man.’ ”*

Uwumbōr aabōnabr Aisaya nan len kina la.

24 Binib bi nan baa Jōnn mbaan ngbaan na nyan ni Farisii yaab chee la.

25 Le bi ki baa u ke, “Saah kaa ye Kristo u ga gaa timi lii na, kaa ye Elaija, kaa ye Uwumbōr aabōnabr ngbaan mu na, ba pu aa muini binib nnyun ni?”

26 Le u bui bi, “Mma muini binib nnyun ni la. Ubaa mu bi nikaasisik ni. Nimi le aa nyi u.

27 U ye unii u paan ni mpuwōb na. Maa ηeer ke m chuu gbiln waanaatak aanmin tii u.”

28 Bi nan len tōb chee tibōr ngbaan Betani aatiŋ, ki bi Jōdānna aamōdapuul, Jōnn

aah muini binib nnyun ni nin chee na ni.

Unii u ye Uwumbōr Aapihbo na

29 Ki woln kitaak le Jōnn kan Yesu choo u chee, le u bui ke, “Lik, Uwumbōr Aapihbo u nyani dulnyaa ni aanib aatunwanbir na.

30 M nan len ke uja ubaa paan ni mpuwōb ki mu tee jer mi; baah kaa nan kee ma mi na, u nan bi. Uma le na.

31 Min mbaa aa nan nyi u; m muini binib nnyun ni ke nimi Israel yaab bee u la.”

32 Le Jōnn jin seeraa ki tuk binib, “M kan Uwumbōr Aafuur Nyaan nyan ni paacham ki naahn linanjel, ki nan tōŋ u pu.

33 Min mbaa aa nan nyi u; Uwumbōr u tun ni mi ke m nan muin binib nnyun ni na, uma le bui mi ke m ga kan Waafuur Nyaan sunn ni ki nan tōŋ uja ubaa pu, ke uma le ye unii u ga gbiin binib Uwumbōr Aafuur Nyaan na.

34 Le m kan kina, ki ji seeraa ki tuk binib ke uma le ye Uwumbōr Aajapōn.”

Binib bi puen ηa Yesu aadidiliib na

35 Ki woln kitaak le Jōnn ni waadidiliib bilee nan ki bi nima,

36 ki kan Yesu bi chuun nima. Jōnn nan lik u, le ki len ke, “Lik, Uwumbōr Aapihbo.”

37 Jōnn aadidiliib bilee ngbaan ηun waah len pu na, le ki di paan Yesu pu.

* 1:23 : Lik Aisaya 40.3.

38 Le Yesu fenn, ki kan bi paan ni u pu. Le u baa bi, “Ni ban ba?”

Le bi baa u, “Uməməkr, aa koo la chee?”

39 Le u bui bi, “Dan ki nan ti lik man.” Le bi dii u ki ti kan waah koo nin chee na. Ni nan ye tikur tinaa aayoonn la, le bi nan doon udo liyaadaal ngbaan.

40 Bijab bilee bi nan n̄un Jonn aah len pu aan ki dii Yesu na, bi yin bi ponn ni ubaa ke Andru, u nan ye Simonn Piita aanaal na.

41 Libuul ngbaan ni le u buen ti kan ukpel Simonn, ki tuk u, “Ti kan Masiya u ga gaa timi lii na.” Masiya ni Kristo ye liyimbibaan la.

42 Le u di u dan Yesu chee.

Le Yesu lik Piita, ki bui u, “Bi yin si le ke Simonn, Jonn aajapɔɔn. Bi ga li gur yin si ke Siifas la.” Siifas aatataa le ye ke “litakpal.” Siifas ni Piita ye liyimbibaan la.

Yesu aah yin Filip ni Natanael pu na

43 Ki woln kitaak le Yesu ban u buen Galilee aatinj ni, ki kan Filip, le ki bui u, “Li dii mi.”

44 Filip do le ye Betseda aatinj ni. U ni Andru ni Piita nyan ni kitinbaan ni la.

45 Filip mu nan ti kan Natanael le ki tuk u, “Ti kan unii u Moses ni Uwumbɔr aabɔnabtiib mu nan n̄mee waabɔr Uwumbɔr aakaal aagban ni na. Uma le ye Josef aajapɔɔn Yesu, u ye Nasaref aatinj aanii na.”

46 Le Natanael baa u, “Ti wanyaan nibaa ga n̄maa nyan ni Nasaref aatinj ni ii?”

Le Filip bui u, “Dan nan lik.”

47 Yesu nan waa Natanael choo u chee, le ki bui ke, “Lik, Israel aabobamɔnn. Nnyamɔn aa bi u ni.”

48 Le Natanael baa u, “Aa n̄a kinye ki ti nyi mi?”

Le Yesu bui u, “Saah ba bi likakaln taab na, m puen kan si, Filip aa kee yin si.”

49 Le Natanael bui u, “Uməməkr, aa sil ye Uwumbɔr Aajapɔɔn. Aa ye Israel yaab Aabɔrkpaan la.”

50 Le Yesu baa u, “Maah bui ke m kan si likakaln taab na, nima le cha aa gaa mi ki kii ii? Aa ga kan lijnjiir aawan ki jer nimina.

51 M tuk nimi mbamɔn la, ni ga kan kitaapaak chuu piir, ki ga kan Uwumbɔr aatuuntiib cha paacham ki ki sunni, min Unibɔn Aabo pu.”

2

Yesu aah tun lijnjiir aatuln Kana aatinj ni pu na

1 Iwiin itaa daal le bi nan ji ubɔndinn aajim Kana aatinj ki bi Galilee ni na. Yesu aana mu nan bi nima.

2 Bi nan yin Yesu ni waa-didiliib ke bi mu dan nan ji.

3 Ni nan bi cha, le n̄subil aadaan na ti doo. Le Yesu aana bui u, “Baa ki kpa ndaan.”

4 Le Yesu bui u, “Nna, ni ye maabɔr aa? Maayoonn aa kee fuu.”

5 Le una bui bitutum na, “U yaa tuk nimi pu na kan, ni n̄a kina.”

6 Ikin sakpiin iloob nan si nima. Galon piitaa, bee moninko ga nmaa koo mubaa ponn ni. Juu yaab joo ikin ngbaan aanyun le finni bibaa, baakaal aah dii pu na.

7 Le Yesu tuk bitutum ngbaan, “Ban nnyun gbiin ikin ngbaan man.” Le bi ban nnyun gbiin i mɔmɔk paapaa.

8 Le u tuk bi ke bi kab ti tii njim aaninkpel. Le bi kab ti tii u.

9 Baah kab nnyun ngbaan ti tii u na, le mu kpaln ndaan. Le u wub lik, kaa nyi mu aah nyan nin chee na. Bitutum bi kab tii u na le nyi. Le u yin uja u din upii na,

10 ki nan bui u, “Binib mɔmɔk yaa ban bi tii ndaan kan, bi puen tii mu mɔ na la. Binib yaa nyun ti bab kan, le bi nin tii bi ndaan mu kaa mɔ na. Si ma kan, saah tii bi mu puwɔb na le mɔ ki jer saah puen tii bi mu na.”

11 Nima le ye njan aajinjiiir aatuln li Yesu tun na. U nan tun lituln ngbaan Kana aatiŋ ki bi Galilee ni na ni la. Le binib kan waah kpa Uwumbɔr aapɔɔn pu na. Le waadidiliib gaa u ki kii.

12 Ubɔndinn aajim ngbaan aah doo na, le u ni una ni unaatiib ni waadidiliib buen Kapenaum aatiŋ ni, ki ti nja iwiin ilee nima.

Yesu aah toor Uwumbɔr Aadichal pu na

(Matiu 21.12-13; Mak 11.15-17; Luk 19.45-46)

13 Ni nan gur siib ke Juu yaab ji Lakr-jer aajim.* Le Yesu buen Jerusalem aatiŋ ni 14 ki ti koo Uwumbɔr Aadichal ni, le ki kan binib ka nima ki kooh inaaja, ni ipiih, ni njinanjel. Binib bi kpelni njimombil na mu ka nima.

15 Le u di inmin nja linaalab, ki di jenn nyan inaaja, ni ipiih ngbaan mɔmɔk lipaal, le ki labr binib bi kpelni njimombil na aateebul tiib chin, le njimombil yaa tɔb chee.

16 U nan tuk binib bi kooh njinanjel na, “Di njinanjel ngbaan nyan lipaal man. Ni taa ki di Nte Uwumbɔr Aadichal nja kinyanŋ.”

17 Le waadidiliib teer ke ni nme Uuwumbɔr Aagban ni ke, “Uuwumbɔr, maah neen saadichal pu na bi ke mmii le aah wu mponn ni na.” Le bi bee ke ni ye Yesu aabɔr la.

18 Le Juu yaab baa u, “Aa ga nja ba aajinjiiir aawan ki mɔk timi ke aa kpa nsan ke aa nja saah nani pu na?”

19 Le u bui bi, “Gbaa wii Uuwumbɔr Aadichal limina, aan m di iwiin itaa ki fiin li.”

20 Le bi bui ke, “Njibin imonko ilee ni njiloob le bi nan di maa Uuwumbɔr Aadichal ngbaan. Le aa bui ke aa ga di iwiin itaa fiin li ii?”

21 Tɔ, u mu aa nan len Uuwumbɔr Aadichal aabɔr la. Uma ubaa aawon le u nan len.

22 N-yoonn mu u fikr nkun ni na, le waadidiliib teer ke u nan len kina. Le bi pak

* 2:13 : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uuwumbɔr nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatiŋ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

waah len pu na, ni Uwumbər Aagbaŋ aah len pu na.

Yesu nyi binib məmək aabimbin

²³ Yesu aah bi Jerusalem aatinj ni, njim ngbaan aayoonn na, le kinipaak kan waah tun lijnjiir aatun pu na, le ki gaa u ki kii.

²⁴ Uma aa tee gaa bi ki kii;

²⁵ ba pu? u nyi binib məmək aabimbin. Waa ban ke ubaa nyaa u binib aabər. Uma ubaa nyi binib aasui ni aabər.

3

Yesu aah tuk Nikodemus pu na

¹ Uja ubaa mu nan bi nima, bi nan yin u ke Nikodemus, u nan ye Farisii aanii la, ki ye Juu yaab aaninkpel ubaa.

² Le u buen Yesu chee kinyeek ki nan bui u ke, “Uməməkɾ, ti nyi ke aa ye Uməməkɾ u nyan ni Uwumbər chee na la; ba pu? ubaa aan ŋmaa tun lijnjiir aatun ke saah tun pu na, see Uwumbər bi u chee.”

³ Le Yesu bui u, “M tuk si mbamən la, bi yaa kaa ma unii lelee kan, waan ŋmaa koo Uwumbər aanaan ni.”

⁴ Nikodemus nan baa u, “Unii yaa por kan, bi ga ŋa kinye ki ki ma u lelee? U ga ŋmaa gir koo una aaponn ni aan bi ki ma u uu?”

⁵ Le Yesu bui u, “M tuk si mbamən la, Uwumbər Aafuur Nyaan yaa kaa ma unii lelee aan bi muin u nnyun ni kan, waan ŋmaa koo Uwumbər aanaan ni.

⁶ Unibən aah ma u na ye unibən la. Uwumbər Aafuur Nyaan aah ma u na ye Uwumbər Aafuur Nyaan yoo la.

⁷ M tuk si la, see bi ki ma nimi lelee. Maah tuk si pu na, taa cha ni gar nimi.

⁸ Libuln daar cha laah ban nin chee na, le aa ŋun laah kpa kifuuk pu na, kaa nyi laah nyan ni nin chee na, ki mu aa nyi laah cha nin chee na. Ni bi kina le ki tii unii umək Uwumbər Aafuur Nyaan ma u na.”

⁹ Le Nikodemus baa u, “Ni ga ŋa kinye aan ki ŋa kina?”

¹⁰ Le Yesu baa u, “Aa ye unii u mək Israel yaab Uwumbər aakaal na, le kaa bee maah len pu na aatataa aa?”

¹¹ M tuk si mbamən la, ti len taah nyi pu na la, ki tuk binib tinimbil aah kan pu na, le naa gaa taah len pu na.

¹² M tuk nimi dulnyaa wee ni aabər, le naa pak ti, ka m yaa tuk nimi paacham aabər kan, ni ga ŋa kinye ki pak ti?”

¹³ Ubaa aa kee buen paacham see min Unibən Aabo u [bi paacham ki] nyan ni paacham na.

¹⁴ “Moses aah nan di uwaa fin ndə pu ki di chəən paacham nteersakpiin ni pu na, see bi di min Unibən Aabo mu chəən paacham kina,

¹⁵ aan unii umək gaa mi ki kii na li kpa liməfal li kaa kpa ndoon na.”

¹⁶ Uwumbər aah gee dulnyaa aanib sakpen pu na, nima le u di Ujaŋəbaal tii ni ke unii umək gaa u ki kii na

taa kpo, u li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na.

¹⁷ Uwumbɔr tun ni Ujapɔɔn dulnyaa ni. Waa tun ni u ke u nan ji dulnyaa wee ni aanib tibɔr, u tun ni u ke u gaa bi lii la.

¹⁸ Unii umɔk gaa u ki kii na, Uwumbɔr aa len ke waabɔr bii. Unii umɔk kaa gaa u ki kii na, Uwumbɔr len ke waabɔr bii a. Waah kaa gaa Uwumbɔr Aajapɔnbaal ki kii na, nima le cha Uwumbɔr len ke waabɔr bii.

¹⁹ Uwumbɔr aah ga ji bi tibɔr pu na le ye ke nwiihn dan dulnyaa ni, le binib yii mu, le ki gee mbɔmbɔɔn ni; ba pu? baatuln aa ŋan.

²⁰ Unii umɔk tun lituln li kaa ŋan na, u nan nwiihn la, kaan dan nwiihn ponn ni, binib taa kan waah tun pu na.

²¹ Unii umɔk tun lituln li ŋan na kan, u choo nwiihn ponn ni ke unii mɔmɔk nan kan waah tun pu na, ke u tun Uwumbɔr aah gee pu na la.

Jɔnn aah len Yesu aabɔr pu na

²² Yesu aah len tibɔr timina ki ti doo na, le u ni waadidiliib buen Judea aatiŋ ni, ki ti bi nima ki muini binib nnyun ni.

²³ Jɔnn mu nan bi muini binib nnyun ni. U nan bi Enonn aatiŋ ni, Salim aatiŋ chee, nnyun aah wiir nima chee pu na. Le binib choo u chee, le u muini bi nnyun ni.

²⁴ Baa nan kee chuu u ŋa kiyondiik ni n-yoonn ngbaan.

²⁵ Le Jɔnn aadidiliib ni Juu aanii ubaa nan kpak tɔb kinikpakpak, baah muini binib nnyun ni pu na pu.

²⁶ Le bi dan Jɔnn chee ki nan tuk u, “Umɔmɔkr, lik, unii u nan bi aa chee Jɔɔdann aamɔɔdapuul na, aan aa nan tuk binib waabɔr na, u mu gur bi muini binib nnyun ni, le binib mɔmɔk gur chaa u chee.”

²⁷ Le Jɔnn bui bi, “Ubaa aan ŋmaa ŋa nibaa see Uwumbɔr le tii u.

²⁸ Nimi nibaa ŋun m len ke maa ye Kristo u ga gaa binib lii na; Uwumbɔr tun ni mi ke m li ye Kristo aasaloln ki toor nsan tii u.

²⁹ Usapɔɔn yaa kun uchal do kan, uchal le yeh u. Le uchal aajɔ u si u chee ki ŋun waaneel na kpa mpopiin pam. Nima le cha m mu kpa mpopiin mbamɔm.*

³⁰ Ni ŋan ke uma Kristo li moo kani mpɔɔn, le m ma gur.”

Unii u nyan ni paacham na aabɔr

³¹ Uma u nyan ni paacham na le jer binib mɔmɔk. Unii u nyan ni dulnyaa ni na ye dulnyaa ni aanii la, ki len dulnyaa ni aabɔr la. Yesu u nyan ni paacham na le jer binib mɔmɔk.

³² U tuk binib waah kan pu na, ni waah ŋun pu na. Ubaa mu aa gaa waah len pu na.

³³ Unii umɔk gaa waah len pu na, u kii ke Uwumbɔr ye mbamɔndaan la.

* 3:29 : Uja ni usapɔɔn ngbaan si Yesu ni waanib aasisii la, Jɔnn le ye uja.

³⁴ Yesu u Uwumbər tun ni u na le len uma Uwumbər aabər; ba pu? Uwumbər di Waafuur Nyaan mu kaa kpa ɲɲaɲ na gbiin u.

³⁵ Uwumbər gee Ujapɔɔn Yesu ki di mpɔɔn məmək ɲa uɲaal ni.

³⁶ Unii umək gaa Uwumbər Aajapɔɔn ki kii na le kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. Unii umək kaa kii Uwumbər Aajapɔɔn aaməb na, waan kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. Uwumbər gee liɲuul u pu n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

4

Yesu aah tuk Samaria aatin aapii pu na

¹ Le Farisii yaab ɲun ke Yesu ɲa binib waadidiliib ki muin bi nnyun ni ki jer Jonn aah ɲa pu na.

² Yesu ubaa mu aa muin binib nnyun ni. Waadidiliib na le muini bi.

³ Tɔ, waah bee ke Farisii yaab ɲun kina na, le u nyan Judea aatin ni, ki ki gir buen Galilee aatin ni.

⁴ Waah cha na, le u neen ke u dii Samaria* aatin ni.

⁵ Le u ti fuu Samaria aatin kibaa ni, bi yin ki ke Saika. Bukpaab bu Jakob nan di tii uɲapɔɔn Josef na aa daa nima chee.

⁶ Jakob aanyunbun mu bi nima chee. Le Yesu aah chuun na, u bak a. Nima le u kal nnyunbun ngbaan aaməgbeln pu. Nwiin nan bi kaasisik ni.

⁷ Le Samaria aapii ubaa dan u nan lu nnyun. Le Yesu bui u, “Pu mi nnyun m nyu.”

⁸ Waadidiliib na puun buen kitin ponn ni bi ti daa tijikaar.

⁹ Le upii ngbaan bui u, “Aa ye Juu aanii la, m mu ye Samaria aapii la. Ba pu aa bui mi ke m tii si nnyun?” Juu yaab ni Samaria yaab aa kpaani tɔb chee, nima le cha u len kina.

¹⁰ Le Yesu bui u, “Aa yaa ba nyi Uwumbər aah tii binib pu na, ki yaa ba nyi unii u mee si nnyun na kan, aa ba ga bui u ke u tii si nnyun mu ye limɔfal aanyun na, le u ba ga tii si.”

¹¹ Le upii ngbaan bui u, “Maaninkpel, saa kpa goomaa, nnyunbun ngbaan nyoo, aa ga kan limɔfal aanyun ngbaan la chee?”

¹² Tiyaaaja Jakob, ni uɲapɔtiib, ni waawakor nan nyu nnyunbun ngbaan ni la. Uma le nan tii timi nnyunbun ngbaan. Aa jer uma la aa?”

¹³ Le Yesu bui u, “Unii umək nyu nnyun mue na, nnyun-yuu ga ki chuu u.

¹⁴ Unii umək nyun maah ga tii u nnyun mu na, nnyun-yuu aan ki chuu u. Maah ga tii u nnyun mu na, mu ga li ye nnyunbun mu bu u ponn ni kaan foor na, mu ga tii u limɔfal li kaa kpa ndoon na.”

¹⁵ Le upii ngbaan bui u, “Maaninkpel, tii mi nnyun ngbaan aan nnyun-yuu taa ki chuu mi, aan m taa ki dan do nan lu nnyun.”

* 4:4 : Samaria yaab ni Juu yaab aakaasisik ni aa nan mɔ.

16 Le Yesu bui u, “Li cha ki ti yin ni aachal, aan ki gir ni.”

17 Le u bui u, “Maa kpa chal.”

Le Yesu bui u, “Saah len ke saa kpa chal na, ni ye mbamɔn la.

18 Aa nan kpa chatiib binmu la. Saah bi uja u chee dan-dana na aachal aa ye u. Saah len pu na, aa len mbamɔn la.”

19 Le upii ngbaan bui u, “Maaninkpel, m bee ke aa ye Uwumbɔr aabɔnabr la.

20 Timi Samaria yaab aayaajatiib nan dooni Uwumbɔr lijoor limina paab la, le nimi Juu yaab ma bui ke ni ŋan ke binib li dooni Uwumbɔr Jerusalem aatin ni.”

21 Le Yesu bui u, “Upii, pakn maah ga len pu na, n-yoonn choo, binib aan nan ki doon Tite Uwumbɔr lijoor limina paab, ki mu aan ki doon u Jerusalem aatin ni.

22 Nimi Samaria yaab dooni Uwumbɔr u naa nyi u na. Timi Juu yaab ma dooni Uwumbɔr u ti nyi u na la. Unii u ga gaa dulnyaa ni aanib lii na nyan ni Juu yaab aakaasisik ni la.

23 N-yoonn choo, ki mu fuu ni a, le binib bi dooni Tite Uwumbɔr mbamɔm na ga li dooni u bisui ni, Waafuur Nyaan aapɔɔn pu. Uwumbɔr ban binib kina aaboln le bi li dooni u.

24 Uwumbɔr ye kifuurk la. Le binib bimɔk dooni u na

li dooni u bisui ni, Waafuur Nyaan aapɔɔn pu.”

25 Le upii ngbaan bui u, “M nyi ke Masiya† u bi yin u ke Kristo na ga dan. U yaa fuu ni kan, u ga nan tuk timi tiwan mɔmɔk aah bi pu na.”

26 Le Yesu bui u, “Min u bi len aa chee na, m ye uma.”

27 Libuul ngbaan ni le waa-didiliib fuu ni. Baah nan mui u ni upii bi len tɔb chee tibɔr na,‡ le ni gar bi pam; ubaa mu aa baa upii ngbaan, “Aa ban ba?” kaa baa Yesu mu, “Ba pu aa len u chee tibɔr?”

28 Le upii ngbaan di waanyunbuul siin, ki buen kitin ni, ki ti bui binib ke,

29 “Dan nan lik man uja u tuk mi maah nan tun pu na mɔmɔk na. Uja ngbaan ga li ye Kristo u ga gaa timi lii na la aa?”

30 Le bi nyan kitin ni ki cha u chee.

31 Upii ngbaan aah gir buen kitin ni na, le Yesu aadidiliib nan bi gan ni u ke, “Umɔmɔkr, ji tijikaar.”

32 Le u bui bi, “M kpa tijikaar ti naa nyi tibɔr na m ji.”

33 Waah len kina na le waadidiliib baa tɔb, “Ubaa le taanin joo ni tijikaar nan tii u uu?”

34 Le u bui bi, “Maajikaar le ye ke m ŋa Uwumbɔr u tun ni mi na aah gee pu na, ki tun waatun doo.

35 Ni ŋakl liyatanakl ke, ‘Ni gur inmal inaa le ni ŋeer li-jikaacheel.’ Tɔ, m tuk nimi

† 4:25 : Hiibru aaliin ni, bi yin u ke Masiya, le ki yin u ke Kristo, Griik aaliin ni. Naatataa le ye ke “Unii u ga gaa binib lii na.” ‡ 4:27 : Juu yaab aabimbin aah nan bi pu na, uja ni upii u kaa ye upuu na aan gbaa tɔb chee tibɔr.

la, yaar lik man, tijikaar ñeer licheel a.

³⁶ Unii u chee na ga kan tipar, ki ga di binib koon Uwumbɔr aanaan ni, aan bi kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. Nima le ga cha unii u bun na, ni unii u chee na mɔmɔk li kpa mpopiin.

³⁷ Bi len ke 'Ubaa bun, le uken chee,' le ti gbii;

³⁸ ba pu? m tun nimi, ni ti chee tijikaar ti naa tun taat-uln na. Biken aatuln pu, le ni jin tinyoor."

³⁹ Le upii ngbaan tuk Samaria yaab bi bi kitin ngbaan ni na ke Yesu tuk u waah nan tun pu na mɔmɔk, nima le cha bi ponn ni pam gaa Yesu ki kii.

⁴⁰ Le bi dan u chee, ki ganj u ke u li bi bi chee. Le u ña bi chee iwiin ilee.

⁴¹ Le binib bi gaa u ki kii waaliin pu na wiir ki jer binib bi gaa u ki kii upii ngbaan aaliin pu na.

⁴² Le bi tuk upii ngbaan, "Ti gaa u ki kii la; naa ki ye saaliin pu le ti gaa u ki kii. Timi tibaa ñun waah len pu na, ki bee ke u sil ye Kristo u ga gaa dulnyaa ni aanib lii na."

Yesu aah cha uninkpel ubaa aabo pɔɔk pu na

⁴³ Yesu aah bi bi chee iwiin ilee na, le u nyan nima ki buen Galilee aatin ni.

⁴⁴ Uma ubaa le len ke Uwumbɔr aabɔnabr ma kan, udo aatin ni aanib aan nyun u.

⁴⁵ Waah ti fuu Galilee aatin ni na le bi gaa u; ba pu? bi mu nan buen Jerusalem bi ti

ji ñjim ngbaan, ki kan waah tun lijinjiir aatun ñimɔk na, ñjim ngbaan yoonn.

⁴⁶ Le u ki dan Galilee aatin kibaa ni, bi yin ki ke Kana, waah nan cha nnyun kpaln ndaan nin chee na. Le ubɔrkpaan aakpambalb ponn ni ubaa bi Kapenaum aatin ni. Le uja pɔɔn bun.

⁴⁷ Uninkpel ngbaan nan ñun ke Yesu nyan ni Judea aatin ni ki bi Galilee aatin ni. Le u buen Yesu chee, le ki ti ganj u ke u dan udo, ki nan cha uja pɔɔn u ban u kpo na aaween sɔɔ.

⁴⁸ Le Yesu bui u, "Ni yaa kaa kan lijinjiir aatun kan, naan gaa mi ki kii."

⁴⁹ Le uninkpel ngbaan bui u, "Ndindaan, dan mala. Aa yaa taan kan, aa ga nan mui maabo kpo a."

⁵⁰ Le Yesu bui u, "Li dii saasan. Aaja pɔɔn kan limɔfal la."

Le uja ngbaan pak Yesu aah len pu na, ki labr kun.

⁵¹ Waah paan ni nsan pu na le waatutum tooh ni u nsan ni ki nan bui u ke waabo na kan limɔfal a.

⁵² Le u baa bi, "Bayoonn ni sɔɔ?" Le bi bui u, "Fen na, nwiin aah kpar buyoonn na, le uwon sɔɔ."

⁵³ Le uja ngbaan mu bee ke n-yoonn mu Yesu fe bui u ke uja pɔɔn kan limɔfal na le na. Kina pu le cha u ni waachiln ni aanib mɔmɔk gaa Yesu ki kii.

⁵⁴ Nimina le nan ña lijinjiir aatuln leler le u tun waah nyan ni Judea aatin ni ki bi Galilee ni na.

5

Yesu aah cha uja pɔɔk nnyunbun chee pu na

¹ Nee aapuwɔb le Juu yaab aajim mubaa nan bi. Le Yesu buen Jerusalem.

² Jerusalem ponn ni le nnyunbun mu waa na bi ipiih aabisamɔb chee. Juu yaab aaliin ponn ni bi yin nnyunbun ngbaan ke Bet-sata. Tinaamboln tinmu nan si gob nnyunbun ngbaan.

³ Le bibum wiir ki dɔ tinaamboln ngbaan ponn ni. Bi nan ye bijoom, ni biwɔb, ni binib bi aawon faan na, [ki dɔ kii buyoonn nnyun ga fii yeŋ na;

⁴ ba pu? nwiin nwiin le Uwumbɔr aatuun ubaa sunn ni ki nan koo nnyunbun ni, ki ti kur nnyun. Bundaln u yaa ti dan nan kur nnyun na kan, ubun u puen koo nnyun ni na kan, le u pɔɔk.]

⁵ Le uja ubaa bi nima ki bun ŋibin piitaa ni ŋiniin.

⁶ Le Yesu kan u, u dɔ nima, le ki bee ke u bun ni yunn. Le u baa u, “Aa ban aa pɔɔk aa?”

⁷ Le u bui u, “Ndindaan, nnyun yaa fii yeŋ kan, maa kpa unii u ga di mi koon nnyun ni na. M yaa ban m koo nnyun ni kan, le ubaa puen mi ki koo.”

⁸ Le Yesu bui u, “Fiin ki yoor saawandookaan ki li chuun.”

⁹ Libuul ngbaan ni le u pɔɔk, le ki yoor waawandookaan, ki bi chuun.

Liyaadaal ngbaan nan ye Juu yaab aakpaakool daal la.

¹⁰ Nima pu le Juu yaab bui uja u pɔɔk na, “Din ye

likpaakool la. Saah yoor saawandookaan na, aa bii timi aakaal.”

¹¹ Le u bui bi, “Uja u tii mi laafee na, uma le bui mi ke m yoor maawandookaan ki li chuun.”

¹² Le bi baa u, “Nma ye u bui si ke aa yoor saawandookaan ki li joo chuun na?”

¹³ Le uja u pɔɔk na aa nyi unii u ye na; ni ba ye kinipaak ni la, le Yesu nyan nima ki buen.

¹⁴ Nee aapuwɔb le Yesu kan u Uwumbɔr Aadichal ni le ki bui u, “Lik, aa pɔɔk a. Aa taa ki tun titunwanbir aan ki taa ki kan falaa u jer saah kan u na.”

¹⁵ Le uja ngbaan buen ti tuk Juu yaab ke Yesu le ye uja u cha u pɔɔk na.

¹⁶ Nima pu le Juu yaab nan muk Yesu, ke ba ŋa u tii ubun laafee likpaakool daal.

¹⁷ Le Yesu bui bi, “Nte Uwumbɔr beenin tun lituln le ki nan saa dandana wee, le m mu bi tun.”

¹⁸ Waah len kina na, le Juu yaab moo ban bi ku u; ba pu? naa ye waah bii likpaakool daal aakoobil na baanja, u yin Uwumbɔr ke Ute. Waah yin u ke Ute na, u di ubaa ŋan Uwumbɔr la.

Yesu aah kpa tininkpir pu na

¹⁹ Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, min Uwumbɔr Aajapɔɔn aa ŋmaa ŋa nibaa mbaa pu. Maah kan Nte Uwumbɔr aah ŋani pu na, le m ŋani; waah ŋani pu na, le min Ujapɔɔn mu ŋani kina;

²⁰ ba pu? Nte Uwumbɔr gee mi Ujapɔɔn, ki mɔk mi waah

tun pu na məmək. U ga mək mi lituln li jer limina na ke m tun, aan ni moo gar nimi.

²¹ Nte Uwumbər aah fikr binib bi kpo na nkun ni, ki tii bi liməfal pu na, kina le min Ujapəən mu tii maah lee bi na liməfal.

²² Nte Uwumbər aa ji unii ubaa tibər, u cha min Ujapəən le ji binib məmək aabər,

²³ aan binib məmək nyuj min Ujapəən ke baah nyuj Nte Uwumbər pu na. Unii umək kaa nyuj min Uwumbər Aajapəən na, waa nyuj Uwumbər u tun ni mi na le na.

²⁴ “M tuk nimi mbamən la, unii umək n̄un maaliin ki gaa Uwumbər u tun ni mi na ki kii na, u kpa liməfal li kaa kpa ndoon na. Uwumbər aan ji u tibər. U nyan nkun ni, ki kan liməfal a.

²⁵ M tuk nimi mbamən la, n-yoonn choo, ki mu fuu ni a, le binib bi kpo na ga n̄un min Uwumbər Aajapəən aaneel pu, le bi n̄un na ga kan liməfal.

²⁶ Nte Uwumbər ye Uməfadaan la, le ki n̄a min Ujapəən mu Uməfadaan,

²⁷ ki tii mi mpəən ke m ji binib tibər; ba pu? m ye Unibən Aabo la.

²⁸ Ni taa cha nimina gar nimi man. N-yoonn choo, le binib bimək bi n̄ikaakul ni na ga n̄un maaneel pu,

²⁹ ki nyan ni. Binib bi nan tun lituln li n̄an dulnyaa wee ni na ga fikr ki kan liməfal li kaa kpa ndoon na. Binib bi nan tun lituln li kaa n̄an na ga fikr ki kan n̄afadaan.”

Tiwan ni mək ke Yesu sil nyan ni Uwumbər chee na

³⁰ “Maa n̄maa n̄a nibaa mbaa pu. M ji binib tibər, Uwumbər aah tuk mi pu na la. Maah ji bi tibər pu na, ni n̄an; ba pu? maa ban maageehn, m ban Uwumbər u tun ni mi na aageehn la.

³¹ “M yaa tuk nimi maah ye pu na kan, ni ga len ke taa gbii.

³² Ubaa mu bi ki len maah ye pu na. Uma le ye Uwumbər. M nyi ke waah len pu na, ti gbii.

³³ Ni nan tun binib Jonn chee. U mu nan tuk nimi maah ye pu na, ki tuk nimi mbamən.

³⁴ Naa ye ke m ban unibən aaseeraa la. M ban ke ni n̄mar, nima le cha m teer nimi Jonn aah len pu na.

³⁵ Jonn nan bi ke karyaa u gaal mmii ki wiin na la. Ni nan gee ke ni li bi waawiihn ni, ni yunn siib, ki nan kpa mpopiin.

³⁶ Jonn nan tuk nimi maah ye pu na. Tiwan nibaa mu bi ki ji seeraa ki tii mi, ki jer Jonn aaseeraa. Nte Uwumbər tii mi lituln ke m tun li ki doo. Lima le m tun. Lituln ngbaan le ji seeraa ki tii mi ke Nte Uwumbər tun ni mi dulnyaa wee ni.

³⁷ Nte Uwumbər u tun ni mi na, uma ubaa le ji seeraa ki tii mi. Naa kee n̄un waaneel, ki mu aa kee kan unimbil wəb.

³⁸ Waaliin aa bi nisui ni; u tun ni mi ni chee, le naa pak maah len pu na; nima le mək ke waaliin aa bi nisui ni.

39 Ni karni Uwumbər Aag-baŋ ke ni bee kaah len pu na; ba pu? ni dak ke ni ga kan liməfal li kaa kpa ndoon na ki ponn ni. Kigbaŋ ngbaan len maabər le na.

40 Le naa kii ke ni dan m chee, aan ki kan liməfal.

41 “U nyuŋni mi na aa ye unibən.

42 M nyi nimi ke naa gee Uwumbər.

43 M dan ni chee Nte Uwumbər aayimbil pu, le naa gaa mi. Ubaa mu yaa dan ni chee uma ubaa aayimbil pu kan, ni ga gaa uma.

44 Ni nyuŋni təb la, kaa ban ke Uwumbər, u ye Uwumbər baan na, li nyuŋni nimi. Ni ga ŋa kinye aan ki gaa mi ki kii?

45 Ni taa dak ke m ga bii nimi Nte Uwumbər chee. Ubaa le bi ki ga bii nimi. Uma le ye Moses. Ni mak ke ni ga ŋmar waaməbon pu.

46 Tə, ni yaa ba pak waaməbon kan, ni ba ga pak m mu aaliin; ba pu? maabər le u ŋmee.

47 Ni yaa kaa pak waah ŋmee pu na kan, ni ga ŋa kinye ki pak maah len pu na?”

6

Yesu aah kpiin binib ŋichur ŋiŋmu pu na

(Matiu 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

1 Yesu aah len kina ki ti doo na, le u puur Galilee Aanyusakpem. Bi yin mu ke Galilee, le ki ki yin mu ke Tiberias.

2 Kinipaak nan dii u. Bi kan waah tun lijnjiir aatun ki tii bimum laafee pu na, nima le cha bi dii u.

3 Le u jon lijool paab, le u ni waadidiliib kal kitiŋ nima.

4 Ni nan gur siib Juu yaab ji njim mu bi yin mu ke Lakr-jer aajim na.*

5 Le Yesu yaar lik, le ki kan kinipaak choo u chee. Le u baa Filip, “Ti ga daa tijikaar la chee aan binib ngbaan ji?”

6 Uma ubaa nyi waah ga ŋa pu na, le ki baa Filip kina ke u lik ke u ga len kinye.

7 Le Filip bui u, “Ti yaa di iwiin ikui ilee aapal daa tijikaar kan, taan fuu bi məmək kan siisii ki ji.”

8 Le waadidiliib ponn ni ubaa, bi yin u ke Andru aan u ye Simonn Piita aanaal na, bui u ke,

9 “Unachipənbo ubaa bi do ki joo ŋiboroboro kpin ŋiŋmu ni njanbim mulee; binib ngbaan mu aah wiir pu na, nima ga ŋa bi ba?”

10 Le Yesu bui bi, “Cha binib ngbaan kal kitiŋ.” Timosənn nan wiir nima chee. Le bi kal kitiŋ. Bijab ga nan li fuu ŋichur ŋiŋmu.

11 U nan yoor ŋiboroboro kpin ŋiŋmu ngbaan, le ki doon Uwumbər, ki geei geei ki tii binib bi ka kitiŋ na, le ki geei geei njanbim mulee na mu, ki tii bi, bimək aah ban pu na.

12 Le bi məmək ŋman ki ti bab. Baah ŋman ki ti bab na, le u bui waadidiliib, “Kuun

* 6:4 : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbər nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatiŋ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

ni baah ŋman gur ni na man, nibaa taa bii.”

¹³ Baah ŋman ŋboroboro kpin ŋŋmu ki ti bab ki gur ni na, bi nan kuun ni gbiin tibɔɔkur kipiik ni tilee la.

¹⁴ Binib ngbaan aah kan Yesu aah tun lijnjiir aatuln ngbaan pu na, le bi bui ke, “Uja wee sil ye Uwumbɔr aabɔnabr u bi nan len ke u ga dan dulnyaa wee ni na la.”

¹⁵ Yesu nan bee ke bi ban bi chuu u mpɔɔn ki di ŋa baabɔr. Nima pu le u nyan bi chee, ki ki buen lijool ngbaan paab ubaa.

Yesu aah chuun nnyun pu pu na

(*Matiu 14.22-33; Mak 6.45-52*)

¹⁶ Kijook aah joor na, le waadidiliib buen nnyusakpem ni,

¹⁷ ki ti koo buɔɔb ni, ki cha nnyusakpem aadapuul, Kapenaum aatinj ni. Waa nan kee fuu bi chee, le ni mue.

¹⁸ Le libuln daar ki pɔɔ sakpen, le tinyunkpenn feeni.

¹⁹ Baah ŋaal buɔɔb ki pii mal bitaa, bee binaa na, le bi kan u chuun nnyun pu ki choo, ki duun ni baanɔɔb chee. Le ijawaan chuu bi.

²⁰ Le u bui bi, “Min ye. Taa san ijawaan man.”

²¹ Waah len kina na, le bi nan kpa mpopiin ki yoor u ŋa buɔɔb na ni. Libuul ngbaan ni le bi fuu baah cha kitinj ki ni na.

Kinipaak ngbaan aah ban Yesu pu na

²² Ki woln kitaak le kinipaak ki gur nnyusakpem

aadapuul na kan ke buɔɔb bubaa aa ki bi bi chee nima, ki nyi ke buɔɔb bubaa baanja le fe bi nima, ki nyi ke Yesu aa fe koo buɔɔb ngbaan ni, waadidiliib chee, bi fe buen bibaa la.

²³ Le iŋɔi nyan ni Tiberias aatinj ni, ki duun ni nin chee Yesu fe doon Uwumbɔr ki tii bi tijikaar bi ji na.

²⁴ Kinipaak ngbaan kan ke Yesu ni waadidiliib aa ki bi. Nima pu le bi koo iŋɔi ni, ki cha nnyusakpem aadapuul, Kapenaum aatinj ni, bi ti ban Yesu.

Yesu le ye limɔfal aajikaar

²⁵ Le bi ti kan u nnyusakpem aadapuul, le ki baa u ke, “Umɔmɔkr, aa fuu ni do bayoonn?”

²⁶ Le u bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, naah fe jin tijikaar bab na, nima le ni ban mi, naa ye ke ni bee lijnjiir aatun ngbaan aatataa la.

²⁷ Ni taa cha ninimbil li man tijikaar ti ga bii na pu. Ninimbil li man tijikaar ti ga tii nimi limɔfal li kaa kpa ndoon na pu. Min Unibɔn Aabo le ga tii nimi tijikaar ngbaan; ba pu? min Unibɔn Aabo le Nte Uwumbɔr mɔk ke m ye Waanii.”

²⁸ Le bi baa u, “Ti ga ŋa kinye aan ki tun Uwumbɔr aatuln waah ban pu na?”

²⁹ Le Yesu bui bi, “Ni gaa mi, u Uwumbɔr tun ni na, ki kii man. Uwumbɔr aatuln le na.”

³⁰ Le bi baa u, “Aa ga tun lijnjiir aatuln bayaar, aan ti kan ki pak saah len pu na? Aa ga tun bayaar?”

³¹ Tiyaajatiib nan ji tijikaar ti bi yin ti ke mana na, nteersakpiin ni; ni ηmee Uwumbər Aagban ni ke, ‘U tii bi tijikaar ti nyan ni paacham na ke bi ji.’”†

³² Le Yesu bui bi, “M tuk nimi mbamən la, naa ye Moses le nan tii bi tijikaar ti nyan ni paacham na. Nte Uwumbər le tii nimi tijikaar bamənn ti nyan ni paacham na.

³³ Tijikaar ti Uwumbər tii nimi na le ye tijikaar ti nyan ni paacham ki tii dulnyaa ni aanib liməfal li kaa kpa ndoon na.”

³⁴ Le bi bui u, “Tidindaan, li tii timi tijikaar ngbaan n-yoonn məmək.”

³⁵ Le u bui bi, “Min le ye liməfal aajikaar. Unii umək dan m chee na kan, nkon aan ki chuu u. Unii umək gaa mi ki kii na, nnyunyuu aan ki chuu u.

³⁶ M nan tuk nimi ke ni kan mi, ki mu aa gaa mi ki kii.

³⁷ Binib bimək Uwumbər di bi tii mi na, bi ga dan m chee. Unii umək dan m chee na, maan yii u, m ga gaa u.

³⁸ M nyan ni paacham ke m nan ηa Uwumbər u tun ni mi na aageehn la. Maa dan m nan ηa mbaa aageehn.

³⁹ Uwumbər aah tii mi binib bimək na, u ban ke m taa cha bi ponn ni ubaa wəη. U ban ke m fikr bi məmək nkun ni, kookoo aataadaal. Waageehn le na.

⁴⁰ U ban ke unii umək bee ke m ye Ujapəən, ki gaa mi ki kii na, u li kpa liməfal li

kaa kpa ndoon na. Le m ga fikr u nkun ni, kookoo aataadaal. Nte Uwumbər aageehn le na.”

⁴¹ Le Juu yaab ηul u pu, ke ba ηa u bui ke u ye tijikaar ti nyan ni paacham na.

⁴² Le bi baa təb ke, “Uja wee aa ye Josef aajapəən Yesu uu? Ti nyi ute ni una. Ba ηa u len ke u nyan ni paacham?”

⁴³ Le Yesu bui bi, “Ni taa ηulni təb chee man.

⁴⁴ Unii ubaa aan ηmaa dan m chee see Nte Uwumbər u tun ni mi na daa foor ni u m chee. Unii umək dan m chee na le m ga fikr u nkun ni, kookoo aataadaal.

⁴⁵ Uwumbər aabənabtiib nan ηmee ke Uwumbər ga mək bi məmək waasan.‡ Unii umək ηun Nte Uwumbər aah len pu na, ki bae waakaal na, u ga dan m chee.

⁴⁶ Ubaa aa kee kan Nte Uwumbər. Min u nyan ni u chee na baanja le kan u.

⁴⁷ M tuk nimi mbamən la, unii umək gaa mi ki kii na kpa liməfal li kaa kpa ndoon na.

⁴⁸ Min le ye liməfal aajikaar.

⁴⁹ Niyaajatiib bi nan jin mana ngbaan nteersakpiin ni na, bi kpo a.

⁵⁰ Unii umək ji tijikaar ti nyan ni paacham na aan kpo.

⁵¹ Min le ye tijikaar ti nyan ni paacham ki tii binib liməfal na. Unii yaa ji tijikaar ngbaan kan, u ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Tijikaar ti m ga tii u na, tima le ye maawon. M ga di

† 6:31 : Lik Nnyam 16.4, 15; Ilahn 78.24.

‡ 6:45 : Lik Aisaya 54.13.

maawon tii dulnyaa ni aanib, aan bi kan limɔfal.”

⁵² Waah len kina na, le Juu yaab kpak tɔb kinikpakpak, “Uja ngbaan ga ŋa kinye ki tii timi waawon, aan ti ji?”

⁵³ Le u bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, ni yaa kaa ji min Unibɔn Aabo aawon, kaa nyu maasin kan, naa kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na.

⁵⁴ Unii umɔk ji maawon ki nyu maasin na, u kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na, le m ga nan fikr u nkun ni, kookoo aataadaal.

⁵⁵ Maawon ye tijikaar bamɔnn la. Maasin ye tiwanyukaan bamɔnn la.

⁵⁶ Unii umɔk ji maawon ki nyu maasin na, u bi m ni, le m mu bi u ni.

⁵⁷ Nte Uwumbɔr u ye limɔfal daan ki tun ni mi na, u pu le m kpa limɔfal. Unii umɔk ji mi na, m pu le u mu ga li kpa limɔfal.

⁵⁸ Timina le ye tijikaar ti nyan ni paacham na. Unii umɔk ji ti na ga li bi, ki nan saa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Tijikaar timina aa bi ke tijikaar ti niyaajatiib nan jin ti na; tijikaar ngbaan aa nan tii bi limɔfal li kaa kpa ndoon na.”

⁵⁹ Yesu nan bi mmeen aadiik ni, Kapenaum aatinj ni, le ki len kina.

Limɔfal li kaa kpa ndoon na aabɔr

⁶⁰ Binib bi dii u na aah ŋun kina na, le bi ponn ni pam bui ke, “Ti ye tibɔr ti pɔɔ na la. Ubaa aa ŋmaa pel ti.”

⁶¹ Le u bee usui ni ke bi ŋulni tibɔr ngbaan pu, le ki

baa bi, “Timina le kiir nimi maasan ni ii?”

⁶² Ni yaa ti kan min Unibɔn Aabo gir buen paacham maah nan bi nin chee na kan, ni ga len kinye?

⁶³ Uwumbɔr Aafuur Nyaan le tii binib limɔfal. Tiwon aa kpa tinyoor tibaa. Tibɔr ti m len ni chee na le tii nimi Nfuur Nyaan ni limɔfal.

⁶⁴ Ni ponn ni bibaa mu aa gaa mi ki kii.” Yesu aah nan piin waatuln buyoonn na, u nan nyi binib bi kaa gaa u ki kii na, ki nyi udaan u ga nan di u kooh waadim pu na.

⁶⁵ Le u ki bui bi, “Nima le cha m tuk nimi ke ubaa aa ŋmaa dan m chee, see Nte Uwumbɔr cha u dan.”

⁶⁶ Nee aapuwɔb le binib bi dii u na ponn ni pam gir puwɔb kaa ki dii u.

⁶⁷ Le u baa waadidiliib kipiik ni bilee na, “Ni mu ga buen cha mi ii?”

⁶⁸ Le Simonn Piita bui u, “Ndindaan, ti ga buen ŋma chee? Sin le kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na aaliin.

⁶⁹ Ti pak saah len pu na, ki bee ke aa ye Uwumbɔr Aanii u ye Chain na la.”

⁷⁰ Le u bui bi, “M nyan nimi binib kipiik ni bilee, le ni ponn ni ubaa ye kinimbɔŋ aanii.”

⁷¹ U len Judas u ye Simonn Iskariot aajapɔɔn na aabɔr la; uma Judas mu nan ye waadidiliib kipiik ni bilee na ponn ni ubaa, u ga nan di Yesu kooh waadim pu na.

7

Yesu ni unaatiib aah len tɔb

chee tibər pu na

¹ Nee aapuwəb le Yesu bə dii Galilee aatingbaan ni. Waa gee u bə dii Judea aatingbaan ni; ba pu? Juu yaab bi bi nima na ban ke bi ku u la.

² Ni nan gur siib, Juu yaab ji njim mu bi yin mu ke Tikakar Aajim na.*

³ Le unaatiib bui u, “Siir do, ki li cha Judea aatiŋ ni, aan binib bi dii si na mu ti kan saah tun lijnjiir aatun pu na.

⁴ Unii u ban u li kpa liyimbil na, waan bər waah tun pu na. Aa yaa tun lijnjiir aatun kan, cha binib məmək kan saah tun pu na.”

⁵ Unaatiib mu aa nan gaa u ki kii.

⁶ Le u bui bi, “Maayoonn aa kee fuu. Nimi aayoonn bi n-yoonn məmək la.

⁷ Dulnyaa aanib aa ŋmaa li nan nimi. Bi nan mi la; ba pu? m tuk bi ke baatuln aa ŋan.

⁸ Ni li cha ti ji njim ngbaan. Maan kee buen; maayoonn aa kee fuu.”

⁹ U nan len bi chee kina, ki gaar Galilee aatiŋ ni.

Yesu aah jin njim ngbaan pu na

¹⁰ Unaatiib aah buen bi ti ji njim ngbaan na, le u mu paan. Waa dii nsan binib aanimbil ni, ubaa aa nyi ubər.

¹¹ Le Juu yaab aaninkpiib ban u binib bi ji njim na ponn ni, ki baa ke u bi la.

¹² Le kinipaak na looni len waabər təb chee. Bibaa len ke u ye unibamənn la. Biken len ke waa ye, u ŋmanni binib la.

¹³ Ubaa mu aa len waabər lipaal; bi san Juu yaab aaninkpiib ijawaan la.

¹⁴ Njim ngbaan aakpaakool aakaasisik ni le Yesu koo Uwumbər Aadichal ni, le ki tuk binib Uwumbər aabər.

¹⁵ Le ni gar Juu yaab aaninkpiib, ke uja ngbaan aa bae mbaem; u ŋa kinye ki nyi kigban?

¹⁶ Le u bui bi, “Maah mək binib na, naa ye min mbaa aaməkm, ni ye Uwumbər u tun ni mi na aaməkm la.

¹⁷ Unii ubaa yaa ban ke u ŋa Uwumbər aageehn kan, u ga bee ke maah mək binib pu na, ni ye Uwumbər aaməkm la, naa ye min mbaa aaməkm.

¹⁸ Unii u len ubaa pu na, u ban ke binib nyuŋ u la. Unii u ban ke binib nyuŋ unii u tun ni u na, uma le ye mbaməndaan, kaa ŋmanni binib.

¹⁹ Moses nan tii nimi nkaal. Ni ponn ni ubaa aa dii nkaal ngbaan. Ba ŋa ni ban ni ku mi?”

²⁰ Le kinipaak ngbaan bui u, “Aa kpa kinimbəŋ la. Ŋma ban u ku si?”

²¹ Le u bui bi, “Maah tun lijnjiir aatuln libaa likpaakool daal na, le ni gar ni məmək.

²² Moses nan tii nimi nkaal ke ni li geei ŋchakpan. Tə, naa ye Moses le puen tii nimi nkaal ngbaan, niyaaatiib le nan puen tii nimi. Likpaakool daal, ubo u ŋeer ni gii uchakpaln na kan, ni geei la.

²³ Ni geei ubo aachakpaln likpaakool daal ke ni taa bii

* 7:2 : Lik Liifai Yaab 23.34; Ikaal 16.13.

Moses aakaal. Le maah cha ubun aawon məmək pək lik-paakool daal na, ni gee linjuul m pu uu?

²⁴ Ni taa bii unii, kaa nyi tibər ti bi usui ni na. Puen bee tiwan ni bi usui ni na, aan ki nin len waabər mbaməm.”

Baah len Yesu aabər təb chee pu na

²⁵ Yesu aah len kina na, le Jerusalem yaab bibaa baa ke, “Uja wee le bi ban bi ku u na aa?

²⁶ Lik waah len binib aan-imbil ni pu na, le ubaa aa len tibaa. Ni ye ke timi aaninkpiib sil nyi ke u ye Kristo u ga gaa timi lii na aa?

²⁷ Kristo na yaa fuu ni kan, ubaa aan bee waah nyan nin chee na. Uja wee ma kan, ti məmək nyi waah nyan nin chee na.”

²⁸ Yesu nan bi Uwumbər Aadichal ni, ki bi tuk binib waaliin, le ki len mpəən pu, “Ni sil nyi mi ii? Ni nyi maah nyan nin chee na aa? Maa dan mbaa pu. U tun ni mi na ye mbaməndaan la. Le naa nyi u.

²⁹ Min le nyi u; uma le tun ni mi. M nyan ni u chee la.”

³⁰ Waah len kina na, le bi ban bi chuu u. Ubaa mu aa ŋa u nibaa; ba pu? waayoonn aa nan kee fuu.

³¹ Kinipaak ngbaan ponn ni binib pam le gaa u ki kii, le ki bui ke, “Kristo yaa fuu ni kan, waan tun lijnjiir aatun ki jer uja ngbaan aah tun pu na.”

Baah ban ke bi chuu Yesu pu na

³² Farisii yaab nan ŋun kini-paak ngbaan looni len Yesu aabər kina. Le bi ni Uwumbər aatotoorninkpiib tun baatum ke bi ti chuu ni u.

³³ U nan bui kinipaak ngbaan, “M ga li bi ni chee ni yunn siib, le ki nin gir buen u tun ni mi na chee.

³⁴ Ni ga nan ban mi, kaan kan mi. Maah ga ti li bi nin chee na, naan ŋmaa buen nima chee.”

³⁵ Juu yaab nan baa təb ke, “Uja ngbaan ga buen la chee, aan taan kan u? U ga buen Juu yaab aah yaa nin chee Griik yaab aatingbaan ni na, ki ti tuk Griik yaab Uwumbər aabər aa?

³⁶ U len ke ti ga ban u, kaan kan u, kaan ŋmaa buen waah ga li bi nin chee na. Waah len pu na aatataa ye kinye?”

Liməfal aanyun aabər

³⁷ Bundaln njim ga doo na, liyaadaal le nan ye njim sakpem. Liyaadaal ngbaan le Yesu sil ki len mpəən pu, “Nnyunyuu yaa chuu u na kan, udaan dan m chee ki nan nyu.

³⁸ Uwumbər Aagban len ke, ‘Unii umək gaa mi ki kii na, liməfal aanyun ga puu nyan ni usui ni.’ ”

³⁹ Waah len pu na aatataa le ye ke binib bi gaa u ki kii na, bi ga gaa Uwumbər Aafuur Nyaan. N-yoonn ngbaan Uwumbər aa nan kee tii binib Waafuur Nyaan; ba pu? waa nan kee yoor Yesu paacham.

Kinipaak ngbaan aah len Yesu aabər təb chee pu na

40 Kinipaak ngbaan aah nun Yesu aah len pu na, le bibaa bui ke, “Uja ngbaan sil ye Uwumbər Aabənr na la.”

41 Bibaa mu bui ke u ye Kristo u ga gaa binib lii na la.

Biken mu bui ke, “Waa ye, ke Kristo aan nyan ni Galilee aatiŋ ni.

42 Uwumbər Aagbaŋ len ke u ga li ye tiyaaaja David aayaa-bil, ki ga nyan ni Betlehem aatiŋ ni, kitiŋ ki ye David do na.”

43 Kinipaak ngbaan mək aaməi nan bi ibaabaa la le Yesu aabər pu.

44 Bibaa mu nan ban bi chuu u mpəən. Ubaa mu aa ŋa u nibaa.

Juu yaab aaninkpiib aah kaa gaa Yesu ki kii pu na

45 Uwumbər aatotoorninkpiib ni Farisii yaab aah tun bitutum ke bi ti chuu ni Yesu na, le bitutum ngbaan gir ni bi chee. Le bi baa bi, “Ba ŋa naa chuu ni u?”

46 Le bi bui bi, “Unii ubaa aah kee len ke waah len pu na.”

47 Le Farisii yaab na baa bi, “U ŋmann ni mu la aa?”

48 Timi Farisii yaab ni nimi aaninkpiib ponn ni ubaa gaa u ki kii ii?

49 Kinipaak bi kaa nyi Uwumbər aakaal na ma kan, tibəbir bi bi pu la.”

50 Nikodemus u nan buen Yesu chee kinyeek na, u mu nan ye Farisii yaab ponn ni ubaa, le ki baa bi,

51 “Timi aakaal aah dii pu na, ti ga ŋmaa bii unii kaa puen jin u tibər ki bee waah tun pu na aa?”

52 Le Farisii yaab na baa u, “Aa mu nyan ni Galilee aatiŋ ni la aa? Aa yaa karn Uwumbər Aagbaŋ ni kan, aa ga bee ke Uwumbər aabənr ubaa aa nyan ni nima.”

[
53 Le bi məmək kun.

8

Upii u ŋa kidagook na

1 Yesu nan buen lijool libaa paab, bi yin li ke Olif aasui aajool.

2 Le ki woln kitaak kichakpinaanyeeek ni, le u gir buen Uwumbər Aadichal ni. Le kinipaak kuun u chee, le u kal ki tuk bi Uwumbər aabər.

3 Le Uwumbər aakaal aaməməkb ni Farisii yaab joo ni upii u bi pii u, u bi ŋani kidagook na, le ki di u siin kinipaak ngbaan aanimbiin ni,

4 ki bui Yesu, “Uməməkr, upii wee bi ŋani kidagook, le bi pii u.

5 Moses aakaal len ke unii yaa ŋa kina kan, bi yur u ŋitakpal ki ku u, tə, aa len waabər kinye?”

6 Baah baa Yesu kina na, bi nan bi təŋni u ke bi kan waataani aan ki galn u. Le u boon ki joo ŋanbil ŋmee kitiŋ.

7 Bi nan beenin baa u, le u yaar ki bui bi, “Ni ponn ni u kaa kpa taani na kan, u puen mee upii wee litakpal,”

8 ki ki boon ki joo ŋanbil ki ŋmee kitiŋ.

9 Baah nun u len kina na, le bi məmək bolni ubaabaa; [ba pu? baalandak galn bi]. U ye uninkpel na puen boln siir, le bi məmək bolni ubaabaa,

ki ti cha upii ngbaan si Yesu aanimbiin ni.

¹⁰ Le Yesu yaar ki baa u, “Upii, bi bi la chee? Ubaa aa galn si ii?”

¹¹ Le u bui u, “Ndindaan, ubaa aa galn mi.”

Le Yesu bui u, “M mu aan galn si. Li cha, ki taa ki tun titunwanbir.”]

Yesu le ye dulnyaa ni aawiihn

¹² Yesu nan ki len kinipaak ngbaan chee ki bui bi, “Min le ye dulnyaa ni aawiihn ki wolni binib aanimbiil. Unii umək dii mi na aan li bi mbəmbəən ni. U ga li kpa liməfal, ki ga li bi nwiihn ni.”

¹³ Waah len kina na, le Farisii yaab bui u, “Aa ji seeraa ki tii aabaa la. Saaseeraa aa ye mbamən.”

¹⁴ Le u bui bi, “M yaa ji seeraa ki tii mbaa kan, maaseeraa ye mbamən; ba pu? m nyi maah nyan ni nin chee na, ki nyi maah cha nin chee na mu. Nimi le aa nyi maah nyan ni nin chee na, kaa nyi maah cha nin chee na mu.

¹⁵ Ni len maabər binibəm aah len tibər pu na la. Maa len unii ubaa aabər.

¹⁶ M yaa len binib aabər kan, m len mbamən la; ba pu? naa ye min baanja le len baabər, m ni Uwumbər u tun ni mi na le len.

¹⁷ Nimi aakaal ponn ni, ni ηmee ke binib bilee yaa ji seeraa ki len tibəbaan kan, baaseeraa ye mbamən la.

¹⁸ M ji seeraa ki tii mbaa la. Nte u tun ni mi na mu ji seeraa ki tii mi.”

¹⁹ Le bi baa u, “Aate bi la?”

Le u bui bi, “Naa nyi mi, kaa nyi Nte mu. Ni yaa ba nyi mi kan, ni ba ga li nyi Nte mu.”

²⁰ Waah len kina na, u nan bi Uwumbər Aadichal ni, baah tii Uwumbər ηjimombil nin chee na. Le ubaa aa chuu u; ba pu? waayoonn aa kee fuu.

Yesu aah sur Juu yaab pu na

²¹ Le u ki tuk bi, “M ga buen nibaa chee. Ni ga ban mi, kaan kan mi, ki ga nan kpo; le Uwumbər aan di cha pinn nimi. Maah cha nin chee na, naan ηmaa buen nima chee.”

²² Le Juu yaab baa təb, “U ga ku ubaa la aa? U len ke waah cha nin chee na, taan ηmaa buen nima chee.”

²³ Le u bui bi, “Ni nyan ni taab, le m ma nyan ni paacham. Ni ye kitiŋ pu yaab la. Maa ye kitiŋ pu yoo.

²⁴ Nima le cha m tuk nimi ke ni ga kpo, le Uwumbər aan di cha pinn nimi; ba pu? ni yaa kaa gaa mi ki kii ke m ye maah tuk nimi pu na kan, ni ga kpo, le Uwumbər aan di cha pinn nimi.”

²⁵ Le bi baa u, “Aa ye ηma?”

Le u bui bi, “Maah tuk nimi n-yoonn məmək pu na, m ye kina la.

²⁶ M ga ηmaa len tibər sakpenn ti ga bii nimi na. U tun ni mi na ye ubaməndaan la. Le m ηun waah len pu na, ki tuk dulnyaa ni aanib.”

²⁷ Yesu aah len kina na, baa bee ke u len Ute Uwumbər aabər la.

²⁸ Nima pu le u bui bi, “Ni yaa nan yoor min Unibən

Aabo kitinj paacham kan, ni ga bee ke m ye maah ye u na. Ni ga bee ke maa tun nibaa mbaa pu. M len Nte Uwumbør aah tuk mi pu na la.

²⁹ U tun ni mi na bi m chee la. Waa cha m bi mbaa; ba pu? n-yoonn mòmək m tun lituln li piir usui na la.”

³⁰ Yesu aah len kina na, le binib pam gaa u ki kii.

Titunwanbir aah chuu binib tinaagbiir pu na

³¹ Le u tuk Juu yaab bi gaa u ki kii na, “Ni yaa beenin joo maaməbon kan, ni sil ye maadidiliib la.

³² Le ni ga li beer tibəbamənn. Tibəbamənn tee le ga nya nimi tinaagbiir ni.”

³³ Le bi bui u, “Ti ye Abraham aayaabitiib la. Ubaa aa kee chuu timi tinaagbiir. Ba ŋa aa bui ke ti ga nya tinaagbiir ni?”

³⁴ Le u bui bi, “M tuk nimi mbamən la, unii umək tun titunwanbir na kan, u ye titunwanbir aanaagbiija la.

³⁵ Unaagbiija aan li bi udindaan do n-yoonn mòmək. Udindaan aajapəən ma ga li bi n-yoonn mòmək.

³⁶ Nima pu na, min Uwumbør Aajapəən yaa nyan nimi tinaagbiir ni kan, ni ga sil nya tinaagbiir ni.

³⁷ M nyi ke ni ye Abraham aayaabitiib, le ki tee ban ni ku mi. Ni yii maaliin la. Nima le cha ni ban ni ku mi.

³⁸ M tuk nimi maah kan Nte Uwumbør chee pu na la. Ni mu ŋani naah ŋun nite chee pu na la.”

³⁹ Le bi bui u, “Tite le ye Abraham.”

Le u bui bi, “Ni yaa ba ye Abraham aabibaməm kan, ni ba ga tun waah nan tun pu na.

⁴⁰ M ŋun tibəbamənn Uwumbør chee, le ki tuk nimi. Le ni ban ni ku mi. Abraham aa nan ŋani kina.

⁴¹ Ni ŋani ke nite aah ŋani pu na la.”

Le bi bui u, “Taa ye mbənbim. Tite ye ubaa la. Uma le ye Uwumbør.”

⁴² Le u bui bi, “Nite yaa ba sil ye Uwumbør kan, ni ba ga li gee mi; ba pu? m nyan ni u chee le ki dan do. Maa dan mbaa pu. Uma le tun ni mi.

⁴³ Ba ŋa naa bee maah len pu na aatataa? Ni ye ke naa gee ke ni ŋun maaliin la.

⁴⁴ Kinimbəŋ aabim le ye nimi, kima le ye nite. Le ni ban ni li ŋani kaah gee pu na. Dulnyaa aah nan piin buyoonn ki nan saa dandana na, ki ye unikur la. Kaa len ibamən. Mbamən aa bi ki ni. Ki yaa len inyamən kan, ki len tibər ti bi ki ni na la. Ki ye unyaməndaan la. Kima le naan inyamən.

⁴⁵ M ma len ibamən la. Nima le cha naa pak maaliin.

⁴⁶ Ni ponn ni, ŋma ga ŋmaa mək maatunwanbir? M len ibamən la. Ba ŋa naa pak maah len pu na?

⁴⁷ Unii umək ye Uwumbør yoo na kan, uma le ŋun waaliin. Nimi le aa ŋun waaliin. Ba pu? Naa ye waanib. Nima le cha naa ŋun waaliin.”

Unii umək kii Yesu aabər na aan kpo

48 Le bi bui u, “Taah len ke aa ye Samaria aatinj aanii ki kpa kinimbəŋ na, ti len mbamən la.”

49 Le u bui bi, “Maa kpa kinimbəŋ. M nyuŋ Nte Uwumbər la. Le ni sii mi.

50 Min le aa nyuŋni mbaa; Uwumbər le nyuŋni mi. Uma le ga ji binib tibər.

51 M tuk nimi mbamən la, unii yaa joo maaliin kan, waan kpo.”

52 Le bi bui u, “Dandana wee ti bee ke aa kpa kinimbəŋ la. Tiyaaja Abraham nan kpo. Uwumbər aabənabtiib mu nan kpo, le aa len ke unii yaa joo saaliin kan, waan kpo.

53 Aa jer tiyaaja Abraham la aa? U nan kpo. Uwumbər aabənabtiib mu nan kpo. Aa len ke aa ye ŋma?”

54 Le u bui bi, “M yaa nyuŋni mbaa kan, ni ye fam la; Nte le nyuŋni mi. Uma le ni len ke u ye nimi Aawumbər.

55 Le naa nyi u. Min le nyi u. M yaa len ke maa nyi u kan, m ga li ye unyaməndaan la, ke naah ye binyaməndam pu na. M sil nyi u, ki joo waaliin.

56 Niyaaaja Abraham nan mənɔni; ba pu? u ga nan kan buyoonn m ga dan na. Waah sil kan n-yoonn mue na, nima le u nan kpa mpopiin.”

57 Le bi baa u, “Saa ye ŋibin piinmu aanii, ki bui ke aa nyi Abraham aa?”

58 Le u bui bi, “M tuk nimi mbamən la, baah kaa nan kee

ma Abraham buyoonn na, m nan bi.”

59 Le bi yoor ŋitakpal bi ti mae u. Le u miln ki nyan Uwumbər Aadichal ni.

9

Yesu aah likr ujoon aanimbil pu na

1 Waah chuun cha na, le u kan ujoon ubaa. Baah ma u na, u nan ye ujoon la.

2 Le Yesu aadidiliib baa u, “Uməməkr, uja ngbaan le tun titunwanbir, aan ute ni una le tun, aan bi ma u ujoon.”

3 Le Yesu bui bi, “Naa ye uja ngbaan aatunwanbir pu, ki mu aa ye ute, bee una aatunwanbir pu. U ye ujoon aan binib kan Uwumbər aah ga tun lijnjiir aatuln pu ki tii u na.

4 Ni ŋan ke ti tun Uwumbər u tun ni mi na aatuln nwiihn aah laa bi pu na; mbəmbəɔn choo, le ubaa aan ki ŋmaa tun.

5 Maah laa bi dulnyaa ni na, m ye dulnyaa ni aawiihn ki wolni binib aanimbil la.”

6 Waah len kina ki ti doo na, le u tii timəotan lii kitin, ki di unjaal lee, le ni ŋa titan, le ki di pəl ujoon ngbaan aanimbil,

7 ki bui u, “Li cha ki ti finn aanimbil nnyunbun mu bi yin mu ke Siloam na ni.” Siloam aatataa le ye ke “Bi tun u.” Le ujoon ngbaan buen ti finn unimbil, le unimbil likr, le u gir ni.

8 Le udoyaab, ni binib bi nyi ke u ye uwanmeer na baa tɔb, “Naa ye uja wee le nan ka ki mee na aa?”

9 Bibaa bui ke u ye. Biken mu bui ke bi naahn la, waa ye.

Le uma ubaa bui ke u ye.

10 Le bi baa u, “Aa ŋa kinye aan ki likr?”

11 Le u bui bi, “Uja u bi yin u ke Yesu na, uma le nan di titan pɔl nnimbil, le ki bui mi ke m li cha Siloam aanyunbun ni ki ti finn nnimbil. Le m buen ti finn, le nnimbil likr.”

12 Le bi baa u, “U bi la chee?”

Le u bui bi, “Maa nyi.”

Farisii yaab baa u waah ŋa pu aan ki likr na

13 Le bi di u buen Farisii yaab chee.

14 Bundaln Yesu ŋa titan ki likr unimbil na nan ye Juu yaab aakpaakool daal la.

15 Le Farisii yaab baa uja u nan ye ujoon na, “Aa ŋa kinye aan ki ti likr?” Le u bui bi, “U di titan le pɔl nnimbil, le m finn, le nnimbil likr.”

16 Le Farisii yaab bibaa bui ke, “Uja ngbaan aa joo likpaakool daal aakaal, nima le mɔk ke waa nyan ni Uwumbɔr chee.”

Le biken mu bui ke, “Unii yaa ye utunwanbirdaan kan, u ga ŋa kinye ki tun lijnjiir aatuln ke waah tun pu na?” Le bi mɔmɔk aamɔi nan bi ibaabaa.

17 Le bi ki baa uja u nan ye ujoon na, “Waah likr aanimbil na, aa len waabɔr kinye?”

Le u bui bi, “U ye Uwumbɔr aabɔnabr la.”

18 Le baa pak ke u nan ye ujoon le ki likr. Le bi yin ni ute ni una,

19 ki nan baa bi, “Nijapɔɔn le na aa? Naah ma u na, u ye ujoon la aa? tɔ, u ŋa kinye ki likr dandana wee?”

20 Le ute ni una bui bi, “Ti nyi ke tijapɔɔn ye. Taah nan ma u na, u ye ujoon la.

21 Ti mu aa nyi waah ŋa pu ki likr dandana wee na, ki mu aa nyi udaan u likr unimbil na. U mu aa ki ye ubo. Baa u man. U ga tuk nimi waabɔr.”

22 Budabu cha bi len kina na le ye ke bi san Juu yaab aaninkpiib ijawaan; ba pu? Juu yaab aaninkpiib nan puun len ke unii yaa bui ke Yesu le ye Kristo u ga gaa binib lii na kan, bi ga nyan udaan mmeen aadiik ni.

23 Nima le ute ni una bui ke, “Waa ki ye ubo. Baa u man.”

24 Le Farisii yaab ki yin uja u nan ye ujoon na, le ki nan bui u, “Nyun Uwumbɔr. Ti nyi ke uja ngbaan le ye titunwanbirdaan.”

25 Le u bui bi, “Maan ŋmaa bee ke u ye titunwanbirdaan, bee waa ye. Maah nyi ni na le ye ke m nan ye ujoon la. Dandana wee nnimbil likr a.”

26 Le bi baa u, “U ŋa kinye aan ki likr aanimbil?”

27 Le u bui bi, “Dandana wee le m tuk nimi. Le naa gee ke ni ŋun. Ba pu ni ban ke m ki gir tuk nimi? Ni mu ban ke ni ŋa waadidiliib la aa?”

28 Waah len kina na, le bi sii u, ki bui u, “Aa ye waadidiir la. Tima kan, ti ye Moses aadidiliib la.

29 Ti nyi ke Uwumbɔr nan len Moses chee tibɔr. Uja ngbaan ma kan, taa nyi waah nyan nin chee na.”

³⁰ Le u bui bi, “U likr nnim-bil la. Le naa nyi waah nyan nin chee na. Ni gar mi pam.

³¹ Ti nyi ke Uwumbər aan n̄un titunwanbirdam aameen. Unii yaa dii Uwumbər ki n̄a Uwumbər aageehn kan, uma le Uwumbər ga n̄un waameen.

³² Dulnyaa aah piin ki nan saa din na, baa kee n̄un ke unii likr unii u bi ma u ijoon ni na aanimbil.

³³ Uja ngbaan yaa kaa nyan ni Uwumbər chee kan, waa ba ga n̄maa n̄a nibaa.”

³⁴ Le bi bui u, “Bi ma si aa ye titunwanbirdaan la. Aa ye n̄ma ki mək timi?” le ki jenn nyan u mmeen aadiik ni.

Yesu aah wolni binib aan-imbil pu na

³⁵ Yesu nan n̄un ke bi nyan u. Le u ti kan u, le ki baa u, “Aa gaa Uwumbər Aajapɔɔn ki kii ii?”

³⁶ Le u baa u, “Ndindaan, n̄ma ye Uwumbər Aajapɔɔn? Tuk mi aan m gaa u ki kii.”

³⁷ Le Yesu bui u, “Aa waa u. Uma le len aa chee tibər na.”

³⁸ Le u bui u, “Ndindaan, m gaa si ki kii,” le ki gbaan unimbiin ni, ki pak u.

³⁹ Le Yesu bui ke, “M dan dulnyaa wee ni, m nan ji binib tibər, ki woln binib bi aanimbil aa woln na aanimbil, ki jɔb binib bi aanimbil woln na aanimbil.”

⁴⁰ Le Farisii yaab bi bi u chee na n̄un waah len pu na, le ki baa u, “Ti mu aanimbil aa woln aa?”

⁴¹ Le u bui bi, “Ninimbil yaa kaa ba woln kan, naa ba ga li kpa ngalm. Le ni len ke ninimbil woln, nima pu le ni kpa ngalm.”

10

Ipiih aabɔkpun aayatanakl

¹ “M tuk nimi mbamɔn la, unii u loon ki koo ipiih aabɔkpun ni, kaa dii mbisamɔb na, u ye unaayuk la, ki ga peel ipiih mpɔɔn.

² Unii u dii mbisamɔb koo ni na, uma le ye upihdaan.

³ Unii u kii mbisamɔb na ga piir tii u. Le ipiih n̄un waaneel. U yin uma ubaa aapiih aayimbil, le i nyan ni.

⁴ U yaa nyan waapiih mɔmɔk kan, le u loln nsan, le i paa u pu; ba pu? i nyi waaneel.

⁵ Yaan dii uniyayan. I ga san u chee; ba pu? yaa nyi waaneel.”

⁶ Yesu n̄ak bi liyatanakl ngbaan, le baa bee laatataa.

Yesu aah ye upihdaanyaan pu na

⁷ Baah kaa bee liyatanakl ngbaan aatataa na, le u ki bui bi, “M tuk nimi mbamɔn la, min le ye ipiih aabɔkpun aabisamɔb.

⁸ Binib bimɔk puen mi ki dan na, bi nan ye binaayukb la, ki nan ban bi peel ipiih mpɔɔn. Ipiih aa nan pel baa-neel.

⁹ Min le ye Uwumbər aanaan ni aabisamɔb. Unii yaa dii mi ki koo ni kan, u ga n̄mar, ki ga koo ki nya ki gir koo, ki ga kan timosoon la.*

* 10:9 : Naatataa le ye ke binib bi dii Yesu na kan lifuur ni limɔfal aajikaar.

10 Unaayuk yaa dan kan, u ban ke u su ipiih, ki ku i, ki bii i la. M dan m nan tii binib limɔfal li kaa kpa ndoon na la.

11 “Min le ye upihdaanyaana. Upihdaanyaana ga ηmaa kpo waapiih pu.

12 Unii u kpa ipiih ηimombil pu, kaa ye upihdaana, u yaa kan lisapol choo kan, u ga san cha i. Lisapol ga chur i, ki cha i yaa.

13 U kpa ipiih ηimombil pu la. Utafal aa bi i ni. Nima le cha u san cha i.

14 Min le ye upihdaanyaana, ki nyi maapiih. Le maapiih mu nyi mi,

15 ke Nte Uwumbɔr aah nyi mi pu na, kina le m mu nyi u. Le m ga kpo maapiih pu; ba pu? m ye upihdaanyaana na la.

16 M kpa ipiih iken i kaa ye kibɔkpuŋ kee ponn ni aapiih na. M ga li joo ni i mu. Le i ga ηun maaneel. I mɔmɔk ga ηa ipihbaan la, ki ga li kpa upihdaan ubaa la.

17 “M ga di maamɔfal bil maanib pu, ki ga fikr nkun ni. Nima le cha Nte Uwumbɔr gee mi.

18 Ubaa aan nyan maamɔfal m chee. M ga di li bil maageehn pu la. M kpa mpɔɔn ke m di li bil, ki kpa mpɔɔn ke m ki yoor li. Nte Uwumbɔr le tuk mi ke m ηa kina.”

19 Yesu aah len kina ki ti doo na, le Juu yaab aamɔi bi ibaabaa.

20 Bi ponn ni pam nan bui ke, “Tiyayaar le joo u. U waar la. Ba ηa ni pel waah len pu na?”

21 Le biken mu len ke waah len pu na, naa ye unii u tiyayaar joo u na aaliin, ke unii u tiyayaar joo u na aan ηmaa likr bijoom aanimbil.

Juu yaab aah yii Yesu pu na

22 N-yoonn ngbaan le Juu yaab ji njim Jerusalem ponn ni, ki teer baah nan toor Uwumbɔr Aadichal buyoonn na. Ni nan ye kakab aayoonn la.

23 Le Yesu nan bi chuun Solomonn aakaakpaak ki bi Uwumbɔr Aadichal ni na ni.

24 Le Juu yaab kuun ki si gob u, le ki baa u, “Aa ga cha ti li joo beeni ni yunn aa? Aa yaa ye Kristo u ga gaa timi lii na kan, tuk timi mbamɔn.”

25 Le u bui bi, “M nan tuk nimi, le naa pak maah len pu na. M tun lituln Nte Uwumbɔr aayimbil pu. Lituln ngbaan le mɔk maah ye udaan u na.

26 Nimi, naa ye maanib. Nima le cha naa pak maah len pu na.

27 Maanib ηun maaneel, le m nyi bi, le bi dii mi.

28 M tii maanib limɔfal li kaa kpa ndoon na. Baan kpo, ubaa mu aan ηmaa nyan bi ηηaal ni.

29 Nte Uwumbɔr u di bi tii mi na aapɔɔn jer mpɔɔn mɔmɔk. Ubaa aan ηmaa nyan bi uma Uwumbɔr aanjaal ni.

30 M ni Nte Uwumbɔr ye unibaan la.”

31 Waah len kina na, le Juu yaab ki yoor ηitakpal bi ti mae u.

32 Le u bui bi, “M tun litunyaan pam Nte Uwumbɔr

aapɔɔn pu ninimbil ni. Lilat-
uln pu ni ban ni mae mi
ɲitakpal?”

³³ Le Juu yaab bui u, “Naa
ye litunyaan pu le cha ti
ban ti mae si ɲitakpal. Aa
sii Uwumbɔr la. Aa po ye
unibɔn, le ki len ke aa ye
Uwumbɔr la.”

³⁴ Le u bui bi, “Ni ɲmee nimi
aakaal ponn ni ke Uwumbɔr
len ke, ‘Ni ye maabim la.’
Ubaa aan ɲmaa ɲa Uwumbɔr
aaliin yɔli.

³⁵ Waah di waaliin ɲa binib
bi aanjaal ni na, u bui ke bi ye
waabim.

³⁶ M ma kan, Uwumbɔr
nyan mi ki tun ni mi dulnyaa
wee ni, le maah len ke m ye
Ujapɔɔn na, ni bui ke m sii u
uu?

³⁷ M yaa kaa tun Nte
Uwumbɔr aatuln kan, ni taa
pak maah len pu na.

³⁸ Ni yaa kaa pak maah len
pu na kan, ni gaa mi ki kii
Uwumbɔr aatuln li m tun na
pu, aan ki bee mbamɔm ke
Nte Uwumbɔr bi m ni, m mu
bi u ni.”

³⁹ Waah len kina na, le bi
ki ban bi chuu u mpɔɔn, le u
miln bi chee.

⁴⁰ Le u ki puur Jɔɔdann
aamɔɔdapuul, le ki ti fuu nin
chee Jonn nan muin binib
nnyun ni njan na, ki nan bi
nima.

⁴¹ Le kinipaak dan u chee,
ki nan bui ke, “Jonn aa nan
tun lijnjiir aatuln; tɔ, u mu
aah len uja wee aabɔr ti na
mɔmɔk gbii.”

⁴² Le binib gaa u ki kii nima
chee, ki wiir.

11

Lasarus aah nan kpo pu na

¹ Tɔ, uja ubaa nan bi, le ki
bun, bi nan yin u ke Lasarus.
U ni uninkpatiib Mari ni
Mata nan bi kitiɲ kibaa ni,
bi yin ki ke Betani.

² Mari ngbaan le ye upii u
nan di tulalee kpir Tidindaan
aataa pu, ki di waayikpir per
na. Uma le aaninja Lasarus
nan bun.

³ Waah bun na, le
uninkpatiib tun unii u ti tuk
Yesu, “Tidindaan, unii u aa
gee u na bun.”

⁴ Yesu aah ɲun kina na,
le u bui ke, “Iween ngbaan
aadoon aan li ye nkun.
Yaadoon le ga cha binib nyun
Uwumbɔr aan ki nyun min
Ujapɔɔn mu.”

⁵ Tɔ, Yesu nan gee Mata, ni
unaal, ni Lasarus.

⁶ Waah ɲun ke u bun na, le
u gaar waah bi nin chee na
iwiin ilee.

⁷ Iwiin ilee ngbaan aah jer
na, le u bui waadidiliib, “Cha
ti ki gir buen Judea aatiɲ ni
man.”

⁸ Le waadidiliib baa u,
“Umɔmɔkr; naa ye dandana
le Juu yaab ban bi mae si
ɲitakpal nima aa? Le aa ki ban
aa gir buen nima aa?”

⁹ Le u baa bi, “Nwiin mubaa
aa ye tikur kipiik ni tilee ee?
Unii yaa chuun nwiin pu kan,
waan gbeer ki lir; ba pu? dul-
nyaa ni aawiin le cha u waa.

¹⁰ Unii mu yaa chuun kiny-
eek kan, u ga gbeer ki lir; ba
pu? nwiin aa ki bi u chee.”

¹¹ Yesu aah len kina ki ti
doo na, le u ki len ke, “Tijɔ

Lasarus dɔ geen. M cha m ti finn u la.”

12 Le waadidiliib bui u, “Tidindaan, u yaa geen le kan, u ga pɔɔk.”

13 Yesu mu aah len pu na le ye ke u kpo a. Waadidiliib ma nyi ke waah len pu na le ye ke u dɔ geen ngeenbamɔm la.

14 Nima le Yesu nin tuk bi chob chob, “Lasarus kpo a.

15 Ni ŋa mi mpopiin maah kaa nan bi u chee aan u kpo na; ba pu? nima le ga cha ni moo gaa mi ki kii. Cha ti li cha u chee man.”

16 Le waadidiliib ponn ni ubaa, u bi yin u ke Tomas ki ki yin u ke Kijaan* na le bui biken, “Cha ti mu dii u man, bi yaa ti ku u kan, ti mu kpo u chee.”

U fikr binib nkun ni na le ye Yesu

17 Le bi buen. Yesu aah ti fuu Betani aatiŋ ni na, le bi bui u, “Taah sub Lasarus na, iwiin inaa le na.”

18 Jerusalem ni Betani aa daa tɔb, naa pii mal bilee.

19 Juu yaab pam le nan nyan nima, ki dan Mata ni Mari chee, bi nan sɔŋ bisui, bininja aah kpo pu na.

20 Le Mata ŋun ke Yesu choo, le u tooh u nsan ni. Mari ma beenin ka kidiik ni.

21 Le Mata ti bui Yesu, “Ndindaan, aa yaa ba bi do kan, nninja aa ba ga kpo.

22 Dandana wee mu, m nyi ke aa yaa mee Uwumbɔr tiwan nimɔk pu na kan, u ga tii si.”

23 Le Yesu bui u, “Aaninja ga fikr nkun ni.”

24 Le Mata bui u, “M nyi ke u ga nan fikr nkun ni, kookoo aataadaal, bundaln binib mɔmɔk ga fikr nkun ni na.”

25 Le Yesu bui u, “U fikr binib nkun ni, ki tii bi limɔfal na le ye min. Unii umɔk gaa mi ki kii na, u yaa kpo kan, u ga li kpa limɔfal.

26 Unii umɔk bi ki gaa mi ki kii na, waan kpo. Aa pak maah len pu na aa?”

27 Le u kii ke, “Een, Ndindaan, m pak ke aa ye Uwumbɔr Aajapɔɔn. Aa ye Kristo† u bi nan len ke u ga dan dulnyaa ni na.”

Yesu aah wii pu na

28 Mata aah len kina na, le u buen ti loon yin unaal Mari, le ki bui u, “Umɔmɔkr fuu ni, ki yin si.”

29 Mari aah ŋun kina na, le u kpaan fii mala, ki buen u chee;

30 Yesu aa nan kee fuu ni kitiŋ ni, u nan laa bi nsan ni, Mata aah tooh u nin chee na.

31 Juu yaab bi nan bi lidichal ni Mari chee ke bi sɔŋ usui na aah kan ke u kpaan fii nyan lipaal na, le bi mu fii paan u pu. Bi nan nyi ke u cha likaakul chee le u ti wii.

32 Le u ti fuu Yesu aah bi nin chee na. Waah kan u na, le u gbaan unimbiin ni, ki bui u, “Ndindaan, aa yaa ba bi do kan, nninja aa ba ga kpo.”

33 Le Yesu kan ke u bi wii. Juu yaab bi mu dii u na, mu

* 11:16 : Kijaan: Baaliin ni, bi yin u ke Didimus la. † 11:27 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke unii u ga gaa binib lii na.

bi wii. Le usui bii. Le u fuur kaa lii u ponn ni,

³⁴ le ki baa bi, “Ni sub u la chee?”

Le bi bui u, “Ndindaan, dan nan lik.”

³⁵ Le Yesu wii.

³⁶ Le Juu yaab bui ke, “Lik waah gee u sakpen pu na.”

³⁷ Le bibaa mu bui ke, “Uja u likr ujoon aanimbil na, waa ba ga ŋmaa cha Lasarus taa kpo oo?”

Yesu aah fikr Lasarus nkun ni pu na

³⁸ Le Yesu ki fuur kaa lii u ponn ni, le ki ti fuu likaakul na chee. Ni nan ye kitakpadandan aakaakul la. Le litakpal lek mbisamɔb.

³⁹ Le u bui bi, “Chuu lekr litakpal na man.”

Mata, u ye uja u kpo na aaninkpan na nan bui u, “Ndindaan, waah kpo na, iwiin inaa din. Naah saa pu na, u ga li nun a.”

⁴⁰ Le Yesu baa u, “Maa tuk si ke aa yaa gaa mi ki kii kan, aa ga kan Uwumbɔr aah kpa mpɔɔn pu na aa?”

⁴¹ Waah len kina na, le bi chuu lekr litakpal na. Le u waan lik paacham ki bui ke, “Nte Uwumbɔr, maah len aa chee pu na, aa ŋun la. Nima le m dooni si.

⁴² M nyi ke n-yoonn mɔmɔk aa ŋun maah len aa chee pu na. Kinipaak ki si do na pu, le m len kina, ke bi pak ke sin le tun ni mi.”

⁴³ Waah len kina na, le u teen mpɔɔn pu, “Lasarus, nya ni.”

⁴⁴ Le utekpiir ngbaan fikr, ki nyan ni likaakul ni.

Likekeln beenin poo ŋnaal, ni utaa, ni unimbil wɔb. Le Yesu bui bi, “Chuu poor likekeln ngbaan man, ki cha u li cha.”

Baah kpokl ke bi ga ku Yesu pu na

(*Matiu 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2*)

⁴⁵ Tɔ, Juu yaab bi dii Mari ki kan Yesu aah tun lijnjiir aatun ngbaan pu na, bi ponn ni pam le nan gaa u ki kii.

⁴⁶ Bi ponn ni bibaa mu nan buen Farisii yaab chee ki ti tuk bi waah ŋa pu na.

⁴⁷ Farisii yaab aah ŋun kina na, le bi ni Uwumbɔr aatotoorninkpiib yin bibɔjirb aaninkpiib, le bi kuun ni bi chee. Le bi baa bi, “Ti ga ŋa kinye? Uja ngbaan tun lijnjiir aatun pam.

⁴⁸ Ti yaa cha u beenin ŋani kina kan, binib mɔmɔk ga gaa u ki kii, le Rom yaab ga dan nan bii timi aatin, ki kuln timi aatimbol aanib mɔmɔk.”

⁴⁹ Bi yin bi ponn ni ubaa ke Kayafas; uma le nan ye Uwumbɔr aatotoorninkpellibiln ngbaan; le u bui biken, “Naa nyi nibaa,

⁵⁰ kaa nyi ke ni ŋan ke uja ubaa kpo binib mɔmɔk pu, aan litimbol ngbaan mɔmɔk taa kuln.”

⁵¹ Waah len pu na, naa ye ubaa pu le u len. U nan ye Uwumbɔr aatotoorninkpel le libiln ngbaan. Nima pu na, Uwumbɔr Aafuur Nyaan nan cha u len ke Yesu ga kpo litimbol ngbaan aanib mɔmɔk pu.

⁵² Naa ye litimbol ngbaan baanja pu le u ga kpo. U ga kpo ki kuun Uwumbɔr aanib

bi yaa ki bi njipepel mómək ni na, ki kpaan bi ke bi ɲa uni-baan.

⁵³Uwumbər aatotoorninkpel ngbaan aah len kina na, liyaadaal ngbaan ki joo cha, bi nan kpokl baah ga ɲa pu ki ku Yesu na.

⁵⁴Nima pu le Yesu aa nan ki chuun mpaan pu Juu yaab aatinj ni. U nan nyan nima ki buen kitinj kibaa ni, bi yin ki ke Efraim, le u ni waadidiliib ti bi nima. Kaa daa nteer-sakpiin chee.

⁵⁵Tɔ, ni nan gur siib le Juu yaab ji njim mu bi yin mu ke Lakr-jer aajim na.‡ Njim aawiin aa nan kee fuu, le kinipaak nyan itingbaan ni ki buen Jerusalem, bi ti ɲa bibaa chain.

⁵⁶Le bi ban Yesu. Baah si Uwumbər Aadichal ni na, le bi baa tɔb, “Ni dak kinye? U ga tee dan njim mue ni aan waan dan?”

⁵⁷Le Uwumbər aatotoorninkpiib ni Farisii yaab nan bui bi ke unii ubaa yaa nyi waah bi nin chee na kan, u mək bi, aan bi buen ti chuu u.

12

Upii ubaa aah nyunj Yesu pu na

(Matiu 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹Tɔ, ni nan gur iwiin iloob le Juu yaab ji Lakr-jer aajim ngbaan, le Yesu buen Betani aatinj ni. Lasarus, u Yesu nan fikr u nkun ni na, mu nan bi nima.

²Le bi ɲa tijikaar ti ɲan na nima tii Yesu. Mata nan yoor tijikaar ngbaan siin bi. Lasarus nan ye binib bi nan ji Yesu chee tijikaar na ponn ni ubaa.

³Le Mari yoor tulalee u kpa kidaak sakpen na kpalba ubaa, ki di ɲmir Yesu aataa, ki di uyikpir per utaa. Tulalee ngbaan aah nu mɔ na, waabaam gaa kidiik ni. Bi yin tulalee ngbaan ke naad.

⁴Le Yesu aadidiliib ponn ni ubaa, bi yin u ke Judas Iskar-iot, u ga nan kooh Yesu na, baa ke,

⁵“Ba ɲa baa di tulalee ngbaan kooh ki kan ɲimombil ɲi ɲeer iwiin ikui itaa aapal ki di tii bigiim?”

⁶Judas aatafal aa nan bi bigiim ni. U nan ye un-aayuk la, ki nan ye unii u joo ɲimombil aataakər na, ki su baah di ɲimombil ɲi ɲa li ponn ni na. Nima le cha u len kina.

⁷Le Yesu bui Judas, “Di cha Mari. U joo tulalee wee u toor mi kiir maasub daal la.

⁸Bigiim ga li bi ni chee n-yoonn mómək. Mma aan li bi ni chee n-yoonn mómək.”

Baah kpokl ke bi ga ku Lasarus pu na

⁹Tɔ, Juu yaab pam nan ɲun ke Yesu bi Betani aatinj ni, le ki choo u chee. Naa ye Yesu baanja pu le bi dan. Bi nan ban bi kan Lasarus, u Yesu nan fikr u nkun ni na mu.

¹⁰Nima pu le Uwumbər aatotoorninkpiib kpokl ke bi ga ku Lasarus mu;

‡ 11:55 : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbər nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatinj ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

11 ba pu? u pu le Juu yaab pam gaa Yesu ki kii, kaa ki dii bima Uwumbər aato-toorninkpiib.

Jerusalem aanib aah nyun Yesu pu na

(*Matiu 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40*)

12 Ki woln kitaak le kinipaak ki bi Jerusalem ke bi ti ji njim na n̄un ke Yesu choo.

13 Le bi yoor tibəkpfar ki ti tooh u nsan ni, le ki tar, “Hosiana,* Uwumbər ɲa tinyoor ɲa unii u choo waay-imbil ni na pu. Uwumbər ɲa tinyoor ɲa Israel yaab Aabərkaan pu.”†

14 Le Yesu kan ubonsal ki diɲ u pu ke Uwumbər Aagban aah len pu na ke,

15 “Sionn aatiɲ aanib, taa san ijawaan man.

Lik man, nimi Aabərkaan choo

ki dik ubon u laa diin na pu.”

16 Kinipaak ngbaan aah tooh Yesu nsan pu kina na, n-yoonn ngbaan le waadidiliib aa bee naatataa. Uwumbər aah yoor Yesu paacham na, n-yoonn ngbaan le bi teer ke ni ɲmee Uwumbər Aagban ni ke bi ga ɲa u kina, le ki teer kinipaak ngbaan aah nan ɲa u pu na.

17 Kinipaak ki nan bi Yesu chee bundaln u yin Lasarus ke u nyan likaakul ni ki fikr u nkun ni na le nan mooni tibər ngbaan.

18 Le binib pam n̄un waah tun lijnjiir aatuln ngbaan pu

na. Nima le cha bi tooh u nsan ni.

19 Farisii yaab aah kan kina na, le bi bui t̄əb, “Ni kan aa? Taa ki kpa tinyoor tibaa. Dulnyaa ni aanib m̄əm̄ək dii uma la.”

Griik yaab bibaa aah ban Yesu pu na

20 Binib bi dan Jerusalem bi nan ji njim ngbaan ki doon Uwumbər na, bi ponn ni bibaa nan ye Griik yaab.

21 Le bi dan Filip chee. Filip nan ye Betseda aatiɲ ki bi Galilee aatiɲ ni na aanii la. Le bi bui u, “Uninkpel, ti ban ti kan Yesu.”

22 Le Filip buen ti tuk Andru. Le bi m̄əm̄ək bilee buen ti tuk Yesu.

23 Le u bui bi, “Buyoonn Uwumbər ga yoor min Unib̄ən Aabo paacham na fuu ni a.

24 M tuk nimi mbam̄ən la, bi yaa di lidibil libaa bun kan, li ga kpo le ki nin ɲa tijikaar sakpen; bi yaa kaa di li bun kan, laan kpo, ki mu aan ɲa tijikaar, li ga li ye libil libaa la.

25 Unii um̄ək gee waam̄əfal ki jer min Yesu na, waam̄əfal ga bee ȳəli la. Unii um̄ək gee min ki jer waam̄əfal dulnyaa wee ni na, u ga li kpa lim̄əfal li kaa kpa ndoon na, kaan bee ȳəli.

26 Unii yaa ban ke u tun lituln tii mi kan, udaan li dii mi. Maah bi nin chee na, maatu-tunn mu ga li bi nima. Unii yaa tun lituln tii mi kan, Nte Uwumbər ga nyun udaan.”

* 12:13 : Hosiana aatataa le ye ke “Gaa timi lii.” † 12:13 : Lik Ilahn 118.25, 26.

Yesu aah len waakun aabər pu na

27 “Dandana, nsui bii sakpen a. M ga len kinye? M ga len ke, ‘Nte, nyan mi falaa u choo na ni ii?’ Maan len kina; ba pu? njitaa nji pu m dan dulnyaa wee ni na le ye ke m ji falaa ngbaan.

28 Nte, cha binib nyun si.”

Waah len kina na, le nneel nyan ni paacham ki len ke, “M cha bi nyun mi, ki ga ki cha bi nyun mi.”

29 Kinipaak ki si u chee ki njun nneel ngbaan pu na, bi ponn ni bibaa nan bui ke utaal le gbenni, biken mu bui ke Uwumbər aatuun le len u chee.

30 Le u bui bi, “Nneel ngbaan aa len m chee min baanja pu la. Mu len ni mu pu la.

31 Dandana wee, Uwumbər ga ji dulnyaa wee ni aanib tibər, ki ga jenn nyan kinimbəŋ ki ye dulnyaa aanib aayidaan na, ki ŋa ki yəli.

32 Bi yaa yoor mi kitin paacham kan, m ga daa foor binib məmək dan mbaa chee.”

33 Ū nan len kina ke bi bee waah ga kpo pu na.

34 Le kinipaak ngbaan bui u, “Ti njun Uwumbər Aagbar len ke Kristo u ga gaa timi lii na ga li bi n-yoonn məmək. Aa ŋa kinye ki len ke bi ga yoor Unibən Aabo kitin paacham? Njma ye Unibən Aabo ngbaan?”

35 Le u bui bi, “Min u ye nwiihn na, maan ki li bi nikaasisik ni, ni yunn. Dii

nwiihn mu aah laa bi pu na man, aan mbəmbəən taa pii nimi. Unii umək chuun mbəmbəən ni na kan, waa nyi waah cha niwəb na.

36 Buyoonn min u ye nwiihn na laa bi ni chee na, gaa mi ki kii man, aan ki ŋa nwiihn ni aabim.”

Juu yaab aah kaa gaa Yesu ki kii pu na

Yesu aah len kina na, le u nyan nima ki bər ke bi taa ki kan u.

37 U nan tun lijnjiir aatun pam binimbil ni. Bi mu aa nan gaa u ki kii.

38 Baa gaa u ki kii, aan ni gbiin Uwumbər aabənabr Aisaya aah nan len pu na ke, “Uwumbər, ŋma pak taah len pu na?

Njma bee saah kpa mpəən pu na?”‡

39 Aisaya aah len kina na, le baa ŋmaa gaa Yesu ki kii; Aisaya mu ki len ke,

40 “Uwumbər jəb binimbil ke bi taa li waa;

ki cha bitafal pəə, bi taa bee waaliin aatataa,

ki taa fenn dan uwəb ke u tii bi laafee.”§

41 Aisaya nan len kina; ba pu? u nan kan Yesu aah nyuun sakpen pu na, le ki len waabər.

42 Tə, Juu yaab aaninkpiib pam nan gaa Yesu ki kii; Farisii yaab pu, le baa len lipaal ke bi gaa u ki kii. Bi yaa len ke bi gaa u ki kii kan, Farisii yaab ngbaan ga nyan bi mmeen aadiik ni.

‡ 12:38 : Lik Aisaya 53.1. § 12:40 : Lik Aisaya 6.10.

⁴³ Nima le mək ke Juu yaab aaninkpiib ngbaan gee binib aapak ki jer Uwumbər yaan.

Tibər aajim aah ga li bi pu na

⁴⁴ Le Yesu teen ke, “Unii umək gaa mi ki kii na kan, naa ye min baanja le u gaa ki kii, u gaa u tun ni mi na mu ki kii.

⁴⁵ Unii umək kan mi na kan, u kan Uwumbər u tun ni mi na mu.

⁴⁶ M ye nwiihn le ki dan dulnyaa ni ke m nan woln binib aanibil, aan unii umək gaa mi ki kii na kan, waan ki li bi mbəmbəon ni.

⁴⁷ Unii yaa ηun maaliin, ki yaa kaa kii i kan, maan ji u tibər; maa dan ke m nan ji dulnyaa ni aanib tibər, m dan ke m gaa bi lii la.

⁴⁸ Unii umək yii mi, kaa gaa maaliin na kan, tiwan nibaa bi ki ga mək ke waabər bii a. Kookoo aataadaal kan, maaliin le ga mək ke waabər bii,

⁴⁹ ba pu? maa len mbaa pu. Nte Uwumbər u tun ni mi na, uma le tuk mi maah ga len pu na.

⁵⁰ M bee ke unii umək kii waaliin na ga li kpa liməfal li kaa kpa ndoon na. Nima pu na, waah tuk mi pu na, m len kina la.”

13

Yesu aah finn waadidiliib aataa pu na

¹ Ni nan ye kitaak ki ga nan ji aan ki woln Lakr-jer aajim* daal na. Le Yesu nyi ke ni njeer

u nya dulnyaa wee ni, ki buen Ute Uwumbər chee. N-yoonn məmək u nan gee waanib bi bi dulnyaa ni na. U gee bi mbaməm ki ti saa ndoon.

² Le ni njeer bi ji kijook aajikaar. Le kinimbəŋ dan nan koo Judas Iskariot u ye Simonn aajapəon na aasui ni ke u kooh Yesu.

³ Yesu nyi ke Ute Uwumbər tii u mpəon məmək, ki nyi ke u nyan ni Uwumbər chee, ki ga ki gir buen u chee la.

⁴ U ni waadidiliib nan kal ke bi ji tijikaar, le u fi sil, ki chuu peer waawan-peenkaan, ki di linaapuul buu uchan ni,

⁵ le ki ban nnyun ηa lisambil ni, ki piin ki bi finni waadidiliib aataa, ki joo linaapuul li bi uchan ni na per bitaa.

⁶ Waah ti fuu Simonn Piita chee na le Simonn Piita bui u, “Ndindaan, sin le tee labr finn ntaa aa?”

⁷ Le Yesu bui u, “Dandana, saa bee maah ηani pu na aatataa. N-yoonn choo le aa ga nan bee.”

⁸ Le Piita bui u, “Saan finn ntaa daalbaadaal.”

Le Yesu bui u, “M yaa kaa finn aataa kan, saan ki li ye maanii.”

⁹ Le Simonn Piita bui u, “Ndindaan, kina kan, taa finn ntaa baanja. Finn ηjaal ni n-yil mu.”

¹⁰ Le Yesu bui u, “Unii yaa fu nnyun kan, waan ki li ban u finn uwon, see utaa baanja le u ga finn; ba pu? uwon

* **13:1** : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbər nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatin ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

məmək bi chain. Tɔ, nimi le bi chain; ni mu aa ye ni məmək.”

¹¹ Yesu nyi ke udaan u ga kooh u na bi bi ponn ni, nima le cha u len ke naa ye bi məmək le bi chain.

¹² Waah finn bitaa ti doo, ki ki peen waawanpeenkaan, ki gir kal waakakaa chee na, le u baa bi, “Ni bee maah ŋa pu na aatataa aa?”

¹³ Ni yin mi ke Uməməkɾ, ki ki yin mi ke Nidindaan. Ni len mbamən la; ba pu? m ye kina la.

¹⁴ Tɔ, min u ye Nidindaan ni nimi Aaməməkɾ na aah finn nitaa pu na, ni ŋan ke ni mu li finni tɔb aataa kina.

¹⁵ M mək nimi liməkl la, ke ni mu li ŋani tɔb ke maah ŋa nimi pu na.

¹⁶ M tuk nimi mbamən la, unaagbiija ubaa aa jer udindaan. Unii u bi tun ni u na ubaa aa jer unii u tun u na.

¹⁷ Ni yaa bee maah len pu na aatataa, ki yaa ŋani kina kan, ni ga li kpa mpopiin.

¹⁸ “Maa len ni məmək pu. M nyi maah nyan bi na aasui ni aah bi pu na, ki nyan nimi ke ni gbiin Uwumbɔɾ Aagban aah len pu na ke, ‘M ni unii u kpaan ni ji lisambil ni na, uma le fii sil m pu.’†

¹⁹ M tuk nimi tiwan ni kaa kee ŋa na aabɔɾ dandana, ke ni yaa nan ŋa kan, ni ga pak ke m ye maah ye u na.

²⁰ M tuk nimi mbamən la, unii yaa gaa maah ga tun unii u na, u gaa mi le na. Unii yaa gaa mi kan, u gaa Uwumbɔɾ u tun ni mi na le na.”

Yesu aah tuk bi ke bi ponn ni ubaa ga kooh u pu na

(Matuu 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)

²¹ Yesu aah len kina na, le usui bii sakpen. Le u bui bi, “M tuk nimi mbamən la, ni ponn ni ubaa ga kooh mi.”

²² Le waadidiliib lik tɔb, kaa bee waah len u na.

²³ Waadidiliib ponn ni ubaa, u Yesu gee u na nan ka gbɔk u ki ji tijikaar.

²⁴ Le Simonn Piita di unjaal mək u ke u baa Yesu ke u len ŋma.

²⁵ Le u didiir ngbaan foor duun Yesu ki baa u, “Ndindaan, ŋma ye?”

²⁶ Le Yesu bui u, “M yaa war bisaa, ki di ŋa tikpin ni, ki di tii u na kan, uma le na.” Waah len kina na, le u war bisaa ki di ŋa tikpin ni, ki di tii Judas, u ye Simonn Iskariot aajapɔɔn na.

²⁷ Judas aah gaa bisaa ngbaan na, le kinimbɔɯ koo usui ni. Le Yesu bui u, “Saah ga ŋa pu na kan, ŋa mala.”

²⁸ Binib bi nan bi ji tijikaar na ponn ni ubaa aa nyi ŋitaa ŋi pu Yesu tuk u kina na.

²⁹ Judas le joo ŋimombil aataakɔɾ. Nima pu le bibaa dak ke Yesu tuk u ke u buen ti daa baah ban njim aajikaar ti na la. Le biken mu dak ke Yesu tuk u ke u buen ti tii bigiim le ŋimombil.

³⁰ Judas aah gaa bisaa ngbaan na, libuul ngbaan ni le u nyan kidiik ni. Ni nan ye kinyeek la.

Yesu aah tii bi nkaal pɔɔn pu na

† 13:18 : Lik Ilahn 41.9.

³¹ Judas aah nyan na, le Yesu bui bi, “Dandana, Uwumbər ga nyuŋ min Unibən Aabo. M pu, le binib ga nyuŋ Uwumbər.

³² Bi yaa nyuŋ Uwumbər m pu kan, Uwumbər mu ga nyuŋ mi ubaa chee. U ga nyuŋ mi dandana wee la.

³³ Maabim, m ga li bi ni chee ni yunn siib la. Ni ga li ban mi. Maah nan tuk Juu yaab pu na, kina le m ki tuk ni mu dandana, ke naan ŋmaa buen maah cha nin chee na.

³⁴ M tii nimi nkaal pəən la, ke ni li gee təb. Maah gee nimi pu na, ni mu li gee təb kina.

³⁵ Ni yaa gee təb kan, nima le ga cha binib məmək bee ke ni ye maadidiliib.”

Yesu aah bui ke Piita ga nee u pu na

(Matiu 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34)

³⁶ Le Simonn Piita baa u, “Ndindaan, aa ga buen la chee?”

Le Yesu bui u, “Maah cha nin chee na, saan ŋmaa dii mi dandana. N-yoonn choo, le aa ga nan buen.”

³⁷ Le Piita baa u, “Ndindaan, ba pu maan ŋmaa dii si dandana? M ga ŋmaa kpo aa pu.”

³⁸ Le Yesu baa u, “Aa ga sil ŋmaa kpo m pu uu? M tuk si mbamən la, aa ga len nfum mutaa ke saa nyi mi, le ukooja nin wii.”

14

Yesu le ye nsan mu cha Uwumbər chee na

¹ “Ni taa cha ilandak li muk nimi. Ni gaa Uwumbər ki kii man, ki gaa m mu ki kii man.

² Tidir wiir Nte Uwumbər do. Ti yaa kaa ba wiir kan, m ba ga tuk nimi. M cha m ti toor nkookoo yaan ki kiir nimi la.

³ M yaa buen ti toor nkookoo yaan ki kiir nimi kan, m ga gir ni, ki nan yoor nimi buen mbaa chee, ni ti li bi maah ga li bi nin chee na.

⁴ Ni nyi maah cha nin chee na aasan.”

⁵ Le Tomas bui u, “Ndindaan, taa nyi saah cha nin chee na. Ti ga ŋa kinye ki li nyi nsan mu cha nima na?”

⁶ Le Yesu bui u, “Min le ye nsan ngbaan, ni mbamən, ni liməfal. Ubaa aan dan Nte Uwumbər chee, see u dii mi.

⁷ Ni yaa ba nyi mi kan, ni ba ga li nyi Nte Uwumbər mu. Dandana ni nyi u, ki kan u.”

⁸ Le Filip bui u, “Ndindaan, mək timi Aate. Nima le tinim-bil ga ghiin.”

⁹ Le Yesu baa u, “Filip, m bi ni chee ni yunn kina, le saa bee mi ii? Unii umək kan mi na, u kan Nte Uwumbər mu le na. Ba pu aa bui mi ke m mək nimi Nte?”

¹⁰ M bi Nte Uwumbər ni, Nte Uwumbər mu bi m ni. Saa pak kina aa? Maah tuk nimi iliin i na, maa len mbaa pu. Nte Uwumbər u bi m ni na le cha m tun waatuln.

¹¹ “Ni li pak ke m bi Nte Uwumbər ni, Nte Uwumbər mu bi m ni. Ni yaa kaa pak maah len pu na kan, gaa mi ki kii lituln ngbaan pu man.

¹² M tuk nimi mbamən la, unii umək gaa mi ki kii na

kan, u ga tun lituln ke maah tun pu na. U mu ga tun lituln li jer lituln ngbaan na; ba pu? m cha Nte Uwumbor chee la.

13 Ni yaa mee Uwumbor tiwan nimok maayimbil pu na kan, m ga na naah ban pu na tii nimi, aan binib nyun Uwumbor, min Ujapoon pu.

14 Ni yaa mee mi tiwan maayimbil pu kan, m ga na naah ban pu na tii nimi.”

Uwumbor Aafuur Nyaan aah ga fuu ni pu na

15 “Ni yaa gee mi kan, ni ga kii maamob,

16 le m ga mee Nte Uwumbor, le u ga tii nimi Uteter uken, u li bi ni chee n-yoonn momok.

17 Uma le ye Uwumbor Aafuur Nyaan mu ye mbamon na. Dulnyaa aanib aa nmaa gaa mu; ba pu? baa waa mu, ki mu aa nyi mu. Nimi le nyi mu; ba pu? mu bi ni chee, ki ga li bi ni ni.

18 “Maan di nimi lii nibaa. M ga gir ni ni chee.

19 Ni gur siib le dulnyaa aanib aan ki kan mi. Nimi le ga kan mi. Maah kpa limofal na, nima pu le ni mu ga li kpa limofal.

20 Liyaadaal ngbaan le ni ga bee ke m bi Nte Uwumbor ni, le ni mu bi m ni, le m mu bi ni ni.

21 “Unii umok nyi maakaal ki kii mu na, uma le gee mi. Unii yaa gee mi kan, Nte Uwumbor ga li gee udaan ngbaan. M mu ga li gee u, ki ga di mbaa mok u.”

22 Le Judas uken na, naa ye Judas Iskariot, baa u, “Ndinnaan, ba pu aa ga di aabaa mok timi, kaan di mok dulnyaa ni aanib?”

23 Le Yesu bui u, “Unii yaa gee mi kan, u ga kii maaliin, le Nte Uwumbor ga li gee u, le ti ga dan u chee, ki ga li bi u chee.

24 Unii yaa kaa gee mi kan, waan kii maaliin. Maah tuk nimi iliin i na aa ye maaliin, i ye Uwumbor u tun ni mi na aaliin la.

25 “Maah laa bi ni chee na, le m tuk nimi tibor timina.

26 Nte Uwumbor ga tun ni Uteter, maayimbil pu. Uteter ngbaan ye Waafuur Nyaan la. Uma le ga mok nimi tibor momok aatataa, ki ga teer nimi maah tuk nimi tibor timok na.

27 “M tii nimi nsuudoon la. Maah kpa nsuudoon pu na, kina le m tii nimi. Dulnyaa aawan aa nmaa tii nimi nsuudoon ke maah tii nimi pu na. Ni taa cha ilandak li muk nimi, ki taa san ijawaan man.

28 Ni nun m len ke m ga buen ki ga ki gir ni, ni chee. Ni yaa gee mi kan, ni ba ga li kpa mpopiin ke m buen Nte Uwumbor chee; ba pu? Nte jer mi.

29 M tuk nimi tiwan ni kaa kee na na aabor dandana, ke ni yaa nan na kan, ni gaa mi ki kii.

30 Maan ki len ni chee tibor ni yunn; ba pu? dulnyaa wee aayidaan kinimbony le choo. Ki mu aan nmaa na mi nibaa.

31 M ban ke dulnyaa ni aanib bee ke m gee Nte

Uwumbər, nima le m ɲani
waah tuk mi pu na məmək.

“Fiin, ti li cha man.”

15

*Yesu aah ye lisupuul
bamənn pu na*

¹ “Min le ye ndaan aasubil
aasupuul bamənn na. Nte
Uwumbər le ye ukpaal u lik
busub ngbaan na.

² Ibon imək bi m pu kaa lu
ɲisubil na, u ga per i lii. Ibon
imək lu ɲisubil na, u ga toor i,
i moo lu ɲisubil.

³ Maah tuk nimi maaliin
na, ima le toor nimi aabim-
bin.

⁴ Ni li kpaan m chee man, m
mu kpaan ni chee. Mbon yaa
bi mubaa, kaa tuu busub pu
kan, mu aan ɲmaa lu ɲisubil.
Kina le ni mu yaa kaa kpaan
m chee kan, naan ɲmaa li ɲani
tinyoor tii Uwumbər.

⁵ “Min le ye lisupuul ng-
baan. Le ni ye ibon. Unii
umək kpaan m chee, m mu
kpaan u chee na, udaan ng-
baan ɲani tinyoor sakpen tii
mi; ni mu yaa kaa kpaan m
chee kan, naan ɲmaa ɲa ni-
baa.

⁶ Unii yaa kaa kpaan m
chee kan, u ga ɲa yəli ke mbon
mu kaa tuu busub pu na aah
kuur pu na la. Le Uwumbər
ga mee u lii ke binib aah peei
ibokuun pu ki joo tuur mmii
na. ⁷ Ni yaa kpaan m chee, ki
yaa joo maaliin nisui ni kan,
mee Uwumbər naah ban pu
na man, le u ga ɲa kina tii
nimi.

⁸ Ni yaa ɲani tinyoor
sakpen tii Nte Uwumbər kan,

nima le ga nyuɲ u, ki ga mək
ke ni sil ye maadidiliib.

⁹ Nte Uwumbər aah gee mi
pu na, kina le m mu gee nimi.
Ni li beenin ye maah gee bi
na.

¹⁰ M ɲani Nte Uwumbər aah
tuk mi pu na, le u beenin gee
mi. Ni mu yaa ɲani maah tuk
nimi pu na kan, m mu ga li
beenin gee nimi.

¹¹ “M tuk nimi tibər timina
ke ni li kpa mpopiin ke maah
kpa pu na. M ban ke ni li kpa
mpopiin mbaməm.

¹² Maakaal le ye ke ni li gee
təb ke maah gee nimi pu na.

¹³ Unii yaa kpo uɲətiib pu
kan, ubaa aa ki bi, ki kpa
ngeehm ki ti jer kina.

¹⁴ Ni yaa ɲani maah tuk
nimi pu na kan, ni ye ɲətiib
la.

¹⁵ Maan ki yin nimi ke bitu-
tum; m yin nimi ke ɲətiib
la. Ututunn aa nyi udin-
daan aabər məmək; m tuk
nimi tibər timək m ɲun Nte
Uwumbər chee na.

¹⁶ Nimi le aa nyan mi. Min
le nyan nimi, ki siin ke ni li
ɲani tinyoor ti ga li bi n-yoonn
mu kaa kpa ndoon na, ke ni
yaa mee Nte Uwumbər tiwan
maayimbil pu kan, u ga tii
nimi.

¹⁷ Ni li gee təb. Maah tii
nimi nkaal mu na le na.”

*Dulnyaa aanib aah ga li
nan Yesu aanib pu na*

¹⁸ “Dulnyaa aanib yaa nan
nimi kan, ni li nyi ke bi puen
nan mi la, le ki nin nan ni mu.

¹⁹ Ni yaa ba ye dulnyaa
yaab kan, dulnyaa yaab ba
ga li gee nimi ke baah gee

təb pu na; ni mu aa ye dulnyaa yaab. M nyan nimi dulnyaa ni aanib aakaasisik ni, nima le cha dulnyaa yaab nan nimi.

²⁰ Teer man maah nan tuk nimi pu na ke, 'Unaagbiija ubaa aa jer udindaan.' Bi yaa nan ŋa mi falaa kan, bi ga ŋa ni mu falaa. Bi yaa nan kii maaliin kan, bi ga kii nimi aaliin mu.

²¹ Baa nyi Uwumbər u tun ni mi na. Nima le bi ga ŋa nimi falaa m pu.

²² M yaa kaa ba dan dulnyaa ni ki nan tuk bi maabər kan, baa ba ga li kpa taani; naah bi pu na, bi kpa taani; ba pu? maah tuk bi maabər na, baan ki ŋmaa len ke baa nyi ti.

²³ Unii yaa nan mi kan, naa ye min baanja le u nan, u nan Nte Uwumbər mu la.

²⁴ M tun lijnjiir aatun binimbil ni. Ubaa aa ki bi, ki ga ŋmaa tun lijnjiir aatun kina. M yaa kaa ba tun lijnjiir aatun ngbaan binimbil ni kan, baa ba ga li kpa taani; naah bi pu na, bi kpa taani; ba pu? bi kan maah tun pu na, ki nan m ni Nte Uwumbər mək.

²⁵ Bi nan timi kina ke ni gbiin Uwumbər Aagban aah len pu na ke, 'Bi po nan mi fam la, naa ye ke m ŋa bi ni-baa.*'

²⁶ "Tɔ, Uteter na ga fuu ni. Uma le ye Nte Uwumbər Aafuur Nyaan mu ye mbamən, ki nyan ni Uwumbər chee na. Min le ga tun ni mu ni chee.

Muma le ga nan tuk nimi maabər.

²⁷ Ni mu ga tuk binib maabər; ba pu? ni nan bi m chee, maah piin maatuln buyoonn ki nan saa dandana na.

16

¹ "M tuk nimi binib aah ga nan ŋa nimi falaa pu na, ke ni yaa nan ŋa kan, ni taa gir puwəb.

² Bi ga nyan nimi mmeen aadir ni; n-yoonn mbaa mu choo, unii yaa ku nimi kan, u ga li dak ke u tun Uwumbər aatuln le na.

³ Baa nyi Nte Uwumbər, kaa nyi m mu. Nima le ga cha bi ŋa nimi kina.

⁴ M tuk nimi baah ga ŋa nimi pu na, ke n-yaayoonn yaa nan fuu ni kan, ni ga teer ke m nan tuk nimi kina."

Uwumbər Aafuur Nyaan aatuln

"Maah nan bi ni chee na, nima le cha maa nan puen tuk nimi tibər tee.

⁵ Dandana, m ga ki gir buen u tun ni mi na chee, le ni ponn ni ubaa aa baa mi ke m cha la chee.

⁶ Maah bui ke m ga buen cha nimi na, nima pu le nisui bii sakpen.

⁷ M tuk nimi mbamən la, m yaa buen kan, ni ŋan ki tii nimi; ba pu? m yaa kaa buen kan, Uteter ngbaan aan dan. M yaa buen kan, m ga tun ni u ni chee.

⁸ U yaa fuu ni kan, u ga mək dulnyaa ni aanib ke bi ye titunwanbirdam, ki ga mək bi

* 15:25 : Lik Ilahn 35.19; 69.4.

ke m ye uninyaan la, ki ga mək bi ke Uwumbər ga ji bi tibər.

⁹ U ga mək bi ke bi ye titunwanbirdam; ba pu? baa gaa mi ki kii.

¹⁰ U ga mək bi ke m ye uninyaan la; ba pu? m ga buen Nte Uwumbər chee, le naan ki kan mi.

¹¹ U ga mək bi ke Uwumbər ga ji bi tibər; ba pu? u jin kinimbəŋ ki ye dulnyaa wee ni aayidaan na tibər.

¹² “M kpa tibər pam ki ga tuk nimi; ti mu ye nnan aabər la, naan ŋmaa gaa ti dandana.

¹³ Uwumbər Aafuur Nyaan mu ye mbamən na yaa nan fuu ni kan, mu ga tuk nimi mbamən məmək; mu aan len mubaa pu; mu aah ŋun Uwumbər chee ti na, tima le mu ga len, ki ga tuk nimi budabu ga nan ŋa n-yoonn mu choo na na.

¹⁴ Mu ga nyuŋ mi; mu ga di maabər tuk nimi.

¹⁵ Nte Uwumbər aabər məmək ye maabər la. Nima le cha m bui nimi ke mu ga di maabər tuk nimi.”

Mpombiin ni mpopiin pu

¹⁶ “Ni yaa kpee siib kan, naan ki kan mi. Le ni ki kpee siib kan, ni ga ki kan mi.”

¹⁷ Le waadidiliib bibaa baa tɔb, “Waa len pu na aatataa ye kinye? U bui ke ni yaa kpee siib kan, taan ki kan u, ni ki kpee siib kan, ti ga ki kan u, ki bui ke u ga buen Ute Uwumbər chee.

¹⁸ ‘Ni kpee siib’ aatataa ye kinye? Taa nyi waah len pu na aatataa.”

¹⁹ Le u bee ke bi ban bi baa u tibər ngbaan aatataa. Le u bui bi, “M len ke ni yaa kpee siib kan, naan ki kan mi, ni ki kpee siib kan, ni ga ki kan mi. Ni baa tɔb maah len pu na aatataa la aa?”

²⁰ M tuk nimi mbamən la, nimi le ga li kaani ki wii; dulnyaa aanib ma ga li kpa mpopiin. Ni ga li kpa mpombiin; nimi aapombiin ngbaan mu ga nan kpaln mpopiin.

²¹ Upii yaa ban u maa ubo kan, u ga li kpa mpombiin waafalaa pu. U ti ma ubo doo kan, waan ki teer falaa ngbaan aabər, u ga li kpa mpopiin la; ba pu? unipɔɔn koo ni udo.

²² Ni bi kina le ni mu chee. Dandana, ni kpa mpombiin la. M ni nimi ga nan ki kan tɔb, le ni ga li kpa mpopiin. Ubaa aan ŋmaa nyan mpopiin ngbaan nisui ni.

²³ “Liyaadaal ngbaan, naan ki baa mi tiwan nibaa pu. M tuk nimi mbamən la, ni yaa mee Nte Uwumbər tiwan nimək maayimbil pu na kan, u ga tii nimi.

²⁴ Naa kee mee Uwumbər tiwan nibaa maayimbil pu, ki nan saa din. Ni li mee u, le ni ga kan, ki li kpa mpopiin mbaməm.”

Yesu aah nyan dulnyaa pu na

²⁵ “M ŋakl ŋiyatanjak le ki tuk nimi tibər timina. N-yoonn choo, maan ki ŋakl ŋiyatanjak tuk nimi. M ga di iliin i diin na le tuk nimi Nte Uwumbər aabər.

²⁶ Liyaadaal ngbaan le ni ga mee Uwumbər maayimbil

pu. Maa len ke m ga mee Nte Uwumbør ki tii nimi;

²⁷ uma ubaa le gee nimi; ba pu? ni gee mi, ki pak ke m nyan ni u chee.

²⁸ Tɔ, m nyan ni Nte Uwumbør chee, le ki dan dulnyaa ni. Dandana, m ga nya dulnyaa ni, ki gir buen Nte Uwumbør chee.”

²⁹ Le waadidiliib bui u, “Dandana, aa len iliin i diin na. Saa ki ŋakl ŋjyatanjak.

³⁰ Dandana ti bee ke aa nyi tiwan mɔmɔk. Binib aa kee baa si, le aa bee baah ban bi baa si pu na. Nima le cha ti pak ke aa nyan ni Uwumbør chee.”

³¹ Le u baa bi, “Ni sil gaa mi ki kii dandana wee la aa?

³² N-yoonn mbaa choo, ki mu fuu ni a, le ni mɔmɔk ga yaa, ki kun, ki cha mi mbaa; m mu aa bi mbaa, Nte Uwumbør bi m chee.

³³ M tuk nimi tibør timina ke ni li kpa nsuudoon m pu. Ni ga kan falaa dulnyaa ni. Ni li kpa lipobil man; ba pu? m nyan dulnyaa a.”

17

Yesu aah mee Uwumbør tii waadidiliib pu na

¹ Yesu aah len kina na, le u waan lik paacham, ki bui ke, “Nte Uwumbør, n-yoonn fuu ni a. Nyun min Aajapɔɔn, le m mu nyun si Nte;

² ba pu? aa ŋa mi binib mɔmɔk Aadindaan ke m di limɔfal li kaa kpa ndoon na, ki di tii saah tii mi binib bi na mɔmɔk.

³ Sin baanja le ye Uwumbør bamɔnn. Binib bi nyi si, ki nyi mi Yesu Kristo u aa tun ni u

na, bima le kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na.

⁴ M nyun si dulnyaa wee ni; m tun saah tii mi lituln li na ki doo.

⁵ Nte Uwumbør, dulnyaa aah kaa nan kee bi buyoonn na, m nan bi aa chee, le aa nyun mi. Nte, ki nyun mi kina aa chee.

⁶ “M mɔk bijab bimina saah bi pu na. Aa nyan bi dulnyaa ni aanib ponn ni ki di tii mi la. Bi nan ye saanib la, le aa di bi tii mi, le bi joo saaliin.

⁷ Dandana bi bee ke saah tii mi tiwan nimɔk na, ni nyan ni aa chee la;

⁸ ba pu? m tuk bi saah tuk mi tibør ti na, le bi gaa ti, ki nyi ke ni ye mbamɔn ke m nyan ni aa chee, ki pak ke si le tun ni mi.

⁹ “M mee si tii bi. Maa mee si tii dulnyaa aanib. M mee si tii binib bi aa tii mi na la; ba pu? bi ye saanib la.

¹⁰ Maanib mɔmɔk ye saanib la. Le saanib mu ye maanib. Le bi nyun mi.

¹¹ Dandana, m choo aa chee la. Maan ki li bi dulnyaa ni; bima le ga li bi dulnyaa ni. Nte Uwumbør u ye chain na, aa tii mi saayimbil. Cha liyimbil ngbaan aapɔɔn li lik bi, bi li ye unibaan ke m ni si aah ye unibaan pu na.

¹² Maah bi bi chee buyoonn na, m lik bi saayimbil li aa tii mi na aapɔɔn pu la. M lik bi, le bi ponn ni ubaa aa bee yɔli, see nifam na baanja. Waah bee fam na, ni gbiin Uwumbør Aagban aah len pu na.

¹³ Dandana m choo aa chee la. Maah laa bi dulnyaa ni na, nima le m len aa chee tibər timina ke bi li kpa mpopiin ke maah kpa pu na.

¹⁴ M tuk bi saaliin. Maah kaa ye dulnyaa yoo na, kina le bi mu aa ye dulnyaa yaab. Nima le cha dulnyaa aanib nan bi.

¹⁵ Maa mee si ke aa nyan bi dulnyaa ni. M mee si ke aa taa cha kinimbəŋ ŋa bi nibaa.

¹⁶ Maah kaa ye dulnyaa yoo na, kina le bi mu aa ye dulnyaa yaab.

¹⁷ Ŋa bi chain. Cha saaliin i ye mbamən na ŋa bi chain.

¹⁸ Saah tun ni mi dulnyaa wee ni pu na, kina le m mu tun bi dulnyaa ni.

¹⁹ Bi pu le m di mbaa tii si ke bi mu li ye saanib bi bi chain mbaməm na.

²⁰ “Maa mee si tii bijab bimina baanja. M mee si tii binib bi ga gaa mi ki kii baaliin pu na la.

²¹ M mee si ke bi məmək li ye unibaan. Nte Uwumbər, aa bi m ni, le m mu bi aa ni. Cha bi mu li bi ti ni, aan dulnyaa ni aanib pak ke aa sil tun ni mi.

²² Saah tii mi saabimbinyaan pu na, kina le m mu tii bi, aan bi li ye unibaan ke m ni si aah ye unibaan pu na.

²³ M bi bi ni, le aa mu bi m ni, ke bi kpaan unibaan mbaməm, aan dulnyaa ni aanib bee ke aa tun ni mi, ki bee ke aa gee saanib ke saah gee mi pu na.

²⁴ “Nte Uwumbər, saah tii mi binib bi na, m ban bi mu li bi maah bi nin chee na, ki kan

saah nyun mi pu na; saah kaa nan kee naan dulnyaa buyoonn na, aa nan gee mi.

²⁵ Nte Uwumbər u ŋani ni ŋan na, dulnyaa aanib aa nyi si. Min le nyi si. Binib bimina mu bee ke aa tun ni mi la.

²⁶ M mək bi saah bi pu na, ki ga li beenin mək bi, ke bi mu li gee təb ke saah gee mi pu na, aan m mu li bi bi ni.”

18

Baah chuu Yesu pu na

(*Matiu 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53*)

¹ Yesu aah len kina ki ti doo na, le u ni waadidiliib puur nkpen mu bi yin mu ke Kidronn na. Isui i lu ŋisubil jikee na aasaak kibaa bi nima chee. Le bi koo kisaak ngbaan ni.

² Le Judas, u ga kooh Yesu na, mu nyi nima chee; Yesu ni waadidiliib nan kuuni nima chee kpala kpala.

³ Le Judas nan di butəb aajab ni bitutum bi nyan ni Uwumbər aatotoorninkpiib ni Farisii yaab chee na, ki buen kisaak ngbaan ni bi ti chuu Yesu. Bi nan joo ni karyaa mam, ni tijawan.

⁴ Le Yesu nyi budabu ga ŋa u na. Le u tooh bi nsan ni, le ki ti baa bi, “Ni ban ŋma?”

⁵ Le bi bui u, “Ti ban Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na la.”

Le u bui bi, “Min ye.”

Judas u kooh u na mu nan si butəb aajab ngbaan chee.

⁶ Yesu aah len ke uma ye na, le bi sur puwəb, ki lir kitin.

⁷ Nima le u ki baa bi, “Ni ban ŋma?”

Le bi bui ke, “Yesu u ye Nasaref aatin̄ aanii na.”

⁸ Le u bui bi, “M tuk nimi ke min ye. Ni yaa ban mi kan, ni cha maadidiliib na li cha.”

⁹ U len kina ke ni gbiin waah len pu na, ke Uwumbər aah tii u binib bi na, waa cha bi ponn ni ubaa bee fam.

¹⁰ Le Simonn Piita joo kijaak aajuk, le ki di gaa per Uwumbər aatotoorninkpel aanaagbiiija aatafagiir. Bi yin unaagbiiija ngbaan ke Malkus.

¹¹ Le Yesu bui Piita, “Di saajuk ngbaan fu kijuchook ni. M taa ji falaa u Nte Uwumbər siin mi na aa?”

Baah di Yesu buen uninkpel Anas chee pu na

¹² Le butəb aajab, ni baaninkpel, ni bitutum ngbaan chuu Yesu ki buu unjaal,

¹³ le ki pue di u buen Anas chee. Anas nan ye Kayafas aachool la. Kayafas nan ye Uwumbər aatotoorninkpel le libiln ngbaan,

¹⁴ ki ye uja u nan tuk Juu yaab ke ni ŋan ke unibaan kpo binib məmək pu na.

Piita aah nee Yesu pu na
(*Matiu 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57*)

¹⁵ Baah di Yesu buen na, le Simonn Piita ni Yesu aadidiir ubaa paan u pu. Uwumbər aatotoorninkpel nyi Yesu aadidiir ngbaan. Nima le u dii Yesu ki koo ni Uwumbər aatotoorninkpel aachiln ni.

¹⁶ Le Piita nan sil mbisaməb chee lipaal. Le Yesu aadidiir u Uwumbər

aatotoorninkpel nyi u na buen ti len usapəən u si kii mbisaməb na chee, le ki di Piita koo ni.

¹⁷ Le usapəən ngbaan baa Piita, “Aa mu ye uja ngbaan aadidiir ubaa la aa?”

Le u bui u, “Maa ye.”

¹⁸ Tiwoor nan bi. Le Uwumbər aatotoorninkpel aatutum, ni Juu yaab aatum nan di nkoon tuur mmii, ki si wol. Le Piita mu si bi chee, ki si wol mmii.

Uwumbər aatotoorninkpel aah jin Yesu tibər pu na

(*Matiu 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71*)

¹⁹ Le Uwumbər aatotoorninkpel baa Yesu waadidiliib aabər, ki baa u waah mək binib pu na aabər.

²⁰ Le Yesu bui u, “N-yoonn məmək, le m len binib məmək aanimbil ni, ki tuk bi Uwumbər aaliin, mmeen aadir ni, ni Uwumbər Aadichal ni, Juu yaab məmək aah kuuni nin chee na. Maa len tibər tibaa libəəl ni.

²¹ Ba ŋa aa baa mi? Baa binib bi ŋun maah len pu na ke m tuk bi kinye. Bi nyi maah len pu na.”

²² Yesu aah len kina na, le ututunn u si u chee na di unjaal faa u, le ki baa u, “Uwumbər aatotoorninkpel chee le aa len kina aa?”

²³ Le Yesu bui u, “M yaa len tibəbir kan, mək binib ngbaan taah bir pu na. Maah len pu na yaa ŋan kan, ba ŋa aa faa mi?”

²⁴ Le Anas di Yesu tun Kayafas u ye Uwumbər aatotoorninkpel na chee. Tikululn beenin buu unjaal.

Piita aah ki nee Yesu pu na
(*Matiu 26.71-75; Mak*
14.69-72; Luk 22.58-62)

²⁵ Simonn Piita aah si wol mmii pu na, le bi baa u, “Aa mu ye waadidiliib ponn ni ubaa la aa?”

Le u nee ki bui ke waa ye.

²⁶ Le Uwumbør aato-toorninkpel aanaagbiib ponn ni ubaa, u ye uja u Piita gaa per utafal na aana aabo ubaa na, baa u, “Maa ba kan si Yesu chee kisaak ngbaan ni ii?”

²⁷ Le Piita ki nee. Libuul ngbaan ni le ukooja wii.

Pailat aah jin Yesu tibør pu na

(*Matiu 27.1-2, 11-14; Mak*
15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸ Le bi di Yesu nyan Kayafas aadichal ni, ki di u buen kitinj ngbaan aaninkpel aadichal ni, bi yin u ke Pailat. Ni nan ye lichakpitaawoln la. Juu yaab aaninkpiib nan ban ke bi li bi chain ki ji Lakr-jer aajim,* nima le baa nan koo ni lidichal ngbaan ni.

²⁹ Nima pu le Pailat nyan lipaal bi chee, ki ti baa bi, “Ni galn uja ngbaan kinye?”

³⁰ Le bi bui u, “Uja ngbaan yaa kaa ba ye bakadaan kan, taa ba ga chuu u ŋa aanjaal ni.”

³¹ Le Pailat bui bi, “Nimi nibaa gaa u ki ti ji u tibør, nimi aakaal aah dii pu na.”

Le bi bui u, “Taa kpa nsan ti ku unii.”

³² Baah len kina na, ni gbiin Yesu aah nan len pu ki mək binib waah ga nan kpo pu na.

³³ Le Pailat ki labr koo lidichal na ni, le ki yin Yesu, ki nan baa u, “Sin le ye Juu yaab aabør aa?”

³⁴ Le Yesu baa u, “Saah len pu na, aa len aabaa pu le aan binib le tuk si ke m ye Juu yaab aabør.”

³⁵ Le Pailat baa u, “M ye Juu yaab aanii la aa? Sin aabaa aanib ni Uwumbør aatotoorninkpiib le di si ŋa ŋjaal ni. Aa ŋa ba?”

³⁶ Le Yesu bui u, “Maanaan aa ye dulnyaa wee ni aanaan. Maanaan yaa ba ye dulnyaa wee ni aanaan kan, maa-didiliib ba ga jan kijaak, Juu yaab taa ŋmaa chuu mi. Maanaan aa ye dulnyaa wee ni aanaan.”

³⁷ Le Pailat baa u, “Aa sil ye ubør la aa?”

Le Yesu bui u, “Ni ye saah len pu na. M dan dulnyaa wee ni ke m nan tuk binib mbamøn la. Nima le cha bi ma mi. Unii umək ban mbamøn na kan, u ga kii maah len pu na.”

³⁸ Le Pailat baa u, “Mbamøn ye kinye?”

Baah len ke bi ga ku Yesu pu na

(*Matiu 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)*

Pailat aah len kina na, le u ki nyan lipaal Juu yaab chee, ki ti bui bi, “Maa kan waataani ubaa.

³⁹ Nimi aakaal le ye ke m nyan unaagbiija ubaa lii Lakr-jer aajim yoonn. Ni ban ke m di Yesu, u ye Juu yaab Aabør na lii ii?”

* **18:28** : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbør nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatinj ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

40 Le bi teen, “Taa di uja ngbaan lii. Di Barabas lii.” Barabas nan ye ufifiir la.

19

1 Le Pailat di Yesu ŋa waatɔb aajab aanaal ni ke bi lue u ŋinaalab.

2 Le bi luu ikokon aayikpupuk ki di chinj u, ki di libɔkumaln peen u,

3 le ki choo ki nan dooni u, ki bui u, “Juu yaab Aabɔr, aa doon aa?” le ki joo biŋaal gbaa u.

4 Le Pailat ki nyan lipaal, ki ti bui Juu yaab, “M ga di u nyan ni lipaal ni chee, aan ni bee ke maa kan waataani ubaa.”

5 Le Yesu nyan ni lipaal, ki beenin chik ikokon aayikpupuk ki pee libɔkumaln ngbaan. Le Pailat bui bi, “Lik man, uja ngbaan so.”

6 Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni baatutum aah kan u na, le bi teen ke, “Kpaa u ndɔpuinkoo pu, kpaa u ndɔpuinkoo pu.”

Le Pailat bui bi, “Nimi nibaa kpaa u ndɔpuinkoo pu man. Maa kan waataani ubaa.”

7 Le bi bui u, “Ti kpa nkaal la. Nkaal ngbaan aah dii pu na, u ŋeer nkun; ba pu? u len ke u ye Uwumbɔr Aajapɔɔn la.”

8 Pailat aah ŋun ke Yesu bui ke u ye Uwumbɔr Aajapɔɔn na, le ijawaan moo chuu u.

9 Le u ki gir koo lidichal ngbaan ni, ki ti baa Yesu, “Aa nyan ni la chee?”

Le Yesu aa len tibaa.

10 Le Pailat baa u, “Saangar mi tibaa aa? Li nyi. M kpa mpɔɔn, ki ga ŋmaa di si lii, ki kpa mpɔɔn ki ga ŋmaa kpaa si ndɔpuinkoo pu.”

11 Le Yesu bui u, “Uwumbɔr yaa kaa tii si mpɔɔn kan, saan ŋmaa li kpa mpɔɔn ki ŋa mi nibaa. Nima pu na, unii u di mi ŋa aanaal ni na, waatunwanbir jer siyaan.”

12 Waah len kina na, nima le Pailat ban ke u di u lii; le Juu yaab teen ke, “Aa yaa di uja ngbaan lii kan, saa ye Ubɔrkpaan Siisa aajo; unii umɔk len ke u ye ubɔr na, u ye Siisa aadin la.”

13 Pailat aah ŋun kina na, le u ki nyan Yesu lipaal ki ti kal ubɔjir aajal pu, bi yin nima chee ke “Ntakpateer paab.” Juu yaab aaliin ponn ni, bi yin nima chee ke “Gabata.”

14 Ni nan ye Lakr-jer aajim yoonn la. Liyaadaal ngbaan nan ye kitaak ki ga ji ki woln Juu yaab aakpaakool daal na la. Ni nan ye kichakpiik ni, ki naahn tikur tiloob yoonn. Le Pailat bui Juu yaab, “Lik man, nimi aabɔr so.”

15 Le bi teen, “Nyan u nima, nyan u nima, kpaa u ndɔpuinkoo pu.”

Le Pailat baa bi, “M di nimi aabɔr kpaa ndɔpuinkoo pu uu?”

Le Uwumbɔr aatotoorninkpiib bui u, “Taa ki kpa ubɔr ubaa ki kpee Siisa pu.”

16 Baah len kina na, le u di Yesu ŋa biŋaal ni, bi ti kpaa u ndɔpuinkoo pu.

Baah kpaá Yesu ndápuinkoo pu pu na

(*Matiu 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43*)

Le bi gaa u,

¹⁷ki cha u yoor waadápuinkoo, le bi di u nyan kitiŋ ponn ni, ki buen nibaa chee, bi yin nima chee ke “Kiyikpaŋ aapepel.” Juu yaab aaliin ponn ni, bi yin nima chee ke “Golgota.”

¹⁸Le butá b aajab ngbaan kpaá u ndápuinkoo pu nima chee, le ki kpaá bijab bilee mu idápuinke pu. Bi kpaá ubaa uŋangan wá b, ki kpaá uken uŋangii wá b. Le Yesu nan bi bikaasisik ni.

¹⁹Pailat nan ŋmee ŋmeen ke, “Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii, ki ye Juu yaab Aabá r na,” le ki di ŋmeen ngbaan tam waadápuinkoo pu.

²⁰Ni ŋmee Juu yaab aaliin ponn ni, ni Rom yaab aaliin ponn ni, ni Griik yaab aaliin ponn ni. Baah nan kpaá Yesu ndápuinkoo pu nin chee na aa daa kitiŋ ni, nima pu na, Juu yaab pam le nan karn ŋmeen ngbaan.

²¹Le Juu yaab aato-toorninkpiib bui Pailat, “Taa ŋmee ke u ye Juu yaab Aabá r. Ŋmeen ke uma le len ke u ye Juu yaab Aabá r.”

²²Le Pailat bui bi, “Maah ŋmee pu na, ni ŋmee a.”

²³Le butá b aajab bi kpaá u ndápuinkoo pu na yakr waawanpeenkaan nfum mu-naa, bima binib binaa; le ki yoor waakpalk mu. Kikpalk

ngbaan nan ye litamuln, kaa kpa baah ŋal nin chee na.

²⁴Nima pu le bi bui tá b, “Taa cha ti kar kikpalk ng-baan. Cha ti too inaan, ki lik ke ulau ga ji ki.” Baah ŋa pu na, ni gbiin Uwumbá r Aagbaŋ aah len pu na ke:

“Bi di maawanpeenkaan yakr tii tá b,

ki too inaan maakpalk pu.”*

Nima le cha butá b aajab ng-baan ŋa kina.

²⁵Le Yesu aana, ni unawaa, ni Mari u ye Klopas aapuu na, ni Mari Magdalene, nan si gbá k Yesu aadápuinkoo.

²⁶Le Yesu kan una ni waa-didiir u u gee u na si gbá k u. Le u bui una, “Nna, lik, aajapá r sá ,”

²⁷le ki bui waadidiir ngbaan mu, “Lik, aana sá .” Liyaadaal ngbaan, le u didiir ngbaan di Yesu aana koon waachiln ni.

Yesu aah kpo pu na

(*Matiu 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49*)

²⁸Le Yesu bee ke u tun waatuln doo a. Le u bui ke, “Nnyunyu chuu mi.” Waah len kina na, ni gbiin Uwumbá r Aagbaŋ aah len pu na.

²⁹Le tiwanyukaan ni má r na gbii lisambil ki si nima chee. Le bi di nkiisuk bá n ni ni, ki di ŋa ndá pu, ki di ŋa umá b ni ke u moor.

³⁰Waah moor ni na, le u bui ke, “Maatuln doo a,” le ki gaa tiin, ki cha waawiin nyan, le u kpo.

* 19:24 : Lik Ilahn 22.18.

Baah saa Yesu aasikakl pu na

³¹ Ni nan ye kitaak ki ga woln Juu yaab aafuur daal na la. Likpaakool daal ngbaan nan ye nwiin sakpiin daal la. Nima le Juu yaab aa ban ke njinikpol li beenin bi idɔpuinkee pu likpaakool daal. Nima le bi bui Pailat ke u cha waajab ti gbaa kool bitaa, aan bi kpo mala, aan bi chuu nyan bi idɔpuinkee pu.

³² Le waajab dan nan gbaa kool bijab bi lee idɔpuinkee pu Yesu chee na aataa. Bi gbaa kool ubaa aataa, ki ti gbaa koo uken mu aataa.

³³ Baah ti fuu Yesu chee na, bi mui u kpo a, nima le baa gbaa kool utaa.

³⁴ Le butɔb aaja ubaa di kigbalk saa Yesu aasikakl. Libuul ngbaan ni, le nsin ni nnyun nyan.

³⁵ Uja u kan kina na tuk binib waah kan pu na, aan ni mu tii naadii. Waah len pu na, ti gbii. U nyi ke u len mbamɔn la.

³⁶ Bi ɲa Yesu kina ke ni gbiin Uwumbɔr Aagban aah len pu na ke, “Waakpab ponn ni libaa aan koo.”†

³⁷ Uwumbɔr Aagban ki len ke, “Bi ga lik uja u bi saa u na.”‡

Baah sub Yesu pu na

(*Matiu 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56*)

³⁸ Tɔ, Josef, u nan ye Ari-matea aatiŋ aanii na, mu nan bi nima. U nan ye unii u dii Yesu na, ki mu san Juu yaab ijawaan, kaa cha binib nyi.

Uja ngbaan nan buen ti mee Pailat ke u cha u nyan Yesu aawon ndɔpuinkoo pu. Le Pailat kii. Le u buen ti nyan u ndɔpuinkoo pu.

³⁹ Nikodemus, u nan dan Yesu chee njan kinyeek na, mu nan fuu ni, ki joo ni tulalee. Ni nan ye tulalee u bi yin u ke mir na, ni tulalee u bi yin u ke alos na, aan bi di ɲmal tɔb ni la. Tulalee ngbaan aanyunyuun ga pii bɔtɔmɔn.

⁴⁰ Le bi di likekenyaan ni tulalee ngbaan poo Yesu aawon. Juu yaab yaa ban bi sub linikpol kan, bi ɲani kina la.

⁴¹ Baah kpaas Yesu nin chee na, ɲisubil aasui aasaak kibaa nan bi nima. Bi nan gbii kitakpaluŋ kibaa nima chee. Baa nan kee sub unii ubaa ki ponn ni.

⁴² Kitakpaluŋ ngbaan aah kaa daa nima chee na, le bi di Yesu aawon ti sub ki ponn ni. Ni nan ye kitaak ki ga woln Juu yaab aakpaakool daal na la.

20

Yesu aa ki bi likaakul na ni
(*Matiu 28.1-8; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12*)

¹ Juu yaab aakpaakool daal aah jin ki woln kitaak na, le Mari Magdalene buen likaakul ngbaan chee. Ni nan ye lichakpitaawoln, ki laa bɔɔn. Waah ti fuu likaakul chee na, le u kan ke litakpal li bi nan di lenj likaakul aamɔb na, aa ki bi.

² Le u san buen Simonn Pita ni Yesu aadidiir uken u

† 19:36 : Lik Nnyam 12.46; Nkahn 9.12; Ilahn 34.20. ‡ 19:37 : Lik Sekaria 12.10.

Yesu gee u na chee, le ki ti bui bi, “Bi nyan Tidindaan aawon likaakul ni a. Taa nyi baah di ti ŋa nin chee na.”

³ Le Piita ni Yesu aadidiir uken ngbaan fii san buen likaakul ngbaan chee.

⁴ Le Yesu aadidiir uken ngbaan san jer Piita ki puen fuu li chee,

⁵ le ki ti boon ki gbuun lik, ki mui ŋikeken ngbaan le dɔ. Waa koo likaakul na ni.

⁶ Le Simonn Piita, u paan ni puwɔb na mu fuu ni, le ki koo likaakul na ni, ki mui ŋikeken ngbaan dɔ.

⁷ U mui likekeln li bi nan di poo uyil na kpab, ki dɔ libaa.

⁸ Le Yesu aadidiir u puen fuu ni likaakul chee na mu koo, ki kan, le ki tii naadii.

⁹ Baa nan kee bee Uwumbɔr Aagban aah len pu na aatataa, ke Yesu ga fikr nkun ni.

¹⁰ Le bi gir kun.

Yesu aah di ubaa mɔk Mari Magdalene pu na

(Matiu 28.9-10; Mak 16.9-11)

¹¹ Tɔ, Mari nan beenin si likaakul na chee ki wii. Waah si wii na, le u boon ki gbuun lik li ponn ni,

¹² le ki kan Uwumbɔr aatu-untiib bilee bi pee tiwanpiln na ka Yesu aawon aah ba dɔ nin chee na. Ubaa nan ka uyil aah ba bi ni wɔb na, le uken mu ka utaa aah ba bi ni wɔb na.

¹³ Le bi baa u, “Upii, ba ŋa si aa wii?”

Le u bui bi, “Bi nyan Ndindaan aawon la. Maa nyi baah di ti ŋa nin chee na.”

¹⁴ Waah len kina na, le u fenn lik upuwɔb, ki mui Yesu si, kaa nyi ke Yesu ye.

¹⁵ Le Yesu baa u, “Upii, ba ŋa si aa wii? Aa ban ŋma?”

Mari nan nyi ke uja u kii kisaak na ye. Le u bui u, “Maaninkpel, aa yaa di waa-won ŋa nin chee na kan, mɔk mi, m ti yoor.”

¹⁶ Le Yesu bui u ke, “Mari.”

Le u fenn, ki bui u Juu yaab aaliin ni ke, “Raboni.” Naatataa le ye ke “Umɔmɔkr.”

¹⁷ Le Yesu bui u, “Taa meeh mi. Maa kee buen paacham, Nte Uwumbɔr chee. Li cha ki ti tuk nnaabitiib ke m cha paacham, Nte u ye Maawumbɔr na chee la, u ye ni mu Aate, ki ye ni mu Aawumbɔr na.”

¹⁸ Le Mari Magdalene buen ti tuk bi, “M kan Tidindaan a,” le ki tuk bi Yesu aah tuk u tibɔr ti na.

Yesu aah di ubaa mɔk waa-didiliib pu na

(Matiu 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)

¹⁹ Tɔ, Juu yaab aakpaakool daal aah jin ki woln kitaak na aajook le Yesu aadidiliib bi kidiik ni, ki lan; ba pu? bi nan san Juu yaab ijawaan. Le Yesu dan nan sil bikaasisik ni, le ki bui bi, “Ni li kpa nsuudoon man.”

²⁰ Waah len kina na, le u taln unjaal ki mɔk bi baah nan kpaa unjaal ponn ni ipiin pu na, le ki mɔk bi baah nan saa usikakl kigbalk pu na. Waa-didiliib aah kan u na, le bi kpa mpopiin pam.

²¹ Le u ki bui bi, “Ni li kpa nsuudoon man. Nte

Uwumbər aah tun ni mi pu na, kina le m mu tun nimi.”

²² Waah len kina na, le u fuur lii bi pu, le ki bui bi, “Gaa Uwumbər Aafuur Nyaan man.

²³ Ni yaa di cha pinn binib baatunwanbir kan, bi ga kan chapinn. Ni yaa kaa di cha pinn bi kan, baan kan chapinn.”

Yesu aah tuk Tomas pu na

²⁴ Tomas, u bi yin u ke Kijaan, aan u ye Yesu aadidiliib kipiik ni bilee ponn ni ubaa na, aa nan bi bikaasisik ni buyoonn Yesu dan na.

²⁵ Le Yesu aadidiliib biken tuk u, “Ti kan Tidindaan a.”

Le u bui bi, “M yaa kaa kan baah nan kpaa unjaal ponn ni ipiin pu na aabue, ki di njanbik baan njibue ngbaan ponn ni, ki di njaal baan baah nan saa usikakl kigbalk pu na aabuer ponn ni kan, maan pak naah len pu na.”

²⁶ Tɔ, le iwiin iniin jer. Le Yesu aadidiliib nan ki bi kidiik ni. Tomas mu nan bi bi chee. Bi nan lanj kidiik a. Le Yesu dan nan sil bikaasisik ni, le ki bui ke, “Ni li kpa nsuudoon man,”

²⁷ le ki bui Tomas, “Di aanjanbik baan njaal aabue ponn ni, ki di aanjaal baan nsikakl aabuer mu ponn ni, aan ki gaa mi ki kii, aan ki taa ki beeni.”

²⁸ Tomas nan bui u, “Aa ye Ndindaan ni Maawumbər la.”

²⁹ Le Yesu bui u, “Saah kan mi na le aa gaa mi ki kii. Uwumbər aanyoor bi binib bi

kaa kan mi aan ki gaa mi ki kii na pu.”

Nytaa nji pu bi nmeee kigban kee na

³⁰ Tɔ, Yesu nan tun lijnjiir aatun njiken pam waadidiliib aanimbil ni. Ni məmək mu aa bi kigban kee ni.

³¹ Bi nmeee nimina ke ni pak ke Yesu le ye Kristo u gaa timi lii na, ki ye Uwumbər Aajapɔn. Ni yaa gaa u ki kii kan, u pu le ni ga li kpa limɔfal.

21

Yesu aah ki di ubaa mək waadidiliib pu na

¹ Nee aapuwɔb le Yesu di ubaa mək waadidiliib nnyusakpem chee, bi yin mu ke Tiberias (ki ki yin mu ke Galilee). Kina le u nan di ubaa mək bi.

² Simonn Piita ni Tomas u bi yin u ke Kijaan na, ni Natanael u nyan ni Kana aatiŋ ki bi Galilee aatiŋ ni na, ni Sebedee aajapɔtiib bilee na, ni Yesu aadidiliib bilee biken nan bi tɔb chee.

³ N-yoonn ngbaan le Simonn Piita bui bi, “M cha m ti chur ijan la.”

Le bi bui u, “Ti mu ga dii si.” Le bi buen ti koo buŋɔb ni, ni di ti woln, baa kan nibaa.

⁴ Nwiin aah laa puu ni na, le Yesu sil nnyun aagbaan. Bididiliib ngbaan aa nan nyi ke Yesu ye.

⁵ Le u baa bi, “Binachipɔm, naa kan ijan aa?”

Le bi bui u, “Taa kan.”

⁶ Le u bui bi, “Di kipɔɔk ngbaan di mee buŋɔb aanjanŋii wɔb man, le ni ga kan.” Le bi

mee ki chuu ijan pam, le kaa nmaa yoor.

⁷ Le Yesu aadidiir u Yesu gee u na bui Piita, "Tidindaan ye." Baah nan bi ban ijan na, bi nan yii njikpatambinn baanja la. Simonn Piita aah nun ke Tidindaan ye na, le u yoor waabokul ki di peen, le ki lir nnyun ni ki cha u chee.

⁸ Waadidiliib bi gur na nan bi bunɔb ngbaan ni ki dar kipɔk ki gbii ijan na, ki choo nnyun aagbaan. Nnyun aagbaan aa nan daa. Ni naahn njisaŋ ikui ilee la.

⁹ Baah ti fuu nnyun aagbaan ki nyan bunɔb ni na, bi mui nkoon aamii bi, ujan pu mu ni, le boroboro mu bi.

¹⁰ Le Yesu bui bi, "Li joo ni naah chuu ijan i na ngem."

¹¹ Le Simonn Piita ki koo bunɔb na ni ki ti gbiln kipɔk na, ki joo dar cha n-gbaan. Kipɔk ngbaan nan gbii ijan sakpiin. Ijan ngbaan nan ye nkub ni piinmu ni itaa. Yaah po wiir kina na, kipɔk ngbaan aa nan kar.

¹² Le Yesu bui bi, "Dan nan ji man." Waadidiir ubaa aa nan kaa u baa u, "Si nma ye?" ba pu? bi nyi ke Tidindaan ye.

¹³ Le Yesu dan nan yoor boroboro ni ijan ki di tii bi.

¹⁴ Yesu aah nan fikr nkun ni ki joo ubaa mɔk waadidiliib na, nimina le nan na taataa.

Yesu aah tuk Piita pu na

¹⁵ Baah jin tijikaar ngbaan doo na, le Yesu baa Simonn Piita, "Simonn, Jonn aajapɔɔn, aa gee mi ki jer tiwan nimina aa?"

Le u bui u, "Ndindaan, een, aa nyi ke m gee si."

Le Yesu bui u, "Kpiin maapihbi,"

¹⁶ le ki ki baa u lelee, "Simonn, Jonn aajapɔɔn, aa gee mi ii?"

Le u ki bui u, "Ndindaan, een, aa nyi ke m gee si la."

Le Yesu bui u, "Li kii maapiih,"

¹⁷ le ki ki baa u taataa, "Simonn, Jonn aajapɔɔn, aa gee mi ii?"

Le Simonn Piita aasui bii; ba pu? u nan baa u nfum mutaa mɔk, "Aa gee mi ii?" Le u bui u, "Ndindaan, aa nyi tiwan mɔmɔk. Aa nyi ke m gee si."

Le Yesu bui u, "Kpiin maapiih.

¹⁸ M tuk si mbamɔn la, saah nan ye unachipɔɔn na, aa nan peeni saawanpeenkaan, ki chaa saah gee nin chee na. Aa yaa ti por kan, aa ga taln aanaal, unii ubaa le ga peen si, ki yoor si buen saah kaa gee nin chee na."

¹⁹ U nan bui Piita kina ke u mɔk u, uma Piita aah ga kpo ki nyun Uwumbɔr pu na. Waah len kina na, le u bui u, "Li dii mi."

²⁰ Le Piita fenn upuwɔb, ki kan Yesu aah gee waadidiir u na paa ni bi pu. Waadidiir ngbaan ye unii u nan foor duun Yesu, baah nan bi ji ti-jiiir buyoonn na, ki nan baa u ke, "Ndindaan, nma ga kooh si?" na.

²¹ Piita aah kan u paani bipuwɔb na, le u baa Yesu, "Ndindaan, ba ga na uja wee?"

²² Le Yesu bui u, “M yaa gee ke u li bi ki nan saa buyoonn m ga nan gir ni na kan, ti ye saabɔr aa? Li dii mi.”

²³ Nima le Yesu aanib bui ke waadidiir ngbaan aan kpo. Yesu ma aa bui ke waan kpo, u po bui le ke, “M yaa gee ke u li bi ki nan saa buyoonn m ga nan gir ni na kan, ti ye saabɔr aa?”

²⁴ Waadidiir ngbaan le ye unii u tuk binib tibɔr tee, ki ηmee ti kigban kee ni na. Ti bee ke waah len pu na gbii.

²⁵ Tiwan pam aabɔŋ le Yesu ηa, bi mu aa ηmee ni mɔmɔk. Bi yaa ba ηmee ni mɔmɔk kan, maa dak ke bi ba ga kan mpaan dulnyaa ni ki bil baah ηmee tigbann ti na.

Yesu Aakpambalb aah tun LITULN pu na

¹ Njɔ Teofilus, min Luk nan n̄mee njan aagban̄ ke m tuk si Yesu aah nan n̄a pu na m̄m̄ək, ni waah m̄ək binib pu na m̄m̄ək, n-yoonn mu u nan piin waatuln

² ki ti saa n-yoonn mu Uwumbər di u buen paacham na. Waah nan bi dulnyaa wee ni na, le u lee waakpambalb. Uwumbər Aafuur Nyaan aapɔɔn pu le u nan tuk waakpambalb ngbaan baah ga n̄a pu na, le Uwumbər nin di u buen paacham.

³ Waah kpo ki fikr nkun ni na, le u di ubaa m̄ək bi n-yoonn n-yoonn, le ki ti saa iwiin imonko ilee, ki m̄ək bi chain ke u sil kpa limɔfal. Binimbil nan kan u. Le u len bi chee, ki tuk bi Uwumbər aanaan aah bi pu na.

⁴ Waah nan laa bi bi chee na, le u bui bi, “Ni taa nya Jerusalem ni. Ni li bi nima, ki ti saa bundaln Nte Uwumbər ga tii nimi Waafuur Nyaan, waah nan puu tipuur ti na. Ni nan n̄un tipuur ngbaan pu m chee la.

⁵ Mbamɔn, Jɔnn nan muin binib nnyun ni. Naan ki yunn, le m ga di Uwumbər Aafuur Nyaan gbiin nimi.”

Uwumbər aah di Yesu buen paacham pu na

⁶ Yesu aakpambalb aah kuun u chee na, le bi baa u, “Tidindaan, dandana wee, aa ga nyan timi Israel yaab timi aadim aan̄aal ni, ki ki giin timi aanaan tii timi ii?”

⁷ Le Yesu tuk bi, “Bundaln Nte Uwumbər ga n̄a waah ban pu na, aa ye nimi aabər. Ti bi u chee la.

⁸ Waafuur Nyaan yaa nan gbiin nimi kan, ni ga li kpa waapɔɔn, ki ga li ye maaseer-aadam Jerusalem ponn ni, ni Judea aatim m̄m̄ək ni, ni Samaria aatim ni, ni dulnyaa aanaan m̄m̄ək ni.”

⁹ Waah len kina na, le Uwumbər di u buen paacham, binimbil ni. Le ntaalangbam biin u pu. Baa ki waa u.

¹⁰ Le bi beenin si lik waah cha paacham pu na. Libuul ngbaan ni, le bijab bilee nan sil bi chee,* ki pee n̄jikekepipiin,

¹¹ ki baa bi, “Galilee aanib, ba pu ni si lik paacham kina? Yesu, u Uwumbər nyan u ni chee buen paacham na, u ga gir ni. Ni kan waah buen pu na. Kina, le u ga nan ki gir ni.”

Baah nyan unii ke u len Judas aalelen pu na

¹² N-yoonn ngbaan, Yesu aakpambalb nan bi lijool libaa paab, bi yin li ke Olif aasui aajool. Naa daa Jerusalem. Ni naahn limalgeln la. Le bi nyan nima, ki gir buen Jerusalem.

¹³ Baah ti fuu Jerusalem na, le bi koo baah koo kidiik ki ponn ni na. Kidiik ngbaan

* **1:10** : Bijab bilee ngbaan nan ye Uwumbər aatuuntiib la.

nan ye paacham aadiik la. Le Piita, ni Jɔnn, ni Jems, ni Andru, ni Filip, ni Tomas, ni Batolomiu, ni Matiu, ni Jems u ye Alfeus aajapɔɔn na, ni Simonn u nan ban u kuln waatin aadam na, ni Judas u ye Jems aajapɔɔn na, mɔmɔk nan bi kidiik ngbaan ni.

¹⁴ Le bi ni Mari u ye Yesu aana na, ni bipiib bibaa, ni Yesu aanaatiib, mɔmɔk kuuni tɔb chee, ki kpaani kimɔbaan, ki mee Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk.

¹⁵ N-yoonn ngbaan, le binib bi dii Yesu na nan kuun tɔb chee. Bi ga nan li fuu binib nkub ni moninko. Le Piita fii sil bikaasisik ni, ki bui bi,

¹⁶ “Nnaabitiib, n-yaayoonn na, Uwumbɔr Aafuur Nyaan nan cha Ubɔr David len Judas aabɔr. Ni ηmee Uwumbɔr Aagban ponn ni. Naah ηmee pu Uwumbɔr Aagban ponn ni na, see ni ηa kina. Judas le nan mɔk binib Yesu aah bi nin chee na, le bi ti chuu u.

¹⁷ Judas nan ye timi Yesu aakpambalb ponn ni ubaa la. Yesu nan nyan u, ke u tun Uwumbɔr aatuln ti chee.”

¹⁸ U ηa tiwan ni kaa ηan na, le ki kan ηimombil, ki daa bukpaab. Le u lir kitin bukpaab ngbaan ponn ni, ki kpo. Upuul nan puu, le tineer mɔmɔk nyan.

¹⁹ Binib bimɔk bi Jerusalem na nan ηun waabɔr. Nima pu na, baaliin ponn ni, bi yin bukpaab ngbaan ke Akeldama aakpaab. Naatataa le ye ke “Nsin aakpaab.”

²⁰ “N-yaayoonn na, Ubɔr David nan ηmee Judas aabɔr, Uwumbɔr aalahn aagban ponn ni ke,

‘Taa cha tiwan nibaa ki li bi waadichal ni.

Taa cha unii ubaa ki li bi li ponn ni.’[†]

U nan ki ηmee Judas aabɔr ke, ‘Cha unii uken lenj waalelen.’[‡]

²¹⁻²² Piita nan ki len ke, “Nima pu na, ni ηeer ke unii ubaa ki kpee ti pu, ki li ye seeraadaan, ki tuk binib ke Tidindaan Yesu fikr nkun ni. Ti ban unii u nan chuun ηisachun ti ni Tidindaan Yesu chee, n-yoonn mu Jɔnn nan muin Yesu nnyun ni na, ki ti saa bundaln Uwumbɔr nyan Yesu ti chee ki di u buen paacham na.”

²³ Piita aah len kina na, le bi nyan bijab bilee. Bi yin ubaa ke Josef Basabas Justus ki yin uken ke Matias.

²⁴⁻²⁵ Le bi mee Uwumbɔr ke, “Tidindaan, aa nyi binib mɔmɔk aasui ni aah bi pu na. Mɔk timi unii u aa lee u na bijab bilee ngbaan ponn ni aan u li ye saakpambal ki gaa lituln li Judas nan di cha ki buen nin chee ηeer u na.”

²⁶ Baah mee Uwumbɔr doo na, le bi di ηitakpabil tii bi, ke bi lik baah ga lee uja u na. Nimina nan mɔk bi ke bi ga lee Matias la. Le bi di u kpee Yesu aakpambalb kipiik ni ubaa na pu.

2

Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah nan fuu ni pu na

[†] 1:20 : Lik Ilahn 69.25. [‡] 1:20 : Lik Ilahn 109.8.

1 Juu yaab aawinyaan mubaa nan saa. Bi yin mu ke Pentekost daal. Le binib bi dii Yesu na mómək bi kidiik bibaa ni.

2 Libuul ngbaan ni, le bi n̄un kifuuk nyan ni kitaa-paak. Ni nan bi ke libuln pópóol aah kpa kifuuk pu na, ki nan gbiin lidichal li bi ka li ponn ni na.

3 Le bi kan tiwan nibaa, ni bi ke imiigaal na, ki nan t̄n̄j bi mómək aayil paab.

4 Le Uwumbər Aafuur Nyaan gbiin bi mómək. Le bi len iliin yayan, Uwumbər Aafuur Nyaan aah cha bi len pu na.

5 N-yoonn ngbaan le Juu yaab nan bi Jerusalem ni. Bi nan ye binib bi pak Uwumbər na, ki nyan ni n̄inibol mómək ponn ni dulnyaa wee ponn ni.

6 Le bi n̄un Yesu aanib len iliin yayan. Le bi kuun ni nima, ki wiir. Le bi mómək n̄un bi len baaliin ibaabaa. Le ni muk bi nima chee, ki gar bi pam.

7 Le bi bui ke, “Bijab bi len kina na mómək ye Galilee aatiŋ aanib la.

8 Bi n̄a kinye aan ki len timi aaliin aab̄n̄j kina? Ti n̄un bi len ti mómək aaliin ibaabaa la.

9 Timi bibaa nyan ni Patia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Media aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Elam aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Mesopotamia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Judea aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Kapadosia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Pontus

aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Asia aatiŋ ni,

10 bibaa mu nyan ni Fri-jia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Pamfilia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Ijpt aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Libia aatiŋ mu bi Sairene aatiŋ chee na, bibaa nan ye Juu yaab, ni Biniyayam bi kpeln bibaa ki dii Juu yaab aasan na, ki nyan ni Rom aatiŋ ni na,

11 bibaa mu nyan ni Krete aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Arabia aatiŋ ni. Ti mómək n̄un bi len timi aaliin ki mooni Uwumbər aah tun lijinjiir aatun pu na.”

12 Le ni gar bi mómək, ki cha bilan n̄mal. Le bi baa t̄b, “Naatataa ye kinye?”

13 Le bibaa mu n̄ani bi mb̄nyun ki bui ke bi nyun ndaan le ki gbii.

Piita aah tuk bi Uwumbər aaliin pu na

14 Le Piita ni Yesu aak-pambalb kipiik ni ubaa na fii sil. Le Piita len mp̄ōn pu, ki tuk kinipaak ngbaan, “Nnaabitiib, Juu yaab, ni nimi bimək bi Jerusalem ni na, ni li pel mbam̄m, ki n̄un maah ga len pu na.

15 Ni dak ke binib ngbaan nyun ndaan gbii la. Baa nyun. Dandana, ni ye tikur tiwae kichakpiik ni la. Nima pu na, baa nyun ndaan.

16 Baah len iliin yayan pu na, ni ye Uwumbər aab̄n̄abr Joel aah nan len pu na la. Joel nan len ke Uwumbər len ke:

17 ‘N-yoonn mu choo na,

m ga di Maafuur Nyaan
 ɲa binib məmək pu.

Nijapɔtiib ni nibisatiib ga
 nabr min Uwumbər
 aah len pu na.

Nimi aanachipəm ga kan
 lijnjiir aawan.

Nimi aaninkpiib ga dan
 tidan.

18 N-yoonn ngbaan, m ga nan
 di Maafuur Nyaan
 ɲa maanaagbiijab ni
 maanaagbiipiib mu
 pu,
 le bi ga nabr maah len pu
 na.

19 M ga ɲa lijnjiir aatun kitaa-
 paak ni, ni kitin pu;
 nsin, ni mmii, ni
 inmanyuu ga li bi;

20 nwiin ga bəlɲ, le unmal
 mann ke nsin na,
 waahr aan Uwumbər
 aawiin daal nin fuu ni.
 Mu ga li ye nwiin sakpiin
 mu kpa liyimbil na.

21 Liyaadaal ngbaan, unii
 umək mee Uwumbər
 na le ga ɲmar.’”*

22 To, Piita ki len ke, “Israel
 yaab, li pel man. Uwumbər
 ban ke u mək binib ke uma
 le tun ni Yesu, u ye Nasaref
 aatin aanii na. Nima pu le u
 cha u ɲani lijnjiir aatun, ni
 lituln li kpa liyimbil na, nimi
 ponn ni. Nimi nibaa nyi kina.

23 Uwumbər aageehn pu le
 bi nan di Yesu ɲa niɲaal ni.
 Uwumbər nan nyi ke bi ga ɲa
 kina. Le ni di u ɲa mbiin-
 dam aɲaal ni ke bi ti kpaa u
 ndɔpuinkoo pu, ki ku u. Nima
 pu na, nimi le ku u.

24 Uwumbər le fikr u nkun
 ni ki bii nkun aapɔn, kaa cha
 nkun joo u.

25 Ubər David nan len Yesu
 aabər ke,
 ‘M nan kani Tidindaan m
 chee n-yoonn məmək.

U bi ɲɲangii wəb, ki biin m pu,
 ke tiwan nibaa taa muk
 mi.

26 Nima pu na, m kpa
 mpopiin, ki len
 mpopiin aaliin,

27 le ki kpa limakl ke
 saan cha maawiin bee
 kitekpiitin ni.

M ye saabo u ye chain na, le
 saan cha maawon bur.
 Nima le m bi dulnyaa wee ni
 ki kpa nsuudoon.

28 Aa nan mək mi limɔfal
 aasan.

Saah bi m chee pu na, le m
 kpa mpopiin pam.’”†

29 Le Piita ki len ke,
 “Nnaabitiib, m ban m tuk
 nimi tiyaaaja David aabər
 chain la. U nan kpo, le bi sub
 u. Din pu na, waakaakul bi
 do.

30 U nan ye Uwumbər
 aabənabr ubaa la, ki nyi ke
 Uwumbər puu tipuur ke u ga
 ɲa uma David uyaabil ubaa
 ubər, ke uma David aah ye
 ubər pu na.

31 David nan nyi Uwumbər
 aah ga ɲa pu na. Nima pu
 na, u nan len ke Uwumbər ga
 nan fikr Kristo u gaa timi lii
 na nkun ni, kaan cha u bee
 kitekpiitin ni. Waawon aa
 bur.

32 Uwumbər fikr Yesu nkun
 ni. Tinimbil kan u, le ti tuk
 binib.

* 2:21 : Lik Joel 2.28-32. † 2:28 : Lik Ilahn 16.8-11.

³³ Uwumbər nyun Yesu, ki di u kaan ungangii wəb. U gaa Nfuur Nyaan Ute Uwumbər chee, uma Uwumbər aah nan puu tipuur ti ke u ga tii u na. Naah kan pu na, ni naah nun pu dandana wee na, ye Uwumbər Aafuur Nyaan le u di ŋa ti ni.

³⁴ David aa nan buen paacham. U mu nan len ke, 'Uwumbər bui Ndindaan ke: Kal ŋgangii wəb,

³⁵ ki ti saa buyoonn m ga nyan saadim məmək na.' "‡

³⁶ Le Piita ki len ke, "Israel yaab məmək, m ban ke ni sil bee ke ni ye Yesu aabər le m len. Nimi le kpaa u ndəpuinkoo pu. Uwumbər le mək ke uma Yesu le ye Kristo u gaa timi lii na, ki ye Tidindaan."

³⁷ Kinipaak ngbaan aah nun Piita aah len pu na, le ni muk bi sakpen. Le bi baa Piita ni Yesu aakpambalb biken na, "Tinaabitii, ti ga ŋa kinye?"

³⁸ Le Piita bui bi, "Ni məmək kpeln nimi aabimbin, ki cha ti muin nimi nnyun ni, Yesu Kristo aayimbil pu. Le Uwumbər ga di cha nimi aatunwanbir pinn nimi, ki tii nimi ipiin i ye Waafuur Nyaan na.

³⁹ Tidindaan Uwumbər nan puu tipuur ke u ga di Waafuur Nyaan tii nimi, ni nimi aabim, ni binib bi bi ni daa na: u ga tii binib bi u ga yin bi na məmək."

⁴⁰ Le Piita di tibər ti wiir na tuk bi Yesu aabər, le ki sur bi ki bui bi, "Pəən nibaa man ki

ŋmar, ki nya ntafadaan mu ga pii titunwanbirdam ngbaan na ni."

⁴¹ Le bi muin binib bi gaa Piita aah len pu na nnyun ni. Liyaadaal ngbaan le binib ŋichur ŋitaa ŋmar, ki kpee bi pu.

⁴² Binimbil nan man ke bi bae Yesu aabər, waakpambalb chee. Bi məmək nan kpaan kiməbaan, ki ji təb chee tijikaar, ki kpaani təb chee ki mee Uwumbər.

Yesu aanib aabimbin aah nan bi pu na

⁴³ Uwumbər nan cha Yesu aakpambalb tun lijnjiir aatun pam. Nima pu na, binib məmək nan san Uwumbər.

⁴⁴ Le binib bimək gaa Yesu ki kii na kpaan təb chee, ki di baawan yakr təb.

⁴⁵ Binib nan kooh baah kpa tiwan ni na, ki di ŋimombil ngbaan yakr təb, baah ban pu na.

⁴⁶⁻⁴⁷ Idaa məmək bi nan kuuni Uwumbər Aadichal ni, ki kpaani bido ki ji tijikaar, ki pak Uwumbər, ki kpa mpopiin, ni tibulchinn. Le binib məmək pak bi. Tidindaan nan joo binib bi ŋmar na kpaee waanib pu idaa məmək la.

3

Baah cha uwəb pəək pu na

¹ Daalbaadaal, tikur titaa yoonn, Piita ni Jənn nan buen Uwumbər Aadichal ni. Ni nan ye limeel yoonn la.

² Uja ubaa nan bi nima ki ye uwəb. Baah nan ma u na, u nan ye uwəb la. Bi nan yoor

u kaani Uwumbør Aadichal aabisamøb chee idaa mòmæk. Bi yin mbisamøb ngbaan ke “Mbisamøb Nyaan.” Bi nan joo u kaani nima chee ke u li mee binib bi koo ni Uwumbør Aadichal ni na, ke bi tii u njimobil.

³ Le u kan Piita ni Jønn bi koo Uwumbør Aadichal ni. Waah kan bi na, le u mee bi ke bi tii u tiwan.

⁴ Le Piita ni Jønn lik u. Le Piita bui u, “Lik timi.”

⁵ Le u lik bi, ki dak ke bi ga tii u tiwan la.

⁶ Le Piita bui u, “Maa kpa njimobil. M ga tii si maah kpa ni na la. Yesu Kristo u ye Nasaref aatiŋ aanii na aayimbil pu, m tuk si la, fii chuun.”

⁷ Le Piita chuu uŋangii, ki fiin u. Le u fii sil. Libuul ngbaan ni, le utaagben pòæk.

⁸ Le u fii yuk, ki sil utaa pu, ki piin ki chuun gonni, le ki dii bi, ki koo Uwumbør Aadichal ni, ki bi chuun, ki yukr, ki pak Uwumbør.

⁹ Le kinipaak mòmæk kan u bi chuun ki pak Uwumbør.

¹⁰ Le bi bee ke u ye uwanmeer u nan ka Uwumbør Aadichal aabisamøb nyaan chee na. Waah pòæk na, le ni gar bi pam.

Piita aah tuk binib Uwumbør Aadichal ni pu na

¹¹ Uja ngbaan aah laa joo Piita ni Jønn na, le binib ngbaan mòmæk san buen bi chee kikaakpaak kibaa ni, bi yin ki ke “Solomonn aakaakpaak.” Ni nan gar bi pam.

¹² Tò, Piita aah kan bi na, le u baa bi, “Israel yaab, ba pu ni gar nimi? Ba pu ni lik timi kina? Ni dak ke ni ye tibaa aapòon le cha uja wee pòæk aa? Ni dak ke ni ye timi aabimbin mu bi chain na pu uu? Ni mu aa ye kina.

¹³ Uwumbør le cha u pòæk. Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbør, u ye tiyaaatiib Aawumbør na, nyuŋ Waabo Yesu la. Nimi le nan di Yesu kooh, le ki yii u Pailat chee. Pailat nan ban u di u lii, le naa kii.

¹⁴ Yesu le ye unii u Uwumbør nyan u aan u ye uninyaan na. Le ni yii u, ki bui Pailat ke u di unikur lii.

¹⁵ Ni ku Yesu u tii timi limòfal na. Le Uwumbør fikr u nkun ni. Timi le ye waaseeraadam ke u fikr nkun ni a.

¹⁶ Ni kan uja wee, ki bee u. Yesu aayimbil le kpa mpòon, le ki cha u pòæk. Waah ŋa Yesu aayimbil naadii pu na, nima le cha u pòæk. U gaa Yesu ki kii, le uma Yesu tii u laafee ninimbil ni.

¹⁷ “Nnaabitiib, m nyi ke ni ni nimi aaninkpiib aah ku Yesu pu na, naa nyi naah tun lituln li na.

¹⁸ N-yaayoonn na, Uwumbør nan cha waabønabtiib mòmæk len ke Waanii Kristo* ga nan ji falaa. Baah len pu na, le Uwumbør cha ni ŋa kina.

¹⁹ Nima pu na, kpeln nimi aabimbin man, ki dii Uwumbør aasan. Ni yaa ŋa kina kan, Uwumbør ga di cha

* **3:18** : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke unii u ga gaa binib lii na.

pinn nimi aatunwanbir, ki tii nimi lifuur,

²⁰ ki ki tun ni Yesu ni chee, aan ni n̄mar. Uma le ye Kristo, u Uwumbər nan puu tipuur ke u ga tii nimi na.

²¹ Uma Yesu le ga li bi Uwumbər do ki ti saa n-yoonn mu Uwumbər ga toor tiwan məmək na. N-yaayoonn na, Uwumbər aabənabtiib bi bi chain na nan len tibər timina.

²² Uwumbər aabənabr Moses nan len ke, 'Nidindaan Uwumbər ga tun ni ubənabr ubaa ni chee, ke waah tun ni mi pu na. U mu ga li ye ninaabitiib ponn ni ubaa la. Li keei waah ga len tibər ti na məmək man.

²³ Unii umək kaa kii ubənabr ngbaan aah ga len pu na, Uwumbər ga yakr u, ki nyan ni u waanib ponn ni, ki ku u.[†]

²⁴ Uwumbər aabənabtiib bimək nan len tibər na, Samuel ni bibənabr bi mu nan paan ni u pu na, mu nan len tibər timina.

²⁵ Nimi le ye bibənabtiib ngbaan aayaabitiib. Uwumbər nan puu tipuur tii niyaa-jatiib. Nimi le yeh tipuur ngbaan. Uwumbər nan tuk Abraham ke u ga n̄a tinyoor n̄a n̄inibol n̄imək bi dulnyaa wee ni na pu, uma Abraham aayaabil pu.[‡]

²⁶ Nima pu na, Uwumbər nan nyan Waabo, ki nan tun ni u ni chee njan, ke u nan n̄a nimi tinyoor; u cha ni di cha nimi aatunwanbir; tinyoor ngbaan le na."

4

Juu yaab aaninkpiib aah jin Piita ni Jənn tibər pu na

¹⁻² Piita ni Jənn nan laa beenin len tibər kinipaak ngbaan chee, ki tuk bi ke Yesu fikr nkun ni a, ke waah fikr nkun ni na, binib bi kpo na mu ga nan fikr nkun ni. Le Uwumbər aatotoortiib, ni Uwumbər Aadichal aakikiirb aaninkpel, ni Sajusii yaab mu fuu ni nima, kaa gee Piita ni Jənn aah tuk kinipaak ngbaan pu na,

³ le ki gee lijuul bi pu, ki chuu bi, ki di n̄a kiyondiik ni. Naah ye kijook na, le bi cha bi bi kiyondiik ni, ki ti woln kitaak.

⁴ Binib bi n̄un Piita ni Jənn aah len pu na, bi ponn ni pam nan gaa Yesu ki kii. Bijab bi gaa u ki kii na ga nan li fuu n̄ichur n̄in̄mu.

⁵ Naah woln kitaak na, le Juu yaab aayidam, ni bibəjirb aaninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməmək b nan kuun Jerusalem ponn ni.

⁶ Bi ni Uwumbər aato-toorninkpel u bi yin u ke Anas na, ni Kayafas, ni Jənn, ni Aleksanda, ni uto-toorninkpel do yaab biken, nan kuun təb chee.

⁷ Le bi cha Piita ni Jənn sil binimbiin ni, le ki baa bi, "Ni n̄a kinye aan ki cha uwəb ngbaan pəək? Ni kpa ba aapəən? Ni di n̄ma aayimbil ki tii u laafee?"

⁸ Le Uwumbər Aafuur Nyaan fir Piita pu. Le u bui

[†] 3:23 : Lik Ikaal 18.15, 18, 19. [‡] 3:25 : Lik Mpiin 22.18; 26.4.

bi, “Juu yaab aayidam, ni bibɔjirb aaninkpiib,

⁹ taah ter uwɔb ngbaan na, le ni ji timi tibɔr din, ki baa timi ke ti ŋa kinye ki cha u pɔɔk.

¹⁰ M ban ke nimi ni Juu yaab biken mɔmɔk bee ke Yesu Kristo, u ye Nasaref aatiŋ aanii na, waayimbil aapɔɔn le cha uja wee pɔɔk. Uma Yesu pu, le u kpa laafee mbamɔm, ki si ninimbiin ni. Nimi le kpaa Yesu ndɔpuinkoo pu, le Uwumbɔr fikr u nkun ni.

¹¹ Yesu aabɔr ŋmee Uwumbɔr Aagban ni ke, ‘Litakpal li bidimaab yii li na, lima le ye litakpajal.’*

¹² Uma Yesu pu, le ti ga ŋmar. Uwumbɔr di Yesu aayimbil tii timi, ke ti ŋmar. Ubaa aa bi dulnyaa wee ni ki ga ŋmaa gaa timi lii, see Yesu baanja. Uma baanja pu, le ti ga ŋmar.”

¹³ Bininkpiib ngbaan nan bee ke Piita ni Jɔnn aa ye binib bi nyuun na, kaa bae mbaem, le ki kpa lipobil ki len. Baah kpa lipobil pu na, le ni gar bininkpiib ngbaan. Bi bee ke bi nan ye Yesu aajɔtiib la.

¹⁴ Bi kan uja u Piita ni Jɔnn cha u pɔɔk na si bi chee. Nima pu na, baa nan ki ŋmaa kpak bi.

¹⁵ Le bi tuk bi ke bi nya kidiik ngbaan ni. Baah nyan kidiik ngbaan ni na, le bininkpiib ngbaan kpokl tɔb baah ga ŋa pu na,

¹⁶ ki baa tɔb, “Ti ga ŋa bijab ngbaan kinye? Binib bimɔk

bi Jerusalem ni na nyi ke bi tun lijnjiir aatuln li kpa liyimbil na. Taan ŋmaa nee.

¹⁷ Ti mu aa ban ke tibɔr ngbaan ki moon. Nima pu na, cha ti faan bijab ngbaan aan bi taa ki tuk binib Yesu aabɔr, ki taa ki pur waayimbil.”

¹⁸ Le bi yin bi ke bi gir koo ni, le ki nan kpaa bi pu ke bi taa ki tuk binib Yesu aabɔr, ki taa ki pur waayimbil.

¹⁹ Le Piita ni Jɔnn bui bi, “Ti yaa kii nimi aamɔb, bee ti yaa kii Uwumbɔr aamɔb le kan, nilani ŋan Uwumbɔr chee? Ni dakl ki lik.

²⁰ Ti ga li beenin tuk binib taah kan pu na, ni taah ŋun pu na. Taan ŋmaa yii.”

²¹ Baah len kina na, le bininkpiib ngbaan ki faan bi, le ki di bi lii. Kinipaak ngbaan pu le baa ŋmaa daa bitafal. Kinipaak ngbaan mɔmɔk nan bi nyuŋni Uwumbɔr, lijnjiir aatuln ngbaan pu.

²² Uja u bi cha u pɔɔk na nan jer ŋibin imonko ilee aanii. Nima pu le ni gar kinipaak ngbaan mɔmɔk.

Yesu aanib aah mee Uwumbɔr ke u tii bi lipobil pu na

²³ Baah di Piita ni Jɔnn lii na, le bi gir buen bijɔtiib chee, ki ti tuk bi Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib aah tuk bi pu na mɔmɔk.

²⁴ Baah ŋun kina na, le bi mɔmɔk kpaan kimɔbaan, ki mee Uwumbɔr, ki len ke, “Mpɔɔnsakpiindaan, sin le

* 4:11 : Lik Ilahn 118.22.

nan naan paacham, ni kitin, ni nnyusakpem, ni tiwan nimək bi ni məmək ponn ni na.

²⁵ N-yaayoonn na, aa nan cha tiyaaja Ubər David len saabər. U nan ye saatutunn la. Saafuur Nyaan aapəon pu le u nan len ke,

‘Binib bi kaa ye Juu yaab na gee lijuul fam la.

Ninibol mu dakl ilandak i kaa kpa tinoor na.

²⁶ Dulnyaa wee ni aabərb gor bibaa,

binib aayidam kuun təb chee,

bi ti jan Uwumbər ni Waanii Kristo kijaak.†

²⁷ Tə, David aah nan len pu na, ni ye mbamən la. Ubər Herod, ni Pontius Pailat, ni Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na nan kuun kitin kee ponn ni, ke bi nan ku Saatutunn Yesu u ye chain na. Uma le aa nyan ke u gaa timi lii.

²⁸ Bi nan kuun bi ti ɲa saah nan len ke bi ga ɲa pu na. Saapəon, ni saageehn pu, le aa nan siin ke bi ga ɲa kina.

²⁹ Uwumbər, lik baah faani timi nfaan pu na. Ter timi saatutum, ki tii timi lipobil, aan ti di tuk binib saabər.

³⁰ Di saapəon tii bibum laafee. Cha ti tun lijinjiiir aatun, ki mək binib ke Saabo Yesu u ye chain na aayimbil kpa mpəon.”

³¹ Baah mee Uwumbər doo na, le baah bi kidiik ki ponn ni na deɲ. Le Uwumbər Aafuur Nyaan gbiin bi məmək.

Le bi kan lipobil, le ki tuk binib Uwumbər aabər.

Yesu aanib aah di baawan yakr təb pu na

³² Binib bimək nan gaa Yesu ki kii na nan kpaan kiməbaan, ni nlandakbaan. Ubaa aa len ke waawan nibaa le ye uyaan. Le bi məmək yakr baawan məmək, ki di tii təb.

³³ Le Yesu aakpambalb kpa mpəon ki jin seeraa ke Tidindaan Yesu sil fikr nkun ni. Le Uwumbər ter bi məmək saken.

³⁴⁻³⁵ Binib nan kooh baah kpa tisar ni ɲidichal ɲi na, ki joo ni ɲimombil ɲi bi kan na, ki nan di tii Yesu aakpambalb. Le bi yakr tii bimək aah ban pu na. Ubaa aa ki bi bi ponn ni ki lann nibaa.

³⁶ Uja ubaa nan bi bi ponn ni, bi yin u ke Josef, le Yesu aakpambalb duln u ke Banabas. Naatataa le ye ke, “U sərɲni binib aasui na”. U nan ye Liifai yaab aanii ubaa la. Bi nan ma u Saiprus aatinj ni la.

³⁷ U nan kpa kisaak, ki kooh, ki di ɲimombil ɲi u kan na, ki nan tii Yesu aakpambalb.

5

Ananias ni upuu Safaira aah ɲa pu na

¹ Uja uken nan bi nima, bi nan yin u ke Ananias, ki yin upuu ke Safaira. U nan kpa kisaak, ki kooh ki, ki kan ɲimombil,

² ki di ngem nan tii Yesu aakpambalb, ki gur ubaa mu

† 4:26 : Lik Ilahn 2.1-2.

ngem. Upuu mu nan nyi waah ŋa pu na.

³ Le Piita baa u, “Ananias, ba ŋa aa cha kinimbəŋ koo aasui ni, ki cha aa ban ke aa ŋmann Uwumbər Aafuur Nyaan, ki gur aabaa ŋimombil ngem?”

⁴ Kisaak ngbaan aah nan bi aa chee na, ki nan ye siyaan la. Saah kooh ki na, ŋimombil ngbaan mu ye siyee la. Ba ŋa aa dak aasui ni ke aa ga ŋa kina? Saa mən nnyamən ki tuk binib baanja. Uwumbər le aa mən nnyamən tuk u.”

⁵ Ananias aah ŋun waah len pu na, le u kpo ki lir kitin. Le ijawaan chuu binib bimək ŋun tibər ngbaan na.

⁶ Le binachipəm nan di likekeln poo u, ki yoor u nyan lipaal, ki ti di sub.

⁷ Ni nan kpee siib, le upuu mu koo ni, kaa nyi tibər ngbaan.

⁸ Le Piita baa u, “Naah kooh kisaak ngbaan na, ŋimombil ngbaan məmək le na aa?”

Le u kii ke, “Een, ŋima le na.”

⁹ Le Piita baa u, “Ba ŋa aa ni aachal məmək kpaan kiməbaan ke ni ga təŋ Uwumbər Aafuur Nyaan? Lik, binachipəm bi sub aachal na fuu ni mbisaməb. Le bi ga yoor aa mu ki nya lipaal.”

¹⁰ Libuul ngbaan ni, le u mu kpo, ki lir kitin, unimbiin ni. Le binachipəm ngbaan koo ni ki kan u kpo a. Le bi yoor u mu, ki ti di sub uchal chee.

¹¹ Le Yesu aanib məmək, ni binib bimək ŋun tibər ngbaan na san ijawaan sakpen.

Yesu aakpambalb aah tun lijnjiir aatun pu na

¹² Yesu aakpambalb nan tun lijnjiir aatun pam. Lijnjiir aatun ngbaan le mək binib ke Uwumbər bi bi chee. Le binib bimək gaa Yesu ki kii na kuun təb chee, Solomonn aakaakpaak ni, Uwumbər Aadichal ni.

¹³ Binib bi kaa gaa Yesu ki kii na aa nan kaar ke bi li kpaani bi chee. Binib məmək mu nan pak bi.

¹⁴ Binib pam nan gaa Tidindaan ki kii, ki kpaen-noonn məmək, ki kpaani bi chee. Bi nan ye bijab ni bipiib mu, ki wiir.

¹⁵ Yesu aakpambalb aah tun lijnjiir aatun pu na, le binib yoor bibum paan ikan pu, ni tiwandookaan pu, ki di kaan nsan ni, ki ban ke Piita yaa chuun jer kan, waajunjun pinn jer bi pu, ki cha bi pək.

¹⁶ Le kinipaak mu nyan ni Jerusalem aatingbaan ni, ki joo ni bibum, ni binib bi tiyayaar joo bi na. Le Yesu aakpambalb cha bi məmək pək.

Baah ŋa Yesu aakpambalb falaa pu na

¹⁷ Le Uwumbər aatoorninkpel, ni binib bimək dii u ki nan ye Sajusii yaab na, nan kpa lipiipoln Yesu aakpambalb pu,

¹⁸ le ki dan nan chuu bi, ki di lanj kiyondiik ni.

19 Kinyeek ngbaan le Uwumbør aatuun dan nan chuu piir kiyondiik aajaalen, le ki nyan bi, ki bui bi,

20 “Li cha ti sil Uwumbør Aadichal ni, ki tuk binib liməfal ngbaan aabər məmək.”

21 Le bi kii Uwumbør aatuun ngbaan aaməb. Kichakpinaanyeek ni, le bi koo ni Uwumbør Aadichal ni, ki nan tuk binib liməfal aabər na.

Le Uwumbør aatotoorninkpel, ni binib bi dii u na dan nan yin bibəjirb aaninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib məmək, le ki tun bikikiirb, ke bi buen kiyondiik ni ki ti li joo ni Yesu aakpambalb.

22 Baah ti fuu nima kaa kan bi na, le bi labr ki nan tuk bibəjirb aaninkpiib,

23 “Ti fuu kiyondiik ni, ki kan ni lak mbaməm. Bikikiirb mu si kii jaalen mam chee. Le ti chuu piir kidiik, kaa kan unii ubaa ni ni.”

24 Uwumbør Aadichal aakikiirb aaninkpel, ni Uwumbør aatotoorninkpiib aah ŋun kina na, le ni muk bi pam. Baa ki nyi baah ga ŋa pu na.

25 N-yoonn ngbaan le unii ubaa koo ni, ki nan bui bi, “Lik, bijab bi ni di ŋa kiyondiik ni na bi Uwumbør Aadichal ni, ki bi tuk binib Yesu aabər.”

26 Le Uwumbør Aadichal aakikiirb ni baaninkpel buen ti joo ni Yesu aakpambalb ngbaan. Bi nan joo ni bi suuna, kaa chuu bi mpəən; ba pu? bi san ijawaan ke kinipaak na

ga mae bi ŋitakpal.

27 Baah joo ni Yesu aakpambalb kidiik ponn ni na, le bi di bi siin bibəjirb aaninkpiib aanimbiin ni. Le Uwumbør aatotoorninkpel bui bi,

28 “Ti tuk nimi ke ni taa ki tuk binib Yesu aabər, ki taa ki pur waayimbil. Le ni beenin mooni waabər Jerusalem məmək ni, ki len ke waasin bi tiŋaal ni la.”

29 Le Piita ni Yesu aakpambalb biken na bui bi, “Ni ye ke ti kii Uwumbør aaməb la, naa ye binib aaməb.

30 Nimi le kpaa Yesu ndəpuinkoo pu, ki ku u. Le tiyaajatiib Aawumbør fikr u nkun ni,

31 ki nyuŋ u, ki di u kaan unŋangii wəb, u li ye timi Aayidaan u gaal timi lir, ki tii timi Israel yaab nsan ke ti kpeln timi aabimbin na, aan Uwumbør di cha timi aatunwanbir pinn timi.

32 Timi ni Uwumbør Aafuur Nyaan le ye Yesu aaseer-aadam ki tuk binib tibər ngbaan. U di Waafuur Nyaan tii binib bi kii waaməb na.”

33 Bibəjirb aaninkpiib aah ŋun baah len pu na, le bi gee liŋuul sakpen, ki ban bi ku bi.

34 Le bibəjirb aaninkpiib ponn ni ubaa fii sil binimbiin ni. Bi nan yin u ke Gamaliel. U nan ye Farisii yaab aanii ubaa la, ki mu ye Uwumbør aakaal aaməməkəb aaninkpel, ki kpa liyimbil Juu yaab məmək chee. Le u tuk bi ke bi di Yesu aakpambalb ngbaan nyan lipaal siib.

³⁵ Baah nyan lipaal na, le u bui bi, “Israel yaab, ni li nyi naah ga ŋa bijab ngbaan pu na.

³⁶ N-yaayoonn na, uja ubaa nan bi, bi yin u ke Tudas. U nan yoor ubaa ke uma le ye uninyuun, le bijab ikui inaa nan dii u. Binib nan ku u, le bijab bimək dii u na nan yaa, ki bee fam.

³⁷ Uja umina aayoonn aah jer na, le Galilee aatiŋ aanii ubaa nan yoor ubaa paacham, bi yin u ke Judas. U nan bi buyoonn bi nan chuun kahn binib na. Kinipaak nan dii u. Le bijab ku u mu. Waadidiliib bimək dii u na mu yaa.

³⁸ Nima le m tuk nimi, nyan niŋaal bijab ngbaan aabər ni, ki taa ŋa bi nibaa. Baah kpokl pu na, ni baah tun lituln pu na, yaa ye binibəm aatuln kan, li ga bee yəli.

³⁹ Ni yaa ye Uwumbər aatuln kan, naan ŋmaa nyan bi. Ni yaa jan bi kijaak kan, ni li nyi man, nibaakan, ni ga kan ke ni jan Uwumbər le kijaak.”

Bi nan kii Gamaliel aah len pu na.

⁴⁰ Le bi yin Yesu aakpambalb ngbaan, ke bi gir koo ni, le ki gbaa bi, ki tuk bi ke bi taa ki tuk binib Yesu aabər daal-baadaal, ki taa ki pur waay-imbil, le ki di bi lii.

⁴¹ Le Yesu aakpambalb ngbaan siir bi chee, ki nan kpa mpopiin; ba pu? Uwumbər pak bi ke bi ye binib bi ga ŋmaa ji iniməən Yesu aayim-bil pu na.

⁴² Idaa məmək le bi chaa Uwumbər Aadichal ni, ni

binib do, ki ti tuk binib Uwumbər aabər ki mooni tibənyaan tee, ke Yesu le ye Kristo u gaa binib lir na.

6

Baah nyan biteterb bilole pu na

¹ Binib nan gaal Yesu ki keei idaa məmək ki kpaee waa-didiliib pu. N-yoonn ngbaan le Juu yaab bi len Griik aaliin na ŋulni Juu yaab bi len Juu aaliin na pu, le ki bui ke baah yakr tijikaar idaa məmək na, bi sulni baakpopiib bər.

² Le Yesu aakpambalb kipiik ni bilee na yin Yesu aadidiliib məmək, ki nan bui bi, “Naa ŋan ti li yakr tijikaar ki di cha Uwumbər aaliin.

³ Nnaabitiib, nima pu na, ni nyan ni ponn ni bijab bilole bi gbiin Uwumbər Aafuur Nyaan, ki kpa nlan mbaməm, ki kpa liyimbil na, ki cha bi li ye lituln ngbaan aaninkpiib.

⁴ Tima aanimbil ga li man limeel, ni Uwumbər aabər aamoon pu la.”

⁵ Yesu aakpambalb aah len pu na, le ni piir bi məmək aasui. Le bi nyan uja ubaa, bi yin u ke Stiifen, u gaa Yesu ki kii mbaməm ki gbii Uwumbər Aafuur Nyaan na. Bi nan nyan Filip, ni Prokorus, ni Nikanor, ni Timonn, ni Pame-nas, ni Nikolas, u nan ye Antiok aatiŋ aanii na mu. Niko-las aa nan ye Juu aanii. U nan kpeln le ki dii Juu yaab aasan.

⁶ Le bi nyan bijab bilole bimina, ki cha bi sil Yesu aak-pambalb aanimbiin ni. Le

bi mee Uwumbər tii bi, ki di bijaal paan bi pu.

⁷ Le Uwumbər aabər nan mooni njipepel məmək. Le binib moo gaal Yesu ki keei, ki kpaē waadidiliib pu ki wiir, Jerusalem ponn ni. Uwumbər aatotoorb pam mu nan gaa Yesu aabənyaan tee ki kii.

Baah chuu Stiifen mpəən pu na

⁸ Uwumbər nan ter Stiifen mbaməm, ki tii u mpəən sakpen, ki cha u tun lijnjiir aatun Juu yaab aakaasisik ni.

⁹ Le Juu yaab bibaa fii ki kpak u. N-yoonn mubaa, Juu yaab ngbaan nan ye binaagbiib, ki nan gaa bibaa. Bi nyan ni Sairene aatiŋ ni, ni Aleksandria aatiŋ ni, ni Silisia aatiŋ ni, ni Asia aatiŋ ni. Bijab ngbaan le kpak Stiifen kinikpakpak.

¹⁰ Uwumbər Aafuur Nyaan aah tii Stiifen nlan sakpen pu na, baa njmaa len ki nyan u.

¹¹ Nima pu le bi tii bijab bibaa njimobil ke bi məlŋ inyamən paan u. Le bijab ngbaan len ke bi njun u sii Moses ni Uwumbər.

¹² Baah len pu na, le Juu yaab, ni baaninkpiib, ni Uwumbər aakaal aaməmək gee liŋuul Stiifen pu. Bi dan nan chuu u mpəən, ki di u siin bibəjirb aaninkpiib aanimbiin ni,

¹³ le ki joo ni binib bi ga məlŋ inyamən paan u na. Le bi len ke, “N-yoonn məmək uja wee bii Moses aakaal, ki sei Uwumbər Aadichal.

¹⁴ Ti njun u len ke Yesu, u ye Nasaref aatiŋ aanii na, ga gbaa wii Uwumbər Aadichal ngbaan, ki kpeln Moses aah nan tii timi ikaal i məmək na.”

¹⁵ Le bibəjirb aaninkpiib məmək lik Stiifen ki kan ke unimbil wəb wiin chain ke Uwumbər aatuun aanimbil wəb na.

7

Stiifen aah len pu na

¹ Uwumbər aatotoorninkpel nan baa Stiifen, “Baah len pu na, ti gbii ii?”

² Le Stiifen bui ke, “Ntetiib ni nnaabitiib, ni li pel man. Uwumbər u nyuun na nan dan tiyaaja Abraham chee. Waah nan dan u chee na, u nan laa bi Mesopotamia aatiŋ ni, kaa kee buen Harann aatiŋ ni, ke u ti kal nima.

³ Le Uwumbər bui u, ‘Nya aado yaab aatiŋ ni, ni saanib chee, ki li cha maah ga mək si kitiŋ ki na ponn ni.’*

⁴ Nima pu le u fii Kaldii yaab aatiŋ ni, ki buen Harann aatiŋ ni, ki nan ti bi nima. Waah bi nima na, le ute kpo. Ute aah kpo na, le Uwumbər nyan u nima chee, ki di u dan taah bi kitiŋ ki ponn ni dandana wee na.

⁵ N-yoonn ngbaan, Uwumbər aa nan tii u kitiŋ kibaa do chee na. Waa nan po tii u lisaŋ libaa. U nan puu tipuur tii u ke u ga di kitiŋ kee tii u ni uyaabitiib. N-yoonn mu Uwumbər nan puu tipuur tee tii u na, Abraham aa nan kee kpa ubo.

* 7:3 : Lik Mpiin 12.1.

⁶ Le Uwumbər bui u, ‘Aayaabitiib ga li ye bicham kitiyayan ponn ni. Kitiñ ngbaan aanib ga di bi ña binaagbiib, ki ña bi bakaa ñibin ikui inaa.

⁷ Kitiñ ngbaan aanib aah ga di bi ña binaagbiib na, le m ga daa bitafal. N-yoonn ngbaan le aayaabitiib ga nya kitiñ ngbaan ni, ki dan kitiñ kee ponn ni, ki nan li dooni mi do chee na.[†]

⁸ Le Uwumbər puu tipuur tii Abraham, ki tii u nkaal, ke u ni uyaabitiib məmək gii ñichakpan, aan ni mək ke bi kii uma Uwumbər aah puu tipuur ti na. Le Abraham ma ubijabo, ki yin u ke Aisak, le ki gii uchakpaln, u nan laa ye iwiin iniin aabo la. Le Aisak ma waabo Jakob. Jakob mu ma japətiib kipiik ni bilee bi ye tiyaajaninkpiib na. Le bi məmək gii ñichakpan.

⁹ “Le Jakob aajapətiib nan kpa lipiipoln binaal Josef pu, ki di u kooh binib pu, u li ye unaagbiija kitiñ kibaa ponn ni, bi yin ki ke Ijpt. Le Uwumbər mu nan bi u chee,

¹⁰ ki ter u, ki nyan u waafalaa məmək ponn ni. N-yoonn ngbaan Faro nan ye Ijpt aatiñ aabər. Le Uwumbər tii Josef nlan, ki cha Faro gee waabər. Le Faro di u ña kitiñ ngbaan aayidaan, ni waachiln aayidaan.

¹¹ N-yoonn ngbaan le nkon lir Ijpt aatiñ ni, ni Kanaann aatiñ ni. Binib nan kan falaa sakpen. Tiyaajatiib nan bi Kanaann aatiñ ni. Baa nan

kan tijikaar.

¹² Le bite Jakob ñun ke tijikaar bi Ijpt aatiñ ni. Nima pu na, u nan cha u japətiib buen nima chee bi ti daa tijikaar. Le bi buen ti daa, ki gir ni, ki ki buen lelee.

¹³ Baah buen lelee na, le Josef ti di ubaa mək bi, le ki di waamaal mu mək Ubər Faro,

¹⁴ le ki tun bi ute Jakob chee, ke bi ti yin ni u ni waamaal məmək, bi dan u chee Ijpt aatiñ ni. Bi nan ye binib imonko itaa ni kipiik ni biñmu la.

¹⁵ Le bi məmək buen u chee Ijpt aatiñ ni, ki nan bi nima kina ki ti kpo.

¹⁶ Baah kpo na, le bi yoor bi ki di dan Sekem aatiñ ki bi do chee na ni, ki ti di bi sub. Bi nan sub bi nfal mu Abraham nan di ñimombil daa Hamor yaab chee na ponn ni la.

¹⁷ “Tɔ, Uwumbər nan puu tipuur tii Abraham. Le n-yoonn mu u ga ña waah puu tipuur ti na peen ni. N-yoonn ngbaan le Israel yaab too pər kpee Ijpt aatiñ ni.

¹⁸ Ni nan yunn pam, le ubər kpaan u kaa nan nyi Josef aabər na jin nnaan Ijpt aatiñ ni.

¹⁹ Le u nan ñmanni tiyaajatiib ki ñani bi bakaa, le ki tuk waanib ke bi di tiyaajatiib aabim mee timoor ni aan bi kpo.

²⁰ N-yoonn ngbaan le bi ma Moses, u nan ye ubo u ñan sakpen na la. Le bi kpiin u ute do inmal itaa.

[†] 7:7 : Lik Mpiin 12.7; 15.13-14; 17.8; Nnyam 3.12.

21 Waah ŋa inmal itaa aabo na, le bi di u bil timoor ni. Le Faro aabisal ti kan u, ki yoor u, ki kpiin u, ki di u ŋa waabo.

22 Le bi mək u Ijpt yaab aalan aabəŋ aabəŋ. Le u kpaln unii u nyi tibər na, ki tun lituln li kpa liyimbil na.

23 “Waah ŋa ŋibin imonko ilee aaja na, u nan ban ke u mann unaabitiib Israel yaab.

24 Le u mann bi, ki kan Ijpt aanii ubaa ŋa Israel aanii ubaa bakaa. Le u buen ti ter Israel yaab aanii ngbaan, ki gbaa Ijpt aanii ngbaan teen ki ku u.

25 U nan dakt ke unaabitiib ga bee ke Uwumbər ga cha u nyan bi baadim aənjaal ni. Le baa bee.

26 Le ni woln le u ti kan Israel yaab bilee bi jaa. U nan ban ke u par bi, le ki bui bi, ‘Njətiib, ni ye naabitiib la. Ba ŋa ni ŋani təb bakaa?’

27 Le unii u ŋa uŋeen aatə bakaa na nan tur Moses foor bibaa chee, ki bui u, ‘Nma ŋa si timi aayidaan ni ubəjir?’

28 Aa ban ke aa ku mi ke saah fe ku Ijpt aaja na pu na la aa?†

29 Waah len kina na, le Moses san nyan Ijpt aatiŋ ni, ki buen Midiann aatiŋ ni, ki nan ti ye uchaan nima. Le upuu ma mbijabim bilee nima.

30 “Njibin imonko ilee aah jer na, le Uwumbər aatuun di ubaa mək Moses. N-yoonn ngbaan le Moses nan bi nteersakpiin ni, lijool li bi

yin li ke Sainai na chee. Uwumbər aatuun ngbaan nan bi mmii ponn ni, busub bu bi ke bu aah gaal mmii le na pu.

31 Moses aah kan ni na, le ni gar u pam. Le u foor mal mmii ngbaan u ti lik. Waah foor mal mu na, le u ŋun Uwumbər aaneel len ke,

32 ‘Min le ye aayaajatiib Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbər.’ Ijawaan chuu Moses, le uwon gbaa. Waa ki kaa u ki lik.‡

33 Le Uwumbər bui u, ‘Saah si nin chee na ye kitiŋ ki bi chain na la. Chuu takl saanaatak ngbaan.

34 M kan maanib Israel yaab aah bi ji falaa sakpen Ijpt aatiŋ yaab aənjaal ponn ni pu na, ki ŋun baah wii pu na, le m sunn ni ke m nan gaa bi lii. Li pel, m ga tun si Ijpt aatiŋ ni, aa ti nyan bi nima chee.’*

35 “Tə, Moses le ye unii u Israel yaab nan yii u, ki bui u ke, ‘Nma ŋa si timi aayidaan ni ubəjir?’ Uma le Uwumbər nan tun waatuun u chee, busub bu bi ke bu aah gaal mmii le na pu, u ti tuk u ke u buen ti nyan ni waanib tinaagbiir ni, ki li joo ni bi.

36 Uma Moses le nyan bi Ijpt aatiŋ ni, ki tun lijnjiir aatun nima chee, ni Liməkal Aanyusakpem† ni, le ki ti nin tun lijnjiir aatun timoor ni, ŋibin imonko ilee.

37 Uma Moses le tuk Israel yaab,‡ ‘Uwumbər ga tun

‡ 7:28 : Lik Nnyam 2.14.

§ 7:32 : Lik Nnyam 3.6.

* 7:34 : Lik Nnyam

3.1-10. † 7:36 : Liməkaal Aanyusakpem—bi ki yin mu ke Nnyusakpem Mamam

la. ‡ 7:37 : Lik Ikaal 18.15, 18.

ni ubɔnabr ubaa ni chee, ke waah tun ni mi pu na. U mu ga li ye ninaabitiib ponn ni ubaa la.’

³⁸ Uma Moses, ni tiyaa-jatiib, ni Uwumbɔr aatuun nan bi nteersakpiin ni, Sainai aajool chee, le Uwumbɔr aatuun len u chee tibɔr lijool ngbaan paab, ki tuk u limɔfal aabɔr ke u nan tuk timi.

³⁹ “Le tiyaa-jatiib aa gee ke bi kii waamɔb. Bi yii u, ki ban ke bi ki labr buen Ijpt aatin ni,

⁴⁰ le ki bui Moses aanaal Aaronn, ‘Maa ŋiwaa tii timi, ti li dii ŋi. Moses u nyan ni timi Ijpt aatin ni na, taa ki nyi waah bi niwɔb na.’[§]

⁴¹ N-yoonn ngbaan le bi di salmaa mɔɔ unaabo, le ki toor kitork tii u. Baah mɔɔ unaabo ngbaan na, le bi jin njim ki mɔɔni sakpen.

⁴² Le Uwumbɔr daak bi chee, le ki siir cha bi, le bi dooni ŋiŋmabil ŋi bi kitaapaak na. Uwumbɔr aabɔnabr nan ŋmee tibɔr ngbaan Uwumbɔr Aagban ponn ni, ke Uwumbɔr len ke,

‘Israel yaab, ni nan kɔr ti-wakor

ki toor kitork ŋibin imonko ilee timoor ni.

Naah toor kitork na, ni toor tii min aa? Aayii.

⁴³ Ni nan yoor liwaal li bi yin li ke Molek na aabool, ni liwaal Refann* li ye liŋmabil aanan na.

Ni nan mɔɔ ŋiwaa ŋimina, ke ni li dooni ŋi.

Nima pu na, m ga di nimi buen tinaagbiir ni, kitin ki bi Babilon aatin aapuwɔb na ni.[†]

⁴⁴ “Tɔ, tiyaa-jatiib nan joo ngban aabool timoor ni. Uwumbɔr nan joo ubaa mɔk bi libool ngbaan ponn ni la. U nan tuk Moses waah ga ŋa pu ki ŋa libool ngbaan na. Le Moses ŋa li Uwumbɔr aah mɔk u pu na.

⁴⁵ Tiyaajatiib nan di libool ngbaan tii baabim. Baabim ni baayidaan Josua mu nan yoor libool ngbaan, le ki buen bi ti gaa kitin ki Uwumbɔr jenn binib nima na. Le libool ngbaan nan bi nima, ki ti saa Ubɔr David aayoonn.

⁴⁶ Uwumbɔr nan gee Ubɔr David. Le David nan ban ke u maa lidichal tii Uwumbɔr, u nan ye uyaaja Jakob Aawumbɔr na. David mu aa nan maa lidichal tii Uwumbɔr.

⁴⁷ Ujapɔɔn Solomonn le nan maa lidichal tii Uwumbɔr.

⁴⁸ “Tɔ, Uwumbɔr u kaa kpa ŋeen aatɔ na aa bi binib aah maa ŋidichal ŋi na ponn ni baanja. Uwumbɔr aabɔnabr nan len ke Uwumbɔr len ke,

⁴⁹ ‘Kitaapaak le ye maabɔrjal, le kitin ye ntaa aah taa ni pu na:

ni ga maa ba aadichal aaboln ki tii mi?

Ba aapaan ni ga kan tii mi aan m li koo nima?

[§] 7:40 : Lik Nnyam 32.1. * 7:43 : Refann nan ye n-yaayoonn na aawaal li bi nan len ke lima le joo liŋmabil li bi yin li ke Saturin na. Binib bi kaa dii Uwumbɔr na nan dooni liwaal ngbaan. † 7:43 : Lik Amos 5.25-27. ‡ 7:50 : Lik Aisaya 66.1-2.

50 Min mbaa le nan naan tiwan nimina məmək.’”‡

51 Tə, Stiifen nan ki len ke, “Nitalfal pəə, naa dii Uwumbər aasan nisui ni, kaa pel waaliin. N-yoonn məmək ni ban ni yii Uwumbər Aafuur Nyaan, ke niyaajatiib aah nan yii mu pu na.

52 Niyaajatiib nan muk Uwumbər aabənabtiib məmək, le ki ku binib bi tuk bi ke Uwumbər Aatutunyaan ga dan na. U fuu ni, le ni kooh u, ki ku u.

53 Uwumbər nan tun ni waatuuntiib bi nan tii nimi waakaal. Le ni yii, kaa kii nkaal ngbaan.”

Baah mae Stiifen ɲitakpal ki ku u pu na

54 Stiifen aah len kina na, le liɲuul chuu binib ngbaan, le bi ɲmə ɲinyin.

55 Le Stiifen u Uwumbər Aafuur Nyaan gbii u na, waan lik paacham, le ki kan Uwumbər aah wiin chain pu na, le ki kan Yesu si unɲangii wəb.

56 Le u bui ke, “Lik, m kan kitaapaak chuu piir, ki kan Unibən Aabo na si Uwumbər aanɲangii wəb.”

57 Waah len kina na, le bi teen mpəən pu, ki di birjaal ɲeeb bitafal, le ki kpaan ber bi ti chuu u,

58 ki nyan u kitiɲ ponn ni, ki di buen n-gbaan, ki ti mae u ɲitakpal. Le biseeraadam ngbaan chuu peer baabəkul, ki di bil unachipəən ubaa chee, bi yin u ke Səəl.

59 Le bi mae Stiifen ɲitakpal u ti kpo. Baah bi mae u

ɲitakpal na, le u mee Tidindaan ke, “Tidindaan Yesu, gaa maawiin,”

60 le ki gbaan utaanjaayil pu, le ki teen mpəən pu, “Tidindaan, taa teen bi baah ɲa bakaa u na.” Waah len kina na, le u kpo.

8

Səəl aah ɲa Yesu aanib falaapu na

1 Baah ku u pu na, le Səəl kii. Liyaadaal ngbaan le bi piin ki bi muk Yesu aanib bi bi Jerusalem ni na, ki ɲa bi falaal sakpen. Nima pu na, bi məmək nan yaa, ki buen Judea ni Samaria aatim məmək ponn ni. Yesu aakpambalb baanja le nan gur Jerusalem ponn ni, kaa yaa.

2 Le bijab bi san Uwumbər na sub Stiifen ki wii mpəpəən pu.

3 Le Səəl pəən ubaa, u ti bii Yesu aanib ki ɲa bi fam. Unan koo ɲidichal ɲidichal ponn ni ki ban bi, ki chuu nyan bijab ni bipiib mpəən, ki ti di ɲa kiyondiik ni.

Filip aah buen Samaria aatiɲ ni pu na

4 Tə, binib bi dii Yesu na nan yaa koo ntim məmək ni, le ki tuk binib waabənyaan.

5 Le Filip buen Samaria aatiɲ ni ki ti tuk binib Kristo u gaa binib lii na aabər,

6 ki tun lijɲiir aatun. Baah kan lijɲiir aatun ngbaan ki ɲun waah len pu na, le kinipaak pel waabər ngbaan mbaməm.

⁷U nan nyan tiyayaar binib pam ponn ni, le ti teen mpɔɔn pu, ki nyan biwon ni. Le binib bi aawon faan na, ni biwɔb mu pam kan laafee.

⁸Nima pu le Samaria aatinj aanib nan kpa mpopiin sakpen.

⁹Le uja ubaa nan bi nima bi nan yin u ke Simonn; u nan ye ubɔɔ la, ki tun lijnjiir aatun ŋi gar Samaria aatinj aanib na pam, le ki yoor ubaa ke uma le ye uninyuun.

¹⁰Le binib mɔmɔk, bigiim ni bipɔɔndam kii tii u, ki len ke u kpa Uwumbɔr aapɔɔn, ki yin u ke Mpɔɔn Sakpiindaan.

¹¹U nan tun inyɔk aatun ni yunn, ki cha ni gar binib pam. Nima pu na, bi nan kii tii u.

¹²Le Filip dan nan tuk bi Uwumbɔr aanaan aabɔnyaan, ni Yesu Kristo aabɔnyaan ngbaan. Le bi kii waah len pu na. Baah kii waah len pu na, le u muin bi nnyun ni, bijab ni bipiib mɔk.

¹³Le Simonn, u ye ubɔɔ ngbaan na, mu kii Filip aah len pu na. Le Filip muin u nnyun ni. Le u dii Filip idaa mɔmɔk, ki kan u tun lijnjiir aatun pam. Le ni gar u ki ti nyanj.

¹⁴Le Yesu aakpambalb bi bi Jerusalem ni na ŋun ke Samaria aatinj aanib gaa Uwumbɔr aaliin. Baah ŋun kina na, le bi cha Piita ni Jɔnn buen bi chee.

¹⁵Le Piita ni Jɔnn ti fuu nima, ki mee Uwumbɔr tii binib bi gaa Uwumbɔr aaliin na, ke u tii bi Waafuur Nyaan.

¹⁶Waafuur Nyaan aa nan kee sunn ni bi ponn ni ubaa

pu. Filip nan muin bi nnyun ni baanja, Tidindaan Yesu aayimbil pu la.

¹⁷Nima pu na, Piita ni Jɔnn nan mee Uwumbɔr tii bi, le ki di binjaal paan bi pu. Baah ŋa kina na, le Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin binib ngbaan.

¹⁸Le Simonn kan ke Yesu aakpambalb aah di binjaal paan binib pu na, Uwumbɔr tii binib ngbaan Waafuur Nyaan. Waah kan kina na, le u ban ke u pa bi ŋimombil,

¹⁹bi tii u mpɔɔn mumina, ke u yaa di unjaal paan binib pu kan, bi ga kan Uwumbɔr Aafuur Nyaan.

²⁰Le Piita baa u, “Aa dak ke aa ga ŋmaa di ŋimombil daa Uwumbɔr aapiin aa? Saah dak pu na, naa ŋan. Aa ni saamombil bee fam.

²¹Aasui aa ŋan Uwumbɔr chee. Aanjaal aa bi waabɔnyaan ni.

²²Kpeln aapobil, ki di cha saatunwanbir ngbaan, ki mee Uwumbɔr ke u di cha saalandakbir pinn si.

²³M kan ke aasui to sakpen a. Titunwanbir le joo si.”

²⁴Le Simonn bui Piita ni Jɔnn, “Mee Uwumbɔr tii mi, aan saah len tibɔr ti na, ti taa pii mi.”

²⁵Tɔ, Piita ni Jɔnn nan tuk Samaria aatinj aanib Tidindaan aabɔr, ki sur bi mbamɔm, le ki nin gir buen Jerusalem. Baah chuun ki cha na, le bi bɔ dii Samaria aatim pam ponn ni, ki tuk binib Yesu aabɔnyaan.

Itiopia aatinj aaninkpel aah gaa Yesu ki kii pu na

26 N-yoonn ngbaan le Uwumbør aatuun tuk Filip ke u gor ki dii ηηangii wəb, ki dii timoor ni aasan mu nyan Jerusalem ki cha Gasa aatin ni na. Dandana wee, nsan ngbaan ηa nsankpok a.

27-28 Le Filip fii ki cha. Uja ubaa nan ka itaan aah dar tərōku sakpiin u na ponn ni, nsan ni. U nan ye Itiopia aatin aanii la, ki mu ye unii u bi lee nyan ηikookpimbil na, ki mu ye uninyuun la. Uma le nan lik Itiopia aatin aamombil məmək, ki kpa mpəən sakpen, ki tun lituln tii Itiopia aabərpīi, u bi yin u ke Kandake na. Uja ngbaan nan dan Jerusalem u nan doon Uwumbør, ki labr cha, ki laa beenin bi nsan ni. Filip aah kan u na, u nan bi waatərōku sakpiin ponn ni, ki karni kigban ki Uwumbør aabənabr Aisaya nan ηmee ki na.

29 Le Uwumbør Aafuur Nyaan tuk Filip ke u li cha tərōku ngbaan chee.

30 Le Filip san buen u chee ki ti ηun u bi karni kigban ki Uwumbør aabənabr Aisaya nan ηmee ki na. Le Filip baa u, “Saah bi karni kigban ki na, aa bee naatataa aa?”

31 Le u bui ke, “Unii yaa kaa mək mi kan, m ga ηa kinye ki bee?” le ki tuk Filip ke u koo ni u chee ki nan kal tərōku na ponn ni.

32 Tə, waah bi karni Uwumbør Aagban ponn ni nin chee na ηmee ke, “Bi yaa chuu upiib bi ti kər u kan, waa wii.

Bi yaa chee upihbo aakokor pu kan, u mu aa wii.

U mu bi kina la.

Baah chuu u mpəən pu na, waa len tibaa ke u nyan ubaa tibər ngbaan ni.

33 Bi nan di u ηa bibəjirb chee, ki məlŋ inyamən paan u, ki jinn u iniməən.

Bi nan ku u, le unii ubaa aan ηmaa len uyaabitiib pu.”*

34 Tə, le uja ngbaan baa Filip, “Uwumbør aabənabr aah nan len pu na, u len ηma aabər? U len ubaa aabər le aan u len uken aabər la?”

35 Le Filip tuk u ηηmeen ngbaan aatataa, ke ni ye Yesu aabər la, le ki tuk u tibənyaan na.

36 Baah bi tərōku na ponn ni ki cha na, le bi ti fuu nkpen mubaa ni, le ki kan nnyun də. Le uja ngbaan bui Filip, “Lik, nnyun sə. Aa ga ηmaa muin mi nnyun ni dandana wee ee?”

[
37 Le Filip bui u, “Aa yaa gaa Yesu ki kii mbaməm kan, m ga ηmaa muin si nnyun ni.”

Le u bui u, “M pak ke Yesu Kristo ye Uwumbør Aajapəən la.”]

38 Le u cha waatərōku sil. Le u ni Filip məmək bilee sunn sil ni kitiŋ, ki koo nnyun ni. Le Filip muin u nnyun ngbaan ni.

39 Le bi nyan ni nnyun ni. Baah nyan ni nnyun ni na, le Uwumbør Aafuur Nyaan yoor Filip, ki di u buen. Uja

* 8:33 : Lik Aisaya 53.7-8.

ngbaan aa ki kan u. Le u ki koo waatəroku ponn ni, ki cha, ki nan kpa mpopiin pam.

⁴⁰ Binib nan kan Filip kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Asotus. Le u bə dii ntim məmək ni, nima chee, ki tuk binib Yesu aabənyaan, le ki ti fuu Siis-area aatiŋ ni.

9

Səol aah gaa Yesu ki kii pu na

(Lituln 22.6-16; 26.12-18)

¹⁻² Səol ma nan beenin kpa liŋuul Tidindaan aadidiliib pu, ki ban ke u chuu bi ki ku bi. U nan ban ke u buen Damaskus aatiŋ ni, ki ti ban bi, bijab ni bipiib məmək, ki chuu bi mpəən, ki di tikululn buu bi, ki di gir dan Jerusalem. Le u buen Uwumbər aatotoorninkpel chee, ke u ηmee kigban tii u. U yaa ti fuu Damaskus aatiŋ ni kan, u ga di kigban ngbaan mək mmeen aadir aaninkpiib, ke bi cha u chuu binib bi dii Yesu aasan na.

³ Tə, le u siir ki cha. Waah laa bi nsan ni ki ti peen Damaskus aatiŋ ni na, libuul ngbaan ni le nwiihn nyan ni paacham, ki woln ki mann gonn u.

⁴ Le u lir kitiŋ, ki ηun nneel len ke, “Səol, Səol, ba ηa aa ηani mi falaa?”

⁵ Le Səol baa u, “Ndindaan, ηma ye?”

Le u bui u, “Min le ye Yesu, u aa ηa u falaa na.

⁶ Fii sil, ki li cha kitiŋ ngbaan ni. Aa yaa ti fuu kan, bi ga tuk si saah ga ηa pu na.”

⁷ Binib bi nan dii Səol na si ηmin, kaa ηmaa len tibaa. Bi ηun nneel len, kaa waa unii.

⁸ Le Səol fii sil, ki likr unimbil, kaa ki waa. Le bi chuu uŋaal, ki dar u cha Damaskus aatiŋ ni.

⁹ Waa nan waa ki ti saa iwiin itaa, kaa ki ji, kaa ki nyumu.

¹⁰ Le Yesu aadidiir ubaa nan bi Damaskus aatiŋ ni, bi nan yin u ke Ananias. Le Tidindaan len u chee tidan ponn ni, ki bui u, “Ananias.”

Le u bui ke, “Ndindaan, m sə.”

¹¹ Le Tidindaan bui u, “Fiin, ki li cha nsan mu bi yin mu ke Nsan Mu Tok na ni, ki li cha Judas do, ki li ban uja u bi yin u ke Səol, aan u ye Tasus aatiŋ aanii na. U bi mee Uwumbər,

¹² le ki dan tidan ki kan uja u bi yin u ke Ananias na koo ni u chee, ki nan di uŋaal paan u pu, ke unimbil ki likr.”

¹³ Le Ananias bui ke, “Ndindaan, binib pam tuk mi uja ngbaan aabər, ke u ηani saanib bakaa sakpen Jerusalem ponn ni.

¹⁴ U fuu ni do, ki kpa nsan mu Uwumbər aatotoorninkpiib tii u ke u chuu saanib məmək, ki buu bi tikululn na.”

¹⁵ Le Tidindaan bui u, “Li cha u chee. M nyan u la, u ti li joo maabər tuk bibərb, ni Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na, ki cha bi bee mbər.

¹⁶ Min mbaa ga mək u waah ga ji falaa u məmək maayimbil pu na.”*

* 9:16 : Lik Kolose Yaab 1.24.

17 Le Ananias fii ki buen Judas do, ki ti koo Səəl chee, ki di unjaal paan u pu, le ki bui u, “Nna aabo Səəl, Tidindaan le tun ni mi aa chee. Yesu u di ubaa mək si, saah bi nsan ponn ni ki choo na, uma le tun ni mi, ke m cha aa ki likr, ki gbiin Uwumbər Aafuur Nyaan.”

18 Waah len kina na, libuul ngbaan ni le tiwan ni naahn tjanpəkr na nyan Səəl aanimbil ni. Le unimbil ki likr, le u fii sil. Le bi muin u nnyun ni.

19 Le u jin tijikaar, ki ki kan mpəən.

Səəl aah moon Uwumbər aabər Damaskus aatin ni pu na

Səəl nan laa bi Yesu aadidiliib chee iwiin ilee, Damaskus aatin ni.

20 Libuul ngbaan ni le u koo mmeen aadir ni, ki ti tuk binib Yesu aabər, ke u ye Uwumbər Aajapəən la.

21 Le ni gar binib bimək n̄un waah len pu na. Le bi baa təb, “Naa ye uja ngbaan le nan n̄a Yesu aanib falaa Jerusalem ponn ni ii? U dan do, ke u nan chuu bi, ki di tikululn buu bi, ki di bi buen Jerusalem, ki ti di bi n̄a Uwumbər aatoorninkpiib aanjaal ni.”

22 Səəl nan moo kani mpəən u di tuk binib Yesu aabər, le ki len ki nyan̄ Juu yaab bi bi Damaskus aatin ni na, ki mək bi ke Yesu sil ye Kristo u gaa binib lii na.

23 Ni nan n̄a iwiin ilee, le Juu yaab kuun təb, ki kpokl baah ga n̄a pu ki ku Səəl na.

24 Idaa məmək, kinyeek ni nwiin pu, le bi ka kii kitiŋ ngbaan aagoln aabisaməb chee, ke Səəl yaa nan nyan ni kan, bi chuu u ki ti ku u. Le Səəl n̄un baah kpokl pu na.

25 Kitiŋ ngbaan aagoln nan kpa takolu mam. Le Səəl aadidiliib yoor u n̄a kibəəkuuk sakpen̄ ponn ni, ki di u dii takolu nyan.

Baah nan muk Səəl Jerusalem ni pu na

26 Le Səəl buen Jerusalem. Waah ti fuu nima na, le u ban u kpaan Yesu aadidiliib chee. Le bi san u ijawaan, kaa pak ke u ye Yesu aadidiir ubaa.

27 Le Banabas dan nan di u buen Yesu aakpambalb chee, ki ti tuk bi ke Səəl nan kan Tidindaan nsan ni, ke Tidindaan nan len u chee, ke Səəl nan kpa lipobil ki di Yesu aabər tuk binib bi bi Damaskus aatin ni na.

28 Banabas aah tuk bi kina na, le bi cha Səəl kpaan bi chee. Le u dii bi baah cha nin chee na Jerusalem ponn ni, ki kpa lipobil u tuk binib Tidindaan aabər.

29 N-yoonn, n-yoonn le u ni Juu yaab bi len Griik aaliin na kpak təb kinikpakpak, le bi ban bi ku u.

30 Le Yesu aanib n̄un ke bi ban bi ku u. Baah n̄un kina na, le bi yoor u buen Siisarea aatin ni, ki cha u kun Tasus aatin ni.

31 Nima pu na, Yesu aanib bi nan bi Judea aatim ni, ni Galilee aatim ni, ni Samaria aatim ni na nan gaa bibaa. Unii ubaa aa ki muk bi. Le bi moo bae Tidindaan aaliin

n-yoonn məmək, ki pak u. Le Uwumbər Aafuur Nyaan ter bi, ki cha binib moo kpee bi pu.

Piita aah tun lijnjiir aatun pu na

³² Tə, Piita nan bə dii ntim məmək ponn ni nima chee. U nan buen Lida aatiŋ mu ni, ki mann Uwumbər aanib bi bi nima na.

³³ Waah bi nima na, le u kan uja ubaa, bi yin u ke Eneas, u nan ye uja u aawon faan na la. Nibin ŋiniin u po də kidiik ni la, kaa ŋmaa fii.

³⁴ Le Piita bui u, “Eneas, Yesu Kristo tii ŋi laafee dandana wee. Fii sil, ki kpab saawandookaan.” Libuul ngbaan ni, le u kpaan fii sil.

³⁵ Le binib bimək bi Lida aatiŋ ni, ni Saronn aatiŋ ni na kan u, ki kpeln baabimbin, ki dii Tidindaan aasan.

³⁶ Kitiŋ kibaa mu bi, ki bi gbək nima chee, bi yin ki ke Jəpa. Upii u dii Yesu aasan na nan bi nima, bi yin u ke Tabita. Griik aaliin ponn ni, bi yin u ke Dokas. Waayimbil aatataa le ye ke upeeyun. U nan ye litunyaandaan la.

³⁷ N-yoonn ngbaan le u buŋ, ki kpo. Le bi fu linikpol ngbaan nnyun, ki di u ti bil paacham aadiik ni.

³⁸ Jəpa aatiŋ, ni Lida aatiŋ aa daa təb. Le Yesu aadidiliib bi bi Jəpa aatiŋ ni na ŋun ke Piita bi Lida aatiŋ ni. Le bi tun bijab bilee, ke bi ti yin ni Piita, ke u pəən ubaa ki dan mala.

³⁹ Le Piita fii dii bi. Waah ti fuu ni nima na, le bi di u buen paacham aadiik ngbaan ni.

Le bikpopiib kuun nima, ki si Piita chee, ki wii, le ki mək u ŋibəkul ŋi Dokas nan ŋa tii bi, waah nan bi na.

⁴⁰ Le Piita jenn nyan bi məmək kidiik ngbaan ni, le ki gbaan utaanjaayil pu, ki mee Uwumbər, le ki lik linikpol ngbaan ki len ke, “Tabita, fii sil.” Le u likr unimbil. Waah kan Piita na, le u fii kal.

⁴¹ Le Piita chuu uŋaal, ki ter u, u fii sil, le ki yin Uwumbər aanib ni bikpopiib ngbaan, ki di u mək bi, ke u fikr a.

⁴² Le binib bimək bi Jəpa aatiŋ ni na ŋun tibər ngbaan. Nima pu na, binib pam nan gaa Tidindaan ki kii.

⁴³ Piita nan bi Jəpa aatiŋ ni, ki yunn. U nan koo uja u bi yin u ke Simonn, aan u ye ugbanjab na do la.

10

Uninkpel Konelius aah yin Piita pu na

¹ Tə, uja ubaa nan bi Siisarea aatiŋ ni, bi nan yin u ke Konelius. U nan ye butəb aajab nkub aaninkpel la. Bi yin butəb aajab ngbaan ke “Itali aatiŋ aajab.”

² Konelius nan ye uninyaan la. U ni waachiln ni aanib məmək pak Uwumbər. U nan ŋani Juu yaab aagiim tiŋann sakpen, ki mee Uwumbər idaa məmək la.

³ Le kijook wəb, tikur titaa aayoonn, u daŋ tidan ki kan Uwumbər aatuun koo ni u chee ki nan bui ke, “Konelius.”

⁴ Waah kan Uwumbər aatuun ngbaan na, le u

san ijawaan, ki baa u, “Maaninkpel, aa ban ba?”

Le Uwumbør aatuun ngbaan bui u, “Uwumbør ḡun saameen, ki nyi saah ter bigiim pu na, ki teer aa bør.

⁵ U ban ke aa cha bijab bibaa buen Jøpa aatiḡ ni, ki ti yin ni uja ubaa, bi yin u ke Simonn Piita.

⁶ U koo ugbanjab ubaa aadichal ni, bi yin u ke Simonn. Waadichal bi nnyusakpem na aagbaan.”

⁷ Le Uwumbør aatuun ngbaan ki gir buen. Waah buen na, le Konelius yin waatutum ponn ni bilee, ni butøb aaja u ye uninyaan ki bi u chee idaa mòmøk ki tun lituln tii u na.

⁸ Konelius nan tuk bi waah kan pu na mòmøk, le ki tun bi, ke bi buen Jøpa aatiḡ ni.

⁹ Naah woln kitaak na, le bi bi nshan ni, ki peen Jøpa aatiḡ ni. Nwiin kaasisik ni, le Piita jon kidiik paab* u ti mee Uwumbør.

¹⁰ Le nkon chuu u, le u ban u ji tijikaar. Baah bi mən bisaa ke bi tii u na,

¹¹ le u daḡ tidaḡ ki kan kitaapaak chuu piir, ki kan tiwan nibaa sunn ni kitiḡ. Ni nan naahn likekeln ki pee. Le bi joo ikekefeen inaa pu, ki sunn ni kitiḡ.

¹² Ipeel, ni iwaa, ni tiwan nimøk baar kitiḡ na, ni inyoon mòmøk aabøḡ nan bi likekeln ngbaan pu.

¹³ Le nneel len ke, “Piita, fii, ki ku ki ḡmø.”

¹⁴ Le Piita bui ke, “Ndinnaan, aayii. Maa kee ḡman tiwan ni kə ke nee na.”

¹⁵ Le nneel ngbaan ki len ke, “Uwumbør yaa len ke aa ga ḡmaa ji tiwan ni na kan, aa taa bui ke ni kə.”

¹⁶ Le ni ḡa kina nfum mutaa. Le tiwan ngbaan gir buen paacham.

¹⁷ Le Piita dakl lik ke u bee lijnjiir aawan ngbaan aatataa. Ni nan ḡa u ilan-dak. N-yoonn ngbaan binib bi nyan ni Konelius do na baa binib, ki bee Simonn do, ki si mbisamøb chee,

¹⁸ le ki teen ke, “Simonn Piita bi do oo?”

¹⁹ Le Piita laa beenin bi kidiik paab, ki bi dak lijnjiir aawan ngbaan aatataa. Le Uwumbør Aafuur Nyaan bui u, “Lik, bijab bitaa fuu ni do, ki ban si. Min le tun ni bi.

²⁰ Fii ki sunn ni, ki dii bi, ki taa joo beeni.”

²¹ Le Piita sunn ni kitiḡ, ki bui bijab ngbaan, “Min le ye unii u ni ban na. Ni chuun kinye?”

²² Le bi bui u, “Konelius, u ye butøb aajab nkub aaninkpel na le tun ni timi. U ye unibamənn u pak Uwumbør na. Juu yaab mòmøk pak u sakpen. Le Uwumbør aatuun mubaa tuk u ke u yin si, ke aa dan udo, u nan pel saah ga len pu na.”

²³ Le Piita bui bi ke bi koo ni, le ki chann bi tichann. Le bi doon udo.

Naah woln kitaak na, le u gor ki dii bi. Le Yesu aanib bi

* **10:9** : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idə paan puln tidir paab, le ki di titan pør biin. Bi nan maa ḡbimbini le ki taa joi kidiik aapaacham.

nan bi Jopa aatinj ni na bibaa mu dii u.

²⁴ Ki woln kitaak, le bi fuu Siisarea aatinj ni. Le Konelius nan yin waamaal, ni ujotiib dan udo, ki nan ka kii Piita. Le Piita ti fuu ki koo bi chee.

²⁵ Waah koo ni na, le Konelius dan nan gbaan unimbiin ni, ki doon u.

²⁶ Le Piita fiin u, ki bui u, "Fii sil. M po ye unibən la."

²⁷ Piita nan beenin bi len u chee le ki ti koo kidiik ni, ki kan binib pam kuun nima chee.

²⁸ Le Piita bui bi, "Ni nyi ke timi Juu yaab aakaal aa kii ke ti mann binib bi kaa ye Juu yaab na, kaa kii ke ti kpaan bi chee. Le Uwumbər mu mək mi ke m taa li dak ke unii ubaa kə.

²⁹ Nima pu na, naah yin mi pu na, le m dan, kaa yii. Ni yin mi ba pu?"

³⁰ Le Konelius bui u, "Daanab na, tikur titaa kijook wəb, kinakokoona, le m nan bi maadiik ni, ki bi mee Uwumbər. Maah bi mee Uwumbər na, le m kan uja u pee likekeln li wiin chain na si nnimbiin ni

³¹ ki bui ke, 'Konelius, Uwumbər nən saameel, ki teer saah ter bigiim pu na.

³² U ban ke aa cha binib buen Jopa aatinj ni, bi ti yin ni uja u bi nima aan bi yin u ke Simonn Piita na, ke u koo ugbanjab ubaa do, bi yin u ke Simonn na. Waadichal bi nnyusakpem na aagbaan.'

³³ Waah tuk mi kina na, libuul ngbaan ni le m tun binib bi ti yin si. Saah dan pu na, ni nən. Dandana wee, ti

məmək bi do, Uwumbər aan- imbiin ni. Ti ban ti nən tibər ti Tidindaan tuk si ke aa tuk timi na."

Piita aah tuk Konelius mam Uwumbər aabər pu na

³⁴ Le Piita bui bi, "M bee ke ni ye mbamən ke Uwumbər aa pak ubaa ki jer uken. U po pak ti məmək la.

³⁵ Njimbol məmək ponn ni, unii yaa bi, ki pak Uwumbər ki tun lituln li nən na kan, u piir Uwumbər aasui.

³⁶ Ni nyi ke Uwumbər tuk Israel yaab tibənyaan. Tibənyaan tee le ye ke Uwumbər ga tii bi nsuudoon Yesu Kristo pu. Uma le ye ti məmək Aadindaan.

³⁷ Jənn nan tuk binib ke bi yaa kpeln baabimbin kan, u ga muiin bi nnyun ni. N-yoonn ngbaan aah jer na, le Yesu u ye Nasaref aatinj aanii na piin ki bi tun waatuln Galilee aatim ni, ki bə dii Judea aatim məmək ni.

³⁸ Ni nyi waabər. Uwumbər nan nyan u, ki di Waafuur Nyaan gbiin u ki tii u mpəən, ki nan bi u chee. Uwumbər aah bi u chee na, le u buen njipepel məmək, ki tun lituln li nən na, ki cha binib bimək nan bi kinimbəŋ aənjaal ni na pəək.

³⁹ Ti kan waah nən tiwan nimək Jerusalem ni Juu yaab aatim məmək ponn ni na. Le bi kpaan u ndəpuinkoo pu, ki ku u.

⁴⁰ Iwiin itaa daal, le Uwumbər fikr u nkun ni, ki cha binib kan u.

⁴¹ Naa ye binib məmək le kan u. Uwumbər nyan timi le

ke ti kan u, ki li ye waaseer-aadam. Waah fikr nkun ni na, ti ni u kpaan jin tijikaar, ki kpaan ki nyu nnyun.

⁴² U tuk timi ke ti buen nipepel məmək, ki ti tuk binib waabər, ki ji seeraa ke Uwumbər nyan u, u ti ji binifuub ni bitekpiib tibər.

⁴³ N-yaayoonn na, Uwumbər aabənabtiib məmək nan len Yesu aabər, ke unii umək gaa u ki kii na, Uwumbər ga di cha pinn u, uma Yesu aayimbil pu.”

⁴⁴ Tɔ, Piita aah laa bi len kina na, le Uwumbər Aafuur Nyaan sunn ni ki nan gbiin binib bimək n̄un waah len pu na.

⁴⁵ Yesu aanib bi nyan Jopa ki dii Piita na nan ye Juu yaab, le ni gar bi pam, ba pu? Uwumbər di Waafuur Nyaan tii binib bi kaa ye Juu yaab na mu,

⁴⁶ le bi n̄un bi len iliin yayan ki nyunni Uwumbər.

⁴⁷ Tɔ, Piita bui ke, “Uwumbər di Waafuur Nyaan tii binib bimina, ke waah tii timi pu na. Ubaa ga n̄maa len ke ti taa muin bi nnyun ni ii?”

⁴⁸ Waah len kina na, le u bui bi ke bi muin bi nnyun ni, Yesu Kristo aayimbil pu. Tɔ, Konelius mam nan gan Piita ke u n̄a bi chee iwiin ilee.

11

Piita aah tuk Yesu aanib tibər ngbaan pu na

¹ Yesu aakpambalb ni Judea aatinj aanib bi nan gaa Yesu ki kii na, nan n̄un ke

binib bi kaa ye Juu yaab na mu gaa Uwumbər aabər.

² Le Juu yaab bibaa len ke binib bi kaa ye Juu yaab na yaa gaa Uwumbər aabər kan, ni n̄an ke bi gii n̄ichakpan. Le Piita ki gir buen Jerusalem. Waah ti fuu nima na, le Juu yaab ngbaan kpak u kinikpakpak,

³ ke ba n̄a u mann binib bi kaa ye Juu yaab na, ki jin bi chee tijiir, Juu yaab aah kɔ pu na.

⁴ Le Piita n̄eer tibər məmək aah piin ki ti saa pu na, ki tuk bi:

⁵ “M nan bi Jɔpa aatinj ni, ki bi mee Uwumbər, le ni n̄a mi ke tidan pu na, le m kan tiwan nibaa nyan ni paacham. Ni naahn likekeln, ki pee. Le bi joo ikekefeen inaa pu, ki sunn ni kitinj m chee.

⁶ Le m lik ni mbaməm, ki kan tiwakor, ni ipeel, ni iwaa, ni tiwan nimək baar kitinj na, ni inyoon, ni pu.

⁷ Le m n̄un nneel len ke, ‘Piita, fii, ki ku ki n̄mɔ.’

⁸ Le m len ke, ‘Ndindaan, aayii. Maa kee n̄man tiwan ni kɔ ke nee na.’

⁹ Le nneel ngbaan ki len paacham ke, ‘Uwumbər yaa len ke aa ga n̄maa ji tiwan ni na kan, aa taa bui ke ni kɔ.’

¹⁰ Le ni n̄a kina nfum mu-taa. Le tiwan ngbaan ki gir buen paacham.

¹¹ Libuul ngbaan ni le bijab bitaa fuu ni maah bi lidichal li ni na aabisaməb chee. Bi nan nyan ni Siisarea aatinj ni la. Konelius le tun ni bi, ke bi nan yin mi.

12 Le Uwumbør Aafuur Nyaan bui mi, 'Dii bi, ki taa joo beeni.' Le m dii bi. Le Yesu aanib biloob bimina mu dii mi, le ti buen Siisarea aatin ni, ki ti fuu ki koo Konelius do.

13 Le Konelius tuk timi ke u nan kan Uwumbør aatuun si udo ki tuk u ke u cha binib buen Jøpa aatin ni, ki ti yin uja ubaa, bi yin u ke Simonn Piita,

14 u ga tuk u tibør ti ga cha u ni waachiln ponn ni aanib məmək ηmar na.

15 Le m piin ki bi tuk bi Yesu aabør. Maah laa bi tuk bi na, le Uwumbør Aafuur Nyaan sunn ni bi pu, ke mu aah nan sunn ni ti pu njan pu na.

16 Le m teer ke Tidindaan nan tuk timi ke, 'Jønn nan muin binib nnyun ni. Mma ga gbiin nimi Uwumbør Aafuur Nyaan.'

17 Tø, Uwumbør di Waafuur Nyaan tii timi bi gaa Tidindaan Yesu Kristo ki kii na, le ki tii binib bi kaa ye Juu yaab na mu, ke waah tii timi pu na. M mu ye ηma ki ga ηmaa yii Uwumbør?"

18 Juu yaab ngbaan aah ηun Piita aah len pu na, le baa ki kpak u. Bi nan nyuη Uwumbør, le ki bui ke, "Kina pu na, Uwumbør cha binib bi kaa ye Juu yaab na mu kpeln baabimbin ki kan liməfal."

Binib aah gaa Yesu ki kii Antiok aatin ni pu na

19 Tø, binib bi ku Stiifen na nan muk Yesu aanib ki ηani bi falaa. Le bi yaa, ki buen ntim məmək ni, ki ti saa Fonisia aatin ni, ni Saiprus aatin ni,

ni Antiok aatin ni, ki joo Yesu aabør tuk Juu yaab baanja.

20 Le Yesu aanib bibaa, bi nyan ni Saiprus aatin ni, ni Sairene aatin ni na mu buen Antiok aatin ni, ki ti tuk binib bi kaa ye Juu yaab na mu Tidindaan Yesu aabønnyaan.

21 Tidindaan aapøon nan bi bi chee, le binib pam gaa Tidindaan ki kii, ki kpeln baabimbin, ki dii waasan.

22 Yesu aanib bi nan bi Jerusalem na ηun bi pu. Nima pu le bi tun Banabas ke u buen Antiok aatin ni.

23-24 U nan ye unibamønn, ki gaa Yesu ki kii mbamøm, ki gbii Uwumbør Aafuur Nyaan. Le u di ti fuu nima. Waah ti fuu nima, ki kan Uwumbør aah san binib ngbaan kinimbaak pu pu na, le ni ηa u mpopiin. Le u sur bi məmək ke bi cha binimbil li man bi dii Tidindaan aasan mbamøm. Le binib pam gaa Tidindaan ki kii ki kpee waanib pu.

25 Le Banabas buen Tasmus aatin ni, u ti ban Søøl,

26 le ki ti kan u, ki di u dan Antiok aatin ni. Libimøln le Banabas, ni Søøl, ni Yesu aanib nan kuuni nima chee; le bi tuk binib pam Uwumbør aabør, Antiok aatin ni, le bi naan Yesu aadidiliib liyimbil lee, ke Kristo Yaab.

27 N-yoonn ngbaan le Uwumbør aabønabtiib bibaa nyan ni Jerusalem, ki dan Antiok aatin ni.

28 Bi yin ubaa ke Agabus. Le Uwumbør Aafuur Nyaan cha u len ke nkon sakpem ga lir dulnyaa wee ponn ni.

Ubər kpaan Klōdius aayoonn le mu nan lir.

²⁹ Agabus aah len kina na, le Yesu aadidiliib len ke bi məmək ga tii njimobil, baah ga nmaa tii pu na, ki di tii Yesu aanib bi bi Judea aatinj ni na.

³⁰ Le bi məmək tii kina. Le Banabas ni Səəl di njimobil ngbaan buen Judea, ti di tii Yesu aanib aaninkpiib.

12

Ubər Herod aah nja Yesu aanib falaa pu na

¹ N-yoonn ngbaan le Ubər Herod piin ki bi njani Yesu aanib bibaa falaa.

² U cha binib di kijaak aajuk ku Jems u ye Jənn aakpel na.

³ Waah nja kina na, le ni piir juu yaab aasui. Nima pu le u cha binib chuu Piita mu. Ni nan ye n-yoonn mu juu yaab ji Lakr-jer aajim* ki njmō boroboro u kaa kpa nnyək na.

⁴ Baah chuu Piita na, le bi di u nja kiyondiik ni. Le butəb aajab kipiik ni biloob si kii u. Binaa yaa kiir ki ti saa tikur titaa kan, le binaa mu nan gaa. Ubər Herod nan len ke Lakr-jer aajim ngbaan yoonn yaa jer kan, u ga nyan Piita kiyondiik ni, ki di u siin juu yaab aanimbiin ni, ki ji u tibər.

⁵ Piita aah laa bi kiyondiik ni na, le Yesu aanib mu nan bi mee Uwumbər linimaln, ki tii u.

Uwumbər aatuun aah nyan Piita kiyondiik ni pu na

* **12:3** : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbər nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatinj ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

⁶ Kinyeek ngbaan yaa woln kan, Ubər Herod ga nyan Piita ki ji u tibər. Le Piita də geen bikikiirb bilee aakaasisik ni. Bi nan di tikululn buu unjaal məmək ilee, ki di tibaa gbin dar ukikiir wee, ki di tiken gbin dar uken. Le bikikiirb biken si kii mbisaməb chee.

⁷ Kinyeek ngbaan, le Tidindaan aatuun dan ki nan sil u chee. Le nwiin woln kidiik ponn ni. Le u gbaa finn Piita, ki bui u ke, “Fii sil mala mala.” Waah len kina na, le tikululn ngbaan chuu leer lir.

⁸ Le Tidindaan aatuun ngbaan bui u, “Di saagbapapaln buu aachanj, ki di saanaatak tanj.” Le Piita nja kina. Le u ki bui u, “Di saakekeln peen, ki dii mi.”

⁹ Le Piita dii u ki buen, ki dak ke ni ye tidanj la. Waa dak ke ni sil ye ibamən.

¹⁰ Baah cha na, le bi jer ukikiir ubaa, ki ki foor, le ki ki jer uken, ki ti fuu tikur aajaalenj u lek lipaal aabisaməb na. Le jaalenj ngbaan piir ubaa pu. Le bi nyan, ki bə dii nsan mubaa. Libuul ngbaan ni le Tidindaan aatuun ngbaan buen, ki cha Piita.

¹¹ Le Piita aanimbiil woln. Le u len ke, “M bee ke ni sil nja kina. Tidindaan tun ni waatuun ke u nan nyan mi Ubər Herod aanjaal ni, ki nyan mi juu yaab aah ban bi nja mi pu na ni.”

¹² Tə, Piita nan bee waabər aah bi pu na, le ki buen Mari, u ye Jənn Mak aana na do.

Kinipaak nan bi nima, ki bi mee Uwumbər.

¹³ Le Piita kpaar lipaal aa-jaalen. Le ututunn u ye upii aan bi yin u ke Roda na, dan nan lik udaan u kpaar jaalen na,

¹⁴ le ki bee Piita aaneel. Le ni ɲa u mpopiin sakpen. Le u gir buen biken chee, kaa piir jaalen, ki ti tuk bi ke Piita si lipaal.

¹⁵ Le bi tuk u ke u waar la. Le u beenin len ke ni ye mbamɔn. Le bi bui u ke ni ga li ye Piita aawiin la.

¹⁶ Le Piita beenin si kpaar jaalen. Le bi piir jaalen, ki kan u. Baah kan u na, le ni gar bi sakpen.

¹⁷ Le Piita yoor uɲaal ki nyii bi pu, ke bi ɲmin, le ki tuk bi Tidindaan aah ɲa pu ki nyan u kiyondiik ni na, ki bui bi ke bi tuk Jems ni Yesu aanib biken. Piita aah len kina na, le u siir buen nibaa chee.

¹⁸ Kitaak aah woln na, le bikikiirb ngbaan aapobil yuk. Le bi baa tɔb budabu ɲa Piita na.

¹⁹ Le Ubər Herod bui bi ke bi ban u. Le bi ban u, kaa kan u. Le Herod yin bikikiirb ngbaan, ki nan baa bi tibər ngbaan, le ki len ke baabər bii, ki ku bi.

Tɔ, Herod nan nyan Judea aatin ni, ki buen Siisarea aatin ni, ki ti yunn nima siib.

Ubər Herod aah kpo pu na

²⁰ Herod nan gee liɲuul ki ɲa Taya aatin aanib, ni Saidonn aatin aanib pu. Le bi mɔmɔk kuun ki buen u chee. Bi nan puen buen uja ubaa

chee la. Bi yin u ke Blastus, u ye Herod aatutum aaninkpel la. Le Taya aanib ni Saidonn aanib buen u chee bi ti jɔnn u kijɔtiik, le ki nin buen Ubər Herod chee, ki ti mee u ke u taa cha bi li kpa kijaak. Bi gaal baajikaar Ubər Herod aatin ni la. Nima pu na, baa ban ke bi li kpa kijaak.

²¹ Le Herod siin nwiin mundaln bi ga kuun tɔb na. Liyaadaal le u di waabərkekeln peen, ki kal waabərjal pu, le ki len bi chee tibər.

²² Waah len tibər pu na, le bi mɔmɔk tar ke, “Ni ye Uwumbər aaneel la, naa ye unibɔn.”

²³ Tɔ, libuul ngbaan ni le Tidindaan aatuun cha iween chuu u; ba pu? waa tii Uwumbər lisil. Le ɲikpaambil ɲman u, le u kpo.

²⁴ Tɔ, Uwumbər aabər nan moo mooni ɲipepel mɔmɔk. Le binib too kpaɛ ki gaal i.

²⁵ Banabas ni Sɔl ma kan, baah nan di ɲimombil tii Yesu aanib aaninkpiib na, le bi di Jɔnn Mak nyan Jerusalem ni, ki labr buen Antiok aatin ni.

13

Uwumbər Aafuur Nyaan aah nyan Banabas ni Sɔl pu na

¹ Yesu aanib bibaa nan bi Antiok aatin ni. Bi ponn ni bibaa nan ye Uwumbər aabɔnabtiib, bibaa mu nan ye Yesu aabər aamɔmɔkb. Bi yin ubaa ke Banabas, ki yin uken ke Simeonn, ki ki yin u

* 13:1 : Baaliin ni, bi yin Unibɔmbɔn ke Niger.

ke Unibəmbən,* ki yin uken ke Lusius, u nan ye Sairene aatiŋ aani na, ki yin uken ke Manaenn u Ubər Herod aate nan kpiin u na, ki yin uken ke Səəl.

² Le bi məmək dooni Uwumbər ki lul buməb. Baah ŋani kina na, le Uwumbər Aafuur Nyaan tuk bi ke bi nya Banabas ni Səəl bi ti tun waah siin bi lituln li na.

³ Le Yesu aanib lul buməb, ki mee Uwumbər, ki di biŋaal paan bi pu, le ki cha bi buen.

Banabas ni Səəl aah ŋa pu Saiprus aatiŋ ni na

⁴ Tə, Uwumbər Aafuur Nyaan aah tun Banabas ni Səəl pu na, le bi buen, ki ti fuu kitin kibaa ni, bi yin ki ke Selusia, le ki koo buŋəb ni, ki puur ki ti fuu lidikl pu, bi yin lidikl ngbaan ke Saiprus,

⁵ le ki fuu kitin ki bi lidikl ngbaan paab na, bi yin ki ke Salamis. Baah fuu nima na, le bi koo Juu yaab aameen aadir ni, ki tuk binib Uwumbər aabər. Jənn Mak mu nan dii bi, ki ter bi.

⁶ Le bi ki buen lidikl ngbaan aapepel liken wəb, ki ti fuu kitin kibaa ni, bi yin ki ke Pafos. Baah ti fuu nima na, le bi kan ubəə ubaa, bi yin u ke Bariyesu. U nan ye Juu yaab aani le ki ŋmann ke u ye Uwumbər aabənabr la.

⁷ Lidikl ngbaan aatim aaninkpel mu nan bi nima, bi yin u ke Sejius Pəəlus. U nan ye unii u kpa nlan na la. Ubəə ngbaan aajə le nan bi na. Le uninkpel ngbaan yin Banabas ni Səəl ke bi dan u

chee, ki ban u ŋun Uwumbər aabər.

⁸ Ubəə ngbaan aayimbil leler nan ye Elimas la. Elimas aatataa le ye ke ubəə. Le u kpak Banabas ni Səəl kinikpakpak, ki pəəni ubaa ke uninkpel ngbaan taa gaa Yesu ki kii.

⁹ Le Uwumbər Aafuur Nyaan fir Səəl, u bi duln u ke Pəəl na pu, le u lik Elimas mbaməm,

¹⁰ le ki bui u, “Sin u ye kinimbəŋ aajapəən na, aa ye litunyaan məmək aadin la, ki ŋmanni binib n-yoonn məmək, ki kpa mbiin sakpen, ki ban aa bii Tidindaan aasan mu tok na.

¹¹ Uwumbər ga daa aatafal, ki cha aa jəb, kaan ki li waa, ki ti saa n-yoonn mu Uwumbər gee na.”

Libuul ngbaan ni le likpak-pal bəmbəln biin unimbil pu, le u jəb, ki chuun mann gonni ki ban unii u ga chuu unjaal ki dar u na.

¹² Uninkpel ngbaan aah kan kina, ki bae Tidindaan aah bi pu na, le ni gar u pam. Le u gaa Yesu ki kii.

Pəəl aah moon Uwumbər aabər Antiok aatiŋ ni pu na

¹³ Pəəl mam nan nyan Pafos aatiŋ ni, le ki koo buŋəb ni, ki ti puur, ki ti fuu kitin kibaa ni, bi yin ki ke Pega, ki bi Pamfilia aapepel ni la. Baah ti fuu nima na, le Jənn Mak gir buen Jerusalem ki cha bi.

¹⁴ Le bi nyan Pega aatiŋ ni, ki buen ti fuu Antiok aatiŋ ki bi Pisidia aapepel ni na. Juu

yaab aakpaakool daal, le bi koo kal mmeen aadiik ni.

¹⁵ Le unii ubaa karn Uwumbør Aagbanj ponn ni. U karn Moses ni Uwumbør aabønabtiib aah nan ηmee pu na. Waah karn doo na, le mmeen aadiik aaninkpiib tun unii bi chee, ke u ti tuk bi ke bi yaa ban bi tuk binib tibør ti ga pøk bitaakpab na kan, bi tuk bi.

¹⁶ Le Pøal fii sil ki yoor uηaal ki len ke, "Israel yaab, ni nimi bi kaa ye Israel yaab ki pak Uwumbør na, li pel man:

¹⁷ Timi Israel yaab Aawumbør nan nyan tiyaa-jatiib. Bi nan ye bicham le Ijpt aatiη ni. Baah bi nima na, le Uwumbør ter bi, ki cha bi pør. Le Uwumbør nyan bi Ijpt aatiη ni, ki mæk Ijpt aatiη aanib waapøon sakpiin.

¹⁸ Njibin imonko ilee le Uwumbør kpiin tiyaajatiib timoor ni,

¹⁹ le ki nin jenn nyan ηinibol ηilole Kanaann aatiη ni, ki di kitij ngbaan yakr ke lifaal na tii bi. Buyoonn bi nan koo Ijpt aatiη ni na, ki ti saa bundaln bi nan gaa Kanaann aatiη na, nan ye ηibin ikui inaa ni piijmu la.

²⁰ "N-yoonn ngbaan le u tii bi bibøjirb, bi li joo bi, ki ti saa waabønabr Samuel aayoonn.

²¹ N-yoonn ngbaan le bi len ke bi ban ubør, u li joo bi. Baah len kina na, le Uwumbør nyan Søal, u nan ye Kis aajapøon na, u li ye baabør. U nan ye Benjaminn aanibol ponn ni aanii, ki nan joo bi ηibin imonko ilee la.

²² Nee aapuwøb le Uwumbør nyan u bi chee, ki di David ηa baabør, ki len ke, 'David u ye Jese aajapøon na bi maah gee pu na. U ga li ηani maah gee pu na mømæk.'

²³ Tø, Uwumbør nan puu tipuur ke u ga tun unii Israel yaab chee, ke u gaa bi lii. Yesu le u tun ni u bi chee, ke u gaa bi lii. Uma le ye Ubør David aayaabil ubaa.

²⁴ Jønn u nan muini binib nnyun ni na nan loln nsan ki fuu ni, le Yesu nin paan ni. Yesu aah kaa nan kee piin waatuln na, le Jønn tuk Israel yaab ke bi yaa kpeln baabimbin kan, u ga muin bi nnyun ni.

²⁵ Jønn aah kaa nan kee tun waatuln doo na, le u baa bi, 'Ni dak ke m ye ηma? Maa ye Kristo u ga gaa binib lii na. Uma le paan ni mpuwøb. Maa ηeer m chuu gbiln waanaatak aanjmin.'

²⁶ Tø, Pøal nan ki bui bi, "Nnaabitiib, Abraham aayaabitiib, ni binib bi kaa ye Juu yaab ki pak Uwumbør na, timi chee le Uwumbør nan tun ni tibøn्यान ke u ga gaa timi lii.

²⁷ Binib bi bi Jerusalem ni na, ni baaninkpiib aa nyi ke Yesu le ga gaa bi lii. Likpaakool mømæk daal, bi karni Uwumbør Aagbanj ponn ni, Uwumbør aabønabtiib aah nan len pu na, kaa bee naatataa. Le bi jin Yesu tibør ki len ke waabør bii. Uwumbør aabønabtiib nan len ke bi ga ηa kina.

²⁸ Juu yaab nan mee Pailat nsan ke bi ku Yesu. Bi mu aa

kan waataani ki ga ηmaa len ke u ηeer bi ku u.

²⁹ Ni ηmee Uwumbør Aagbanj ponn ni baah ga nan ηa Yesu pu ki ku u na. Le bi nan ηani naah ηmee pu na mòmæk, le ki nyan u ndøpuinkoo pu, ki di u sub kitakpaluη ni.

³⁰ Le Uwumbør fikr u nkun ni.

³¹ Le u di ubaa mæk binib bi nan dii u Galilee ki nan saa Jerusalem na. Le bi kan u iwiin pam. Dandana wee, bima le ye waaseeraadam, ki tuk Juu yaab waabør.

³²⁻³³ Timi le joo ni tibønyaan ngbaan nan tuk nimi. Uwumbør nan puu tipuur tii tiyaajatiib. Timi le ye tiyaajatiib aayaabitiib. Waah puu tipuur ti tii tiyaajatiib na, u gbiin tipuur ngbaan dandana wee tii timi, ki fikr Yesu nkun ni. Uwumbør aalahn aagbanj ponn ni, ηiyil ηilee, le Uwumbør len Yesu chee ke,

‘Sin le ye Maabo, din wee le m ma si.’[†]

³⁴⁻³⁵ Tø, Uwumbør ki bui ke:

‘M ga sil ηa tinyoor ti bi chain na ηa ni pu, ke maah puu tipuur tii Ubør David pu na.’[‡]

Uwumbør ki len kigbanj kibaa ponn ni:

‘Maan cha maabo u ye chain na aawon bur.’[§]

Tø, Pøøl nan ki len ke, “Uwumbør aah len pu na, naatataa le ye ke u fikr Yesu nkun ni. Waan ki kpo. Waawon aan bur.

³⁶ Ubør David aah nan bi na, u nan tun Uwumbør aatuln, le ki ti kpo. Le bi sub u uyaa-jatiib chee, le u bur.

³⁷ Yesu u Uwumbør fikr u nkun ni na, uma aawon aabur.

³⁸⁻³⁹ Tijøtiib, ti tuk nimi ke Uwumbør ga di cha nimi aatunwanbir pinn nimi Yesu pu. Binib bimæk gaa Yesu ki kii na, Uwumbør ga di cha pinn bi, ki nyan bi baatunwanbir ni. Moses aakaal aa ηmaa di cha pinn binib, kaa ηmaa nyan bi baatunwanbir ni. Ti ban ke ni li nyi tibør timina mbamøm.

⁴⁰⁻⁴¹ Uwumbør aabønabtiib nan len ke Uwumbør len ke:

‘Mbønyundam, lik, m bi tun lituln libaa nimi aayoonn.

Unii yaa tuk nimi ke m tun lituln limina kan, naan tii naadii la.

Cha ni gar nimi man, aan ki bee yøli.’^{**}

Tø, Pøøl nan ki tuk bi, “Ni li nyi aan Uwumbør aabønabtiib aah len pu na, ni taa ηa nimi.”

⁴² Pøøl aah len doo na, le u ni Banabas nyan ni mmeen aadiik ni. Baah nyan ni na, le binib bui bi ke likpaakool li choo na daal bi ki gir ni, ki nan ki tuk bi tibør ngbaan.

⁴³ Binib mòmæk aah nyan mmeen aadiik ni na, le Juu yaab, ni binib bi nan kpeln ki dii Juu yaab aasan na pam nan dii Pøøl ni Banabas. Le Pøøl ni Banabas len bi chee ki tuk bi ke Uwumbør aah san bi kinimbaak pu na, bi li beenin dii waasan.

[†] 13:32-33 : Lik Ilahn 2.7. [‡] 13:34-35 : Lik Aisaya 55.3. [§] 13:34-35 : Lik Ilahn

16.10. * 13:40-41 : Lik Habakuk 1.5.

44 Tɔ, likpaakool li paan ni na daal, le binib bimək bi kitiŋ ngbaan ni na nan kuun ni bi nan ŋun Tidindaan aabɔr. Ubaabaa baanja le nan gur linampal.

45 Juu yaab aah kan kini-paak ngbaan kuun kina na, le bi kpa lipiipoln sakpen, ki kpak Pɔɔl kinikpakpak, ki seei u.

46 Le Pɔɔl ni Banabas kpa lipobil ki bui Juu yaab ngbaan, “Ni ŋan ke ti puen tuk nimi Uwumbɔr aabɔr. Le ni yii, kaa kii, kaa dak ke ni ŋeer ni kan limɔfal li kaa kpa ndoon na. Kina pu na, ti ga di cha nimi, ki tuk binib bi kaa ye Juu yaab na Uwumbɔr aabɔr.

47 Uwumbɔr tuk timi waagbanj ponn ni ke ti ŋa kina. U nan len ke,

‘M nyan si la, ke aa woln binib bi kaa ye Juu yaab na aanimbil,
ki tii dulnyaa wee ni aanib mɔmɔk nsan ke bi ŋmar.’ †

48 Tɔ, binib bi kaa ye Juu yaab na aah ŋun baah len pu na, le bi kpa mpopiin sakpen, le ki bui ke Uwumbɔr aabɔr ŋan sakpen a. Le binib bi Uwumbɔr nyan bi ke bi kan limɔfal li kaa kpa ndoon na gaa Yesu ki kii.

49 Le Uwumbɔr aabɔr moon itingbaan mɔmɔk ni.

50 Le bipiib bi kpa mpɔɔn ki pak Uwumbɔr na bi kitiŋ ngbaan ponn ni. Kitiŋ ngbaan aaninkpiib mu nan bi. Le Juu yaab ŋa, ki cha bi ŋma tijar

Pɔɔl ni Banabas pu, ki ŋa bi falaa, ki nyan bi baatiŋ ni.

51 Le Pɔɔl ni Banabas kpaar bitaa aatatan lii nima, ni ye nsurm le ki tii bi, ki nyan ni nima, ki buen kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Ikonium.

52 Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin binib bi gaa Yesu ki kii Antiok aatiŋ ni na. Le bi nan kpa mpopiin pam.

14

Pɔɔl mam aah buen Ikonium aatiŋ ni pu na

1 Pɔɔl ni Banabas nan ti fuu Ikonium aatiŋ ni, ki koo mmeen aadiik ni, ki kpa mpɔɔn ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Nima pu na, binib pam nan gaa Yesu ki kii, bi ye Juu yaab, ni bi kaa ye Juu yaab na mu.

2 Le Juu yaab bibaa yii Uwumbɔr aabɔr, ki bii Yesu aanib, ki cha binib bi kaa ye Juu yaab na bibaa gee liŋuul bi pu.

3 Le Pɔɔl ni Banabas nan bi nima ki yunn, ki nan kpa lipobil ki tuk binib Tidindaan aabɔr, ke u gee bi. Le Tidindaan cha bi tun lijnjiir aatun, ki mək ke baah len pu na, ti gbii.

4 Le kitiŋ ngbaan aanib aa kpa kimɔbaan. Bibaa nan si Juu yaab aapuwɔb, biken mu si Yesu aakpambalb aapuwɔb.

5 Le Juu yaab ni baaninkpiib, ni binib bi kaa ye Juu yaab na bibaa kpokl ke bi ga ŋa Yesu aakpambalb bakaa ki mae bi ŋitakpal.

⁶ Le Yesu aakpambalb n̄un baah ban bi ŋa bi pu na, ki san ŋmar, ki buen Lистра aatiŋ ni, ni Debe aatiŋ ni, ni itingbaan i bi nima na. Lистра aatiŋ, ni Debe aatiŋ m̄m̄m̄k bi Likonia aapepel ni la.

⁷ Le bi tuk nima chee aanib tib̄nyaan ngbaan.

Baah mae P̄ɔl ŋitakpal Lистра aatiŋ ni pu na

⁸ Uja ubaa nan bi Lистра aatiŋ ni, le utaafar faan. Una aah nan ma u na, u nan ye uw̄ɔb la. Waa nan chuun.

⁹ U nan ka pel P̄ɔl aah len pu na, le P̄ɔl bee ke u gaa Yesu ki kii, nima le u ga ŋmaa tii u laafee. Le P̄ɔl lik u sulm,

¹⁰ ki len mp̄ɔn pu, “Fii sil aataa pu.” Le uja ngbaan fii yuk sil, le ki chuun gonni.

¹¹ Le kinipaak ngbaan kan P̄ɔl aah ŋa pu na. Le bi teen Likonia aatiŋ aanib aaliin ponn ni, “Ŋiwaa le kpaln binib ki dan ti chee do.”

¹² Le bi yin Banabas ke Seus.* P̄ɔl nan len tib̄r jer Banabas. Nima pu le bi yin u ke Hemes.†

¹³ Liwaal Seus aadichal nan bi kitiŋ ngbaan aagoln aabisam̄ɔb chee la. Le unii u toor kitork tii liwaal ngbaan na joo ni inaaja ni nsupuun ki di dan kitiŋ ngbaan aagoln aabisam̄ɔb chee. U ni kinipaak ngbaan nan ban ke bi toor kitork tii Uwumb̄r aakpambalb Banabas ni P̄ɔl la.

¹⁴ Le Banabas ni P̄ɔl n̄un baah ban bi ŋa pu na. Baah

n̄un kina na, le bi chuu kar baab̄kur, le ki san koo kini-paak ngbaan aakaasisik ni, ki tar ke,

¹⁵ “Ŋj̄ɔtiib, ba pu ni ŋani kina? Ti po ye binib̄m ke naah ye pu na la. Ti dan ti nan tuk nimi tib̄nyaan la. Di cha man, ki taa ki dii ŋiwaa man. Ŋi ye fam la. Ni li dii Uwumb̄r u fu na. Uma le nan naan paacham ni kitiŋ, ni nnyusakpem, ni tiwan m̄m̄m̄k.

¹⁶ N-yaayoonn na, u nan cha ŋinibol m̄m̄m̄k ŋani baah gee pu na.

¹⁷ N-yoonn m̄m̄m̄k u mu ŋani nimi tiŋann, ki tii nimi utaal, ki cha tijikaar ŋani, ki kpiini nimi, ki cha ni kpa mpopiin, u m̄k nimi ke u bi.”

¹⁸ Le P̄ɔl ni Banabas len kina ki p̄ɔni bibaa ke bi taa cha kinipaak ngbaan toor kitork ngbaan tii bi, le baa ki toor ki tii bi.

¹⁹ Le Juu yaab bibaa nyan ni Antiok aatiŋ ni, ni Ikonium aatiŋ ni, ki dan Lистра aatiŋ ni, bi nan bii P̄ɔl ni Banabas ki cha binib gee liŋuul bi pu. Le bi mae P̄ɔl ŋitakpal, ki dar fuul u nyan kitiŋ ni, ki ti di bil, ki dak ke u kpo, le ki siir cha u.

²⁰ Le Yesu aadidiliib dan nan sil gob u. Baah sil gob u na, le u fii sil, ki labr buen kitiŋ ngbaan ni.

P̄ɔl mam aah labr buen Antiok aatiŋ ni pu na

Kitaak aah woln na, le P̄ɔl ni Banabas siir buen Debe aatiŋ ni,

* **14:12** : Seus nan ye liwaal sakpeln libaa la. † **14:12** : Hemes nan ye liwaal li bi bui ke li len tib̄r sakpen na la.

²¹ ki ti tuk nima chee aanib tibɔnyaan ngbaan. Le binib pam gaa ti, ki dii Yesu aasan. Le Pɔɔl ni Banabas nyan nima ki ki labr buen Listra aatiŋ ni, ni Ikonium aatiŋ ni, ni Antiok aatiŋ ki bi Pisidia aapepel ni na.

²² Baah dii ntim ngbaan ni na, le bi pɔɔk Yesu aanib aataakpab, ki toor tuk bi Uwumbɔr aabɔr, le ki tuk bi ke bi sil Yesu aachaŋ ni, ke binib yaa ban bi koo Uwumbɔr aanaan ni kan, bi ga ji falaa sakpen le ki nin koo ni.

²³ Ntim mɔmɔk ni, bi nan leer Yesu aanib ponn ni bininkpiib ke bi li joo bi, le ki lul bumɔb, ki mee Uwumbɔr tii bi. Baah gaa Tidindaan ki kii na, le bi di bi ŋa unjaal ponn ni, ke u li lik bi.

²⁴ Le bi bɔ dii Pisidia aatim ponn ni, ki ti ki fuu Pamfilia aapepel ni,

²⁵ le ki ti fuu Pega aatiŋ ni, ki tuk binib Yesu aabɔr, le ki buen Atalia aatiŋ ni.

²⁶ Baah ti fuu nima na, le bi koo buŋɔb ni, ki puur nnyusakpem ki gir buen Antiok aatiŋ ni, kitiŋ ki bi nan nyan ni ki ni na. Baah nan ban bi nyan kitiŋ ngbaan ponn ni na, Yesu aanib nan mee Uwumbɔr tii bi, ki di bi ŋa unjaal ni, ke u ter bi waat-uln ponn ni. Baah ti tun lituln ngbaan doo na, le bi ki gir ni nima.

²⁷ Baah fuu ni na, le bi yin Yesu aanib ke bi kuun ni, le ki tuk bi tiwan nimɔk Uwumbɔr cha bi ŋa na, ki tuk bi waah ŋa pu ki tii binib bi kaa ye Juu

yaab na nsan ke bi gaa Yesu ki kii na.

²⁸ Pɔɔl ni Banabas nan ti bi nima, Yesu aadidiliib chee, ki yunn.

15

Baah kuun Jerusalem ponn ni pu na

¹ Tɔ, bijab bibaa nan nyan ni Judea aatiŋ ni, ki dan Antiok aatiŋ ni, le ki nan tuk Yesu aanib ke bi yaa kaa gii ŋichakpan, Moses aakaal aah mɔk pu na kan, baan ŋmar.

² Le bijab ngbaan kpak Banabas ni Pɔɔl kinikpapak sakpen tibɔr ngbaan pu. Nima pu na, bi mɔmɔk nan kii ke bi ga tun Pɔɔl ni Banabas ni binib bibaa aan bi buen Jerusalem, ki ti baa Yesu aakpambalb ni Yesu aanib aaninkpiib bi bi nima na, ki lik.

³ Yesu aanib nan ter bi, le bi gor ki buen. Baah cha na, le bi bɔ dii Fonisia aatim ni, ni Samaria aatim ni, ke bi ti mann Yesu aanib, ki tuk bi ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu gaa Yesu ki kii. Le ni tii bi mɔmɔk mpopiin sakpen.

⁴ Le Pɔɔl ni Banabas ti fuu Jerusalem. Baah ti fuu nima na, le Yesu aanib ni baaninkpiib ni Yesu aakpambalb doon bi ni mpopiin. Le Pɔɔl ni Banabas tuk bi tiwan nimɔk Uwumbɔr cha bi ŋa na, ki tuk bi waah ter bi pu na.

⁵ Le Farisii yaab bibaa, bi dii Yesu na, fii sil, le ki len ke binib bi kaa ye Juu yaab na yaa dii Yesu kan, ni ŋan ke bi gii ŋichakpan, ki kii Moses aakaal.

6 Le Yesu aakpambalb ni Yesu aanib aaninkpiib kuun tɔb chee, ke bi kpokl tibɔr ngbaan.

7 Baah kpokl ki ti yunn na, le Piita fii sil ki bui ke, “Nnaabitiib, ni nyi ke n-yoonn mu jer na Uwumbɔr nan lee mi ni ponn ni, ke m buen binib bi kaa ye Juu yaab na chee, ki ti tuk bi tibɔnyaan ngbaan, aan bi n̄un ki gaa Yesu ki kii.

8 Uwumbɔr u nyi binib mɔmɔk aasui ni aah bi pu na nan di Waafuur Nyaan tii binib bi kaa ye Juu yaab na, ke waah tii timi pu na.

9 Waah n̄a kina na, u mɔk ke u pak binib bi kaa ye Juu yaab na mu. Waa yakr timi. U po dak ke binib mɔmɔk ye tiwanbaan la. Baah gaa u ki kii na, le u finn bisui ni titunwanbir.

10 Nima pu na, ba pu ni muk bi, ki tɔn̄ni Uwumbɔr? Timi ni tiyaajatiib aah nan ban ti dii Moses aakaal na, ni nan pɔɔ ti chee. Taa n̄maa dii. Ni bi ke lituln li nyuun na la. Ba pu ni ban ke Yesu aadidiliib ngbaan dii kina?

11 Binib bi kaa ye Juu yaab na yaa gaa Tidindaan Yesu ki kii kan, waanimbaasaln pu le u ga gaa bi lii. Kina le u ga gaa ti mu lii.”

12 Piita aah len kina na, le bi mɔmɔk n̄min, ki pel Banabas ni Pɔɔl aah len pu na. Le bi tuk bi Uwumbɔr aah n̄a pu ki cha bi tun lijinjiir aatun binib bi kaa ye Juu yaab na aakaasisik ni na.

13 Banabas ni Pɔɔl aah len ti doo na, le Jems bui ke,

“Nnaabitiib, li pel man.

14 Dandana wee, Simonn Piita tuk timi Uwumbɔr aah n̄a pu njan na, ki mɔk ke utafal bi binib bi kaa ye Juu yaab na ni, ki lee bi ponn ni binib bibaa, ke bi li ye waanib.

15 Uwumbɔr aabɔnabtiib nan len ke u ga n̄a kina. Ni n̄mee Uwumbɔr Aagban̄ ponn ni ke

16 ‘Uwumbɔr len ke: Ubɔr David aanaan aah lir na,

m ga gir ni aan ki nan fiin waanaan ngbaan.

M ga n̄a mu nnaanpɔm, ki cha mu sil mbamɔm.

17 Nima pu na, binib bi gur na ga li ban min Uwumbɔr.

N̄inibol n̄imɔk ye maanib na ga li ban mi.

18 Uwumbɔr le len kina.

N-yaayoonn na ki joo cha, u nan tuk binib tibɔr timina.’”*

19 Jems nan ki bui ke, “M dak ke ti taa ki muk binib bi kaa ye Juu yaab ki kpeln baabimbin ki dii Uwumbɔr aasan na.

20 Cha ti n̄mee kigban̄ tii bi, ki tuk bi ke bi taa ki n̄mɔ kitorok aanann, ki taa ki gɔr kidagook, ki taa ki n̄mɔ tiwan ni bi tab ku ni na, ki taa ki n̄mɔ nsin.

21 Tiyaajatiib yoonn ki di nan saa din, bi tuk binib Moses aakaal n̄tim mɔmɔk ponn ni. Likpaakool daal mɔmɔk bi po karni Moses aakaal mmeen aadir ni.”

Baah n̄mee kigban̄ ngbaan pu na

* 15:18 : Lik Amos 9.11-12.

22 Jems aah len ti doo na, le Yesu aakpambalb, ni Yesu aanib məmək, ni baaninkpiib kpokl ke bi ga nya bi ponn ni bijab bibaa, ki di kpee Pəəl ni Banabas pu, ki tun bi Antiok aatiŋ ni, bi ti di kigbaŋ ngbaan tii bi. Le bi nyan bijab bilee. Bi yin ubaa ke Judas Basabas, ki yin uken ke Sailas. Bijab bilee ngbaan nan ye biyidam le Yesu aanib ponn ni.

23 Le bi ηmee kigbaŋ ki di tun bi, bi di buen ti tii binib bi kaa ye Juu yaab na. Bi ηmee ke:

“Tinaabitiib bi kaa ye Juu yaab ki bi Antiok aatiŋ ni, ni Siria aatiŋ ni, ni Silisia aatiŋ ni na, ti dooni nimi. Timi Yesu aakpambalb, ni Yesu aanib aaninkpiib dooni nimi.

24 Ti ηun ke bijab bibaa nyan ti ponn ni, ki dan ni chee, ki ti tuk nimi tibər ti muk nimi ki ηa nimi ilandak na. Taa nan tuk bi ke bi tuk nimi kina.

25 Nima pu na, ti kuun təb ki kpaan kiməbaan, ki nyan ti ponn ni bijab bilee, ke ti tun ni bi ni chee. Bi ni tijətiib Banabas ni Pəəl, bi ti gee bi na, le ti ga tun ni bi ni chee.

26 Banabas ni Pəəl nan di baaməfal paan talmaa Tidindaan Yesu Kristo pu.

27 Bijab bi ti nyan bi na le ye Judas ni Sailas. Bi mu ga tuk nimi tibər ngbaan aah ηmee pu na.

28 Ti ni Uwumbər Aafuur Nyaan kpaan kiməbaan, kaa ban ti di nkaal mu pəə na kpee nimi.

29 Ni ηan ke ni taa ki ηmə kitorok aanann, ki taa ki ηmə nsin, ki taa ki ηmə tiwan ni bi tab ku ni na, ki taa ki gər kidagook. Ni yaa kii kina kan, nima le ηan. Uwumbər ter nimi.”

30 Le bi di kigbaŋ ngbaan tii Banabas mam, ke bi di buen Antiok aatiŋ ni. Baah ti fuu nima na, bi nan kuun ni Yesu aanib məmək, ki di kigbaŋ ngbaan tii bi.

31 Baah karn kigbaŋ ngbaan ponn ni na, le ni ηa bi mpopiin. Ni nan ye tibər ti pəək bitaakpab na la.

32 Le Judas ni Sailas, bi ye Uwumbər aabənabtiib na, tuk bi Uwumbər aabər pam ki pəək bitaakpab, ki ter bi, bi li dii mbaməm.

33 Bi nan yunn nima siib. Baah nan yunn nima siib na, le bi chəi bi, ki gir buen Yesu aakpambalb chee. [

34 Sailas ma nan gaar Antiok aatiŋ ni.]

35 Pəəl ni Banabas nan ti bi Antiok aatiŋ ni, ni yunn siib. Le bi ni binib pam tuk binib Tidindaan aabənyaan, ki mək bi baah ga dii u mbaməm pu na.

Pəəl ni Banabas aah yakr təb chee pu na

36 Naah yunn siib na, le Pəəl bui Banabas, “Cha ti gir buen taah nan tuk binib Tidindaan aabər ntim mu məmək ni na, ki ti mann Yesu aanib ki lik ke bi joo Yesu aabər kinye?”

37 Le Banabas ban ke Jənn Mak dii bi.

38 Le Pəəl aa kii; ba pu? baah nan bi Pamfilia aatiŋ ni na, Jənn Mak nan labr kun ki

cha bi, kaa ki ter bi lituln na ponn ni. Nima pu na, Pɔɔl aa nan kii ke u ki dii bi.

³⁹ Le Pɔɔl ni Banabas kpak kinikpakpak ki yakr tɔb chee, kaa ki dii tɔb. Le Banabas ni Jɔnn Mak koo bunɔb ni, ki buen lidikl libaa pu, bi yin li ke Saiprus.

⁴⁰ Le Pɔɔl nyan Sailas ke u dii u. Le Yesu aanib mee Uwumbɔr tii bi, ki di bi ɲa Uwumbɔr aanaal ni, u ter bi. Le bi buen,

⁴¹ ki bɔ dii Siria aatim ni, ni Silisia aatim ni, ki pɔɔk Yesu aanib aataakpab, ki toor tuk bi Uwumbɔr aaliin.

16

Timoti aah dii Pɔɔl ni Sailas pu na

¹ Pɔɔl mam nan ti fuu Debe aatiɲ ni, ni Listra aatiɲ ni. Le Yesu aadidiir ubaa nan bi nima. Bi yin u ke Timoti. Una nan ye Juu yaab aabo la, ki mu gaa Yesu ki kii. Ute nan ye Griik aanii la.

² Yesu aanib bimɔk bi Listra aatiɲ ni, ni Ikonium aatiɲ ni na mɔmɔk nan pak Timoti.

³ Le Pɔɔl ban ke Timoti li dii u. Juu yaab bimɔk bi nima na nan nyi ke Timoti aate ye Griik aanii la. Nima pu na, Pɔɔl nan gii Timoti aachak-paln ke Juu yaab aah geei pu na, le ki cha u dii bi.

⁴ Le bi bɔ dii ntim ngbaan ponn ni, ki mann Yesu aanib. Pɔɔl mam aah nan bi Jerusalem ni na, le Yesu aakpambalb, ni Yesu aanib aaninkpiib bi nan bi nima na nan kpokl, binib bi kaa ye Juu yaab ki dii Yesu na aah ga ɲa pu na. Le Pɔɔl tuk bi baah nan

kpokl ki len pu na, ke bi kii kina.

⁵ Nima pu na, Yesu aanib aataakpab nan pɔɔk waasan ni. Idaa mɔmɔk le binib biken mu gaal u ki kii, ki kpae waanib pu.

Pɔɔl aah dan tidan Troas aatiɲ ni pu na

⁶ Uwumbɔr Aafuur Nyaan aa nan kii ke Pɔɔl mam buen Asia aatiɲ ni ki ti tuk binib Yesu aabɔr. Le bi bɔ dii Frijia aatim ni, ni Galasia aatim ni,

⁷ ki ti fuu Misia aatiɲ mɔk, ki ban bi buen Bitinia aatim ni. Le Yesu Aafuur Nyaan aa kii.

⁸ Le bi bɔ dii Misia aatim ni, ki ti fuu Troas aatiɲ ni.

⁹ Kinyeek ngbaan le Pɔɔl dan tidan ki kan Masedonia aatiɲ aanii ubaa si u chee ki ganɲi u ke u dan Masedonia aatim ni ki nan ter bi.

¹⁰ Pɔɔl aah dan tidan ngbaan kina na, le min Luk ni Pɔɔl mam gor ke ti buen Masedonia aatim ni. Ti nan bee ke Uwumbɔr le yin timi ke ti buen ki ti tuk kitiɲ ngbaan aanib tibɔnyaan na.

Upii Lidia aah gaa Yesu ki kii pu na

¹¹ Ti nan koo bunɔb, Troas aatiɲ ni, ki puur nnyusakpem na ki ti jer lidikl libaa, bi yin li ke Samotres. Naah woln kitaak na, le ti fuu Neapolis aatiɲ ni.

¹² Le ti nyan bunɔb ni, ki chuun kitiɲ ki ti fuu Filipi aatiɲ ni. Ki ye Masedonia aatiɲ kibaa, ki ye kitisakpen. Rom yaab nan bi nima, ki joo kitiɲ ngbaan. Ti nan bi kitiɲ

ngbaan ponn ni, ki pii iwiin ilee.

¹³ Juu yaab aakpaakool daal, le ti nyan kitin ngbaan ponn ni, ki buen limool aagbaan. Ti nan dak ke likpaakool daal mómək Juu yaab kuuni nima ke bi mee Uwumbər. Le ti kan bipiib kuun nima. Le ti kal ki tuk bi Uwumbər aaliin.

¹⁴ Upii ubaa nan bi nima ki nyan taah len pu na. Bi nan yin u ke Lidia. U nan ye Tiataira aatin aapii la, ki chuun kooħ nitanayaan aakeken ni kpa ki-daak na. U nan ye upii u pak Uwumbər na la. Le Tidindaan piir usui ke u pel mbaməm, ki gaa Pool aah len pu na.

¹⁵ Le bi muin u ni waachiln ni aanib nnyun ni. Le u tuk timi, “Ni yaa dak ke m sil gaa Tidindaan ki kii kan, ni dan nan mann mi, ki li bi ndo.” Le u ganj timi, le ti buen.

Baah di Pool mam na kiyondiik ni pu na

¹⁶ Ti nan ki buen baah mee Uwumbər nin chee na. Taah cha na, le usapoon ubaa ton timi nsan ni. U nan ye un-aagbiibo la. Bininkpiib nan dii u, ki cha u tuk binib tiwan ni choo ki ga nan na aabər. Waah nani kina na, le u kan njimombil pam ki tii udindatiib.

¹⁷ Le u paan ni ti ni Pool aapuwəb, ki tar ke, “Bijab bimina le ye Uwumbər u kaa kpa nyan aato na aanaagbiib. Bi tuk nimi naah ga na pu ki nmar na.”

¹⁸ Usapoon ngbaan nan nani kina iwiin mómək. Waah nani

kina na, le Pool gee linjuul, ki fenn lik u, ki tuk bininkpiib bi dii u na, “M tuk nimi Yesu Kristo aayimbil pu, nya u ni man.” Libuul ngbaan ni le bininkpiib ngbaan nyan u ni.

¹⁹ To, bininkpiib ngbaan aah nyan u ni na, le udindatiib gee linjuul. Bi bee ke waan ki kan njimombil tii bi. Le bi chuu Pool ni Sailas ki dar bi mpoon, ki di buen kitin ngbaan aabəjirb aanimbiin ni,

²⁰ ki ti len ke, “Bijab bimina ye Juu yaab, ki muk do aanib,

²¹ ki tuk bi nkaal mubaa. Taah ye Rom yaab na, naa nan ke ti gaa nkaal mue ki dii mu.”

²² Baah len kina na, le kini-paak ngbaan mu gee linjuul Pool ni Sailas pu.

Le bibəjirb ngbaan chuu peer baawan, ki tuk baatum ke bi di njidabil gbaa bi.

²³ Le bi gbaa bi pam, ki tur bi ti na kiyondiik ni, ki tuk kiyondiik aaninkpel ke u li kii bi mbaməm.

²⁴ Baah tuk u kina na, le u tur bi na ponn ni aadiik ni, kiyondiik ni, ki baa bi njibaa.

²⁵ Kinyetaasiik le Pool ni Sailas bi mee Uwumbər, ki gaa ilahn ki pak u. Le binaagbiib biken ka pel.

²⁶ Libuul ngbaan ni le kitin den sakpen, ki cha kiyondiik aadinyikl mu den. Libuul ngbaan ni le kiyondiik aajaalen mam mómək chuu piir. Le binaagbiib mómək aakululn chuu gbiln lir.

²⁷ Le kiyondiik aaninkpel finn, ki kan ke jaalen mam mómək piir a. U nan dak ke

binaagbiib məmək nyan a. Le u yoor waajaak aajuk ke u ku ubaa.

²⁸ Le Pɔɔl teen ke, “Taa ku aabaa. Ti məmək bi do.”

²⁹ Le kiyondiik aaninkpel teen ke, “Li joo ni karyaa,” ki san koo ni, le ki nan gbaan Pɔɔl ni Sailas aanimbiin ni, le uwon gbaa.

³⁰ Le u nyan bi lipaal, ki baa bi, “Ndindatiib, m ga ɲa kinye aan ki ɲmar?”

³¹ Le bi bui u, “Aa yaa gaa Tidindaan Yesu ki kii kan, aa ga ɲmar, le saachiln ponn ni aanib mu ga ɲmar.”

³² Le bi tuk u ni waachiln ni aanib məmək Tidindaan aabɔr.

³³ N-yoonn ngbaan le u di nnyun char baabuun ngbaan, baah fe gbaa lakr bi pu na. Le bi muin u ni waachiln ni aanib məmək nnyun ni.

³⁴ Le u di Pɔɔl ni Sailas buen waadichal ni, ki ti tii bi tijikaar ke bi ji. U ni waachiln ni aanib aah nan gaa Uwumbɔr ki kii na, ni ɲa bi mpopiin pam.

³⁵ Naah woln kitaak na, le bibɔjirb ngbaan tun baatutum ke bi buen ti tuk kiyondiik ni aaninkpel ke u di bijab na lii aan bi li cha.

³⁶ Le kiyondiik aaninkpel tuk Pɔɔl, “Bibɔjirb ngbaan len ke m di aa ni Sailas lii, ni li cha. Ni nya suuna ki li cha.”

³⁷ Le Pɔɔl aa kii kina. U nan bui bitutum ngbaan, “Bibɔjirb ngbaan aah ɲa pu na, naa ɲan. Timi tibaa mu po ye Rom yaab la. Baa jin timi tibɔr, kaa kan timi aataani, le ki gbaa timi binib aanimbiil

ni, ki di timi lan kiyondiik ni. Baah ɲa timi Rom yaab kina na, naa ɲan. Dandana wee, bi ban ke ti li cha, ubaa taa li nyi. Taan kii kina. Cha bibɔjirb ngbaan bibaa dan nan nyan timi.”

³⁸ Le bitutum ngbaan buen ti tuk bibɔjirb ngbaan Pɔɔl aah len pu na. Baah ɲun ke Pɔɔl ni Sailas ye Rom yaab na, le ijawaan chuu bi.

³⁹ Le bi buen Pɔɔl ni Sailas chee ki ti sɔɲ bisui, ki nyan bi kiyondiik ni, le ki gan bi ke bi nya kitin ngbaan ni.

⁴⁰ Le Pɔɔl ni Sailas siir nima chee, ki buen Lidia aadichal ni, ki ti doon Yesu aanib, ki len bi chee ki pɔɔk bitaakpab, le ki nin siir nima.

17

Binib aah ɲma tijar Tesalonika aatin ni pu na

¹ Baah siir nima na, le bi bɔ dii Amfipolis aatin ni, ni Apolonia aatin ni, le ki ti fuu Tesalonika aatin ni. Juu yaab aameen aadiik nan bi nima.

² Le Pɔɔl ti koo mmeen aadiik ngbaan ni, waah ti ɲani pu ɲikpaakoo məmək na. U nan di ɲikpaakoo ɲitaa le tuk bi Uwumbɔr Aagban aah len pu na aatataa,

³ ki mək bi ke ni ye Kristo u gaa binib lii na aabɔr, ke Uwumbɔr Aagban len ke see Kristo na jin falaa, ki kpo, ki fikr nkun ni, le ki len ke waah tuk bi Yesu u aabɔr na, uma le ye Kristo ngbaan.

⁴ Le Juu yaab bibaa, ni Griik yaab bi pak Uwumbɔr na ponn ni pam, ni bipiib bi ye mpɔɔndam na kii tii Pɔɔl

aah len pu na, ki kpaan u ni Sailas chee.

⁵ Le Juu yaab bi kaa kii tii u na nan kpa lipiipoln u pu, ki kuun ni binib bi kaa ŋan, kaa bi tibər tibaa ni na, ki cha kitinŋ ngbaan aanib məmək gee liŋuul, ki kpa kifuuuk, ki ŋma tijar, le ki buen uja u bi yin u ke Jasonn na do, ki ban bi koo ni. Le waa kii. Le bi koo mpɔɔn, ki ti bi ban Pɔɔl ni Sailas, ke bi nyan bi buen kinipaak ngbaan chee,

⁶ le kaa kan bi. Baah kaa kan bi na, le bi chuu Jasonn ni Yesu aanib bibaa mpɔɔn, ki di buen kitinŋ ngbaan aaninkpiib chee, le ki ti teen ke, “Pɔɔl mam bi muk binib ntim məmək ponn ni na dan do mu,

⁷ le Jasonn cha bi bi udo. Bi bii Ubər kpaan Siisa aakaal məmək ki len ke ubər uken bi, bi yin u ke Yesu.”

⁸ Juu yaab aah len kina na, le kinipaak, ni kitinŋ ngbaan aaninkpiib gee liŋuul Pɔɔl ni Sailas pu.

⁹ Le bi cha Jasonn mam pan ŋimobil ke bi di bi lii. Le bi pan, le bi di bi lii.

Berea aatinŋ aanib aah gaa Yesu aabər pu na

¹⁰ Kinyeek ngbaan le Yesu aanib cha Pɔɔl ni Sailas siir buen Berea aatinŋ ni. Baah ti fuu na, le bi buen Juu yaab aameen aadiik ni.

¹¹ Le binib bi bi nima na pel Pɔɔl aah len pu na. Binib

ngbaan ye binib ki jer Tesalonika aatinŋ ni yaab. Le binibil man Pɔɔl aah len pu na pu. Idaa məmək bi nan kpar Uwumbər Aagbaŋ ponn ni, ki karni ke bi lik ke ti gbii aan taa gbii.

¹² Nima pu na, bi ponn ni pam nangaa Yesu ki kii. Griik yaab bi nan ye bininyuum na, bijab ni bipiib, mu gaa u ki kii ki wiir.

¹³ Le Juu yaab bi bi Tesalonika aatinŋ ni na ŋun ke Pɔɔl bi Berea aatinŋ ni ki bi tuk binib Uwumbər aabər. Le bi mu buen nima ki ti cha kinipaak na ŋma tijar Pɔɔl pu.

¹⁴ Libuul ngbaan ni, le Yesu aanib cha Pɔɔl siir buen ki dii nsan mu cha nnyusakpem aagbaan na. Sailas ni Timoti ma nan bee Berea aatinŋ ni.

¹⁵ Le Yesu aanib bi cheen Pɔɔl na nan cheen u ti saa Atens aatinŋ ni. Le Pɔɔl tuk bi ke bi ti tuk Sailas ni Timoti ke bi chuun mala ki dan u chee. Waah tuk bi kina na, le binib bi cheen u na gir buen Berea aatinŋ ni.

Pɔɔl aah moon Yesu aabər Atens aatinŋ ni pu na

¹⁶ Le Pɔɔl ti bi Atens aatinŋ ni, ki ka kii Sailas ni Timoti. Waah bi nima na, le u kan ŋiwaa pam kitinŋ ngbaan ponn ni. Le ni bii usui sakpen.

¹⁷ Likpaakool daal le u koo mmeen aadiik ni, ki tuk Juu yaab, ni binib bi pak Uwumbər na Yesu aabər. Le bi gbaa tɔb chee tibər ngbaan. Idaa məmək u nan chaa kinyanŋ ni, ki ti tuk binib bi bi

* **17:18** : Epikurus yaab nan ye binib bi dii Griik aalandaan ubaa aaməkm na la. Uma le nan mək ke mpopiin ye liməfal aawanyaan kpaan la.

nima na Yesu aabər. Le u ni bi gbaa tɔb chee tibər ngbaan.

¹⁸ Binib bibaa mu nan bi kitinj ngbaan ponn ni. Bi yin bibaa ke Epikurus* aanib, ki yin bibaa mu ke Stoik† aanib. Baah ηun Pɔɔl aah len pu na, le bibaa baa tɔb, “Ulam-bidaan ngbaan len kinye?”

Le bibaa mu bui ke bi dak ke u len ηiwaa yayan ηibaa aabər la. Pɔɔl ma nan bi len Yesu aabənyaan, ke u fikr nkun ni.

¹⁹ Bi nan yin kitinj ngbaan aaninkpiib ke Areopagus‡ aanib. Le bi di Pɔɔl buen bininkpiib ngbaan chee, le ki ti bui u ke waah tuk binib tibəchann ti na, bi ban ke u tuk bi mu, bi bee,

²⁰ ke waah len pu na, ni gar bi, bi ban ke u tuk bi mu taatataa.

²¹ Atens aatinj aanib, ni bicham bi nan bi nima na, nan gee ke bi li kuun ni ki gbaa tɔb chee tibəchann n-yoonn məmək. Nima pu le bi ban bi ηun Pɔɔl yaar mu.

²² Le Pɔɔl sil bikaasisik ni, ki len ke, “Atens aatinj aanib, m bee ke nitafal bi ηiwaa aabər ni pam.

²³ M chuun nimi aatinj ponn ni ki kan naah dooni ηiwaa pu na, le ki kan bi nan ηmee ηηmeen naah toor kitork nin chee na. Bi ηmee ke, ‘Taah kaa nyi Uwumbər u na.’ Ni dooni Uwumbər, ki mu aa nyi u. Waabər le m ban m tuk nimi dandana wee.

²⁴ Uwumbər nan naan dulnyaa wee, ni tiwan nimək bi ni ponn ni na. Uma le ye paacham ni taab Aadindaan. Waa bi liwaal aadiik ni.

²⁵ Uma ubaa le tii binib məmək liməfal, ni libuln li ti fuur na, ni tiwan məmək. Waah ban pu na, u kpa. Unii yaa tun lituln tii uma Uwumbər kan, naa kpaee Uwumbər nibaa.

²⁶ Njan u nan naan uja ubaa, uma le ye ηinibol məmək aayaaja. Uma Uwumbər le cha ηinibol məmək bi dulnyaa wee məmək ponn ni. U nan siin n-yoonn mu binib məmək ga li bi na, ki siin nin chee bi məmək ga li bi na.

²⁷ Waah nan naan binib na, u ban ke bi li ban u. U dak ke nibaakan bi ga baa ki ban u, ki kan u. Waa daa unii ubaa chee. U po mal timi la.

²⁸ Uma pu le ti fu, ki chuun, ki bi. N-yaayoonn na, nimi aalankpalb bibaa nan len ke, ‘Ti ye Uwumbər aabim la.’ Baah len pu na, ti gbii.

²⁹ Taah ye Uwumbər aabim na, taa cha ti li dak ke Uwumbər aabimbin bi ke ηiwaa na. ηiwaa po ye ηitakpal le bi kpil ηi, bee salmaa, bee tikunabr le bi di mɔɔ ηi.

³⁰ Binib aah kaa nan kee nyi Uwumbər aasan buyoonn na, waa nan gar baah ηani pu na. Dandana wee le u len ke u ban ke binib bimək bi dulnyaa wee məmək ponn ni

† 17:18 : Stoik aanib nan dii Griik yaab aalandaan u nan bi n-yaayoonn na aamək na la. U nan mək ke aa yaa ban mpopiin kan, aatafal taa li bi mmɔɔn, ni iween ni. ‡ 17:19 : Areopagus ye ligongoln libaa, le ki bi Atens aatinj ni. Nima chee le kitinj ngbaan ni aaninkpiib nan kaa ki ηani baakuun. Kina pu na, bi nan yin bininkpiib ngbaan ke Areopagus aanib la.

na kpeln baabimbin ki dii waasan.

³¹ Ba pu? u siin nwiin bundaln u ga ji binib məmək tibər na, ki ti saa baah ŋa ki ŋeer pu na. U nyan uja u ga ji binib tibər na. U nan fikr uja ngbaan nkun ni, nima le ye liməkl tii binib məmək.”

³² Binib ngbaan aah ŋun Pɔɔl len ke Uwumbər fikr unii nkun ni na, le bibaa ŋani u mbənyun. Le bibaa mu len ke bi ban bi ki ŋun tibər ngbaan.

³³ Le Pɔɔl siir nima ki buen.

³⁴ Le bijab bibaa gaa Yesu ki kii, ki kpaan Pɔɔl chee. Bi yin ubaa ke Dionisius, u nan ye Areopagus aanii ubaa na. Uken mu nan ye upii u bi yin u ke Damaris na. Binib biken mu nan gaa Yesu ki kii.

18

Pɔɔl aah moon Yesu aabər Korint aatiŋ ni pu na

¹ Pɔɔl nan siir Atens aatiŋ ni, ki di buen Korint aatiŋ ni.

² Waah bi nima na, le u kan Juu yaab aaja ubaa, bi yin u ke Akuila. Bi nan ma u Pontus aatiŋ ni la. Bi yin upuu ke Prisila. Bi nan bi Itali aatisakpeŋ Rom ni. Le Ubər kpaan Klədius nan siin nkaal ke Juu yaab məmək nya Rom aatiŋ ponn ni. Nima pu le Akuila ni Prisila nan nyan nima, ki dan Korint aatiŋ ni. Bi nan fuu ni naa yunn, le Pɔɔl nan ti kan bi.

³ Uja ngbaan ni upuu nan jab igban le ki gaal ŋiboo. Baatuln le nan bi na. Pɔɔl aatuln ni baatuln kpaal la. Nima pu le u nan ti bi bido. Le bi tun lituln ngbaan tɔb chee.

⁴ Likpaakool daal məmək kan, Pɔɔl nan chaa mmeen aadiik ni. Juu yaab ni Griik yaab mu nan bi nima. Le u ni bi gbaa tɔb chee Yesu aabər. Le u pɔɔni ubaa ki ban ke bi gaa Yesu ki kii.

⁵ Sailas ni Timoti nan nyan ni Masedonia aatim ni, ki fuu ni Pɔɔl chee. Baah fuu ni na, le Pɔɔl mooni Yesu aabər lini-maln, kaa ki tun lituln liken. U nan ŋeer tuk Juu yaab ke Yesu le ye Kristo u gaa binib lii na.

⁶ Le bi kpak u kinikpak-pak, ki seei u. Baah ŋa kina na, le Pɔɔl chuu waakekeln gbuk ki nyan kitangbaak, ni ye nsurm le ki tii bi, le ki bui bi, “Ni yaa kaa ŋmar kan, nimi aasin ga li bi nimi nibaa aanaal ni la, naa ye maataani. M ga di cha nimi, ki tuk binib bi kaa ye Juu yaab na le Yesu aabər.”

⁷ Le u siir cha bi, ki buen unii ubaa do, bi yin u ke Titius Justus, u nan ye unii u pak Uwumbər na. Udo ni mmeen aadiik si gbək tɔb la.

⁸ Mmeen aadiik aaninkpel u bi yin u ke Krispus na, ni waachiln ni aanib məmək gaa Tidindaan ki kii. Le Korint aatiŋ aanib pam mu ŋun Yesu aabər, ki gaa u ki kii. Le bi muin bi nnyun ni.

⁹ Kinyeek kibaa daal, le Pɔɔl dan tidan, le Tidindaan bui u, “Taa ki san ijawaan. Aa li beenin tuk binib tibənyaan ngbaan. Taa di cha.

¹⁰ M bi aa chee. Ubaa aan ŋmaa ŋa si nibaa. Kitiŋ kee ponn ni, binib pam ye maanib la.”

11 Kina pu na, Pɔɔl nan bi nima ki ti saa libiln libaa ni ligeln, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr.

12 Korint aatiŋ nan bi Akaya aapepel ni la. Akaya ngbaan mɔmɔk aaninkpel nan ye uja u bi yin u ke Galio na. Waayoonn ngbaan le Juu yaab kuun ki nan chuu Pɔɔl, ki di u buen uma Galio aanimbiin ni,

13 ki len ke Pɔɔl tuk bi baah ga ŋa pu ki doon Uwumbɔr na, kaa tuk bi mbamɔm, ke u bii baatiŋ aakaal la.

14 Pɔɔl aah ban ke u len na, le Galio tuk Juu yaab, “U yaa ba ŋa bakaa ni kinimbɔŋ kibaa kan, m ba ga ji u tibɔr. U mu aa ŋa nibaa.

15 Nimi Juu yaab, ni kpak tɔb iliin pu, ni binib aabɔr pu, ni nimi aakaal pu la. Ni bi ni chee la, naa ye maabɔr. Maan ji tibɔr ngbaan.”

16 Le u jenn nyan bi bibɔjirb aadiik ni.

17 Le bi mɔmɔk chuu mmeen aadiik aaninkpel u bi yin u ke Sosenes na, le ki gbaa u libɔjil aadiik chee. Le Galio aatafal aa nan bi ni ponn ni.

Pɔɔl mam aah gir buen Antiok aatiŋ ni pu na

18 Pɔɔl nan bi Korint aatiŋ ni ki yunn. Waah bi nima ki yunn na, le u chɔi Yesu aanib. Le u ni Prisila ni Akuila buen Senkrea aatiŋ ni. Pɔɔl aah ti bi nima na, le u kuu uyikpir lii. Ni mɔk ke waah nan puu tipuur ti tii Uwumbɔr na le na. Le bi nan ti koo buŋɔb ni, ke bi puur nnyusakpem na ki buen Siria aatim ponn ni.

19 Le bi ti fuu Efesus aatiŋ ni, ki nyan buŋɔb na ni. Le Pɔɔl buen mmeen aadiik ni. Le u ni Juu yaab ti gbaa tɔb chee Yesu aabɔr.

20 Le bi ban ke u yunn bi chee. Le waa kii,

21 le ki chɔi bi, ki tuk bi ke Uwumbɔr yaa kii kan, u ga ki gir ni bi chee. Le u ki labr ti koo buŋɔb ni, ki cha Prisila ni Akuila nima, ki buen, ki ti fuu Siisarea aatiŋ ni.

22 Waah ti fuu nima na, le u nyan buŋɔb na ni, ki buen Jerusalem, ki ti doon Yesu aanib bi nan bi nima na, le ki nyan buen Antiok aatiŋ ni,

23 ki ti yunn nima siib, le ki bɔ dii Galasia aatim ni, ni Frijia aatim ni, ki mann Yesu aanib, ki pɔɔk bitaakpab.

Uja u bi yin u ke Apolos na aabɔr

24 Juu yaab aanii ubaa nan bi, bi yin u ke Apolos. Bi nan ma u Aleksandria aatiŋ ni la. Le u dan Efesus aatiŋ ni. U nan ye unii u nyi tibɔr aalem na, ki nyi tibɔr ti ŋmee Uwumbɔr Aagban ni na mbamɔm.

25 Binib nan tuk u Tidindaan Yesu aasan aabɔr, le unimbil man tibɔr ngbaan pu. U nan len binib chee, ki tuk bi Yesu aabɔr mbamɔm. U mu aa nyi Yesu aah gbiini binib Uwumbɔr Aafuur Nyaan pu na. U po nyi Jɔnn aah nan muini binib nnyun ni pu na la.

26 Le Apolos koo mmeen aadiik ni, ki tuk binib Yesu aabɔr ni lipobil. Le Prisila ni Akuila ŋun waah tuk bi pu na. Baah ŋun na, le bi

di u di buen bido, ki ti toor tuk u Uwumbər aasan aabər mbaməm.

²⁷⁻²⁸ Tə, Apolos nan ban ke u buen Akaya aatim ni. Le Yesu aanib bi bi Efesus aatiŋ ni na ter u, ke u buen, le ki ŋmee kigban tii u ke u ti tii Yesu aanib bi bi Akaya aatim ni na, ke bi chann u tichann. Waah ti fuu nima na, le Juu yaab bi bi nima na nan kpak u kinikpakpak. Le u len tibər nyan bi, ki mək bi binib aanibil ni ke Uwumbər Aagban len ke Yesu sil ye Kristo u gaa binib lii na. Apolos aah ŋa kina na, u nan ter binib bi kan Uwumbər aanimbaasaln ki gaa Yesu ki kii na.

19

Pəol aah moon Yesu aabər Efesus aatiŋ ni pu na

¹ N-yoonn mu Apolos nan laa bi Korint aatiŋ ni na, le Pəol bə dii ŋjoo aatiŋ ni, ki ti fuu Efesus aatiŋ ni. Waah ti fuu nima na, le u kan Yesu aanib bibaa.

² Le u baa bi, “Naah gaa Yesu ki kii na, ni gbii Uwumbər Aafuur Nyaan aa?”

Le bi bui u, “Taa kan, ki mu aa ŋun ke Uwumbər Aafuur Nyaan bi.”

³ Le Pəol baa bi, “Ni yaa ye kina kan, bi muin nimi nnyun ni kinye?”

Le bi bui u, “Bi muin timi nnyun ni ke Jənn aah nan ŋani pu na la.”

⁴ Le Pəol bui bi, “Jənn nan muin binib bi kpeln baabimbin na nnyun ni, ki tuk bi ke bi gaa unii u ga paan ni

upuwəb na ki kii. Uma le bi yin u ke Yesu.”

⁵ Pəol aah tuk bi kina na, le bi cha u muin bi nnyun ni, Tidindaan Yesu aayimbil pu.

⁶ Le u di unjaal paan bi pu. Le Uwumbər Aafuur Nyaan sunn ni bi pu. Le bi len iliin yayan, le ki nabr Uwumbər aah len pu na.

⁷ Bi ga nan li fuu bijab kipiik ni bilee.

⁸ Likpaakool məmək daal kan, Pəol nan chaa mmeen aadiik ni, ki ti saa ŋmal itaa, ki len binib chee ni lipobil, le ki tuk bi Uwumbər aanaan aabər. Le bi ni Pəol gbaa təb chee tibər ngbaan. Pəol nan pəoni ubaa ke u mək bi ke waah len ti na gbii.

⁹ Le bi ponn ni bibaa aatafal pəə. Baa kii tii waaliin, le ki len tibər ti kaa ŋan na Tidindaan aasan pu, kinipaak aanimbil ni. Kina pu le Pəol siir cha bi, ki di binib bi dii Yesu aasan na buen uja u bi yin u ke Tiranus na aadisakpeŋ ki ponn ni binib ŋmaa kuun ni na. Idaa məmək le u ni binib gbaa təb chee Yesu aabər nima.

¹⁰ U nan ŋani kina ki ti saa ŋibin ŋilee. Waah ŋa kina ŋibin ŋilee ngbaan pu na, le Asia aatiŋ aanib məmək, bi ye Juu yaab na, ni bi kaa ye Juu yaab na məmək ŋun Tidindaan aabər.

Skefa aajapətiib aabər

¹¹ Uwumbər nan cha Pəol tun lijnjiir aatun ki ti nyan. Binib aa nan kee kan kina.

¹² Le bi yoor Pəol aakeken-gen ŋi u joo per unibil wəb

na, ni n̄ikeken n̄i u joo biini unimbiin ni na, ki ti di paan bimum pu, ni tiyayaar aah joo bi na mu pu. Baah n̄ani kina na, libuul ngbaan ni le bi p̄ɔɔk.

13-14 Tɔ, Juu yaab aanii ubaa mu nan bi nima. Bi yin u ke Skefa. U nan ye Uwumbɔr aatotoorninkpel ubaa la, ki nan kpa jap̄ɔtiib bilole. Ujap̄ɔtiib nan chuun chaa n̄tim n̄tim ponn ni, ki nyani tiyayaar binib ni. Le bi ban ke bi di Tidindaan Yesu aayimbil nyan tiyayaar uja ubaa ni, le ki bui tiyayaar ngbaan, “M tuk nimi Yesu u P̄ɔɔl mooni waabɔr na aayimbil pu, nya li cha man.”

15 Le tiyayaar ngbaan bui bi, “M nyi Yesu, ki nyi P̄ɔɔl. Nimi ma kan, n̄ma ye nimi?”

16 Le uja u tiyayaar joo u na nan chuu bi, ki gbaa lakr bi, ki gaa baawanpeenkaan ki nyan bi. Le bi m̄ɔm̄ɔk san bi n̄meen ki nyan udo.

17 Le Efesus aati n̄ aanib bi ye Juu yaab na, ni bi kaa ye Juu yaab na m̄ɔm̄ɔk n̄un tibɔr ngbaan. Le ijawaan chuu bi m̄ɔm̄ɔk. Le bi nyun Tidindaan Yesu.

18-19 Le binib bi gaa Yesu ki kii na pam nan dan P̄ɔɔl chee, ki nan kpiir ki tuk u binib aanimbil ni, baah nan n̄ani inyɔk pu na. Bi ponn ni pam nan kpa inyɔk aagbann. Le bi di inyɔk aagbann ngbaan see mmii ni, binib m̄ɔm̄ɔk aanimbil ni. Le bi kahn inyɔk aagbann ngbaan aadaak, le ni ye iwiin n̄ichur piin̄mu aapal.

20 Le Tidindaan aaliin moo moon n̄ipepel m̄ɔm̄ɔk, ki moo

kan mp̄ɔɔn.

Binib aah n̄ma tijar Efesus aati n̄ ni pu na

21 Nee aapuwoɔb, le P̄ɔɔl nan ban ke u bɔ dii Masedonia aatim ni, ni Akaya aatim ni, ki nin buen Jerusalem. Le u n̄a nlandak ke u yaa buen Jerusalem aati n̄ ni kan, u ga ti buen Rom aati n̄ mu ni.

22 Le u nyan binib bi ter u na ponn ni bilee, bi yin ubaa ke Timoti, ki yin uken ke Erastus, le ki cha bi loln u pu nsan ki cha Masedonia aati n̄ ni. Uma P̄ɔɔl nan laa beenin bi Asia aati n̄ ni, ki yunn siib.

23 N-yoonn ngbaan, le Efesus aati n̄ aanib n̄ma tijar Tidindaan aasan pu.

24 Unii ubaa nan bi nima, bi yin u ke Demetrius. U nan di tikunabr le m̄ɔɔ n̄idichal waatiir n̄i bi ke liwaal li bi yin li ke Atemis na aadichal na, aan ki joo kooh binib pu. Le binib pam mu tun lituln ngbaan, ki kan tinyoor pam.

25 Le Demetrius kuun binib bim̄ɔk tun lituln ngbaan na, ki bui bi ke, “N̄jɔtiib, ni nyi ke timi aatuln kpa tinyoor pam.

26 P̄ɔɔl mu bi bii timi aatuln la. Ni kan aa? Ni n̄un waah len pu na. U len ke n̄iwaa n̄i binib m̄ɔɔ n̄i na aa ye nibaa. Binib bi bi Efesus aati n̄ ni do, ni Asia aapepel m̄ɔm̄ɔk ponn ni na pam pak waah len pu na, kaa ki dii n̄iwaa.

27 U yaa beenin n̄ani kina kan, u ga bii timi aatuln. Atemis, li ye liwaal sakpeln na aadichal ga bee fam. Atemis li Asia aatim aanib, ni dulnyaa ni aanib m̄ɔm̄ɔk

dooni li na, mu ga ŋa fam, kaan ki li bi tibər tibaa ni.”

²⁸ Binib ngbaan aah ŋun kina na, le bi gee liŋuul sakpen, ki tar ke, “Atemis li ye Efesus aatiŋ aanib aawaal na ye liwaal sakpeln la.”

²⁹ Le kitiŋ ngbaan aanib məmək kpa kifuuk ki ŋma tijar, le ki chuu Pɔɔl aajɔtiib bilee, Gayus ni Aristakus, ki di san mala buen binib aah kuuni nin chee na, mpaan sakpiin ni. Gayus ni Aristakus nan ye Masedonia aatiŋ aanib bilee bi dii Pɔɔl waasachuln ponn ni na la.

³⁰ Le Pɔɔl ubaa nan ban ke u buen kinipaak na aah kuun nin chee na, u ti len bi chee. Le Yesu aanib aa cha u buen.

³¹ Kitiŋ ngbaan aaninkpiib ponn ni bibaa nan ye Pɔɔl aajɔtiib la. Bi mu nan tun unii Pɔɔl chee ke u ti tuk u ke u taa buen kinipaak ngbaan aah kuun nin chee na.

³² Kinipaak ngbaan nan kpa kifuuk sakpen; bibaa nan tar ki len tibaa, bibaa mu nan tar ki len tiken. Baa nyi budabu pu bi kuun ni nima chee na.

³³ Le Juu yaab bi nan bi nima na nan nyan uja ubaa bi yin u ke Aleksanda, ke u sil kinipaak ngbaan aanimbiin ni. Nima pu na, binib bibaa mu nan dak ke ni ye uma Aleksanda aabər la. Le u yoor unjaal ki nyii bi pu, ki ban ke u tuk bi ke naa ye Juu yaab aabər.

³⁴ Kinipaak ngbaan aah bee ke u ye Juu yaab aanii na, le bi kpaan ki teen nfumbaa ke, “Atemis li ye Efesus aatiŋ

aanib aawaal na ye liwaal sakpeln la.” Bi nan tar kina ki ti saa tikur tilee.

³⁵ Le kitiŋ ngbaan aaninkpel ubaa dan nan nyii bi pu, ke bi di cha kifuuk. Baah di cha na, le u len ke, “Efesus yaab, binib məmək nyi ke nimi Efesus yaab lik Atemis ni laadichal pu la, ki nyi ke Atemis ye liwaal sakpeln li nyan ni kitaapaak ki sunn ni kitiŋ na.

³⁶ Ubaa aan ŋmaa nee ke taa gbii. Sɔŋ nisui man, ki taa tun lituln fam.

³⁷ Nimi le joo ni bijab ngbaan do chee na. Baa sun tiwan liwaal aadichal ponn ni, kaa sii timi aawaal.

³⁸ Demetrius mam ni unii ubaa yaa kpa tibər kan, bibɔjirb bi, libɔjil daal mu bi. Cha bi buen nima ki ti len.

³⁹ Nimi aaninkpiib mu yin binib ki kuun bi, ke bi nan ji tibər. Ni yaa kpa tibər kpee kan, bi ga len ti mu.

⁴⁰ Ni kpa kifuuk ki ŋma tijar din. Nibaakan, timi aatiŋ aaninkpiib ga ji timi tibər kifuuk ngbaan pu. Nibaa aa bi ni ponn ni, ni po kpa kifuuk fam la. Bi yaa baa timi kifuuk ngbaan pu kan, taa nyi taah ga len pu na.”

⁴¹ Waah len kina na, le u cha bi məmək siir.

20

Pɔɔl aah buen Masedonia ni Griis aapepel ni pu na

¹ Kifuuk ngbaan aah ti ŋmin na, le Pɔɔl yin Yesu aanib ke bi dan u chee, ki nan len bi chee tibər, ki pɔək bitaakpab,

ki chɔi bi, le ki buen Masedonia aatiŋ ni.

² Le u bɔ dii ntim mu bi nima na ni, ki mann Yesu aanib bi bi nima na, ki len bi chee tibɔr pam, ki pɔɔk bitaakpab, ki ti fuu Griis aatiŋ ni,

³ ki nan bi nima ki pii iŋmal itaa, le ki ban u koo buŋɔb ni, ki buen Siria aatiŋ ni. Le u ŋun ke Juu yaab kpokl ke u yaa koo buŋɔb na ni kan, bi ga ku u. Waah ŋun kina na, le waa buen, ki len ke u ga labr jer Masedonia aatim.

⁴ Le binib bibaa nan dii u. Binib bi nan dii u na aayimbil nan ye Sopata, u nan ye Berea aatiŋ aanii, ki nan ye Pirus aajapɔɔn na; ni Aristakus, ni Sekundus, bi nan ye Tesalonika aatiŋ aanib na; ni Gayus, u nan ye Debe aatiŋ aanii na; ni Tikikus, ni Trofimus, bi nan ye Asia aatiŋ aanib na; ni Timoti.

⁵ Le bi mɔmɔk loln nsan ki buen Troas aatiŋ ni, ki ti kii timi nima.

⁶ Le ti nan bi Filipi aatiŋ ni, ki ti saa bundaln Juu yaab ji njim ki ŋmɔ boroboro u kaa kpa nnyɔk na. Liyaadaal ngbaan aah jer na, le ti koo buŋɔb ni ki buen. Ti di iwiin iŋmu le fuu Troas aatiŋ ni, ki ti pii tijɔtiib nima. Le ti nan bi nima ki ti saa iwiin ilole.

Pɔɔl aah buen Troas aatiŋ ni kookoo yaan pu na

⁷ Likpaakool ponn ni, njan aawiin daal, le ti kuun tɔb chee ke ti nan ji Tidindaan aajikaar. Le Pɔɔl len bi chee Uwumbɔr aabɔr le kitaak ti

siir. U nan ban ke kitaak yaa woln kan, u buen cha bi. Nima le cha u len bi chee tibɔr kitaak ti siir.

⁸ Taah kuun paacham aadiik ni na, karyaa mam nan wiir ki ponn ni.

⁹ Unachipɔɔn ubaa nan bi nima, bi yin u ke Yutikus. U nan ka kiditatar aatakolu pu, le ngeen chuu u. Pɔɔl aah bi len tibɔr ki yunn na, le u geen, ki ker lir kitiŋ. Le bi mɔmɔk nyan ni, ki sunn ti yoor u. U mu kpo a.

¹⁰ Le Pɔɔl mu nyan ni, ki sunn buen bi chee, ki ti doon paan u pu, le ki di uŋaal kpal u, le ki bui bi, “Chuu nibaa man. Waa kpo. U bi.”

¹¹ Le Pɔɔl gir koo paacham aadiik ngbaan ni, ki ti jin bi chee tijikaar, ki ki len bi chee tibɔr ki yunn, hali ki ti woln kitaak. Naah woln na, le u buen cha bi.

¹² Le bi yoor unachipɔɔn ngbaan di buen udo. Waah fikr na, le bisui sɔŋ mbamɔm.

Taah buen Miletus aatiŋ ni pu na

¹³ Le ti loln nsan ki koo buŋɔb ni, ki puur buen Asos aatiŋ ni. Pɔɔl ma nan chuun kitiŋ, ki mu buen nima, le ti ti keln tɔb. Pɔɔl nan tuk timi ke u mu ga koo buŋɔb na ni nima.

¹⁴ Waah ti pii timi Asos aatiŋ ni na, le ti yoor u ŋa buŋɔb na ni, le ti di buen Mitilene aatiŋ ni.

¹⁵ Ti nan nyan nima ki nabr buen. Naah woln kitaak na, le ti fuu lidikl libaa chee, bi yin li ke Kios, ki ki woln kitaak, le ti fuu lidikl liken chee,

bi yin li ke Samos, ki ki woln kitaak le ti nan fuu Miletus aatiŋ ni.

¹⁶ Le Pɔɔl ban u fuu Jerusalem mala. U nan ban ke u pɔɔn ubaa ki fuu nima Pentekost aawiindaal. Nima pu na, waa nan ban ke u yunn Asia aatiŋ ni. Le u bui ke u ga gɔln Efesus aatiŋ, waan dii nima.

Pɔɔl aah chɔi Yesu aanib aaninkpiib pu na

¹⁷ Le Pɔɔl tun unii ke u buen Efesus aatiŋ ni ki ti yin ni Yesu aanib aaninkpiib, ke bi dan u chee Miletus aatiŋ ni.

¹⁸ Baah fuu ni u chee na, le u bui bi, “Maah nan fuu Asia aatiŋ ni, ki nan bi ni chee na, ni nan bee maabimbin aah nan bi pu n-yoonn ngbaan mɔmɔk na.

¹⁹ Ni nan bee ke m sunn mbaa taab, ki tun Tidindaan aatun ni tinyunyunn, ki kan falaa Juu yaab chee, baah kpokl n-yoonn mɔmɔk ke bi ŋa mi bakaa pu na.

²⁰ M buen binib aah kuuni nin chee na, ki buen nido mu, ki tuk nimi Yesu aabɔr. M tuk nimi tibɔr timɔk ga ter nimi na, kaa gur tibaa.

²¹ M sur Juu yaab ni binib bi kaa ye Juu yaab na mu, ke bi kpeln baabimbin ki dii Uwumbɔr aasan ki gaa Tidindaan Yesu ki kii.

²² Dandana wee m kii Uwumbɔr Aafuur Nyaan aamɔb le ki cha Jerusalem ni, kaa nyi baah ga ti ŋa mi nima chee pu na.

²³ M po nyi ke ntim mɔmɔk ponn ni, Uwumbɔr Aafuur Nyaan sur mi ke bi ga di mi ŋa kiyondiik ni, ki ŋa mi falaa.

²⁴ Tɔ, m yaa kpo, bee m yaa bi kan, ntafal aa bi ni ni. Tidindaan Yesu tii mi lituln, ke m tuk binib tibɔnyaan ngbaan, ke Uwumbɔr gee bi. Ntafal bi lituln ngbaan ponn ni, ke m tun li ti doo.

²⁵ “Maah nan bi ni chee na, m nan chuun tuk nimi Uwumbɔr aanaan aabɔr. M nyi ke ni ponn ni ubaa aan ki kan mi.

²⁶ Din, m tuk nimi mbamɔn la, unii ubaa ni ponn ni yaa kaa kan limɔfal li kaa kpa ndoon na kan, naa ye maataani.

²⁷ M tuk nimi Uwumbɔr aabɔr mɔmɔk, kaa gur tibaa.

²⁸ Ni li nyi man, ki taa cha unii ubaa ŋmann nimi. Ni li ter Yesu aanib, ki taa cha unii ubaa ŋmann bi mu. Uwumbɔr Aafuur Nyaan nan ŋa nimi waanib aaninkpiib. Ni li joo waanib ngbaan mbamɔm. Waabo nan dan nan kpo bi pu, ke bi kpaln waanib la.

²⁹ M nyi ke m yaa kaa ki bi ni chee kan, binib ga dan nan bii nimi, ke ŋisapol aah chuun chur ipiih pu na.

³⁰ Binib bibaa mu bi ni ponn ni, ki ga bii Uwumbɔr aaliin ke bi ŋmann Yesu aanib, bi taa ki li dii waasan. Bi ga li ban ke bi dii bima la.

³¹ Nima pu na, ni li nyi man, ki li teer ke ŋibin ŋitaa le na, m nan bi ni chee ki sur nimi ni tinyunyunn, nwiin pu ni kinyeek.

³² “Nnaabitiib, m di nimi ŋa Uwumbɔr aajaal ni, ke u li lik nimi. M tuk nimi waaliin i mɔk timi waah gee timi pu na. Waaliin ngbaan ga ter nimi,

ke ni dii waasan mbaməm. U ga di lifaal tii nimi, ni binib bimək bi chain na.

³³ Maah nan bi ni chee na, maa nan ban unii ubaa aamombil, kaa ban unii ubaa aawanpeenkaan.

³⁴ M ni njətiib yaa nan ban tiwan ni na kan, min mbaa le nan tun lituln, le ki kan taah ban tiwan ni na. Nimi nibaa nyi kina.

³⁵ Maah tun lituln kina na, m mək nimi ke ni mu li tun kina, ki ter bibum, ki li teer ke Tidindaan Yesu ubaa nan len ke, 'Uwumbər aanyoor bi unii u tii na pu ki jer u gaa na pu.' "

³⁶ Pəol aah len doo na, le bi məmək gbaan bitanjaayil pu, ki mee Uwumbər.

³⁷ Le bi məmək ubaabaa chaa ki ti joo binjaal kpalni Pəol, ki joo buməb moor utakpiln,* ki wii.

³⁸ Waah tuk bi ke baan ki kan u na, le ni bii bisui sakpen. Le bi cheen u buen u ti gir koo bujəb ngbaan ni.

21

Pəol aah buen Jerusalem pu na

¹ Tə, ti nan chəi bi, le ki koo bujəb ngbaan ni, le ki puur ki ti fuu lidikl libaa chee, bi yin li ke Kos; ki woln kitaak, le ti fuu Rodes aatiŋ ni, ki nyan nima, ki buen Patara aatiŋ ni,

² le ki ti kan bujəb bu ga buen Fonisia aatiŋ ni na. Le ti nyan ti koo bu ponn ni, ki cha.

³ Taah cha na, le ti jer lidikl libaa bi yin li ke Saiprus, li bi ŋŋangan wəb na, le ki ti fuu Taya, kitiŋ ki bi Siria aatiŋ ni

na. Taah ti fuu nima na, le bi ban bi bi nima ni yunn siib, bi ti nyan ŋitun. ⁴ Le ti nyan bujəb na ni, ki buen kitiŋ ponn ni, ti ti ban Yesu aanib. Ti nan ti kan bi, ki nan bi bi chee ki ti saa iwiin ilole. Taah bi bi chee na, le Uwumbər Aafuur Nyaan cha bi tuk Pəol ke u taa buen Jerusalem.

⁵ Iwiin ilole ngbaan aah jer na, le ni ŋeer ti gir koo bujəb na ni. Taah gir cha ti ti koo bujəb ni na, le bi məmək, ni bipuutiib, ni baabim cheen timi, ki nyan ni kitiŋ ngbaan ni. Le ti məmək gbaan nnyusakpem na aagbaan, ki mee Uwumbər,

⁶ ki chəi təb. Le bi gir kun.

Le ti mu koo bujəb na ni,

⁷ ki ti nyan Taya aatiŋ ni, ki puur buen Tolemais aatiŋ ni. Taah ti fuu nima na, le ti nyan bujəb na ni, ki buen ti doon Yesu aanib bi bi nima na, ki nan bi bi chee nwiin mubaa.

⁸ Naah woln kitaak na, le ti nyan kitiŋ ngbaan ni, ki ti fuu Siisarea aatiŋ ni. Taah ti fuu nima na, ti nan buen Filip do, ki ti koo udo. U nan ye unii u tuk binib Yesu aabənyaan na la. Baah nan nyan bi-jab bilole bi Jerusalem ponn ni, ke bi li yakr tijikaar tii Yesu aanib na, u nan ye bijab bilole ngbaan ponn ni ubaa.

⁹ Ubisatiib nan ye binaa, kaa kpa chatiib. Le Uwumbər Aafuur Nyaan cha bi nabr Uwumbər aah len pu na.

¹⁰ Ti nan bi nima ki yunn siib. Le Uwumbər aabənabr ubaa nyan ni Judea ki fuu

* 20:37 : Bi moor utakpiln: Israel yaab nan doon binaabitiib kina le ki mək ngeehn.

ni ti chee nima, bi yin u ke Agabus.

¹¹ Le u gaa Pɔɔl aagba-papaln, ki di buu ubaa aataa ni unjaal, ki tuk Pɔɔl ke Uwumbɔr Aafuur Nyaan bui ke Juu yaab bi bi Jerusalem na ga nan di udaan u yeh ligbapapaln ngbaan na buu utaa ni unjaal kina, ki di u na binib bi kaa ye Juu yaab na aanaal ni.

¹² Taah nun kina na, le ti ni binib bi bi nima na nan gan Pɔɔl ke u taa buen Jerusalem.

¹³ Le Pɔɔl baa bi, “Ni nani ba kina, ki wii, ki bii nsui? Bi yaa ga ti buu mi Jerusalem ni, bee bi yaa ga ti ku mi nima Tidindaan Yesu pu kan, m ga buen. Maan di cha.”

¹⁴ Taa nan nmaa chuu u ke u taa buen, le ki len ke, “Cha Tidindaan na waah gee pu na,” le ki nmin, kaa ki len tibaa.

¹⁵ Ti nan bi nima ki yunn siib, le ki gor ke ti buen Jerusalem.

¹⁶ Le Yesu aanib bi nyan ni Siisarea aatin ni na bibaa mu dii timi, ki di buen Jerusalem, uja ubaa do, ki ti koo nima. Bi nan yin u ke Menasonn, u ye Saiprus aatin aanii, ki nan dii Yesu ni yunn.

Pɔɔl aah buen ti mann Jems pu na

¹⁷ Taah ti fuu Jerusalem na, Yesu aanib nan gaa timi ki nan kpa mpopiin.

¹⁸ Naah woln kitaak na, ti ni Pɔɔl nan buen ti ti doon Jems. Yesu aanib aaninkpiib mɔmɔk mu nan bi nima.

¹⁹ Le Pɔɔl doon bi, ki neer tuk bi Uwumbɔr aah na tiwan nimɔk na, binib bi kaa ye Juu yaab na aakaasisik ni, uma Pɔɔl aatuln pu.

²⁰ Baah nun kina na, le bi mɔmɔk nyun Uwumbɔr, ki bui Pɔɔl, “Tina aabo, aa nyi ke Juu yaab njichur pam le gaa Yesu ki kii. Bi mɔmɔk aanimbil man Moses aakaal pu.

²¹ Le bi nun ke aa mɔk Juu yaab bimɔk bi Biniyayam aatin ni na ke bi taa ki dii Moses aakaal, ki taa ki geei baabim aachakpan, ki taa ki dii Juu yaab aakaal.

²² Bi ga nun ke aa fuu ni. Ti ga na kinye?

²³ Ti ga tuk si saah ga na pu na. Bijab binaa bibaa bi do. Bi nan puu tipuur tii Uwumbɔr.

²⁴ Bi ga buen Uwumbɔr Aadichal ni, bi ti na bibaa chain. Aa mu li dii bi cha, ki mu ti na aabaa chain, ki tii bi njimombil, aan bi ti daa tiwan ki nan toor kitork tii Uwumbɔr, ki kuu baayikpir. Aa yaa na kina kan, binib mɔmɔk ga bee ke aa mu dii Moses aakaal. Bi ga bee ke binib bi len ke saa dii Moses aakaal na aa len mbamɔn.

²⁵ Tɔ, binib bi kaa ye Juu yaab ki gaa Yesu ki kii na ma kan, ti nan nmee kigban tii bi, ki tuk bi taah kpokl pu na, ke bi taa ki nmɔ kitork aanann, ki taa ki nmɔ nsin, ki taa ki nmɔ tiwan ni bi tab ku ni na, ki taa ki gɔr kidagook.”

²⁶ Tɔ, Pɔɔl nan kii baah tuk u pu na. Ki woln kitaak le u yoor bijab binaa ngbaan, le u ni bi ti na bibaa chain.

Le u koo Uwumbər Aadichal ni, ki ti tuk Uwumbər aato-toor bundaln bi ga ɲa chain doo aan ki toor kitork tii Uwumbər na. Iwiin ilole daal, le bi ga ɲa chain doo.

*Binib aah chuu Pɔɔl
Uwumbər Aadichal ni pu na*

27 Tɔ, iwiin ilole ngbaan aa nan kee fuu, le Juu yaab bibaa, bi nyan ni Asia aatim ni na, kan Pɔɔl Uwumbər Aadichal ni. Le bi cha kinipaak ɲma tijar Pɔɔl pu, ki chuu u mpɔɔn, ki tar ke,

28 “Israel yaab, ter timi man. Uja wee ye unii u buen ɲipepel mɔmɔk na, ki tuk binib mɔmɔk ke bi taa li pak timi Juu yaab, ki taa li pak Moses aakaal, ki taa li pak Uwumbər Aadichal. U mujoo ni binib bi kaa ye Juu yaab na, ki di bi koo ni Uwumbər Aadichal li ye chain na ni, ki bii li.”

29 Bi nan kan Pɔɔl ni Trofimous, u ye Efesus aatin aani na chuun dii kitin ngbaan ponn ni. Le bi dak ke Pɔɔl di u koo ni Uwumbər Aadichal ni. Nima pu le bi len ke u joo ni binib bi kaa ye Juu yaab na koo ni Uwumbər Aadichal ni.

30 Le kitin ngbaan aanib mɔmɔk ɲma tijar, ki san kuuni tɔb chee, ki chuu Pɔɔl ki dar nyan ni u Uwumbər Aadichal ni. Libuul ngbaan ni le Uwumbər Aadichal aakikiirb piin jaalen mam.

31 Le kinipaak na pɔɔn bibaa bi gbaa ku Pɔɔl. Le unii ubaa buen Rom aatɔb aajab aapol chee, le ki tuk u

ke Jerusalem aanib mɔmɔk bi ɲmɔ tijar la.

32 Libuul ngbaan ni le upol ngbaan di butɔb aajab bibaa ni baaninkpiib, ki san buen kinipaak ngbaan chee. Baah kan butɔb aajab ngbaan ni baapol na, le bi di cha Pɔɔl, kaa ki gbaa u.

33 Le upol ngbaan buen Pɔɔl chee, ki ti chuu u, ki tuk waa-jab ke bi di tikululn tilee buu u, le ki baa ke, “ɲma ye uja wee? U ɲa kinye?”

34 Le bibaa tar baah gee pu na, le biken mu tar baah gee pu na. Kifuuk ngbaan pu, le upol ngbaan aa ɲmaa bee budabu ɲa na. Le u tuk waa-jab ke bi di Pɔɔl buen butɔb aajab aadichal ni.

35 Le bi di u buen ti fuu ɲibimbin ɲi bi maa tam lidichal ngbaan na. Baah joo u cha na, le kinipaak ngbaan naa naa ke bi ti chuu nyan u. Nima pu na, baah ti fuu ɲibimbin taab na, le butɔb aajab ngbaan yoor u paacham, le binib aa ki pii u.

36 Le bi mɔmɔk paa bipuwɔb ki tar, “Ku u man.”

*Pɔɔl aah len waabamɔn pu
na*

37 Le bi ti fuu lidichal ngbaan aabisamɔb chee, ki ban bi koo. Le Pɔɔl bui upol ngbaan Griik aaliin ponn ni, “Cha m tuk si tibɔr tibaa.”

Le upol ngbaan baa u, “Aa ɲun Griik aaliin aa?”

38 M nyi ke aa ye Ijpt aatin aani u nan cha kinipaak tukni timi aatin aaninkpiib, ki di binikurb ɲichur ɲinaa buen nteersakpiin ni na la.”

39 Le Pɔɔl bui u, “M ye Juu yaab aanii la. Bi nan ma mi Tasus aatiŋ ki bi Silisia aatiŋ ni na; ki ye kitiŋ ki kpa liyim-bil na la. Pɔɔk aabaa ki cha m len kinipaak ngbaan chee.”

40 Le u kii ke u len. Le Pɔɔl sil ŋbimbini paab, ki di unjaal nyii bi pu. Baah ŋmin na, le u len bi chee bima Juu yaab aaliin ponn ni.*

22

1 U nan len ke, “Ntetiib ni nnaabitiib, li pel man, ki cha m tuk nimi maabamɔn.”

2 Baah ŋun ke u len bima bibaa aaliin na, le bi sil chii.

Le Pɔɔl len ke,

3 “M ye Juu yaab aanii la. Bi nan ma mi Tasus aatiŋ ki bi Silisia aatiŋ ponn ni na la. M nan bae mbaem Jerusalem ni, do chee na la. Gamaliel le nan mɔk mi. M nan bae tiyaaajatiib aakaal mbamɔm. Nnimbil nan man Uwumbɔr aatulu pu, ke ni mɔmɔk aah bi pu dandana wee na.

4 M nan ŋa binib bi dii Yesu aasan na falaa, ki ban m ku bi. M nan chuu bijab ni bipiib mpɔɔn, ki di tikululu buu bi, ki di bi ŋa tiyondir ni.

5 Uwumbɔr aatotoorninkpel ni Juu yaab aaninkpiib ga ŋmaa tuk nimi ke m len mbamɔn la. Bi nan ŋmee kigban tii Juu yaab bi bi Damaskus aatiŋ ni na, ke bi tii mi nsan m ti chuu Yesu aanib bi bi nima na, ki di tikululu buu bi, ki di bi dan Jerusalem, ke m nan daa bitafal. Le m nan buen.”

Pɔɔl aah tuk bi waah nan gaa Yesu ki kii pu na

(Lituln 9.1-19; 26.12-18)

6 “M nan bi nsan ni ki ti peen Damaskus aatiŋ. Nwiin kaasisik ni, le nwiin nyan ni paacham, ki nan woln ki mann gonn mi, ki wiin chain.

7 Le m lir kitiŋ, ki ŋun nneel len ke, ‘Sɔɔl, Sɔɔl, ba ŋa aa ŋa mi falaa?’

8 Le m baa u, ‘Ndindaan, ŋma ye?’ Le u bui mi, ‘Min le ye Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na. Aa ŋani mi le falaa.’

9 Bijab bi nan si m chee na nan kan nwiin ngbaan, kaa ŋun udaan u len m chee na aaneel.

10 Le m baa u, ‘Ndindaan, m ga ŋa kinye?’ Le u bui mi, ‘Fii sil ki li cha Damaskus aatiŋ ni. Unii ubaa bi nima, ki ga ti tuk si tiwan nimɔk Uwumbɔr ban ke aa ŋa na.’

11 Nwiin ngbaan aah nan deer nnimbil na, le m jɔb, kaa ki waa. Le binib bi dii mi na dar mi di buen Damaskus aatiŋ ni.

12 “Uja ubaa nan bi nima, bi nan yin u ke Ananias. U dii Uwumbɔr aasan mbamɔm, ki kii timi aakaal. Juu yaab bimɔk bi nima na pak u.

13 Le u dan nan sil m chee ki bui mi, ‘Nna aabo Sɔɔl, likr.’ Libuul ngbaan ni, le nnimbil kpaan likr, le m kan u, kaa ki ye ujoon.

14 Le u bui mi, ‘Tiyaa-jatiib Aawumbɔr nyan si, ke aa bee waageehn, ki kan Waabonyaan, ki ŋun waaneel len aa chee.

* 21:40 : Juu yaab aaliin ye Hiibru aaliin la.

15 Aa ga li ye waaseer-aadaan, ki tuk binib məmək saah kan pu na, ni saah n̄un pu na.

16 Taa taan. Fiin, ki yin waayimbil ki mee u, ki cha m muin si nnyun ni, ki finn aapobil saatunwanbir pu.’ ”

17 “Nimina aah jer na, le m nan gir buen Jerusalem, ki ti koo Uwumbər Aadichal ni, ki mee Uwumbər. Maah mee Uwumbər na,

18 le m kan lijinjiir aawan; m kan Tidindaan, ki n̄un u bui mi ke, ‘Fiin, ki nya Jerusalem ni mala. Aa yaa tuk do chee na aanib maabər kan, bi ga yii, kaan gaa ti.’

19 Le m bui u, ‘Ndindaan, bi nyi ke m nan buen mmeen aadir ni, ki chur binib bi gaa si ki kii na, ki gbaa bi.

20 Binib aah nan ku saaseeraadaan Stiifen na, m mu nan bi nima, ki kii ke ni n̄an, ki joo binib bi ku u na aabəkul.’

21 Le Tidindaan bui mi, ‘Li cha. M ga tun si ni daa na, binib bi kaa ye Juu yaab na chee.’ ”

22 Pɔɔl aah len kina na, le kinipaak ngbaan aa ki pel. Le bi məmək teen mpɔɔn pu, “Ku u man. Naa n̄an ke u ki li bi dulnyaa wee ni.”

23 Le bi məmək tar, ki joo baabəkul feeni paacham, ki leer titan mae paacham, le kitangbaak feei.

24 Le butɔb aajab aapol ngbaan tuk waajab ke bi di Pɔɔl koon ni kidiik ponn ni, ki ti gbaa u n̄inaalab, aan ki nin

baa u waah n̄a budabu na, ke bi bee budabu n̄a aan Juu yaab n̄ma tijar u pu na.

25 Le bi di tikululn buu u, bi ti gbaa u n̄inaalab. Le Pɔɔl bui butɔb aajab aaninkpel u si u chee na, “Naah ban ni gbaa mi na, nkaal kii kina aa? Naa jin mi tibər, ki mu aa kan maataani. M ye Rom aanii la.”*

26 Uninkpel ngbaan aah n̄un kina na, le u buen upol ngbaan chee, ki ti bui u, “Li nyi saah ga n̄a pu na. Uja ngbaan ye Rom aanii la.”

27 Le upol ngbaan buen Pɔɔl chee, ki ti baa u, “Aa ye Rom aanii la aa?”

Le Pɔɔl kii ke u ye.

28 Le upol ngbaan bui u, “M nan pan n̄imombil pam, le ki kpaln Rom aanii.”

Le Pɔɔl bui u, “M ye Rom aabo la.”

29 Pɔɔl aah len kina na, le bijab bi ban bi gbaa u na aa ki kaa u, le ki sur bipuwɔb. Upol ngbaan aah bee ke Pɔɔl ye Rom aanii na, le u mu san ijawaan. U bee ke waah di tikululn buu u na, naa n̄an.

Baah jin Pɔɔl tibər pu na

30 Tɔ, upol ngbaan nan ban u bee mbaməm Juu yaab aah len Pɔɔl aah n̄a pu na. Ki woln kitaak, le u chuu buur tikululn ti bi di buu Pɔɔl na, le ki tuk Uwumbər aatotoorninkpiib, ni bibɔjirb aaninkpiib məmək ke bi kuun ni, le ki di Pɔɔl nan siin binimbiin ni.

* 22:25 : Unii yaa ye Rom aanii kan, baakaal aa kii ke bi daa utafal see bi puen jin u tibər ki kan waataani.

23

¹ Le Pɔɔl lik bi, ki len ke, “Nnaabitiib, m bee nsui ni ke maabimbin le ŋan Uwumbɔr chee ki nan saa din.”

² Waah len kina na, le Uwumbɔr aatotoorninkpel Ananias tuk binib bi si Pɔɔl chee na ke bi faa umɔb.

³ Le Pɔɔl bui u, “Uwumbɔr ga faa si. Aa bi ke ligoln li kaa ŋan, aan bi di pente pipiin pente li na la. Aa ka do, ke aa ji mi tibɔr, nkaal aah dii pu na. Saah tuk binib ke bi faa mi na, sin le bii nkaal ngbaan.”

⁴ Le binib bi si Pɔɔl chee na baa u, “Aa sii Uwumbɔr aatotoorninkpel la aa?”

⁵ Le Pɔɔl len ke, “Nnaabitiib, maa nyi ke u ye Uwumbɔr aatotoorninkpel. M yaa ba nyi kan, maa ba ga len kina; ba pu? ni ŋmee Uwumbɔr Aagbanj ni ke, “Taa len saanib aaninkpel tibɔbir.”* ”

⁶ Tɔ, Pɔɔl nan bee ke bi ponn ni bibaa ye binib bi dii Sajusii yaab aamɔkm na, bibaa mu ye binib bi dii Farisii yaab aamɔkm na. Le u teen ke, “Nnaabitiib, m ye unii u dii Farisii yaab aamɔkm na la. Nte mu nan ye unii u dii Farisii yaab aamɔkm na la. M kpa limakl ke binib bi kpo na ga fikr nkun ni. Limakl ngbaan pu, le bi ji mi tibɔr.”

⁷ Waah len kina na, le binib bi dii Farisii yaab aamɔkm na, ni binib bi dii Sajusii yaab aamɔkm na yakr tɔb chee, ki kpak tɔb kinikpakpak.

⁸ Sajusii yaab len ke binib aan fikr nkun ni, ke Uwumbɔr aatuuntiib aa bi,

ke unii aawiin mu aa bi. Farisii yaab mu len ke binib ga fikr nkun ni, Uwumbɔr aatuuntiib bi, unii aawiin mu bi.

⁹ Le bi kpak tɔb kinikpakpak, ki tar mpɔɔn pu, ki kpa kifuuk. Le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ponn ni bibaa, bi ye Farisii yaab na fii sil, ki kpak sakpen, le ki len ke, “Taa kan uja wee aataani. Nibaakan, Uwumbɔr aatuun, bee unii aawiin le sil len u chee.”

¹⁰ Le Farisii yaab ni Sajusii yaab kpak tɔb kinikpakpak sakpen, ki ŋma tijar. Le butɔb aajab aapol ngbaan dak ke bi ga chuu daa par Pɔɔl. Le u tuk waajab ke bi buen ti gaa ni Pɔɔl, ki nyan u bi chee, ki nan di u ŋa baadichal ni.

¹¹ Kinyeek ngbaan, le Tidindaan dan nan sil Pɔɔl chee, ki nan bui u, “Chuu aabaa, ki taa san ijawaan. Saah tuk binib maabɔr Jerusalem ponn ni pu na, kina le aa ga tuk bi maabɔr Rom aatiŋ mu ni.”

Juu yaab aah kpokl ke bi ga ku Pɔɔl pu na

¹² Naah woln kitaak kichakpiik ni na, le Juu yaab bibaa kuun tɔb chee, ki kpokl, le ki puu ke baan ji tijikaar, kaan nyu nnyun mu see bi ku Pɔɔl.

¹³ Binib bi nan kpokl kina na jer bijab imonko ilee.

¹⁴ Bi nan buen Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib chee, ki ti bui bi, “Ti puu ke taan ji nibaa see ti ku Pɔɔl.

* 23:5 : Lik Nnyam 22.28.

15 Ti ban ke ni ni bibøjirb aaninkpiib tun unii ke u buen butəb aajab aaninkpel chee, ki ti tuk u ke u li joo ni Pəəl ni chee, ke ni ban ni nan ki baa u tibər tiken kpee la. Bi yaa joo u choo kan, waan fuu ni do. Ti ga ku u nsan ponn ni.”

16 Le Pəəl aaninkpan aajapəən n̄un baah kpokl pu na. Le u koo butəb aajab aadichal ni, ki ti tuk Pəəl.

17 Le Pəəl yin butəb aajab aaninkpel ubaa, ki tuk u ke u di unachipəən na buen butəb aajab aapol chee, aan u ti tuk u tibər tibaa.

18 Le uninkpel ngbaan di u buen butəb aajab aapol chee, ki ti bui u, “Unaagbiija Pəəl le yin mi, ke m dan u chee, le ki ti tuk mi ke m di unachipəən wee dan aa chee, u nan tuk si tibər tibaa.”

19 Le upol ngbaan chuu unjaal ki dar u buen n-gbaan, ki ti baa u, “Aa ban aa tuk mi bayaar?”

20 Le u bui u, “Juu yaab na kpokl ke bi ga tuk si ke aa fe li joo ni Pəəl bibøjirb aaninkpiib chee, ke bi nan baa u tibər tiken kpee.

21 Bi yaa bui si kina kan, aa taa kii. Bijab bi jer imonko ilee na ga bər ki kiir Pəəl bi nan ku u. Bi məmək puu ke baan ji tijikaar kaan nyu nnyun mu, see bi ku u. Dandana wee bi gor ke bi ku u, ki kiir ke bi n̄un saah ga len pu na.”

22 Le butəb aajab aapol bui unachipəən ngbaan, “Taa ki tuk unii ke aa tuk mi tibər ngbaan,” le ki cha u buen.

Baah di Pəəl buen Ubər Feliks chee pu na

23 Le upol ngbaan yin waa-jab aaninkpiib ponn ni bilee, ke bi dan u chee, le ki nan tuk bi ke bi ban butəb aajab ikui ilee, ni bitandam imonko itaa ni kipiik, ni butəb aajab bi joo tikpaatunn na ikui ilee, aan bi gor ki nan buen kinyeek ngbaan tikur tiwae Siisarea aatij ni,

24 ki ban itaan tii Pəəl aan u li dij ni, ki di u buen Ubər Feliks chee, u nyan chakb, ni-baa taa n̄a u.

25 Upol ngbaan nan n̄mee kigban̄ ke bi ti tii Ubər Feliks. U nan n̄mee ke:

26 “Min Klədius Laisias, m doon si Ubərkaan Feliks.

27 Juu yaab nan chuu uja wee, ki gbaa u ki ti ban bi ku u. M n̄un ke u ye Rom aanii la. Maah n̄un kina na, le m di butəb aajab buen aan ti ti nyan ni u,

28 ki kpaan di u buen Juu yaab aabøjirb aaninkpiib chee. M nan ban ke m ti bee baah len ke u n̄a pu na.

29 Baah jin u tibər na, le m bee ke waah n̄a pu na, naa n̄eer ti ku u, kaa n̄eer ti di u n̄a kiyondiik ni. Baakaal pu, le bi galn u. Bi len ke u bii baakaal.

30 Le unii ubaa tuk mi ke Juu yaab kpokl ke bi ti ku u. Maah n̄un kina na, libuul ngbaan ni le m di u tun ni aa chee, ki tuk binib bi galn u na, ke bi mu dan aa chee ki nan tuk si waah n̄a pu na.”

31 Tə, butəb aajab ngbaan nan n̄a baapol aah tuk bi pu

na. Kinyeek ngbaan, le bi nan di Pɔɔl buen Antipatris aatin ni.

³² Naah woln kitaak na, le butɔb aajab bi chuun kitin na labr kun baadichal ni, Jerusalem ponn ni. Le bitandam ngbaan cheen Pɔɔl buen Siisarea aatin ni.

³³ Baah ti fuu nima na, le bi di kigban ngbaan tii Ubɔr Feliks, ki di Pɔɔl kaan u chee.

³⁴ Ubɔr ngbaan nan karn kigban ngbaan, le ki baa Pɔɔl, “Aa nyan ni kilatin ni?” Le Pɔɔl mu bui u, “M nyan ni Silisia aatin ni la.” Waah njan ke u nyan ni Silisia aatin ni na,

³⁵ le u bui u, “Binib bi galn si na yaa fuu ni kan, m ga ji si tibɔr,” le ki tuk waatɔb aajab ke bi di Pɔɔl nja lidichal li Ubɔr Herod nan maa li na ni, ki cha bi li kii u.

24

Juu yaab aah bii Pɔɔl pu na

¹ Iwiin injmu nan jer, le Uwumbɔr aatotoorninkpel Ananias dan Siisarea aatin ni. Le Juu yaab aaninkpiib bibaa ni lɔya ubaa dii u. Bi yin lɔya ngbaan ke Tetulus. Bi nan sil Ubɔr Feliks aanimbiin ni, ki bii Pɔɔl.

² Le bi yin Pɔɔl ke u dan. Waah fuu ni na, le Tetulus piin ki bi bii u, le ki bui Ubɔr Feliks:

“Timi aaninkpel, ti pak si. Aa joo timi tinann, ki cha timi aatin kee mɔ. Aa kpa nlan, ki ter timi aanib sakpen.

³ Ti mɔmɔk nyi saah njan pu na, ki dooni si mbamɔm.

⁴ Maan len tibɔr ti li wiir. Maa ban ke ni njan si. Pɔɔn aabaa, ki li pel maah ban m len pu na.

⁵ Ti nyi ke Pɔɔl muk binib sakpen. U muk Juu yaab bi bi dulnyaa wee mɔmɔk ni na, ki cha bi njan tijar. Binib bibaa bi, ki dii Yesu u ye Nasaref aatin aanii na aasan. Pɔɔl ye bi ponn ni aaninkpel ubaa la.

⁶ U nan ban u bii Uwumbɔr Aadichal. Nima pu le ti chuu u. [Ti nan ban ti ji u tibɔr, timi aakaal aah dii pu na.

⁷ Le butɔb aajab aapol Laisias dan nan nyan u mpɔɔn ti chee,

⁸ ki tuk binib bi galn u na, ke bi li choo aa chee ki nan len waah nja pu na.] Aa yaa jin u tibɔr ngbaan kan, sin aabaa ga bee tibɔr ngbaan aah bi pu na.”

⁹ Tetulus aah len pu na, le Juu yaab kpaan kii, ke ti gbii.

Pɔɔl aah tuk Ubɔr Feliks waabamɔn pu na

¹⁰ Le Feliks yoor unjaal ki tii Pɔɔl nsan ke u len.

Le Pɔɔl bui ke, “M nyi ke aa joo maanib ngbaan njibin pam. Kina pu na, m kpa mpopiin ke m tuk si maabamɔn.

¹¹ M nan buen Jerusalem m ti doon Uwumbɔr. Naa jer iwiin kipiik ni ilee. Aa ga njan baa binib ke ti gbii aan taa gbii.

¹² Maah nan bi Uwumbɔr Aadichal ni, ni mmeen aadir ni, ni kitin ni na, Juu yaab aa kan mi m kpak unii ubaa kinikpakpak, kaa kan mi m muk unii ubaa.

13 Bi bii mi la, ki mu aa ηmaa mək ke baah len pu na gbii.

14 M kii ke ti gbii ke maah dooni tiyaajatiib Aawumbər pu na, m dii Yesu aasan la. Juu yaab len ke nshan ngbaan aa ye mbamən. M kii Moses aakaal məmək mu, ki kii tii Uwumbər aabənabtiib aah nan ηmee pu na məmək.

15 M kpa limakl ke Uwumbər ga fikr binib bi ηnan na, ni bi kaa ηnan na məmək nkun ni. Juu yaab mu kpa limakl kina la.

16 N-yoonn məmək m pəəni mbaa ke m taa li kpa taani Uwumbər ni binib chee.

17 “Njibin ηibaa le maa nan bi Jerusalem. M nan ki buen nima m ti tii maanib bi ye bigiim na ηimombil, ki toor kitork tii Uwumbər.

18 M nan buen Uwumbər Aadichal ni, m ti ηa mbaa chain, aan ki toor kitork tii Uwumbər. Maah ηa kina na, le Juu yaab kan mi Uwumbər Aadichal ni. Kinipaak aa nan bi m chee. Kifuuk mu aa nan bi m chee.

19 Le Juu yaab bibaa, bi nyan ni Asia aatim ni na mu nan bi nima. Bi yaa kaa gee maah ηa pu na kan, ni ηan ke bima bibaa dan aa chee, ki nan tuk si maah ηa pu na.

20 Bibəjirb aaninkpiib jin mi tibər Jerusalem ponn ni. Bi yaa kan maataani kan, cha binib ngbaan tuk si.

21 Maah nan si bi chee na, le m teen ke, ‘M pak ke Uwumbər ga fikr bi kpo na nkun ni. Nima pu le ni ji mi tibər din.’ Maah len kina na, nibaakan bi dak ke naa ηan.”

22 Feliks nan nyi Yesu aasan aabər. Le u bui bi, “M ga di cha kina la. Butəb aajib aapol Laicias yaa fuu ni kan, m ga lik maah ga ηa tibər ngbaan pu na.”

23 U tuk butəb aajib nkub aaninkpel ke u cha waajib li kii Pəəl, ki taa joo u mpəən, ki cha ujtiiib li ter u ki tii u waah ban pu na.

24 Iwiin ilee aah jer na, le Ubər Feliks ni upuu Drusila fuu ni. Upuu nan ye Juu aabo la. Le Feliks tun unii ke u ti yin ni Pəəl ke u dan nan len tibər ngbaan aan bi pel. Le Pəəl tuk bi baah ga ηa pu ki gaa Yesu Kristo ki kii,

25 ki ηa bininyaam, ki li chur bibaa, ki taa tun titunwanbir na; ba pu? Uwumbər ga ji binib məmək tibər. Pəəl aah len kina na, le ijawaan chuu Feliks. Le u bui Pəəl, “Ni ηeer aa di cha kina. M yaa kan nfaawom kan, m ga yin si.”

26 Le Feliks dak ke nibaakan Pəəl ga tii u ηimombil, aan u piir u lii. Nima pu na, n-yoonn məmək kan, u ti yin ni u ki nan len u chee tibər.

27 Njibin ηilee nan jer. Le ubər u bi yin u ke Posius Festus na dan nan len Feliks aalelenj. Feliks nan ban ke u piir Juu yaab aasui. Nima pu na, waa nan nyan Pəəl kiyondiik ni. U nan cha u beenin pii, le ki buen.

25

Pəəl aah len ke u ban ke Ubər kpaan Siisa ji waabər pu na

1 Ubər Festus nan fuu Sisarea aatinj ni, u nan lenj

Ubər Feliks aalelen. Waah bi nima iwiin itaa na, le u buen Jerusalem.

² Waah ti bi nima na, le Uwumbər aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib dan u chee, ki nan bii Pəol, ki gan Ubər Festus

³ ke u pəon ubaa ki tun binib bi ti yoor ni Pəol ki di dan Jerusalem. Bi nan puen kpokl ke u yaa choo kan, bi ga ku u nsan ponn ni.

⁴ Le Festus bui bi, “Ti laa beenin joo u Siisarea aatinj ni. Ni yaa kpee siib kan, m mu ga ki labr buen nima.

⁵ U yaa kpa taani kan, cha nimi aaninkpiib dii mi nima, aan ki ti galn u.”

⁶ Festus nan bi bi chee ki ti saa iwiin kipiik, bee iniin, le ki gir cha Siisarea aatinj ni, ki ti fuu nima. Naah woln kitaak na, le u koo libəjil aadiik ni, ki ti kal ubəjir aajal pu, le ki tun ke bi ti li joo ni Pəol.

⁷ Juu yaab bi nyan ni Jerusalem na mu nan bi nima. Pəol aah fuu ni na, le bi sil goln u, ki bii u ki ti nyan. Le baa ηmaa mək ke baah len pu na gbii.

⁸ Le Pəol bui ke, “Maa bii Juu yaab aakaal, kaa bii Uwumbər Aadichal, kaa bii Rom yaab Aabərkpaan Siisa.”

⁹ Le Festus ban ke u piir Juu yaab aasui. Nima pu le u baa Pəol, “Aa ga li gee ke aa buen Jerusalem m ti ji si tibər nima aa?”

¹⁰ Le Pəol bui u, “M bi Ubərkpaan Siisa aabəjir aadiik ni, nin chee ni ηeer bi ji mi tibər na. Sin aabaa nyi ke maa ηa Juu yaab bakaa.

¹¹ M yaa ba ηa bakaa, bee m yaa ti ki ηa tiwan ni ηeer nkun na kan, maa ba ga ban ke m ηmar. Baah bii mi pu na yaa kaa gbii kan, ubaa aan ηmaa di mi ηa binjal ni. M ban ke Ubərkpaan Siisa ji mi tibər.”

¹² Le Ubər Festus len waak-pambalb chee ke u lik waah ga ηa pu na, nee aapuwəb le u tuk Pəol, “Aa len ke aa ban ke Siisa ji si tibər. Aa ga buen u chee, ni ti len ti.”

Ubər Festus aah tuk Ubər Agripa pu na

¹³ Naah ηa iwiin ilee na, le Ubər Agripa ni uninkpan Beniis dii ni, ki dan Siisarea aatinj ni, bi nan doon Ubər Festus.

¹⁴ Baah bi nima iwiin ilee na, le Festus tuk u Pəol aabər ke, “Uja ubaa bi do. Feliks nan buen le ki cha u beenin pii kiyondiik ni.

¹⁵ M nan buen Jerusalem. Maah nan bi nima na, le Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib dan nan galn uja ngbaan. Bi ban ke m len ke waabər bii.

¹⁶ Le m tuk bi ke timi Rom yaab aa ηani kina. Binib yaa galn unii kan, ti cha bi kuun ni təb la, aan u ti ηun baah galn u pu na, ki cha u mu len waabamən aah bi pu na. Taan daa unii aatafal see ti puen jin u tibər kina.

¹⁷ Maah tuk bi kina na, le bi nan dan do. Baah fuu ni na, maa taan. Naah woln kitaak na, m nan buen libəjil aadiik ni, ki ti kal ubəjir aajal pu, ki tun binib ke bi ti li joo ni Pəol.

¹⁸ Waah fuu ni na, le binib bi galn u na fii ke bi bii u. M

nan dak ke bi ga len ke u ŋa bakaa ki ti nyaŋ la. Ni mu aa ye kina.

¹⁹ Baah kpak u pu na, ni ye baakaal aabɔr, ki mu ye uja u bi yin u ke Yesu na aabɔr pu la. Bi len ke u kpo. Pɔɔl mu beenin len ke u bi.

²⁰ Maa nan nyi maah ga ŋa pu ki bee tibɔr ngbaan na. Le m baa Pɔɔl ke u kii ke u buen Jerusalem aan bi ti ji u tibɔr nima aan waa kii?

²¹ Le u len ke u ban ke Ubɔrkpaan Siisa ji u tibɔr. Nima pu le m cha butɔb aajab kii u, ke ni saa bundaln m ga cha bi di u buen Ubɔrkpaan chee na.”

²² Le Ubɔr Agripa bui Festus, “M ban ke m ŋun uja ngbaan aah ga len pu na.”

Le Festus bui u, “Aa ga fe ŋun fen.”

Baah di Pɔɔl siin Ubɔr Agripa aanimbiin ni pu na

²³ Naah woln kitaak na, le Ubɔr Agripa ni uninkpan Beniis dan ke bininyuum na. Le butɔb aajab aaninkpiib, ni kitiŋ ni aaninkpiib dii bi, ki nyuŋni bi. Le bi mɔmɔk koo kidisakpeŋ kibaa ni. Kidiik ngbaan ni, le bi ji binib tibɔr. Baah fuu ni na, le Festus tuk binib ke bi li joo ni Pɔɔl. Le bi joo ni u.

²⁴ Le Festus bui ke, “Ubɔr Agripa ni nimi bimɔk bi do na, ti mɔmɔk kan uja wee. Juu yaab nan dan m chee Jerusalem ponn ni, ki ki dan m chee do chee na mu, ki nan tar ke ni ŋeer ti ku u.

²⁵ Le m jin u tibɔr. Maah jin u tibɔr na, le m bee ke waa

ŋa tiwan ni ŋeer ke ti ku u na. Le uma ubaa len ke u ban ke Ubɔrkpaan na ji u tibɔr. Nima pu le m ga cha u buen.

²⁶ Le m ban ke m ŋmee kigbanj tii maaninkpel ki tuk u Pɔɔl aabɔr. M mu aa nyi maah ga ŋmee pu na. Nima pu le m joo ni u, u nan tuk nimi waabɔr. Ubɔr Agripa, m ban ke aa lik waabɔr ngbaan aah bi pu na, aan ki tuk mi maah ga ŋmee pu na.

²⁷ M yaa cha bi di unaagbiija buen Ubɔrkpaan na chee, ki yaa kaa tuk u baah galn u pu na kan, naa ŋan.”

26

Pɔɔl aah tuk Ubɔr Agripa waabamɔn pu na

¹ Tɔ, Ubɔr Agripa nan bui Pɔɔl, “Aa ga ŋmaa tuk timi saabɔr aah ye pu na.”

Le Pɔɔl yoor unjaal ki doon u, ki bui ke,

² “Ubɔr Agripa, maah bi do din ke m tuk si maabamɔn na, m kpa mpopiin pam. Juu yaab galn mi sakpen a.

³ M nyi ke aa nyi Juu yaab aakaal aah bi pu na. Aa nyi baah kpak tɔb budabu pu baakaal pu na. Kina pu na, maah kpa nsan m tuk si maabamɔn pu na, le m kpa mpopiin. M ganj si ke aa li kpa limɔr ki li pel maah ga len pu na.

⁴ “Maah nan ye unachipɔɔn na, m nan bi maanib ponn ni, ni Jerusalem ponn ni.

⁵ Juu yaab mɔmɔk nan nyi maabimbin n-yoonn ngbaan. Bi nyi ke n-yoonn ngbaan mɔmɔk m nan dii Farisii yaab

aasan. M nan ye binib bi dii Moses aakaal mbaməm na ponn ni ubaa la. Bi yaa gee kan, bi ga ŋmaa tuk si kina.

⁶ M kpa limakl ke Uwumbər ga gbiin tipuur ti u nan puu tii tiyaaajatiib na. Nima le cha ni ji mi tibər din.

⁷ Timi Juu yaab aani-bol kipiik ni ŋilee dooni Uwumbər nwiin pu ni kinyeek, ki mu kpa limakl ke bi ga kan tipuur ngbaan. Ubər Agripa, m mu kpa limakl ngbaan, nima le cha Juu yaab galn mi.

⁸ Ba ŋa ni dak ke Uwumbər aan ŋmaa fikr binib nkun ni?

⁹ “N-yoonn mubaa, min mbaa nan dak ke ni ŋan ke m pɔk mbaa ki bii Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na aayimbil.

¹⁰ Le m nan ŋa kina Jerusalem ponn ni. M nan buen Uwumbər aato-toorninkpiib chee, ke bi tii mi nsan ke m chur Uwumbər aanib ki di ŋa tiyondir ni. Juu yaab yaa nan len ke bi ga ku bi kan, m mu nan keei la.

¹¹ N-yoonn məmək m nan chaa mmeen aadir ni ki ti dar bitafal, ki mukr bi ke bi sii Yesu. M nan gee liŋuul sakpen bi pu; nima pu na, m nan buen ntim muken ponn ni, ki ti ŋa bi falaa.”

Pɔl aah tuk bi waah nan gaa Yesu ki kii pu na
(Lituln 9.1-19; 22.6-16)

¹² “Le Uwumbər aato-toorninkpiib nan tii mi nsan ke m ti chuu Yesu aanib bi nan bi Damaskus aatiŋ ni na. Le m nan buen nima.

¹³ Ubər Agripa, maah nan bi Damaskus aasan pu ki cha nima na, le nwiin kaasisik ni, nwiihn nyan ni paacham, ki wiin jer nwiin, ki woln ki mann gonn m ni bijab bi dii na.

¹⁴ Le ti məmək lir kitiŋ. Le m ŋun nneel len Juu yaab aaliin ponn ni ke, ‘Sɔl, Sɔl, ba ŋa aa ŋa mi falaa? Ni pɔɔ aa di aataal lee ikokon.’

¹⁵ Le m baa u, ‘Ndindaan, ŋma ye?’ Le u bui mi, ‘Min le ye Yesu u aa ŋa u falaa na.

¹⁶ Fii sil. M dan aa chee, ke m lee si aan aa tun maatuln, ki ji seeraa, ki tuk binib saah kan mi pu na, ki tuk bi maah ga mək si n-yoonn mu choo na pu na.

¹⁷ M ga nyan si Juu yaab aaŋaal ni, ni binib bi kaa ye Juu yaab na aaŋaal ni, ki cha aa buen bi chee,

¹⁸ aan ki ti tuk bi maaliin, ki cha binimbil woln, ki nyan bi mbəmbəɔn ni, ki cha bi li bi nwiihn ni, ki nyan bi kinimbəŋ aaŋaal ni, ki di bi ŋa Uwumbər aaŋaal ni, aan ki cha bi gaa min Yesu ki kii, aan Uwumbər di cha pinn bi baatunwanbir, ki ŋa bi waanib ponn ni bibaa, baah gaa min Yesu ki kii pu na pu.”

Pɔl tuk bi waatuln aah bi pu na

¹⁹ “Ubər Agripa, maah kan lijinjiir aawan paacham pu na, le m kii Yesu aaməb.

²⁰ Njan, m tuk binib bi nan bi Damaskus aatiŋ ni na, ke bi kpeln baabimbin ki dii Uwumbər aasan, ki tun lituln li ga mək ke bi sil kpeln

baabimbin na. Njan, m nan tuk bi kina Damaskus aatin ni, le ki nin buen Jerusalem, ki nin bə dii Judea aatim məmək ponn ni, le ki nin buen binib bi kaa ye Juu yaab na aatim ponn ni, ki ti tuk bi mu kina.

²¹ Nima pu le Juu yaab chuu mi Uwumbər Aadichal ni, ki ban bi ku mi.

²² Le Uwumbər mu ter mi n-yoonn məmək ki nan saa din, ki cha m si do, ki ye waaseeraadaan, ki tuk binib aabəŋ məmək waabər. M po tuk bi Uwumbər aabəŋabtiib ni Moses aah nan len pu na. Bi nan len tiwan ni ga nan ŋa na,

²³ ke Kristo u ga gaa binib lii na ga nan ji falaa, ki li ye unii u ga puen fikr nkun ni na, ki tuk Juu yaab ni binib bi kaa ye Juu yaab na tibər ti ga woln binimbil na.”

²⁴ Pəəl aah len kina na, le Festus teen ke, “Pəəl, aa ye uwaar la. Saah bae mbaem sakpen na le cha aa waar.”

²⁵ Le Pəəl bui u, “Ubər Festus, maa ye uwaar. Maah len pu na, ni ye mbamən la. Naa ye uwaar aaliin.

²⁶ Ubər Agripa nyi tibər ngbaan. Nima pu le m di lipobil len unimbiin ni, m nyi ke u nyi tibər timina, tibaa aa bər u. Tibər ngbaan nan ŋa binib aanimbil ni la.

²⁷ Ubər Agripa, aa gaa Uwumbər aabəŋabtiib aah nan len pu na ki kii ii? M nyi ke aa gaa kii.”

²⁸ Le Agripa baa Pəəl, “Aa dak ke naa pə m ŋa Kristo yoo la aa?”

²⁹ Le Pəəl bui u, “M mee Uwumbər ke ni pəye naa pəye, aa ni binib bimək pel maah len pu dandana wee na, ŋa Kristo yaab ke min na. M mu aa ban ke bi buu nimi tikululn, ke min na.”

³⁰ Le Ubər Agripa, ni Ubər Festus, ni Beniis, ni binib bi ka bi chee na, fii nyan lipaal.

³¹ Baah nyan lipaal na, le bi ti bui təb, “Uja ngbaan aah ŋa pu na, naa ŋeer ti ku u, kaa ŋeer ti di u ŋa kiyondiik ni.”

³² Le Agripa bui Festus, “Uja ngbaan yaa kaa ba len ke u ban ke Ubər kpaan Siisa ji u tibər kan, ti ba ga ŋmaa di u lii.”

27

Pəəl aah buen Rom aatin ni pu na

¹ Tə, bi nan len ke ti ga buen Ubər kpaan Siisa chee, Itali aatin ni. Le bi di Pəəl ni binaagbiib biken tii butəb aajab aaninkpel u bi yin u ke Julius na. Butəb aajab ngbaan aayimbil nan ye ke “Ubər kpaan aajab.”

² Le ti koo buŋəb ni. Buŋəb ngbaan nyan ni kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Adramitium. Bi nan gor ke bi di bu buen Asia aatin ni la. Le ti koo ki buen. Uja ubaa mu nan dii timi, bi yin u ke Aristakus. U nan ye Masedonia aatin aanii, ki nyan ni Tesalonika aatin ni.

³ Naah woln kitaak na, le ti fuu kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Saidonn. Le butəb aajab aaninkpel Julius gee Pəəl aabər, ki cha u buen uŋətiib

chee nima, u ti kan waah ban pu na.

⁴ Tɔ, ti nan nyan nima, le libuln daar took timi. Nima pu le ti peŋ lidikl libaa, bi yin li ke Saiprus, le libuln aa ki pii timi.

⁵ Le ti jer Silisia aatiŋ, ni Pamfilia aatiŋ, ki ti fuu Mira aatiŋ ki bi Lisia aatiŋ ni na.

⁶ Taah ti fuu nima na, le butɔb aajab aaninkpel ngbaan kan buŋɔb bu nyan ni Aleksandria aatiŋ ni, ki ga buen Itali aatiŋ ni na. Le u cha ti mɔmɔk koo buŋɔb ngbaan ponn ni.

⁷ Buŋɔb ngbaan aa nan chuun mala. Ni nan pɔɔ la. Bu nan yunn nsan ni siib, le ki ti fuu Kenaidus aatiŋ chee. Libuln aa nan kii le ti nan ti bee nsan ponn ni. Nima pu na, ti nan ti peŋ lidikl libaa, bi yin li ke Krete. Le ti jer Salmone aatiŋ,

⁸ ki kpak nnyusakpem na aagbaan. Ni nan pɔɔ sakpen a. Le ti nan ti fuu kilolon kibaa ni, bi yin ki ke Kilolon Nyaan. Nima chee aa daa Lasea aatiŋ ni.

⁹ Ti nan yunn nsan ngbaan ponn ni, ki ti pii Juu yaab aamɔlul daal, buyoonn kibun ga ηmaa fii na. Naa ba nan ηan ke ti ki li joo buŋɔb. Ni nan kpa linimaln sakpen. Le Pɔɔl sur bi ke,

¹⁰ “Njɔtiib, ti yaa ki joo buŋɔb kan, m nyi ke ti ga kan linimaln. Nɪtun ni buŋɔb na ga bii. Binib pam mu ga kpo ti ponn ni.”

¹¹ Le butɔb aajab aaninkpel aa kii Pɔɔl aah len pu na.

U kii unɔdaan ni binɔŋaab aaninkpel aah len pu na la.

¹² Libuln ni utaal aayoonn yaa ti fuu ni n-yoonn mu na kan, naa ηan ti li bi kilolon ngbaan ponn ni. Nima le ti ponn ni binib pam bui ke ni ηan ti nyan kilolon ngbaan ponn ni, ki pɔɔk tibaa ke ti fuu Fiiniks, kitiŋ ki bi Krete aadikl paab na. Kilolon bi nima mu. Libuln ni utaal yaa fuu ni n-yoonn mu na kan, ni ηan ke timi aanɔb li bi ki ponn ni. Kilolon ngbaan aah bi liwilir wɔb pu na, nima le libuln aan ηmaa pii timi nima.

Libupɔpɔɔl aah muk timi buŋɔb ni pu na

¹³ Le libuln li kaa pɔɔ na nyan ni ηŋangii wɔb. Le bi bui ke ni ηeer ke ti nyan kilolon ngbaan ponn ni. Le bi chuu gbiln buŋɔb na, le ki di siir. Bi nan joo bu kpak Krete aadikl ngbaan chee la.

¹⁴ Naah kpee siib na, le libupɔpɔɔl nyan ni ηŋangan wɔb ki daar choo,

¹⁵ ki daar yeŋni buŋɔb na, ki cha bu sil. Libuln daar tooh bu la. Nima pu na, bu aa nan ηmaa chuun. Le ti cha bu jonn libuln.

¹⁶ Le ti ti fuu lidikl libaa chee, bi yin li ke Kɔda, li bi ηŋangan wɔb. Ti nan peŋ lidikl ngbaan, le libuln aa ki pii timi ki pɔɔ. Le timi aanɔsakpem dar buŋɔb waatiib bubaa. Taah peŋ lidikl ngbaan na, le ti chuu yoor buŋɔb waatiib na ηa busakpem ni.

17 Bi nan di inmin gbin punn punn busakpem na. Litambol nan dɔ nnyun ni, Libia aatin chee, le bi dak ke nibaakan bunɔb na ga dii litambol ngbaan paab. Nima pu na, bi nan chuu gbiln bunɔb aakekeln li nan bi paacham na, ki cha bu jonn libuln.

18 Libuln nan beenin daar ki pɔɔ, le bunɔb na yeɲni. Naah woln kitaak na, le bi chuu nyan ni nɲitun na ki di mee lii nnyun ni;

19 ki ki woln kitaak, le ti chuu nyan bunɔb aawan mu ki di lii nnyun ni.

20 Taah nan bi bu ponn ni na, ni nan yunn le taa nmaa kan nwiin, kaa waa nɲimabil mu, ntaalangbam pu. Libuln mu nan beenin daar, ki pɔɔ. Taa nan ki dak ke ti ga nmar.

21 Tɔ, baa nan ki ji tijikaar, ni ti yunn. Baah kaa ki ji tijikaar ni yunn na, le Pɔɔl fii sil binimbiin ni, ki bui bi, “Njɔtiib, ni yaa ba pel maah nan len pu na, ki yaa kaa ba nyan ni Krete aadikl ni kan, ni ba ga li njan. Timi aawan aa ba ga bii.

22 Tɔ, m gan nimi la, chuu nibaa man. Ti ponn ni unii ubaa aan kpo. Bunɔb ngbaan baanja le ga bii.

23 M ye Uwumbɔr aanii, le ki dooni u. Kinyeek na, le waatuun ubaa dan nan sil m chee,

24 ki bui mi, ‘Pɔɔl, taa san ijawaan. Aa ga sil Ubɔrkpaan Siisa aanimbiin ni. Uwumbɔr ga cha binib bimɔk bi bunɔb bue ponn ni na nmar, saanim-

baak pu.’

25 Njɔtiib, nima pu na, chuu nibaa man. M pak ke Uwumbɔr ga nja waah tuk mi pu na.

26 Libuln mu ga daa bunɔb na ti tam lidikl libaa, ki bii bu.”

27 Tɔ, libupɔpɔɔl ngbaan nan daar iwiin kipiik ni inaa. Kinyeek, le libuln nan buenin joo timi nnyusakpem na ponn ni. Bi yin nnyusakpem ngbaan ke Adria. Kinyetaasiik, le binɔnɲaab dak ke ti yak kitin kibaa ni.

28 Le bi ban bi tɔɲ lik nnyun aah nyoo pu na. Bi nan di nɲmin di gbin tikur ti nyuun na, ki di lii nnyun ni, ki tɔɲ lik, ki njan nɲitaa nkub ni moninko. Le bi too foor kpee, le ki ki tɔɲ lik, ki njan nɲitaa imonko inaa ni kipiik.

29 Le bi dak ke nibaakan bunɔb ngbaan ga duur nɲitakpal ki bii. Nima pu na, bi nan di tikur tinaa gbin inmin inaa pu, ki di gbin linɔjuul, le ti doon tam kitin, ki joo bu. Bu aan ki nmaa chuun. Baah nja kina na, le bi mee Uwumbɔr ke u cha kitaak woln.

30 Le binɔnɲaab ban ke bi loon nyan bunɔb na ni. Le bi chuu nyan bunɔb waatiib na di deen nnyun pu, ki nmann ke bi chuu nyan tikur tibaa le linɔyil pu.

31 Tɔ, Pɔɔl nan bee baah ban bi nja pu na, le ki bui butɔb aajab ni baaninkpel, “Binɔnɲaab ngbaan yaa nyan bunɔb ngbaan ponn ni kan, naan nmaa nmar.”

32 Waah len kina na, le butəb aajab chuu buḡəb waatiib na aarḡmin gii, ki di bu lii, ki cha busakpem na.

33 Kichakpinaanyeek ni le Pəəl gaḡ bi məmək ke bi pək biḡ bibaa ki ji tijikaar, ki bui bi, “Iwiin kipiik ni inaa le na, nimi aalandak muk nimi, le ni lul buməb.

34 Ni pək nibaa ki ji pəkaa man. Ni ga ter nimi, ni kan mpəən. Nibaa aan ḡa unii ubaa do ponn ni.”

35 Pəəl aah len kina na, le u yoor boroboro, ki doon Uwumbər bi məmək aanimbil ni, ki gii ki ḡman.

36 Waah ḡa kina na, le bi məmək chuu bibaa, ki mu jin tijikaar.

37 Ti nan ye binib ikui ilee ni imonko itaa ni kipiik ni biloob le buḡəb ngbaan ponn ni.

38 Le bi məmək ḡman ti bab. Baah ḡman bab na, le bi di tijikaar ti gur na di mee nnyun ni. Bi nan ban ke buḡəb ngbaan yook la.

Timi aarəb aah bii pu na

39 Kitaak aah woln na, le ti kan kitinḡ. Le biḡəḡaab aa nyi kitinḡ ngbaan ni. Le bi kan kilolonḡ. Litambol mu də kilolonḡ ngbaan aagbaan. Le bi len ke bi ga pəən bibaa ki cha buḡəb na ti nyal litambol ngbaan paab.

40 Le bi chuu geei tikur na aarḡmin, le ti bee nnyun ni. Le bi chuu gbiln tinḡpann aarḡmin, ki nan di likekeln gbiln linḡyil ndə pu paacham. Libuln aah daar na, le bi ban ke likekeln ngbaan li joo

buḡəb chuuu cha nnyun aagbaan. Le bu chuuu buen.

41 Litambol libaa nan də nnyun ponn ni, le baa waa li, ki di dii lipaab. Le linḡyil chəb lipaab, kaan ki ḡmaa chuuu. Tinyunkpenn nan gbaa buḡəb na le linḡjuul ti wii.

42 Tə, butəb aajab nan dak ke nibaakan binaagbiib na ga yuk lir nnyun ni, ki wo nyan, aan ki san ḡmar. Kina pu na, bi nan ban bi ku bi məmək.

43 Butəb aajab aaninkpel aa nan ban ke bi ku Pəəl, nima pu le waa kii. U nan tuk bi ke binib bi ḡmaa wo nnyun na puen yuk lir nnyun ponn ni, ki wo buen nnyun aagbaan, ki ti nyan;

44 ke binib bi kaa ḡmaa wo nnyun na nyoon ḡkpan, ni ḡḡəbək, ki li cha nnyun aagbaan, ki ti nyan. Le ti ḡa kina. Le ti məmək ti nyan.

28

Taah fuu Malta aatinḡ ni pu na

1 Taah nyan nnyun ngbaan ni na, le bi tuk timi ke bi yin lidikl ngbaan ke Malta.

2 Le kitinḡ ngbaan aanib gaa timi ki ḡa timi tinḡann pam. Le utaal piin ki bi nu, le tiwoor bi. Le bi tuur mmii tii timi.

3 Le Pəəl ti peei ni idə nan di ḡa mmii ni. Waah di i ḡa mmii ni na, le i tonḡ. Le uwaa nyan i ni, ki juu dab unḡaal, ki jən.

4 Waah juu dab unḡaal ki jən na, le kitinḡ ngbaan ponn ni aanib kan, ki bui təb ke uja ngbaan ye unikuḡ, le ki nyan ni nnyusakpem ni; Uwumbər mu aan cha u ḡmar.

⁵ Tɔ, Pɔɔl nan gbɔk unjaal, le uwaa na lir mmii ni. Naa ŋa u nibaa.

⁶ Bi dak ke ni ga duun la, ni yaa kaa ye kina kan, u ga kpo. Bi nan lik le ni ti yunn, ki mu aa kan nibaa ŋa u. Le bi ki dak ke u ye liwaal la, le ki kpaln unii.

⁷ Tɔ, kitinŋ ngbaan aanib aaninkpel mu nan bi. Bi yin u ke Publius. Waasaak aa nan daa taah bi nin chee na. Le u gaa timi, ki chann timi tichann ki ŋa timi tibulchinn iwiin itaa.

⁸ Ute nan bun, ki dɔ kidiik ni. Uwon nan ton, le u peel nsin. Pɔɔl nan koo u chee kidiik ni, ki ti mee Uwumbɔr tii u, ki ti di unjaal paan u pu, le u pɔɔk.

⁹ Pɔɔl aah ŋa kina na, le bibum biken bi bi lidikl ngbaan aatinŋ ni na mu dan Pɔɔl chee, le u cha bi mu pɔɔk.

¹⁰ Le bi tii timi ipiin pam. Taah nan ban ti buen na, bi nan ki tii timi, timi aasachuln aapiin.

Taah nyan Malta aadikl pu ki buen Rom aatinŋ ni pu na

¹¹ Ti nan bi nima inmal itaa, le buŋɔb bubaa nan bi nima tiwoor ni libuln yoonn. Bu nyan ni kitinŋ kibaa ni, bi yin ki ke Aleksandria. Bi nan yin buŋɔb ngbaan ke “Bijaam.” Le ti koo bu ni, ki buen.

¹² Ti nan ti fuu kitinŋ kibaa ni, bi yin ki ke Sirakus, ki nan bi nima iwiin itaa,

¹³ le ki nyan nima, ki buen ki ti fuu kitinŋ kibaa ni, bi yin ki ke Regium. Naah woln kitaak na, le libuln nyan ni tipuwɔb, ki daar choo. Le ti

nyan nima, ki buen. Iwiin ilee le ti nan ti fuu kitinŋ kibaa ni, bi yin ki ke Puteoli.

¹⁴ Ti nan kan Yesu aanib bibaa nima. Le bi gaŋ timi ke ti li bi bi chee ki ti saa iwiin ilole. Iwiin ilole ngbaan aah jer na, le ti chuun kitinŋ ki buen Rom aatinŋ ni.

¹⁵ Yesu aanib bi nan bi Rom aatinŋ ni na nan ŋun ke ti choo. Le bi tooh ni timi nsan pu. Bibaa nan tooh ni timi Apius Aanyanŋ ponn ni, le bibaa mu tooh ni timi Tidir Daakaan Titaa na chee. Pɔɔl aah kan bi na, le u doon Uwumbɔr, ki kan lipobil.

Pɔɔl aah moon Yesu aabɔr Rom aatinŋ ni pu na

¹⁶ Tɔ, ti nan ti fuu Rom aatinŋ ni. Taah fuu nima na, le bi cha Pɔɔl koo kidiik kibaa ni, le butɔb aaja ubaa si kii u.

¹⁷ Iwiin itaa aah jer na, le Pɔɔl yin Juu yaab aaninkpiib ke bi kuun ni u chee. Baah kuun ni u chee na, le u bui bi, “Nnaabitiib, maa ŋa timi aanib bakaa, kaa bii tiyaa-jatiib aakaal. Bi po chuu mi Jerusalem ni ki di mi ŋa Rom yaab aanjaal ni.

¹⁸ Bi nan jin mi tibɔr, le ki bee ke maa ŋa bakaa, naa ŋeer bi ku mi. Le bi ban ke bi di cha mi.

¹⁹ Le Juu yaab aa kii ke bi di cha mi. Nima pu na, m len ke m ban ke Ubɔrkpaan Siisa le ji mi tibɔr ngbaan. Naa ye ke m ban ke m galn maanib u chee.

²⁰ Nima pu le m yin nima ke ni dan m chee, aan ti nan len tɔb chee tibɔr. Timi Israel yaab kpa limakl ke unii u ga gaa timi lii na ga dan. Limakl

ngbaan pu, le bi buu mi tikuln tee.”

²¹ Le bi bui u, “Judea aatin aanib aa ηmee saabər kigban ni tii ni timi. Tina aabo ubaa aa nyan ni nima, ki nan tuk timi saabər, kaa len tibəbir aa pu.

²² Ti nyi ke bi len ntim məmək ponn ni ke saah dii nsan mu na aa ηan. Nima pu na, ti ban ti ηun tibər ti bi aaməb ni na.”

²³ Le bi siin bundaln bi ga ki kuun Pəəl chee na. Liyaadaal aah fuu ni na, bi nan ki kuun ni waadiik ni, ki wiir pam. U nan len bi chee tibər kichakpiik ni ki nan saa kijook, ki tuk bi Uwumbər aanaan aabər, ke Moses ni Uwumbər aabənabtiib nan ηmee Yesu aabər, Uwumbər Aagban ponn ni. Pəəl nan pəəni ubaa ke bi gaa Yesu ki kii.

²⁴ Juu yaab bibaa kii tii waah len pu na, bibaa mu aa kii tii.

²⁵ Le bi kpak təb kinikpakpak. Baah ban bi nyan Pəəl aadiik ni na, le u bui bi, “Uwumbər Aafuur Nyaan nan cha waabənabr Aisaya tuk niyaajatiib mbamən.

²⁶ U nan tuk Aisaya ke, ‘Li cha ti tuk binib ngbaan ke Uwumbər len ke:
Ni ga pel ki pel, kaan bee maaliin aatataa.

Ni ga lik ki lik, kaan li waa.

²⁷ Binib ngbaan aasui aa bi nibaa ni.

Bitafal kpaa la.

Bi ηub binimbil, kaa ban ke binimbil woln,

kaa ban ke bitafal ηun,
kaa ban ke bisui bee maaliin aatataa,
kaa ban ke bi kpeln baabimbin ki dii maasan,

aan m tii bi laafee.’ ”*

²⁸ Pəəl nan ki bui bi, “M ban ke ni bee ke Uwumbər tun mi ke m buen binib bi kaa ye Juu yaab na chee, ki ti tuk bi waabər, aan bi mu ηmar. Bima le ga ηun.”

[
²⁹ Pəəl aah len kina na, le Juu yaab ngbaan nyan waadiik ni, ki beenin kpak təb kinikpakpak sakpen.]

³⁰ Pəəl nan bi kidiik ngbaan ponn ni ηibin ηilee. U nan pan ki pu, le ki bi ki ni. Le binib choo nan manni u nima. Le u gaa bi məmək ni mpopiin.

³¹ U nan beenin tuk binib Uwumbər aanaan aabər, ni Tidindaan Yesu Kristo aabər, ki nan kpa lipobil ki len. Ubaa mu aa bui ke u di cha.

* 28:27 : Lik Aisaya 6.9-10.

Kigban̄ ki Pɔɔl ηmee ki tii ROM YAAB na

¹ Min Pɔɔl le ηmee kigban̄ kee. M ye Yesu Kristo aatu-tunn la. Uwumbɔr nan yin mi ke m li ye Yesu aakpambal, ki nyan mi ke m moon waabɔnyaan tee.

² N-yaayoonn na, Uwumbɔr nan puu tipuur ke u ga tii timi tibɔnyaan tee. Le waabɔnabtiib ηmee ti waagban̄ ki ye chain na ponn ni.

³ Tibɔnyaan ngbaan le ye Ujapɔɔn aabɔr. Uma le ye Tidindaan Yesu Kristo. Waah nan kpaln unibɔn na, bi nan ma u Ubɔr David aamaal ponn ni.

⁴ Uwumbɔr nan fikr u nkun ni, le Waafuur Nyaan mɔk ke u ye uma Uwumbɔr Aajapɔɔn u kpa mpɔɔn na.

⁵ U pu le Uwumbɔr ηa tinyoor ηa m pu, le ki ηa mi waakpambal, ke m tuk ηinibol mɔmɔk ke ni ηan ke bi tii u naadii, ki kii waamɔb.

⁶ Nimi bi bi Rom aatiη ni na, Uwumbɔr yin ni mu, ke ni li ye Yesu Kristo aanib.

⁷ Nima le m ηmee kigban̄ kee m tii nimi bimɔk bi Rom aatiη ni na. Uwumbɔr gee nimi ki yin nimi ke ni li ye waanib.

Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Idoon aameel

⁸ Yesu Kristo pu, le m dooni Maawumbɔr ni mɔmɔk pu;

ba pu? binib bimɔk bi dulnyaa ni na ηun naah gaa Yesu Kristo ki kii pu na.

⁹ M di nsui mɔmɔk tun lituln tii Uwumbɔr, ki tuk binib Ujapɔɔn Yesu Kristo aabɔnyaan ngbaan. Uma Uwumbɔr le nyi ke ni ye mbamɔn, m teer nibɔr maameen mɔmɔk ponn ni,

¹⁰ ki mee u n-yoonn mɔmɔk ke ni yaa ye waageehn kan, u tii mi nsan ke m dan nan mann nimi dandana wee.

¹¹ M ban ke m kan nimi, ki ter nimi aan ni kan Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapiin i ga pɔɔk nitaakpab na.

¹² Maah len pu na le ye ke m ni nimi aah gaa Yesu Kristo ki kii pu na, ti ga pɔɔk tɔb aataakpab.

¹³ Nnaabitiib, m ban ke ni bee ke n-yoonn mɔmɔk m nan ban ke m dan ni chee, le kaa kee ηmaa dan. M ban ke m cha binib gaa Yesu ki kii Rom aatiη ni, ke maah ηa pu ntim muken ponn ni na.

¹⁴ Ni ye limukl le ke m di tibɔnyaan tee tuk binib mɔmɔk, bi aanibil woln na, ni bi aanibil kaa woln na, ni bi bae mbaem na, ni bi kaa bae mbaem na.

¹⁵ Nima le m ban ke m tuk nimi bi bi Rom aatiη ni na mu tibɔnyaan ngbaan.

Tibɔnyaan ngbaan aapɔɔn

¹⁶ Maa san inimɔɔn Yesu aabɔnyaan tee pu. Tibɔnyaan ngbaan kpa Uwumbɔr aapɔɔn. Binib bimɔk ηun ti ki gaa Yesu Kristo ki kii na ga ηmar; njan, bi ye Juu yaab na ga ηmar, le bi kaa ye Juu yaab na mu ga ηmar.

17 Tibɔnyaan ngbaan mək timi ke unii yaa gaa Yesu Kristo ki kii kan, Uwumbɔr ga len ke waabɔr ɲan. Ni ɲmee Uwumbɔr Aagban ni ke, “Uninyaan aah gaa Uwumbɔr ki kii na, u ga li kpa limɔfal.”*

Unibɔn aataani

18 Uwumbɔr mək binib ke u gee liɲuul titunwanbirdam pu; bi tun lituln li kaa ɲan na, kaa dii u. Baabiin pu le bi yii mbamɔn.

19 Uwumbɔr gee liɲuul bi pu la; ba pu? waabɔr ti binib ga ɲmaa bee ti na bi mpaan pu. Uwumbɔr le di ti mək bi.

20 Buyoonn Uwumbɔr nan naan dulnyaa wee ki nan saa dandana wee na, binib kani waabimbin aah bi pu na. Naa ye ke binimbil le kan u. Bi kan tiwan ni u naan ni na, ki kan ke u kpa mpɔɔn mu kaan doo na, ki sil ye Uwumbɔr. Nima le baan ɲmaa len ke baa nyi.

21 Bi nyi ke u bi, ki mu aa nyuɲni u waah ɲeer pu na, ki mu aa dooni u waaterm pu. Nima le baalandak bee fam. Bisui ni bɔɔn la, kaa kpa nlan.

22 Bi len ke bi ye bilankpalb, le ki tee ye bijɔrb.

23 Baa ki dooni Uwumbɔr u nyuun ki bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Bi ɲa binibɔm aanaɲ, ni inyoon aanaɲ, ni iwaa aanaɲ, ki dooni ɲiwaa ngbaan.

24 Nima le Uwumbɔr di cha bi, le bi dii bisui aah ban pu na, ki tun tijɔɲ aatuln, ki tun lituln li jinni biwon inimɔɔn

na. Bi yii Uwumbɔr u ye mbamɔn na, ki dii ɲiwaa.

25 Bi dooni tiwan ni Uwumbɔr naan ni na, ki dii ni, kaa dooni Uwumbɔr u naan tiwan mɔmɔk na, kaa dii u. Uma Uwumbɔr le yeh mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

26 Baah yii Uwumbɔr na, nima le u siir cha bi. Le bi tun inimɔɔn aatuln, bisui aah ban pu na. Bipiib di biɲeen aatɔtiib kpaln bijab, ki doo bi chee.

27 Bijab mu yii bipiib, ki chuun ban bijab, ki di biɲeen aatɔtiib kpaln bipiib ki tun inimɔɔn aatuln, le Uwumbɔr daa bitafal, baatunwanbir aah ɲeer pu na.

28 Baah kaa gee ke bi li nyi Uwumbɔr na, le u siir cha bi. Le bi dak ilandak i ye fam na, ki tun lituln li kaa ɲan na,

29 ki gbii titunwanbir aabɔɲ mɔmɔk. Bi gɔr kida-gook ki tun baka baka, ki kpa iniman, kaa gee tɔb, ki kpa lipiipoln, ki jaa kijaak, ki ku tɔb, ki ɲmanni tɔb, ki nan tɔb, ki bii tɔb libɔɔl ni,

30 ni mpaan pu. Bi nan Uwumbɔr, le ki seei tɔb, ki kpa kalmbaani, ki puk kipupuk. Bi po dak baah ga ɲa pu ki moo tun titunwanbir na la. Bi yii bite ni bina aamɔi.

31 Baa kpa nlan. Bi yaa puu tipuur kan, baa gbiini ti. Baa gee baamaal aanib, kaa cha pinni binib, kaa san binib kinimbaak.

32 Bi nyi ke Uwumbɔr len ke binib bi ɲani kina na ɲeer nkun, le bi tee beenin ɲani

* 1:17 : Lik Habakuk 2.4.

kina, ki len ke binib yaa n̄ani kina kan, naa bir.

2

Uwumbər aah ji binib tibər pu na

¹ Tɔ, si u galni binib biken na, saan n̄maa len tibaa ki nyan aabaa tibər ni Uwumbər chee; ba pu? aa mu n̄ani kina la. Saah galni bi na, le ni mək ke saabər mu bii; ba pu? si u galni bi na, aa mu n̄ani ke baah n̄ani pu na la.

² Ti nyi ke Uwumbər yaa daa binib bi n̄ani kina na aatafal kan, ni n̄an.

³ Si u n̄ani kina na, ki galni biken bi n̄ani kina na, aa dak ke Uwumbər aan daa aatafal aa?

⁴ U n̄a si tibulchinn sakpen, ki kpa limər ni suklaa aa pu. Ba n̄a aa lik u fam? Saa nyi ke Uwumbər ban ke aa kpeln saabimbin aa? Nima le cha u n̄a si tibulchinn.

⁵ Le aatafal pɔɔ. Saa ban ke aa kpeln aasui. Nima le Uwumbər ga moo daa aatafal, bundaln u ga gee liŋuul binib aanimbil ni ki ji bi tibər mbamən na.

⁶ U ga n̄a binib məmək baat-uln aah n̄eer pu na.*

⁷ Binib bi kpa limər ki tun lituln li n̄an na, ki ban mpakm, ni nnyuŋ, ni liməfal li kaa kpa ndoon na, bima le Uwumbər ga tii bi liməfal li kaa kpa ndoon na.

⁸ Binib bi ban tibər, ki yii mbamən, ki dii nsan mu kaa n̄an na, bima le Uwumbər gee liŋuul sakpen bi pu.

⁹ Binib bimək tun titunwanbir na ga kan falaa ni limukl. Njan, Juu yaab ga kan, le binib bi kaa ye Juu yaab na mu ga kan.

¹⁰ Binib bimək tun lituln li n̄an na, Uwumbər ga nyuŋ bi, ki pak bi, ki tii bi nsuudoon. Njan, u ga tii Juu yaab, le ki ga tii binib bi kaa ye Juu yaab na mu;

¹¹ ba pu? Uwumbər aa pak ubaa ki jer uken.

¹² Binib bimək kaa nyi Moses aakaal ki tun titunwanbir na aan kan liməfal li kaa kpa ndoon na. Uwumbər aan baa bi ke bi dii Moses aakaal aan baa dii. Binib bimək nyi Moses aakaal ki tun titunwanbir na, Uwumbər ga baa bi tibər nkaal ngbaan aah dii pu na, ki ga daa bitafal.

¹³ Uwumbər aan len ke binib bi nyi waakaal kaa dii mu na aabər n̄an. U ga len ke binib bi dii waakaal na le aabər n̄an.

¹⁴ Binib bi kaa ye Juu yaab na aa nyi Moses aakaal. Bi yaa n̄ani Moses aakaal aah len pu na baageehn pu, ki mu aa nyi nkaal ngbaan kan, baalandak le mək bi baah ga dii pu na.

¹⁵ Baah n̄ani pu na, nima le mək ke Moses aakaal aah len pu na bi bisui ni. Bisui ponn ni, bi nyi ni n̄an na, ni ni kaa n̄an na. Nima le baalandak bii bi n-yoonn mubaa, ki pak bi n-yoonn mubaa mu.

¹⁶ Ni ga li bi kina le bundaln Uwumbər ga cha Yesu Kristo ji binib tibər, ki baa

* 2:6 : Lik Ilahn 62.12; Niyataŋak 24.12.

bi tibɔbɔrkaan ti bi bisui ni na aabɔr. Maah tuk binib tibɔnyaan ti na le mɔk kina.

Juu yaab ni nkaal na

¹⁷ Tɔ, aa len ke aa ye Juu aanii la, ki dak ke saah nyi Moses aakaal na, nima le ga cha aa ηmar; aa kpa kipupuk ke aa nyi Uwumbɔr,

¹⁸ ki nyi waah gee pu na, ki bae Moses aakaal, ki nyi lituln li ηnan na, ni li kaa ηnan na,

¹⁹ ki dak ke aa ye usanmɔkr le ki tii bijoom, ki ga ηmaa woln binib bi kaa waa na aanimbil,

²⁰ ki ga ηmaa mɔk bijɔrb nlan, ki ga ηmaa mɔk mbim mmɔkm. Saah nyi Moses aakaal mu na, aa dak ke aa nyi tiwan mɔmɔk, ki dak ke saah len pu na mɔmɔk ye mbamɔn.

²¹ Tɔ, si u mɔk biken na, ba ηa saa mɔk aabaa? Si u tuk binib ke bi taa su kinaayuk na, ba ηa aa su?

²² Si u len ke binib taa gɔr kidagook na, ba ηa aa gɔr? Si u yii ηiwaa na, ba ηa aa su ηaadir ni aawan?

²³ Si u kpa kipupuk Uwumbɔr aakaal pu ki bii nkaal ngbaan na, aa jinn u inimɔɔn la.

²⁴ Ni ηmee Uwumbɔr Aag-baη ponn ni ke, “Nimi Juu yaab aah ηani titunwanbir pu na, nima le cha binib bi kaa ye Juu yaab na len Uwumbɔr tibɔbir.”†

²⁵ Tɔ, aa yaa joo Moses aakaal kan, lichakpangeei kpa tinyoor. Aa mu yaa

gii lichakpaln ki bii Moses aakaal kan, ni mɔk ke saa gii le na.

²⁶ Binib bi kaa gii ηichakpan na yaa joo Uwumbɔr aakaal kan, Uwumbɔr aan yii bi, ke baa gii ηichakpan.

²⁷ Binib bi kaa gii ηichakpan na yaa joo Uwumbɔr aakaal kan, bi ηan jer nimi Juu yaab bi gii ηichakpan Moses aakaal aah mɔk pu na, ki bii nkaal muken na.

²⁸ Unii u ye Juu aanii mpaan pu baanja na aa ye Juu aanibamɔnn. Unii u gii lichakpaln kaa kpeln waabimbin na, naa ye lichakpangeei bamɔnn.

²⁹ Unii u gii lichakpaln, kaa kpeln waabimbin na aa piir Uwumbɔr aasui. Unii u dii Uwumbɔr usui ni na, uma le ye Juu aanibamɔnn. Unii u Uwumbɔr Aafuur Nyaan bi u ni na, nima le ye lichakpangeei bamɔnn. Uwumbɔr le ga pak udaan, naa ye binib.

3

¹ Lichakpangeei aanyoor ye ba? Juu yaab jer binib bi kaa ye Juu yaab na aa?

² Een, bi jer bi tiwan aabɔη ni la. Ni jer tiwan mɔmɔk na le ye ke Uwumbɔr nan di waabɔr ηa bima le aanjaal ni.

³ Bi ponn ni bibaa yaa kaa gaa Uwumbɔr ki kii kan, ni ye ba? Baah kaa gaa u ki kii na, Uwumbɔr aan gbiin waa puu tipuur ti na aa?

⁴ U ga gbiin ti. Binib mɔmɔk yaa ye binyamɔndam kan, Uwumbɔr ma ye

† 2:24 : Lik Aisaya 52.5; Esekiel 36.20-22.

mbaməndaan la. Ni ηmee waagban ni ke,
 “Bi ga kan ke saah len pu na ye mbamən,
 Aa yaa jin binib tibər kan, aa kpa mbamən la.”*

⁵ Timi aatunwanbir yaa mək ke Uwumbər ηani ni ηan na kan, ti ga len ke Uwumbər yaa daa tafal kan, u ηa ni kaa ηan na aa? Binib bi kaa dii Uwumbər na le baa kina.

⁶ U ηa ni ηan na la; ba pu? ni yaa kaa ηan kan, u ga ηa kinye ki ji dulnyaa ni aanib tibər?

⁷ Ubaa ga baa ke, “Maah gee nnyamən na yaa mək ke Uwumbər ye mbaməndaan ki ga cha binib nyuη u kan, ba ηa u daa tafal ke m ye titunwanbirdaan?”

⁸ Ti ga tun titunwanbir aan ni kpahn tiwan ni ηan na aa? Taan ηa kina kpala. Binib bibaa seei timi ki bui ke ti len kina la. Binib ngbaan ga kan ntafadaan mu ηeer bi na.

Ubaa aa ηan Uwumbər chee

⁹ Tə, timi Juu yaab ηan ki jer binib bi kaa ye Juu yaab na aa? Taa jer bi. M nan mək nimi ke binib bi ye Juu yaab na, ni bi kaa ye Juu yaab na məmək ye titunwanbirdam la.

¹⁰ Ni ηmee kina le Uwumbər Aagban ni ke,

“Unii ubaa aa ye uninyaan,

¹¹ ubaa aa kpa nlan, ubaa aa ban Uwumbər,

¹² bi məmək di cha waasan, bi məmək bee fam la.

Ubaa aa bi ki tun lituln li ηan na, ubaa baanja aa bi.†

¹³ Baaliin po ye iliin i bir na la. Bi geei inyamən ki ηmanni binib.

Baaliin bii binib ke uja-gen

aaluul aah bii binib pu na la.‡

¹⁴ Baaməi gbii ηisiibil ni kinanaη la.§

¹⁵ Bi yaa ban bi ku binib kan, naa pəə.

¹⁶ Bi muk binib ki ηani bi falaa n-yoonn məmək la.

¹⁷ Bi chuun ban tibər la.

¹⁸ Baa san Uwumbər.”*

¹⁹ Tə, ti nyi ke nkaal aah len pu na məmək len binib bi bi mu chee na la. Nima le dulnyaa wee ni aanib məmək aabər bii Uwumbər chee. Ubaa aan ηmaa len tibaa ke u nyan ubaa tibər ni Uwumbər chee.

²⁰ Ubaa aan ηmaa len ke waah joo Uwumbər aakaal mbaməm pu na, waabər ηan Uwumbər chee. Uwumbər aakaal le mək binib ke bi ye titunwanbirdam la.

Uwumbər aah cha ti ni uma tuuk pu na

²¹ Dandana wee, Uwumbər mək timi waah ga ηa pu ki len ke timi aabər ηan na. Waakaal ni waabənbabtiib aaliin le bi waagban ponn ni, ki mu tuk timi kina la. Naa ye ke ti dii waakaal mbaməm le cha u len.

²² Binib bimək gaa Yesu Kristo ki kii na, bima le Uwumbər len ke baabər ηan. Baah gaa Yesu Kristo ki kii na,

* 3:4 : Lik Ilahn 51.4. † 3:12 : Lik Ilahn 14.1-3; 53.1-3; Ulandaən 7.20. ‡ 3:13 : Lik Ilahn 5.9; 140.3. § 3:14 : Lik Ilahn 10.7. * 3:18 : Lik Ilahn 36.1.

nima le cha Uwumbør len ke baabør ñan. Ubaa aa bi ubaa, ki cha biken;

²³ binib məmək tun titunwanbir la, kaa gbiin Uwumbør aanimbil.

²⁴ Le Yesu Kristo daa timi, ki gaa timi lii. Timi bi kpaan u chee na, le Uwumbør len ke timi aabør ñan. Waabulchinn pu le u len, naa ye ke ti ñan la.

²⁵ U nan di Yesu siin binib aanimbil ni, ke u nan kpo, aan uma Uwumbør taa ki gee liñuul ti pu. Ti yaa gaa Yesu ki kii kan, waasin pu le Uwumbør ga di cha pinn timi. Nima le mək ke Uwumbør ñani ni ñan na; ba pu? u nan kpa limør, kaa bii binib bi tun titunwanbir buyoonn Yesu Kristo aa kee dan dulnyaa wee ni na.

²⁶ Tɔ, dandana wee, u len titunwanbir aabør ki bui ke binib bi gaa Yesu ki kii na aabør ñan u chee. Nimina le mək ke uma Uwumbør si chob.

²⁷ Tɔ, ba pu aan ti ga li kpa kipupuk? Taan li kpa kipupuk nibaa pu. Ba pu? Naa ye ke ti dii Uwumbør aakaal mbaməm le cha u gaa timi lii, taah gaa Yesu ki kii na, nima le cha u gaa timi lii.

²⁸ Nima pu na, ti bee ke ti yaa gaa Yesu ki kii kan, Uwumbør ga len ke timi aabør ñan. Naa ye ke ti joo waakaal mbaməm le cha u len kina.

²⁹ Uwumbør ye Juu yaab baanja Aawumbør la aa? Waa ye binib bi kaa ye Juu yaab na mu Aawumbør aa? Mbamən, u ye.

³⁰ Uwumbør ye Uwumbørbaan la. Juu yaab yaa gaa Yesu ki kii kan, Uwumbør ga len ke baabør ñan. Bi mu kaa ye Juu yaab na yaa gaa Yesu ki kii kan, Uwumbør ga len ke bi mu aabør ñan.

³¹ Ti yaa len ke binib yaa gaa Yesu ki kii ki ga ñmar kan, ti yii Uwumbør aakaal aa? Naa bi kina kpala. Ti ña mu tibəkpaan la.

4

Abraham aah ye liməkl pu na

¹ Tɔ, cha ti lik tiyaaja Abraham aabør aah nan bi pu na:

² Ni yaa ba ye waatun-yaan pu le cha Uwumbør len ke waabør ñan kan, u ba ga ñmaa li kpa kipupuk. U mu aa ñmaa li kpa kipupuk Uwumbør chee.

³ Uwumbør Aagban len ke, “Abraham nan gaa Uwumbør aaməboln ki kii, kina pu na le Uwumbør gaa u ke u ye uninyaan u chee.”*

⁴ Unii u tun lituln ki kan tipar na, tipar ngbaan aa ye ipiin, ni ye waapar la.

⁵ Tɔ, unii u kaa joo nkaal na yaa gaa Uwumbør u di cha pinn titunwanbirdam na ki kii kan, waah gaa Uwumbør ki kii na, nima le Uwumbør ga len ke waabør ñan.

⁶ Ubør David mu nan len ke binib bi Uwumbør len ke baabør ñan na le kpa mpopiin. Bi gaa Uwumbør ki kii, nima le cha u len ke baabør ñan, naa ye ke bi tun

* 4:3 : Lik Mpiin 15.6; Galasia yaab 3.6.

litunyaan le cha u len kina.
Ubər David nan len ke,

7 “Binib bi Uwumbər di cha
baatunwanbir pinn bi
na
le kpa mpopiin.

Uwumbər aah di cha binib bi
aataani pinn bi na
le kpa mpopiin.

8 Binib bi Uwumbər aan len
ke baabər bii na,
bima le kpa mpopiin.”†

9 U len ke Juu yaab baanja
le kpa mpopiin ngbaan aa?
Waa len kina. Binib bi kaa
ye Juu yaab na mu kpa. Ti
len ke Abraham nan gaa
Uwumbər aaməboln ki kii,
nima le cha Uwumbər gaa u
ke u ye uninyaan u chee.

10 Bayoonn Uwumbər len
ke waabər ɲan? Buyoonn u
nan gii lichakpaln na le aan
buyoonn waa nan kee gii na?
Buyoonn waa nan kee gii na.

11 Waah gii lichakpaln na,
nima le nan ye liməkl ki mək
ke u gaa Uwumbər ki kii,
nima le Uwumbər gaa u ke u
ye uninyaan u chee, buyoonn
waa nan kee gii lichakpaln
na. Nima pu le Abraham ye
binib bimək gaa Uwumbər ki
kii, kaa gii ɲichakpan na aate.
Baah gaa Uwumbər ki kii na,
nima le Uwumbər gaa bi ke bi
ye bininyaam u chee.

12 Binib bi gii ɲichakpan, ki
tak Abraham aataabuu ponn
ni, ki gaa Uwumbər ki kii ke
Abraham aah nan gaa u ki
kii pu, buyoonn waa nan kee
gii lichakpaln na, bima mu le
Abraham ye bite.

*Gaakii pu le ti ga kan
Uwumbər aah puu tipuur ti na*

13 Uwumbər nan puu
tipuur tii Abraham ni
uyaabitiib, ke bima le ga li
yeh dulnyaa. Naa ye ke bi joo
Uwumbər aakaal le ga cha bi
kan tipuur ngbaan. Bi gaa
Uwumbər ki kii la, le u len ke
baabər ɲan. Nima le ga cha bi
kan tipuur ngbaan.

14 Uwumbər yaa ba puu
tipuur ke binib bi joo
waakaal na le ga li yeh
dulnyaa kan, naadii aa ba
ga li kpa tinoor. Tipuur
ngbaan mu aa ba ga gbiin; ba
pu? ubaa aan ɲmaa joo nkaal
məmək mbaməm.

15 Binib aah bii nkaal na,
le Uwumbər gee liɲuul bi pu.
Nkaal aah kaa bi nin chee na,
binib aa bii nkaal.

16 Nima le Uwumbər puu
tipuur tii binib bi gaa u ki
kii na. Uwumbər aah gee
binib pu na, nima le u tii
Abraham aayaabitiib məmək
waah nan puu tipuur ti na.
U ga tii Abraham aayaabitiib
bi ye Juu yaab ki gaa u ki
kii na, ni binib bi kaa ye Juu
yaab ki mu gaa u ki kii na
ke Abraham aah nan gaa u ki
kii pu na. Abraham ye timi
bimək gaa Uwumbər ki kii na
aayaaja la.

17 Ni ɲmee Uwumbər Aag-
baɲ ponn ni ke Uwumbər bui
Abraham, “M ɲa si ɲinibol
pam aayaaja la.” ‡ Abra-
ham le ye tite Uwumbər chee.
U nan tii Uwumbər naadii.
Uma Uwumbər le fikr binib bi
kpo na nkun ni, le ki yin binib

† 4:8 : Lik Ilahn 32.1-2. ‡ 4:17 : Lik Mpiin 17.5.

bi kaa kee bi na, ke baah bi le na.

¹⁸ U nan puu tipuur tii Abraham ke u ga ŋa u ŋinibol pam aayaaja, ke uyaabitiib ga li wiir ke inmabi aah wiir pu na. Ni nan bi ke tipuur ngbaan aah kaan ŋmaa gbiin le na. Abraham mu nan tee kpa limakl ke ti ga nan gbiin. §

¹⁹ Ni nan gur siib u pii ŋibin nkub. Waah nan por pu na, ni nan naahn ke waan ki ŋmaa maa ubo. Upuu Sara mu nan jer timar. Le Abraham pak Uwumbør aah tuk u pu na, kaa joo beeni.

²⁰ Uwumbør aah puu tipuur ti tii u na, tima le gur ye waalandak. Le u pak tipuur ngbaan mbaməm, kaa joo beeni ke ti ga gbiin beetaan gbiin? U nan moo gaa Uwumbør ki kii le ki nyuŋ u,

²¹ ki sil nyi ke Uwumbør aah puu tipuur ti na, u ga ŋmaa ŋa kina.

²² Waah nan gaa Uwumbør aaməboln ki kii kina na, nima le Uwumbør gaa u ke u ye uninyaan u chee.

²³⁻²⁴ Ni ŋmee kina le Uwumbør Aagbaŋ ni. Timi pu le bi nan ŋmee kina, naa ye Abraham baanja pu; ba pu? timi bi gaa Uwumbør u nan fikr Tidindaan Yesu nkun ni ki kii na, le u ga len ke timi aabør ŋan.

²⁵ Yesu nan kpo timi aatunwanbir pu, le ki fikr nkun ni. Nima le Uwumbør len ke timi aabør ŋan.

5

Saah ga li bi pu ki li ŋan Uwumbør chee na

¹ Taah gaa Uwumbør ki kii pu na, nima le u len ke timi aabør ŋan. Tidindaan Yesu Kristo pu le ti ni Uwumbør kpaan kijotiik.

² Yesu Kristo pu, le Uwumbør len ke timi aabør ŋan. Le ti məəni ki kpa limakl ke ti ga yakr u chee Uwumbør aaməən.

³ Naa ye nima baanja pu le ti məəni. Falaa mu pu le ti məəni. Ba pu? falaa le tii timi suklaa.

⁴ Suklaa mu tii timi mbimbinyaan. Mbimbinyaan mu tii timi limakl.

⁵ Limakl ngbaan aan jinn timi iniməən. Ba pu? Uwumbør aah tii timi Waa-fuur Nyaan na, Nfuur Nyaan ngbaan le cha ti bee tisui ni waah gee timi sakpen pu na.

⁶ Naah nan ŋeer na, le Kristo nan kpo timi bi ye titunwanbirdam na pu, taah kaa kpa mpəən buyoonn na.

⁷ Ni pəə ke unii kpo ke u nyan unii u dii mbaməm na nkun ni. Nibaakan, unii ubaa ga kaa ki kpo uninyaan pu.

⁸ Tima kan, buyoonn ti nan laa ye titunwanbirdam na le Kristo nan kpo ti pu. Nima le mək timi Uwumbør aah gee timi sakpen pu na.

⁹ Kristo aasin pu le Uwumbør len ke timi aabør ŋan. Nmaninkabaa taah ga nya ntafadaan mu ponn ni u pu na?

¹⁰ Buyoonn ti nan ye Uwumbør aadim na, le Ujapəən nan kpo ti pu. U

pu, le ti ni Uwumbər kpaan kijətiik. Ti ni Uwumbər aah kpaan kijətiik na, ɲmaninkabaa taah ga ɲmar waaməfal pu pu na?

11 Naa ye nima baanja pu le ti mɔɔni. Tidindaan Yesu Kristo pu le ti bee Uwumbər aah ɲan pu na, le ki mɔɔni. U pu le ti ni Uwumbər kpaan kijətiik.

Adam pu le ti kpo, Kristo pu le ti kpa liməfal

12 Unibaan* le nan joo ni titunwanbir dulnyaa ni, le titunwanbir ngbaan joo ni nkun. Binib məmək aah tun titunwanbir na, le nkun yaa gaa dulnyaa məmək ni.†

13 Buyoonn Moses aa nan kee tuk binib Uwumbər aakaal na, titunwanbir nan bi. Nkaal aah kaa bi nin chee na, Uwumbər aan len ke bi bii mu.

14 Adam aayoonn ki ti saa Moses aayoonn le nkun pii binib. Bi nan tun titunwanbir la. Baatunwanbir ni Adam u nan yii Uwumbər aaməb na aatunwanbir aa kpaan. Nkun mu pii bi la.

Ti məmək kan Adam aatunwanbir aatafadaan. Kina le ti məmək yakr Kristo aatunyaan aanyoor mu.

15 Uwumbər aah tii timi ipiin i na aa bi ke Adam aatunwanbir na. Ni ye mbamən ke unibaan aatunwanbir pu le nkun pii binib məmək. Yesu Kristo aanimbaasaln pu, le Uwumbər san binib məmək kinimbaak, ki tii bi ipiin i ye liməfal na.

16 Uwumbər aapiin aah ɲa timi pu na aa bi ke Adam aatunwanbir aah ɲa timi pu na. Adam aatunwanbirbaan pu, le binib aabər bii. Uninyaan ubaa u ye Yesu na pu, le Uwumbər di cha pinn titunwanbirdam pam, ki len ke baabər ɲan. Waapiin le na.

17 Unibaan u bi yin u Adam na aatunwanbir pu, le nkun pii binib məmək. Unibaan Yesu Kristo na pu, le binib ga kan Uwumbər aaterm sakpen. U ga len ke baabər ɲan. Nima le ye waapiin. Bi ga li kpa liməfal li kaa kpa ndoon na, ki kan linyaɲ.

18 Unibaan aatunwanbir pu, le binib məmək aabər bii. Yesu aatunyaan pu, le Uwumbər ga len ke binib bimək gaa Yesu ki kii na aabər ɲan, ki ga tii bi liməfal li kaa kpa ndoon na.

19 Unibaan Adam aah nan yii Uwumbər aaməb na, nima le binib məmək aabər bii Uwumbər chee. Yesu aah nan kii Uwumbər aaməb na, nima le binib bimək gaa uma Yesu ki kii na aabər ɲan Uwumbər chee.

20 Moses nan tuk binib Uwumbər aakaal. Nkaal ngbaan mək bi ke baatunwanbir wiir sakpen. Le titunwanbir aah wiir nin chee na Uwumbər aanimbaasaln wiir ki jer titunwanbir.

21 Titunwanbir pu le binib kpo. Tidindaan Yesu Kristo pu, le Uwumbər san timi kinimbaak, ki len ke timi aabər ɲan, le ti kan liməfal li kaa kpa ndoon na.

* 5:12 : Unibaan ngbaan nan ye Adam la. † 5:12 : Lik Mpiin 3.6.

6

Taa ki tun titunwanbir man

¹ Kina pu na, ti ga len kinye? Ti ga li beenin tun titunwanbir aan Uwumbər aanimbaasaln kpee ee? Taan li ɲani kina kpala.

² Ti kpo ke titunwanbir taa ki li joo timi la. Ti yaa beenin tun titunwanbir kan, naa ɲan.

³ Baah muin timi nnyun ni, Yesu Kristo aayimbil pu na, nima le mək ke ti ni Yesu Kristo kpaan la. Nima pu na, waah nan kpo na, ti mu kpo u chee la. Naa bee kina aa?

⁴ Baah muin timi nnyun ni na, nima le mək ke ti kpo, le bi sub timi u chee. Uwumbər aapɔɔn pu le u fikr Kristo nkun ni. Waapɔɔn mu pu le ti kpa mbimbipɔm ki ɲani ni ɲan na.

⁵ Ti ni u aah kpaan pu na, ti kpo ke waah kpo pu na. Ti mu ga fikr nkun ni, ke waah fikr pu na.

⁶ Ti bee ke baah kpaa u ndɔpuinkoo pu na, bi kpaa timi aabimbikpok mu u chee, ke mbimbikpok mu kaa ɲan na taa ki li bi, aan ti taa ki li ye titunwanbir aanaagbiib.

⁷ Unii u kpo na nyan titunwanbir ni.

⁸ Taah kpo Kristo chee na, ti ɲa naadii ke ti ga li kpa limɔfal u chee.

⁹ Ti nyi ke waah fikr nkun ni na, waan ki kpo. Nkun aa ki kpa mpɔɔn u chee.

¹⁰ Waah kpo na, u kpo ke u kuln titunwanbir nfum mubaa, aan titunwanbir taa ki li joo timi. Waah kpa

limɔfal dandana wee na, u bi ke u nyuɲ Uwumbər la.

¹¹ Kina pu na, ni mu li nyi ke ni kpo ke titunwanbir taa ki li joo nimi la. Naah kpaan Yesu Kristo chee pu na, le ni mu kpa limɔfal ke ni nyuɲ Uwumbər.

¹² Nima pu na, ni taa ki cha titunwanbir li joo nimi aawon ti ga kpo na, ki taa ki kii tii tiwon aah ban pu na.

¹³ Ni taa di nimi aawon tii titunwanbir, ki taa tun lituln li kaa ɲan na. Ni di nibaa tii Uwumbər, ke binib bi fikr nkun ni na, ki di nimi aawon tii Uwumbər, ke ni tun lituln li ɲan na ki tii u.

¹⁴ Nkaal aa ki joo nimi. Uwumbər aanimbaasaln le joo nimi. Nima le titunwanbir aan ki li ye nimi aadinnaan.

Li ye mbimbinyaan aanaagbiib man

¹⁵ Nkaal aah kaa ki joo timi aan Uwumbər aanimbaasaln joo timi na, ti ga tun titunwanbir aa? Taan ɲa kina kpala.

¹⁶ Aa yaa di aabaa tii unii aan ki kii waamɔb kan, aa ye waanaagbiija la. Naa bee kina aa? Aa yaa kii tii titunwanbir kan, aa ye titunwanbir aanaagbiija la, le ki ga kpo. Aa yaa kii Uwumbər aamɔb kan, u ga bui ke saabər ɲan.

¹⁷ N-yoonn mubaa, ni nan ye titunwanbir aanaagbiib la. Ti dooni Uwumbər sakpen, ke baah mək nimi waasan pu na, ni dii nsan ngbaan nisui mɔmɔk ni,

18 ki nya ni titunwanbir aanaagbiir ni, ki ɲa litunyaan aanaagbiib.

19 M di binibɔm aabimbini ɲan Uwumbɔr aabɔr ke ni bee maah len pu na aatataa mbamɔm la. Ni nan joo nimi aawon tun tijɔɲ aatuln, ni titunwanbir aabɔɲ mɔmɔk la. Dandana wee, ni di nimi aawon tun lituln li ɲan na man, aan ki ɲa binib bi bi chain na.

20 Naah nan ye titunwanbir aanaagbiib na, nitafal aa nan bi litunyaan ni.

21 Ni yaa teer naah tun titunwanbir ti na kan, ni jinni nimi inimɔɔn dandana wee la. Tinyoor nan bi titunwanbir ngbaan ni ii? Aayii. Titunwanbir ngbaan aadoon ye nkun la.

22 Uwumbɔr nyan nimi titunwanbir aanaagbiir ni la. Dandana wee, ni ye uma Uwumbɔr aanaagbiib la. Nimi aanyoor ye mbimbini mu bi chain na la. Naadoon ga li ye limɔfal li kaa kpa ndoon na.

23 Titunwanbir aapar ye nkun la. Tidindaan Yesu Kristo pu le Uwumbɔr aapiin ye limɔfal li kaa kpa ndoon na.

7

Lichamɔln aamɔkl

1 Nnaabitiib, ni mɔmɔk nyi nkaal aah bi pu na. Nima le ga cha ni bee maah ga len pu na aatataa. Nkaal dii unii buyoonn u bi na baanja la. U yaa kpo kan, nkaal aa ki dii u.

2 Nkaal pu le upii u kpa chal na ye uchal yoo n-yoonn mumɔk uchal bi na. Uchal

yaa kpo kan, nkaal mu len ke u ye uchal yoo na aa ki dii u.

3 Upii yaa ban uja uken buyoonn uchal bi na kan, bi ga len ke u ye upiidagoor la. Uchal yaa kpo kan, nkaal ngbaan aa ki dii u. U yaa mɔn uja uken kan, waa ye upiidagoor.

4 Nnaabitiib, nimi aabɔr mu bi kina la. Kristo aah nan kpo ndɔpuinkoo pu na, ni mu nan kpo; nkaal aa ki dii nimi. Ni kpaan Kristo u fikr nkun ni na chee la, le ki dii Uwumbɔr aasan.

5 Taah kaa nan dii Uwumbɔr buyoonn na, tisui nan gee Uwumbɔr aakaal aah kɔ pu na, ki cha ti tun titunwanbir ki dii nkun aasan.

6 Dandana wee, taah kpo na, nkaal na aa ki dii timi, ki mu aa ki joo timi tinaagbiir. Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan tii timi mbimbini, ke ti tun lituln tii Uwumbɔr. Nkaal na aa ki joo timi.

Nkaal ni titunwanbir

7 Nima pu na, ti ga len ke Moses aakaal aa ɲan aa? Mu ɲan. Nkaal na yaa kaa ba bi kan, maa ba ga bee titunwanbir. Nkaal na yaa kaa ba len ke “Taa li kpa iniman” kan, maa ba ga bee ke iniman ye titunwanbir.

8 Nkaal aah len kina na, le titunwanbir ti bi nsui ni na yii nkaal ngbaan, ki cha m kpa iniman aabɔɲ aabɔɲ. Nkaal yaa kaa bi kan, titunwanbir aa fu.

9 N-yoonn mubaa m nan bi, kaa nyi nkaal aatataa mbamɔm. Buyoonn m bee

nkaal aatataa mbaməm na, le titunwanbir fikr nsui ni. Le m bee ke m ɲeer nkun.

¹⁰ Uwumbər nan tii timi waakaal ke ti dii mu, aan ki kan liməfal. Le m bee ke maah kaa ɲmaa joo waakaal məmək na, m ɲeer nkun.

¹¹ Nkaal pu le titunwanbir ti bi nsui ni na nan kpa nsan ki ɲmann mi, ki cha m ɲeer nkun.

¹² Uwumbər aakaal bi chain la. Uwumbər aah tuk timi ke ti ɲa pu na le bi chain, ki bi mbaməm, ki ɲan.

¹³ Waakaal mu ɲan na le ku mi ii? Aayii. Titunwanbir le ku mi. Nkaal mu ɲan na pu, le titunwanbir ku mi, ki cha ti bee ke titunwanbir aa ɲan. Nkaal na le mək timi titunwanbir aah bir sakpen pu na.

¹⁴ Ti bee ke Uwumbər aakaal mək timi Uwumbər aah ban pu na. M mu aa ɲani kina; ba pu? m ye titunwanbir aanaagbiija la.

¹⁵ Maah ɲani pu na, maa kii kina nsui ni. Maah kaa gee ke m li ɲani tiwan ni na, m ɲani nima la. Maah nan tiwan ni na, nima le m tee ɲani.

¹⁶ M yaa ɲani maah kaa gee ke m li ɲani tiwan ni na kan, nima le mək ke m kii ke Uwumbər aakaal ɲan.

¹⁷ Naa ye ke min le ɲani kina, titunwanbir ti bi nsui ni na le cha m ɲani.

¹⁸ M bee ke tiwan ni ɲan na aa bi maabimbikpok ni; m ban ke m tun lituln li ɲan na, kaa ɲmaa tun.

¹⁹ Maah ban m tun litun-yaan li na, maa tun kina.

Maah kaa ban m tun titunwanbir ti na, m tun tima la.

²⁰ M yaa tun maah kaa gee m tun pu na kan, naa ye ke min le tun kina, titunwanbir ti bi nsui ni na le cha m tun.

²¹ Naah ye pu na, m yaa ban m tun lituln li ɲan na kan, titunwanbir bi m chee la.

²² M gee Uwumbər aakaal nsui ni.

²³ M mu kan nkaal muken maawon ni. Nkaal ngbaan jaa Uwumbər aakaal mu bi nsui ni na kijaak la. Nima le titunwanbir aakaal i bi maawon ni na joo mi tinaagbiir.

²⁴ M kpa kinimbaak. Titunwanbir bi tiwon tee ni, ki ga ku mi. ɲma ga nyan mi titunwanbir ngbaan ni?

²⁵ M dooni Uwumbər u nyan mi titunwanbir ngbaan ni, Tidindaan Yesu Kristo pu na.

Mma kan, maalandak baanja le dii Uwumbər aakaal. Maabimbikpok dii titunwanbir aakaal la.

8

Uwumbər Aafuur Nyaan aapɔɔn pu le ti bi

¹ Nima pu na, Uwumbər aan len ke binib bi kpaan Yesu Kristo chee na aabər bii.

² Taah kpaan Yesu Kristo chee na, le Uwumbər Aafuur Nyaan aapɔɔn tii timi liməfal; Nfuur Nyaan aapɔɔn ngbaan le nyan mi titunwanbir ni nkun aapɔɔn ni.

³ Nkaal aan ɲmaa ɲa kina; ba pu? binib aa kpa mpɔɔn ke bi joo nkaal ngbaan. Le Uwumbər ɲa waakaal aah kaa ɲmaa ɲa pu na; timi aatunwanbir pu le u nan tun

ni Ujapɔɔn Yesu dulnyaa wee ni, ke u di tiwon ti naahn timi titunwanbirdam aawon na bii titunwanbir ti bi tisui ni na aapɔɔn,

⁴ ki tii timi bi dii Waafuur Nyaan kaa ki dii mbimbikpok na mpɔɔn ke ti li dii waakaal mbamɔm.

⁵ Binib bi dii mbimbikpok na, bitafal bi mbimbikpok aabɔr ni la. Binib bi dii Uwumbɔr Aafuur Nyaan na, bitafal bi Nfuur Nyaan aabɔr ni la.

⁶ Binib bi aatafal bi mbimbikpok aabɔr ni na ga kpo la. Binib bi aatafal bi Uwumbɔr Aafuur Nyaan aabɔr ni na ga kan limɔfal, ni nsuudoon.

⁷ Binib bi aatafal bi mbimbikpok aabɔr ni na, bi ye Uwumbɔr aadim la; ba pu? baa dii waakaal, ki mu aa ŋmaa dii mu.

⁸ Binib bi dii mbimbikpok aah ban pu na aan ŋmaa piir Uwumbɔr aasui.

⁹ Tɔ, Uwumbɔr Aafuur Nyaan yaa bi ni ni kan, naa dii mbimbikpok aah ban pu na, ni dii Nfuur Nyaan aah ban pu na la. Kristo Aafuur Nyaan yaa kaa bi unii ni kan, udaan ngbaan aa ye Kristo yoo.

¹⁰ Titunwanbir pu, le nimi aawon ga kpo. Kristo yaa bi ni ni kan, Uwumbɔr Aafuur Nyaan tii nimi limɔfal; ba pu? u len ke nimi aabɔr ŋan.

¹¹ Uwumbɔr nan fikr Yesu nkun ni. Uwumbɔr u fikr Yesu nkun ni na Aafuur Nyaan yaa bi ni ni kan, uma Uwumbɔr u fikr Yesu Kristo nkun ni na ga fikr nimi aawon ti ga kpo na mu.

Waafuur Nyaan mu bi ni ni na aapɔɔn pu, le u ga fikr nimi nkun ni.

¹² Nnaabitiib, nima pu na, ni ŋan ke ti dii Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ban pu na, ki taa dii unibɔn aabimbin aah ban pu na.

¹³ Ni yaa dii unibɔn aabimbin aah ban pu na kan, ni ga kpo la. Ni yaa kuln nimi aawon aatunwanbir, Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapɔɔn pu kan, ni ga li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na.

¹⁴ Binib bimɔk dii Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ban pu na, bima le ye Uwumbɔr aabim.

¹⁵ Nfuur Nyaan mu Uwumbɔr tii nimi na, mu aa joo nimi tinaagbiir ke ni san ijawaan. Waafuur Nyaan le ŋa nimi waabim, le ki cha ti yin u ke "Nte."

¹⁶ Waafuur Nyaan le kpaan timi aawiin chee, le ki ji seeraa ke ti ye Uwumbɔr aabim.

¹⁷ Taah ye Uwumbɔr aabim na, ti ga kan Uwumbɔr aah di tiwanyaan ni bil kiir timi paacham na. Ti ni Kristo ga kpaan kan tiwanyaan ngbaan. Ti yaa ji falaa u pu kan, ti ni u ga nan kpaan ji mmɔɔn paacham.

N-yoonn mu choo na aanyur

¹⁸ M nyi ke dandana aafalaa aan ŋmaa ŋaŋ mpopiin mu ti ga nan kan mu paacham na.

¹⁹ Tiwan ni Uwumbɔr naan ni na mɔmɔk aanimbil man ke ni kan bundaln Uwumbɔr

ga nyan waabim mpaan pu na.

²⁰ Buyoonn Adam nan tun titunwanbir na, Uwumbør nan len ke tiwan ni u naan ni na, ni ga li bi, ki bi fam la. Waageehn pu, le u len kina. Naa ye tiwan ni u naan ni na aageehn.

²¹ Uwumbør mu tii tiwan ni u naan ni na limakl ke ni ga ŋa tiwan ni kaan bur na, ki kan lifuur nyaan ke Uwumbør aabim aah kan pu na.

²² Ti nyi ke Uwumbør aah naan tiwan nimøk na wu ke imalween aah wu pu na, ki du ki nan saa dandana.

²³ Naa ye tiwannaanakaan baanja le wu; timi bi Uwumbør puen tii timi Waafuur Nyaan na, ti mu du tisui ni, ki kii bundaln Uwumbør ga møk ke ti sil ye waabim, ki ga tii timi tiwon ti kaan kpo na.

²⁴ Taah ŋmar pu na, le ti kpa limakl. Unii yaa kpa limakl ke u ga kan tiwan kan, ni møk ke waa kee kan la. U yaa kan ni kan, waan ki li kpa limakl ni pu.

²⁵ Tɔ, ti yaa kpa limakl ke ti ga kan tiwan ni tinimbil aa waa ni na kan, le ti ga li kpa limør ki kii bundaln ti ga kan ni na.

²⁶ Le Uwumbør Aafuur Nyaan ter timi, timi aadabur ni. Taa nyi taah ga mee u mbaməm pu na, le Waafuur Nyaan mee u tii timi, ki du, ubaa aah kaa ŋmaa len pu na.

²⁷ Uwumbør u lik binib aasui ni aah bi pu na nyi Waafuur Nyaan aalandak aah bi pu na; ba pu? Nfuur Nyaan

mee u tii waanib waah ban pu na.

²⁸ Ti nyi ke tiwan nimøk pii timi na, Uwumbør le cha ni məmøk kpaln tiwan ni ŋan na ki tii binib bi gee u na. Waageehn pu le u nan yin bi.

²⁹ U nan nyi binib bimøk ga kii tii u na, le ki nan nyan bi, ke bi kpaln Ujapɔɔn Yesu Kristo aah bi pu na, aan u li ye njan aabo, naabitiib pam ponn ni.

³⁰ Binib bi Uwumbør nyan bi na, le u yin bi. Binib bi u yin bi na, le u len ke baabør ŋan, ki nyun bi.

Uwumbør aah gee timi pu na

³¹ Uwumbør aah ŋa kina məmøk na, ti ga len kinye? Uwumbør aah si tichan ni na, ubaa aan ŋmaa ŋa timi nibaa.

³² Uwumbør aa yii ke waan tii timi Ujapɔɔn. U nan di Ujapɔɔn ŋa binib aanjaal ni ke u ti kpo ti məmøk aatunwanbir pu la. Waah tii timi Ujapɔɔn na, u ga ki tii timi tiwan məmøk ki kpee.

³³ Ŋma ga ŋmaa galn binib bi Uwumbør nyan bi na? Uwumbør ubaa len ke baabør ŋan.

³⁴ Nima le ubaa aan ŋmaa galn timi. Yesu Kristo nan kpo ti pu, ki fikr nkun ni, ki bi Uwumbør aanangii wɔb, ki mee u ki tii timi.

³⁵ Ba ga ŋmaa nyan timi Kristo u gee timi na aanjaal ni? Falaa aa? Tibør aa? Limukl aa? Nkon aa? Igiin aa? Linimaln aa? Nkun aa? Aayii.

³⁶ Ni ŋmee Uwumbør Aagban ni ke,

“Sin pu le bi ku timi iwiin
məmək,
le ti naahn ipiih i bi ban bi ti
kər i na la.”*

³⁷ Tɔ, Yesu Kristo u gee timi
na aapɔɔn pu, le ti kan linyan
kookoo.

³⁸⁻³⁹ Tidindaan Yesu Kristo
pu, le Uwumbɔr gee timi. M
sil bee ke nibaa aa bi ki ga
ɲmaa yakr ti ni waageehm.
Nkun, limɔfal, Uwumbɔr
aatuuntiib, kinimbɔɲ aapɔɔn,
dandana aabɔr, daalbaadaal
aabɔr, mpɔɔn, paacham
aawan, taab aawan, tiwan
nimək bi na, ni məmək aan
ɲmaa yakr ti ni Uwumbɔr
aageehm.

9

*Uwumbɔr ni waanib Israel
yaab*

¹ Tɔ, maah ye Kristo aanii
na, m len mbamɔn la. Maa
gee nnyamɔn. Maalandak
ni Uwumbɔr Aafuur Nyaan ji
seeraa ke m len mbamɔn la.

² M kpa mpombiin sakpen.
Nsui bii n-yoonn məmək,
mmaal aanaabitiib Juu yaab
pu la.

³ M ga li ɲmaa ban ke m
bee fam Kristo chee, bima taa
bee.

⁴ Bi ye Israel yaab la.
Uwumbɔr nan ɲa bi waabim,
ki nyuɲ bi, ki puu tipuur tii
bi, ki tii bi waakaal, ki mək bi
baah ga li dooni u pu na, ki
bui bi waah ga ɲa tinyoor pu
ki ɲa bi pu na.

⁵ Biyaajatiib ye tiyaa-
janinkpiib la. Kristo* aah

nan ɲa unibɔn na, u nan ye
bi ponn ni ubaa la. Uma le
yeh mpɔɔn məmək. Cha ti pak
Uwumbɔr n-yoonn mu kaa
kpa ndoon na. Amii.

⁶ Uwumbɔr aah puu tipuur
ti tii Israel yaab na, maa len
ke waa gbiin tipuur ngbaan.
Bi ye Israel aayaabitiib la. Ni
mu aa ye bi məmək le ye Is-
rael yaab bamɔm.

⁷ Bi ye Abraham aayaabitiib
la. Ni mu aa ye bi məmək
le ye uyaabitiib bamɔm.
Uwumbɔr nan tuk Abraham
ke waabo Aisak aayaabitiib
baanja le ga li ye uyaabitiib
bamɔm.†

⁸ Nima le mək ke Abra-
ham aayaabitiib ngem aa ye
Uwumbɔr aabim. Mbim bi
Uwumbɔr nan puu tipuur ke
Abraham ga maa na, bima le
ye uyaabitiib bamɔm.

⁹ Uwumbɔr nan puu tipuur
tii u ke ni yaa nan ɲeer kan, u
ga dan u chee, le upuu Sara ga
maa ubijabo.‡

¹⁰ Naa ye nimina baanja.
Rebeka aabijabim mulee nan
kpa te ubaa, u ye tiyaaja
Aisak la.

¹¹⁻¹² Le Uwumbɔr nan bui
Rebeka ke ubo u ye uwaatiir
na ga jer ukpel.§ Buyoonn
Uwumbɔr bui u kina na, waa
nan kee ma mbim ngbaan.
Baa nan kee ɲa ni ɲan na,
bee ni kaa ɲan na. Uwumbɔr
nyan mbim mulee ngbaan
ponn ni ubaa, waageehn pu,
naa ye baatuln pu. Nima le
mək ke Uwumbɔr aageehn pu

* 8:36 : Lik Ilahn 44.22. * 9:5 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya.
Naatataa le ye ke unii u ga gaa binib lii na. † 9:7 : Lik Mpiin 21.12. ‡ 9:9 :

Lik Mpiin 18.10, 14. § 9:11-12 : Lik Mpiin 25.23.

le u nyan waah ban unii u na.

¹³ Ni n̄mee Uwumbør Aagbanj ponn ni ke u len ke u gee Jakob ki jer Esò.*

¹⁴ Kina kan, ti ga len kinye? Ti ga len ke Uwumbør n̄a ni kaa n̄an aa? Taan len kina kpala.

¹⁵ U nan bui Moses ke binib bi u ban u san bi kinimbaak na, u ga san bi kinimbaak la.†

¹⁶ Naa ye binib aageehn pu, kaa ye baatuln pu; Uwumbør aanimbaasaln pu, le u san bi kinimbaak.

¹⁷ Ni n̄mee Uwumbør Aagbanj ni ke Uwumbør nan bui Ubør Faro, “M n̄a si ubør ke m mək binib maah kpa mpɔɔn ki chiin si pu na, aan maayimbil nya paacham, dulnyaa aapepel məmək ni.”‡

¹⁸ Nima le binib bi u ban u san bi kinimbaak na, u san bi kinimbaak. Binib bi u ban ke u cha bi gaa biyil na, u cha bi gaa la.

*Uwumbør aanjuul, ni waan-
imbaasaln*

¹⁹ Nibaakan, aa ga baa mi, “Ni yaa ye kina kan, ba pu Uwumbør galn binib? N̄ma ga n̄maa yii waageehn?”

²⁰ Njɔ, aa ye n̄ma ki kpak Uwumbør? Tiwanaankaan aan baa unii u naan ni na, “Ba n̄a aa naan mi kina?”§

²¹ Uyakmaal ga n̄maa yakr tiyakr waageehn pu, ki di tibaa ti maa lisil aasambil, ki di tiken maa lisambil li kaa ye lisil aasambil na.

²² Uwumbør aah n̄a pu na, ni bi kina la. U nan ban ke u mək binib ke u gee lijuul titunwanbir pu, ki ban ke bi bee waah kpa mpɔɔn pu na. Nima le u ji limør pam binib bi n̄a u lijuul ki n̄eer ntafadaan na pu.

²³ U mu ban ke binib bee waah n̄an sakpen pu na, ki san timi kinimbaak, ki n̄a timi mpopiin pam. U nan naan timi ke u n̄a timi kina la,

²⁴ ki yin timi bi ye Juu yaab na, ni binib bi kaa ye Juu yaab na mu.

²⁵ Ni n̄mee Hosea aagbanj ni ke Uwumbør bui ke, “Binib bi kaa nan ye maanib na, m ga yin bi maanib. N̄inibol n̄i maa nan gee n̄i na, m ga yin n̄i maanigeehm la.*

²⁶ Baah nan tuk bi ke baa ye maanib nin chee na, nima chee le bi ga yin bi ke min Uwumbør u fu na aabim.”†

²⁷ Tɔ, Uwumbør aabɔnabr Aisaya nan len Israel yaab aabør; u nan len ke Israel yaab wiir ke nnyusakpem aatambol aah wiir pu na, le bi ponn ni, binib siib baanja ga n̄mar;

²⁸ ba pu? Uwumbør ga daa dulnyaa aanib aatafal, waah nan len pu na, kaan taan.‡

²⁹ Ni bi ke Aisaya aah nan ki len pu na ke, “Uwumbør Mpɔɔnsakpiindaan yaa kaa ba gur timi yaabitiib siib kan, ti məmək ba ga kuln ke Sodom aatinj aanib ni

* 9:13 : Lik Malakai 1.2-3. † 9:15 : Lik Nnyam 33.19. ‡ 9:17 : Lik Nnyam 9.16.

§ 9:20 : Lik Aisaya 29.16; 45.9. * 9:25 : Lik Hosea 2.23. † 9:26 : Lik Hosea

1.10. ‡ 9:28 : Lik Aisaya 10.22-23. § 9:29 : Lik Aisaya 1.9.

Gomora aatinj aanib aah nan kuln pu na la.”^S

Israel yaab ni tibənyaan ngbaan

³⁰ Nima pu na, ti ga len kinye? Binib bi kaa ye Juu yaab na aanimbil aa nan man ke Uwumbər len ke baabər ɲan. Dandana wee, baah gaa Yesu ki kii na, nima le Uwumbər len ke baabər ɲan.

³¹ Israel yaab aanimbil nan man ke bi li joo nkaal, aan Uwumbər len ke baabər ɲan. Bi mu aa nan ɲmaa joo mu;

³² ba pu? baa gaa Uwumbər ki kii. Bi dak ke baatuln pu le Uwumbər ga len ke baabər ɲan. Bi yii Yesu Kristo le ki lir;

³³ bi gbeer lifaakuul li Uwumbər Aagbaɲ len laabər na ke,

“U di lifaakuul bil Sionn aatinj ni.

Binib ga gbeer li ki lir.

Le unii umək gaa u ki kii na aan ji iniməɲn.”^{*}

10

¹ Nnaabitiib, m mee Uwumbər tii maanib Israel yaab ke bi ɲmar. M ban kina le nsui məmək.

² M ga ɲmaa ɲa bi seeraa ke binimbil man Uwumbər aatuln pu. Bi mu aa bee u mbaməm.

³ Baa nyi Uwumbər aah ɲa pu aan ki len ke binib aabər ɲan u chee na. Bi nan ban ke bi dii nkaal aan ki ɲmar, ki yii Uwumbər aah ɲa pu ki cha binib aabər ɲan u chee na.

⁴ Kristo fuu ni ke binib bi gaa u ki kii na aabər li ɲan. Naa ye ke baah dii nkaal pu na le cha baabər ɲan.

Uwumbər ban ke u gaa binib məmək lii

⁵ Moses nan ɲmee ke unii yaa kii nkaal aah mək pu na kan, Uwumbər ga len ke waabər ɲan. U nan ɲmee ke “Unii yaa ɲa nkaal aah mək pu na kan, u ga kan liməfal.”^{*}

⁶ Timi bi gaa Yesu ki kii na, Uwumbər len ke timi aabər ɲan. Nima pu le ti len ke, “Taa baa aabaa aasui ni ke, ‘Nma ga buen paacham u ti li joo ni Kristo?’

⁷ ki taa baa ke, ‘Nma ga buen bitekpiib do ki ti fikr Kristo nkun ni?’ ”

⁸ Ti len ke, “Uwumbər aaliin aa daa aa chee. I bi aaməb ni, ni aasui ni.” Iliin ngbaan le ti mooni ke aa gaa Yesu ki kii.[†]

⁹ Aa yaa len binib aanimbil ni ke Yesu le ye Aadindaan, ki yaa ɲa naadii aasui ni ke Uwumbər fikr u nkun ni kan, aa ga ɲmar.

¹⁰ Ti gaa u ki kii tisui ni la, nima le Uwumbər len ke timi aabər ɲan. Ti len binib aanimbil ni ke ti gaa u ki kii, nima le ti ɲmar.

¹¹ Uwumbər Aagbaɲ len ke unii umək gaa u ki kii na aan ji iniməɲn.[‡]

¹² Binib bi ye Juu yaab na, ni binib bi kaa ye Juu yaab na məmək kpaan la. Uwumbər le ye bi məmək Aadindaan,

^{*} **9:33** : Lik Aisaya 8.14; 28.16. ^{*} **10:5** : Lik Liifai Yaab 18.5. [†] **10:8** : Lik Ikaal 30.12-14. [‡] **10:11** : Lik Aisaya 28.16.

ki ŋa tinyoor sakpen ŋa binib bimək mee u ke bi ŋmar na pu.

¹³ Waagban len ke unii umək mee Uwumbər ke u gaa bi lii na kan ga ŋmar. §

¹⁴ Bi yaa kaa gaa u ki kii kan, bi ga ŋa kinye aan ki mee u ke u gaa bi lii? Bi yaa kaa ŋun waaliin kan, bi ga ŋa kinye aan ki gaa u ki kii? Unii yaa kaa mooni waaliin kan, bi ga ŋa kinye aan ki ŋun?

¹⁵ Uwumbər yaa kaa tun bi ke bi ti moon waaliin kan, bi ga ŋa kinye aan ki moon i? Ni ŋmee Uwumbər Aagban ni ke, “Binib bi joo ni tibənyaan ti tii timi nsuudoon na, bi tii timi mpopiin pam.”*

¹⁶ Tɔ, naa ye binib məmək le kii tii tibənyaan ngbaan. Uwumbər aabənabr Aisaya nan baa ke, “Uwumbər, ŋma pak taah len pu na?”†

¹⁷ Tɔ, unii u gaa Kristo ki kii na, u ŋun waabər, nima le u gaa u ki kii. Unii u ŋun Kristo aabər na, unii ubaa le moon tibər ngbaan, nima le cha u ŋun.

¹⁸ Le m baa ke, “Israel yaab aa nan ŋun aa?” Mbamən, bi ŋun. Ni ŋmee Uwumbər Aagban ni ke,

“Bineel mu tee chaa dulnyaa wee məmək ni,
le kitin kee məmək pu ŋun.”‡

¹⁹ M ki baa ke, “Israel yaab aa nan bee ee?” Bi bee. Njan Moses nan len ke Uwumbər len ke,

“M ga ŋa litimbol li kaa ye tibaa na tinyoor,
le ki cha nimi Israel yaab li kpa lipiipoln li pu.

M ga ŋa litimbol li aanib ye bijərɔb na tinyoor,
le ki cha ni gee linjuul bi pu.”§

²⁰ Aisaya mu nan kpa lipobil pam ki len ke Uwumbər len ke,

“Binib bi kaa chuun ban mi na kan mi la.

M di mbaa mək binib bi kaa baa maabər na.”*

²¹ Israel yaab ma kan, Uwumbər len baabər ke, “Iwiin məmək m kai ŋjaal ki yin binib bi yii mi kaa kii maaməb na.”†

11

Uwumbər aah ga san Israel yaab kinimbaak pu na

¹ Nima pu le m baa ke, “Uwumbər yii waanib Israel yaab aa?” Naa bi kina kpala. Min Pɔɔl mbaa ye Israel yaab aanii la. M ye Abraham ayaabil, ki ye Benjaminn aanibol aanii la.

² Uwumbər aa yii waanib bi u nan lee bi njan na. Ni bee Uwumbər Aagban aah len Elaija aabər pu na. Elaija nan galn Israel yaab Uwumbər chee,

³ le ki bui ke, “Uwumbər, bi ku saabənabtiib, ki gbaa wii saatork aabimbin. Min baanja le gur saabənabtiib ponn ni. Le bi ban bi ku m mu.”

§ 10:13 : Lik Joel 2.32.

* 10:15 : Lik Aisaya 52.7.

† 10:16 : Lik Aisaya 53.1.

‡ 10:18 : Lik Ilahn 19.4.

§ 10:19 : Lik Ikaal 32.21.

* 10:20 : Lik Aisaya 65.1.

† 10:21 : Lik Aisaya 65.2.

⁴ Uwumbər nan bui u kinye? U nan bui u, “M gur mbaa bijab ɲichur ɲilole bi kaa gbaan ki doon liwaal Baal na.”

⁵ Ni bi kina le dandana wee. Israel yaab ponn ni, binib siib baanja le ɲmar. Uwumbər lee bi waanimbaasaln pu.

⁶ Waah lee bi waanimbaasaln pu na kan, naa ye baatuln pu le u lee bi. Ni yaa ye baatuln pu kan, waanimbaasaln aan ki li ye linimbaasaln bamənn.

⁷ Kina kan, ni bi kinye? Israel yaab aah ban pu na, baa kan. Binib bi Uwumbər nyan bi na le kan. Bi gur na gaa biyil.

⁸ Ni ɲmee Uwumbər Aag-baŋ ni ke, “Uwumbər chuu nyan nlan biyil ni ke binimbil taa woln, bitafal mu taa ɲun, ki nan saa dandana wee.”

⁹ Ubər David mu nan len ke, “Cha baajikaar aajim kpaln gaawəb,

cha bi kan ntafadaan ki lir.

¹⁰ Cha binimbil li bəənn, aan bi taa li waa, ki cha bi kan falaa sakpen.”

¹¹ Nima pu le m baa ke: Juu yaab lir ke bi taa ki fii ii? Naa bi kina kpala. Baah lir na, nima le cha binib bi kaa ye Juu yaab na ɲmar, aan Juu yaab li kpa lipiipoln bi pu.

¹² Juu yaab nan yii Yesu, kaa ɲmar, nima le dulnyaa ni aanib bi kaa ye Juu yaab na kan tinyoor ki ɲmar. Juu yaab yaa nan ɲmar doo kan, nima le binib bi kaa ye Juu yaab

na ga kan tinyoor ki jer baah nan kan pu na.

Binib bi kaa ye Juu yaab na aah ɲmar pu na

¹³ Tə, m ga len nimi bi kaa ye Juu yaab na chee tibər. Uwumbər aah tun mi ke m tuk nimi waabər na, le m pak lituln ngbaan;

¹⁴ ba pu? m ban ke maanibol Juu yaab kan naah ɲmar pu na, aan ki li ban ke bi mu ɲmar.

¹⁵ Uwumbər aah yii Juu yaab na, le u ni binib bi kaa ye Juu yaab na kpaan kijətiik. U yaa ki gaa Juu yaab kan, ni ga li ye liməfal le ki tii binib. Nkun aan ki li joo bi.

¹⁶ Tə, bi yaa di njan aaboroboro tii Uwumbər kan, ni mək ke boroboro umək gur na mu ye uyoo la. Bi yaa di busub aanyaan tii Uwumbər kan, ni mək ke ibon mu ye uyaan la.

¹⁷ Uwumbər nan gaa gii busunyaan aabon ibaa, le ki di timoor ni aasub aabon ki di toŋ bu pu. Juu yaab bi ke busunyaan na la. Nimi bi kaa ye Juu yaab na bi ke timoor ni aasub aabon na. Le Uwumbər chuu nyan ni binib bibaa Juu yaab ponn ni, ki di nimi koon Juu yaab ponn ni, ke ni yakr baanyoor, ni baawanyaan.

¹⁸ Nima pu na, ni taa li kpa kipupuk ke ni jer bi. Ni ga ɲa kinye ki li kpa kipupuk? Ni po ye ibon la. Naa joo inyaan, inyaan le joo nimi. Juu yaab pu le ni ɲmar, naa ye nimi pu le cha Juu yaab ɲmar.

19 Nibaakan, ni ga len ke, “Uwumbər chuu nyan ni binib bibaa Juu yaab ponn ni, ke u di timi koon bi ponn ni.”

20 Ni ye mbamən, Juu yaab aah kaa gaa Yesu Kristo ki kii na, nima le cha Uwumbər di bi lii. Nimi le gaa u ki kii. Nima le ni leŋ baaleleŋ. Ni taa li kpa kalmbaani. Ni li san Uwumbər.

21 U nan daa Juu yaab aatafal. Ni li nyi ke u ga ŋmaa daa ni mu aatafal.

22 Ni kan Uwumbər aah ŋan pu na, ki kan waah dar binib aatafal pu na. U dar binib bi kaa kii tii u na aatafal la, le ki ŋa nimi tiŋann. Ni yaa beenin dii u kan, u ga li beenin ŋani nimi tiŋann. Ni yaa kaa beenin dii u kan, u ga di ni mu lii la.

23 Juu yaab mu yaa kpeln ki yaa gaa Yesu Kristo ki kii kan, Uwumbər ga ki di bi toŋ waanib pu; u ga ŋmaa ŋa kina.

24 Nimi bi kaa ye Juu yaab na, ni bi ke timoor ni aasub aabon na, le Uwumbər gaa gii nimi ki di toŋ busunyaan pu, binib aah kaa ŋani pu na. Nima le naa pɔɔ u di Juu yaab, bi bi ke busunyaan aabon na, ki ki di toŋ busunyaan ngbaan pu.

Uwumbər aanimbaasaln

25 Nnaabitiib, m ban ke ni bee tibɔbɔrkaan tibaa, aan ki taa li dak ke ni kpa nlan sakpen. Juu yaab bibaa kpak tibɔnyaan tee la, ki ga kpak ti ki nan saa buyoonn binib bi kaa ye Juu yaab aan Uwumbər lee bi na ga ŋmar na.

26 N-yoonn ngbaan le Juu yaab məmək mu ga ŋmar. Ni ŋmee Uwumbər Aagban ni ke, “U gaal binib lir na ga nyan ni

Sionn paacham,

ki nyan Jakob aayaabitiib aatunwanbir.

27 Maah puu tipuur ti tii bi na le ye ke m ga nyan baatunwanbir bi chee.”

28 To, baah yii Yesu aabɔnyaan tee na, bi ye Uwumbər aadim la. Nima le ni kan tinyoor ki ŋmar. Uwumbər mu nan lee bi; waah lee bi na, biyaajatiib pu le u gee bi.

29 Uwumbər yaa lee binib ki ŋa tinyoor ŋa bi pu kan, waan kpeln waalandak.

30 Nimi bi kaa ye Juu yaab na, n-yaayoonn na, ni nan yii Uwumbər aaməb. Le dandana wee u san nimi kinimbaak, Juu yaab aah yii u na pu.

31 Uwumbər aah san nimi kinimbaak pu na, nima le ga cha u san Juu yaab bi kaa gaa Yesu ki kii dandana wee na kinimbaak.

32 U len ke Juu yaab ni binib bi kaa ye Juu yaab na məmək ye titunwanbirdam, aan u san bi məmək kinimbaak.

33 Uwumbər kpa nlan ni mbaem sakpen. Ubaa aan ŋmaa bee waah kpa sakpen pu na. Waah siin pu na, ubaa aan ŋmaa bee ŋitaa ŋi pu u siin kina na. Ubaa aan ŋmaa bee waah ŋani pu na.

34 Ni ŋmee Uwumbər Aagban ni ke, “Ŋma nyi Uwumbər aalandak?”

Njma ga njmaa tuk u waah
ga nj pu na?

35 Njma tii u nibaa aan u giin tii
u?"

36 Tiwan nimək bi na, ni nyan
ni u chee la. U cha tiwan
məmək beenin bi. Tiwan
məmək bi, ke ni pak u. Uma le
yeh mpakm n-yoonn mu kaa
kpa ndoon na. Amii.

12

*Taah ga tun Uwumbər aat-
uln pu na*

1 Nima pu na, nnaabitiib,
Uwumbər aanimbaasaln pu
le m ganj nimi, ni di nimi aa-
won tii Uwumbər, ki nj kitork
ki fu, ki bi chain, ki ga piir
usui na. Nimina le ye naah ga
li dooni u mbaməm pu na.

2 Ni taa ki li bi ke dul-
nyaa wee aanib aah bi pu na.
Kpeln nimi aalandak man
aan ki kpeln nimi aabimbin.
Nima le ni ga bee Uwumbər
aah gee pu na. Ni ga bee naah
ga nj pu ki li bi mbaməm ki
tun litunyaan ki piir usui na.

3 Tɔ, Uwumbər aah tii mi
tininkpir pu na, nima le m
bui unii umək bi ni ponn ni
na, ke u taa li dak ke u njan jer
waah njan pu na. U li dak su-
una, Uwumbər aah cha unii
məmək tii u naadii pu na.

4 Ti kpa tiwon aawan ni
wiir na tiwonbaan ponn ni la.
Tiwon aawan məmək aatuln
bi libaa libaa la.

5 Ti mu bi kina la. Ti wiir, le
taah kpaan Kristo chee na, ti
kpaan tiwonbaan. Ti məmək
toj tɔb pu ke tiwon aawan
aah toj tɔb pu pu na la.

6 Uwumbər tii timi Waa-
fuur Nyaan aapiin ibaabaa

ke i cha ti tun waatuln
libaabaa na. Waah tii timi
pu na, cha ti tun kina man.
Unii aapiin yaa ye ke u nabr
Uwumbər aah len pu na kan,
u len iliin ngbaan waah nj
naadii pu na.

7 Uken aapiin yaa ye
Uwumbər aatuln kan, u li tun
lituln ngbaan. Uken yaa njmaa
mək binib Uwumbər aabər
kan, u li mək bi.

8 Uken yaa njmaa pɔɔni binib
aataakpab kan, u pɔɔk bitaak-
pab. Uken mu yaa njmaa tii
bigiim kan, u li tii bi ki li
kpa tibulchinn. Uken mu yaa
ye Yesu aanib aaninkpel kan,
utafal li bi bi ponn ni. Uken
mu yaa ter binib baamukl
ni kan, u li ter bi ki li kpa
mpopiin.

9 Tɔ, ni li gee binib nisui ni.
Ni li nan lituln li kaa njan na,
ki li gee lituln li njan na.

10 Ni li gee tɔb mbaməm, ke
mmaalbaan ni aanib aah gee
tɔb pu na, ki li pak biken ki jer
nibaa.

11 Ni taa li san ligbanyakl
man. Cha ninimbil li man
Tidindaan aatuln pu,

12 ki li kpa mpopiin nimi
aamakl pu, ki li kpa limər
falaa ponn ni, ki li mee
Uwumbər n-yoonn məmək,

13 ki yakr nimi aawan tii
Uwumbər aanib bi lann ni na,
ki chann bicham tichann.

14 Ni mee Uwumbər ke u nj
tinyoor nj binib bi njani nimi
falaa na pu. Ni bui bi ke,
"Uwumbər nj tinyoor nj ni
pu." Ni taa sii bi.

15 Ni li kpa mpopiin binib bi
kpa mpopiin na chee, ki li wii
binib bi wii na chee.

¹⁶ Ni li kpa a kimɔbaan man. Ni li jɔnni bigiim man, ki taa li kpa kalmbaani. Ni taa li dak ke ni kpa nlan sakpen.

¹⁷ Unii yaa ɲa si bakaa kan, taa teen u. Ni li ɲani ni ɲan na binib mɔmɔk aanimbil ni.

¹⁸ Ni li pɔɔni nibaa man, ki li bi suuna binib mɔmɔk chee.

¹⁹ Maanigeekaab, binib yaa ɲa nimi bakaa kan, ni taa teen bi. Cha Uwumbɔr le daa bitafal. Ni ɲmee Uwumbɔr Aagbaɲ ni ke Uwumbɔr len ke, “Min baanja le kpa nlan ke m daa binib aatafal. Min le ga teen bi.”

²⁰ Ni ki ɲmee Uwumbɔr Aagbaɲ ni ke, “Nkon yaa joo saadin kan, tii u tijikaar u ji. Nnyunyuu yaa joo u kan, tii u nnyun u nyu. Aa yaa ɲa kina kan, inimɔɔn ga ku u.”

²¹ Unii yaa ɲa si bakaa kan, taa cha bakaa ngbaan nyan si. Cha tinann le nyan bakaa.

13

Kii bitinjoob aamɔb

¹ Ni ɲan ke binib mɔmɔk li keei baatiɲ aayidam aamɔb. Uyidaan ubaa aa bi ubaa pu see Uwumbɔr le cha u bi. Biyidam bi bi na, Uwumbɔr le nyan bi siin.

² Nima pu na, unii yaa yii waatiɲ aayidam kan, u yii Uwumbɔr aah siin pu na la. Binib bi yii bi na ga kan ntafadaan.

³ Biyidam aa bi ke bi li faani binib bi tun lituln li ɲan na. Bi bi ke bi li faani binib bi tun lituln li kaa ɲan na la. Aa ban ke aa li kaar biyidam aa? Tun lituln li ɲan na, nima le bi ga pak si.

⁴ Bi ye Uwumbɔr aatutum ke bi biin aa pu la. Aa mu yaa tun lituln li kaa ɲan na kan, li san ijawaan. Bi kpa mpɔɔn ke bi daa aatafal. Bi ye Uwumbɔr aatutum ke bi daa binib bi tun lituln li kaa ɲan na aatafal.

⁵ Nima pu na, ni li keei nimi aatiɲ aayidam aamɔi, ki taa kan ntafadaan; nimi aalandak mu taa bii nimi.

⁶ Nima pu na, ni ɲan ke ni li pa lampoo mu. Bi ye Uwumbɔr aatutum bi u nan siin bi ke bi tun lituln ngbaan na la.

⁷ Nima pu na, ni li tii nimi aayidam baah ɲeer pu na. Ni li pa lampoo tii bilampoo gaab. Ni li pak binib bi ɲeer mpakm na, ki li nyuɲni binib bi ɲeer nnyun na.

Ngeehm

⁸ Ni taa li joo unii ubaa aapɔln. Naah joo tɔb aapɔln li na le ye ke ni li gee tɔb. Unii u gee binib na, u gbiin Uwumbɔr aakaal mɔmɔk la.

⁹ Ba pu? ikaal mɔmɔk nyan ni nkaal mu len ke, “Aa li gee binib biken ke saah gee aabaa pu na” ni la. Ikaal i len ke, “Taa gɔr kidagook, taa ku binib, taa su kinaayuk, taa gee nnyamɔn paani binib, taa li ban biken aawan” na, ikaal ngbaan, ni ikaal i gur na mɔmɔk nyan ni nkaal ngbaan ponn ni la.

¹⁰ Unii u gee binib na aa ɲani bi bakaa ubaa. Nima pu na, unii u gee binib na gbiin Uwumbɔr aakaal mɔmɔk aah len pu na la.

¹¹ Ni li ηani kina man. Ba pu? n-yoonn mumina ye linimaln aayoonn la. Ni ηeer ke ni finn ngeen pu ki taa ki san ligbanyakl. Tidindaan aah ga gir ni bundaln na aan ki yunn. Le u ga nyan timi falaa məmək ponn ni.

¹² Naan yunn, kinyeek ga doo. Kitaak aawoln aa ki daa. Nima pu na, cha ti di cha mbəmbəən ni aatuln, aan ki li kpa mbimbinyaan mu ηeer nwiihn na.

¹³ Cha ti li bi mbaməm, ke binib bi bi nwiihn ni na aah bi pu na, ki taa li ye bidanyurb, ki taa nyu ndaan ki gbii, ki taa gər kidagook, ki taa ηani yəl yəl aatuln, ki taa jaa kijaak, ki taa li kpa lipiipoln.

¹⁴ Ni li bi ke Tidindaan Yesu Kristo aah bi pu na, ki taa ki li ηani nimi aabimbikpok aah ban pu na.

14

Taa galn aanjeen aato

¹ Tə, unii u gaa Yesu ki kii, ki mu aa bee waasan mbaməm na, ni gaa u man. Ni mu taa kpak u kinikpakpak waah joo beeni pu na pu.

² Ubaa ga pak ke tijikaar tibaa aa kə. Unii u kaa kee bee Yesu aasan mbaməm na ga li kə tinann.

³ Unii u kaa kə tijikaar tibaa na, u taa lik unii u kə tinann na fam. Unii u kə tinann na mu taa galn unii u kaa kə tijikaar tibaa na; ba pu? Uwumbər gaa u mu la.

⁴ Aa ye ηma ki galn uken aatutunn? U yaa sil kan, u sil ki tii uma ubaa Aadindaan la.

U yaa ti ki lir kan, u lir ki tii uma ubaa Aadindaan la. Ni ye mbamən, u ga sil; ba pu? Uwumbər ga ηmaa cha u sil.

⁵ Unii ubaa pak nwiin mubaa ki jer iken la. Ubaa mu len ke iwiin məmək kpaan la. Cha unii məmək li nyi waah dak pu na, ki li ηani kina.

⁶ Unii u pak nwiin mubaa ki jer iken na, u pak mu ki tii Tidindaan la. Unii u kaa pak nwiin mubaa ki jer iken na, u ηa kina ki tii Tidindaan la. Unii u kaa kə tijikaar tibaa na, u ji ti ki tii Tidindaan la; ba pu? u dooni Uwumbər le ki nin ji. Unii u kə tijikaar tibaa na, waa ji ti, ki tii Tidindaan, ki mu dooni Uwumbər.

⁷ Unii ubaa aa bi ubaa baanja pu, ubaa mu aakun aa ye uma baanja aabər.

⁸ Ti yaa bi kan, ti bi ke ti li pak Tidindaan la. Ti yaa kpo kan, ti kpo ke ti li pak Tidindaan la. Nima pu na, ti yaa bi, bee ti yaa kpo kan, ti ye Tidindaan yaab la.

⁹ Kristo nan kpo ki fikr nkun ni, ke u li ye binib bi kpo na, ni binib bi fu na mu Aadindaan la.

¹⁰ Sin, ba ηa aa galn aana aabo? Sin, ba ηa aa lik aana aabo fam? Ti məmək ga sil Uwumbər aanimbiin ni, le u ji timi tibər.

¹¹ Ni ηmee Uwumbər Aagbanj ni ke uma Uwumbər len ke,

“Ni ye mbamən, binib məmək ga dan nan gbaan nnimbiin ni,
ki pak mi, ke min le ye Uwumbər.”

12 Nima pu na, ti məmək ga tuk Uwumbər taah ŋa pu na.

Taa gbii aana aabo pu libuul

13 Nima pu na, ti taa ki galni tɔb. Ni li nyi ki taa leŋ nina aabo Uwumbər aasan ni.

14 Maah kpaan Tidindaan Yesu chee na, le m sil bee ke tiwan nibaa aa kɔ nibaa pu. Unii mu yaa dak ke tiwan nibaa kɔ kan, ni kɔ u chee la.

15 Aa yaa ji tijikaar ti kɔ aana aabo chee na, ki bii usui kan, naa ye ke aa gee u le cha aa ŋa kina. Kristo le nan kpo u pu. Aa taa ŋa u fam saajikaar pu.

16 Ni taa ŋani tiwan ni ga cha binib bii nimi aasanyaana.

17 Uwumbər aanaan aa ye tijikaar ni tiwanyukaan. Mu ye mbimbinyaan, ni nsuudoon, ni mpopiin, Waafuur Nyaan aah tii timi pu na la.

18 Unii u dii Kristo ki bi kina na, u ga piir Uwumbər aasui. Binib mu ga pak u.

19 Nima pu na, ni li pɔɔni nibaa aan ki li kpaan kimɔbaan, aan ki ter tɔb ke ni dii Uwumbər aasan mbaməm.

20 Ni taa bii Uwumbər aat-uln tijikaar pu. Tijikaar tibaa aa kɔ. Aa mu yaa ji tijikaar ti ga bii uken aasui na kan, nima le aa ŋan.

21 Ni ŋan ke aa taa kiir aana aabo Uwumbər aasan ni; ni taa ŋmɔ kitork aanann, ki taa nyu ndaan, ki taa ŋa tiwan nibaa ni ga cha aana aabo tun titunwanbir ki lir na.

22 Aa yaa kɔ tijikaar tibaa, bee aa yaa kaa kɔ tibaa kan,

cha ni li bi aa ni Uwumbər chee. Unii u ji tijikaar ti ŋan u chee na, kaa galni ubaa na, u kpa mpopiin la.

23 Unii u ji tijikaar, kaa pak ke ti ŋan na, waabər bii la; ba pu? waa ŋa naadii ke ni ŋan. Unii yaa kaa pak ke tiwan ŋan, ki ŋa ni kan, ni ye titunwanbir la.

15

Li pak aaneen aatɔ ki jer aabaa

1 Timi bi gaa Yesu ki kii mbaməm na, ni ŋan ke ti li ji limər, ki ter binib bi kaa gaa u mbaməm na, ki taa ŋani tibaa aageehn baanja.

2 Cha ti məmək aatafal li bi tinaabitiib ponn ni, aan ki ter bi, bi dii Uwumbər aasan mbaməm.

3 Kristo aa nan ban ke u li ŋani uma ubaa aageehn. Ni ŋmee Uwumbər Aagban ni ke, “Nisiibil ŋi ye sin yee na choo min chee la.”

4 Tiwan nimək ŋmee Uwumbər Aagban ponn ni na, ni ŋmee ke ti bae ni la. Waagban pɔɔni timi aataakpab, ki ter timi ti li kpa limər, ki tii timi limakl.

5 Uwumbər u tii timi limər, ki pɔɔk timi aataakpab na tii nimi kimɔbaan Yesu Kristo aah ban pu na,

6 aan ni məmək li kpaan kimɔbaan ki nyuŋ Uwumbər, u ye Tidindaan Yesu Kristo aate na.

Binib bi kaa ye Juu yaab na mu ŋun tibɔnyaan ngbaan

7 Ni gaa tɔb ke Kristo aah nan gaa nimi pu na, aan ki nyuŋ Uwumbər man.

⁸ M tuk nimi la, Kristo nan ter Juu yaab ki gbiin Uwumbər aah nan puu tipuur tii biyaajatiib pu na, ki mək ke Uwumbər len mbamən la,

⁹ ki cha binib bi kaa ye Juu yaab na mu nyuŋ Uwumbər waanimbaasaln pu, ke naah ŋmee waagban ponn ni ke,

“M ga doon si binib bi kaa ye Juu yaab na aakaasisik ni,

ki gaa ilahn ki pak si.”

¹⁰ Uwumbər ki len ke,

“Nimi bi kaa ye Juu yaab na, ni li kpa mpopiin Uwumbər aanib chee,”

¹¹ ki ki len ke,

“Nimi bi kaa ye Juu yaab na, ni məmək pak Uwumbər man.

Njinibol məmək, li pak u mbaməm.”

¹² Uwumbər aabənabr Aisaya mu nan len ke,

“Jese aayaabil ga fuu ni.

Uwumbər ga tii u mpəən u li ye

binib bi kaa ye Juu yaab na aayidaan.

Le bi ga gaa u ki kii.”

¹³ Uwumbər tii timi limakl la. Naah gaa u ki kii pu na, u gbiin nimi mpopiin ni nsuudoon məmək. Nima le ni ga li kpa limakl sakpen, Waafuur Nyaan aapəən pu.

Naah ŋa pu aan Pəəl ŋmee kina na

¹⁴ Nnaabitiib, m nyi nsui ni ke nimi aabimbin ŋan pam. Ni bee Uwumbər aaliin mbaməm, ki ga ŋmaa sur təb.

¹⁵ Tə, m mu aah ŋmee kigban kimina tii nimi na, m kpa

lipobil ki teer nimi tibər tibaa pu; ba pu? Uwumbər san mi kinimbaak,

¹⁶ ki ŋa mi Yesu Kristo aatutunn ke m tuk binib bi kaa ye Juu yaab na Uwumbər aabənyaan, ki di bi tii Uwumbər, ke kitork na. Waafuur Nyaan le ŋa bi chain ke bi piir usui.

¹⁷ Maah tun lituln tii Uwumbər na, le m ga ŋmaa li kpa kipupuk Yesu Kristo pu.

¹⁸ M ban m tuk nimi Kristo aah cha m tun lituln pu na la. Maan len biken aatuln pu. U cha m tuk binib bi kaa ye Juu yaab na waabər ki tun lijinjiiir aatun, ke bi kii waaməb.

¹⁹ Uwumbər Aafuur Nyaan aapəən pu le m tun lijinjiiir aatun, ke bi bee waah kpa mpəən pu na. Kina le m mooni Kristo aabənyaan məmək Jerusalem ponn ni, ki di ti saa Ilirikum aatiŋ ni.

²⁰ Nnimbil nan man ke m moon Kristo aabənyaan tee, binib aah kaa kee ŋun ti pu nin chee na. Maa nan ban m buen biken aah puen moon ti nin chee na.

²¹ Ba pu? ni ŋmee Uwumbər Aagban ponn ni ke,

“Binib bi kaa kee ŋun waabər na,

bi ga ŋun, ki bee taatataa.”*

Pəəl aah ŋa nlandak ke u mann Rom yaab pu na

²² Tə, maah ban m moon tibənyaan tee nima chee na, nima pu le maa kee kan nsan ke m dan ni chee.

²³ Njibin pam aakaasisik ni, le nnimbil man ke m dan ni

* 15:21 : Lik Aisaya 52.15.

chee. Maah kaa ki kpa lituln do chee na na, m ban ke m dan ni chee dandana wee la.

²⁴ M yaa cha Speenn aatiŋ ni kan, m ban ke m dii ni chee, ki nan mann nimi, ki yunn ni chee siib, aan ki li kpa mpopiin. Nima kan, ni ga ŋmaa ter mi m buen Speenn aatiŋ ni.

²⁵ Dandana wee, m cha Jerusalem m ti tii Uwumbər aanib bi bi nima na ŋimombil la.

²⁶ Ba pu? Yesu aanib bi bi Masedonia aatim ni, ni Akaya aatim ni na, nan too ŋimombil baageehn pu ki di ŋa ŋhaal ni, ke m ti di tii Uwumbər aanib bi ye bigiim na Jerusalem ponn ni.

²⁷ Ni ye mbamən la, baageehn pu le bi nan tii bi. Ni ŋan ke bi tii bi; ba pu? tibənyaan tee nan nyan ni Jerusalem aanib chee le ki fuu ni bi chee. Nima le ni ŋan ke bi mu tii bi ipiin.

²⁸ M yaa fuu Jerusalem ki ti tii bi ipiin ngbaan kan, m ga nyan nima chee, ki dii ni chee, le ki nin buen Speenn aatiŋ ni.

²⁹ M nyi ke m yaa fuu ni ni chee kan, Kristo ga ŋa tinyoor sakpen ki ŋa ti pu.

³⁰ Nnaabitiib, Tidindaan Yesu Kristo pu, ni Uwumbər Aafuur Nyaan aageehn pu, m gaŋ nimi ke ni li mee Uwumbər linimaln ki tii mi,

³¹ ke u biin m pu, aan Judea aatiŋ aanib bi kaa gaa Yesu ki kii na taa ku mi, ki mee u ke maah ga tii Uwumbər aanib ipiin i na, i ga li mə bi.

³² Ni yaa mee Uwumbər kina tii mi aan u yaa kii kan, m ga fuu ni ni chee, ki ga li kpa mpopiin. Le m ni nimi aataakpab ga pək.

³³ Uwumbər u tii timi nsuudoon na li bi ni məmək chee. Amii.

16

Pəol ubaa aadoon

¹ Tə, m ban ke ni gaa tina aabo Fiibi. U ye upii u ter Yesu aanib bi bi Senkrea aatiŋ ni na la.

² U nan ter binib pam ki ter m mu. Nima na, ni mu gaa u Tidindaan pu, naah ŋeer Uwumbər aanib pu na, ki li ter u waah ga li ban pu na.

³ Ni doon Prisila ni uchal Akuila tii mi. Bi ye maatu-tuŋeer tiib Yesu Kristo aatuln ponn ni la.

⁴ M pu le bi məmək ba ga kpo. Nima le m dooni bi. Naa ye mi baanja le dooni bi. Yesu aanib bi kaa ye Juu yaab na məmək mu dooni bi.

⁵ Ni doon Yesu aanib bi ku-uni bido na.

Ni doon njə Epanetus, u m gee u na, ki tii mi. Uma le puen gaa Kristo ki kii, Asia aatiŋ ni.

⁶ Ni doon Mari tii mi. U nan tun lituln pam ki ter nimi.

⁷ Ni doon nnaabitiib Andronikus ni Junia. Bi nan bi kiyondiik ni m chee. Bi kpa liyimbil Yesu aakpambalb chee, ki nan puen mi ki gaa Kristo ki kii.

⁸ Ni doon njə Ampliatuŋ tii mi. M gee u sakpen Tidindaan pu la.

⁹ Ni doon njɔ Ubanus tii mi, u ye timi aatutuŋeer Kristo aatun ponn ni. Ni doon Stakis u m gee u na ki tii mi,

¹⁰ ki doon Apeles, u nyan ntɔŋ Kristo pu na, ki doon Aristobulus aachiln ni aanib,

¹¹ ki doon nna aabo Herodionn, ki doon Nasisus aachiln ni aanib bi dii Tidindaan na.

¹² Ni doon Traifina ni Traifosa bi tun lituln tii Tidindaan na, ki doon tina aabogeehn Pesis u tun lituln pam tii Tidindaan na,

¹³ ki doon Tidindaan aanibamənn Rufus, ni una u kpaln m mu aana na,

¹⁴ ki doon Asinkritus ni Flegonn, ni Hemes, ni Patrobas, ni Hemas, ni tinaabitiib bi bi chee na,

¹⁵ ki doon Filologus, ni Julia, ni Nereus ni uninkpan, ni Olimpás, ni Uwumbɔr aanib bimək bi bi chee na.

¹⁶ Ni li dooni tɔb mbaməm.* Yesu Kristo aanib bi bi njipepel məmək ni na dooni nimi.

Kookoo aasurm

¹⁷ Nnaabitiib, m gaŋni nimi ke ni li nyi binib bi jaani nimi ki cha ni lir, ki kpak naah nan bae Uwumbɔr aabɔr ti na. Ni nya bi chee man.

¹⁸ Binib bi bi kina na aa dii Tidindaan Yesu Kristo. Bi dii bima bibaa aasui aah ban pu na la. Bi kpa mməməɔn ki ŋmanni bininyaam.

¹⁹ Nimi ma kan, binib məmək nyi naah kii Yesu Kristo aaməb pu na. Nima le m kpa ni pu mpopiin sakpen. M ban ke ni li kpa nlan ki li tun lituln li ŋan na, ki li bi

chain, ki taa li tun lituln li kaa ŋan na.

²⁰ Naan yunn, le Uwumbɔr u tii timi nsuudoon na, ga cha ni di nitaa taa kinimbɔŋ pu.

Tidindaan Yesu Kristo ŋa tinyoor ŋa ni pu.

²¹ Timoti, u ye maatutuŋeer na dooni nimi. Nnaabitiib Lusius, ni Jasonn, ni Sosipata mu dooni nimi.

²² Min Tesius u ŋmee kigban kee tii Pɔɔl na, m mu dooni nimi Tidindaan pu.

²³ Gayus u chann m ni Yesu aanib məmək tichann na, u mu dooni nimi. Erastus, u joo kitin kee aamombil na, u mu dooni nimi. Tina aabo Kəotus mu dooni nimi.

[
²⁴ Tidindaan Yesu Kristo ŋa tinyoor ŋa ni məmək pu. Amii.]

Kookoo aapak aameel

²⁵ Cha ti nyuŋ Uwumbɔr. U kpa mpəɔn ke u cha ni sil mbaməm. Maah mooni Yesu Kristo aabɔnyaan ti na le len kina. Ti ye tibɔbɔrkaan ti kpiir na la. N-yaayoonn na ti nan bɔr la.

²⁶ Dandana wee, ti nyan mpaan pu. Uwumbɔr aabɔnabtiib nan ŋmee ti waagban ni. Uwumbɔr, u bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na le siin ke ŋinibol məmək ŋun tibɔnyaan ngbaan, aan ki bee, ki tii u naadii, ki kii waaməb.

²⁷ Uwumbɔr baanja le kpa nlan. Ubaa aa ki bi. Uma le yeh mpakm Yesu Kristo pu, n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

* 16:16 : Bi nan ŋmee ke: Moor tɔb aatakan ni mbimbin mu bi chain na.

Njan aagban̄ ki Pɔɔl ɲmee ki tii KORINT YAAB na

¹ Min Pɔɔl u Yesu Kristo yin mi ke m le ye waakpambal, Uwumbɔr aageehn pu na, m ni tina aabo Sosenes le ɲmee kigban̄ kee

² tii Uwumbɔr aanib bi bi Korint aatiɲ ni na. Uwumbɔr Aafuur Nyaan ɲa nimi bininyaam Yesu Kristo pu, ki yin nimi ke ni li ye waaninyaam, ni binib bimɔk yin Tidindaan Yesu Kristo aayimbil ntim mɔmɔk ni na. U ye Bidindaan, ni ti mu Aadindaan.

³ Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ɲa tinyoor ɲa ni pu ki tii nimi nsuudoon.

Tinyoor ti bi Yesu Kristo ni na

⁴ N-yoonn mɔmɔk m dooni Maawumbɔr ni pu. Waah ɲa nimi tiɲann Yesu Kristo pu na, le m dooni u.

⁵ U pu, ni kan Uwumbɔr aanyoor tiwan mɔmɔk ponn ni, ki nyi waabɔr, ki ɲmaa len ti mbamɔm.

⁶ Ba pu? taah nan tuk nimi Kristo aabɔr na, ni gaa ti mbamɔm.

⁷ Nima pu na, naa lann Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapiin mubaa, ki bi ki kii bundaln Tidindaan Yesu Kristo ga gir ni na.

⁸ U mu ga pɔɔ nimi aataak-pab waasan wɔb, ni taa li kpa taani Tidindaan Yesu Kristo aataak daal.

⁹ Uwumbɔr ɲani waah len pu na la. U yin nimi ke ni ni Ujapɔɔn Tidindaan Yesu Kristo li kpaan kijɔtiik ni tɔb.

N-yakr mu bi Yesu Kristo aadidiliib ponn ni na

¹⁰ Nnaabitiib, m gan̄ nimi Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu ke ni mɔmɔk li ɲun tii tɔb, aan kinikpakpak taa li bi nikaasisik ni; ni li kpa kimɔbaan, ki li kpaan nlandak mubaa.

¹¹ Nnaabitiib, Kloe aachiln ni aanib tuk mi ke kinikpakpak bi nikaasisik ni.

¹² Maah len pu na le ye ke ubaa len ke u dii Pɔɔl la, uken mu len ke u dii Apolos la, uken mu len ke u dii Piita la, uken mu len ke u dii Kristo la.

¹³ Kristo yakr la aa? Bi kpa min Pɔɔl ndɔpuinkoo pu ki tii nimi ii? Bi muin nimi nnyun ni Pɔɔl aayimbil ni la aa?

¹⁴ M dooni Uwumbɔr ke maa muin ni ponn ni ubaa nnyun ni, see Krispus ni Gayus baanja.

¹⁵ Nima pu na, ubaa aan ɲmaa len ke bi muin nimi nnyun ni maayimbil ni.

¹⁶ M muin Stefanas aachiln ni aanib mu nnyun ni. M mu aa ki teer ke m muin unii uken kpee.

¹⁷ Ba pu? Kristo aa tun ni mi ke m nan muin binib nnyun ni. U tun ni mi ke m nan tuk bi waabɔnyaan ngbaan la. Naa ye ke m di binib aalan le tuk bi. M yaa ba ɲa kina kan, ni ba ga cha Kristo aah kpo ndɔpuinkoo pu na ɲa yɔli.

Yesu Kristo le ye Uwumbər aapɔɔn, ni waalan

18 Binib bi ga kuln na, ti yaa tuk bi ke Kristo nan kpo ndɔpuinkoo pu ki tii bi kan, ni bi ke kijərək aaliin na le ki tii bi. Ni mu ye Uwumbər aapɔɔn le ki tii timi bi ɲmar na.

19 Ni ɲmee Uwumbər Aagban ponn ni ke uma Uwumbər bui ke,*

“M ga cha bilankpalb aalan bee yɔli,

m ga yii binibiwolm aalan.”

20 Bilankpalb bi la? Binibiwolm mu bi la? Dandana aanib bi kpak kinikpakpak na mu bi la? Uwumbər cha dulnyaa wee aalan ɲa yɔli.

21 Uwumbər u kpa nlan na len ke dulnyaa wee aalan aa ɲmaa cha binib bee u. Nima pu na, u gaa binib bi gaa Yesu ki kii na lii, kijərək aabər ti ti joo tuk binib na pu. Waageehn le na.

22 Juu yaab ban ke bi kan lijinjiir aawan, le ki nin gaa Yesu ki kii, Griik yaab mu ban nlan.

23 Le ti tuk bi Kristo aah kpo ndɔpuinkoo pu ki tii bi pu na. Ni ye liɲuul aabər le ki tii Juu yaab, ki ye kijərək aabər ki tii binib bi kaa ye Juu yaab na mu.

24 Tɔ, Kristo le ye Uwumbər aapɔɔn ni waalan ki tii binib bi u yin bi na, bi ye Juu yaab na, ni bi kaa ye Juu yaab na mu.

25 Ba pu? Uwumbər aajərək kpa nlan jer binib aalan, le

waagiin mu kpa mpɔɔn jer binib aapɔɔn.

26 Nnaabitiib, teer naah nan bi pu buyoonn Uwumbər yin nimi na. Ni ponn ni, naa ye binib pam le nan kpa nlan, naa ye binib pam le nan ye mpɔɔndam, naa ye binib pam le nan ye mpɔɔn aamaal ni aanib.

27 Uwumbər nyan binib bi ye bijərɔb dulnyaa ni aanib aanibil ni na, le ki tee cha binib bi kpa nlan na ji inimɔɔn. U nyan binib bi ye bigiim dulnyaa ni aanib aanibil ni na, le ki tee cha bipɔɔndam ji inimɔɔn.

28 U nyan bigiim, ki nyan binib bi ye fam binib aanibil ni na, ki nyan binib bi kaa ye nibaa binib aanibil ni na mu, aan ki ɲa binib bi kpa ipɔɔn na yɔli.

29 U ɲa kina ke unii ubaa taa li kpa kipupuk ubaa pu uma Uwumbər chee.

30 Uwumbər cha ni ni Yesu Kristo kpaan la, ki cha u ye timi aalan. Yesu pu, le u len ke timi aabər ɲan, ki ɲa timi waaninyaam, ki gaa timi lii.

31 Nima pu na, ni li ɲani naah ɲmee Uwumbər Aagban ponn ni pu na ke, “Unii umək ban u li kpa kipupuk na, u li kpa kipupuk Uwumbər pu.”†

2

Baah kpa Yesu Kristo ndɔpuinkoo pu pu na aabər

1 Nnaabitiib, nima pu na, maah nan dan nan tuk nimi Uwumbər aabər na, maa nan

* 1:19 : Lik Aisaya 29.14. † 1:31 : Lik Jeremia 9.24.

di mməmɔɔn ni binib aalan le tuk nimi.

² Ba pu? maa nan ban m dakl tibər tibaa nikaasisik ni see Yesu Kristo aabər, ni waah kpo ndəpuinkoo pu pu na aabər.

³ Maah nan bi ni chee na, m nan ye udabur la. Ijawaan pu, le nwon nan gbaa.

⁴ M nan joo Uwumbər aaliin tuk nimi, kaa nan joo mməmɔɔn ni binib aalan tuk nimi. M nan tuk nimi Uwumbər aaliin ki mək nimi Waafuur Nyaan aah kpa mpɔɔn pu na;

⁵ ba pu? m nan ban ke ni gaa Yesu ki kii Uwumbər aapɔɔn pu, ki taa li ye binib aalan pu.

Uwumbər aalan

⁶ Tɔ, ti len nlan aabər ki tuk binib bi chikr Uwumbər aabər wɔb na. Nlan ngbaan mu aa ye dulnyaa aalan, ki mu aa ye dulnyaa wee ni aabər b aalan. Dulnyaa wee ni aabər b aapɔɔn bi bar la.

⁷ Ti len Uwumbər aabər b rkaan aalan mu nan bər na aabər la. Uwumbər aah kaa nan kee naan dulnyaa wee na, u nan dakl nlan mue, ke ti mu ji waamɔɔn.

⁸ Dulnyaa wee ni aabər ubaa aa nyi nlan ngbaan. Bi yaa ba nyi kan, baa ba ga kpa Tidindaan u yeh tiwan məmək na ndəpuinkoo pu.

⁹ Ni ηmee Uwumbər Aag-ban ni ke,

“Tiwan ni binib aanimbil aa kee kan ni,
bitafal mu aa kee ηun ni pu,

aan baalandak aa kee dakl naabər na,
nima le Uwumbər ηa tii binib bi gee u na.”*

¹⁰ Le Uwumbər cha Waafuur Nyaan kpiir tiwan ngbaan mək timi. Ba pu? Nfuur Nyaan ngbaan nyi tiwan məmək, ki nyi Uwumbər aasui ni aabər mu.

¹¹ Unibən ma kan, ubaa aa nyi usui ni aabər. Waawiin mu bi u ni na baanja le nyi. Kina pu na, ubaa aa nyi Uwumbər aasui ni aabər, Uwumbər Aafuur Nyaan baanja le nyi.

¹² Naa ye dulnyaa wee aabimbin le ti gaa. Uwumbər Aafuur Nyaan le ti gaa, aan ki bee tiwan ni Uwumbər tii timi, waabulchinn pu na.

¹³ Tibər ngbaan le ti joo tuk binib. Naa ye iliin i binib aalan mək timi na, le ti joo tuk bi. Ti joo iliin i Uwumbər Aafuur Nyaan mək timi na la. Ti joo Uwumbər Aafuur Nyaan aaliin le tuk binib Waafuur Nyaan aabər.

¹⁴ Unii u kaa kpa Uwumbər Aafuur Nyaan na, u yii Nfuur Nyaan aabər, ki dak ke Nfuur Nyaan aabər ye kijər k aabər la. Uwumbər Aafuur Nyaan le cha binib bee mu aabər. Nima pu na, unii u kaa kpa Uwumbər Aafuur Nyaan na aa ηmaa bee mu aabər.

¹⁵ Unii u kpa Uwumbər Aafuur Nyaan na nyi tibər məmək, le unii ubaa aan bee udaan ngbaan aabimbin.

¹⁶ Nma nyi Uwumbər aalandak? Nma ga ηmaa mək u waah ga ηa pu na? Timi le kpa Kristo aalandak.

* 2:9 : Lik Aisaya 64.4.

3

Uwumbər aatutum aabimbin

¹ Nnaabitiib, maa ɲmaa len ni chee ke maah ga len binib bi kpa Uwumbər Aafuur Nyaan na chee pu na. M len ni chee ke maah ga len binib bi dii dulnyaa aasan na chee pu na la. Ni laa ye mbipəm le Kristo aasan ponn ni.

² Mbipəm ɲaa libiil la. Baa ɲmaa ɲmɔ tinann. Kina le cha m nan tuk nimi iliin i diin na. Ba pu? naa nan kee ɲmaa beer iliin i pɔɔ na. Dandana wee naa kee nin bee.

³ Ba pu? ni laa beenin bi ke binib bi dii dulnyaa aasan na la. Ni ponn ni bibaa kpa lipi-poln ki kpak tɔb kinikpak-pak. Nima le mək ke ni dii ke dulnyaa aanib aah dii pu na, ki ɲani ke dulnyaa yaab na.

⁴ Ubaa yaa len ke u dii Pɔɔl, le uken mu yaa len ke u dii Apolos kan, naa naahn dulnyaa yaab aa?

⁵ Nma ye Apolos? Nma ye Pɔɔl? Ti po ye Uwumbər aatum bi ter nimi ke ni gaa Yesu ki kii na la. Ti məmək tun lituln li Uwumbər tii timi ke ti tun na la.

⁶ Min le bun tijikaar, le Apolos ɲani nnyun; Uwumbər le cha ti punni ki muuni.

⁷ Nima na, unii u bun na, ni unii u ɲani nnyun na, aa ye nibaa. Uwumbər u cha ti punni ki muuni na, uma le ye u nyuun na.

⁸ Unii u bun na, ni unii u ɲani nnyun na kpaan la. Uwumbər ga tii unii məmək

waapar, waatuln aah ɲeer pu na.

⁹ Ba pu? ti ni Uwumbər kpaan le ki tun lituln. Ni bi le ke Uwumbər aasaak na. Ni bi le ke Uwumbər aadiik na.

¹⁰ Uwumbər aah ter mi pu na, le m ye kidiik aatotoor aaninkpel u kpa nlan, ki maa kidiik ngbaan aadinyikl na. Le bi mu paa na maa li pu. Unii məmək li nyi waah ga ɲa pu ki maa lidinyikl ngbaan paab na.

¹¹ Yesu Kristo le ye lidinyikl li bi maa na. Ubaa aa ɲmaa maa lidinyikl liken.

¹² Bibaa ga di salmaa, bibaa tikunabr, bibaa ɲitakpanyaan maa kidiik ngbaan; bibaa mu ga di idɔ, bibaa timoor, bibaa ɲjakak, ki maa.

¹³ Binib məmək aatuln ga nan nya mpaan pu. Bundaln Uwumbər ga ji binib tibər na, liyaadaal ngbaan ga mək baatuln aah ye pu na. Liyaadaal ngbaan mmii aataak daal le na. Mmii ngbaan ga tɔɲ lik binib məmək aatuln aah bi pu na.

¹⁴ Binib məmək aah maa lidinyikl paab pu na, mmii yaa kaa gaa kan, bi ga kan baatuln aapar.

¹⁵ Mmii ngbaan yaa gaa unii aah maa pu na kan, waan kan waatuln aapar. Uma ubaa ga ɲmar, ki ga li bi ke unii u ɲmar mmii ni na.

¹⁶ Naa nyi ke ni ye Uwumbər aadiik aa? Naa nyi ke Uwumbər Aafuur Nyaan bi ni ni ii?

¹⁷ Unii yaa bii Uwumbər aadiik kan, Uwumbər ga bii udaan ngbaan. Ba pu?

Uwumbør aadiik bi chain la. Nimi le ye kidiik ngbaan.

¹⁸ Ni taa ηmanni nibaa. Unii yaa bi nikaasisik ni ki dak ke u kpa dulnyaa wee ni aalan kan, cha u di nlan ngbaan lii, aan ki kan Uwumbør aalan.

¹⁹ Ba pu? dulnyaa wee ni aalan ye kijørk le Uwumbør chee. Ni ηmee Uwumbør Aagban ni ke, “U chur bilankpalb baalan ni,”

²⁰ ki ki ηmee ke, “U nyi bilankpalb aalandak, ke i ye yoli la.”*

²¹ Nima pu na, ubaa taa li kpa kipupuk binib pu. Tiwan mòmæk ye nimi yaan la.

²² Min Pøol, ni Apolos, ni Siifas,† ni dulnyaa wee, ni limofal, ni nkun, ni tiwan ni bi dandana na, ni tiwan ni ga li bi n-yoonn mu choo na mòmæk ye nimi yaan la. Ni mu ye Kristo yaab la.

²³ Kristo mu ye Uwumbør yoo la.

4

Yesu Kristo aatutum aabimbin

¹ Ni ηnan ke ni bee ke ti ye Kristo aatutum la. Uwumbør di waabøbørkaan ηa tinjal ni ke ti di tuk binib.

² Bi yaa di tiwan ηa unii aanjal ni kan, ni ηnan ke u ηa ni mbamøm.

³ Mma kan, nimi, bee dulnyaa ni aanib yaa ji mi tibør kan, ntafal aa bi ni ni. M mu aa ji mbaa tibør.

⁴ Maa nyi tiwan nibaa nsui ni aan naa ηnan. Nimina mu aa mæk ke maabør ηan Uwumbør

chee. Tidindaan le ye u ji mi tibør na.

⁵ Nima pu na, ni yaa kaa kee ηeer kan, ni taa ji unii ubaa tibør, see Tidindaan nan gir ni. Uma le ga kpiir tiwan ni bøø mbømbøøn ni na, ki kpiir unibøn mòmæk aalandak. Liyaadaal ngbaan kan, Uwumbør ga pak binibamøm mòmæk.

⁶ Nnaabitiib, maah len pu na, m len ηan m ni Apolos aabør, ke m ter nimi la. M ban ke ni dii Uwumbør Aagban aah len pu na. Ni taa li kpa kipupuk ubaa pu ki lik uken fam.

⁷ Nma ηa si le aa jer uken? Saah kpa ni na, naa ye Uwumbør le tii si ii? Uwumbør aah tii si na, ba ηa aa kpa kipupuk ke uma le aah kaa tii si na?

⁸ Ni dak ke ni puun kan tiwan bab a, ki ye bipøøndam, ki kpaln bibørb, ki cha timi a. Ni yaa ba sil ye bibørb aan ti mu li ye bibørb ni chee kan, ni ba ga li mø timi.

⁹ Ba pu? m dak ke Uwumbør ηa timi waakpambalb puwøb yaab. Ti naahn bijab bi, bi ga ku bi binib aanimbil ni na la. Ti ye lijnjiir aawan le dulnyaa wee ni. Ti ye lijnjiir aawan, binib ni Uwumbør aatuuntiib aanimbil ni.

¹⁰ Kristo pu, ti ye bijørb la; le nimi ye bilankpalb Kristo aasan ni. Ti ye bigiim la; le nimi ye bipøøndam. Ni kan nnyun binib chee; le tima ye fam bi chee.

* 3:20 : Lik Ilahn 94.11. † 3:22 : Siifas ye Piita aayimbil liken la.

¹¹ Nkon le joo timi, nnyun-yuu mu joo timi, le ki nan saa dandana wee. Ti peeni tiwanchar la. Le binib gbaa timi. Taa kpa taah ga li koo nin chee na.

¹² Ti tun lituln linimaln, ki joo timi aarjaal imina le ki tun. Binib seei timi la, le ti bui bi ke, “Uwumbər ɲa tinyoor ɲa ni pu.” Bi ɲani timi falaa la, le ti ji limər.

¹³ Bi bii timi la, le ti len bi iməliinyaan. Bi ɲani timi ke dulnyaa aajɔŋ, ni litapuln pu aabir na la, le ki nan saa din.

¹⁴ Maa ɲmee tibər ngbaan m jinn nimi iniməɔn. M ban m sur nimi ke maabigeehm na la.

¹⁵ Ba pu? ni yaa kpa biməməkɔb ɲichur kipiik Kristo aasan ni kan, ni kpa te ubaa baanja la. Min le ye nite. Kinye? maah nan tuk nimi tibənyaan tee na, le m kpaln nite Yesu Kristo aasan ni.

¹⁶ Nima pu na, m gaɲni nimi, ni li dii ke maah dii pu na.

¹⁷ Nima le m ga cha Timoti dan ni chee. U ye maabogeehn Tidindaan aasan ni, ki bi mbaməm. U ga teer nimi maah dii Kristo aasan pu na, ki ga teer nimi ke m tuk Kristo aanib bi bi ɲipepel məmək ni na ke bi mu dii kina.

¹⁸ Ni ponn ni bibaa kpa kalmbaani, ki dak ke maan dan ni chee.

¹⁹ Tidindaan yaa kii kan, m ga dan ni chee dandana wee, ki nan bee binib bi kpa kalmbaani na aabimbin. Maan lik baaliin. M ga lik ke Uwumbər

aapəɔn bi bi chee aan mu aa bi.

²⁰ Uwumbər aanaan aa ye iliin. Mu ye mpəɔn la.

²¹ Ni ban ke m dan ki li joo ni ntafadaan, aan ni ban ke m dan ki li joo ni ngeehm aaliin ni nsuudoon la?

5

Kininsuŋ ki bi nikaasisik ni na

¹ Tɔ, bi tee len ke kininsuŋ aatuln bi nikaasisik ni, ke ni ponn ni ubaa gaa ute aapuu. Hali binib bi kaa dii Uwumbər aasan na aa ɲani kina.

² Nimi ɲani kina la, ki mu kpa kalmbaani. Ba ɲa naa bii nisui? Ni ɲan ke ni nyan unii u ɲa kina na nikaasisik ni.

³ Mma kan, nwon aa bi ni chee, maalandak mu tee bi ni ni. Nima pu na, m puun siin unii u ɲa kina na ntafadaan, ke maah bi ni chee le na.

⁴ Ni yaa kuun tɔb chee kan, maawiin, ni Tidindaan Yesu aapəɔn mu bi ni chee, Tidindaan Yesu aayimbil ni,

⁵ ni di udaan ngbaan ɲa kinimbəŋ aarjaal ni, ke ki cha uwon ji falaa dulnyaa wee ponn ni. Nima le waawiin ga ɲmar bundaln Tidindaan ga ji binib tibər na.

⁶ Naa ɲan ke ni li kpa kipupuk. Naa nyi ke boroboro aanyək siib le cha boroboromən duuni ii?

⁷ Ni ɲan ke ni nyan boroboro aanyəkpkok, aan ki li ye boroboro u kaa kpa nnyək na. Ni sil ye boroboro u kaa kpa nnyək na la. Maah len pu na le ye ke titunwanbir

siib ga bii ni məmək. Nima pu na, ni nyan titunwanbir məmək nikaasisik ni. Ni ye bininyaam la. Ni li ηani ke bininyaam na. Ba pu? Kristo nan di ubaa toor kitork tii Uwumbər, timi aatunwanbir pu.

⁸ Nima pu na, cha ti li ji Lakr-jer aajim,* ki ηmō boroboro u kaa kpa nnyək na, ki di boroboro aanyəkpkok lii. Maah len pu na le ye ke ti li dak ilandak i ηan na, ki li ηani mbaməm, ki di bakaa ni titunwanbir lii.

⁹ Tō, m nan ηmee kigbanj ki tuk nimi ke ni ni bidagoob taa kpaan tōb chee.

¹⁰ Maa len dulnyaa aanib pu; dulnyaa aanib bi ye bidagoob, ni binimandam, ni binib bi ji biken pempem na, ni biwaadam na, naa ηmaa nya bi chee, see ni nyan dulnyaa wee ni.

¹¹ Maah len pu na le ye ke unii u len ke u dii Kristo aasan na, u yaa ye udagoor, bee unimandaan, bee uwaadaan, bee ηisiibil daan, bee udagbiir, bee unii u ji binib pempem na kan, ni ni udaan ngbaan taa kpaan. Hali ni taa ji u chee tijikaar.

¹²⁻¹³ Binib bi kaa ye Yesu aanib na, maan siin bi ntafadaan. Naa ye maabər. Uwumbər le ga siin bi ntafadaan. Binib bi ye Yesu aanib na yaa ηani ni kaa ηan na kan, nimi nibaa siin bi ntafadaan man. Nima pu

na, ni nya utunwanbirdaan ngbaan nikaasisik ni.

6

Naah joo biken chaa libəjil ni pu na

¹ Tō, ni ponn ni ubaa ni unjeen aato yaa kpa tibər kan, ba ηa ni chaa bibəjirb chee, binib bi kaa dii Uwumbər aasan na aanimbiin ni, bi ti len tibər ngbaan, kaa cha Uwumbər aanib len ti?

² Naa nyi ke Uwumbər aanib ga ji dulnyaa yaab tibər aa? Ni yaa ga ji dulnyaa yaab tibər kan, naa ηmaa toor tibər waatiir aa?

³ Naa nyi ke ti ga ji Uwumbər aatuuntiib tibər aa? Nmaninkabaa dandana wee aabər?

⁴ Nima pu na, tibər yaa bi nikaasisik ni kan, cha binib bi ye biwaatiib nikaasisik ni na len ti.

⁵ M len ke m jinn nimi iniməən la. Ulankpal ubaa aa bi nikaasisik ni ii? Ni ponn ni ubaa aan ηmaa len tibər tii nimi ii?

⁶ le ki cha ubaa ni una aabo cha bibəjirb chee, ki ti cha binib bi kaa gaa Yesu ki kii na len baabər.

⁷ Ni yaa po kpa tibər nikaasisik ni, ki di ηa bibəjirb aaηaal ni kan, naa dii Yesu aasan mbaməm. Aana aabo yaa ηa si bakaa, bee u ji saawan kan, taa gar u. Aa yaa kaa gar u kan, ni soor ni aa di ti buen bibəjirb chee.

* 5:8 : Israel yaab nan ji Lakr-jer aajim ke bi teer buyoonn Uwumbər nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatinj ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

⁸ Ni ye naabitiib la; le nimi nibaa ŋani tɔb bakaa, ki su tɔb kinaayuk.

⁹ Naa nyi ke binib bi aabimbin kaa ŋan na aan kan Uwumbɔr aanaan aa? Ni taa ŋmanni nibaa man; bibɔnbɔnn, ni biwaadam, ni bidagoob, ni bijab bi di binjeen aatɔtiib kpaln bipiib ki doo bi chee na, ni bijab bi mu di bibaa ŋa bipiib ki cha bijab ŋeen aatɔtiib doo bi chee na,

¹⁰ ni binaayukb, ni binimandam, ni bidagbiirb, ni ŋisiibildam, ni binib bi ji biken pempem na, aan kan Uwumbɔr aanaan.

¹¹ Ni ponn ni bibaa nan bi kina la; le Uwumbɔr finn nipobil, ki ŋa nimi binib bi bi chain na, ki len ke nimi aabɔr ŋan, Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu, ni timi Aawumbɔr Aafuur Nyaan pu.

Cha Uwumbɔr kan nnyun saawon pu

¹² Nimi bibaa bui ke tiwan nibaa aa kɔ. Tɔ, ni mu aa ye tiwan mɔmɔk le ga ter nimi. Tiwan nibaa aa kɔ; m mu aan cha tiwan nibaa chuu mi tinaagbiir.

¹³ Bibaa len ke lipuul pu le tijikaar bi, le tijikaar mu pu, lipuul bi. Tɔ, Uwumbɔr ga cha ni mɔmɔk nilee ŋa yɔli. Timi aawon tee aa bi kidagook aatuln pu, ti bi Tidindaan aatuln pu la. Tiwon mu ye Tidindaan yaan la.

¹⁴ Uwumbɔr nan fikr Tidindaan nkun ni. Waapɔɔn pu, u ga fikr timi mu nkun ni.

¹⁵ Naa nyi ke nimi aawon ye Kristo aawon aawan aa? M ga di nwon tee, ti ye Kristo

aawan na, ki di kpaan upiida-goor aawon ni ii? Maan ŋa kina kpala.

¹⁶ Naa nyi ke unii u doon upiidagoor chee na, bi kpaan tiwon tibaa la aa? Ba pu? Uwumbɔr Aagban len ke, “Upii ni uja yaa nyi tɔb kan, bi kpaan tiwon tibaa la.”

¹⁷ Tɔ, unii u kpaan Tidindaan chee na, bi kpaan nwiinbaan la.

¹⁸ Ni di cha kidagook aatuln. Unii yaa tun titunwanbir kan, naa bi tiwon ponn ni, see kidagook aatuln. Unii u gɔr kidagook na, u ŋa uma ubaa aawon bakaa la.

¹⁹ Naa nyi ke nimi aawon ye Uwumbɔr Aafuur Nyaan aadiik la aa? Uwumbɔr tii nimi Waafuur Nyaan, le mu bi ni ni.

²⁰ Uwumbɔr daa nimi le ki pan. Naa yeh nibaa, Uwumbɔr le yeh nimi. Nima pu na, ni di nimi aawon tun lituln li ga nyun Uwumbɔr na.

7

Lichamɔln aabaan

¹ Naah ŋmee mi kigban tibɔr ti pu na, ni ŋan ke uja taa li nyi upii.

² Tɔ, kidagook aatuln pu, ni ŋan ke uja mɔmɔk li kpa uma ubaa aapuu, upii mɔmɔk li kpa uma ubaa aachal.

³ Upii yaa ban uchal kan, u taa yii, uja mu yaa ban upuu kan, u taa yii.

⁴ Upii aa joo uwon, uchal le joo ti. Uja mu aa joo uwon, upii le joo ti.

⁵ Ubaa taa yii uken, see ni puen kii tii tɔb ki laa di cha

siib, aan ki li kpa n-yoonn ki mee Uwumbɔr, [ki lul bumɔb,] le ki ki kpaan tɔb chee. Ni yaa kaa ki kpaan tɔb chee kan, kinimbɔŋ ga tɔŋ nimi ni tun kidagook aatun. Ba pu? naan ŋmaa chuu nibaa.

6 Maah ga len tibɔr ti na le ye ke m ga cha ni ŋa kina, maa len ke see ni ŋa kina.

7 Maageehn le ye ke ni mɔmɔk li bi ke maah bi pu na. Uwumbɔr mu tii unii mɔmɔk uma ubaa aapiin. Ti mɔmɔk aapiin aa kpa. U tii ti mɔmɔk mbaabaa la.

8 Bijaakpaab, ni bisapɔm, ni bikpopiib, m tuk nimi la, ni ŋan ke ni li bi kina, ke maah bi pu na.

9 Ni mu yaa kaa ŋmaa chuu nibaa kan, cha bijab din bipiib, bipiib mu mɔn. Bijab ni bipiib yaa yoor tɔb kan, ni soor ni binimbil li man tɔb pu, kaa kan.

10 Bipiijooob ni bichadam, m ga tuk nimi naah ga ŋa pu na, naa ye min le tuk nimi, Tidindaan le tuk nimi, ke upii taa di uchal lii.

11 U yaa di uchal lii kan, u li bi ubaa, see u ki gir buen uchal chee, bi ti took. Uja mu taa jenn upuu.

12 Binib bi gur na, Tidindaan aa len baabɔr. Min le tuk bi ke uja u ye Yesu aanii na yaa kpa puu u kaa ye Yesu aanii na kan, upii ngbaan yaa kii ke u li bi u chee kan, u taa jenn u.

13 Upii u mu ye Yesu aanii na yaa kpa chal u kaa ye Yesu aanii na kan, uja ngbaan yaa

kii ke u li bi u chee kan, u taa di uchal lii.

14 Uja u kaa ye Yesu aanii na, Uwumbɔr ga ŋa u ke waanib ponn ni ubaa na, upuu u ye Yesu aanii na pu la. Upii u mu kaa ye Yesu aanii na, Uwumbɔr ga ŋa u ke waanib ponn ni ubaa na, uchal u ye Yesu aanii na pu la. Ni yaa kaa ba ye kina kan, baabim ba ga li bi ke binib bi kaa dii Uwumbɔr aasan na aabim la. Tɔ, naah ye kina na, Uwumbɔr gaal bi ke bi ye waabim.

15 Unii u kaa ye Yesu aanii na yaa ban u di upuu, bee uchal u ye Yesu aanii na lii kan, cha u li cha. Naa ye limukl. Uwumbɔr yin timi ke ti li kpa nsuudoon.

16 Upii, aa nyi ke sin pu aachal ga ŋmar aan waan ŋmar? Uja, aa nyi ke sin pu aapuu ga ŋmar aan waan ŋmar?

Tibɔkpaan le ye ke aa kii Uwumbɔr aamɔb

17 Tɔ, Tidindaan aah tii unii mɔmɔk pu na, u li bi kina. Unii mɔmɔk aah nan bi pu aan Uwumbɔr nan yin u na, u li bi kina. Maah ga tuk nimi pu na, kina le m tuk Yesu aanib bi bi ŋipepel mɔmɔk ni na.

18 Ubaa yaa nan ye uchakpangendaan aan Uwumbɔr nan yin u na kan, u li bi kina, u taa toor li. U mu kaa ye uchakpangendaan aan Uwumbɔr nan yin u na kan, u taa ki gii.

19 Lichakpangeel aa kpa tinyoor. Unii yaa kaa gii kan, ni mu aa kpa tinyoor. Ti

yaa kii Uwumbər aaməb kan, nima le kpa tinyoor.

²⁰ Unii məmək aah nan bi pu aan Uwumbər nan yin u na, u li bi kina.

²¹ Uwumbər aah nan yin si na, aa yaa ye unaagbiija kan, taa cha ni li wu si. Aa mu yaa ga ŋmaa nya tinaagbiir ngbaan ni kan, nya ki li bi aabaa.

²² Tidindaan mu yaa yin unii u ye unaagbiija na kan, u ye Tidindaan aanii u u gaa u lii na la. Kina le ni ye ke Tidindaan yaa yin unii u kaa ye unaagbiija na kan, u ye Kristo aanaagbiija la.

²³ Yesu daa nimi le ki pan. Nima pu na, ni taa li ye binib aanaagbiib.

²⁴ Nnaabitiib, unii məmək aah nan bi pu aan Uwumbər nan yin u na, u li bi kina Uwumbər chee.

Bijaakpaab aabər

²⁵ Binachipəm ni bisapəm aabər kan, Tidindaan aa tuk mi; waanimbaasaln pu, le m ye unibamənn, ki ga tuk nimi maah dak pu na.

²⁶ Dandana aafalaa pu, m dak ke ni ŋan ke unii li bi ke waah bi pu na.

²⁷ Aa yaa kpa puu kan, taa li ban ke aa jenn u. Aa yaa kaa kpa puu kan, taa ki ban.

²⁸ Uja mu yaa din upii kan, naa bir. Usapəon mu yaa mən uja kan, naa bir. Bipiijoob ni bichadam mu ga kan falaa dulnyaa wee ni. Le maa ban ke ni kan falaa ngbaan.

²⁹ Nnaabitiib, maah len pu na le ye ke n-yoonn mu gur na, mu par a. Nima pu na,

binib bi kpa puutiib na, bi li bi ke baah kaa kpa le na;

³⁰ binib bi wii na mu li bi ke baah kaa wii le na, binib bi kpa mpopiin na mu, bi li bi ke baah kaa kpa mpopiin le na, binib bi daa ki tiir na mu, bi li bi ke baah kaa kpa nibaa na.

³¹ Binib bi kpa dulnyaa ni aawan ki joo tun baatuln na, bi taa cha binimbil li man ni pu; ba pu? dulnyaa wee, ni waawan bi jer la.

³² Maa ban ke nibaa li muk nimi nisui ni. Uja u kaa kpa puu na, utafal bi Tidindaan aabər ni la. U dakl waah ga ŋa pu ki piir Tidindaan aasui na la.

³³ Uja u kpa puu na, utafal bi dulnyaa wee ni aabər ni la, u dakl waah ga ŋa pu ki piir upuu aasui na la,

³⁴ le waalandak yakr mfum mulee. Upii u kaa kpa chal na, bee usapəon u kaa nyi uja na, utafal bi Tidindaan aabər ni la; u ban ke uwon ni waawiin li bi chain. Upii u kpa chal na, utafal bi dulnyaa wee ni aabər ni la, u dakl waah ga ŋa pu ki piir uchal aasui na la.

³⁵ M ban m ter nimi la. Nima le cha m len kina. Naa ye ke m ban m lenj nimi la. M ban ke ni li ŋani tiwan məmək mbaməm, ninimbil li man Tidindaan aabər pu, nibaa taa lenj nimi.

³⁶ Uja yaa kpa bisal u jer lichaməln na, ki yaa dak ke u jinn ubisal iniməon aan ni yaa muk u kan, cha u ŋa waah ban pu na, cha u kunn ubisal ngbaan uchal do. Naa bir.

³⁷ Nibaakan, uja ubaa bi ki kpa nsan ki ga ŋmaa ŋa waah gee pu na, unii ubaa aa chuu u mpɔɔn, waalandak mu aa kpelni, le u di ŋa usui ni ke waan di ubisal kunn uchal do, udaan ngbaan ŋa ni ŋan na la.

³⁸ Nima pu na, uja u kunn ubisal uchal do na, u ŋa ni ŋan na la. Uja u mu kaa kunn ubisal uchal do na, u ŋa ni ŋan na ki jer uja u kunn ubisal uchal do na.

³⁹ N-yoonn mumək upii ni uchal bi na, upii ye uchal yoo la. Uchal yaa kpo kan, u ga ŋmaa mɔn uja u dii Tidindaan aasan na aan u gee u na.

⁴⁰ M mu dak ke u yaa bi ke waah bi pu na kan, u ga li kpa mpopiin ki jer u yaa ki mɔn kan. M dak ke m kpa Uwumbɔr Aafuur Nyaan le ki len kina.

8

Niwaa aatork aajikaar aabɔr

¹ Tɔ, joo cha kitork aanann aabɔr wɔb na, ti nyi ke ti mɔmək kpa nnyim. Nnyim cha binib kpa kipupuk la. Ngeehm le ter binib ke bi dii Uwumbɔr aasan mbamɔm.

² Unii yaa dak ke u nyi tiwan kan, waa kee nyi waah ba ga li nyi pu na.

³ Unii mu yaa gee Uwumbɔr kan, Uwumbɔr beer udaan ngbaan.

⁴ Joo cha kitork aanann aajim aabɔr na, ti nyi ke ŋiwaa ŋimək bi dulnyaa wee ni na aa ye nibaa. Ti nyi ke Uwumbɔr ubaa baanja le bi.

⁵ Niwaa ni tiwan ni binib dooni ni na bi paacham ni taab, ki wiir.

⁶ Tima kan, ti kpa Uwumbɔrbaan, u ye Tite na. Uma le nan naan tiwan mɔmək. Ti bi ke ti li ŋani waageehn la. Ti kpa Tidindaan ubaa mu la. Uma le ye Yesu Kristo. Uma le Uwumbɔr nan cha u naan tiwan mɔmək. Uma pu le ti bi.

⁷ Binib bibaa mu aa nyi kina. Bi nan dii ŋiwaa ni yunn. Nima pu na, bi yaa ŋman kitork aanann kan, ti ye kitork aanann le bi chee, le ni ŋa bi ilandak.

⁸ Tɔ, tijikaar aan ŋmaa cha ti piir Uwumbɔr aasui; ti yaa jin, bee ti yaa kaa jin kan, naa kpa taani.

⁹ Aa mu yaa nyi ke ŋiwaa aa ye nibaa kan, li nyi ki taa cha unii u kaa kee nyi Uwumbɔr aasan mbamɔm na tun titunwanbir.

¹⁰ Unii u kaa nyi Uwumbɔr aasan mbamɔm na yaa kan si, u kpa nnyim na, ji tijikaar ŋiwaa aadichal ni kan, u mu ga li kpa lipobil ki ŋmɔ kitork aanann, ki lir.

¹¹ Saanyim ngbaan pu le ga cha aana aabo u kaa nyi Uwumbɔr aasan mbamɔm na bee yɔli. Aana aabo ngbaan pu, le Kristo nan kpo.

¹² Nima pu na, aa yaa kiir tinaabitiib bi kaa kee nyi Uwumbɔr aasan mbamɔm na kan, aa ŋa bi bakaa le na. Naa ye bima baanja le aa ŋa bakaa, Kristo le aa ŋa bakaa.

¹³ Nima pu na, tijikaar tibaa yaa kiir nna aabo,

Uwumbør aasan ni kan, maan ki ji tijikaar ngbaan kpala, aan ki taa kiir nna aabo, Uwumbør aasan aadiim.

9

Yesu Kristo aatutunn aah kpa nsan mu na

¹ Tɔ, maa ye Yesu aakpambal aa? Maa yeh mbaa aa? Maa kan Tidindaan Yesu uu? Naah gaa Yesu ki kii na, maat-uln le na Tidindaan pu.

² Biken yaa dak ke maa ye Yesu aakpambal kan, ni nyi ke m ye. Naah gaa Tidindaan ki kii na, nima le mɔk ke m ye waakpambal.

³ Kina le m tuk binib bi ban bi baa mi na.

⁴ Maah tuk binib Uwumbør aabør na, maa ñeer bi tii mi tijikaar ni tiwanyukaan aa?

⁵ Maa ñeer m mu li ñani ke bikipambalb biken, ni Tidindaan aanaatiib, ni Siifas aah ñani pu na, ki li joo upii ubaa u mu li dii mi lisachuln ni ii?

⁶ M ni Banabas baanja le ye binib bi mooni Uwumbør aaliin ki tun lituln liken kpee ke ti ji ii?

⁷ Unii yaa ye butɔb aaja kan, baa pa u lipal aa? Unii yaa ko kisaak kan, waan ji tijikaar ti bi ki ni na aa? Unii yaa kpa inaa kan, waan wub nnaabiin aa?

⁸ Maah len pu na aa ye unibɔn aalan baanja. Moses aakaal mu len kina la.

⁹ Ni ñmee nkaal ngbaan ni, Uwumbør Aagbanj ni ke, "Aa yaa joo unaaja poi idi kan, aa taa buu umɔb."* Uwumbør

aatafal bi inaaja aabør baanja ponn ni la aa?

¹⁰ Waah len pu na, waa len ke u ter ti mu la aa? Mbamɔn, timi pu le ni ñmee kina. Ba pu? ni ñan ke unii u ko kisaak na, ni unii u poi njikaabim na li kpa limakl ke bi ga kan ni ponn ni ki ji.

¹¹ Ti nan tuk nimi Uwumbør aabør la. Ti yaa gaa ni chee dulnyaa ni aawan kan, naa ye sakpen.

¹² Binib biken yaa kpa nsan ke bi gaa tiwan ni chee kan, taa kpa nsan ki jer bi ii? Ti kpa nsan, ti mu aa nan gaa; ba pu? taa ban ti lenj Kristo aabɔnyaan. Nima pu, le ti nan ji falaa mɔmɔk.

¹³ Naa nyi ke binib bi tun lituln Uwumbør Aadichal ni na ji nima la aa? Binib bi toor kitork tii Uwumbør na, bi mu ji nima la.

¹⁴ Kina le Tidindaan nan len ke binib bi mooni tibɔnyaan tee na, bi mu li ji ti ponn ni.

¹⁵ M mu kpa nsan m mu li ji kina; le maa ña kina. Maah ñmee pu na, maa ñmee ke binib ña kina ki tii mi. Maah kaa gaal nibaa binib chee na, nima le m kpa kipupuk. Maa ban ke m li kpa kipupuk yɔli.

¹⁶ M yaa tuk binib tibɔnyaan tee kan, maan ñmaa li kpa kipupuk ti pu. Ni muk mi ke m tuk bi. M yaa kaa tuk binib tibɔnyaan tee kan, tibɔbir ga li bi m pu.

¹⁷ M yaa tuk binib tibɔnyaan tee maageehn pu kan, m ba ga li ban lipal. Ni

* 9:9 : Lik Ikaal 25.4; 1 Timoti 5.18.

yaa kaa ye maageehn kan, ni ye lituln li Uwumbør tii mi ke m li tun na la.

¹⁸ Nima pu na, maapar ye ba? Ni ye ke m li mooni tibɔnyaan tee aan binib ŋun ki taa pa nibaa. M kpa nsan ke m li gaal tiwan bi chee, ki mu aa gaal.

¹⁹ Maa ye unii ubaa aanaagbiija. M mu di mbaa ŋa binib mɔmɔk aanaagbiija, aan ki moo kan binib tii Kristo.

²⁰ Juu yaab chee, m bi ke Juu yaab na, aan ki kan Juu yaab ki tii Kristo. Binib bi dii Moses aakaal na chee, m mu bi ke baah bi pu na, aan ki kan binib bi dii Moses aakaal na, ki tii Kristo. Mma aa bi Moses aakaal taab.

²¹ Binib bi kaa dii Moses aakaal na chee, m mu bi ke baah bi pu na, aan ki kan binib bi kaa dii Moses aakaal na, ki tii Kristo. Maa len ke maa dii Uwumbør aakaal. M dii Kristo aakaal la.

²² Binib bi ye bidaburb Kristo aasan ni na, m bi ke baah bi pu na la, aan ki kan bi mu ki tii Kristo. Binib mɔmɔk aabɔŋ chee, m po bi ke baah bi pu na la. M ŋani tiwan mɔmɔk maah ga ŋmaa ŋa pu na, aan ki cha binib bibaa ŋmar.

²³ Tibɔnyaan tee pu le m ŋani tiwan mɔmɔk, aan m ni binib biken mu kpaan ki kan tinyoor ti ponn ni.

²⁴ Ni nyi ke binib yaa kpak ki san litaasaln kan, bi mɔmɔk san; le unibaan u ji na, uma le kani ipiin. Kina pu na, ni mɔmɔk li san ke unii

u ji na aah san pu na, aan ki kan ipiin ngbaan.

²⁵ Unii umɔk ban u kpak ngbiir ni na kan, u chur ubaa la, kaa ŋani tiwan ni ga bii tiwon na. U ŋani kina ke u kan ipiin i ga bii na. Tima kan, ti kpak ki ban ipiin i kaan bii na la.

²⁶ Nima pu na, maa san ke unii u san kaa nyi budabu pu u san na. Maa gbaa ke unii u gbaa fam na;

²⁷ m muk maawon le ti kii maamɔb. Ni yaa kaa ye kina kan, m ga tuk biken tibɔnyaan tee, le min mbaa ga nan bee yɔli.

10

Niwaa aabɔr

¹ Nnaabitiib, m ban ke ni bee ke ntaalangbam nan sunn ni ki mɔk tiyaajatiib nsan. Le Uwumbør nan tii bi nsan nnyusakpem aakaasisik ni, bi puur.

² Baah puur nnyusakpem ngbaan ki dii ntaalangbam ngbaan aah mɔk bi pu na, ni naahn ke bi muin bi nnyun ni ki ŋa bi Moses aadidiliib la.

³⁻⁴ Bi mɔmɔk nan ji ti-jikaabaan ki nyu nnyunbaan la. Uwumbør Aafuur Nyaan le nan tii bi tijikaar ni nnyun ngbaan. Nfuur Nyaan ngbaan nan cha nnyun nyan ni litakpal ni, le bi nyu. Nima le nan ye limɔkl ki mɔk ke Kristo dii bi.

⁵ Le bi ponn ni binib pam mu aa nan piir Uwumbør aasui. Kina pu na, bi nan kpo ki bee kipɔk ni.

⁶ Tibɔr timina ye nsurm le ki tii timi, ke ti taa ban tiwan

ni kaa ŋan na, ke baah nan ban pu na.

⁷ Ni mu taa dii ŋiwaa, ke bi ponn ni bibaa aah nan dii pu na; ni ŋmee Uwumbər Aagbaŋ ni ke, “Binib ngbaan nan kal ki ŋman kitork aanann, ki nyu ndaan gbii, le ki fii ki tun kininsuŋ aatun.”*

⁸ Ni mu taa tun kidagook aatuln ke bi ponn ni bibaa aah nan tun pu ki cha binib ŋichur moninko ni ŋitaa kpo liwinbaal na.

⁹ Ni mu taa tɔŋ Tidindaan ke bi ponn ni bibaa aah nan tɔŋ u pu ki cha iwaa junn ku bi na.

¹⁰ Ni mu taa ŋulni ke bi ponn ni bibaa aah nan ŋulni pu ki cha Uwumbər aakun aatuun ku bi na.

¹¹ Tibər ngbaan nan ŋa bi kina ki ye liməkl le ki mək binib. Bi nan ŋmee ti Uwumbər Aagbaŋ ni, ke ni li ye nsurm le ki tii timi bi bi kookoo aayoonn na.

¹² Nima pu na, unii u dak ke u si chob na, u li nyi ki taa lir.

¹³ Naa kee kan ntɔŋ mu pɔɔ ki jer unibɔn mək aah kani pu na. Uwumbər ye mbaməndaan, kaan cha ni kan ntɔŋ mu jer nimi na. Ni yaa kan ntɔŋ kan, u ga toor nsan tii nimi, ni nyan ntɔŋ ngbaan. Nima le ni ga li kpa limər ntɔŋ ponn ni.

¹⁴ Njɔtiib, nima pu na, di ŋiwaa lii ki di cha ŋaabər.

¹⁵ M len ni chee ke maah ba ga len bilankpalb chee pu na la. Maah ga len pu na, ni dakl ki lik naatataa.

¹⁶ Ti yaa yoor Uwumbər aayinyook ki doon u ki pu, ki nyu kan, ni ye Kristo aasin le ti kpaan nyu. Taah gii boroboro ki ŋman na mu, ni ye Kristo aawon le ti kpaan ŋman.

¹⁷ Boroboro ngbaan ye boroboro kpiln libaa la. Nima le mək ke ti kpaan tiwon tibaa la; ba pu? ti məmək kpaan ŋman boroboro kpiln libaa la.

¹⁸ Dakl lik man Juu yaab aah ŋani pu na. Binib bi toor kitork tii Uwumbər ki ji na, bi ni u kpaan la.

¹⁹ Maah len pu na le ye ke liwaal ye nibaa aa? Tijikaar ti bi di tii li na ye nibaa aa? Naa ye.

²⁰ Maah len pu na le ye ke binib bi kaa dii Uwumbər aasan na yaa toor kitork kan, bi toor ki tii tiwan ni kaa ye Uwumbər na la, kinimbɔŋ le bi toor tii. Maa ban ke ni ni kinimbɔŋ li kpaan.

²¹ Naan ŋmaa yoor Tidindaan aayinyook ki nyu, ki gir ki ti nyu kinimbɔŋ aayinyook ni. Naan ŋmaa ŋmə Tidindaan aaboroboro, ki gir ti ŋmə kinimbɔŋ aanann mu.

²² Ti ban Tidindaan li kpa lipiipoln ti pu uu? Ti kpa mpɔɔn jer u uu?

Ni li nyuŋni Uwumbər n-yoonn məmək

²³ Tɔ, binib bibaa ga bui ke tiwan nibaa aa kɔ. Ni mu aa ye tiwan məmək le ŋan. Tiwan nibaa aa kɔ. Ni mu aa ye tiwan məmək le ga ter timi

* 10:7 : Lik Nnyam 32.6.

aan ti dii Uwumbər aasan mbaməm.

²⁴ Ubaa taa li lik ki ban ubaa aanyoor baanja. U li lik ki ban unjeen aatətiib aanyoor mu.

²⁵ Tinann ti bi kooh kinyan ni na, ni ga ηmaa daa ti ki ηmə, ki taa baa ke ti ye ba aanann, ki taa cha nimi aalandak li muk nimi ti pu.

²⁶ Ni ηmee Uwumbər Aag-ban ni ke, “Uwumbər le yeh dulnyaa ni tiwan nimək bi u ponn ni na.”†

²⁷ Unii u kaa gaa Yesu ki kii na yaa ηa tijikaar ki yin nimi kan, ni yaa buen kan, waah di tijikaar ti siin nimi na, jim man, ki taa baa ke ti ye kitork aanann la aa? ki taa cha nimi aalandak li muk nimi.

²⁸ Unii ubaa mu yaa bui nimi ke ti ye kitork aanann le kan, ni taa ji; waah tuk nimi na pu, ni taa ji, aan waalandak taa li muk u.

²⁹ Maah len pu na le ye ke aa yaa jin kan, u mu ga ji, le waalandak ga muk u, ke waah ηa pu na aa ηan.

³⁰ Tə, nibaakan, unii ubaa ga baa ke ba ηa waan ηmaa ηa waah ban pu na, unii uken aalandak pu, ke u yaa doon Uwumbər tijikaar ti u ji na pu kan, bi ga ηa kinye ki bii u ti pu?

³¹ Maah len pu na le ye ke ni yaa jin kan, jim ke ni nyun Uwumbər; ni yaa nyun kan, nyum ke ni nyun Uwumbər; ni yaa ηani tiwan nimək na kan, ni li ηani ke ni nyun Uwumbər.

³² Ni taa ηa tiwan ni ga kiir Juu yaab Uwumbər aasan ni na, ki taa kiir binib bi kaa ye Juu yaab na mu, ki taa kiir Uwumbər aanib mu.

³³ Ni li ηani ke maah ηani pu na. M piir binib məmək aasui tiwan məmək ni, ke bi ηmar. Maa ban mi baanja aanyoor. M ban bi məmək kan tinyoor, aan ki ηmar la.

11

¹ Ni li dii maataabuu man, ke maah dii Kristo aataabuu pu na.

Uwumbər aadoon aakaal

² M pak nimi; ba pu? ni teer mi tiwan məmək ponn ni, ki ηani maah mək nimi pu na la.

³ Tə, m ban ke ni bee ke uja məmək aayidaan le ye Kristo; upii məmək mu aayidaan le ye uchal; Kristo aayidaan le ye Uwumbər.

⁴ Uja yaa mee Uwumbər, bee u yaa nabr Uwumbər aah len pu na, ki laa chik kiyikpupuk kan, u jinn uyidaan iniməən a.

⁵ Upii mu yaa mee Uwumbər, bee u yaa nabr Uwumbər aah len pu na, kaa buu kiyibubuuk kan, u jinn uyidaan iniməən. Ni bi ke waah kuu tiyikpir le na.

⁶ Upii yaa kaa buu kiyibubuuk kan, ni kpa iniməən ke waah chee tiyikpir le na. Upii u chee tiyikpir, bee u chuu kuu tiyikpir na, ni kpa iniməən. U yaa kaa buu kiyibubuuk kan, ni mu kpa iniməən. Nima pu na, ni ηan ke u buu kiyibubuuk.

† 10:26 : Lik Ilahn 24.1.

⁷ Uja yaa mee Uwumbør kan, u taa chinj kiyikpupuk uyil pu; ba pu? u naahn Uwumbør, ki ye waasil la. Upii mu ye uja aasil la.

⁸ Uwumbør aah nan naan uja na, u nan nyan uja aasikaakpab le ki di naan upii, naa ye upii aasikaakpab le u nan nyan di naan uja.

⁹ Uja pu, le u nan naan upii. Naa ye upii pu le u nan naan uja.

¹⁰ Nima pu na, Uwumbør aatuuntiib mu pu, ni ñan upii buu kiyibubuuk uyil pu, ki mək ke u bi kichadiik ni.

¹¹ Tɔ, Tidindaan aasan ni, upii ni uja ban tɔb aaterm la. Upii yaa kaa bi kan, uja aan ñmaa li bi. Uja yaa kaa bi kan, upii mu aan ñmaa li bi.

¹² Upii nan nyan ni uja ni. Uja mu nyan ni upii ni. Le bi məmək nyan ni Uwumbør chee.

¹³ Ni dakt lik man. Upii yaa mee Uwumbør ki yaa kaa buu kiyibubuuk kan, naa ñan.

¹⁴ Tiwan məmək aah bi pu na le mək nimi ke uja yaa kpa tiyikpir fəfək kan, ni kpa iniməon la.

¹⁵ Upii mu yaa kpa tiyikpir fəfək kan, waanyaan le na. Ba pu? Uwumbør tii bipiib tiyikpir fəfək ti li bii bi pu la.

¹⁶ Unii ubaa yaa kaa kii kina ki ban u kpak kinikpakpak kan, m tuk nimi la, taa ki kpa nkaal muken. Uwumbør aanib mu aa kpa nkaal muken.

Tidindaan aajim

(*Matiu 26.26-29; Mak 14.22-25; Luk 22.14-20*)

¹⁷ Tɔ, maah ban m tuk nimi pu na, maan ñmaa pak nimi. Ni kuuni tɔb chee, kaa ñani tiwan ni ga ter nimi na, le ki tee ñani tiwan ni kaa ñan na. Nimina pu, maan ñmaa pak nimi.

¹⁸ Njan aabør le ye ke m ñun ke naah kuuni tɔb chee na, ni kpak tɔb kinikpakpak, ki yakr tɔb. Le m pak maah ñun pu na tibaa, ke ni sil ñani kina la.

¹⁹ Nnyaməon aaməmək b ga li bi ni ponn ni ki cha ni bee binib bi ye mbaməndam na.

²⁰ Naah kuuni nan ji tijikaar ti na, naa ye Tidindaan aajim le ni ji.

²¹ Nimi bibaa puen ji nimi yaan nibaabaa. Le ni ponn ni bibaa aa ji babr. Bibaa mu nyu gbii.

²² Naan ñmaa ji ki nyu nimi aadichal ni ii? Ni lik Uwumbør aanib fam ki jinn bigiim iniməon la aa? M ga len kinye? M ga pak nimi nimina pu uu? Maan pak nimi.

²³ Tidindaan le nan tuk mi, le m mu tuk nimi kina, ke kinyeek ki Judas nan kooh u na, kinyeek ngbaan le Tidindaan Yesu nan yoor boroboro

²⁴ le ki doon Uwumbør, le ki gii, ki bui bi, “[Gaa man ki ñmɔ.] Nwon le na. Nimi aatunwanbir pu, le m tii tiwon tee. Ni li ñmɔ kina aan ki li teer mbør.”

²⁵ Baah jin tijikaar ti doo na, le u yoor kiyinyook ki doon Uwumbør, le ki bui bi, “Tiwanyukaan ngbaan ye tipuupɔln ti Uwumbør puu tii nimi na, maasin pu.

12

N-yoonn mumək ni ga ti nyu tiwanyukaan ngbaan na, ni li ηnani kina ki teer mbər.”

26 Ba pu? n-yoonn mumək ni ga ηmɔ boroboro ngbaan, ki nyu tiwanyukaan ngbaan na, ni mooni ke Tidindaan nan kpo ni pu la, ki ti saa bundaln u ga gir ni na.

27 Nima pu na, unii yaa ηman Tidindaan aaboroboro ngbaan, ki nyu waawanyukaan ngbaan, kaa tii u lisil kan, u sii Tidindaan aawon ni waasin.

28 Nima pu na, cha unii məmək lik waabimbin aah bi pu na aan ki nin ηmɔ boroboro ngbaan ki nyu tiwanyukaan ngbaan.

29 Unii yaa ηman ki yaa nyun, ki yaa kaa bee Tidindaan aawon aatataa kan, u ga cha Uwumbər daa utafal.

30 Nima le cha ni ponn ni pam ye bidaburb, pam mu aa kpa laafee, pam mu kpo.

31 Ti yaa puen lik timi aabimbin aah bi pu na, aan ki nin ji ki nyun kan, Tidindaan aan daa titafal.

32 U mu yaa daa titafal kan, u chiini timi ke u taa bii timi bundaln u ga ji dulnyaa aanib tibər na la.

33 Nnaabitiib, nima pu na, ni yaa kuun tɔb chee ki ti ji kan, ni məmək li kii tɔb ki kpaan ji.

34 Nkon yaa chuu u na kan, cha u ji udo aan ki nin dan. Nima na, ni yaa nan kuun tɔb chee kina kan, ni taa kan ntafadaan ni pu. Tibər ti gur na, m yaa nan dan kan, m ga toor ti mu.

Uwumbər Aafuur Nyaan aapiin aabəŋ

1 Nnaabitiib, m ban ke ni bee tibər ti joo cha Uwumbər Aafuur Nyaan aapiin wɔb na la.

2 Ni nyi ke naah kaa nan kee dii Uwumbər aasan na, ni nan dii ηiwaa ηi ye bibirb na. Nji nan cha ni yenni n-yoonn məmək la.

3 Nima pu na, m ban ke ni bee ke Uwumbər Aafuur Nyaan aapɔɔn yaa cha unii len tibər kan, waan ηmaa sii Yesu. Unii ubaa mu aan ηmaa len ke Yesu le ye Udindaan see Uwumbər Aafuur Nyaan le ga cha u len kina.

4 Uwumbər Aafuur Nyaan aapiin aabəŋ aabəŋ le bi; Nfuur Nyaanbaan ngbaan le tii timi ipiin ngbaan məmək.

5 Lituln aabəŋ aabəŋ mu bi; Tɔ, Dindaan baan mu le ti tun tii.

6 Uwumbər aapɔɔn le cha binib tun lituln aabəŋ. Le Uwumbər u cha unii məmək tun lituln ngbaan məmək na, u ye ubaa.

7 Uwumbər Aafuur Nyaan tii unii məmək waapiin, ke u di ter Uwumbər aanib biken.

8 Mu cha ubaa len nlan aaliin. Muma muchachaan ngbaan cha ubaa mu beer tibər ki len.

9 Muma muchachaan le cha ubaa mu gaa Uwumbər ki kii mbaməm. Muma muchachaan ngbaan le tii ubaa mu mpɔɔn mu cha bibum pɔək.

10 Mu tii ubaa mu mpɔɔn u tun lijnjiir aatun. Mu cha

ubaa mu nabr Uwumbər aah len pu na. Mu cha ubaa mu beer mu ye Uwumbər Aafuur Nyaan na, ni mu kaa ye na. Mu cha ubaa mu len iliin yayan. Mu cha ubaa mu nabr iliin yayan ngbaan.

¹¹ Uwumbər Aafuur Nyaan muchachaan ngbaan le cha unii məmək tun lituln ngbaan məmək. Mu tii unii məmək ipiin aabəŋ aabəŋ mu aah ban pu na la.

Tiwon aawan aabər

¹² Tiwon kpa tiwan pam, ki tee ye tiwonbaan la. Kristo aanib mu bi kina la. Bi wiir, ki mu ye unibaan la.

¹³ Ti ponn ni bibaa ye Juu yaab, bibaa mu ye binib bi kaa ye Juu yaab na, bibaa mu ye binaagbiib, bibaa mu ye bimalb, le Yesu gbiin ti məmək Nfuur Nyaan baan, ki ŋa timi unibaan. U cha ti məmək kan Nfuur Nyaan baan la.

¹⁴ Tɔ, tiwon aa kpa tiwan nibaa baanja. Ti kpa tiwan kipaak la.

¹⁵ Kitaafaak yaa bui ke, “Maah kaa ye kinjaalfaak na, maa ye tiwon aawan” kan, naa ye tiwon aawan aa?

¹⁶ Litafal mu yaa bui ke, “Maah kaa ye linimbil na, maa ye tiwon aawan” kan, naa ye tiwon aawan aa?

¹⁷ Tiwonmən yaa ba ye linimbil ŋmeen kan, ti ba ga ŋa kinye ki ŋun? Ti yaa ba ki ye litafal ŋmeen kan, ti ba ga ŋa kinye ki ŋun nnun?

¹⁸ Naah ye pu na, Uwumbər le di tiwon aawan məmək saŋ tɔb ponn ni, waah ban pu na.

¹⁹ Tiwonmən yaa ba ye liwanbaal kan, ni ba ga li ye tiwon aa?

²⁰ Naah ye pu na, tiwon kpa tiwan aabəŋ aabəŋ, le ki ye tiwonbaan.

²¹ Nima pu na, linimbil aan ŋmaa tuk kinjaalfaak, “Maa ban si.” Liyil mu aan ŋmaa tuk titaafar, “Maa ban nimi.”

²² Tiwon nin chee kaa kpa mpɔɔn ke niken na, see ni mu li bi.

²³ Tiwon nin chee lann lisil na, ti ga tii nima chee lisil ki jer niken. Le tiwon nin chee kaa ŋan na, ti ga ŋa nima chee ni ŋaŋ.

²⁴ Le tiwon nin chee ŋan na, naa ki ban nterm. Uwumbər le di tiwon aawan saŋ tɔb ni, ki di lisil tii nin chee ni lann lisil na.

²⁵ Nima na, tiwon aawan aan li kpak tɔb kinikpakpak, ni ga li ter tɔb ke naah ter nibaa pu na la.

²⁶ Tiwon nibaa chee yaa ji falaa kan, ni məmək ga kpaan ji falaa kina. Nibaa chee mu yaa kan nnyuŋ kan, ni məmək ga li kpa mpopiin.

²⁷ Nimi le ye Kristo aawan. Unii məmək ye waawon aawan nibaabaa la.

²⁸ Uwumbər di timi ŋa waanib ponn ni la; njan, bibaa ye Yesu aakpambalb; lelee, bibaa mu ye Uwumbər aabənabtiib; taataa, bibaa mu ye biməmək; le u tii bibaa mu mpɔɔn bi tun lijnjiir aatun; ki tii bibaa mu mpɔɔn ke bi cha bibum pɔək; bibaa mu ye biteterb; bibaa mu ye biyidam; bibaa mu len iliin yayan.

29 Ti məmək ye Yesu aak-pambalb aa? Ti məmək ye Uwumbər aabənabtiib aa? Ti məmək ye biməmək kb aa? Ti məmək kpa mpəən ki tun lijnjiir aatun aa?

30 Ti məmək ηmaa tii bimum laafee ee? Ti məmək len iliin yayan aa? Ti məmək ηmaa nabr iliin yayan ngbaan aa?

31 Tə, cha ninimbil li man ipiin i ηan ki jer iken na pu.

Cha m mək nimi nsan mu ηan ki jer muken na.

13

Ngeehm aabər

1 Unii yaa ηmaa len binib aaliin ni Uwumbər aatuuntiib aaliin, ki yaa kaa gee binib kan, u bi ke tiwang-baakaan ni libəluln na la.

2 U yaa ηmaa nabr Uwumbər aah len pu na, ki yaa bee tibər ti bəə na məmək, ki yaa bee mbeen məmək, ki yaa kpa naadii u ga ηmaa foor ηjoo na, ki yaa kaa gee binib kan, waa ye nibaa.

3 U yaa di waawan məmək kpiin bigiim, ki yaa cha binib di u pun mmii ni Yesu pu, ki yaa kaa gee binib kan, naa kpa tinyoor Uwumbər chee.

4 Unii u gee binib na, u kpa limər bi pu, ki kpa tibulchinn. Waa kpa lipiipoln, kaa kpa kipupuk, kaa kpa kalmbaani,

5 kaa kpa inimpoo, kaa ye ukuməndaan, kaa ye ujuudaan, kaa dak tilandak-bir binib pu,

6 kaa kpa mpopiin ujeen aatə aatunwanbir pu; u kpa mpopiin mbamən pu.

7 Unii u gee binib na kpa suklaa n-yoonn məmək, ki dakl ilandak nyaan ujeen aatətiib pu, ki kpa limakl n-yoonn məmək, ki kpa limər falaa məmək ni.

8 Ngeehm ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Uwumbər aabənabr aaliin ma kan, i ga doo. Iliin yayan ma kan, i mu ga doo. Mbeem ma kan, mu ga doo.

9 Dandana wee ti nyi ligeln, ki nabr Uwumbər aah len pu na ligeln,

10 le buyoonn ti ga kan tiwamən na kan, ti ga di ligeln lii.

11 Maah nan ye ubo na, m nan len ibiliin la, ki nan beer tiwan mbim aah beer pu na, ki dak mbim aah dak pu na. Maah ηa unii na, le m di cha mbim aabər.

12 Dandana, ni bi ke ti lik kinimbilikr, ki lik puu na la; n-yoonn mu choo na, tiwan nibaa aan nan ki li bi tinimbiiin ni ki doj timi tiwan nibaa chee. Ti ga li waa tiwan məmək chain. Dandana m nyi ngem. N-yoonn mu choo na, m ga nan li nyi ni məmək, ke Uwumbər aah nyi maabər məmək pu na.

13 Tə, naadii, ni limakl, ni ngeehm, ni məmək nitaa le bi; ngeehm mu le jer ni məmək.

14

Uwumbər Aafuur Nyaan aapiin aabər tiken

1 Pəək nibaa man ki li gee binib, ki cha ninimbil li man Uwumbər Aafuur Nyaan aapiin pu; ni mu tee

li ban ipiin i ga cha ni nabr Uwumbør aah len pu na, ki jer naah ban ipiin iken mòmøk pu na.

² Ba pu? unii u len iliin yayan na, waa len binib chee, Uwumbør chee le u len; ubaa aa n̄un waah len pu na. Uwumbør Aafuur Nyaan cha u len tibør ti b̄oo na la.

³ Unii u nabr Uwumbør aah len pu na, u len binib chee, ki ter bi ke bi dii Uwumbør aasan mbamøm, ki p̄oøk bitaakpab, ki s̄oñni bisui.

⁴ Unii u len iliin yayan na, u ter ubaa ke u dii Uwumbør aasan mbamøm la. Unii u nabr Uwumbør aah len pu na, u ter Yesu aanib ke bi dii Uwumbør aasan mbamøm la.

⁵ Ni mòmøk yaa len iliin yayan kan, ni ga li m̄o mi; ni mòmøk mu yaa nabr Uwumbør aah len pu na kan, ni ga li m̄o mi ki jer kina. Unii u nabr Uwumbør aah len pu na, u jer unii u len iliin yayan na, see unii u ga nabr iliin yayan ngbaan na bi. U yaa nabr iliin yayan ngbaan kan, u ga ter Yesu aanib ke bi dii Uwumbør aasan mbamøm.

⁶ Nnaabitiib, m yaa dan ni chee ki nan len iliin yayan baanja kan, ni ga ter nimi ii? Aayii. Naan ter nimi, see m tuk nimi Uwumbør aah kpiir tibør ti tuk mi na, bee m tuk nimi mbeen mu nyan ni Uwumbør chee na, bee m nabr Uwumbør aah len pu na, bee m m̄øk nimi Uwumbør aabør.

⁷ T̄o, tiwangbaakaan mu yaa kaa wii mbamøm kan, ni ye fam la. Ni yaa ye liwul, bee ni yaa ye kibeek kan, ni yaa

kaa wii mbamøm kan, ubaa aan bee naah wii pu na.

⁸ Unii yaa pii ukpiin, kaa pii mbamøm kan, baan kuun t̄ob chee ke bi ti to but̄ob.

⁹ Ni mu bi kina la. Nilambil yaa kaa len iliin i si mbamøm na kan, binib ga n̄a kinye ki n̄un naah len pu na? Ni len tii libuln la.

¹⁰ M nyi ke iliin aabõñ aabõñ le bi dulnyaa wee ni, le i mòmøk mu kpa yaatataa.

¹¹ M mu yaa kaa n̄un unii ubaa aaliin kan, m ga li ye uw̄ow̄onja le u chee, u mu ga li ye uw̄ow̄onja le m chee.

¹² Nimi, ninibil aah man Uwumbør Aafuur Nyaan aapiin pu na, ni li ban ipiin i ga ter Yesu aanib ke bi dii waasan mbamøm na. Ni li ban ipiin ngbaan ki jer naah ban ipiin iken pu na.

¹³ Nima pu na, unii yaa len iliin yayan kan, u li mee Uwumbør ke u cha u nabr iliin yayan ngbaan.

¹⁴ Ba pu? m yaa mee Uwumbør ki len iliin yayan kan, Uwumbør Aafuur Nyaan le cha m mee kina, nlandak aa dak.

¹⁵ Kina pu na, ni n̄an ke m n̄a kinye? M ga mee Uwumbør, Waafuur Nyaan aah ga cha m mee pu na, ki mee maalandak mu aah ga cha m mee pu na. M ga gaa ilahn Waafuur Nyaan aah ga cha m gaa pu na, ki gaa ilahn maalandak mu aah ga cha m gaa pu na.

¹⁶ Aa yaa doon Uwumbør, Waafuur Nyaan aah cha aa doon u pu na kan, unii yaa bi nikaasisik ni, kaa nyi Uwumbør aasan kan, u ga

ɲa kinye ki len ke saah doon Uwumbɔr pu na ye mbamɔn; ba pu? waa ɲun saah len pu na.

¹⁷ Mbamɔn, saah doon Uwumbɔr pu na, ni ɲan, ni mu aa ter udaan ngbaan ke u dii Uwumbɔr aasan.

¹⁸ M dooni Uwumbɔr ke m len iliin yayan ki jer ni mɔmɔk.

¹⁹ M mu yaa bi Yesu aanib aakaasisik ni, ki yaa len maalandak aaliin iɲmu baanja, aan ki mɔk bi Uwumbɔr aabɔr kan, ni soor ni m len iliin yayan ɲichur kipiik.

²⁰ Nnaabitiib, ni taa ki li dak ke mbim aah dak pu na. Ni li dak ke binib bi chikr na aah dak pu na. Tɔ, bakaa wɔb ma kan, ni li bi ke mbipɔm na.

²¹ Ni ɲmee Uwumbɔr Aag-baɲ ni ke Uwumbɔr len ke,

“M ga di biwɔwɔm bi len ɲitimbol yayan aaliin na len binib ngbaan chee,

hali m yaa ɲa kina kan, baan pel.”*

²² Nima pu na, iliin yayan aa ye limɔkl ki tii binib bi gaa Yesu ki kii na; i ye limɔkl ki tii binib bi kaa gaa u ki kii na la. Uwumbɔr aabɔnabr aaliin mu aa ye limɔkl ki tii binib bi kaa gaa Yesu ki kii na; i ye limɔkl ki tii binib bi gaa u ki kii na la.

²³ Nima pu na, Yesu aanib mɔmɔk yaa kuun tɔb chee, aan bi mɔmɔk yaa len iliin yayan kan, binib bi kaa nyi Yesu aasan na, bee binib bi kaa gaa u ki kii na, bi yaa koo

ni kan, baan len ke ni waar la aa?

²⁴ Le ni mɔmɔk yaa nabr Uwumbɔr aah len pu na kan, unii u kaa gaa Yesu ki kii na, bee unii u kaa nyi Yesu aasan na yaa koo ni kan, ni mɔmɔk aah len pu na le ga cha waalandak li muk u, ki cha u bee waatunwanbir aah bi pu na,

²⁵ ki cha usui ni aabɔr nya mpaan pu. Nima pu le u ga gbaan kitin, ki pak Uwumbɔr, ki len ke ni ye mbamɔn, Uwumbɔr sil bi nikaasisik ni.

Naah ga li dooni Uwumbɔr pu na

²⁶ Nnaabitiib, maah len pu na ye kinye? Ni yaa nan kuun tɔb chee kan, ubaa ga li ban ke u gaa nlahn, uken mu ga li kpa mmɔkm, ubaa mu ga li kpa Uwumbɔr aah kpiir pu ki tuk u na, uken mu ga li kpa iliin yayan, ubaa mu ga ɲmaa nabr iliin yayan ngbaan. Naah ga ɲa tiwan ni mɔmɔk na, ni li ɲani tiwan ni ga ter Uwumbɔr aanib ke bi dii waasan mbamɔm na.

²⁷ Ni ponn ni bibaa yaa ban bi len iliin yayan kan, cha binib bilee, bee bitaa len. Binib bi len na taa jer bitaa. Cha bi len ubaaba, ki cha ubaa mu nabr baah len pu na.

²⁸ Unii u ga ɲmaa nabr iliin yayan ngbaan na yaa kaa bi kan, cha bi ɲmin Uwumbɔr aadiik ni, ki li len bibaa ni Uwumbɔr chee.

²⁹ Cha Uwumbɔr aabɔnabitiib bilee bee bitaa mu len, ki cha biken lik baah len pu na.

* 14:21 : Lik Aisaya 28.11-12.

³⁰ Uwumbør yaa kpiir tibør ki mək unii u mu ka nikaa-sisik ni na kan, cha unii u puen len na ηmin waahr aan uleler mu len.

³¹ Le ni məmək ga ηmaa nabr Uwumbør aah len pu na ubaabaa. Ni yaa ηa kina kan, ni məmək ga ηmaa bae Uwumbør aabør, le ni ga pək ni məmək aataakpab.

³² Nfuur Nyaan yaa cha unii nabr Uwumbør aah len pu na kan, u ga ηmaa chuu ubaa ki li kii n-yoonn mubaa.

³³ Uwumbør aa ban kifuuk, u ban suuna la.

³⁴ Bipiib li ηmin Yesu aanib aakuun ponn ni na. Baa kpa nsan ke bi len. Ni bi kina Yesu aanib aakuun məmək ponn ni la. Ni ηan bi li keei bichatiib aaməi. Uwumbør Aagban mu len kina la.

³⁵ Bi yaa ban bi bee tiwan kan, cha bi baa bichatiib linampal. Ba pu? upii yaa len Yesu aanib aakuun ni kan, ni kpa iniməon la.

³⁶ Uwumbør aabør puen nyan ni nimi le chee ee? Tibør ngbaan pii nimi baanja la aa?

³⁷ Tə, unii yaa dak ke u ye Uwumbør aabənbr kan, bee u yaa dak ke u kpa Uwumbør Aafuur Nyaan aapiin kan, cha u bee ke maah ηmee pu tii nimi na, ni ye Tidindaan aah len pu na la.

³⁸ Unii yaa kaa gar maah ηmee pu na kan, ni mu taa gar u.

³⁹ Nnaabitiib, nima pu na, cha ninimbil li man ke ni nabr Uwumbør aah len pu na, ki taa bui unii ubaa ke u taa len iliin yayan.

⁴⁰ Ni mu li ηani tiwan məmək, ni li dii nsan.

15

Yesu Kristo aah fikr nkun ni pu na

¹ Nnaabitiib, m ban m teer nimi maah nan tuk nimi tibənyaan ti na la. Ni nan gaa tibənyaan ngbaan, ki sil ti pu.

² Tibənyaan ngbaan mu pu le ni ηmar. Ni yaa joo maah tuk nimi ti na mbaməm, ki yaa kaa gaa ti ki kii fam kan, ni ηmar a.

³ Maah nan gaa tibənyaan ngbaan na, tima le m nan di tuk ni mu. Ti ye tibəkpaan ki jer tibør məmək. Tibənyaan ngbaan le ye ke Kristo nan kpo timi aatunwanbir pu. Ni ηmee kina Uwumbør Aagban ni.

⁴ Le bi nan di u di sub. Iwiin itaa daal le Uwumbør fikr u nkun ni. Ni ηmee kina Uwumbør Aagban ni.

⁵ Waah fikr nkun ni na, le Piita kan u. Le waakpambalb kipiik ni bilee mu kan u.

⁶ Le waadidiliib bi jer ikui iηmu na mu nan kpaan kan u. Bi ponn ni pam beenin bi, le bibaa mu kpo.

⁷ Jems mu nan kan u, le bikpambalb məmək mu kan u.

⁸ Gbelngbeln yaan le m mu kan u. Min u bi ke baah ker ubo u lii na, m mu kan u.

⁹ Yesu aakpambalb məmək jer mi. Maa ηeer ke bi yin mi ke Yesu aakpambal; ba pu? m nan ηa waanib falaa.

¹⁰ Le Uwumbør aah ter mi pu na, m bi ke maah bi pu dandana na. Waah ter mi pu

na, waa ter mi yɔli. M tun lituln ki jer Yesu aakpambalb mɔmɔk. Ni mu aa ye min le tun lituln ngbaan. Uwumbɔr aaterm mu bi m chee na le cha m tun.

¹¹ Nima pu na, min le yaa nan tuk nimi tibɔnyaan ngbaan, bee bima le yaa nan tuk nimi kan, ti mɔmɔk tuk nimi kina la, ni mu gaa ti ki kii kina.

Uwumbɔr aanib aah ga fikr nkun ni pu na

¹² Tɔ, taah nan tuk nimi ke Uwumbɔr fikr Kristo nkun ni na, ni ɲa kinye aan ni ponn ni bibaa ki len ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni.

¹³ Bi yaa len ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni kan, ni mɔk ke Uwumbɔr aa fikr Kristo nkun ni.

¹⁴ Uwumbɔr yaa kaa nan fikr Kristo nkun ni kan, taah tuk nimi tibɔnyaan ti na mu ye yɔli la. Ni mu gaa ti ki kii yɔli la;

¹⁵ ni mu mɔk ke ti mɔn nnyamɔn paan Uwumbɔr; ba pu? ti len ke u fikr Kristo nkun ni. Ni yaa ye mbamɔn ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni kan, ni mɔk ke Uwumbɔr aa fikr Yesu mu nkun ni.

¹⁶ Ba pu? Bi yaa len ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni kan, ni mɔk ke Uwumbɔr aa fikr Kristo mu nkun ni.

¹⁷ Uwumbɔr yaa kaa nan fikr Kristo nkun ni kan, ni gaa u ki kii yɔli, ki beenin bi nimi aatunwanbir aapɔɔn ni.

¹⁸ Binib bi nan dii Yesu ki kpo na mu, ni mɔk ke bi mu bee yɔli.

¹⁹ Ti yaa kpa limakl Kristo pu dulnyaa wee ponn ni baanja kan, ti kpa kinimbaak ki jer binib mɔmɔk.

²⁰ Tɔ, ni ye mbamɔn la, Uwumbɔr sil fikr Kristo nkun ni. Uma le ye njan aanii u puen fikr nkun ni na, le ki mɔk ke binib bimɔk kpo na mu ga nan fikr nkun ni.

²¹ Uja ubaa pu, le nkun bi. Uja ubaa mu pu, le binib bi kpo na mu ga fikr nkun ni.

²² Adam pu, le binib mɔmɔk kpu. Kristo pu, le binib mɔmɔk ga kan limɔfal.

²³ Kina le bi ga li paa tɔb pu. Kristo le ye njan aanii u puen fikr nkun ni na. U yaa gir ni kan, binib bi ye uyaab na mu ga fikr nkun ni.

²⁴ Tiwan nimina mɔmɔk yaa ti ɲa kan, le tiwan mɔmɔk ga doo. N-yoonn ngbaan le u ga kuln waadim aabɔɲ mɔmɔk aapɔɔn, ki di nnaan na tii Ute Uwumbɔr;

²⁵ ki ga li joo tiwan mɔmɔk ki nan saa buyoonn Uwumbɔr di waadim mɔmɔk ɲa utaapɔtan ni na.

²⁶ Kookoo aadin u u ga bii u na le ye nkun.

²⁷ Uwumbɔr Aagbanj le len ke u di tiwan mɔmɔk di ɲa Kristo aataapɔtan ni ke ni kii waamɔb. Uwumbɔr Aagbanj aah len ke u cha tiwan mɔmɔk kii Kristo aamɔb na, nima le aa mɔk ke Uwumbɔr ubaa mu ga kii waamɔb.

²⁸ Uwumbɔr yaa cha tiwan mɔmɔk kii Kristo aamɔb kan, le Kristo, u ye Uwumbɔr Aajapɔɔn na, u mu ga kii Uwumbɔr u nan cha tiwan

məmək kii waaməb na aaməb. Nima kan, Uwumbər le ga li joo tiwan məmək pel pel.

²⁹ Tə, ni muin binib bibaa nnyun ni, ke bi sil binib bi kpo na aasisiiaan la. Bibaa yaa bui ke binib bi kpo na aan fikr nkun ni kan, ba pu ni muin binib nnyun ni baasisi-yaan?

³⁰ Binib yaa kaan fikr nkun ni kan, ba pu ti kani linimaln n-yoonn məmək?

³¹ Nnaabitiib, idaa məmək m chuun nkun ni la. M kpa kipupuk ni pu Tidindaan Yesu Kristo aasan ni, nima le cha m len kina.

³² Ipeel nan tak mi Efesus aatiŋ ni. M yaa po ye unibən u kaan fikr nkun ni kan, m kan tinyoor ni pu uu? Aayii. Binib bi kpo na yaa kaan fikr nkun ni kan, “Cha ti li ji ki li nyu; ba pu? ti ga fe kpo fen.” Tə, ni ye mbamən, binib bi kpo na ga sil fikr nkun ni.

³³ Ni taa cha unii ubaa ŋmann nimi man. “Ni yaa dii binib bi kaa ŋan na kan, nimi aabimbinyaan ga bii.”

³⁴ Finn ngeen pu man, ki tun lituln li ŋan na, ki taa ki tun titunwanbir. Ni ponn ni bibaa aa nyi Uwumbər. M len kina ke m jinn nimi iniməən la.

Tiwon ti fikr nkun ni na aabər

³⁵ Le unii ubaa ga baa ke, “Binib bi kpo na ga ŋa kinye ki fikr nkun ni? Bi yaa fikr nkun ni kan, tiwon ngbaan aaboln ga li bi kinye?”

³⁶ Ujər, aa yaa di lijikaabuul bun kan, li yaa kaa kpo kan, laan punn.

³⁷ Lijikaabuul li aa di bun na aa bi ke li ga lu na aah ga li bi pu na. Ni po ye lijikaabuul la, nibaakan idi, nibaakan ti-jikaar tiken.

³⁸ Le Uwumbər tii lijikaabuul ngbaan tiwon, waah gee pu na. U tii lijikaabuul məmək aawon aabəŋ aabəŋ la.

³⁹ Tiwan məmək aawon aa kpaan. Binib aawon bi tibaa, tiwakor mu aawon bi tibaa, inyoon mu aawon bi tibaa, ijan mu aawon bi tibaa.

⁴⁰ Paacham aawan mu bi la, le ki cha kitin aawan. Paacham aawan kpa kinyaan, kitin aawan mu kpa kinyaan. Naanyaan mu aa kpaan.

⁴¹ Nwiin, ni uŋmal, ni ŋinmabil kpa kinyaan; ni mu aanyaan aa kpaan; ŋinmabil məmək aanyaan mu aa kpaan.

⁴² Binib yaa nan fikr nkun ni kan, ni ga nan li bi kina la. Tiwon ti bi di sub na, ni ye tiwan ni ga bur na la. Ni yaa fikr nkun ni kan, ni ga nan li ye tiwon ti kaan ŋmaa bur na la.

⁴³ Tiwon ti bi di sub na, aa ye lisil aawon. Tiwon ti ga nan fikr nkun ni na, tima le ga li ye lisil aawon. Tiwon ti bi di sub na aa kpa mpəən. Tiwon ti ga nan fikr nkun ni na, tima le ga li kpa mpəən.

⁴⁴ Tiwon ti bi di sub na, ti ye dulnyaa ni aawon la. Tiwon ti ga nan fikr nkun ni

na ga nan ɲeer Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ban pu na la. Dulnyaa wee ponn ni aawon aah bi na, tiwon ti ga ɲeer Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ban pu na mu bi la.

⁴⁵ Ni ɲmee Uwumbɔr Aagbanj ni ke Uwumbɔr nan naan njan aanii Adam, ki tii u limɔfal.* Kookoo yoo le ye Nfuur Nyaan mu tii timi limɔfal li kaa kpa ndoon na. Uma le ye Kristo.

⁴⁶ Njan, ti kpa dulnyaa wee ni aawon. Lelee le ti ga kan tiwon ti ga ɲeer Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ban pu na paacham.

⁴⁷ Uwumbɔr nan di titan le naan njan aanii Adam. U nyan ni kitinj la. Lelee aanii, u ye Kristo na, uma le nyan ni Uwumbɔr do.

⁴⁸ Binib bi ye kitinj yaab na bi ke unii u Uwumbɔr nan di titan ki naan u na aah bi pu na la. Binib bi ye Uwumbɔr do yaab na, bi mu bi le ke unii u nyan ni paacham na aah bi pu na.

⁴⁹ Ti naahn unii u Uwumbɔr nan di titan ki naan u na la. Kina le ti ga li naahn unii u nyan ni Uwumbɔr do na mu.

⁵⁰ Nnaabitiib, maah len pu na le ye ke tiwon ti ye tinann ni nsin na aan ɲmaa koo Uwumbɔr aanaan ni paacham. Ni ga bur na mu aan ɲmaa le ye ni kaan bur na.

⁵¹ Li pel man, m ga tuk nimi tibɔr ti bɔɔ na. Timi bibaa ga kpo, bibaa mu ga pii Kristo

aah ga gir ni bundaln na. Le ti mɔmɔk aawon ga kpeln.

⁵² Kakaan yaa wii kookoo yaan kan, libuul ngbaan ni le ti ga kpeln. Naan pii linimbil aah ga kab pu na. Kakaan ga nan wii, le binib bi kpo na ga fikr nkun ni, kaan ki bur. Le Uwumbɔr ga kpeln timi aawon.

⁵³ See tiwon ti ga bur na kpaln tiwon ti kaan ki bur na, tiwon ti ga kpo na mu kpaln ti kaan kpo na.

⁵⁴ Tiwon ti ga bur na yaa nan kpaln ti kaan bur na, aan tiwon ti ga kpo na yaa nan kpaln tiwon ti kaan ki kpo na kan, liyaadaal ngbaan le Uwumbɔr Aagbanj aah len pu na ga gbiin ke,

“Uwumbɔr nyanj nkun, ki kuln mu.†

⁵⁵ Nkun aapɔɔn bi la chee?

Nkun aaween ki bi la chee?‡”

⁵⁶ Titunwanbir le ye nkun aaween. Uwumbɔr aakaal le ye titunwanbir aapɔɔn.

⁵⁷ Le ti dooni Uwumbɔr; ba pu? Tidindaan Yesu Kristo pu le u tii timi bunyanj.

⁵⁸ Nnaabigeehm, nima pu na, n-yoonn mɔmɔk ni li tun Tidindaan aatuln sakpen, ki taa cha nibaa lej nimi. Ni li bi li ni; ba pu? ni nyi ke ni yaa tun lituln tii Tidindaan kan, naa tun fam.

16

Ipiin i ni ga di tii Uwumbɔr aanib na

¹ Tɔ, tibɔr ti bi ki joo cha ipiin i ni ga too ki tii Yesu aanib bi bi Judea aatin ni na,

* 15:45 : Lik Mpiin 2.7. † 15:54 : Lik Aisaya 25.8. ‡ 15:55 : Lik Hosea 13.14.

ni li ɲani maah tuk Yesu aanib Galasia aatinj ponn ni ke bi li ɲani pu na.

² Likpaakool daal məmək, ni məmək aah kan tinyoor pu na, ni di ngem bil, ki li kii buyoonn m ga labr ni na. Nima kan, m yaa nan fuu ni kan, naan ki piin ki li too ɲimombil.

³ Ni lee ni ponn ni bibaa. M yaa nan fuu ni kan, m ga tii bi tigbann, ki tun bi, ke bi di naah too ipiin i na ki di buen ti tii Yesu aanib bi bi Jerusalem na.

⁴ Ni yaa ɲeer m mu buen nima chee kan, m mu ga dii bi.

Pɔɔl aalandak

⁵ M ban m bɔ dii Masedonia aatim ni. M yaa bɔ dii nima chee kan, m ga dii ni ni chee.

⁶ Nibaakan, m ga li bi ni chee ki yunn, nibaakan, kakab yoonn ga ti jer. Nima kan, ni ga ter mi m gor ki ki buen maah cha nin chee na.

⁷ M yaa nan fuu ni ni chee kan, maa ban m nan li bi ni chee iwiin siib. Tidindaan yaa kii kan, m ban ke m nan li bi ni chee ki yunn la.

⁸ Tɔ, m ga li bi Efesus aatinj ni do ki ti saa Pentekost daal;

⁹ ba pu? m kpa nsan sakpen ke m tuk binib Yesu aabɔnyaan tee. Le maadim mu wiir.

¹⁰ Timoti yaa nan fuu ni ni chee kan, ni taa ɲaab ulan; ba pu? u mu tun Tidindaan aatuln ke maah tun pu na la.

¹¹ Nima pu na, ubaa taa lik u fam. Ni ter u man aan u gor ki ki chuun buen nibaa chee ni mpopiin, aan ki ki gir ni

m chee; m nyi ubɔr ke u ni tinaabitiib ga fuu ni.

¹² Tina aabo Apolos ma kan, m ganj u sakpen ke u dii tinaabitiib ki dan ni chee, le waa ban ke u dan dandana wee. U yaa kan nsan kan, u ga dan ni chee.

Kookoo aabɔr

¹³ Ni li nyi man, ki li dii Yesu mbamɔm, ki taa di cha waasan. Ni li kpa lipobil man, ki li kpa mpɔɔn mu Uwumbɔr tii nimi na.

¹⁴ Naah tun lituln limək na, ni li gee tɔb man.

¹⁵ Ni nyi Stefanas ni waachiln ni aanib aabɔr, ke bima li puen Akaya aatinj aanib məmək ki dii Yesu aasan. N-yoonn məmək bi kpa liyabr ki ter Yesu aanib.

¹⁶ Nnaabitiib, m ganj nimi, ni dii binib bimək bi kina na, ni binib bimək kpaan ti chee ki tun Uwumbɔr aatuln lini-maln na aasan.

¹⁷ Stefanas, ni Fotunatus, ni Akaikus aah fuu ni na, le m kpa mpopiin. Naah kaa bi m chee na, le bi leɲ nimi aalelenj.

¹⁸ Baah fuu ni na, bi pɔɔk ntaakpab, ni ni mu aataakpab. Ni li pak binib bi bi kina na.

¹⁹ Uwumbɔr aanib bi bi Asia aatim ni na dooni nimi. Akuila ni upuu Prisila, ni Tidindaan Yesu aanib bi kuuni bido na mu dooni nimi mbamɔm waayimbil pu.

²⁰ Tinaabitiib məmək dooni nimi.

Ni mu doon tɔb ke naabitiib aah gee tɔb pu na.

²¹ Min Pɔɔl le ɲmee maanɲmeen ki dooni nimi.

²² Unii yaa kaa gee Tidindaan kan, Uwumbɔr aabɔbir li bi u pu.

Tidindaan, dan.

²³ Tidindaan Yesu ɲa tinyoor ɲa ni pu.

²⁴ M gee ni mɔmɔk Yesu Kristo pu.

Lelee aagban̄ ki Pɔɔl ηmee ki tii KORINT YAAB na

¹ Min Pɔɔl u ye Yesu aak-pambal Uwumbɔr aageehn pu na, m ni tina aabo Timoti le ηmee kigban̄ kee tii nimi Uwumbɔr aanib bi bi Korint aatiη ni na, ni waanib bimɔk bi Griis aatim mɔmɔk ni na.

² Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Pɔɔl di idoon tii Uwumbɔr

³ Cha ti pak Uwumbɔr u ye Tidindaan Yesu Kristo Aate na. U ye Tite u san timi kinimbaak sakpen ki sɔη tisui na.

⁴ Timi aafalaa mɔmɔk ponn ni u sɔηni tisui, ke ti mu ga ηmaa sɔη binib bi bi falaa mɔmɔk aabɔη ni na aasui. Ti mu ga sɔη bisui ke Uwumbɔr aah sɔη tisui pu na.

⁵ Kristo pu, le ti ji falaa sakpen. Kristo pu, le Uwumbɔr sɔη tisui sakpen.

⁶ Taah ji falaa pu na, ni pu le ti ji falaa, ke ti sɔη nisui ki ter nimi, ni ηmar. Uwumbɔr yaa sɔη tisui kan, ni pu le u sɔη tisui, ke ti mu sɔη nisui, ke ni li kpa limɔr ki ji falaa ke ti mu aah ji falaa pu na.

⁷ Nima pu na, ti dak ke naan gir puwɔb. Ba pu? ti nyi ke ni yaa ji falaa ke taah ji falaa pu na kan, Uwumbɔr ga sɔη nisui, ke waah sɔη tisui pu na.

⁸ Tinaabitiib, ti ban ke ni bee taah nan ji falaa pu Asia aatiη ni na. Falaa ngbaan

nan muk timi ki ti chaar jer. Taa nan dak ke ti ga ki li bi.

⁹ Timi tibaa nan len ke ti ga kpo. Ni ηa kina ke ti bee ke taan ηmaa ter tibaa. Uwumbɔr u fikr binib nkun ni na baanja le ga ηmaa ter timi.

¹⁰ U nyan timi ijawaan aakun ni, ki beenin nyani timi. Ti pak ke u ga ki nyan timi.

¹¹ Ni mu aah mee Uwumbɔr tii timi pu na, ni ter timi la. Binib aah mee Uwumbɔr tii timi ki wiir pu na, le u ga ηa tinyoor ηa ti pu. Nima le binib pam ga doon Uwumbɔr tii timi.

Pɔɔl aalandak aah kpeln pu na

¹² Ti kpa kipupuk; ba pu? ti nyi tisui ni ke ti bi chain. Timi aabimbin bi mbamɔm Uwumbɔr aah ban pu na. Binib aalan le aa cha ti bi mbamɔm, Uwumbɔr aaterm pu, le cha ti bi mbamɔm joo cha dulnyaa wee ni aanib wɔb, ki moo bi mbamɔm joo cha niwɔb.

¹³ Ti yaa ηmee kigban̄ tii nimi kan, ti ηmee tibɔr ti gbii na baanja la. Ni ga ηmaa karn ti, ki bee ti mɔmɔk aatataa. M kpa limakl ke ni ga bee ti mɔmɔk doo.

¹⁴ Dandana ni bee timi aabimbin ngem aah bi pu na. M kpa limakl ke bundaln Tidindaan Yesu ga gir ni na, ni ga sil bee ke ni ga li ηmaa kpa kipupuk ti pu, ke ti mu aah ga li kpa kipupuk ni pu pu na.

¹⁵⁻¹⁶ Maah nyi kina na, le m nan ban ke m puen mann

nimi. Maah nan cha Masedonia aatiŋ ni na, m nan ban ke m dii ni ki nan mann nimi, le ki nin buen nima; m yaa ti ki gir ni kan, m ki dii ni ki nan mann nimi, ki ter nimi nfum mulee, aan ni mu ter mi m buen Judea aatiŋ ni.

17 Maah nan len ke m ga dan na, maa len fam la; maah dak ke m ga ŋa pu na, ni ye ke m dii binib aalan la aa? Ni dak ke m ye unii u aalandak kpelni yɔl yɔl na la aa?

18 Uwumbɔr aah ye mbamɔndaan na, ti mu aa kpelni timi aalandak yɔl yɔl.

19 M ni Silfanus ni Timoti nan tuk nimi Uwumbɔr Aajapɔɔn Yesu Kristo aabɔr. Uma le aa ye unii u aalandak kpelni yɔl yɔl na. U ŋani waah len pu na n-yoonn mɔmɔk.

20 U pu, le Uwumbɔr gbiin waah puu tipuur ti wiir na mɔmɔk. Nima pu na, u pu le ti bui ke, “Amii,” le ki nyuŋ Uwumbɔr.

21 Uwumbɔr le ter ti ni nimi ke ti dii Kristo mbamɔm, ki lee timi ke ti tun waatuln.

22 U daan timi ke uma le yeh timi, ki di Waafuur Nyaan ŋa tisui ni, ke u mɔk timi waah ga tii timi pu na n-yoonn mu choo na.

23 M puu Uwumbɔr ke m len mbamɔn la; maa nan ban ke m kae nimi, nima le cha m nan len ke maan dan ni chee Korint aatiŋ ni n-yoonn ngbaan.

24 Taa joo nimi mpɔɔn; naah gaa Yesu ki kii mbamɔm na, le ti ban ti ter nimi ni li kpa mpopiin. Timi aatuln le na.

2

1 M nan di ŋa nsui ni, ke maan ki dan ni chee ki nan tii nimi mpombiin.

2 Ba pu? nimi le ye binib bi tii mi mpopiin na. M yaa bii nisui kan, naan ki ŋmaa tii mi mpopiin.

3 Nima le cha m nan ŋmee kigban ngbaan tii ni nimi. Maa ban m dan ki nan li kpa mpombiin ni pu. Ni ye binib bi ba ga ŋmaa ŋa mi mpopiin na la. M nyi nimi aabimbin, ke m yaa kpa mpopiin kan, ni mu ga li kpa mpopiin.

4 Maah nan ŋmee kigban ngbaan m tii nimi na, nsui nan bii sakpen. M nan wii pam. Maa nan ŋmee kigban ngbaan ke m tii nimi mpombiin, m nan ban ke ni bee maah gee nimi sakpen pu na la.

Di cha pinn unii u tun si taani na

5 Ni ponn ni ubaa yaa tun titunwanbir ki bii nsui kan, naa ye nsui baanja le u bii, ni mɔmɔk aasui le u bii. M mu aa ban ke m len tibɔr ngbaan ki ti chaar jer.

6 Ni ponn ni pam aah kii ki daa utafal pu na, nima le ŋeer.

7 Dandana ni ŋan ke ni di cha pinn u, ki sɔŋ usui, u taa li kpa mpombiin ki ti chaar jer.

8 Nima pu na, m ganj nimi, ni cha u sil bee naah gee u pu na.

9 M nan ban m bee nimi aabimbin aah bi pu na, ke ni ga kii maamɔb mɔmɔk aan naan kii. Nima le cha m nan ŋmee kigban ngbaan tii nimi.

10 Ni yaa di cha pinn unii kan, m mu ga di cha pinn u.

Maah di cha pinn u pu na, ni pu le m di cha pinn u, ki si Kristo aasisiiaan.

¹¹ M di cha pinn u, ke kinimbəŋ taa nyan timi; ba pu? ti nyi kaah ban ki bii timi pu na.

Ilandakaah nanjoo Pəəlpu na

¹² M nan buen Troas aatiŋ ni, m ti moon Kristo aabənyaan. Maah fuu ni na, le Tidindaan tii mi nsan ke m tun waatuln ngbaan.

¹³ Le maah kaa kan nna aabo Taitus nima chee na, maa ŋmaa fuur lii nsui ni. Nima le m chəi nima chee aanib, le ki siir buen Masedonia aatiŋ ni.

Yesu Kristo pu le ti nyanŋni

¹⁴ Tə, cha ti doon Uwumbər mbaməm. N-yoonn məmək u cha ti nyanŋni kinimbəŋ, Kristo aapəən pu, ki cha ti buen ni kookoo, ki tuk binib waabər ke bi bee u. Waabər mə ke tulalee aah nu mə pu na.

¹⁵⁻¹⁶ Ti mu bi Uwumbər chee ke tulalee aayon mu nu mə na la; ba pu? Kristo bi tisui ni. Binib bi ŋmar na ŋun waah nu mə pu na, ki kan liməfal; ba pu? bi gaa u ki kii. Binib bi kaa ŋmar na mu ŋun ki kan nkun; ba pu? baa gaa u ki kii. Ubaa ga ŋmaa tun Uwumbər aatuln ubaa pu uu? Aayii.

¹⁷ Ti mu aa mooni Uwumbər aabər ŋimobil pu ke binib pam aah ŋani pu na. Uwumbər le tun timi ke ti moon waabər. Nima pu le ti ye binib bi len mbamən

na, ki mooni Uwumbər aabər unimbil ni, Kristo aapəən pu.

3

Ti ye tipuupəln aatutum la

¹ Ni dak ke ti piin ke ti ki nyuŋ tibaa aa? Taa bi ke binib bibaa aah bi pu na, ki ban ke binib ŋmee kigbaŋ ki pak timi na, ti tii nimi. Ti ban ke ni ŋmee kigbaŋ ki pak timi ii? Aayii.

² Nimi nibaa le ye kigbaŋ ki pak timi na ki ŋmee tisui ni. Ba pu? binib yaa lik nimi aabimbin aah bi pu na kan, bi ga bee ke ti mək nimi nsanyaan la.

³ Bi ga bee ke ni ye kigbaŋ ki nyan ni Kristo ni na, le u cha ti ŋmee ki. Taa nan di ngbaŋmeemoon le ŋmee ki. Uwumbər u ye liməfadaan na Aafuur Nyaan le ŋmee ki. Ŋŋmeen ngbaan aa ŋmee ŋitakpal pu,* ni ŋmee binib aasui ni la.

⁴ Kristo pu, le ti kpa limakl kina, Uwumbər aanimbiin ni, nima le cha ti len kina.

⁵ Taa len ke ti ga ŋmaa ŋa nibaa tibaa aapəən pu. Timi aapəən nyan ni Uwumbər chee la.

⁶ Uma le tii timi mpəən ke ti tuk binib waah puu tipuupəln ti na. Taa tuk bi ke bi yaa kaa kii Moses aakaal məmək kan, bi ga kpo. Ti tuk bi ke Uwumbər Aafuur Nyaan le ga tii bi liməfal. Ba pu? Moses aakaal mək timi ke ti ŋeer nkun, Uwumbər Aafuur Nyaan le tii timi liməfal.

* 3:3 : Moses aakaal nan ŋmee ŋitakpal pu la. Lik Nnyam 24.12.

⁷ Moses aakaal nan ηmee ηitakpapapan pu, ki nan fuu ni ni mpɔɔn aafuun la. Uwumbɔr aah nan cha Moses tii Israel yaab nkaal mu bi door na, Moses aanimbil wɔb nan wiin chain, le binib aanimbil aa ηmaa lik u. Tɔ, nkaal mu mək timi ke ti ηeer nkun na aah nan joo ni nwiihn kina na,

⁸ Uwumbɔr yaa tii timi Waafuur Nyaan kan, Nfuur Nyaan ngbaan ga li joo ni nwiihn ki ti jer kina.

⁹ Waah nan tii binib nkaal mu mək bi ke baabɔr bii na, bi nan kan nwiihn mu deer binimbil na, le waah tii timi tibɔnyaan ti mək timi ke timi aabɔr ηan u chee na, tibɔnyaan ngbaan ga tii timi nwiihn ki ti jer kina.

¹⁰ Moses aakaal mu nan joo ni nwiihn na aa ki kpa nwiihn; ba pu? tibɔnyaan ngbaan aawiihn jer nwiihn ngbaan la.

¹¹ Moses aakaal mu jer na yaa nan kpa nwiihn kan, tibɔnyaan ti ga li bi n-yoonn mɔmɔk na le kpa nwiihn ki ti jer kina.

¹² Taah kpa limakl tibɔnyaan tee pu na, nima le ti kpa lipobil ki len.

¹³ Taa bi ke Moses na. U nan di likekeln biin unimbil wɔb, ke Israel yaab taa kan nkaal mu nan bi door na aah nan cha unimbil wɔb wiin chain pu na.

¹⁴ Bitafal nan pɔɔ. Bi yaa karn Uwumbɔr aagbakpok kan, baa beer naatataa ki nan saa dandana. Ba pu? unii aan ηmaa bee naatataa see u gaa

Kristo ki kii.

¹⁵ Bi yaa karn Moses aakaal kan, baa beer naatataa ki nan saa dandana.

¹⁶ Unii yaa fenn ki dii Tidindaan kan, u ga bee naatataa.

¹⁷ Tidindaan ni Nfuur Nyaan ye Unibaan la. Nfuur Nyaan aah bi nin chee na, lifuur bi nima.

¹⁸ Ti mɔmɔk waa Tidindaan aah wiin chain pu na. Nibaa aa bi ki dok timi ke ti taa li waa u. Tidindaan u ye Nfuur Nyaan na le cha ti bi kpelni, ki nan ηni u, ki moo wolni n-yoonn mɔmɔk, ke waah wiin chain pu na.

4

Tibɔnyaan ti kpa mpɔɔn na bi timi bi kaa kpa mpɔɔn na aanaal ni la

¹ Tɔ, Uwumbɔr aanimbaasaln pu, le u tii timi waatuln ke ti tun. Nima le timi aataakpab aa yɔl.

² Ti yii inimɔɔn aatuln, ni mbɔmbɔɔn aatuln, kaa ηmanni binib, kaa kpelni Uwumbɔr aabɔr. Ti bi Uwumbɔr aanimbil ni la. Nima le cha ti tuk binib waabɔr mbamɔm, aan bi mɔmɔk bee ke ti len mbamɔn.

³ Binib bi kaa ηmar na baanja le aa bee tibɔnyaan tee aatataa.

⁴ Kinimbɔɔn ki joo dulnyaa aanib na le jɔb binib bi kaa gaa Yesu ki kii na aanimbil, ke tibɔnyaan tee taa woln binimbil. Tibɔnyaan tee tuk timi Kristo aah ηan sakpen pu na. U ye Uwumbɔr aanaal la.

⁵ Taa mooni timi tibaa aabɔr. Ti mooni Yesu Kristo aabɔr la, ke uma le ye binib

məmək Aadindaan. U pu le ti ye nimi aatutum.

⁶ Uwumbər u nan len ke “Cha nwiihn woln mbəmbəən ni” na,* uma le woln tinimbil, ke ti bee waah ɲan sakpen pu na. Yesu Kristo aabimbin aah bi pu na le mək timi Uwumbər aah ɲan sakpen pu na.

⁷ Timi bi kaa kpa mpəən na, Uwumbər di tibənyaan ti kpa mpəən sakpen na ɲa tiɲaal ni, aan binib bee ke tibənyaan ngbaan aapəən nyan Uwumbər chee, naa ye ti chee.

⁸ Limukl aabəɲ le pii timi, ki mu aa nyanɲ timi. N-yoonn mbaa le timi aalan ɲmal, le ti tee kpa limakl.

⁹ Binib ɲani timi falaa, le Uwumbər aa di cha timi. Bi lii timi kitɲ, ki mu aa ku timi.

¹⁰ N-yoonn məmək binib dii timi ke bi ti ku timi, ke baah nan dii Yesu bi ti ku u pu na. Baah kaa ku timi na, nima le mək ke Yesu aaməfal aapəən bi ti ni.

¹¹ Yesu pu, le binib ban bi ku timi n-yoonn məmək. Baah kaa ku timi na, nima le mək ke Yesu aaməfal aapəən bi timi bi ga kpo na ni.

¹² Nkun dii timi la, le ni kan liməfal.

¹³ Tɔ, unii u nan ɲmee Uwumbər aalahn aagbanɲ na ɲmee ke u gaa Uwumbər ki kii, le ki len.

Uwumbər Aafuur Nyaan le cha ti mu gaa u ki kii kina, le ki len.†

¹⁴ Ti bee ke Uwumbər u nan fikr Tidindaan Yesu nkun ni

na, ga fikr timi bi mu kpaan Yesu chee na nkun ni, ki ga li joo timi ni nimi ki di buen ubaa chee.

¹⁵ Ni pu, le ti ji falaa ngbaan məmək. Binib bi gaa Uwumbər na yaa kpaee kan, binib bi ga li dooni Uwumbər na mu ga li wiir, ki ga nyunɲ u.

N-yoonn mu choo na aabər

¹⁶ Nima le cha tiwon aa yɔl. Tiwon timina bi diɲni iwiin məmək la. Timi aawiin aapəən kpaee iwiin məmək la.

¹⁷ Dandana aafalaa aan yunn, kaa wiir. Falaa ngbaan pu, le ti ga kan mpopiin ki ti nyanɲ, n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹⁸ Titafal aa bi tiwan ni ti waa ni na ni, titafal bi taah kaa waa tiwan ni na le ni. Taah waa tiwan ni na aan li bi n-yoonn məmək. Taah kaa waa tiwan ni na, nima le ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

5

¹ Tɔ, ti nyi ke tiwon timina yaa kpo kan, tiwon ti ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na bi paacham. Uwumbər le toor tiwon ngbaan ki tii timi.

² Taah bi dulnyaa wee ni na, le ti ji falaa, ki du. Tinimbil man ke ti kan timi aawon ti bi paacham na.

³ Ti yaa kan tiwon ngbaan kan, timi aawiin aan chuun mu ɲmeen.

⁴ Ni ye mbamən, timi bi bi dulnyaa wee ni na, falaa muk timi, le ti du. Naa ye ke ti ban ke timi aawiin li chuun munɲmeen. Ti ban ke ti kan

* 4:6 : Lik Mpiin 1.3. † 4:13 : Lik Ilahn 116.10.

tiwon ti bi paacham na. Ti ban ke ti di tiwon ti ga kpo na lii, ki kan tiwon ti ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

⁵ Uwumbɔr le toor tiwon ngbaan tii timi, ki tii timi Waafuur Nyaan ke u mɔk timi ke u ga tii timi waah nan puu tipuur ti na.

⁶ Nima le cha ti kpa lipobil n-yoonn mɔmɔk. Ti nyi ke taah laa bi dulnyaa wee ni buyoonn na, taa bi Tidindaan do paacham.

⁷ Ti dii gaakii aasan,* taa dii tiwan ni tinimbil waa ni na.

⁸ Le ti kpa lipobil. Ti yaa di tiwon timina lii, ki kun Tidindaan do paacham kan, ni ga li mɔ timi.

⁹ Ti yaa bi kitiŋ do, bee ti yaa bi paacham kan, ti ban ke ti piir usui la.

¹⁰ Ba pu? ti mɔmɔk ga nan sil Kristo aanimbiin ni, aan u lik timi aabimbin aah bi pu na, ki bee ke ti tun ni ŋan na, bee ni kaa ŋan na dulnyaa wee ni, ki ga tii ti mɔmɔk taah tun pu na aapal.

Yesu Kristo pu le ti ni Uwumbɔr kpaan

¹¹ Nima le cha ti san Tidindaan, ki sur binib ke bi li dii u. Uwumbɔr nyi timi aabimbin aah bi pu na. M dak ke ni mu nyi timi aabimbin.

¹² Naa ye ke ti bi pak tibaa la. Ti ban ke ti tii nimi ŋitaa ŋi pu ni ga li kpa kipupuk ti pu na, aan ni bee naah ga kii pu ki len tii binib bi lik biken paacham, ki kpa kipupuk bi pu, kaa lik bisui ni na.

¹³ Bi yaa len ke ti waar kan, Uwumbɔr pu le ti bi kina. Ti yaa kpa laasaab kan, ni pu le ti kpa, ke ti ter nimi.

¹⁴ Kristo aah gee timi pu na le junni tiwon ni, ki cha ti bi kina. Ti nyi ke unibaan nan sil binib mɔmɔk aasisiyyaan ki gaa baakun ki kpo, nima le bi mɔmɔk kpo.

¹⁵ U nan kpo binib mɔmɔk pu, ke binib bi laa bi na taa ki ŋani baageehn, bi li ŋani waageehn; ba pu? u nan kpo bi pu ki fikr nkun ni.

¹⁶ Taan ki lik unii ubaa paacham ke dulnyaa ni aanib aah lik pu na. N-yoonn mubaa ti nan lik Kristo kina la. Ti mu aa ki lik u kina.

¹⁷ Nima pu na, unii umɔk kpaan Kristo chee na, u ye unipɔɔn la. Udaan aabimbikpok jer a, ki kpeln mbimbipɔɔn.

¹⁸ Mbimbipɔɔn ngbaan nyan ni Uwumbɔr chee la. Kristo pu, le Uwumbɔr di timi kpaan ubaa chee, ke ti taa ki li ye waadim, ki tii timi lituln ke ti kpaan binib u chee.

¹⁹ Maah len pu na le ye ke Kristo aah nan kpo na, nima le tii Uwumbɔr nsan ke u di dulnyaa ni aanib kpaan ubaa chee, ki di cha baatunwanbir pinn bi. U di tichandaan aaliin imina ŋa tiŋaal ni, ke ti tuk binib.

²⁰ Ti sil Kristo aasisiyyaan, le ki gaŋni nimi. Ni bi ke Uwumbɔr ubaa le aah gaŋni nimi na. Ti gaŋni nimi ki tii Kristo, ke ni gir ni Uwumbɔr chee man.

* 5:7 : Naatataa le ye ke: Ti ŋa naadii ke u bi, le ki dii waasan.

²¹ Kristo aa nan tun titun-wanbir tibaa. Timi aatun-wanbir pu, le Uwumbør nan daa utafal. Timi bimøk kpaan Kristo chee na, Uwumbør len ke timi aabør ñan.

6

¹ Timi bi kpaan Uwumbør chee ki tun waatun na le gan̄ni nimi, ni taa gaa Uwumbør aaterm yəli.

² Uma Uwumbør le len ke, “Naah ñeer pu na, le m pel saameen.

Bundaln ni ñeer ke m gaa si lii na, le m ter si.”

Li pel man, din le ni ñeer. Din le ye n-yoonn mu u ga gaa si lii na.*

³ Taa ñani tiwan ni ga leñ unii ubaa Uwumbør aasan ni na, aan ubaa taa len ke timi aatun kpa taani.

⁴ Timi aabimbin aah bi pu na, nima le møk binib ke ti ye Uwumbør aatutum. Kinye pu? ti kan falaa, ni limukl, ni tibør, ki ji limør, ni mømøk ponn ni.

⁵ Binib lue timi ñinaalab, ki lañ timi tiyondir ponn ni, ki ñma tijar ti pu. Ti tun lituln linimaln, kaa geeni kinyeek, ki lann tijikaar.

⁶ Timi aabimbin bi chain la. Ti bee Uwumbør aabør, ki kpa limør, ni tibulchinn, ki gbii Uwumbør Aafuur Nyaan, ki gee binib mbaməm,

⁷ ki tuk bi Uwumbør aabør ti ye mbamən na. Ti kpa Uwumbør aapəən. U len ke timi aabør ñan, nima le ye ti-jawan ti bi tin̄angii ni tin̄angan ni na.

⁸ Binib bibaa nyuñni timi, bibaa mu seei timi. Bibaa bii timi, bibaa mu pak timi. Bibaa len ke ti ñmanni binib la. Le ti tee len ibamən.

⁹ Taa kpa liyimbil binib chee. Ti kpa liyimbil Uwumbør chee la. Nkun dii timi, le ti beenin bi. Uwumbør cha falaa pii timi, ki mu aa cha u ku timi.

¹⁰ Tisui bii la. Yesu pu, le ti kpa mpopiin n-yoonn mømøk. Ti ye bigiim la, le ki ña binib pam biwankpadam Uwumbør chee. Taa kpa dilyn̄yaa wee ni aawan nibaa, ti kpa paacham aawan mømøk. Nimina mømøk le møk ke ti sil ye Uwumbør aatutum.

¹¹ Nimi Korint aatiñ aanib, ti tuk nimi tponn ni aabør mømøk. Ti gee nimi sakpen.

¹² Naa ye ke timi le aa gee nimi. Ni ye ke timi le aa gee timi.

¹³ M len nimi ke uja aah ga len waabim pu na. Ni li gee mi man, ke maah gee nimi pu na.

Ni taa dii binib bi kaa dii Yesu Kristo na aasan

¹⁴ Ni taa kpaan binib bi kaa gaa Yesu ki kii na chee man. Binib bi ñan na, ni binib bi kaa ñan na ga ñmaa kpaan təb chee ee? Nwiihn ni mbəmbəən ga li ñmaa kpaan bi ii?

¹⁵ Kristo ni kinimbəñ ga li ñmaa kpaan kiməbaan aa? Unii u dii Yesu aasan na, ni unii u kaa dii na aabimbin kpaan aa?

¹⁶ Uwumbør aadiik ni ñiwaa kpaan aa? Naa kpaan.

* 6:2 : Lik Aisaya 49.8.

Timi le ye Uwumbər u ye limɔfadaan na aadiik. Uma ubaa le nan len ke,

“M ga li bi maanib aasui ni, ki chuun bikaasisik ni.

M ga li ye Baawumbər, bi mu ga li ye maanib.”†

17 Nima le cha Uwumbər ki bui ke,

“Nya binib bi kaa dii mi na ponn ni man, ki li bi nibaa,

ki di cha titunwanbir, le m ga gaa nimi.‡

18 M ga li ye Nite;

ni mu ga li ye njapɔtiib ni mbisatiib.§

Min Uwumbər u kpa mpɔɔn mɔmɔk na, le len kina.”

7

1 Maanigeekaab, Uwumbər aah puu tipuur tee ki tii timi na, cha ti di cha lituln li kaa ɲan na mɔmɔk, ni ilandak i kaa ɲan na mɔmɔk, ki li san u, ki li ye binib bi bi chain ki doo na.

Pɔɔl aapopiin

2 Ni li gee timi man. Taa ɲa ubaa bakaa, ki mu aa bii ubaa, ki mu aa ji unii ubaa aawan.

3 Maa len kina ke m galn nimi. Maah tuk nimi pu na, ti gee nimi la. Ti yaa kpo, bee ti yaa bi kan, ti po gee nimi la.

4 M kpa lipobil sakpen le ki len nimi. M kpa kipupuk sakpen ni pu. Nsui sɔɲ mbamɔm la. Timi aafalaa mɔmɔk ponn ni, m kpa mpopiin ni pu ki ti nyan.

5 Tɔ, taah nan fuu Masedonia aatiɲ ni na, taa ɲmaa

fuur. Ti nan kan limukl, ɲipepel mɔmɔk ni. Binib nan kpak timi kinikpakpak. Nimi aabər mu pu le ilandak nan joo timi.

6 Uwumbər u sɔɲni binib bi kpa mpombiin na aasui na, uma le cha Taitus fuu ni ti chee ki nan sɔɲ tisui. Waah fuu ni na, nima le cha tisui sɔɲ.

7 Naa ye nima baanja le sɔɲ tisui. U tuk timi nimi aabimbin aah ɲan pu na. Nima le cha tisui sɔɲ. U tuk timi ke ninimbil man ke ni ki kan mi, ke ni kpa mpombiin nimi aatunwanbir pu, ke ninimbil man ke ni kii maamɔb. Nima le cha m moo kpa mpopiin.

8 Maah nan ɲmee kigbanj tii nimi na, kigbanj ngbaan nan bii nisui ni yunn pɔkaa. Nisui aah nan bii na, le ni gar mi. Dandana, naa ki gar mi.

9 M kpa mpopiin la. Naa ye ke nisui aah bii na le cha m kpa mpopiin. Nimi aapombiin le cha ni kpeln nimi aabimbin, nima le cha m kpa mpopiin. Uwumbər nan cha ni kpa mpombiin nimi aatunwanbir pu. Nima le kigbanj ki nan bii nisui na nan ɲa nimi tinyoor.

10 Ba pu? Uwumbər yaa cha unii kpa mpombiin waatunwanbir pu kan, nima le ga cha u kpeln waabimbin ki ɲmar. Naan ki gar u. Tɔ, dulnyaa wee ni aapombiin joo ni nkun la.

11 Uwumbər aah cha ni kpa mpombiin pu na, ni kan naah

† 6:16 : Lik Liifai Yaab 26.12; Jeremia 32.38; Esekiel 37.27. ‡ 6:17 : Lik Aisaya

52.11. § 6:18 : Lik 2 Samuel 7.14; 1 Bibɔrb Aabɔr 17.13.

ɲa nimi tinyoor pu na. Nitafal bi waabər ni. Ni gee liɲuul titunwanbir pu, ki ban ni nyan nibaa tibər ngbaan ni, ki san Uwumbər ijawaan, ki ban ni ki kan mi, ki ban ni ɲa Uwumbər aageehn, ki ban ni daa unii u tun titunwanbir na aatafal. Naah ɲa kina na, ni mək ke naa kpa taani ubaa tibər ngbaan ponn ni.

¹² Maah nan ɲmee kigban ngbaan tii nimi na, naa ye unii u tun titunwanbir na pu le m nan ɲmee ki, kaa ye bakaa aah kan u na pu le m ɲmee ki. M nan ban ke Uwumbər mək nimi naah gee timi mbaməm pu na. Nima le cha m ɲmee ki,

¹³ le tisui sɔɲ ni pu.

Taitus aah nan bi ni chee na, le usui sɔɲ nimi aabimbinyaan pu, le ni ɲa u mpopiin. Nima le cha ti mu kpa mpopiin sakpen.

¹⁴ M nan pak nimi u chee, le naa jinn mi iniməɔn. Taah tuk nimi tibər ti na məmək, ti len mbaməɔn la. Kina le taah nan pak nimi Taitus chee pu na, ti len mbaməɔn.

¹⁵ U teer naah nan gaa u pu na, ki teer naah san u, ki pak waah len pu na, ki kii waaməb. Nima le cha u moo gee nimi.

¹⁶ M bee ke ni ga li beenin ɲani tiwan məmək mbaməm. Nima le m kpa mpopiin ni pu.

8

Naah ga tii Uwumbər ipiin pu na

¹ Tinaabitiib, ti ban ke ni bee Uwumbər aah ɲa tinyoor

ɲa Yesu aanib bi bi Masedonia aatim ni pu na.

² Bi nan kan falaa, ni ntɔɲ, ni igiin sakpen a. Le bi mu nan kpa mpopiin ki ti nyan. Baagiin ponn ni, le bi nan kpa tibulchinn, ki tii Uwumbər ipiin sakpen.

³ M ga ɲmaa ji seeraa ki tii bi, ke baah kpa tiwan ni na, bi tii u, ki jer kina. Baageehn pu, le bi tii,

⁴ ki ganj timi ke ti gaa ipiin ngbaan, aan ki di tii Yesu aanib bi lann na. Ni mɔ bi ke bi ter bi la.

⁵ Bi tii ki jer taah nan dak pu na. Njan, le bi di bibaa tii Tidindaan, le ki nin di bibaa tii ti mu, Uwumbər aageehn pu.

⁶ Nima pu na, Taitus aah nan cha ni piin ki bi too ɲimombil ke ni tii Uwumbər na, le ti bui u ke u pəɔn ubaa ki cha ni too ɲimombil ngbaan ki doo.

⁷ Ni ɲa Yesu naadii, le ki bee waabər, ki ga ɲmaa tuk biken. Ninimbil man waat-uln pu. Le ni gee timi. Naah ɲani tiwan nimina məmək ki ti chaar jer na, ni li nyi ki tii ipiin mu ki ti jer kina.

⁸ Maah len pu na, naa ye ke m muk nimi ke ni tii. M tuk nimi ke Yesu aanib biken aanimbil man ke bi tii u ipiin, ke m bee ni mu aah gee u pu na.

⁹ Ni nyi Tidindaan Yesu Kristo aah kpa tibulchinn pu na. U nan ye uwankpadaan la. Nimi pu le u ɲa ugiin. Waah ɲa ugiin na, nima le cha ni mu ɲa biwankpadam.

¹⁰ Cha m tuk nimi maalan-

dak. Naah nan piin ki bi too ñimobil ñi giina na, ni ñan ke ni too ñi ki doo libiln lee. Ni nan puen biken ki ban ke ni tii Uwumbør ipiin, ki nan puen piin ki bi too ipiin ngbaan. Pɔɔn nibaa man ki too i doo. Ninimbil nan man ke ni piin ki too ipiin ngbaan.

¹¹ Cha ninimbil li man ke ni tii naah ga ñmaa tii pu na, aan ki too ipiin ngbaan doo.

¹² Unii yaa gee ke u tii Uwumbør ipiin ki yaa tii u waah kpa pu na kan, Uwumbør ga gaa la. Uwumbør aa ban ke unii tii ki jer waah kpa pu na.

¹³ Maa ban ke m ña nimi falaa ke m ter biken. M ban ke ni mɔmɔk ñan la.

¹⁴ Maah len pu na le ye ke naah kpa sakpen pu dandana na, ni ñan ke ni ter binib bi kaa kpa na. Ni mu yaa nan lann daalbaadaal kan, bi yaa nan kpa sakpen kan, bi mu ga ter nimi. Kina le ni mɔmɔk ga ñan.

¹⁵ Ni ñmee Uwumbør Aagban ñi ke,

“Unii u nan kan sakpen na aa nan ji ki gur.

Unii u mu nan kan siib na aa nan lann.”*

Taitus ni unjeen aatotiib

¹⁶ Tɔ, m doon Uwumbør u cha Taitus ban u ter nimi na ke ti mu aah ban ti ter nimi pu na.

¹⁷ Ti bui u ke u pɔɔn ubaa ki dan ni chee, le u kii. Unimbil man ke u dan, waageehn pu le u ga dan.

¹⁸ Le ti ga cha tina aabo ubaa mu dii u dan ni chee.

Tina aabo ngbaan aah mooni Yesu aabɔnyaan pu na le cha Yesu aanib mɔmɔk pak u sakpen.

¹⁹ Bi mu nyan u ke u dii timi ke ti buen ti ter Uwumbør aanib bi ye bigiim na. Nima le ga nyuñ Tidindaan, ki mɔk bi ke ti ban ti ter tɔb la.

²⁰ Ti ga li joo ñimobil sakpen ke ti tii bi. Taa ban ke unii ubaa bii timi ke ti gur tibaa ngem.

²¹ Tidindaan nyi ke ti ñani mbamɔm la. Ti ban ke binib mu bee ke ti ñani mbamɔm.

²² Nima le ti ga tun tina aabo uken u mu dii Taitus mam ki dan ni chee. N-yoonn mɔmɔk ti nan lik tina aabo ngbaan aabimbin aah bi pu na, ki kan ke unimbil man Uwumbør aatuln pu. U pak nimi ke ni ga ña maah ban pu na, nima le cha u moo ban ke u dan ni chee.

²³ Binib yaa baa nimi Taitus aabør kan, ni tuk bi ke u ye maatutuñeer u ter mi m tuk nimi Yesu aabɔnyaan na la. Ubaa yaa baa nimi tinaabitiib bi dii Taitus na aabør kan, ni tuk u ke bi ye Yesu aanib aatutum la. Baabimbinyaan pu, le binib nyuñni Kristo.

²⁴ Ni li mɔk bi ni Yesu aanib mɔmɔk naah gee Uwumbør aanib pu na, ki ter bi, ke taah nan pak nimi pu na.

9

Naah ga ter Yesu Kristo aadidiliib biken pu na

¹ Maa ki ban m ñmee kigban ki tuk nimi naah ga ter Yesu

* 8:15 : Lik Nnyam 16.18.

aanib bi bi Jerusalem ni pu na.

² M nyi ke ni ban ni ter bi. M nan pak nimi Masedonia aanib chee, ki bui bi ke nimi bi bi Griis aatiŋ ni na nan ban ni ter Yesu aanib giina. Ninimbil aah man ke ni ter Uwumbər aaniŋ pu na, nima le cha bi ponn ni pam mu ban bi ter bi.

³ Le m ban m cha tinaabitiib bimina buen ni chee, aan bi ti kan ke taah nan pak nimi pu na, ti gbii la. Ni ga li bi ke maah nan len pu na, ki gor ke ni too ŋimombil ngbaan.

⁴ Ni yaa kaa ye kina kan, Masedonia aatiŋ aanib bibaa yaa dii mi ki fuu ni ni chee, ki kan ke naa kee gor kan, ni ga jinn mi iniməon, naa ye mi baanja aaniməon, ti məmək aaniməon. Ba pu? ti nan pak nimi bi chee.

⁵ Nima le m dak ke ni ŋan m gaŋ tinaabitiib bimina ke bi loln m pu nsan ki buen ni chee, ki ter nimi ni too ŋimombil ngbaan, naah nan puu tipuur ti na. M yaa fuu ni kan, m ga nan mui ni too ŋi ki doo. Nima le ga mək ke ni too ŋi, nimi aageehn pu, naa ye ke bi nan muk nimi le ni too ŋi.

⁶ M tuk nimi la, unii u bun tijikaar siib na ga nan chee siib la. Unii u mu bun tijikaar sakpen na ga nan chee sakpen la.

⁷ Unii məmək aah di pu ŋa usui ni ke u ga tii ni na, cha u tii kina. U taa tii ni mpombiin, ki taa tii limukl aatiin.

Ba pu? Uwumbər gee unii u tii ni mpopiin na la.

⁸ Uwumbər ga ŋmaa ŋa tinyoor məmək ŋa ni pu, aan ni taa lann nibaa. Ni ga li kpa ki gur, ki ga ŋmaa tii binib bimək lann na.

⁹ Ni ŋmee Uwumbər Aagbaŋ ni ke, “Ubulchindaan tii bigiim sakpen,

waanann aa kpa ndoon.”*

¹⁰ Uwumbər u di ŋjikaabil di tii unii u bu tijikaar na, ki tii binib tijikaar bi ji na, uma le ga tii nimi naah ban pu na məmək, ki jer kina, aan ni moo ter binib biken.

¹¹ Ni yaa moo ter binib kan, Uwumbər le ga moo tii nimi. Naah ga tii timi ipiin ke ti tii biken na, nima le binib pam ga doon Uwumbər ipiin ngbaan pu.

¹² Ni yaa ter Yesu aanib ki tii bi baah lann pu na kan, nima le binib pam ga doon Uwumbər mbaməm.

¹³ Ni yaa ter bi kan, nima le ga mək bi ke ni gaa Kristo aabənyaan ki kii, ki kpa tibulchinn, ki yakr naah kpa tiwan ni na tii bima, ni biken məmək. Nima le ga cha bi nyuŋ Uwumbər,

¹⁴ ki mee u tii nimi, ki li gee nimi, Uwumbər aah cha ni kpa tibulchinn sakpen pu na.

¹⁵ Cha ti doon Uwumbər u tii timi Ujapəon u jer ipiin məmək na man.

10

Pəol aah len waatuln aabər pu na

* 9:9 : Lik Ilahn 112.9.

¹ Min Pɔɔl mbaa gaŋni nimi la. Ni ponn ni bibaa len ke maah nan bi ni chee na, maa kaar nimi, ke m yaa bi nibaa chee kan, m kpa lipobil ki ŋmee kigban ki sur nimi. Min Pɔɔl bi suuna ke Kristo aah bi pu na, ki gaŋni nimi ke ni toor nimi aabimbin man,

² aan m yaa fuu ni ni chee kan, m taa chiin ni ponn ni bibaa. M nyi ke m yaa fuu ni ni chee kan, m ga ŋmaa li kpa lipobil ki chiin binib bi len ke ti dii dulnyaa ni aanib aah dii pu na.

³ Ni ye mbamɔn ke ti po ye binib la. Ni mu aa ye binib aajaak le ti jaa,

⁴ ki mu aa di binib aapɔɔn le jan kijaak ngbaan. Ti di Uwumbɔr aapɔɔn mu bii kinimbɔŋ aapɔɔn mɔmɔk na le jan ki. Ti len ki nyan binib bi kpak Uwumbɔr aabɔr kinikpakpak na,

⁵ ki nyan binib bi kpa kalm-baani ki dak ke bi kpa nlan ki jer Uwumbɔr na. Ti cha ilan-dak mɔmɔk kii Kristo aamɔb.

⁶ Ti yaa bee ni ponn ni binib bi ga kii Uwumbɔr aamɔboln na, le ti ga ŋmaa daa binib bi gur kaa kii na aatafal.

⁷ Tɔ, ni lik binib paacham la aa? Ubaa yaa bi ni ponn ni ki len ke u ye Kristo aanii kan, cha u teer ke ti mu ye Kristo aanib ke waah ye pu na la.

⁸ Tidindaan tii mi tininkpir ke m ter nimi ni dii u mbamɔm, waa tii mi tininkpir ngbaan ke m bii nimi. M yaa puk kipupuk ki jer maah ba ga puk pu na kan,

maan ji inimɔn.

⁹ Ni taa li dak ke m ban m ŋmee kigban ki ga li kpa nimi ijawaan na.

¹⁰ Bibaa len ke m ŋmee tig-bann ke mpɔɔndaan na, ke m yaa bi ni chee kan, maa pɔɔ, maaliin aa bi tibɔr tibaa ni.

¹¹ Cha binib ngbaan aaboln bee ke ti yaa ŋmee kigban ponn ni taah ga ŋa pu na kan, ti yaa fuu ni kan, ti ga ŋa kina la.

¹² Taa ban ke ti di tibaa ŋan binib bi yoor bibaa paacham na, kaa ban ke ti len ke ti ye bi ponn ni bibaa. Baa kpa nlan. Bi lik tɔb aabimbin aah bi pu na, ki ŋaŋni bibaa la.

¹³ Tima kan, taan li kpa kipupuk ki lakr taah tun lituln pu na. Ti ga li kpa kipupuk Uwumbɔr aah siin lituln li ki tii timi na pu. Taah nan tuk nimi waaliin na, nima le ye lituln ngbaan ponn ni ngem.

¹⁴ Ti nan puen biken ki fuu ni ni chee ki tuk nimi Kristo aabɔnyaan tee. Taah ŋani kina na, ti po tun lituln li Uwumbɔr siin timi na la.

¹⁵ Taa ban mpakm biken aatuln pu. Ti kpa limakl ke ni ga moo dii Yesu aasan mbamɔm, ki ga ter timi ke ti tun Uwumbɔr aatuln sakpen, waah siin li pu ki tii timi na.

¹⁶ Le ti ga ŋmaa buen ntim mu daa ki jer nimi aatiŋ na, ki ti tuk binib tibɔnyaan tee. Taan buen biken aah tun lituln nin chee na, kaa ban ke bi pak timi biken aatuln pu.

¹⁷ Uwumbɔr Aagban len ke, "Unii umɔk ban ke u

* 10:17 : Lik Jeremia 9.24.

puk kipupuk na, cha u puk kipupuk Uwumbər pu.”*

¹⁸ Unii yaa pak ubaa kan, nima le aa mək ke Uwumbər aanibil gbiin u. Uwumbər yaa pak unii kan, nima le mək ke Uwumbər aanibil sil gbiin u.

11

Binib bi ban ke bi ηmann Yesu aanib na aabər

¹ Tɔ, m yaa len kijork aaliin siib kan, ni pɔɔn nibaa man ki li kpa limər m pu.

² M gee nimi sakpen ke Uwumbər aah gee nimi pu na. Ni bi ke usapɔɔn u kaa nyi uja na aah bi pu na, le m ban m di nimi tii Kristo, ni li dii uma baanja.

³ M san ijawaan ke binib ga ηmann nimi, ni taa ki dii Kristo mbaməm, ke kinimbəŋ aah nan ηmann Adam aapuu lif pu na.

⁴ Unii yaa fuu ni ni chee ki yaa tuk nimi tibər yayan ti kaa ye taah nan tuk nimi Yesu aabər ti na kan, ba ηa ni ji limər u pu? Ba ηa ni gaa tibər ti kaa ye Yesu aabənyaan, kaan cha ni kan Uwumbər Aafuur Nyaan na? Taah nan tuk nimi Yesu aabənyaan tee na, tibər ngbaan le nan cha ni kan Uwumbər Aafuur Nyaan.

⁵ Binib bi ηmanni ke bi ye Yesu aakpambalb na, maa dak ke bi jer mi.

⁶ Nibaakan, maan ηmaa len ke unii u bae mbaem sakpen na aah len pu na. M mu nyi Yesu aabər mbaməm, ki ηeer ti məmək tuk nimi, binib aanibil ni.

⁷ M nan sunn mbaa taab ke m yoor nimi paacham; kinye pu? m nan tuk nimi Uwumbər aabənyaan, kaa jin nimi kidaak. Maah ηa kina na, ni kpa taani ii?

⁸ Maah nan tuk nimi Uwumbər aabər na, Yesu aanib biken nan pa mi la. Ni naahn ke m nan yoor baamobil ngbaan ke m li joo ter nimi le na.

⁹ Buyoonn m nan bi ni chee ki lann maah ban pu na, maa muk nimi ke ni ter mi. Tinaabitiib bi nyan Masedonia aatiŋ ni na nan joo ni maah ban tiwan ni na məmək. Maah nan bi pu n-yoonn ngbaan na, m ga li beenin bi kina la, kaan muk nimi ke ni ter mi.

¹⁰ Kristo pu le m len mbamən, maan muk unii ubaa nibaa chee Griis aatiŋ ponn ni ke u ter mi.

¹¹ Ba pu? Ni ye ke maa gee nimi le ki len kina aa? Uwumbər nyi ke m gee nimi la.

¹² M ga li beenin tuk nimi Yesu aabər, kaan ji nimi kidaak. Biŋmaŋmannim bi ji nimi kidaak na aan ηmaa pak bibaa ki len ke bi bi ke taah bi pu na.

¹³ Binib ngbaan ηmanni nimi la. Baa ye Kristo aakpambalb. Bi ηmanni nimi ke bi tun waatuln, ki mu aa tun.

¹⁴ Baah ηani kina na, ni taa cha ni gar nimi. Kinimbəŋ kibaa ηmanni ke ki ye Uwumbər aatuun u wiin chain na.

¹⁵ Kinimbəŋ aatutum yaa

ɲmanni ke bi ye bininyaam kan, ni taa cha ni gar nimi. Uwumbɔr ga daa bitafal baat-uln aah ɲeer pu na.

Pɔɔl aah ji falaa Yesu Kristo pu pu na

16 M ki tuk nimi la, ni taa dak ke m ye ujɔr. Ni mu yaa dak ke m ye ujɔr kan, ni li kpa limɔr m pu, ki cha m mu pak mbaa siib.

17 Maah ga len pu na aa ye Tidindaan aabɔr aaboln. Maah ga pak mbaa pu na, m ga len ke ujɔr na la.

18 Binib pam le bi ki pak bibaa dulnyaa ni aawan pu. Nima le m mu ga pak mbaa.

19 Ni dak ke ni kpa nlan. Ba ɲa ni ji limɔr bijɔrb pu ki kpa mpopiin?

20 Maah len pu na le ye ke unii yaa chuu nimi tinaag-biir, bee u ji nimi aawan, bee u ɲmann nimi, bee u kpa kalmbaani, bee u faa nimi kitapak kan, le ni kpa limɔr u pu.

21 Taah kaa muk nimi kina na, le ni bii timi, ke taa kpa mpɔɔn aa?

Unii ubaa yaa kaar ke u pak ubaa kan, m mu kaar kina la. M len ke ujɔr na la.

22 Biɲmanɲmannim ngbaan ye Hiibru yaab la aa? M mu ye. Bi ye Israel yaab la aa? M mu ye. Bi ye Abraham aayaabitiib la aa? M mu ye.

23 Bi ye Kristo aatutum la aa? M mu ye ki jer bi. M ɲa nimi gafara la, m len ke ujɔr na la. M nan tun Kristo aat-uln ki jer bi, ki koo tiyondir ponn ni ki jer bi. Kristo pu, binib nan gbaa mi ɲinaalab ki

ti chaar jer. M nan kani linimaln, naa nan pɔɔ ke m kpo.

24 Nfum munɲmu le Juu yaab gbaa mi linaalab nfum piitaa ni muwae.

25 Rom yaab nan gbaa mi ɲidabil nfum mutaa la. Binib nan mae mi ɲitakpal nfum mbaa la. Nfum mutaa le ɲɔi liin nnyusakpem ni ki cha mi. Kinyeek kibaa ni nwimɔn le m nan bi likpaln pu nnyusakpem ni.

26 M nan chuun ɲisachun n-yoonn mɔmɔk, ki kani linimaln nnyun ni, le ki kani linimaln bififiirb chee, le ki kani linimaln maanib Juu yaab chee, le ki kani linimaln binib bi kaa ye Juu yaab na chee, le ki kani linimaln ntim ponn ni, ni kipɔɔk ni, ni nnyusakpem ni, le ki kani linimaln binib bi ɲmann ke bi ye Yesu Kristo aanib na chee.

27 M tun Yesu Kristo aat-uln linimaln, ki kani falaa, kaa geeni kinyeek. Nkon ni nnyunyuu mɔk nan joo mi. M nan lann tijikaar. Tiwoor nan joo mi. Maawan-peenkaan aa nan fuu tiwoor ngbaan.

28 Naa ye falaa umina baanja le m kan. Ilandak joo mi iwiin mɔmɔk Yesu aanib mɔmɔk pu.

29 Ubaa yaa kaa kpa mpɔɔn kan, ni yɔl m mu aawon la. Ubaa yaa tɔɲ uken ke u tun titunwanbir kan, ni fiini maanjuul la.

30 Tɔ, m yaa puk kipupuk kan, m ga puk kipupuk maad-abur aabɔr pu la.

31 Tidindaan Yesu Aate

Uwumbør, u yeh mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, uma le nyi ke m len mbamøn la.

³² Maah nan bi Damaskus aatinj ni, Ubør Aretas aayoonn na, le kitinj ngbaan aaninkpel nan ban u chuu mi, le ki cha waatøb aajab si kii kitinj na aabisamøb chee, ke bi nan chuu mi.

³³ Le njotiib di mi ña kibøkkuuk sakpej ni, ki ti di mi laan takolu u bi kitinj ngbaan aagoln pu na, le m nyan unjaal ni.

12

Pɔɔl aah kan tibəkpiirkaan ti na

¹ See m puk kipupuk. Ni mu aa kpa tinyoor. M ga tuk nimi Tidindaan aah mək mi lijnjiir aawan pu ki kpiir tibør ti tuk mi na.

² Nibin kipiik ni ñinaa le Uwumbør nan yoor mi buen udo paacham. M nyi u di maawiin baanja le buen aan u di maawiin ni nwon mək le di buen. Uma le nyi.

³ M po nyi ke Uwumbør yoor mi buen paacham, Paradais* ni.

⁴ Le m ñun tibør ti maan ñmaa tuk unii ubaa na. Uwumbør aa kii ke m len ti.

⁵ Lijnjiir aawan ngbaan pu, le m ga puk kipupuk. Maan pak mbaa, m ga puk kipupuk maadabur aabør pu la.

⁶ M yaa ban m puk kipupuk kan, maan le ye ujør; ba pu? m ga len mbamøn la. M mu aan puk kipupuk. Ba pu?

maa ban ke unii ubaa pak mi ki jer maah ñeer pu na. M ban ke bi lik maabimbin aah bi pu na, ki pel maah len pu na, le ki bee maah bi pu na.

⁷ Tɔ, Uwumbør aah nan mək mi lijnjiir aawan sakpen pu na, waa ban ke m yoor mbaa paacham lijnjiir aawan ngbaan pu. Nima le u cha limukl li nyan ni kinimbørj chee na muk mi. Limukl ngbaan wu mi ke nkokon aah saa tiwon kan, ni wu pu na.

⁸ Le m mee Tidindaan nfum mutaa ke u nyan mi limukl ngbaan ni.

⁹ Le waa kii, le ki bui mi ke waaterm le ga cha m nyan limukl ngbaan; ba pu? unii u kaa kpa mpɔɔn na ga li kpa waapɔɔn mbamøm. Le m kpa mpopiin ki kpa kipupuk maadabur aabør pu, aan ki li kpa Kristo aapɔɔn.

¹⁰ M yaa kan idabur, ni ñisiibil, ni falaa, ni limukl, ni tibør, Kristo pu kan, le ni mɔ mi; ba pu? maah kaa kpa mbaa aapɔɔn buyoonn na, le m kpa Kristo aapɔɔn.

Pɔɔl aatafal aah bi Korint aatinj aanib ni pu na

¹¹ Ni yaa ba pak mi kan, ni ba ga li ñan. Naah kaa pak mi na, nima le cha m pak mbaa ke ujør na. M yaa kaa bi tibør tibaa ni kan, binib bi ñmanni ke bi ye Yesu aakpambalb na aa jer mi.

¹² Maah nan bi ni chee na, m nan tun lijnjiir aatun Uwumbør aapɔɔn pu, ki nan

* 12:3 : Paradais ye Uwumbør do paacham la.

kpa limər n-yoonn məmək. Nima le mək ke m ye Yesu aakpambalb mbaməm.

¹³ Yesu aanib biken jer nimi kinye? Maah kaa muk nimi ke ni tii mi nibaa na le cha bi jer nimi ii? Nimina yaa kpa taani kan, m ɲa nimi gafara la.

¹⁴ Tɔ, dandana wee, m gor ke m dan ni chee taataa. Maan li ban nibaa ni chee. M ban nimi la, naa ye nimi aamombil. Mbim aa kpiini tetiib, tetiib le kpiini mbim. Ni bi ke maabim na la.

¹⁵ Nima le ni mɔ mi ke m di mbaa tii nimi, ki tun lituln linimaln ke m ter nimi. M yaa moo gee nimi kan, nimi aageehm bar la aa?

¹⁶ Ni ye mbamən, maa nan ɲani nimi falaa ke ni tii mi nibaa. Le ni ponn ni bibaa len ke m nan ɲmanni nimi, ki jin nimi aawan. M jin nimi aawan kinye?

¹⁷ Maah nan cha binib buen ni chee na, bi ponn ni ubaa nan jin nimi aawan ki tii mi ii? Aayii.

¹⁸ M nan garj Taitus ke u buen ni chee, le ki cha tina aabo uken mu dii u. Taitus jin nimi aawan nibaa aa? Aayii. Ti kpaan nlandak mubaa la. Maah ɲani pu na, u mu ɲani kina la. Ti məmək dii ki-taabuk kibaa la.

¹⁹ Ni dak ke ti len ke ti nyan tibaa tibər ni la aa? Taa ɲani kina kpala. Ti bi Uwumbər aanimbiin ni, ki len Kristo aah ban pu na. Maanigeekaab, ti ban ke ti ter nimi ke ni moo dii Uwumbər

aasan mbaməm. Nima le cha ti len.

²⁰ M san ijawaan ke m yaa fuu ni ni chee kan, naah bi pu na aan li mɔ mi, m mu aah ga li bi pu na aan li mɔ nimi mu. M san ijawaan ke m ga nan mui ni bi kpak tɔb kinikpakpak, ki kpa lipiipoln tɔb pu, ki gee liɲuul tɔb pu, ki yakr tɔb, ki sii tɔb, ki bii tɔb, ki kpa kalmbaani, ki ɲma tijar,

²¹ ke m yaa fuu ni ni chee ki kan ke ni ponn ni pam tun titunwanbir, ni tijəɲ aatuln, ki gər kidagook, ki ɲani tiwan ni kaa ɲan na, kaa kpeln nimi aabimbin kan, ni ga bii nsui sakpen. Le Maawumbər ga cha m ji inimɔɔn ni pu.

13

Kookoo aasurm ni idoon

¹ Tɔ, m ga dan nan mann nimi taataa la. Ni yaa galn unii ubaa kan, maan gar nimi, see biseeraadam bilee, bee bitaa len.*

² Maah nan mann nimi lelee na, m nan sur ni ponn ni bimək tun titunwanbir na. Dandana wee, maah kaa bi ni chee na, m ki sur bi ke maah nan sur bi njan pu na, ke m yaa fuu ni kan, m ga daa bitafal.

³ Nima le ga mək nimi ke Kristo le cha m len. Waa ye udabur ni chee, u kpa mpɔɔn ni chee.

⁴ U nan di waapɔɔn lii ki cha bi kpaa u ndɔpuinkoo pu. Dandana, u fu Uwumbər aapɔɔn pu la. Timi bi mu kpaan u chee na aa kpa mpɔɔn. Ti mu aah kpaan u

* 13:1 : Lik Ikaal 17.6; 19.15.

chee na, ti mu fu Uwumbər aapɔɔn pu, ki ga ŋmaa mək nimi mpɔɔn ngbaan.

⁵ Ni lik nimi aabimbin aah bi pu na man, ke ni sil tii Yesu Kristo naadii aan naa tii. Ni taa lik maabimbin aah bi pu na man, ni li lik nimi nibaa aabimbin aah bi pu na. Naa bee ke Yesu Kristo bi ni ni ii? U bi ni ni la; u yaa kaa bi ni ni kan, naa ye waanib mbaməm.

⁶ M kpa limakl ke ni ga bee ke timi le ye waanib mbaməm.

⁷ Ti mee Uwumbər tii nimi, ke ni taa tun titunwanbir. Naa ye ke ti ban ti mək nimi timi aabamən la. Ni yaa po dak ke taa ye Yesu aanib mbaməm kan, ti po ban ke ni tun lituln li ŋan na la.

⁸ Ba pu? taan ŋmaa di mpɔɔn mu Uwumbər tii timi na, ki leŋ tibɔnyaan tee. Ti ban ke tibɔnyaan ngbaan loln nsan la.

⁹ Ti yaa kaa kpa mpɔɔn, le nimi le kpa mpɔɔn kan, ni mɔ timi la. Le ti mee Uwumbər tii nimi ke ni toor nimi aabimbin.

¹⁰ M ŋmee kigbanj kee, ke maah kaa bi ni chee na, m yaa nan fuu ni ni chee kan, m taa chiin nimi, ki mək nimi maapɔɔn. Nima le cha m ŋmee ki. Tidindaan le tii mi tininkpir ke m ter nimi ni dii waasan mbaməm. Waa tii mi tininkpir ngbaan ke m di bii nimi.

¹¹ Nnaabitiib, tibər ti gur na le ye ke m ban m chɔi nimi la. Toor nimi aabimbin man. Sɔŋ tɔb aasui man. Ni li kpa kimɔbaan ni nsuudoon man,

le Uwumbər u gee timi ki tii timi nsuudoon na ga li bi ni chee.

¹² Ni li dooni tɔb mbaməm man.

Uwumbər aanib bimək bi do na dooni nimi.

¹³ Tidindaan Yesu Kristo aanimbaasaln, ni Uwumbər aageehm, ni Waafuur Nyaan aamɔbaan li bi ni məmək chee.

Kigban̄ ki Pɔɔl ŋmee ki tii GALASIA YAAB na

1-2 Min Pɔɔl ni nnaabitiib bimək bi m chee na dooni nimi Yesu aanib bi bi Galasia aatim ni na. Yesu Kristo ni Tite Uwumbɔr u fikr u nkun ni na le ŋa mi waakpambal. Naa ye unibɔn le ŋa mi, kaa ye binib le di lituln ngbaan tii mi.

3 Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ŋa tinyoor ŋa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

4 Tite Uwumbɔr aageehn pu, le Kristo nan kpo timi aatunwanbir pu, ke u nyan timi dulnyaa wee aatunwanbir ni.

5 Uwumbɔr le yeh mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Tibɔnyaan baan baanja le bi

6 Kristo aanimbaasaln pu, le Uwumbɔr yin nimi ke ni dii u. Ni tee gar mi pam; ba pu? ni ban ni di Uwumbɔr lii mala, ki gaa tibɔyayan,

7 ti kaa ye tibɔnyaan na. Binib bibaa bi, ki muk nimi, ki ban bi kpeln Kristo aabɔnyaan tee.

8 Timi le yaa tuk nimi tibɔr ti kaa ye taah nan tuk nimi tibɔnyaan ti na, bee ni ti ki ye Uwumbɔr aatuun u nyan ni Uwumbɔr do na le tuk nimi tibɔyayan tee kan, cha Uwumbɔr puun lii u pu.

9 Taah nan tuk nimi pu na, m ki tuk nimi dandana wee, ke unii ubaa yaa tuk nimi

tibɔyayan ti kaa ye naah nan gaa tibɔnyaan ti na kan, cha Uwumbɔr puun lii u pu.

10 M ban m piir binib aasui le aan Uwumbɔr aasui? M ban ke binib pak mi ii? Aayii. M yaa ban ke binib pak mi kan, maa ba ga li ye Kristo aatutunn.

Pɔɔl aah ŋa Yesu Kristo aatutunn pu na

11 Nnaabitiib, m ban ke ni bee ke maah nan tuk nimi tibɔnyaan ti na, taa nyan ni binib chee.

12 Maa nan gaa ti binib chee. Unii ubaa aa di ti tuk mi. Yesu Kristo ubaa le kpiir ti tuk mi.

13 Ni nan ŋun maabimbin aah nan ye pu buyoonn m nan dii Juu yaab aasan na. M nan ŋa Uwumbɔr aanib falaa sakpen a, ki ban ke m kuln bi.

14 M nan dii Juu yaab aasan ki jer ŋjeen aatɔtiib ponn ni pam aah dii pu na. Nnimbil nan man tiyaaajatiib aakaal pu.

15 Uwumbɔr aanimbaasaln pu, le u lee mi buyoonn baa nan kee ma mi na, le ki yin mi ke m dii u.

16 Waageehn pu le u kpiir Ujapɔɔn aah bi pu na mək mi, ke m buen ti tuk binib bi kaa ye Juu yaab na waabɔr. Waah ŋa kina na, le maa buen unii ubaa chee ki ti kpokl maah ga ŋa pu na,

17 kaa buen Jerusalem ki ti kpokl binib bi puen ye Yesu aakpambalb na chee. M nan buen Arabia aatiŋ ni ki ti bi nima mbaa ki mee Uwumbɔr, le ki nin gir buen Damaskus aatiŋ ni.

18 Njibin njitaa aah jer na, le m buen Jerusalem m ti mann Piita, ki nan bi u chee iwiin kipiik ni injmu.

19 Maa nan ki kan Yesu aak-pambal ubaa kpee, see Jems u ye Tidindaan aanaal na baanja.

20 Maah njmee pu tii nimi na, Uwumbor nyi ke maa mon nnyamon.

21 To, le m nyan Jerusalem, ki buen Siria aatin ni, ni Silisia aatin ni.

22 N-yoonn ngbaan Kristo aanib bi nan bi Judea aatim ni na aa nan kee kan mi, kaa nyi mi.

23 Bi po njun ke uja u nan njani bi falaa na, dandana wee u chuun mooni tibonyaan ti u nan ban u bii ti na.

24 Nima le cha bi nyun Uwumbor m pu.

2

Pool ni Yesu Kristo aak-pambalb biken

1 Njibin kipiik ni njinaa aah jer na, le m ni Banabas gir buen Jerusalem. Taitus mu nan dii timi.

2 Uwumbor nan tuk mi ke m buen Jerusalem. Nima le cha m buen. Le m ni Yesu aanib aaninkpiib kuun tob chee tibaa, le m neer tuk bi tibonyaan ti m mooni binib bi kaa ye Juu yaab chee na; ba pu? m nan ban ke bininkpiib ngbaan kii maah tun Uwumbor aatuln pu na, maatuln taa bee fam.

3 To, Taitus u nan bi m chee na ye Griik aanii la. Le Yesu aanib aaninkpiib ngbaan aa muk u ke u gii uchakpaln.

4 Binib bibaa bi, ki njmanni ke bi dii Yesu Kristo, ki kpaan ti chee; bima le nan ban ke bi gii u. Bi kpaan ti chee ke bi lik taah gaa tibaa pu ki dii Yesu aasan kaa ki dii Moses aakaal na. Le bi nan ban ke bi muk timi ti ki dii Moses aakaal.

5 Le taa kii baah ban pu na kpala. Taa nan ban unii ubaa kpeln Yesu aabonyaan tee ki tuk nimi tiboyayan.

6 Yesu aanib aaninkpiib bi kpa liyimbil na, baah bi pu na, naa ye nibaa m chee; ba pu? Uwumbor aa pak ubaa ki jer uken, binib ngbaan aa len ke m di tibor tibaa ki kpee maah mooni tibor ti na pu.

7 Bi bee ke Uwumbor lee mi ke m di Yesu aabonyaan tuk binib bi kaa ye Juu yaab na, ke waah nan lee Piita u ti tuk Juu yaab pu na.

8 Uwumbor u tii Piita mpoon ke u ti tuk Juu yaab Yesu aabonyaan na, uma le tii m mu mpoon ke m tuk binib bi kaa ye Juu yaab na.

9 Le Jems, ni Piita, ni Jonn, bi ye Yesu aanib aaninkpiib na, bee Uwumbor aah ter mi waatuln ponn ni pu na, le bi di binjaal tii m ni Banabas ke naabitii pu na, ki kii ke ni njan ke ti buen binib bi kaa ye Juu yaab na chee, aan bi mu buen Juu yaab chee.

10 Bi nan ban ke ti li teer ki ter binib bi ye bigiim bi ponn ni na. M mu aanimbil man ke m ter bi.

Pool aah kae Piita pu na

11 To, Piita aah fuu ni Antiok aatin ni na, le m kpak u; ba pu? u nan kpa taani la.

¹² Bijab bi nan nyan ni Jems chee na aah kaa nan kee fuu ni buyoonn na, u nan ji binib bi kaa ye Juu yaab na chee tijikaar. Bijab ngbaan aah nan fuu ni na, le u nyan binib bi kaa ye Juu yaab na chee, kaa ki ji bi chee tijikaar; ba pu? u nan san Juu yaab bi nyan ni Jems chee na ijawaan.

¹³ Le Juu yaab bi nan bi Antiok aatinj ni na mu nani Piita aah na pu na. Bi nyi tiwan ni nan na, le kaa nani ni. Hali bi nan cha Banabas mu yenn.

¹⁴ M nan kan ke baa dii Yesu aabɔnyaan mbamɔm. Le m tuk Piita bi mɔmɔk aanibil ni ke, “Aa ye Juu aanii la. Aa yaa dii binib bi kaa ye Juu yaab na aah dii pu na, kaa ki dii Juu yaab aasan kan, ba na aa muk binib bi kaa ye Juu yaab na ke bi dii Juu yaab aasan?”

Gaakii pu le Uwumbɔr ga gaa binib lii

¹⁵ Tɔ, ti ye Juu aamaal ni la. Taa ye binib bi kaa ye Juu yaab bi ye titunwanbirdam na;

¹⁶ le ti mu nyi ke unii yaa dii Moses aakaal kan, nima le aan cha Uwumbɔr len ke waabɔr nan. Unii yaa gaa Yesu Kristo ki kii kan, nima le ga cha Uwumbɔr len ke waabɔr nan. Le ti gaa Yesu Kristo ki kii; ba pu? taah gaa u ki kii pu na, nima le cha Uwumbɔr len ke timi aabɔr nan, naa ye ke ti dii Moses aakaal mbamɔm le cha u len; ba pu? Uwumbɔr aan len ke unii ubaa aah dii nkaal ngbaan pu na le cha waabɔr nan.

¹⁷ Taah kpaan Kristo chee ke ti nmar pu na, nima le mɔk ke timi Juu yaab ye titunwanbirdam ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu aah ye pu na. Nimina mɔk ke Kristo ban titunwanbir aa? Aayii.

¹⁸ M nan yii Moses aakaal ki dii Yesu aasan la. M yaa ki dii nkaal ngbaan kan, nima le ga na mi utunwanbirdaan.

¹⁹ Maa ki dii nkaal ngbaan ke unii u kpo na aah kaa ki dii pu na la. Ni naahn ke nkaal ngbaan aah ku mi le na. M yii nkaal ngbaan ke m li bi Uwumbɔr aah ban pu na la.

²⁰ M nan kpo Kristo chee ndɔpuinkoo pu, le m mu beenin fu; naa ki ye min Pɔɔl le fu. Kristo le fu m ni. Uma Uwumbɔr Aajapɔɔn u gee mi ki nan kpo m pu na, uma le m gaa u ki kii, nima pu le m bi.

²¹ Maa yii Uwumbɔr aanimbaasaln. Maah len pu na le ye ke unii yaa bui ke waah dii Moses aakaal na, nima le ga gaa u lii kan, u bui ke Yesu nan kpo fam le na.

3

Nkaal bee gaakii

¹ Galasia aatinj aanib, bijɔrb, nma nmann nimi ke ni taa ki dii mbamɔn? Ti nan tuk nimi Yesu Kristo aah nan kpo ndɔpuinkoo pu pu na. Ni bi ke ninibil aah kan le na.

² Cha m baa nimi mbaan mbaa. Naah dii Moses aakaal na le cha ni gaa Uwumbɔr Aafuur Nyaan aan naah njan Yesu aabɔnyaan tee ki gaa u ki kii na le cha ni gaa?

3 Uwumbər Aafuur Nyaan aapəən pu, le ni nan piin ki dii waasan. Ni ye bijərb ki dak ke ni ga ŋmaa dii u nimi nibaa aapəən pu uu?

4 Uwumbər aah tun lituk-paan ki tii nimi na, ni ye fam la aa? M mak ke laa ye fam.

5 Uwumbər nan tii nimi Waafuur Nyaan ki tun lijinjiiir aatun nikaasisik ni. Naah dii Moses aakaal na le cha u ŋani kina aan naah ŋun Yesu aabənyaan tee ki gaa u ki kii na le cha u ŋani kina?

6 Ni ŋmee Uwumbər Aagban ni ke, “Abraham nan gaa Uwumbər aaməboln ki kii, kina pu na le Uwumbər gaa u ke u ye uninyaan u chee.”*

7 Nimina mək timi ke binib bi gaa Uwumbər ki kii na, bima le ye Abraham aayaabitiib.

8 Ni ki ŋmee Uwumbər Aagban ni ke Uwumbər nan bee ke binib bi kaa ye Juu yaab na ga nan gaa u ki kii ki ŋmar. Baah kaa nan kee gaa u ki kii buyoonn na, le u nan puen tuk Abraham tibənyaan tee, ki bui u, “Aa pu, le m ga ŋa tinyoor ŋa ŋinibol məmək pu.”†

9 Nima pu na, Uwumbər ga ŋa tinyoor ŋa binib bi gaa u ki kii na pu, ke waah nan ŋa tinyoor ŋa Abraham u nan gaa u ki kii na pu na.

10 Tə, binib bimək dii Moses aakaal ke bi ŋmar na, Uwumbər aaməpuur bi bi pu la. Ba pu? ni ŋmee Uwumbər

Aagban ni ke, “Uwumbər aaməpuur bi unii umək yii, kaa dii ikaal ni məmək bi Nkaal aagban ni na pu la.”‡

11 Ni ye mbamən la, unii yaa dii Moses aakaal kan, nima le aan cha Uwumbər len ke waabər ŋan. Ni ŋmee Uwumbər Aagban ni ke, “Unii yaa gaa Uwumbər ki kii kan, Uwumbər ga len ke udaan ngbaan aabər le ŋan, uma le ga kan liməfal li kaa kpa ndoon na.”§

12 Moses aakaal bi, le ki cha naadii mu bi. Nkaal ngbaan len ke unii u dii mu mbaməm na ga li kpa liməfal.*

13 Ti bii nkaal ngbaan la, nima le Uwumbər aaməpuur bi ti pu. Le Kristo nyan timi məməpuur ngbaan ni; kinye pu? u nan kpo ndəpuinkoo pu ki di məməpuur ngbaan di tun uma ubaa aayil pu, ke baah nan ŋmee Uwumbər Aagban ni pu na ke,† “Unii umək bi kpa u ndəpuinkoo pu na, Uwumbər aaməpuur bi u pu la.”

14 Uwumbər nan ŋa tinyoor ŋa Abraham pu. Le Yesu Kristo nan kpo ti pu ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu kan tinyoor ngbaan. Le ti yaa gaa Yesu ki kii kan, ti ga gaa Uwumbər Aafuur Nyaan, waah nan puu tipuur ti ke u ga tii timi na.

Nkaal na, ni tipuur ngbaan

15 Nnaabitiib, m ga di binib aabər ki di ŋan Uwumbər

* 3:6 : Lik Mpiin 15.6; Rom Yaab 4.3. † 3:8 : Lik Mpiin 12.3. ‡ 3:10 : Lik Ikaal 27.26. § 3:11 : Lik Habakuk 2.4. * 3:12 : Lik Liifai Yaab 18.5. † 3:13 : Lik Ikaal 21.23.

aabər aah bi pu na la. Unii yaa puu tipuur, ki ηmee waayimbil ti pu kan, ubaa aan ηmaa kpeln ti, kaan ηmaa ηa ti fam.

¹⁶ Uwumbər nan puu tipuur tii Abraham ni uyaabil la. Waa len ke uyaabitiib, kaa len ke kinipaak, u len ke unibaan la. U nan len ke uyaabil la.‡ Uma le ye Kristo.

¹⁷ Maah len pu na le ye ke Uwumbər nan puu tipuur, ki puu ke u ga sil ηa kina [Kristo pu]. Njibin ikui inaa ni njibin piitaa aah jer na, le u tii binib nkaal. Nkaal ngbaan aa ηa tipuur ngbaan fam.

¹⁸ Tipuur ngbaan pu le Uwumbər nan ηa tinyoor ηa Abraham pu. Nima le mək ke u ga ηa tinyoor ηa ti mu pu, tipuur ngbaan pu. Naa ye ke ti dii nkaal ngbaan le ga cha u ηa tinyoor ηa ti pu.

¹⁹ Ni yaa ye kina kan, ba pu Uwumbər nan tii binib nkaal ngbaan? U nan tii bi nkaal ngbaan ke bi bee titunwanbir aah ye pu na. U ban ke nkaal ngbaan li bi ki nan saa buyoonn Abraham aayaabil§ ga fuu ni na. Abraham aayaabil ngbaan le Uwumbər nan puu tipuur ngbaan tii u. Uwumbər nan cha waatuuntiib di nkaal ngbaan tii Moses, ke u di tii binib.

²⁰ Uwumbər nan cha waatuuntiib ni Moses le tii binib nkaal ngbaan. Uwumbər ubaa le nan puu tipuur na ki tii Abraham.

Nkaal ngbaan aatuln

²¹ Moses aakaal kpak Uwumbər aah puu tipuur ti na aa? Aayii. Nkaal ngbaan yaa ba ηmaa tii timi liməfal kan, nkaal ngbaan pu le ti ba ga ηmar.

²² Tə, Uwumbər Aagban len ke dulnyaa ni aanib məmək ye titunwanbirdam la, ke Uwumbər aah nan puu tipuur ti na, u ga ηa tinyoor ηa binib bi gaa Yesu Kristo ki kii na pu. Binib bi gaa u ki kii na, bima le u ηa tinyoor ηa bi pu.

²³ Buyoonn Yesu aa nan kee fuu ni na, Moses aakaal nan dii timi ki nan saa buyoonn Yesu nan dan dulnyaa ni na ke ti gaa u ki kii.

²⁴ Nkaal ngbaan nan ye ukikiir ki kii timi, ki nan saa buyoonn Yesu fuu ni na, aan ti gaa u ki kii le ki ηmar.

²⁵ Dandana wee Yesu le ti gaa ki kii. Moses aakaal aa ki joo timi.

²⁶ Nimi bimək gaa Yesu Kristo ki kii na, u pu le ni ye Uwumbər aabim.

²⁷ Baah nan muin nimi nnyun ni, Kristo aayimbil pu na, ni gaa Kristo aabimbin la.

²⁸ Naah kpaan Yesu Kristo ni na, ni məmək ye unibaan la. Juu yaab ni binib bi kaa ye Juu yaab na, ni binaagbiib ni mmaal aabim, ni bijab ni bipiib, ni məmək ye unibaan la.

²⁹ Ni ye Kristo aanib la. Nima le ni ye Abraham aayaabitiib. Le ni ni u ga kan tiwanyaan ni Uwumbər nan

‡ 3:16 : Lik Mpiin 12.7. § 3:19 : Abraham aayaabil ngbaan ye Yesu la.

puu tipuur ke u ga tii nimi paacham na.

4

1 Maah len pu na le ye ke ubo u ga ji lifaal na le yeh ute aawan məmək; le waah laa ye ubo buyoonn na, waa jer unaagbiija.

2 U bi waaninkpiib ni biməmək b aarjaal ni, ki nan saa nwiin mu ute siin na.

3 Ti mu bi kina la. Buyoonn taa nan kee nyi Yesu aabər na, dulnyaa aawanbir nan joo timi tinaagbiir la.

4 Naah nan ɲeer n-yoonn mu na, le Uwumbər nan tun ni Ujapəən. Upii le nan ma u. Juu yaab aakaal le nan joo u,

5 ke u gaa binib bi dii nkaal ngbaan na lii, aan Uwumbər ɲa timi waabim.

6 Taah ye Uwumbər aabim na, le Uwumbər tun ni Ujapəən Aafuur Nyaan tisui ni. Muma le cha ti yin Uwumbər ke Tite.

7 Nima pu na, saa ki ye unaagbiija. Aa ye Uwumbər aabo la. Saah ye waabo na, aa ga kan waah puu tipuur ti na [Kristo pu].

Pəəl aatafal aah bi Galasia yaab ni pu na

8 Buyoonn naa nan kee nyi Uwumbər na, ɲiwaa ɲi kaa ye Uwumbər na nan joo nimi tinaagbiir la.

9 Dandana wee, ni nyi Uwumbər, le u mu nyi nimi. Ba ɲa ni ban ni labr ki ki dii dulnyaa aawanbir mu kaa kpa mpəən, kaa ɲmaa ter nimi na? Ba ɲa ni ban ke

tiwanbir ngbaan kili joo nimi tinaagbiir?

10 Ni joo nwiin aakpaakool, ki joo unmal mu aakpaakool, ki joo libiln mu aakpaakool la.

11 M nan tun Uwumbər aat-uln linimaln nikaasisik ni. Le ni muk mi nsui ni, ke ni-baakan maatuln ga nan ɲa yəli la.

12 Nnaabitiib, m nan di ɲikoobil ngbaan məmək lii, ke m li bi ke naah bi pu na. M gaɲni nimi ke ni mu li bi ke maah bi pu na, ki taa ki dii ɲikoobil ngbaan. Ni ye mbamən la, naa ɲa mi bakaa ubaa.

13 Idabur nan joo mi. Ni nyi ke idabur ngbaan nan tii mi nsan njan ke m dan nan tuk nimi Yesu aabənyaan.

14 Le ni ɲa mi tibulchinn, kaa lik mi fam, kaa yii mi ke m ye iween aanii. Ni nan gaa mi ke naah ba ga gaa Uwumbər aatuun, bee Yesu Kristo pu na.

15 Ni nan kpa mpopiin m pu la. Mpopiin ngbaan ki bi la chee dandana wee? M nyi ke ni yaa ba ga ɲmaa lokr nimi aanimbil ngbaan ki di tii mi kan, ni ba ga lokr ɲi tii mi.

16 Dandana wee, maah sur nimi ki tuk nimi mbamən na, nima le cha m kpaln nimi aadin aa?

17 Binib bi tuk nimi tibəyayan na, binimbil man ni pu la. Baabər mu aa ɲan. Bi ban ke bi nyan nimi Yesu aasan ni. Bi ban ke ninimbil li man bi pu, aan ni dii bi.

18 Binib aanimbil yaa man nsanyaan pu kan, nima le

ɲan. Ni ɲan, maah bi ni chee buyoonn na, ki ɲan maah kaa bi ni chee buyoonn na mu.

¹⁹ Maabim, ni wu mi ke imalween aah chuu upii kan, ni wu pu na, ki nan saa buyoonn ni ga chikr Kristo aasan ni na.

²⁰ M ban ke m li bi ni chee dandana wee, ki kpeln maamɔboln; ba pu? nlan ɲmal nimi aabɔr pu la.

Sara ni unaagbiipii Hagar aamɔkl

²¹ Nimi bi ban ni dii Moses aakaal na, naa nyi nkaal ngbaan aah len pu na aa?

²² Uwumbɔr Aagban len ke Abraham nan kpa japɔtiib bilee. Unaagbiipii nan ma ubaa, mmaal aabo mu ma uken.

²³ Unaagbiipii ngbaan ma kan, u po ma ubijabo binib aah ma pu na la. Mmaal aabo ma kan, Uwumbɔr le nan puu tipuur tii u ke u ga maa ubijabo, le u ma u.

²⁴ Bipiib bilee ngbaan aabɔr kpa ɲitaa la. Unaagbiipii u bi nan yin u ke Hagar na nan ma nnaagbiibim la. Hagar aabɔr ɲan Moses aakaal la; ba pu? Moses aakaal joo binib tinaagbiir la. Uwumbɔr nan tii Moses nkaal ngbaan Sainai aajool paab.

²⁵ Sainai aajool bi Arabia aatin ni la. Hagar aabim mu nan bi nima la. Jerusalem aatin ki bi dulnyaa ni na naahn unaagbiipii Hagar la; ba pu? Jerusalem aanib ye

binaagbiib la. Moses aakaal le joo bi tinaagbiir.

²⁶ Le Jerusalem aatin ki bi paacham na aanib ye mmaal aabim. Timi le ye waabim.

²⁷ Ni ɲmee Uwumbɔr Aagban ni ke,

“Upii u kaa ma mbim na, u li kpa mpopiin.

Imalween aah kaa chuu upii u na,

u li tar mpopiin ngbaan pu;

ba pu? upii u aachal yii u na aabim wiir

ki jer upii u kpa chal na aabim.”*

²⁸ Nnaabitiib, ti bi ke mmaal aabijabo Aisak aah nan bi pu na la; ba pu? Uwumbɔr aah puu tipuur ti na le cha ti ye waabim.

²⁹ N-yoonn ngbaan unaagbiipii aabijabo nan muk mmaal aabijabo Aisak u bi nan ma u Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapɔɔn pu na. Dandana wee, ni bi kina la. Binib bi dii Juu yaab aakaal na muk timi bi ye Uwumbɔr aabim Waafuur Nyaan aapɔɔn pu na la.

³⁰ Uwumbɔr Aagban len kinye? Ki len ke Uwumbɔr nan bui Abraham, “Nyan unaagbiipii na ni waabo; unaagbiipii aabo na aa kpa nsan u ji lifaal mmaal aabo na chee.”†

³¹ Nnaabitiib, maah len pu na le ye ke taa ye unaagbiipii aabim, ti ye mmaal aabim la.

5

Yesu Kristo aah gaa timi lii

* 4:27 : Lik Aisaya 54.1. † 4:30 : Lik Mpiin 21.10.

pu na

¹ Kristo nan gaa timi lii, ke ti taa ki li bi tinaagbiir ni. Nima pu na, ni li si mbaməm, ki taa cha tiwan nibaa ki li joo nimi tinaagbiir.

² Ni li pel mbaməm, min Pəəl le tuk nimi ke ni yaa gii lichakpaln ke ni ηmar kan, Kristo aan ηa nimi tinyoor.

³ Unii umək gii uchakpaln ke u ηmar na, m ban m ki sur u ke Moses aakaal məmək dii u la.

⁴ Nimi bi ban ke ni dii Moses aakaal ke ni ηmar na, ni yakr Kristo chee la, ki di Uwumbər aaterm lii a.

⁵ Uwumbər Aafuur Nyaan bi ti ni. Le ti gaa Yesu ki kii. Nima le cha ti kii bundaln Uwumbər ga nan len ke timi aabər ηan na.

⁶ Ti yaa kpaan Yesu Kristo ni kan, lichakpangeei aa ye tibəkpaan. Unii yaa kaa gii kan, ni mu aa ye tibəkpaan. Ti yaa gaa Yesu ki kii, ki mu yaa gee binib kan, nima le ye tibəkpaan.

⁷ Ni nan dii Yesu mbaməm la. Nma kiir nimi ke ni taa ki kii waabər ti ye mbamən na?

⁸ Binib bi kiir nimi na aabər aa nyan ni Uwumbər u yin nimi na chee.

⁹ Boroboro aanyək siib le cha boroboro məmək duuni.

¹⁰ Tə, naah ye Tidindaan aanib na le m bee ke naan dii nnyamən aaməkm. Ntafadaan ga pii binib bi muk nimi na.

¹¹ Nnaabitiib, binib bibaa len ke m tuk binib ke bi li geei ηchakpan aan ki ηmar.

Ti yaa gbii kan, ba pu Juu yaab beenin ηani mi falaa? Ti yaa gbii ke m tuk binib ke bi li geei ηchakpan aan ki ηmar kan, Yesu aadəpuinkoo aabər aa ba ga cha Juu yaab gee liηuul.

¹² Cha binib bi muk nimi lichakpangeei pu na lee nyan bibaa aajawan.

¹³ Nnaabitiib, Uwumbər yin nimi ke u nan gaa nimi lii la. Waah gaa nimi lii na, ni taa ki li ηani nimi aabimbikpok aah ban pu na. Ni li gee təb ki li ter təb.

¹⁴ Uwumbər aakaal mbaa len ke, “Aa li gee aana aabo ke saah gee aabaa pu na.”* Aa yaa joo nkaal ngbaan kan, Uwumbər aakaal məmək le aa joo.

¹⁵ Ni mu yaa kpa lipiipoln ki kpak təb kinikpakpak kan, ni li nyi, ni ga kuln təb.

Nfuur Nyaan ni unibən aabimbin

¹⁶ M tuk nimi la, cha Uwumbər Aafuur Nyaan le joo nimi man, ki taa ηani nimi aabimbikpok aah gee pu na.

¹⁷ Timi aabimbikpok aah ban pu na le kpak Uwumbər Aafuur Nyaan aah ban pu na. Uwumbər Aafuur Nyaan aah ban pu na mu kpak timi aabimbikpok aah ban pu na. Timi aabimbikpok ni Uwumbər Aafuur Nyaan ye təb aadim la. Nima le cha ni pəə ke ni dii mbaməm naah ban pu na.

¹⁸ Ni yaa dii Uwumbər Aafuur Nyaan aah ban pu

* 5:14 : Lik Liifai Yaab 19.18.

na kan, Moses aakaal aa dii nimi.

¹⁹ Mbimbikpok aatuln bi lipaal la. Binib bi dii kina na le gər kidagook, ki tun tijəŋ aatuln, ni iniməən aatuln,

²⁰ ki dii ŋiwaa, ki chuun ji inyək, ki nan binib, ki ban tibər, ki kpa lipiipoln, ki kpa liŋuul, ki kpa kukuməŋ, ki kpak təb kinikpakpak, ki yakr təb,

²¹ ki kpa iniman, ki ku binib, ki nyu ndaan gbii, ki gbiir bidagbiib aagbiir, ki tun lituln limina mək aaboln. M ki sur nimi ke maah nan sur nimi n-yoonn mu jer na pu na, ke binib bi ŋani kina na aan koo Uwumbər aanaan ni.

²² Uwumbər Aafuur Nyaan le cha binib gee təb, ki kpa mpopiin, ni nsuudoon, ni limər, ni tibulchinn, ni mbimbinyaan, ni ibamən,

²³ ki bi suuna, ki chur bibaa. Nkaal aa bi ki ga kpak binib bi ŋani kina na.

²⁴ Binib bi ye Yesu Kristo aanib na, bi yii baabimbikpok aah ban pu na məmək, ki di mbimbikpok ngbaan kpaa Yesu aadəpuinkoo pu.

²⁵ Ti kpa liməfal Uwumbər Aafuur Nyaan pu. Nima pu na, cha Nfuur Nyaan ngbaan le joo timi.

²⁶ Ti taa li kpa kalmbaani, ki taa muk təb, ki taa li kpa lipiipoln təb pu.

6

Ni li ye təb aatutum

¹ Nnaabitiib, bi yaa pii unii titunwanbir ni kan,

nimi bi nyi Uwumbər aasan mbaməm na, ni li bi suuna ki ter u ke u ki dii mbaməm, ki li lik aabaa, kinimbəŋ taa təŋ aa mu.

² Kii Kristo aakaal mbaməm man, ki li ter təb nimi aamuk ponn ni.

³ Unii u kaa bi tibər tibaa ni na yaa dak ke u ye uninyuun kan, u ŋmanni ubaa la.

⁴ Cha unii məmək dakl lik ke waatuln ŋan aan laa ŋan. Li yaa ŋan kan, u ga li kpa mpopiin uma ubaa aatuln pu. U taa li kpa kipupuk ke waatuln ŋan ki jer una aabo yaan.

⁵ Ba pu? unii məmək kpa uma ubaa aatuln la.

⁶ Tə, binib bi bae Yesu aabənyaan na, cha bi yakr baah kpa ni na tii unii u mək bi tibənyaan ngbaan na.

⁷ Tə, ni taa ŋmanni nibaa; ni taa dak ke ni ga ŋmaa ŋmann Uwumbər; tiwan ni aa bun na, nima le aa ga nan chee.

⁸ Maah len pu na le ye ke unii yaa ŋani unibən aabimbin aah ban pu na kan, u ga kan nkun. Unii yaa ŋani Uwumbər Aafuur Nyaan aah ban pu na kan, u ga kan liməfal li kaa kpa ndoon na.

⁹ Cha ti tun litunyaan ki taa di cha; ba pu? ti yaa kaa di cha kan, ni nan saa naayoonn kan, ti ga kan lituln ngbaan aanyoor.

¹⁰ Nima na, ti yaa kan nsan kan, ti li ŋani binib məmək tiŋann. Binib bi gaa Yesu ki kii na, ti li ŋani bima le tiŋann sakpen.

Kookoo aasurm ni idoon

¹¹ Lik man, m di mbaa aanjaal ŋmee ke ni filk ki tii nimi.

¹² Binib bi muk nimi ke ni li geei ŋichakpan na, bi ban ke bi piir Juu yaab aasui, aan bi taa ŋa bi falaa Kristo aadɔpuinkoo aabɔr pu la.

¹³ Tɔ, binib ngbaan geei ŋichakpan la; bima bibaa aa dii Moses aakaal mɔmɔk. Bi po ban ni li geei ŋichakpan, aan bi li kpa kipupuk ke ni ŋa kina.

¹⁴ Mma kan, m ga li kpa kipupuk tiwan nibaa baanja le pu, nima le ye ke Tidindaan Yesu Kristo nan kpo ndɔpuinkoo pu. Waadɔpuinkoo pu, le dulnyaa wee ni aawan aa ki mɔ m chee, ntafal aa ki bi dulnyaa wee ni aawan ni.

¹⁵ Unii yaa dii Yesu Kristo aasan kan, lichakpangeei aa ye tibɔkpaan, unii yaa kaa gii kan, ni mu aa ye tibɔkpaan. Mbimbipɔɔn le ye tibɔkpaan.

¹⁶ Binib bimɔk kii kina na le ye Uwumbɔr aanib, ki ye Israel yaab bamɔm. Uwumbɔr tii bi nsuudoon ki san bi kinimbaak.

¹⁷ Tɔ, ubaa taa ki muk mi; ba pu? binib aah gbaa mi na aabue bi nwon pu, ki mɔk ke m ye Yesu yoo.

¹⁸ Nnaabitiib, Tidindaan Yesu Kristo aanann li bi nisui ni. Amii.

Kigbanj ki Pɔɔl ηmee ki tii EFESUS YAAB na

¹ Min Pɔɔl, u ye Yesu Kristo aakpambal Uwumbɔr aageehn pu na, le ηmee kigbanj kee tii Uwumbɔr aaninyaam bi bi Efesus aatiη ni, ki joo waasan mbamɔm, ki kpaan Yesu Kristo chee na.

² Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Uwumbɔr aah tii timi Waafuur Nyaan aanyoor pu na

³ Cha ti pak Uwumbɔr, u ye Tidindaan Yesu Kristo Aate na. Taah kpaan Kristo ni na, le Uwumbɔr ηa tinyoor ηa ti pu, ki tii timi Waafuur Nyaan aapiin mɔmɔk paacham.

⁴ Uwumbɔr aah kaa nan kee naan dulnyaa wee buyoonn na, le u nan nyan timi, Kristo pu, ke ti li ye waanib, ki li bi chain, ki taa li kpa taani ubaa unimbiin ni. U gee timi la.

⁵ Taah kpaan Yesu Kristo chee na, le Uwumbɔr ηa timi waabim. N-yaayoonn na, u nan nyan timi ke ti li ye waabim. Nima le ye waageehn, ki ye waah ban pu na.

⁶ Waabogeehn pu le u ηa tinyoor sakpen ηa ti pu, nima le ti pak u ki nyuηni u waabulchinn sakpenn pu.

⁷ Kristo aasin pu, le Uwumbɔr gaa timi lii, ki di

cha pinn timi, ki ηa timi tibulchinn sakpen,

⁸ ki ηa tinyoor sakpen ηa ti pu, ki tii timi nlan mɔmɔk, ni mbeen mɔmɔk,

⁹ ki kpiir tibɔbɔrkaan ti u nan dak usui ni ke u ga ηa ti na mɔk timi. Kristo pu le u kpiir ti. Waageehn le na.

¹⁰ Tibɔbɔrkaan ngbaan le ye ke ni yaa nan ηeer kan, u ga di tiwan nimɔk bi paacham ni taab na kpaan tɔb chee, ki ηa ni kimɔbaan, ki ηa Kristo ni mɔmɔk aayidaan.

¹¹ Uwumbɔr aah ηani tiwan mɔmɔk pu na, u ηani waageehn, waah dak pu na la. Taah kpaan Kristo ni na, le Uwumbɔr ηa timi waanib. N-yaayoonn na, le u nan nyan timi ke ti li ye waanib.

¹² U nyan timi bi puen kpa limakl Kristo pu na, ke ti li mɔk binib waah ηan sakpen pu na, aan bi pak u.

¹³ Ni mu gaa Kristo ki kii la. Naah ηun Uwumbɔr aabɔr ti ye mbamɔn, ki ye tibɔnyaan ti cha ni ηmar na, le ni gaa Kristo ki kii. Naah kpaan u ni na, le Uwumbɔr tii nimi Waafuur Nyaan, ke waah nan puu tipuur ti na, ki mɔk ke ni ye waanib la.

¹⁴ Waah tii timi Waafuur Nyaan na, nima le mɔk ke u ga tii timi waah puu tipuur ti na mɔmɔk, ki ga gaa timi bimɔk ye waanib na lii. Nima pu na, cha ti li pak u, waah ηan sakpen pu na.

Pɔɔl aah mee Uwumbɔr pu na

2

15 M ηun naah gaa Tidindaan Yesu ki kii, ki gee waanib məmək pu na,

16 nima le m dooni Uwumbər ni pu n-yoonn məmək,

17-18 ki teer nimi maameel ponn ni. Tite Uwumbər, u ye Tidindaan Yesu Kristo Aawumbər, ki yeh lisil məmək na aah woln ninimbil pu na, m mee u ke u tii nimi Waafuur Nyaan mu ga tii nimi nlan, ki kpiir Uwumbər aah bi pu na mək nimi na, aan ni bee u mbaməm, ki bee waah yin nimi ki tii nimi limakl pu na, ki bee waah ga tii waanib paacham aawan ni mək sakpen na pu na,

19 ki bee ke u kpa mpəon sakpen ki ti nyan, ki tii timi bi gaa u ki kii na. Mpəon ngbaan le ye mpəon sakpiin

20 mu u nan di fikr Kristo nkun ni, ki di u kaan unjangii wəb paacham na.

21 Uma Kristo bi nima ki kpa mpəon mu jer mpəon məmək na: u kpa mpəon jer inyək, ni ηiwaa, ni bipənib aapəon, ki kpa tininkpir jer tininkpir məmək, ki kpa mpəon jer dindatiib aapəon məmək. Waayimbil jer ηiyimbil ηimək bi dandana wee na, ni ηimək ga li bi n-yoonn mu choo na.

22 Uwumbər di tiwan məmək di ηa uma Kristo aataapətan taab, ki ηa u tiwan məmək aayidaan ki tii waanib.

23 Waanib le ye uma Kristo aawon, le u gbii bi, ki mu bi tiwan nimək bi ηipepel məmək na ni.

Naah nyan nkun ni ki kan liməfal pu na

1 U tii nimi liməfal la. Ni nan tun titunwanbir, kaa nan kii Uwumbər aaməb, nima le naa nan kpa liməfal.

2 Ni nan dii dulnyaa aasan mu kaa ηan na, ki kii kinimbəŋ ki ye tiwanbir məmək aayidaan na aaməb. Kima le joo binib bi yii Uwumbər aaməb na.

3 Ti məmək mu nan bi bi ponn ni, ki mu dii taah ban tiwan ni kaa ηan na pu na, ki ηani tisui ni tiwon aah gee pu na. Taah nan bi pu na le nan cha Uwumbər gee liŋuul ti pu, ke waah gee liŋuul titunwanbirdam biken pu pu na.

4 Tə, Uwumbər mu kpa linimbaasaln sakpen, ki gee timi sakpen.

5 Taah nan tun titunwanbir na, taa nan kpa liməfal. Taah kpaan Kristo ni na, le Uwumbər tii timi liməfal. Waanimbaasaln pu le u gaa nimi lii.

6 Taah kpaan Yesu Kristo ni na, le Uwumbər kpaan yoor timi ni uma Kristo, ki cha ti ti kal u chee paacham.

7 N-yoonn mu choo na, nima le ga mək ke Uwumbər kpa linimbaasaln sakpen, ki gee timi ki ti nyan, Yesu Kristo pu.

8 Naah gaa Yesu ki kii pu na, le ni ηmar, Uwumbər aanimbaasaln pu. Naa ye nimi nibaa pu le ni ηmar. Ni ye Uwumbər aapiin la.

9 Naa ye nimi aatunyaan pu le ti ηmar, ubaa taa li kpa kipupuk.

10 Ti ye Uwumbər aawanaankaan la. Taah kpaan Yesu Kristo ni na, le Uwumbər ηa timi binipəm, ke ti li tun lituln li ηan na. U nan di lituln ngbaan siin kiir timi, ke ti nan tun li.

Nimi ni Yesu Kristo kpaan la

11 Nimi bi kaa ye Juu yaab na, Juu yaab yin nimi binib bi kaa geei ηichakpan na, ki yin bibaa bichakpangeeb; ba pu? bi geei ηichakpan. Ni teer man, naah nan bi pu n-yoonn mu jer na.

12 N-yoonn ngbaan, naa nan kpaan Kristo chee, kaa nan ye binib bi Uwumbər nyan bi na ponn ni bibaa, kaa nan bi tipuur ti Uwumbər nan puu tii bi na ni. Ni nan bi dulnyaa wee ni, kaa nan kpa limakl, kaa nan nyi Uwumbər.

13 Le dandana wee, naah kpaan Yesu Kristo ni na, nimi bi nan daa Uwumbər chee na duun u chee dandana wee, Kristo aasin pu.

14 Uma pu le kiməbaan bi. U nan di timi Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na kpaan unibaan, ki gbaa wii ligoln li nan bi tikaasisik ni na.

15 Waah kpo na, u kuln kiduη ki nan bi ti ni bikaasisik ni na. U kuln Juu yaab aakaal ni baakoobil, ki di timi Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na kpaan ηa lini-bopəln libaa, bi kpaan u ni na, nima le ti ηa kiməbaan.

16 Waah kpo ndəpuinkoo pu na, u di timi ni bima, ki kpaan linibol libaa, ki giin bi Uwumbər chee, bi ni Uwumbər ti kpaan ki ηa kijətiik. Waah ηa kina na, le u kuln kiduη ki nan bi ti ni bikaasisik ni na.

17 Kristo nan dan ki nan tuk nimi bi nan daa Uwumbər chee na, ni Juu yaab bi duun u chee na, ke u ga ηa nimi, ni Juu yaab, ni Uwumbər kijətiik.

18 Kristo pu, le binib bi ye Juu yaab na, ni binib bi kaa ye Juu yaab na məmək kpaani Uwumbər Aafuur Nyaan baan ni, ki dan Tite Uwumbər chee.

19 Nima pu na, nimi bi kaa ye Juu yaab na aa ki ye biwəwəm ni bicham Uwumbər aanib chee. Ni ye Uwumbər aanib ponn ni bibaa, ki ye waamaal mu ponn ni bibaa la.

20 Nimi Yesu aanib naahn kidiik la. Bi maa nimi lidinyikl li ye Yesu aak-pambalb ni Uwumbər aabənabtiib na pu la. Yesu Kristo ubaa le ye lidinyikl ngbaan aatakpakpaan.

21 Uma pu le kidiik aawan məmək təη təb pu, ki ηa kidiik ki bi chain na, ki tii u.

22 Naah kpaan u ni na, ni mu ye kidiik ngbaan aawan ponn ni nibaa, ki ηa kidiik ki Uwumbər Aafuur Nyaan bi ki ponn ni na.

3

Pəəl aah tuk binib bi kaa ye Juu yaab na tibənyaan pu na

¹ Nima pu na, min Pəəl mee Uwumbər tii nimi la. M ye Yesu Kristo aayom, nimi bi kaa ye Juu yaab na pu.

² M dak ke ni ga li ηun Uwumbər aah san mi kinimbaak pu ki cha m tuk nimi waah gee nimi pu na.

³ U nan kpiir tibəbərkaan mək mi. M puun ηmee ti kigbanj kee ponn ni siib.

⁴ Ni yaa karn maah ηmee pu na kan, ni ga bee maah nyi Kristo aabəbərkaan pu na.

⁵ Uwumbər aa nan kpiir tibəbərkaan ngbaan mək n-yaayoonn na aanib. Dandana wee le Waafuur Nyaan kpiir ti, ki mək Yesu aakpambalb ni waabənabtiib bi bi chain na.

⁶ Tibəbərkaan ngbaan le ye ke timi Juu yaab, ni nimi bi kaa ye Juu yaab ki gaa Yesu aabənyaan tee na, ga kpaan ki yakr Uwumbər aawanyaan, ki kpaan ki li ye Yesu Kristo aanib, ki kpaan ki li bi Uwumbər aah nan puu tipuur ti na ni, Yesu Kristo pu.

⁷ Uwumbər aanimbaasaln pu, le u san mi kinimbaak ki ηa mi tibənyaan tee aatutunn, ki tii mi mpəəon ke m tun lituln ngbaan.

⁸ Maa pii Uwumbər aaniwaatiir ubaa, le u mu tee tii mi litunyaan limina, ke m buen binib bi kaa ye Juu yaab na chee, ki ti moon tibənyaan tee, ki tuk bi Kristo aah ηan sakpen pu na,

⁹ ki kpiir tibəbərkaan mək binib məmək, ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu ga ηmar. Uwumbər u nan naan

tiwan məmək na le nan bər tibəbərkaan ngbaan ki nan saa dandana.

¹⁰ U ηa kina ke waatuuntiib bi bi paacham na yaa kan Juu yaab ni bi kaa ye Juu yaab na aah kpaan təb chee ki ηa Yesu aanib pu na kan, bi ga bee uma Uwumbər aah kpa nlan mək aabəη pu na.

¹¹ N-yaayoonn na le u nan len ke u ga ηa kina Tidindaan Yesu Kristo pu.

¹² Taah gaa Yesu ki kii ki kpaan u ni na, nima le ti kpa lipobil ke ti dan Uwumbər chee ki nan doon u, ki taa li san ijawaan.

¹³ Nima pu na, m ganj nimi, ke ni taa cha nitaakpab yəl maah ji falaa ni pu pu na. Maafalaa le ye nimi aaterm.

Yesu Kristo aah gee timi pu na

¹⁴ Nima pu le m gbaan Tite Uwumbər aanimbiin ni.

¹⁵ Waah ye Tite na, nima le mək timi te aabimbin bamənn aah bi pu na.

¹⁶ Waah kpa mpəəon sakpen pu na, le m mee u ke u tii nimi mpəəon nisui ni, Waafuur Nyaan pu,

¹⁷ ki ki mee u ke Kristo li bi nisui ni, naah gaa u ki kii pu na, ki ki mee u ke ngeehm li bi ni chee mbaməm,

¹⁸ ki ki mee u ke ni ni waanib məmək ηmaa bee Kristo aah gee nimi sakpen ki ti nyanj pu na.

¹⁹ Waah gee timi pu na jer unii aah ga ηmaa bee pu na. M ban ke ni bee waah gee nimi pu na aan nimi aabimbin li bi ke waah bi pu na mbaməm.

²⁰ Waapɔɔn aah bi tisui ni ki tun lituln pu na, u ga ηmaa ηa sakpen tii timi ki jer taah dak pu na bee taah ga mee u pu na.

²¹ Yesu Kristo aanib aah kpaan u ni na, bi li nyuηni Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk ki ti saa dulnyaa wee aadoon, ki li nyuηni u n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

4

Tiwon aah kpaan pu na

¹ Min Pɔɔl, u bi kiyondiik ni Tidindaan pu na, m ganηi nimi, ni li dii mbamɔm. Uwumbɔr aah yin nimi ke ni li dii u pu na, ni li dii u kina.

² Ni li sunni nibaa taab man, ki li bi suuna, ki li kpa suklaa n-yoonn mɔmɔk, ki li gee tɔb, ki li kpa limɔr tɔb pu.

³ Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah kpaan nimi unibaan pu na, ni li pɔɔni nibaa man, ki li kpaan kimɔbaan, ki li beenin ye unibaan.

⁴ Timi Yesu aanib mɔmɔk kpaan ki ye tiwonbaan ti ye waawon na la. Uwumbɔr Aafuur Nyaan baan le bi. Uwumbɔr yin nimi ki tii nimi limakl libaa ke ni ga ηmar.

⁵ Ti kpa Dindaan ubaa la, ki dii naadii aasan mubaa la. Bi muin nimi nnyun ni Dindaan ubaa aayimbil pu la.

⁶ Uwumbɔr ubaa u ye ti mɔmɔk Aate na mu bi. U ye ti mɔmɔk Aayidaan ki cha ti mɔmɔk tun waatuln la, ki bi ti mɔmɔk ni.

⁷ Kristo yakr ipiin tii ti mɔmɔk waah ban pu na la.

⁸ Ni ηmee Uwumbɔr Aag-ban ηi ke,

“Waah buen paacham na u joo binaagbiib pam, ki di ipiin tii binib.”*

⁹ Naah ηmee ke u buen paacham na, ni mɔk ke u puen nyan ni paacham le ki sunn ni kitin kee pu, le ki nin ki gir buen paacham.

¹⁰ U sunn ni kitin kee pu na mu ye u buen paacham na, ki bi ηipepel mɔmɔk, ki ye dulnyaa wee mɔmɔk, ni paacham mɔmɔk Aayidaan.

¹¹ Uma le tii binib ipiin. U nan nyan bibaa bi li ye waakpambalb, bibaa mu li ye waabɔnabtiib, bibaa mu li mooni tibɔnyaan tee na, bibaa mu li ye waanib aaninkpiib, bibaa mu li ye waabɔr aamɔmɔkb.

¹² Kristo le di binib ngbaan mɔmɔk tii timi waanib, ke bi toor timi aabimbin, ti ti tun waatuln, ki ter tɔb, aan ti mɔmɔk li dii u mbamɔm,

¹³ ki li kpaan kimɔbaan, uma u ye Uwumbɔr Aajapɔɔn na aasan ni, ki bee u mbamɔm, ki chikr waasan ni, ki li kpa mbimbinyaan ki ti doo, uma Kristo aah tii timi pu na.

¹⁴ Ti taa ki li ye mbim. Binmanηmannim bi kpa nnyamɔn aalan ke bi di ηmann binib na yaa tuk nimi tibɔyayan ti kaa ye Kristo aabɔr na kan, ni taa dii bi.

¹⁵ Ti li kpa ngeehm ki li len ibamɔn man, aan timi aabimbin mɔmɔk li moo naahn Kristo u ye timi Aayidaan na.

¹⁶ Kristo aah joo timi pu na, le

* 4:8 : Lik Ilahn 68.18.

ti məmək kpaan tɔb chee, le ki tun ter tɔb waah tii ti məmək lituln pu na, aan ti məmək li moo dii u mbaməm, ki li gee tɔb.

Liməfaln li bi Yesu Kristo ni na

¹⁷ Ni taa li dii ke binib bi kaa nyi Uwumbər na aah dii pu na. Tidindaan aayimbil pu, le m len tibər timina. Baa-landak məmək ye ilandak yɔli la.

¹⁸ Binimbil aa woln. Bitafal aah pɔɔ pu na, le baa nyi Uwumbər. Nima le baa kpa liməfal li Uwumbər tii timi na.

¹⁹ Binimbil man kidagook ni tijɔɔ aatuln pu la. Baalandak aa ki muk bi titunwanbir pu.

²⁰ Kristo aa mək nimi ke ni dii kina.

²¹ M nyi ke ni nɔn waabər ki bae waaliin i ye mbamən na.

²² Nima pu na, ni di cha nimi aabimbikpok mu kaa nɔn na. Mbimbikpok ngbaan nan cha ni ban tiwan ni kaa nɔn ki nmanni nimi na la. Ni taa ki li dii naah nan dii pu na man.

²³ Cha Uwumbər kpeln nimi aasui aan ki nɔ nimi nsuupɔn,

²⁴ ki yoor mbimbipəm mu Uwumbər naan mu ki di tii nimi na. Mu ye mbimbinyaan, ki bi chain mbaməm, ki naahn Uwumbər aabimbin la.

²⁵ Nima pu na, ni taa ki mənɔni inyamən. Ni məmək li len ibamən tɔb chee. Ti yaa nmanni tɔb kan, ni naahn ke tiwon aawan nibaa le aah nmanni niken na.

²⁶ Ni yaa gee liɔuul kan, ni taa cha nimi aajuul ngbaan tun titunwanbir. Ni taa li beenin joo liɔuul ngbaan nwiin ti lir;†

²⁷ ki taa tii kinimbɔɔ nsan.

²⁸ Binaayukb taa ki su. Cha bi di biɔaal tun lituln li nɔn na linimaln, aan ki kan baah ban pu na, ki tii bigiim mu.

²⁹ Ni taa cha iliin i kaa nɔn na nyan nimi aamɔi ni. Ni li len iliin i nɔn na, i ga ter binib bi nɔn na ke bi dii Uwumbər aasan mbaməm.

³⁰ Ni taa nɔni tiwan ni ga tii Uwumbər Aafuur Nyaan mpombiin. Nfuur Nyaan ngbaan ye kidaan, le Uwumbər di daan nimi, ki mək ke uma le yeh nimi. N-yoonn mbaa bi ki choo, u ga nan gaa nimi lii kookoo.

³¹ Ni taa cha niponn ni li to tɔb pu; ni li nyani liɔuul nisui ni; ni taa li nɔmɔ tɔb pu tijar; ni taa li seei tɔb; ni taa cha kinanaɔ kibaa ki li bi ni chee.

³² Ni li nɔni tɔb tiɔann, ki li san tɔb kinimbaak, ki di cha pinn tɔb ke Uwumbər aah di cha pinn nimi, Kristo pu pu na.

5

Uwumbər aanib aabimbin

¹ Naah ye Uwumbər aabigeehm na, pɔɔk nibaa man, ki li bi ke waah bi pu na.

² Cha ngeehm li bi ni chee man, ke Kristo aah gee timi pu, ki kpo ti pu, ki nɔ kitorok ki piir Uwumbər aasui, ki nɔ ti ni Uwumbər kijɔtiik na.

† 4:26 : Lik Ilahn 4.4.

³ Naah ye Uwumbər aanib na, ni taa gər kidagook, ki taa tun tijəŋ aatuln libaa, ki taa li kpa iniman. Ni taa po len lituln limina aaboln aabər.

⁴ Ni taa len iliin i kaa ŋan na, ni kijərək aaliin, ni yaasaraapəəl aaliin. Iliin imina aaboln aa ye Yesu aanib aah len i na. Ni taa len kina. Ni li dooni Uwumbər man.

⁵ Ni po nyi ke unii umək ye udagoor na, ni unii umək ye tijəndaan na, ni unii umək ye unimandaan na, aan koo ni Kristo ni Uwumbər aanaan ni. Unii yaa kpa iniman kan, liwangol ye liwaal la, le u dii.

⁶ Titunwanbir timina aaboln pu, le Uwumbər gee liŋuul binib bi kaa kii waaməb na pu. Ni taa cha unii ubaa ŋmann nimi ki tuk nimi ke naa bir.

⁷ Ni taa dii binib bi tun kina na.

⁸ N-yoonn mbaa, ni mu nan bi mbəmbəən ni la. Dandana, naah kpaan Tidindaan ni na, ni bi nwiihn ni la. Naah bi nwiihn ni na, ni li bi mbaməm, ke nwiihn ni aanib aah bi pu na.

⁹ Binib bi bi nwiihn ni na, bi kpa mbimbinyaan, ki tun lituln li ŋan na məmək, ki dii Uwumbər aabər ti ye mbamən na la.

¹⁰ Pək nibaa man, aan ki bee tiwan ni ga piir Tidindaan aasui na.

¹¹ Ni taa kpaan binib bi bi mbəmbəən ni ki tun yəl yəl na chee man. Ni tee li sur bi man.

¹² Ti yaa po len baah tun lituln li libəəl ni na aabər kan, ni ye iniməən la.

¹³ Tə, tiwan məmək yaa nyan ni mpaan pu kan, le naabimbin ga kpiir chain; nwiihn le nyan ni tiwan məmək mpaan pu.

¹⁴ Nima pu le ti gaa ilahn ke, “Si u də geen na,

finn aan ki fikr nkun ni, le Kristo ga li wiin aa pu.”

¹⁵ Nima pu na, ni li nyi man, ki li bi mbaməm. Ni taa li bi ke bijərb aah bi pu na. Ni li kpa laasaab man.

¹⁶ Ni li tun Uwumbər aatuln n-yoonn məmək, ki taa li ka fam; ba pu? titunwanbir wiir dandana wee la.

¹⁷ Nima pu na, ni taa li ye bijərb man. Pək nibaa man ki bee Tidindaan aah ban ke ni ŋa pu na.

¹⁸ Ni taa nyu ndaan ki gbii man. Ndaan ga bii nimi la. Cha Uwumbər Aafuur Nyaan li gbii nimi n-yoonn məmək,

¹⁹ ki li gaa Uwumbər aalahn ni ilahn i bi waagban ni na təb chee man, ki li yikr tiwanyikrkaan, ki gaa ilahn tii Tidindaan, ki pak u nisui ni.

²⁰ Ni li dooni Tite Uwumbər n-yoonn məmək, tiwan məmək pu, Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu.

²¹ Tə, naah san Uwumbər pu na, ni li keei təb aaməi.

Puutiib ni chatiib aabər

²² Bipiib, ni li keei nichatiib aaməi, ke naah kii Tidindaan aaməb pu na;

²³ ba pu? uja le ye upuu aayidaan ke Kristo aah ye waanib Aayidaan pu na. Kristo aanib ye waawon la. U mu gaal bi lir la.

²⁴ Bipiib, ni li keei nichatiib aamɔi tiwan mɔmɔk ponn ni, ke Kristo aanib aah kii waamɔb pu na.

²⁵ Bijab, ni li gee nipuutiib, ke Kristo aah gee waanib ki nan kpo bi pu pu na.

²⁶ U nan kpo bi pu, ke u ɲa bi chain. Baah ɲun waabɔr na, le u nyan titunwanbir bisui ni, le bi muin bi nnyun ni,

²⁷ ke u di bi tii uma ubaa, bi li bi u chee, ki li ɲan sakpen, ki li bi chain, ki taa li kpa tijɔɲ tibaa, ki taa li kpa taani ubaa.

²⁸ Kina le ni ɲan ke bijab li gee bipuutiib ke baah gee bibaa aawon pu na. Uja u gee upuu na, u gee ubaa la.

²⁹ Unii ubaa aa kee nan uma ubaa aawon. U kpiini ti, ki joo ti tiɲann, ke Kristo aah joo waanib pu na;

³⁰ ba pu? timi Kristo aanib le ye waawon.

³¹ Ni ɲmee Uwumbɔr Aagbaɲ ni ke, “Nima le cha uja ni upii nya cha bitetiib ni binatiib, ki ti kpaan tɔb chee, ki ɲa unibaan.”*

³² Tibɔr timina le ye tibɔkpaan ti ye mbamɔn na, le m di tibɔr ngbaan ɲaɲ Kristo ni waanib.

³³ Nima pu na, uja mɔk aah gee ubaa pu na, u li gee upuu mu kina. Upii mɔk mu li pak uchal.

6

Mbim ni tetiib ni natiib aabɔr

¹ Mbim, ni li keei nitetiib ni ninatiib aamɔi Tidindaan pu; ba pu? nima le ɲan.

² Li pak aate ni aana. Nkaal ngbaan ye nkaal kpaan la. Uwumbɔr puu tipuur ke ni yaa kii mu kan,

³ u ga ɲa tinyoor ɲa ni pu, ki tii nimi limɔfɔfɔɲ dulnyaa wee ni.*

⁴ Tetiib, ni taa fiini nimi aabim aaruul. Ni li joo bi mbamɔm, ki sur bi, ki tuk bi Tidindaan aabɔr.

Binaagbiib ni dindatiib aabɔr

⁵ Binaagbiib, ni li keei nidindatiib bi bi dulnyaa wee ni na aamɔi, ki li san bi, ki tun lituln mbamɔm, ke naah tun lituln pu ki tii Kristo na.

⁶ Bi yaa bi ni chee, bee bi yaa kaa bi kan, ni li tun lituln mbamɔm, ke naah ga tun tii Kristo pu na, ki taa ban ke binib pak nimi. Naah ye Kristo aanaagbiib na, ni li joo nisui mɔmɔk ɲani Uwumbɔr aageehn,

⁷ ki li kpa mpopiin ki tun lituln tii nidindatiib, ke naah ga tun pu tii Tidindaan na, naa ye binib.

⁸ Teer man ke unii umɔk tun litunyaan na, u yaa ye unaagbiija, bee u yaa kaa ye kan, Tidindaan ga tii u waat-uln aapar.

⁹ Dindatiib, ni mu li ɲani nimi aanaagbiib mbamɔm, ki taa faani bi, ki li nyi ke ni ni nimi aanaagbiib kpaan Dindaan baan le paacham. Uma aa pak ubaa ki jer uken.

* 5:31 : Lik Mpiin 2.24. * 6:3 : Lik Nnyam 20.12; Ikaal 5.16.

Tijawan ti Uwumbər tii timi na

¹⁰ Nnaabitiib, gbelngbeln yaan le ye ke Tidindaan aah kpa mpɔɔn sakpen pu na, ni li kpa mpɔɔn mu u tii nimi na.

¹¹ Yoor man tijawan timək Uwumbər tii timi na. Nima le ga cha ni ŋmaa yii kinimbɔɔn aanyamɔn aalan.

¹² Naa ye binib le ti jaa kijaak. Ti jaa kinimbɔɔn aanikpiwanbir ti bi paacham ki kpa mpɔɔn ki joo dulnyaa aanib bi bi mbɔmbɔɔn ni na le kijaak.

¹³ Nima pu na, ni yoor tijawan timək Uwumbər tii timi na. Nima le ga cha ni yii kinimbɔɔn, ki nyan ki, ki li beenin si bundaln ki ga jan nimi kijaak na.

¹⁴ Nima pu na, gor nibaa man ki ti jan kijaak. Ni li joo Uwumbər aabər ti ye mbamɔn ki naahn ligbapapaln na; ki li kpa mbimbinyaan mu bi ke tikur ti bii kibin pu na;

¹⁵ ki li tak ŋinaatak ŋi ye tibɔnyaan ti tii timi nsuudoon na;

¹⁶ ki li ŋani Yesu Kristo naadii, naadii bi ke kipeln ki ga kiir kinimbɔɔn aapiin i wu ke mmii na;

¹⁷ ki li chik tikur aayikpupuk ki ye Uwumbər aapɔɔn mu gaa nimi lii na; ki yoor Uwumbər aabər ti naahn kijaak aajuk ki Waafuur Nyaan di tii timi na; ¹⁸ ki li mee Uwumbər ki ganɔni u ke u ter nimi. N-yoonn mɔmɔk ni li mee u mbimbin mɔmɔk pu. Waafuur Nyaan aah mək nimi pu na, ni li mee

u kina, ki taa geeni man, ki taa di cha man. Ni li mee u n-yoonn mɔmɔk ki tii waanib mɔmɔk,

¹⁹ ki li mee u ki tii m mu, ke u mək mi maah ga len pu na, ki tii mi lipobil ke m waar mmɔb ki tuk binib tibɔnyaan tee aabɔbɔrkaan.

²⁰ M si Yesu aasisiyyaan, ki bi kiyondiik ni, tibɔnyaan ngbaan pu la. Nima pu na, ni li mee Uwumbər ke u tii mi lipobil, ke m tuk binib tibɔnyaan ngbaan, maah ba ga tuk bi pu na.

Kookoo aadoon

²¹ Tinaabogeehn Tikikus u ye Tidindaan aatutunn bamɔnn na le ga tuk nimi maabər mɔmɔk, le ni bee maah bi pu na.

²² Nima le m cha u dan ni chee, ke u nan tuk nimi taah bi pu na, aan ki sɔɔn nisui.

²³ Tite Uwumbər ni Tidindaan Yesu Kristo tii tinaabitiib nsuudoon, ki cha ni li gee tɔb ki gaa u ki kii mbamɔm.

²⁴ Tidindaan Yesu Kristo ŋa tinyoor ŋa binib bimək gee u n-yoonn mu kaa kpa ndoon na pu.

Kigbanj ki Pɔɔl ηmee ki tii FILIPY YAAB na

¹ Min Pɔɔl ni Timoti bi ye Yesu Kristo aanaagbiib na dooni waaninyaam bimək bi Filipi aatiη ni na, ni baaninkpiib ni baateterb mu.

² Tite Uwumbər ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Pɔɔl aah mee Uwumbər pu na

³ Maah teer nibər n-yoonn məmək pu na, m dooni Uwumbər u m dii u na, ni pu la.

⁴ Maah mee Uwumbər tii ni məmək n-yoonn məmək pu na, m mee u ni mpopiin la, ba pu?

⁵ bundaln ni nan gaa Yesu aabər ki nan saa din na, ni ter mi ke m tuk binib waabənyaan tee la.

⁶ M bee ke Uwumbər u nan piin ki bi toor nimi aabimbin na, u ga li beenin ηani kina ki toor nimi aabimbin ti doo bundaln Yesu Kristo ga gir ni na.

⁷ Maah nyi kina na, ni ηan; ba pu? m gee nimi la. Ni məmək nan ter mi kiyondiik ni, ki nan ter mi buyoonn m nan bi bibəjirb aanimbiin ni na ke m ti len Yesu aabənyaan tee aabamən.

⁸ Uwumbər nyi ke nnimbil man ke m ki kan nimi; ba pu? m gee nimi, Kristo aah tii mi ngeehm pu na.

⁹ M mee Uwumbər ke ni li moo gee təb ki li moo nyi

Uwumbər aabər, ki li kpa nlan nyaan,

¹⁰ aan ki lee nsan mu ηan na, aan ki li bi chain, ki taa li kpa taani ubaa bundaln Kristo ga gir ni na.

¹¹ M ban ke ni li kpa mbimbinyaan ki li tun lituln li ηan na n-yoonn məmək, Yesu Kristo aapəon pu, aan binib nyuη Uwumbər ki pak u.

Yesu Kristo pu le ti bi

¹² Nnaabitiib, m ban ke ni bee ke maah bi kiyondiik ni na, nima le cha binib pam ηun Yesu aabənyaan tee.

¹³ Ubərkaapan na aajab, ni binib bimək bi do na nyi ke Kristo pu le m bi kiyondiik ni.

¹⁴ Maah bi kiyondiik ni na, nima le pək nnaabitiib aataakpab Tidindaan aasan ni, ki tii bi lipobil ke bi tuk binib Yesu aabər ki taa san ijawaan.

¹⁵⁻¹⁷ Binib bibaa kpa lipipoln m pu, ki ban baayimbil. Nima le cha bi mooni Kristo aabər. Bi ban ke binib nyuη bi la. Binimbil aa man Kristo aabər pu. Maah bi kiyondiik ni Yesu aabər pu na, le bi ban ke m ji falaa ki kpee. Nima le cha bi mooni Yesu aabər. Bibaa mu bi, ki mu gee mi ki mooni Kristo aabər ke bi ter mi; ba pu? bi bee ke Uwumbər le cha m bi do ke m len Yesu aabənyaan tee aabamən.

¹⁸ M ga len kinye? Bi yaa mooni Kristo aabər lipipoln pu, bee bi yaa mooni waabər ngeehm pu kan, naa muk mi. Bi məmək aah mooni waabər pu na le cha m kpa mpopiin.

Ni ye mbamɔn la, m ga li beenin kpa mpopiin, ba pu?

¹⁹ ni mee Uwumbɔr tii mi la, Yesu Kristo Aafuur Nyaan mu ter mi, le m bee ke nima le ga cha m nya kiyondiik ni.

²⁰ Nnimbil man ke binib nyun Kristo m pu. M yaa kpo u pu, bee m yaa kaa kpo u pu kan, m ban ke m li kpa lipobil dandana wee, ke maah kpa n-yoonn mɔmɔk pu na, ki li len ki taa li san binib inimɔn.

²¹ M yaa bi limɔfal ni kan, Kristo pu le m bi. M yaa kpo kan, m ga kan tinyoor.

²² M yaa bi kan, m ga tun Uwumbɔr aatuln, le u ga ŋa tinyoor ŋa li pu. Maa nyi maah ga lee pu na;

²³ nkun ni limɔfal mɔmɔk ŋan la. M ban ke m nya dulnyaa ni, ki ti li bi Kristo chee; ba pu? nima le ga li ŋan sakpen ki jer naah ŋan pu dulnyaa wee ni na.

²⁴ M mu yaa kaa kpo kan, ni mu ŋan; ba pu? m ga li ŋmaa beenin ter nimi.

²⁵ Nima pu le m bee ke maan kpo dandana wee. M ga li beenin bi ni chee, ki ter nimi, ni moo gaa Yesu ki kii mbamɔm, ki li kpa mpopiin.

²⁶ M yaa ki gir ni ni chee kan, m pu le ni ga nyun Yesu Kristo sakpen.

²⁷ Tibɔkpaan le ye ke nimi aabimbin li bi Kristo aabɔnyaan tee aah mɔk nimi pu na, aan m yaa dan nan mann nimi, bee m yaa kaa dan kan, m ga ŋun nimi aabɔr, ke ni si Yesu aachan ni, ki kpa kimɔbaan, ki kpaan tuk binib Yesu aabɔnyaan, ke bi gaa u ki kii.

²⁸ Ni taa san nimi aadim ijawaan man. Nima le ga mɔk bi ke bi ga kan ntafadaan mu kaa kpa ndoon na, ki ga mɔk nimi ke Uwumbɔr ga gaa nimi lii.

²⁹ Uwumbɔr cha ni gaa Kristo ki kii la, ki cha ni ji falaa mu u pu.

³⁰ Ni nan kan maah jin falaa Yesu pu pu na, ki ŋun maah ji falaa u pu dandana wee pu na. Le ni mu bi ji falaa ke maah ji pu na.

2

Mpɔndaan Yesu Kristo aah nan sunn ubaa pu na

¹ Tɔ, Kristo pɔni nitaak-pab, le waah gee nimi pu na sɔŋni nisui, ni ni Uwumbɔr Aafuur Nyaan mu kpaan kijɔtiik, le ni kpa tibulchinn ki san tɔb kinimbaak,

² nima pu na, ni li kpaan kimɔbaan, ki li gee tɔb, ki li kpaan nlandak mbaa. Ni yaa ŋa kina kan, m ga li kpa mpopiin mbamɔm.

³ Ni taa li kpa lipiipoln tɔb pu, ki taa li ban ke binib li pak nimi. Ni sunn nibaa taab man, ki li nyunni tɔb ki jer nibaa.

⁴ Ubaa taa li ban uma ubaa aanyoor baanja. Aa li ban ke ni mɔmɔk kan tinyoor.

⁵ Ni sunn nibaa taab man ke Yesu Kristo aah sunn ubaa taab pu na.

⁶ U bi ke Uwumbɔr aah bi pu na. U mu aa dak ke ni ye limukl ke u ni Uwumbɔr li ŋak.

⁷ Waageehn pu le u di cha tiwanyaan nimɔk bi Uwumbɔr do na, ki ŋa ubaa

ke unaagbiija na. U kpaln unibɔn,

⁸ ki sunn ubaa taab, ki kii Uwumbɔr aamɔb, hali ki ti kpo ndɔpuinkoo pu.

⁹ Nima pu le Uwumbɔr nyun u sakpen ki yoor u paacham, le ki tii u liyimbil li jer nyimbil mɔmɔk na,

¹⁰ ke binib ni tiwan nimɔk bi paacham na, ni binib ni tiwan nimɔk bi kitiŋ do na, ni binib ni tiwan nimɔk bi kitiŋ aataab na, bi mɔmɔk yaa ŋun Yesu aayimbil pu kan, bi li gbaani unimbiin ni.

¹¹ Bi mɔmɔk pel pel ga len binib ni, ke Yesu Kristo le ye tiwan ni binib mɔmɔk Aadindaan. Nima le ga nyun Tite Uwumbɔr.

Ni li wiin ke nwiihn na dularyaa ni

¹² Nima pu na, nnaabitiib bi m gee bi na, maah kaa bi ni chee na, m ban ke ni kii maamɔb ki jer naah nan kii maamɔb buyoonn m nan bi ni chee pu na. Naah ŋmar pu na, ni li tun Uwumbɔr aatuln ke binib bi ŋmar na aah ba ga tun pu na, ki li san Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk;

¹³ ba pu? Uwumbɔr bi tun lituln nisui ni, ke ni li neen ke ni kii waamɔb, ki li ŋani waageehn.

¹⁴ Naah ŋani tiwan nimɔk na, ni taa li ŋulni, ki taa kpak kinikpakpak,

¹⁵ aan ki li ye Uwumbɔr aabim bi kaa kpa taani, kaa kpa ngalm na. Ni bi titunwanbirdam aakaasisik ni la.

Ni li bi ke nwiihn na le dularyaa wee ni ki wiin bikaa-sisik ni,

¹⁶ ki joo ni Uwumbɔr aabɔr ti tii binib limɔfal na. Ni yaa bi kina kan, le m ga li kpa kipupuk ni pu bundaln Kristo ga gir ni na, ke maah tun lituln linimaln ki tuk nimi Uwumbɔr aabɔr na, naa ye fam.

¹⁷ Ni yaa gaa Yesu ki kii ki tun waatuln mbamɔm kan, m kpa mpopiin ni pu. Bi yaa po ku mi kan, m kpa mpopiin.

¹⁸ Ni mu li kpa mpopiin sakpen ke maah kpa pu na.

Uwumbɔr aatutum Timoti ni Epafrodaitus

¹⁹ Tɔ, Tidindaan Yesu pu le m kpa limakl ke m ga cha Timoti dan ni chee dandana wee. U yaa nan tuk mi nimi aabɔr aah bi pu na kan, nsui ga sɔŋ.

²⁰ Utafal bi ni ni la. Maa ki kpa unii u aatafal bi ni ni, ke utafal aah bi ni ni pu na.

²¹ Biken na mɔmɔk aatafal bi bibaa ni la. Bitafal aa bi Yesu Kristo aatuln ni.

²² Ni nyi Timoti aabimbin aah ŋan pu na, ki nyi ke u tun lituln m chee ke ubo aah tun lituln ute chee pu na, ki ti tuk binib Yesu aabɔnyaan tee.

²³ Nima pu na, m yaa kan maabɔr aah ga doo pu na kan, m ga cha u dan ni chee.

²⁴ Tidindaan pu le m nyi ke ni yaa kpee siib kan, m mu ga dan ni chee.

²⁵ M dak ke ni ŋan ke m cha tina aabo Epafrodaitus ki gir ni ni chee. U ye maatunjeer ni maajaŋeer Tidindaan aasan ni, ki ye nimi

aatutunn u dan nan tii mi maah ban pu na.

²⁶ Unimbil man ke u ki kan nimi. Naah n̄un ke u bun na, nima le usui bii.

²⁷ Ni ye mbam̄n, u nan bun ki ti ban u kpo, le Uwumb̄r san u kinimbaak ki cha u p̄ok. Waah cha u p̄ok na, u san m mu kinimbaak, m taa li kpa mpombiin ki kpee mpombiin pu.

²⁸ Le m ban ke m cha u gir ni ni chee mala, ni yaa nan kan u kan, ni ga li kpa mpopiin. Le nsui ga s̄n̄.

²⁹ Nima pu na, ni gaa u tiñann Tidindaan pu, ki li kpa mpopiin sakpen, ki nyun̄ u ni binib bim̄k bi ke waah bi pu na;

³⁰ ba pu? Kristo aatuln pu, waa nan daa nkun. Waah nan ban u ter mi, naah kaa nan n̄maa ter mi pu na pu, le u nan kan linimaln.

3

Mbimbinyaan bam̄m

¹ Nnaabitiib, kookoo aab̄r le ye ke ni li kpa mpopiin Tidindaan pu. M yaa ki n̄mee ke maah nan n̄mee pu tii nimi na kan, naan muk mi; ba pu? ni n̄an ke ni ki n̄un maah ga n̄mee pu tii nimi na.

² T̄o, ni li nyi binib bi tun lituln li kaa n̄an na, ki bi ke ib̄o na, ki len ke ni yaa kaa gii lichakpaln kan naan n̄mar na.

³ Timi bi kpaan Uwumb̄r Aafuur Nyaan chee ki pak u, ki kpa kipupuk Yesu Kristo pu, ki bee ke taan n̄mar tibaa aap̄ōn pu na, timi le kpa lichakpangeei bam̄nn.

⁴ Min mbaa ba ga li kpa nsan ki ga n̄maa len ke m ga n̄maa n̄mar mbaa pu. Unii ubaa yaa len ke u kpa nsan ke u ga n̄maa n̄mar ubaa pu kan, m kpa nsan ki jer u.

⁵ Maah nan ye iwiin iniin aabo na, bi nan gii nchakpaln. M ye Juu yaab aabo, ki ye Benjaminn aanibol ponn ni aanii ubaa la. M ye Hiibru yaab aabo bam̄nn la. M nan dii Moses aakaal, Farisii yaab aah dii pu na.

⁶ Nnimbil nan man ke m n̄a Yesu aanib falaa. M nan dii Moses aakaal mbam̄m, kaa yii nkaal mbaa.

⁷ Nimina m̄m̄k nan ye tinyoor le ki tii mi. Le m yii ni m̄m̄k Kristo pu, ke naa ye nibaa.

⁸ Ni ye mbam̄n la, m yii tiwan m̄m̄k ke naa ye nibaa, ke m li nyi Yesu Kristo u ye Ndindaan na. Maah nyi u pu na, nima le jer tiwan m̄m̄k. U pu le m di tiwan m̄m̄k lii, ke ni ye timoor la, ke m gaa uma,

⁹ ki kpaan u ni. M yaa dii Moses aakaal kan, nima le aan cha Uwumb̄r len ke maab̄r n̄an. Maah gaa Kristo ki kii na, nima le cha Uwumb̄r len ke maab̄r n̄an; m gaa Yesu Kristo ki kii le ki n̄an Uwumb̄r chee.

¹⁰ M ban ke m bee Kristo, ni mp̄ōn mu fikr u nkun ni na, ki ji falaa u pu. M ban ke maabimbikpok kpo ke waah nan kpo pu na,

¹¹ aan m mu nan fikr nkun ni.

P̄ōl aanimbil aah man Yesu Kristo aasan pu pu na

¹² Maa len ke m fuu Yesu aah ban pu na, kaa len ke m ye unii u ŋan ti doo na. M pɔɔni mbaa ke m li bi Yesu Kristo aah ban ke m li bi pu na; ba pu? u gaa mi ki ŋa mi waanii la.

¹³ Nnaabitiib, maa len ke m fuu waah ban pu na. Nnimbil man tiwan nibaa le pu. M suln tiwan ni bi mpuwɔb na, ki pɔɔni mbaa ke m pii tiwan ni bi nnimbiin ni na.

¹⁴ Yesu Kristo pu le Uwumbɔr yin mi ke m dii nsan mu cha paacham na. Nima le nnimbil man ke m fuu nima, ki ti kan tinyoor ti Uwumbɔr ga tii mi na.

¹⁵ Nimi bi dii Uwumbɔr aasan mbamɔm na, cha ni mu aanimbil li man kina man. Ni yaa kaa bee waabɔr tibaa mbamɔm kan, u ga mɔk nimi.

¹⁶ Ti mu aah nyi Uwumbɔr aabɔr mɔmɔk pu na, cha ti li dii kina man.

¹⁷ Nnaabitiib, ni li kpaan kimɔbaan ki dii maataabuu, ki lik binib bi dii ke taah dii pu na.

¹⁸ Tɔ, binib pam aah dii pu na, bi ye Yesu aadɔpuinkoo aadim la. M nan tuk nimi baabɔr n-yoonn mɔmɔk, ki ki tuk nimi dandana wee, ni tinyunyunn la.

¹⁹ Baadoon le ga li ye ntafadaan mu kaa kpa ndoon na. Baawumbɔr le ye bipuul. Bi kpa kipupuk inimɔɔn aatuln pu. Baalandak bi dulnyaa wee ni aawan ni la.

²⁰ Tima kan, Uwumbɔr do le ye tido, le ti kii bundaln Tidindaan Yesu Kristo u ga

gaa timi lii na ga nya ni nima na.

²¹ U kpa mpɔɔn ki ga ŋmaa nyan tiwan mɔmɔk, ki cha ni mɔmɔk kii waamɔb. Waah kpa mpɔɔn kina na, le u ga di timi aawon ti kaa ye lisil aawon na ŋa tiwonpɔnn ti naahn uyaar ti ye lisil aawon na.

4

Nsurm

¹ Nnaabitiib, Tidindaan aah ga ŋmaa ŋa kina ki tii nimi na, ni li si uchaŋ ni. M gee nimi la. Le nimi aabɔr bi nsui ni. Le mponn piin ni pu. Nimi le ye maatuln aanyoor.

² Yuwodia ni Sintiki, m gaŋ nimi, ni li kpaan kimɔbaan Tidindaan pu.

³ Maatutuŋeer bamɔnn, m mee aa mu, ter bipiib ngbaan; ba pu? bi ni Klement ni maatutuŋeerb biken nan tun lituln linimaln m chee, ki ter mi m tuk binib Yesu aabɔnyaan tee. Baayimbil ŋmee limɔfal aagbaŋ ki bi paacham na ni.

⁴ Ni li kpa mpopiin Tidindaan pu, n-yoonn mɔmɔk. M ki tuk nimi la, ni li kpa mpopiin man.

⁵ Ni li bi suuna binib mɔmɔk chee man. Tidindaan ga gir ni dandana wee.

⁶ Ni taa cha ilandak li muk nimi tiwan nibaa pu. Ni li mee Uwumbɔr tiwan mɔmɔk pu, ki gaŋni u, ki dooni u ki tuk u naah ban pu na mɔmɔk.

⁷ Ni yaa ŋani kina kan, Uwumbɔr ga tii nimi nsuudoon mu jer taah nyi pu na. Nisui, ni nimi aalandak ga

doon; ba pu? ni kpaan Yesu Kristo chee.

⁸ Nnaabitiib, kookoo yaan le ye ke ni li dak ilandak i ye mbamɔn na, ni i kpa laasaab na, ni i tok na, ni i ye chain na, ni i ŋan na, ni i kpa lisil na. Ni cha ilandak imək ŋan ki ŋeer mpakm na li joo nimi.

⁹ Ni nan bae Uwumbɔr aabɔr m chee, ki gaa ti, ki ŋun maah len pu na, ki kan maah ŋani pu na. Ni li dii kina, le Uwumbɔr u tii timi nsuudoon na ga li bi ni chee.

Ipiin pu aadoon

¹⁰ Ni yunn le naa ki kan mi; le nitafal mu beenin bi m ni. Nima le m kpa mpopiin sakpen Tidindaan pu. M bee ke nitafal bi m ni n-yoonn mɔmɔk; le ni mu aa nan kpa nsan ni ter mi.

¹¹ Maa len igiin pu. M yaa kpa sakpen, bee m yaa kpa siib kan, m bae maah ga ŋa pu aan nnimbil gbiin kina na.

¹² M nyi igiin, ki nyi li-wankpal mu. Ni yaa mɔ, bee ni yaa kaa mɔ kan, m yaa ji bab, bee nkon yaa pii mi kan, m yaa kpa sakpen, bee m yaa kaa kpa nibaa kan, m bae maah ga ŋa pu aan nnimbil gbiin kina na.

¹³ Kristo aah tii mi mpɔɔn mu na, m ga ŋmaa ŋa tiwan mɔmɔk.

¹⁴ Tɔ, naah ter mi maafalaa ni pu na, ni ŋa mbamɔm la.

¹⁵ Nimi Filipi aatiŋ aanib nyi ke maah nan tuk nimi Yesu aabɔnyaan tee njan ki nin nyan Masedonia aatiŋ ni na, Uwumbɔr aanib ponn ni ubaa aa tii mi ipiin, see nimi

baanja. M nan tuk nimi Uwumbɔr aabɔr, le ni mu nan tii mi ipiin.

¹⁶ Maah nan bi Tesalonika aatiŋ ni na, ni nan tun ni unii nfum mulee u nan tii mi maah ban pu na.

¹⁷ Naa ye ke m ban ipiin la. Naah tii mi ipiin pu na, nima le ni ga li moo kpa tinyoor. Nima le m ban.

¹⁸ Naah tii mi tiwan ni na, m gaa ni mɔmɔk ki kpa sakpen. Naah tun ni Epafrodaitus ke u nan tii mi ipiin i na, u nan tii mi i. Naah tii mi ipiin i na, ni naahn kitorok ki ŋan na le ki tii Uwumbɔr, le usui piir, le u gaa i.

¹⁹ Uma Uwumbɔr u m dii u na le ga tii nimi naah lann pu na mɔmɔk; waah kpa li-wankpal sakpen paacham pu na, kina le u ga tii nimi, Yesu Kristo pu.

²⁰ Cha ti li nyuŋni Tite Uwumbɔr n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Kookoo aadoon

²¹ Ni doon Yesu Kristo aaninyaam mɔmɔk tii mi. Tinaabitiib bi bi m chee na dooni nimi.

²² Uwumbɔr aanib mɔmɔk dooni nimi. Ubɔrkpaan Siisa aatutum bi ye Uwumbɔr aanib na mu dooni nimi mbamɔm.

²³ Tidindaan Yesu Kristo aanjann li bi nisui ni. [Amii.]

Kigban̄ ki Pɔɔl ηmee ki tii KOLOSE YAAB na

¹ Min Pɔɔl u ye Yesu Kristo aakpambal Uwumbɔr aageehn pu na, m ni tina aabo Timoti

² le ηmee kigban̄ kee ti tii nimi Uwumbɔr aanib bi ye tinaabitiib ki gaa Kristo ki kii, ki bi Kolose aatin̄ ni na. Tite Uwumbɔr [ni Tidindaan Yesu Kristo] ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Idoon aameel

³ N-yoonn mumɔk ti mee Uwumbɔr u ye Tidindaan Yesu Kristo Aate na tii nimi na, ti dooni u ni pu;

⁴ ba pu? ti ηun ke ni gaa Yesu Kristo ki kii mbamɔm, ki gee Uwumbɔr aanib mɔmɔk;

⁵ ba pu? ni kpa limakl ke ni ga nan kan Uwumbɔr aah di tiwan ni siin nimi paacham na. Ni ηun ni pu buyoonn ni ηun tibɔnyaan ti fuu ni ni chee ki ye mbamɔn na chee la.

⁶ Tibɔnyaan ngbaan le cha nimi ni binib bi bi ηipepel mɔmɔk na tun litunyaan. Binib moo gaal tibɔnyaan ngbaan ki keei, nikaasisik ni, ni ηipepel mɔmɔk. Naah ηun ti, ki bee mbamɔm Uwumbɔr aah ηani nimi tin̄ann pu na, le binib moo gaal tibɔnyaan ngbaan ki keei nikaasisik ni, ki nan saa dandana.

⁷ Timi aatutun̄eer Epafras u ti gee u na le nan tuk nimi Uwumbɔr aanimbaasaln pu.

Uma Epafras le si timi aasisiyyaan ki tun Kristo aatun̄ mbamɔm ki ter nimi.

⁸ U tuk timi Uwumbɔr Aa-fuur Nyaan aah cha ni gee binib pu na.

⁹ Nima pu le ti mee Uwumbɔr tii nimi, kaa di cha. Buyoonn ti nan ηun ni pu ki nan saa dandana wee na, le ti mee Uwumbɔr tii nimi, ke ni ga bee waah ban ke ni li ηani pu na. Ti mee u ke u tii nimi nlan ni bee Waafuur Nyaan aabɔr,

¹⁰ aan ki li dii Tidindaan waah ban pu na, aan ki gbiin unimbil, ki tun litunyaan aabɔn̄ mɔmɔk, ki moo bee waabɔr.

¹¹ Ti mee u tii nimi ke waah kpa mpɔɔn sakpen pu na, u tii ni mu mpɔɔn, aan ni li kpa limɔr falaa ponn ni n-yoonn mɔmɔk, ki li kpa mpopīin,

¹² ki li dooni u; ba pu? uma le ηa nimi binib bi ηeer ke bi kan tiwan ni u ga tii waanib, nwiihn aanaan ni na.

¹³ Uma le nan nyan timi mbɔmbɔɔn aanaan ni, ki nabr timi di buen Ujapɔgeehn aanaan ni.

¹⁴ Uma le gaa timi lii, le Uwumbɔr di cha pinn timi aatunwanbir, [Ujapɔɔn aasin pu].

Yesu Kristo aabimbin, ni waatun̄

¹⁵ U ye Uwumbɔr u taa waa u na aanan̄, ki ye tiwan nimɔk Uwumbɔr naan ni na Aayidaan;

¹⁶ ba pu? Uwumbɔr nan cha u naan tiwan mɔmɔk, ni bi paacham, ni ni bi kitīn̄ na, ni taah waa ni na, ni taah kaa

waa ni na; ni yaa ye nnaan, bee ipɔɔn, bee bitinjooɔ, bee tininkpir, uma le nan naan ni mɔmɔk ke ni li nyuɲi u.

¹⁷ Uma Yesu le puen tiwan mɔmɔk bi. Uma pu le tiwan mɔmɔk beenin bi.

¹⁸ Uma le ye waanib Aayidaan. Le waanib mu ye waa-won, le u tii bi limɔfal. Uma le puen fikr nkun ni, ki ye tiwan mɔmɔk Aayidaan;

¹⁹ ba pu? ni mɔ Uwumbɔr ke waah bi pu na, Yesu mu bi kina la.

²⁰ Uma Yesu pu, le ni mɔ Uwumbɔr ke u di tiwan ni mɔmɔk bi paacham, ni tiwan ni mɔmɔk bi kitin na tooh kijɔtiik ubaa chee. Waasin nan nyan uwon ni, ndɔpuinkoo pu; waasin ngbaan pu le Uwumbɔr cha tiwan ngbaan mɔmɔk ni uma ŋa kijɔtiik.

²¹ N-yoonn mbaa ni nan ye biwɔwɔm le Uwumbɔr chee. Ni nan dak ilandak i kaa ŋan na, ki tun lituln li kaa ŋan na, nima le ni nan ye Uwumbɔr aadim,

²² le dandana wee u cha ni ni uma ŋa kijɔtiik; ba pu? Ujapɔɔn nan kpo ni pu la. U nan kpo ni pu, ke ni li bi chain, ki li ye bininyaam, ki taa li kpa ngalm mubaa, bundaln u ga di nimi siin Uwumbɔr aanimbiin ni na.

²³ Ni ŋan ke ni li dii u mbamɔm, ki taa di cha waasan, ki taa cha nibaa leŋ nimi. Naah ŋun tibɔnyaan tee na, tibɔr ngbaan tii nimi limakl la. Ni taa di cha limakl ngbaan. Bi moon tibɔnyaan

tee, ki tuk binib bimɔk bi dulnyaa wee ni na la. Min Pɔɔl mu ŋa unii u mooni ti na la.

Pɔɔl aah ye Yesu Kristo aanib aatutunn pu na

²⁴ Tɔ, maah jin falaa u ni pu na, nima le m kpa mpopiin. Kristo nan tuk mi maah ga ji falaa waanib pu pu na, le maah ji falaa tiwon tee ni na, falaa ngbaan u gur na le m ji.* Waanib bi m ji falaa bi pu na le ye waawon.

²⁵ Uwumbɔr nan ŋa mi waanib aatutunn, ki di lituln siin mi, ke m tun ki ter nimi. Lituln ngbaan le ye ke m tuk nimi waabɔr mɔmɔk pel pel.

²⁶ Ti ye tibɔbɔrkaan la. Uwumbɔr nan bɔr ti n-yaayoonn na aanib, le ki kpiir ti tuk waanib dandana wee.

²⁷ U ban ke bi bee tibɔr ngbaan aah ŋan sakpen ki ter ŋitimbol mɔmɔk pu na la. Tibɔbɔrkaan ngbaan le ye ke Kristo bi ni ni. Waah bi ni ni na, nima le ni kpa limakl ke ni ga ji waamɔn.

²⁸ Kristo aabɔr ngbaan le ti mooni, ki sur binib mɔmɔk, ki tuk bi waabɔr, waah tii timi nlan pu na. Ti ban ke bi mɔmɔk li kpaan Kristo ni, ki li ye binib bi ŋan doo na. Ti ban ke ti di bi ki mɔk Uwumbɔr la.

²⁹ Nima le cha m tun lituln linimaln. M tun lituln ngbaan waapɔɔn sakpiin pu la.

2

¹ M ban ke ni bee ke m tun lituln linimaln nimi pu, ni Laodisea aatiŋ aanib pu, ni

* 1:24 : Lik Lituln 9.16.

binib bimək kaa kee kan mi na pu,

² ke m pək bitaakpab. M ban ke ni məmək li kpaan kiməbaan, ki li gee tɔb, ki bee Uwumbər aabər mbaməm, aan ki li pak ti mbaməm, ki taa joo beeni. M ban ke ni bee Uwumbər aabəbərkaan, ti ye Kristo aabər na.

³ Uma baanja le ga ηmaa tii timi nlan mu ye nlan bamənn na. Uma baanja le ga ηmaa mək timi nnyim məmək.

⁴ M tuk nimi kina ke ubaa taa ηmann nimi la. Unii yaa məln inyamən i mə na ki tuk nimi kan, ni taa kii.

⁵ Maawon aa bi ni chee, le maalandak bi ni ni. Naah gaa Kristo ki kii mbaməm ki dii waasan mu mbaməm na, nima le m kpa mpopiin sakpen.

Cha Yesu Kristo aabimbin li gbii si

⁶ Ni nan gaa Yesu Kristo, ki kii ke u ye Nidindaan. Nima pu na, ni li kpaan u ni, ki li dii u man,

⁷ ki too chuu u ke busub aanyaan aah koo kitin pu na, ki li bae waabər n-yoonn məmək, ki gaa ti ki kii mbaməm, taah nan tuk nimi pu na, ki li dooni u n-yoonn məmək.

⁸ Unii yaa tuk nimi nnyamən aalan mu ye fam na kan, ni li nyi man ki taa dii u; nlan ngbaan ye binib aalan mu nyan ni kinimbəη ki joo dulnyaa wee na, naa ye Kristo aabər.

⁹ Uwumbər aabimbin məmək bi Yesu Kristo aawon ni.

¹⁰ Naah kpaan u ni na, le ni kpa liməfal baməln. Uma le ye tininkpir ni ipəən məmək aayidaan.

¹¹ Naah kpaan Kristo ni na, le ni bi ke binib bi gii ηichakpan na; ni mu aa ye ηichakpan le ni gii, ni ye nimi aabimbikpokle ni gii lii. Ni ye Kristo aah gii pu na la.

¹² Baah muin nimi nnyun ni na, ni mək ke bi di nimi sub Kristo chee la. Baah nyan nimi nnyun ni na, le ni mək ke ni ki fikr u chee; ba pu? ni pak ke Uwumbər kpa mpəən ki fikr Kristo nkun ni.

¹³ N-yoonn mbaa, ni nan tun titunwanbir, kaa nan dii Uwumbər aakaal. Nima le naa nan kpa liməfal li kaa kpa ndoon na. Naah kpaan Kristo ni dandana wee na, nima le Uwumbər fikr nimi. U di cha timi aatunwanbir məmək pinn timi.

¹⁴ Taah ba ga ηa pu na le ηmee kigban pu. Taah kaa ηa kina na, nima le timi aabər bii. Le Kristo aah nan kpo ndəpuinkoo pu na, nima le Uwumbər aa ki len ke timi aabər bii.

¹⁵ Waah kpo ndəpuinkoo pu na, le u ηa kinimbəη aapəən məmək fam, le ki nyan ki, ki jinn ki iniməən, binib aanimbil ni.

¹⁶ Nima pu na, ni taa cha ubaa galn nimi ti-jikaar aakoobil pu, bee tiwanyukaan aakoobil pu, bee likpaakool daal aakoobil pu.

¹⁷ Nikoobil məmək po ye tiwan ni choo na aajunjun la. U bi na le ye Kristo.

18 Binib bibaa bi ki sunni bibaa taab, ki pak Uwumbər aatuuntiib, ki bui ke bi daŋ tidaŋ ki kan lijinjaar aawan, ki kpa kalmbaani, ki dak dulnyaa aalandak i ye fam na. Ni taa cha binib ngbaan bii nimi.

19 Baa joo timi aayidaan Kristo. Uma aapɔɔn pu, le ti muun waasan ni, Uwumbər aah ban pu na. Uma le kpaan timi kimɔbaan, ke ti li tuk tɔb pu, ke ŋituk ni ŋigir aah cha tiwon aawan mɔmɔk tuk tɔb pu pu na.

Ni naahn ke ni kpo ki beenin fu Yesu Kristo pu

20 Ni nan kpo Kristo chee la, nima le ni nyan kinimbɔŋ ki joo dulnyaa na aapɔɔn ni. Nima pu na, ba ŋa nimi aabimbin bi ke naah beenin ye dulnyaa yaab le na? Ba ŋa ni kii nkaal mu len ke,

21 “Taa ji nee,” “Taa lakl nee,” “Taa meeh nee” na?

22 Binib yaa jin timina mɔmɔk kan, ti doo la. Njikoobil ŋimina po ye binib aakaal, ni baamɔkm la.

23 Ni naahn nlan la, ki mu aa ye nlan. Bi dooni bisui aah gee tiwan ni na la, ki sunn bibaa taab, ki muk tiwon. Le baah ŋani pu na, naa ter bi ke bi chuu bibaa.

3

1 Ni kpaan fikr Kristo chee la. Nima pu na, cha nitafal li bi paacham aawan ni. Kristo bi nima ki ka Uwumbər aarŋangii wɔb.

2 Ni li dakl tiwan ni bi paacham na aabɔr, ki di cha tiwan ni bi kitin do na.

3 Ba pu? ni naahn ke ni kpo; le nimi aamɔfal kpaan Kristo ni, ki bi Uwumbər chee paacham, le u biin li pu.

4 Kristo, u ye timi aamɔfal na yaa nan gir ni kan, ti mu ga li bi u chee, ki kan nnyuŋ.

Mbimbikpok ni mbimbipɔm

5 Nima pu na, kuln man tiwon aah ban pu na, ki taa gɔr kidagook, ki taa tun tijɔŋ aat-uln, ki taa li ban tiwan ni kaa ŋan na, ki taa li kpa iniman. Unii u kpa iniman na aa dii Uwumbər, u dii liwankpal la.

6 Binib bi yii Uwumbər aamɔb ki tun titunwanbir timina na, u ga daa bitafal.

7 N-yoonn mbaa, ni mu nan bi bikaasisik ni, ki tun titunwanbir ngbaan.

8 Le naah ye Yesu aanib dandana wee na, ni di titunwanbir ngbaan mɔmɔk lii. Ni taa ki gee linuul ki li tar binib pu, ki taa ki li kpa kinanaŋ, ki taa ki seei ŋisiibil, ki taa ki len iliin i kaa ŋan na.

9 Ni taa mɔln inyamɔn ki tuk tɔb; ba pu? ni nan di nimi aabimbikpok aatun lii a,

10 ki yoor mbimbipɔm la. Uwumbər le tii nimi mbimbipɔm ngbaan, ki bi toor mu, ke ni moo bee u, ki li naahn u.

11 Naah kpa mbimbipɔm na, naa ki yakr Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na, ni binib bi gii ŋichakpan na, ni binib bi kaa gii na, ni biwɔwɔm, ni timoor ni aanib, ni binaagbiib, ni bimalb. Ni mɔmɔk kpaan la. Kristo le jer tiwan ngbaan mɔmɔk, ki bi waanib mɔmɔk ni.

12 Uwumbər nan nyan nimi, ki ɲa nimi waaninyaam, ki gee nimi. Nima pu na, ni li kpa linimbaasaln, ni tibulchinn, ki sunn nibaa taab, ki li bi suuna, ki li kpa suklaa,

13 ki li kpa limər tɔb chee. Ni ponn ni ubaa ni unjeen aatɔ yaa kpa tibər kan, ni di cha pinn tɔb. Tidindaan aah di cha pinn nimi pu na, ni mu di cha pinn tɔb kina.

14 Tibər ti jer ti mɔmɔk na le ye ke ni li gee tɔb; ba pu? ngeehm di ni mɔmɔk kpaan tɔb chee la, ni li kpaan kimɔbaan mbamɔm.

15 Kristo yin nimi ke ni li kpaan tiwonbaan ni, ki li kpa nsuudoon mu u tii nimi na. Nima pu na, cha nsuudoon ngbaan li joo nisui man, ki li dooni Uwumbər, waabulchinn pu.

16 Cha Kristo aabər li bi nisui ni sakpen, ki tii nimi nlan. Ni li tuk tɔb waabər, ki li sur tɔb, ki li gaa ilahn i bi Uwumbər Aagban ni na, ni waanib aalahn, ni ilahn i Waafuur Nyaan mɔk nimi na. Ni li gaa ilahn ngbaan, ki li dooni Uwumbər nisui ni.

17 Ni yaa len kan, ni len Tidindaan Yesu aayimbil pu; ni yaa tun lituln kan, ni li tun waayimbil pu, ki li ɲani tiwan mɔmɔk waayimbil pu, ki li dooni Tite Uwumbər u pu.

Naah ga li bi pu Tidindaan aasan ni na

18 Tɔ, bipiib, ni li keei nichatiib aamɔi. Naah dii Tidindaan na, ni ɲan ke ni li ɲani kina.

19 Chatiib, ni li gee nipuu-tiib, ki taa muk bi.

20 Mbim, ni li keei nitetiib ni ninatiib aamɔi tiwan mɔmɔk ni, Tidindaan aah ban pu na; ba pu? nima le piir Uwumbər aasui.

21 Tetiib, ni taa fiini nimi aabim aanjuul, aan bitaakpab taa yɔl.

22 Binaagbiib, ni li keei nindatiib bi bi dulnyaa ni na aamɔi tiwan mɔmɔk ni. Bi yaa bi ni chee, bee bi yaa kaa bi kan, ni li tun lituln mbamɔm. Ni taa ban binib li pak nimi. Naah san Uwumbər na, ni li tun lituln mbamɔm nima pu.

23 Naah ɲani tiwan nimɔk na, ni cha nitafal li bi ni ni, ki tun lituln ke naah ba ga tun tii Tidindaan pu na, naa ye binib.

24 Tidindaan Kristo le ni tun lituln tii u. Nima le ni bee ke uma le ga pa nimi tipar, waah nan puu tipuur ti ke u ga tii nimi na.

25 Unii umɔk tun lituln li kaa ɲan na, Uwumbər ga daa utafal waah ɲeer pu na. Uwumbər aa pak ubaa ki jer uken.

4

1 Dindatiib, ni li ɲani nimi aanaagbiib mbamɔm; ba pu? ni nyi ke ni mu kpa Dindaan paacham.

Nsurm

2 Tɔ, ni mɔmɔk li beenin mee Uwumbər linimaln, ki li nyi ki taa geeni, ki li dooni u mmeen ponn ni,

3 ki li mee u tii ti mu, ke u tii timi nsan ti moon waabər ki tuk binib tibɔbərkaan

ti ye Kristo aabər na. Waabənyaan ngbaan pu, le m bi kiyondiik ni.

⁴ Ni ɲan ke m tuk binib waabənyaan ngbaan aatataa mbaməm. Ni mee Uwumbər tii mi ke u ter mi, m tuk bi kina.

⁵ Ni li kpa nlan ki li bi mbaməm joo cha binib bi kaa dii Uwumbər aasan na wəb. Naah kan nsan buyoonn na, ni li tun Uwumbər aatuln n-yoonn məmək.

⁶ Ni li len ibulchiliin n-yoonn məmək, ki li len Uwumbər aalambil aah ye pu na. Ni yaa len kina kan, ni ga bee naah ga giin pu ki kii unii məmək na.

Kookoo aadoon

⁷ Tina aabo Tikikus u ti gee u na ga tuk nimi maabər məmək aah bi pu na. U ye timi aatutuɲeer le Tidindaan aatuln ponn ni, ki tun lituln ngbaan mbaməm.

⁸ M cha u dan ni chee ke u nan tuk nimi, timi aabər aah bi pu na, aan ki sɔɲ nisui. Nima le m cha u dan ni chee.

⁹ Onesimus ni uma le dii ni. Onesimus mu ye tina aabo u ti gee u na la. U ter timi mbaməm, ki ye ni ponn ni aanii ubaa la. Bima le ga tuk nimi do chee na aabər məmək.

¹⁰ Aristakus u bi kiyondiik ni m chee na dooni nimi. Mak, u ye Banabas aaninkpan aajapɔɔn na, u mu dooni nimi. M nan tuk nimi naah ga ɲa u pu na. U yaa dan ni chee kan, ni gaa u injaal ilee.

¹¹ Josua Justus mu dooni nimi. Bijab bitaa ngbaan ye Juu yaab la. Juu yaab

ponn ni, bima baanja le ye maatutuɲeerb ki tun Uwumbər aanaan aatuln. Bijab ngbaan sɔɲ nsui la.

¹² Epafras mu dooni nimi. U ye ni ponn ni aanii ubaa la, ki ye Yesu Kristo aatutunn. U mee Uwumbər n-yoonn məmək linimaln le ki tii nimi, ke ni li dii Uwumbər mbaməm, ki taa di cha, ki kii Uwumbər aah gee pu na məmək.

¹³ M tuk nimi la, Epafras tun lituln linimaln, ki tii nimi, ni Laodisea aatiɲ aanib, ni Hierapolis aatiɲ aanib.

¹⁴ Luk u ye dəkta, u ti gee u na mu dooni nimi. Demas mu dooni nimi.

¹⁵ Ni li dooni tinaabitii bi bi Laodisea aatiɲ ni na tii timi, ki li dooni Nimfa ni Yesu aanib bi kuuni udo na, tii timi.

¹⁶ Bi yaa karn kigban kee tii nimi kan, ni cha bi karn ki tii Yesu aanib bi bi Laodisea aatiɲ ni na mu. Maah ɲmee kigban ki tii Laodisea aatiɲ aanib na, ni mu karn ki.

¹⁷ Tuk Akipus ke Tidindaan aah tii u lituln li ke u tun na, u li nyi ki tun li mbaməm.

¹⁸ Min Pɔɔl le di ɲjaal ɲmee idoon imina. Ni teer ke m bi kiyondiik ni la.

Uwumbər ɲa tinyoor ɲa ni pu. [Amii.]

Njan aagban̄ ki Pɔɔl ɲmee ki tii TESALONIKA YAAB na

¹ Min Pɔɔl, ni Silfanus, ni Timoti le ɲmee kigban̄ kee ti tii Yesu aanib bi bi Tesalonika aatin̄ ni ki ye Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo aanib na. Uwumbɔr ɲa tinyoor ɲa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Tesalonika yaab aabimbin

² N-yoonn mumək ti mee Uwumbɔr na, ti mee u tii nimi, ki dooni u ni məmək pu.

³ Ti teer nimi Tite Uwumbɔr aanimbiin ni n-yoonn məmək, ki teer ke naah ɲani pu na, nima le mək ke ni gaa u ki kii; naah tun lituln pu na, nima le mək ke ni gee u; naah kpa limɔr pu na, nima le mək ke ni kpa limakl Tidindaan Yesu Kristo pu.

⁴ Tinaabitiib bi Uwumbɔr gee bi na, ti nyi ke u lee nimi la;

⁵ ba pu? taah tuk nimi waabɔnyaan na, tibɔnyaan ngbaan aa nan ye iliin baanja, Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapɔɔn nan bi ti ni la, ki cha ni bee ke ti sil gbii. Taah nan bi nikaasisik ni buyoonn na, ni nan bee timi aabimbin aah nan bi pu na. Ti nan bi kina ke ti ter nimi la.

⁶ Le ni nan ɲakni timi ni Tidindaan; ba pu? ni gaa Yesu aabɔr ki kan falaa

sakpen tibɔr ngbaan pu, ki mu nan kpa mpopiin mu Uwumbɔr Aafuur Nyaan tii nimi na.

⁷ Naah nan bi pu na, nima le mək Yesu aanib bimək bi Masedonia ni Akaya aatim ni na, bi mu aah ga li ɲani pu na;

⁸ ba pu? ni nan chuun mooni Tidindaan aabɔr, ki tuk Masedonia ni Akaya aatim aanib. Naa ye nima yaab baanja, ntim məmək aanib ɲun ke ni gaa Uwumbɔr ki kii la. Nima pu na, taa ki ban ke ti tuk bi nimi aabɔr. Bi puun nyi.

⁹ Ba pu? binib ngbaan len ke taah nan dan ni chee na, ni nan gaa timi, ki di ɲiwaa lii, ki fenn ki dii Uwumbɔr, u ye limɔfadaan ki ye Uwumbɔr bamɔnn na,

¹⁰ le ni kii bundaln Ujapɔɔn Yesu ga nyan ni paacham ki gir ni na. Uma le Uwumbɔr nan fikr u nkun ni. Uma le nyan timi ntafadaan mu choo na ni.

2

Pɔɔl aah tuk Tesalonika yaab tibɔnyaan pu na

¹ Tinaabitiib, nimi nibaa nyi ke taah nan dan ni chee na, naa ye fam. Ni nyi ke taah nan bi Filipi aatin̄ ni na,

² le nima yaab nan ɲa timi falaa, ki yook timi, le ti nin dan ni chee. Binib pam nan kpak timi kinikpak-pak, le timi Aawumbɔr tii timi lipobil ke ti tuk nimi waabɔnyaan.

³ Taah tuk nimi waabɔnyaan ngbaan na, tibɔr ngbaan aa

ye nnyamɔn. Taa ɲmann nimi. Ti nan bi chain la.

⁴N-yoonn mɔmɔk ti nan len Uwumbɔr aah ban ke ti len pu na; ba pu? u nan lik taah bi pu na, le ki di waabɔnyaan ngbaan ɲa tiɲaal ni, ke ti tuk binib. Nima pu le ti ban ke ti piir Uwumbɔr aasui, naa ye binib aasui. Uma Uwumbɔr le lik timi aasui ni aah bi pu na.

⁵Ni nyi ke taa nan gbaa nimi mmɔmɔn aabɔr. Uwumbɔr nyi ke taa nan ye inimandam bi ɲmanni, ke binib taa bee ke ti ye na.

⁶Taa nan ban ke ni nyuɲ timi, kaa nan ban ke binib biken nyuɲ timi.

⁷Taah ye Kristo aakpambalb na, ti ba ga li ban ke ni nyuɲ timi. Le taa nan ban kina. Ti nan bi suuna ni chee ke upii aah bi pu waabim chee ki lik bi na la. ⁸Ti gee nimi la. Nima pu na, ti nan kpa mpopiin ti tuk nimi Uwumbɔr aabɔnyaan. Naa ye tibɔnyaan baanja le ti nan tii nimi, ti nan di tibaa mu tii nimi; ba pu? ti gee nimi pam.

⁹Nnaabitiib, ni teer taah nan tun lituln linimaln pu na. Ti tuk nimi Uwumbɔr aabɔnyaan, ki tun lituln nwiin pu ni kinyeek mɔk, ke ti ji. Ba pu? taa nan ban ni ji ti pu falaa.

¹⁰Nimi bi gaa Yesu ki kii na, ti ɲa nimi mbamɔm la, ki nan bi chain, kaa nan kpa taani ubaa joo cha ni wɔb. Ni ni Uwumbɔr nyi ke ni ye mbamɔn la.

¹¹Ni nyi ke uja aah ɲani waabim pu na, ti nan ɲani

nimi ubaabaa kina la;

¹²ti sur nimi, ki nan sɔɲni nisui, ki gaɲni nimi ke ni li dii Uwumbɔr waah ban pu na. Uma le yin nimi ke ni koo waanaan ni ki nan ji waamɔn.

¹³Ti dooni Uwumbɔr ni pu n-yoonn mɔmɔk la; ba pu? taah nan tuk nimi Uwumbɔr aabɔr na, ni nan gaa tibɔr ngbaan, ki bee ke naa ye binib aabɔr, ni ye Uwumbɔr aabɔr la. Mbamɔn, ni ye Uwumbɔr aabɔr la, ki kpelni nimi bi gaa u ki kii na aabimbin.

¹⁴Nnaabitiib, ni ɲakni Uwumbɔr aanib bi bi Judea aatim ni ki kuuni Yesu Kristo aayimbil pu na; kinye pu? nido yaab aah ɲa nimi falaa pu na, Juu yaab ɲa bi mu falaa kina la.

¹⁵Bima Juu yaab nan ku Uwumbɔr aabɔnabtiib ni Tidindaan Yesu mu, ki jenn nyan timi mu. Baa piir Uwumbɔr aasui. Bi ye binib mɔmɔk aadim la,

¹⁶ki kiir timi, kaa ban ke ti tuk binib bi kaa ye Juu yaab na tibɔnyaan tee, aan bi ɲmar. Juu yaab ngbaan aah ɲani kina na, bi too kpae baatunwanbir pu n-yoonn mɔmɔk la. Uwumbɔr aanjuul pii bi kookoo.

Pɔɔl aah neen ke u ki gir mann bi pu na

¹⁷Nnaabitiib, taah kaa kan nimi ni yunn siib na, naa mɔ timi. Taa nan bi ni chee, timi aalandak ma nan bi ni ni; tinimbil nan man ni pu, le ti nan pɔɔni tibaa ke ti ki kan nimi.

¹⁸Ti nan ban ti gir dan ni chee. Min Pɔɔl, n-yoonn

məmək m ban ke m gir dan ni chee. Le kinimbəŋ kiir timi ke ti taa dan.

¹⁹ Tidindaan Yesu yaa nan gir ni kan, bilabi pu ti ga li kpa limakl, ni mpopiin, ni kipupuk unimbiin ni?

²⁰ Naa ye nimi pu uu? Mbamən, ti kpa kipupuk ni mpopiin ni pu.

3

¹ Taah kaa bi ni chee na, taa ki ŋmaa mər, nima le ti len ke ni ŋan ti cha Timoti dan ni chee. Timi baanja le gur Atens aatiŋ ni.

² Tina aabo Timoti ye Uwumbər aatutunn u tuk binib Kristo aabənyaan na la. Ti cha u dan ni chee ke u pək nitaakpab Uwumbər aasan ni,

³ ubaa taa gir puwəb falaa ngbaan pu. Nimi nibaa nyi ke falaa ngbaan ye Uwumbər aah siin timi pu na la.

⁴ Taah nan bi ni chee na ti nan tuk nimi ke ti ga ji falaa, le ni bee ke ni sil ŋa kina.

⁵ Le maa ki ŋmaa mər. Nima le cha m tun ni Timoti ni chee, ke u nan lik ke ni beenin dii Yesu mbaməm aan naa dii. Ni muk mi la, m dak ke ni-baakan kinimbəŋ təŋ nimi, ki ŋa timi aatuln yəli.

⁶ Le Timoti ki nyan ni ni chee; dandana u ki fuu ni ti chee, ki tuk timi tibənyaan ke ni beenin tii Yesu naadii mbaməm, ki gee təb. U tuk timi ke ti bi nisui ni n-yoonn məmək, le ni ban ke ni ki kan timi, ke ti mu aah ban ke ti kan nimi pu na.

⁷ Tinaabitiib, ti bi limukl ni ki ji falaa la; le ti ŋun naah tii Yesu naadii pu na, nima le tisui səŋ.

⁸ Ni yaa dii Tidindaan aasan ni, kaa di cha kan, nima le ti fuur.

⁹ Nima pu na, taa ki nyi taah ga ki pak Uwumbər ni pu pu na; ba pu? ti kpa mpopiin sakpen ki məəni ni pu, Uwumbər aanimbiin ni.

¹⁰ Ti mee u linimaln nwiin pu ni kinyeek mək ke u cha ti ki kan nimi ki tuk nimi naah kaa kee bee waabər pu na.

¹¹ M mee Tite Uwumbər ni Tidindaan Yesu ke bi tii timi nsan aan ti dan ni chee.

¹² Tidindaan cha ni li moo gee təb ni binib məmək, ke taah gee nimi pu na.

¹³ U tii nimi mṑəən ke ni li bi chain ki taa li kpa taani ubaa Tite Uwumbər aanimbiin ni, bundaln Tidindaan Yesu ni waanib məmək ga gir ni na.

4

Mbimbin mu piir Uwumbər aasui na

¹ Tinaabitiib, ti nan mək nimi naah ga ŋa pu ki piir Uwumbər aasui na. Le ni ŋani kina. Ti gaŋni nimi, ki sur nimi Tidindaan Yesu aayimbil pu ke ni li moo ŋani kina.

² Ni bee taah nan sur nimi pu Tidindaan Yesu aayimbil pu na.

³ Uwumbər aageehn le ye ke ni li bi chain, ki taa gər kidagook.

⁴ Ni ŋan ke ni məmək bee naah ga ŋa pu ki li joo tiwon mbaməm aan ti li bi chain, ki tun lituln li ŋan na.

⁵ Ubaa taa cha bipiib aakpeek li bi u ni, ke binib bi kaa nyi Uwumbør na aah bi pu na.

⁶ Uja ubaa taa li ban una aabo aapuu ki tun titunwanbir timina. Ti nan tuk nimi ki sur nimi mbamøm ke Tidindaan dar binib aatafal titunwanbir ngbaan mømæk pu.

⁷ Uwumbør yin timi ke ti li bi chain. Waa yin timi ke ti li gør kidagook.

⁸ Unii umæk yii mmækmm ngbaan na, naa ye binib aamækmm le u yii, u yii Uwumbør u tii nimi Waafuur Nyaan na aamækmm la.

⁹ Uwumbør mæk nimi naah ga li gee tøb pu na. Nima pu na, naa ki ban ke m nmeekigban ki tuk nimi naah ga li gee ninaabitiib pu na.

¹⁰ Ni ye mbamøn la, ni gee tinaabitiib bimæk bi Masedonia aatim mømæk ni na. Ti ganjni nimi, ni li moo gee bi.

¹¹ Cha ninimbil li man ke ni li bi suuna, ki li tun nimi aatuln, ki di nimi aanjaal tun lituln, ke taah nan tuk nimi pu na.

¹² Ni yaa nani kina kan, naan lann nibaa; binib bi kaa dii Uwumbør aasan na mu ga pak nimi.

Tidindaan aah ga nan gir ni pu na

¹³ Tinaabitiib, ti ban ke ni bee binib bi kpo na aabør, aan ki taa li kpa mpombiin, ke binib bi kaa kpa limakl na aah kpa mpombiin pu na.

¹⁴ Ti pak ke Yesu nan kpo, ki ki fikr nkun ni. Nima pu le ti pak ke Uwumbør ga fikr Yesu

aanib bi kpo na mu, ki cha bi li dii u bundaln u ga gir ni na.

¹⁵ Taah ban ti tuk nimi tibør ti na, ti ye Tidindaan aabør la. Tidindaan aanib bi ga li bi dulnyaa wee ni bundaln u ga gir ni na aan puen binib bi kpo na ki buen paacham.

¹⁶ Ba pu? Tidindaan ubaa ga nyan ni paacham ki sunn ni. U yaa sunn ni kan, le ti ga njan nneel sakpiin, ni Uwumbør aatuuntiiib aaninkpel aaneel, ni Uwumbør aakakaan aawiil.

¹⁷ Njan, Yesu aanib bi kpo na le ga fikr nkun ni, le Uwumbør nin kpaan yoor bi ni waanib bi mu ga li bi n-yoonn ngbaan na, le bi ti tooh Tidindaan ntaalangbam ni, paacham. Kina le ti ga li bi Tidindaan chee n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹⁸ Nima pu na, ni li tuk tøb kina, aan ki søn tøb aasui.

5

Gor ki li kii Tidindaan aagirndaal

¹ Nnaabitiib, naa ki ban ke m nmeekigban ki tuk nimi bundaln tiwan nimina mømæk ga nana.

² Ba pu? nimi nibaa nyi mbamøm ke Tidindaan aawiindaal ga fuu ni ke unaayuk aah fuur ni kinyeek pu na la.

³ Buyoonn binib ga len ke bi bi bibaa pu, nibaa aan nja bi nibaa na, libuul ngbaan ni le tibøbir ga lir bi pu. Ni ga li bi ke imalween aah chuu upii pu na la. Baan nmaa nyan ti.

⁴ Nnaabitiib, nima aa bi mbømbeøn ni. Nima pu na,

ni taa cha Tidindaan aawiindaal ɲa nimi lijnjiir ke un-aayuk aah fuur ni pu na.

⁵ Ba pu? ni mɔmɔk ye nwiihn ni aabim la. Ni ye nwiin pu aabim la. Taa ye kinyeek yaab, kaa ye mbɔmbɔɔn ni yaab.

⁶ Nima pu na, ti taa li geeni, ke biken aah geeni pu na. Cha ti li kii, ki chuu tibaa man.

⁷ Binib bi dɔ geen na, kinyeek le bi dɔ geen. Binib bi nyu ndaan gbii na, kinyeek le bi gbii.

⁸ Tima ye nwiin pu aabim la, nima pu na, cha ti chuu tibaa man. Cha ti tii Yesu naadii, ki li gee tɔb. Ti yaa ɲani kina kan, nima le ga biin ti pu, ke tikur ti bii kibin pu na. Le ti yaa kpa limakl ke ti ga sil ɲmar kan, ni ga li bi ke tikur aayikpupuk ki bii tiyil na.

⁹ Uwumbɔr aah lee timi na, waa lee timi ke u gee linjuul ti pu, u lee timi ke ti ɲmar Tidindaan Yesu Kristo pu la.

¹⁰ Uma le nan kpo ti pu. Nima pu na, ti yaa bi, bee ti yaa kpo bundaln u ga gir ni na kan, ti ga buen ti li bi u chee.

¹¹ Nima pu na, ni li pɔɔni tɔb aataakpab, ki li ter tɔb, ni li moo dii Uwumbɔr aasan mbamɔm, ke naah ɲani pu dandana wee na.

Kookoo aasurm ni idoon

¹² Tinaabitiib, ti gaɲ nimi, ke ni li pak nimi aaninkpiib bi tun Tidindaan aatuln nikaasisik ni, ki sur nimi waasan ni na.

¹³ Ni li pak bi mbamɔm, ki li gee bi baatuln pu. Ni mɔmɔk li kpaan kimɔbaan man.

¹⁴ Tinaabitiib, ti gaɲ nimi, ke ni sur binib bi kaa ban bi tun lituln na, ki li pɔɔni binib bi aataakpab yɔl na aataakpab, ki ter binib bi kaa pɔɔ na, ki li kpa limɔr binib mɔmɔk pu.

¹⁵ Ni taa cha unii ubaa teen uken waah ɲa bakaa u na pu. Pɔɔn nibaa man ki li ɲani tɔb, ni binib mɔmɔk tibulchinn, n-yoonn mɔmɔk.

¹⁶ Ni li kpa mpopiin n-yoonn mɔmɔk,

¹⁷ ki li mee Uwumbɔr n-yoonn mɔmɔk,

¹⁸ ki li dooni u tiwan mɔmɔk pu. Uwumbɔr aageehn le ye ke ni li ɲani kina; ba pu? ni ye Yesu Kristo aanib la.

¹⁹ Ni taa yii Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah ban pu na.

²⁰ Unii yaa len Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah tii u iliin i na kan, ni taa lik iliin ngbaan fam.

²¹ Ni li lik tibɔr mɔmɔk aah bi pu na, ke ti ɲan aan taa ɲan, ki li joo ti ɲan na mbamɔm.

²² Ni yii man isan i kaa ɲan na mɔmɔk aabɔɲ.

²³ Uwumbɔr u tii timi nsu-udoon na, ɲa nimi aabimbin mɔmɔk chain, ki li joo nimi aawiin, ni nisui, ni nimi aawon mbamɔm, ni taa li kpa taani ubaa bundaln Tidindaan Yesu Kristo ga gir ni na.

²⁴ Uwumbɔr u yin nimi na ye mbamɔndaan la, ki ga ɲa nimina mɔmɔk.

²⁵ Tinaabitiib, ni mee Uwumbɔr tii timi.

²⁶ Ni doon tinaabitiib
məmək mbaməm.

²⁷ M gaŋ nimi Tidindaan
aayimbil pu ke ni cha bi karn
kigbaŋ kee tii tinaabitiib
məmək.

²⁸ Tidindaan Yesu Kristo ŋa
tinyoor ŋa ni pu. [Amii.]

Lelee aagban̄ ki Pɔɔl ŋmee ki tii TESALONIKA YAAB na

¹ Min Pɔɔl, ni Silfanus, ni Timoti le ŋmee kigban̄ kee ti tii Yesu aanib bi bi Tesalonika aatin̄ ni ki ye Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo aanib na.

² Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ŋa tinyoor ŋa ni pu ki tii nimi nsuudoon.

Uwumbɔr aah ga daa binib aatafal pu na

³ Tinaabitiib, ni ŋan ke ti li dooni Uwumbɔr ni pu n-yoonn mɔmɔk; ba pu? ni moo gaal Yesu ki kii mbamɔm ki moo gee tɔb la.

⁴ Nima pu le ti puk kipupuk ni pu Uwumbɔr aanib chee, ki tuk bi naah gaa Yesu ki kii ki kpa limɔr, falaa ni limukl mɔmɔk ponn ni pu na.

⁵ Binib aah ŋani nimi falaa pu na, nima le mɔk ke Uwumbɔr yaa daa bitafal kan, ni ŋan. Naah ji falaa pu na, Uwumbɔr aanaan pu le ni ji. Nima le Uwumbɔr ga len ke ni ŋeer ke ni koo waanaan ngbaan ni.

⁶ Ni ye mbamɔn, Uwumbɔr len ke ni ŋan ke binib bi ŋani nimi falaa na, u mu ŋa bi falaa,

⁷ ki tii timi ni nimi bi ji falaa na lifuur. Ti ga kan lifuur ngbaan bundaln Tidindaan Yesu ga nyan ni paacham ki mɔk waah bi pu na. U

ni waatuuntiib ga nyan ni paacham ni mpɔɔn,

⁸ ki li joo ni mmiigaal u nan daa binib aatafal. Binib bi yii Uwumbɔr na, ni binib bi kaa kii Tidindaan Yesu aabɔnyaan tee na, u ga daa bima le aatafal.

⁹ Tidindaan ga nyan bi unimbiin ni, waapɔɔn ni waawiihn sakpiin chee. U ga daa bitafal, ki cha bi ji falaa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹⁰ Bi ga kan ntafadaan ngbaan bundaln Tidindaan ga gir ni na. Liyaadaal ngbaan le waanib bi mɔmɔk gaa u ki kii na ga nyuŋ u, ki pak u. Ni mu ga li bi waanib ngbaan ponn ni; ba pu? taah tuk nimi Yesu aabɔr na, ni gaa ti ki kii la.

¹¹ Nima pu le ti mee timi Aawumbɔr tii nimi n-yoonn mɔmɔk ke u len ke ni ye binib bi ŋeer waayim na, ki ter nimi ke ni li ban ni ŋa tiwan ni ŋan na, ki tii nimi mpɔɔn ke ni li ŋani kina, ki tun lituln li ga mɔk ke ni gaa Yesu ki kii mbamɔm na.

¹² Ni yaa ŋani kina kan, nima le ga nyuŋ Tidindaan Yesu Kristo, le u mu ga nyuŋ nimi, u ni Uwumbɔr aabulchinn pu.

2

Mbiindaan na

¹ Tinaabitiib, ti ban ke ti len ni chee ki joo cha bundaln Tidindaan Yesu Kristo ga gir ni ki nan kuun timi u chee na aabɔr la.

² Bi yaa len ke Tidindaan aawiindaal fuu ni kan, ti gan̄

nimi ke ni taa cha nipobil yuk, ki taa cha ni li muk nimi. Nibaakan, bi ga bui ke Uwumbər Aafuur Nyaan mək bi kina la, nibaakan, bi ga bui ke ti ηmee kigbaη ki len kina la.

³ Ni taa cha ubaa ηmann nimi kina; buyoonn binib pam ga yii Uwumbər na le ga puen fuu ni, le Tidindaan aawiindaal nin fuu ni. Uja u yii Uwumbər aakaal məmək na, u mu ga puen nya mpaan pu. Uwumbər siin u ntafadaan la.

⁴ U ga yii Uwumbər, ni ηiwaa, ni tiwan nimək binib dii ni na. U ga nyuη ubaa ki jer ni məmək, ki ga kal Uwumbər Aadichal ni, ki len ke uma le ye Uwumbər.

⁵ Naa teer aa? Maah nan laa bi ni chee na, m nan tuk nimi tibər tee.

⁶ Le ni nyi tiwan ni kiir titunwanbirdaan ngbaan dandana wee na. Waayoonn yaa nan fuu ni kan, u ga nya mpaan pu.

⁷ Titunwanbir ti bəə na, binib ηani ti dandana wee la. Le unii u kiir titunwanbir ngbaan dandana wee na ga kiir ti, ki nan saa buyoonn Uwumbər ga nyan u nima na.

⁸ N-yoonn ngbaan le titunwanbirdaan ngbaan ga kpiir. N-yoonn ngbaan le Tidindaan Yesu ga gir ni, ni mpəən, ki pii libuln lii u pu, ki ku u, ki ηa waapəən məmək yəli.

⁹ Titunwanbirdaan ngbaan yaa nan fuu ni kan, u ga li kpa kinimbəη aapəən, ki tun kaatuln, ki li kpa mpəən ki

ηmann ke u tun lijnjiir aatun la,

¹⁰ ki li kpa nlan mu kaa ηan na ke u ηmann binib bi Uwumbər ga daa bitafal na. Bi yii Uwumbər aabər ti ga cha bi ηmar na, kaa gee ti. Nima le Uwumbər ga daa bitafal.

¹¹ Baah yii Uwumbər aabər na, nima le u cha nnyamən aapak bi bisui ni, bi li pak nnyamən.

¹² Nima pu na Uwumbər ga len ke binib bi gee titunwanbir kaa pak mbamən na aabər bii a.

Uwumbər aah lee nimi pu na

¹³ Tə, tinaabitiib bi Tidindaan gee bi na, ni ηan ke ti li dooni Uwumbər ni pu n-yoonn məmək; ba pu? tiwan məmək aah nan piin buyoonn na, u nan lee nimi ke ni ηmar. Waafuur Nyaan ηa nimi binib bi bi chain ki pak mbamən, aan ki ηmar na.

¹⁴ Taah tuk nimi Uwumbər aabənyaan ti na pu, le u yin nimi ke ni ηmar ki ji Tidindaan Yesu Kristo aaməən.

¹⁵ Nnaabitiib, nima pu na, ni li dii u mbaməm, ki taa di cha. Taah tuk nimi Uwumbər aabər ti, timəb ni, ni kigbaη ni pu na, ni li joo tibər ngbaan mbaməm.

¹⁶ Tə, Tite Uwumbər gee timi sakpen. Waabulchinn pu, le u tii timi lipobisoon li kaan doo na, ni limakl nyaan.

¹⁷ Uma ni Tidindaan Yesu Kristo ubaa pəən nitaakpab, ki tii nimi mpəən ke ni tun litunyaan məmək, ki len ilinyaan məmək.

3

Mee Uwumbər tii timi man

¹ Tinaabitiib, tibər ti gur na le ye ke ni li mee Uwumbər ki tii timi, ke u cha waabər moon ɲipepel məmək mala, ki kan mpakm ke naah pak ti pu na,

² ki li mee u ke u nyan timi titunwanbirdam bi kaa ɲan na aɲaal ni; ba pu? naa ye binib məmək le gaa Yesu ki kii.

³ Tidindaan le ɲani waah len pu na, ki ga tii nimi mpəɔn, ki biin ni pu, kinimbəɲ ki kaa ɲan na taa ɲa nimi nibaa.

⁴ Tidindaan pu le ti bee ke ni ɲani taah tuk nimi pu na, ki ga li beenin ɲani kina.

⁵ Tidindaan ter nimi ke ni bee nisui ni Uwumbər aah gee nimi pu na, ki li kpa limər Kristo aah tii nimi pu na.

Ni ɲan ke unii məmək li tun

⁶ Tinaabitiib, ti tuk nimi Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu la, ninaabitiib bimək kaa ban ke bi tun lituln, kaa dii taah tuk nimi pu na, ni nya bi chee.

⁷ Ni bee ke ni ɲan ni li dii ke taah dii pu na. Taah nan bi ni chee buyoonn na, taa nan san ligbanyakl.

⁸ Ti nan pa taah jin tijikaar ti na məmək pu la, ki tun lituln linimaln nwiin pu ni kinyeek mək; ba pu? taa nan ban ni ji ti pu falaa.

⁹ Naa ye ke taa nan kpa nsan ti ji niɲaal ni la. Ti nan ban ti mək nimi liməkl, ni li dii ke taah dii pu na.

¹⁰ Taah nan bi ni chee buyoonn na, ti nan tuk nimi ke unii umək kaa ban u tun lituln na kan, u taa ji.

¹¹ Ti ɲun ke ni ponn ni bibaa san ligbanyakl, kaa tun lituln libaa, ki chuun koo biken aabər ni.

¹² Binib bi bi kina na, ti tuk bi, ki sur bi Tidindaan Yesu Kristo aayimbil pu, ke bi li bi suuna, ki tun lituln ki kan ki ji.

¹³ Tinaabitiib, nima kan, ni yaa tun litunyaan kan, ni taa cha nitaakpab li yəl li ponn ni.

¹⁴ Unii ubaa yaa kaa dii taah tuk nimi kigbaɲ kee ponn ni pu na kan, ni daan udaan ngbaan, ki taa kpaan u chee. Nima le ga cha iniməɔn chuu u.

¹⁵ Ni taa ɲani u ke nimi aadin na, ni li sur u ke nina aabo na.

Kookoo aabər

¹⁶ Tidindaan u tii timi nsuudoon na tii nimi nsuudoon n-yoonn məmək, tiwan məmək ponn ni. Tidindaan li bi ni məmək chee.

¹⁷ Min Pəɔl le di ɲɲaal ɲmee idoon imina. Nimina ye kidaan la, le ki mək maagbann məmək ponn ni. Kina le m ɲmee.

¹⁸ Tidindaan Yesu Kristo ɲa tinyoor ɲa ni məmək pu.

Njan aagban̄ ki Pɔɔl ŋmee ki tii TIMOTI na

¹ Min Pɔɔl ye Yesu Kristo aakpambal la; ba pu? Uwumbɔr u gaal timi lir na, ni Tidindaan Yesu Kristo u tii timi limakl na, bima le len ke m li ye waakpambal.

² M ŋmee kigban̄ kee m tii si Timoti, u ye maabo bamɔnn Uwumbɔr aasan ni na la. Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ŋa tinyoor ŋa aa pu, ki san si kinimbaak, ki tii si nsuudoon.

Tinyamɔnbɔr aasurm

³ Maah nan cha Masedonia aatiŋ ni na, m nan bui si ke aa li beenin bi Efesus aatiŋ ni; ba pu? binib bibaa bi nima ki mɔk binib mmɔkm mu kaa ye Yesu aamɔkm na. Aa sur bi ke bi taa ki mɔk kina,

⁴ ki taa ki joo ŋiyimbil ŋi bi Uwumbɔr Aagban̄ ni na tiini itiin baah nan ŋani pu na. Nimina le cha binib baa mbaan. Naa ter bi ke bi gaa Yesu ki kii aan ki dii waasan mbamɔm.

⁵ M tuk si ke aa sur bi kina; ba pu? m ban ke Yesu aanib aasui li bi chain, ki ban ke bi bee bisui ni ke titunwanbir aa bi bi chee, ki gaa Yesu ki kii mbamɔm, ki li gee tɔb.

⁶ Binib bibaa bi, kaa ki dii kina. Bi yenn la, ki gbaa tɔb chee tibɔr ti ye fam na.

⁷ Bi ban bi li ye bimɔmɔkb bi mɔk binib Uwumbɔr aakaal na, ki mu aa bee baah len pu na aatataa, ki len tibɔr

ke binib bi nyi taatataa na, ki mu aa nyi.

⁸ Tɔ, ti nyi ke unii yaa joo Uwumbɔr aakaal, uma Uwumbɔr aah ban pu na kan, nkaal ngbaan ŋan la.

⁹ Ti yaa nyi ke nkaal aa bi bininyaam pu kan, nkaal ngbaan ŋan la. Mu bi tiniwanbir le pu, ni binib bi kaa gee bi ŋun tibɔr na, ni binib bi kaa dii Uwumbɔr aasan na, ni titunwanbirdam, ni binib bi yii Uwumbɔr kaa pak u na, ni binib bi ku bitetiib ni binatiib na, ni binib bi ku biken na,

¹⁰ ni binib bi gɔr kidagook na, ni bijab bi yii bipiib ki ban bijab na, ni binib bi chur biken tinaagbiir na, ni binib bi chuun mɔni inyamɔn na, ni binib bi puur Uwumbɔr yɔl yɔl na, ni binib bi ŋani tiwan ni kaa dii mmɔkm mu ŋan na. Nkaal ngbaan bi titunwanbir timina mɔmɔk pu la.

¹¹ Uwumbɔr aabɔnyaan len kina la, ki tuk timi Uwumbɔr u ti pak u na aah ŋan sakpen pu na. Uma le di tibɔnyaan tee ŋa ŋjaal ni, ke m di tuk binib.

Uwumbɔr aah san Pɔɔl kinimbaak pu na

¹² M dooni Tidindaan Yesu Kristo u tii mi mpɔɔn ke m tun lituln ngbaan na la. U len ke m ye mbamɔndaan, ki lee mi ke m tun waatuln.

¹³ N-yoonn mu jer na, m nan len tibɔbir u pu, ki seei u, ki ŋa waanib falaa. Maah kaa nan gaa u ki kii n-yoonn ngbaan na, le maa nan nyi ke m ŋani ni kaa ŋan na. Maah

kaa nan nyi na, le Uwumbər san mi kinimbaak,

¹⁴ le Tidindaan Yesu Kristo mu gee mi sakpen, ki cha m gaa u ki kii, ki kpaan u ni, ki gee u ni waanib məmək.

¹⁵ Yesu Kristo nan dan dulnyaa wee ni ke u nan nyan titunwanbirdam baatunwanbir ni la. Tibər timina gbii la. Ni njan ke binib məmək gaa ti ki kii. Min le ye titunwanbirdaan ki jer binib məmək.

¹⁶ Le Uwumbər san mi kinimbaak. Yesu Kristo nja suklaa, min u ye titunwanbirdaan ki jer binib məmək na pu sakpen la. Waah nja mi suklaa pu na, nima le mək binib bi ga gaa u ki kii ki kan liməfal li kaa kpa ndoon na, waah kpa suklaa pu na.

¹⁷ Cha ti pak Uwumbər, ki nyun u. Uma le ye Uwumbər baan; tinimbil aa waa u; u ye Ubər kpaan u ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, kaan kpo. Amii.

¹⁸ Maabo Timoti, Uwumbər Aafuur Nyaan nan cha m len tibər aa pu, nima le cha m tuk si saah ga tun Uwumbər aatun pu na. Cha Nfuur Nyaan aabər ngbaan tii si mpəən ke aa yii kinimbəŋ,

¹⁹ ki tii Yesu naadii mbaməm, ki taa di cha, ki li njan tiwan ni aa bee ke ni tok na. Binib bibaa bi, ki nyi ni njan na, ki mu aa njan kina. Nima le baa ki dii Yesu aasan.

²⁰ Bi ponn ni binib bilee ye Haimeneus ni Aleksanda. Le m di bi nja kinimbəŋ aanaal ni ke ki daa bitafal, aan bi bee ke naa njan bi ki sii Uwumbər.

2

Naah ga li dooni Uwumbər pu na

¹ Tə, tibər ti ye tibəkpaan na le ye ke m ban ke ni li mee Uwumbər ki tii binib məmək, ki li gan ni u ke u san bi kinimbaak, ki li dooni u bi pu.

² Ni li mee Uwumbər kina ki tii bibərb, ni kitiŋ aayidam məmək, aan ti li bi tibaa pu, ki li kpa nsuudoon, ki li dii Uwumbər aasan, ki li njan tiwan məmək mbaməm.

³ Ni yaa mee Uwumbər kina kan, ni njan, ki piir Uwumbər u gaal timi lir na aasui.

⁴ U ban ke binib məmək nmar, aan ki bee waabər ti ye mbamən na.

⁵ Ba pu? Uwumbər ye Uwumbər baan la. Uchandatuln ubaa baanja le bi Uwumbər ni binib aakaasisik ni. Uma le ye Yesu Kristo u nan kpaln unibən,

⁶ ki sil binib məmək aasisi-yaan ki kpo, ke u gaa bi lii na. Naah nan njeer buyoonn na le Uwumbər mək timi tibənyaan ngbaan.

⁷ Nima pu le Uwumbər lee mi ke m li ye Yesu aakpambal, ke m tuk binib bi kaa ye Juu yaab na Yesu aabər ngbaan, ke bi gaa u ki kii, ki bee waabər ti ye mbamən na. Maa mən nnyamən, maah len pu na gbii la.

⁸ M ban ke bijab bi bi njepepel məmək na mee Uwumbər, ki yoor injaal paacham. Bi li ye binib bi bi chain na, ki taa li kpa linjuul, ki taa li kpa kinikpakpak.

⁹ M ban ke bipiib li pee tiwanpeenkaan ni neer bipiib bi dii Uwumbər na, ki li bi suuna, ki taa li kpa kalmbaani, ki taa fiini tiyikpir sakpen sini, ki taa tuun njitafajən ni kpa kidaak na, ki taa gbin nleen mu kpa kidaak na, ki taa li peeni tiwanpeenkaan ni kpa kidaak na.

¹⁰ Bi li tun litunyaan. Nima le njan tii bipiib bi len ke bi dii Uwumbər aasan na.

¹¹ Bi li njmin ki li bae Uwumbər aabər ki li njun tibər.

¹² Maa kii ke bipiib tuk bijab Uwumbər aabər, kaa kii ke bi li ye bijab aayidam. Bi li njmin.

¹³ Ba pu? Uwumbər nan puen naan tiyaaja Adam, le ki nin naan upuu lif.

¹⁴ Kinimbəŋ aa nan njmann Adam, ki nan njmann upii ngbaan la, le u tun titunwanbir.

¹⁵ Tə, bipiib mu yaa gaa Yesu ki kii, ki gee binib, ki bi chain, ki bi suuna kan, bi ga njmar imalween ni.

3

Bisalolm aabər

¹ Tibər tee gbii la, ke unii yaa ban u li ye Yesu aanib aaninkpel kan, ni njan; ba pu? li ye lituln li njan na la.

² Ni njan ke Yesu aanib aaninkpel taa li kpa taani ubaa. Ni njan u li joo upiibaab, ki li chur ubaa tiwan məmək ni, ki li kpa laasaab, ki li bi mbaməm, ki li channi bicham tichann, ki li ye unii u ga njmaa tuk binib Uwumbər aabər mbaməm na.

³ U taa li ye udagbiir, ki taa gbaa binib [ki taa li kpa iniman]. U li bi suuna ki taa li kpa kinikpakpak. Unimbil taa li man njimombil pu.

⁴ Ni njan ke u li joo waachiln ni aanib mbaməm, ki li joo waabim mbaməm, aan bi li pak u ki kii waaməb.

⁵ Ba pu? unii yaa kaa njmaa joo waachiln ni aanib mbaməm kan, u ga nj kinye ki li joo Yesu aanib?

⁶ U taa li ye unii u kaa yunn Uwumbər aasan ni na. U yaa ye unii u kaa yunn Uwumbər aasan ni na kan, nibaakan, u ga li kpa kigaak, ki kan ntafadaan ke kinimbəŋ na.

⁷ Ni njan ke Yesu aanib aaninkpel li ye unii u kpa kipak binib bi kaa dii Yesu aasan na chee, aan binib taa galn u ki cha u lir kinimbəŋ aagaawəb ni.

Biteterb aabər

⁸ Tə, ki joo cha Yesu aanib aateterb wəb na, ni njan ke bi mu li kpa laasaab. Bi taa len fam fam. Bi li njani baah len pu na. Bi taa li ye bidagbiib. Binimbil taa li man njimombil pu.

⁹ Ni njan ke bi li joo tibəbərkaan ti kpiir, ki ye Yesu aabər na, ki li nyi mbimbin mu njan na, ki li njani kina.

¹⁰ Binib yaa ban bi li ye biteterb kan, cha Yesu aanib aaninkpiib puen lik baabimbin aah bi pu na waahr, bi yaa kaa kpa taani kan, cha bi li tun biteterb aatuln.

¹¹ Ni njan ke bipuutiib mu li kpa laasaab, ki li

chur bibaa, ki li ɲani tiwan məmək mbaməm, ki taa li ye binibiinib.

¹² Ni ɲan ke Yesu aanib aateterb li joo upii ubaabaa, ki li joo baabim ni baachiln ni aanib mbaməm.

¹³ Binib bi tun biteterb aat-uln ngbaan mbaməm na ga kan liyimbil, ki li kpa lipobil sakpen ki tuk binib baah ga gaa Yesu Kristo ki kii pu na.

Tibəbərkaan kpaan

¹⁴ Tɔ, m kpa limakl ke naan yunn, m ga dan aa chee. Le maah ɲmee kigbanj kee tii ni si na,

¹⁵ m yaa yunn kan, aa ga bee mbimbin mu ɲan tii Uwumbər Aadichal ni aanib, bi ye Uwumbər u ye liməfadaan na aanib na. Waabər ti ye mbamən na bi biɲaal ni la, le bi joo ti.

¹⁶ Uwumbər aah kpiir waasan aabər ti tuk timi na, ti ye tibəkpaan la:

U nan yoor unibən aawon, ki nyan ubaa mpaan pu.

Uwumbər Aafuur Nyaan le mək ke u ɲan.

Uwumbər aatuuntiib waa u.

Binib moon waabər ki tuk ɲitimbol aanib,

le binib gaa u ki kii dul-nyaa wee məmək ni.

Uwumbər nan yoor u ki di buen paacham, ki nyuɲ u.

4

Biməmək bi ye binyaməndam na

¹ Tɔ, Uwumbər Aafuur Nyaan len mpaan pu, ke n-yoonn mu choo na binib

bibaa ga yii Yesu aabər, ki kii inyamən, ki dii bipənib bi ɲmanni bi na.

² Bipənib ngbaan ga cha binib bibaa ɲmann ke bi mək binib Uwumbər aasan. Bi ye binyaməndam la. Baalandak aa ki muk bi baatunwanbir pu.

³ Bi ga len ke bijab taa din bipiib, bipiib mu taa mən bijab. Bi ga li kɔ tijikaar tibaa. Uwumbər le naan tijikaar ngbaan. U ban ke binib bi gaa u ki kii ki nyi mbamən na le ji ti, ki doon u ti pu.

⁴ Tiwan nimək Uwumbər naan ni na, ni ɲan la. Ti taa li kɔ tijikaar tibaa. Ti li ji ti, ki li dooni u ti pu.

⁵ Ba pu? taah ji tijikaar ti ki dooni Uwumbər ti pu na, nibaa aa bi ti ni; ba pu? Uwumbər len ke ti ɲan.

Yesu Kristo aatutunn bamənn

⁶ Aa yaa teer Yesu aanib tibər timina kan, aa ye Yesu Kristo aatutunn bamənn la. Saah bae Yesu aabər ki dii nsanyaan pu na, nima le cha saabimbin bi mbaməm.

⁷ Aa taa gar binyaməndam ngbaan aatiin; ba pu? itiin ngbaan aa kpa tinyoor ki tii si, kaa mək si Uwumbər aasan. Chuu aabaa ki bae Uwumbər aabər.

⁸ Unii yaa san ke uwon yabr kan, ni kpa tinyoor siib la. Unii yaa chuu ubaa ki bae Uwumbər aasan kan, nima le ye tinyoor sakpen ki tii u. Ba pu? Uwumbər puu tipuur ke nima le ga tii binib liməfanyaan dandana wee, ni n-yoonn mu choo na.

⁹ Tibər tee gbii la. Ni njan ke binib məmək gaa ti.

¹⁰ Nima le ti tun Uwumbər aatuln linimaln; ba pu? ti gaa Uwumbər u ye liməfadaan ki gaal binib məmək lir na ki kii la. Uma le gaal binib bimək gaa u ki kii na lir.

¹¹ Mək binib tibər tee, ki tuk bi ke bi li njan kina.

¹² Taa cha bi lik si fam ke aa ye unachipəən la. Li len iliinyaan, ki li bi mbaməm, ki li gee binib, ki li tun Uwumbər aatuln mbaməm, ki li bi chain, aan ki li ye liməkl ki mək binib bi gaa Yesu ki kii na baah ga li dii mbaməm pu na.

¹³ Li karni Uwumbər aabər tii binib, ki mək bi taatataa, ki tuk bi baah ga li njan pu na. Li njan kina linimaln, ki nan saa buyoonn m ga fuu ni na.

¹⁴ Taa suln Uwumbər Aa-fuur Nyaan aapiin i bi aa ni na, i Uwumbər nan tii si buyoonn waabənabtiib nan len, aan Yesu aanib aaninkpiib di binjaal paan aa pu na.

¹⁵ Maah tuk si pu na, li njan kina mbaməm ki cha aanimbil li man ni pu, aan binib məmək bee saah dii Yesu aasan mbaməm pu na.

¹⁶ Li nyi saabimbin aah bi pu na, ki li nyi saah mək binib Yesu aabər pu na. Li beenin njan maah tuk si pu na. Aa yaa beenin njan kina kan, sin aabaa ga njan, le binib bi mu njan Yesu aabər aa chee na mu ga njan.

5

Usaloln aah ga li joo Yesu aanib pu na

¹ Tə, taa kae uja u por na. Li sur u ke aate na. Li njan bijab bi kaa por na ke aanaabitiib na.

² Li njan bipiib bi por na ke aana na. Li njan bipiib bi kaa por na ke aaninkpatiib na, ki li bi chain bi chee.

³ Li ter bikpopiib bi sil ye bikpopiib na.

⁴ Ukpopii mu yaa kpa mbim, bee u ti ki kpa yaabitiib le kan, ni njan ke bi bae Uwumbər aah ban ke bi ter baachiln ni aanib pu na, ki teen binatiib, ni biyaatiib, baah nan kpiin bi pu na; ba pu? nima le piir Uwumbər aasui.

⁵ Ukpopii u sil ye ukpopii ki gur ubaa na kpa limakl Uwumbər pu la. Le u ga li mee Uwumbər ki ganji u nwiin pu ni kinyeek.

⁶ Ukpopii u kaa bi mbaməm na ma kan, u lann liməfal Uwumbər chee ki laa chuun fu.

⁷ Tuk Yesu aanib ke bi li njan maah len pu na, aan bikpopiib bi bi bikaasisik ni na taa li kpa ngalm.

⁸ Unii u kaa ter udo yaab, kaa ter uma ubaa aachiln ni aanib ki jer biken na, u yii Yesu aasan le na, ki ye kiniwanbiik ki jer binib bi kaa gaa Yesu ki kii na.

⁹ Ukpopii yaa kaa fuu njan imonko itaa kan, aa taa njan waayimbil bikpopiib aagban ponn ni. Uchal yaa nan ye ujabaan kan,

¹⁰ binib yaa len ke upii ngbaan tun litunyaan: u yaa nan kpiini mbim mbaməm, ki yaa nan njan bicham

tichann, ki yaa sunn ubaa taab ki tun lituln tii Yesu aanib, ki yaa nan ter binib bi bi limukl ni na, aan unimbil yaa man litunyaan məmək pu kan, aa ηmee waayimbil bikpopiib aagban ponn ni.

11 Taa ηmee bikpopiib bi kaa por na aayimbil; ba pu? bijab aakpeek yaa chuu bi kan, bi ga di Kristo aatuln lii, ki ban ke bi mən tichal,

12 kaan gbiin baah puu tipuur ti na. Nima le bi ga li kpa ngalm.

13 Ki ki kpee na, bi ga li san ligbanyakl, ki ga li chaa ηdichal ηdichal ni. Naa ye ke bi ga li san ligbanyakl baanja la, bi ga li ye bibətukb la, ki ga li koo binib aabər ni, ki ga len naah kaa ba ηan bi len pu na.

14 M ban ke bikpopiib bi kaa por na mən tichal, ki maa mbim, ki li lik baachiln ni aabər, ki taa tii timi aadim nsan ke bi galn timi.

15 Ba pu? bikpopiib bibaa yenn, ki dii kinimbəη aasan.

16 Tə, bikpopiib yaa bi upii u gaa Yesu ki kii na do kan, ni ηan ke u li ter bi, aan ki taa muk Yesu aanib ke bi ter bikpopiib ngbaan. Nima le bi ga ηmaa ter bikpopiib bi kaa kpa do yaab na.

17 Tə, ni ηan ke Yesu aanib pa baaninkpiib bi joo bi mbaməm na lipal li wiir na. Yesu aanib aaninkpiib bi tun lituln linimaln, ki mooni tibənyaan tee, ki mək binib taatataa na, ni ηan ke bima le aapar li wiir jer biken yaan.

18 Ba pu? Uwumbər Aagban len ke, “Aa yaa joo un-aaja poi idi kan, aa taa buu uməb,”* ki ki len ke, “Ututunn aapar ηeer u la.”† 19 Tə, bi yaa galn Yesu aanib aaninkpel kan, taa gar baah len pu na, see biseeraadam bilee bee bitaa len kina.

20 Kae binib bi tun titunwanbir na Yesu aanib məmək aanimbil ni, aan bi gur na san ijawaan.

21 M sur si Uwumbər ni Tidindaan Yesu Kristo ni waatuuntiib bi u nyan bi na aanimbiin ni la, aa li ηani maah len pu na, ki li joo Yesu aanib mbaməm, ki taa li kpa imaagann.

22 Unii yaa kaa yunn Uwumbər aasan ni kan, taa nyan u ke u tun Uwumbər aatuln. Taa cha biken aatunwanbir li ye saataani. Cha saabimbin li bi chain.

23 Saah kaa kpa laafee kpala kpala na, taa ki nyu nnyun baanja, aa nyu ηisubil aadaan siib, aan ni ter aaponn ni.

24 Binib bibaa aatunwanbir bi mpaan pu, ki tii bi ntafadaan mala. Bibaa mu aatunwanbir aa kpiir mala.

25 Kina le litunyaan mu bi lipaal. Li yaa bəə kan, laan li bəə n-yoonn məmək.

6

1 Tə, Yesu aanib ponn ni bi ye binaagbiib na, bi məmək li pak bidindatiib mbaməm, aan binib taa bii Uwumbər aayimbil, ni waabər.

* 5:18 : Lik Ikaal 25.4. † 5:18 : Lik Matiu 10.10; Luk 10.7.

² Binaagbiib bi kpa dindatiib bi gaa Yesu ki kii na taa lik bidindatiib fam, ke bi ye binaabitiib. Bi li moo tun lituln tii bidindatiib ngbaan ki jer baah ba ga tun pu na; ba pu? dindatiib bi kan tinyoor baatuln ponn ni na ye binib bi gaa Yesu ki kii na la, le bi gee bi.

Yesu Kristo aanib aasurm

Tuk bi ki sur bi ke bi li nani kina.

³ Tidindaan Yesu Kristo aabɔr le ye tibɔnyaan, ki mək timi taah ga dii Uwumbɔr aasan mbamɔm pu na. Unii ubaa yaa mək bi mmək m yayan kaa kii tibɔr ngbaan kan,

⁴ u ye kalmbaanidaan la, kaa nyi nibaa. U gee ke u kpak kinikpakpak ibɔliin aatataa pu. Nima le cha lipi-poln, ni tibɔr, ni nsiibil bi, ki cha binib dak ilandak i kaa njan na tɔb pu.

⁵ Le binib bi dak ilandak-bir na kpak tɔb kinikpakpak. Baa ki nyi mbamɔn. Bi dak ke Uwumbɔr aasan ye li-wankpal aasan la. [Nya binib ngbaan chee.]

⁶ Tɔ, unii aanimbil yaa gbiin waah kpa ni na pu ki yaa dii Uwumbɔr aasan kan, nima le ye tinyoor sakpen ki tii u.

⁷ Taah nan dan dulnyaa wee ni buyoonn na, taa nan joo ni nibaa. Taah ga ki nya dulnyaa wee ni buyoonn na, taan ki nmaa joo nibaa ki di nya.

⁸ Nima pu na, taah kpa ti-jikaar ni tiwanpeenkaan ni na, cha tinimbil gbiin ni.

⁹ Binib bi aanimbil man li-wankpal pu na ga kan ntɔŋ, ki lir. Binimbil ga li man kijɔrk aawan sakpenn le pu. Ni ye fam la, ki ga bii bi. Tiwan ngbaan aaboln le cha binib bee fam ki kan ntafadaan mu kaa kpa ndoon na.

¹⁰ Binib yaa gee n̄imombil sakpen kan, nima le cha bi tun titunwanbir mək aabɔŋ. Binib bibaa aanimbil aah man n̄imombil pu pu na le cha bi yenn, kaa ki dii Yesu aasan, ki kan mpombiin ki ti chaar jer.

Nsurm ki tii Timoti

¹¹ Saah ye Uwumbɔr aanii na, yii titunwanbir timina mɔmɔk, ki li dii mbimbinyaan, ki li bi Uwumbɔr aah ban pu na, ki li tun waatuln mbamɔm, ki li kpa ngeehm, ni suklaa, ki li bi suuna.

¹² Saah tii Yesu naadii pu na, ni njan ke aa pɔɔn aabaa ki yii lituln limək kaa njan na, ki li n̄ub limɔfal li kaa kpa ndoon na mbamɔm. Uwumbɔr yin si ke aa nan kan limɔfal ngbaan, buyoonn aa nan tii seeraa nyaan binib pam aanimbil ni, ki tuk bi saah gaa Uwumbɔr ki kii pu na.

¹³ Yesu Kristo nan tii seeraa nyaan Pontius Pailat aanimbii ni. Le m sur si, uma Yesu ni Uwumbɔr u tii tiwan mɔmɔk limɔfal na aanimbii ni

¹⁴ ke aa tun Uwumbɔr aah tii si lituln li na mbamɔm, ki li bi chain, ki taa li kpa taani

ubaa, ki nan saa Tidindaan Yesu Kristo aah ga gir ni buyoonn na.

¹⁵ Ni yaa nan neer kan, Uwumbər ga cha u gir ni. Uwumbər u ti pak u na, uma baanja le ye tiwan məmək Aayidaan. U ye bibərɓ məmək Aabər, ki ye dindatiib məmək Aadindaan.

¹⁶ Uma baanja le ye liməfal li kaa kpa ndoon na Aadindaan. U bi nwiihn ni la. Ubaa aan ηmaa duun mu ni. Ubaa aanimbil aa kee kan u. Ubaa mu aan ηmaa kan u. Cha binib məmək nyuŋ u, ki kii waaməb n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

¹⁷ Aa sur binib bi kpa liwankpal dulnyaa wee ni na ke bi taa li kpa kalmbaani, ki taa li kpa limakl liwankpal ngbaan pu. Ba pu? li ye libuln la. Bi li kpa limakl Uwumbər pu. U tii timi sakpen, le taa ti ki nyi ni məmək; u ban ke ti gaa, ki li kpa mpopiin.

¹⁸ Tuk biwankpadam ngbaan ke bi li ter biken, ki li tun litunyaan sakpen, ki li kpa tibulchinn, ki li ban ke bi yakr baawankpal tii biken.

¹⁹ Bi yaa ηa kina kan, bi ga di liwankpal bil paacham. Ni ga li ye nterm nyaan le ki tii bi n-yoonn mu choo na, le bi ga kan liməfal li ye libaməln na.

²⁰ Timoti, li joo tibər ti Uwumbər di ηa aanjaal ni na. Binib bibaa len tibər yəl yəl, ki yii Uwumbər aabər, ki dak ke bi nyi la, kaa nyi. Yii baah len pu na.

²¹ Ba pu? binib bibaa bi, ki len ke bi nyi nnyim, ki mu

yenn, kaa ki dii Yesu aasan.

Ṭɔ, Uwumbər ηa tinyoor ηa ni pu.

Lelee aagban̄ ki Pɔɔl ηmee ki tii TIMOTI na

1 Min Pɔɔl ye Yesu Kristo aakpambal Uwumbɔr aageehn pu, ke m ti tuk binib ke Uwumbɔr puu tipuur ke binib bi kpaan Yesu Kristo ni na ga kan limɔfal.

2 M ηmee kigban̄ kee m tii maabo Timoti u m gee u na la. Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa aa pu, ki san si kinimbaak, ki tii si nsuudoon.

Idoon ni ntaakpab pɔɔn aabɔr

3 M yaa mee Uwumbɔr u m tun lituln̄ tii u mbamɔm ke n-yaajatiib aah nan ηani pu na kan, m teer aabɔr n-yoonn mɔmɔk maameel ni, kinyeek ni nwiin pu, ki dooni u aa pu la.

4 M teer maah buen cha si aan aa wii pu na. Le nnimbil man ke m ki kan si, aan ki li kpa mpopiin.

5 M teer saah gaa Yesu ki kii mbamɔm pu na. Aayaa Lois ni aana Yunis le nan puen gaa u ki kii. Le m bee ke aa mu sil gaa u ki kii.

6 Le Uwumbɔr nan tii si Waafuur Nyaan aapiin buyoonn m nan di ηjaal paan aa pu na; le m ban m teer si ke aa fikr ipiin ngbaan.

7 Nfuur Nyaan mu Uwumbɔr tii timi na aan ηa timi bijawaandam. Mu tii timi mpɔɔn, ki cha ti gee binib, ki chur tibaa.

8 Nima pu na, tuk binib Tidindaan aabɔr; ki taa san inimɔɔn. Maah bi kiyondiik ni Tidindaan pu na, taa cha inimɔɔn li joo si kina pu. Aa mu li ji falaa Yesu aabɔnyaan tee pu, Uwumbɔr aah tii si mpɔɔn pu na.

9 U gaa timi lii, ki yin timi ke ti li bi chain. Naa ye timi aatunyaan pu le u yin timi. Waah kpa tibulchinn pu na, nima le u yin timi waageehn pu. Waah kaa nan kee naan dulnyaa buyoonn na, le u nan ηa timi tibulchinn ngbaan Yesu Kristo pu.

10 Dandana wee, ti kan waah ηa timi tibulchinn pu na; ba pu? Yesu Kristo, u gaal timi lir na, dan dulnyaa wee ni ki nan kuln̄ nkun, ki tii timi limɔfal li kaa kpa ndoon na. Waabɔnyaan tee le kpiir kina.

11 Uwumbɔr nan nyan mi ke m li ye Yesu aakpambal, ke m li chuun mooni binib waabɔnyaan tee, ki tuk bi taatataa.

12 Nima pu le m ji falaa kiyondiik ni. Ni mu aa kpa mi inimɔɔn. Ba pu? m nyi Yesu u m gaa u ki kii na. Maah di mbaa tii u na, m sil nyi ke u ga ηmaa li joo mi, ki nan saa waagirndaal.

13 Aa nan gaa Yesu Kristo ki kii le ki gee u; nima pu na, aa li joo maah tuk si tibɔnyaan ti na mbamɔm.

14 Uwumbɔr di tibɔnyaan tee ηa aaηaal ni la; aa li joo ti mbamɔm, Uwumbɔr Aafuur Nyaan mu bi ti ni na aapɔɔn pu.

15 Aa nyi ke Asia aatiη aanib ponn ni pam nan san

cha mi. Bi ponn ni binib bilee le ye Fijelus ni Hemojenes.

¹⁶ Onesiforus pɔɔni ntaak-pab kpala kpala. Maah nan bi kiyondiik ni na, inimɔɔn aa nan joo u kina pu. Cha Uwumbɔr san u ni waachiln ni aanib kinimbaak.

¹⁷ Waah fuu ni Rom aatiŋ ni na, u nan chuun ban mi linimaln le ki ti kan mi.

¹⁸ Aa sil nyi waah nan ter mi pu Efesus aatiŋ ni na. Tidindaan san u kinimbaak uma Tidindaan aagirndaal.

2

Yesu Kristo aajabamɔnn

¹ Maabo, pɔɔk aataakpab Yesu Kristo aah ter si pu na.

² Aa nan ŋun Uwumbɔr aabɔr m chee kinipaak aanibil ni. Di tibɔr ngbaan ŋa bijab bi bi mbamɔm ki ga ŋmaa tuk biken na aanjaal ni.

³ Ji falaa Yesu Kristo pu ke waajanyaana na.

⁴ Uja u to butɔb na aatafal aa bi dulnyaa wee ni aabɔr ni; ba pu? u ban u piir waaninkpel aasui la.

⁵ Unii u san litaasaln na yaa kaa dii litaasaln ngbaan aakaal kan, waan ji litaasaln aanyoor.

⁶ Ukpaal u tun lituln lini-maln na, ni ŋan ke uma le puen ji kisaak ngbaan aajikaar.

⁷ Aa dakl lik maah len pu na aatataa, le Tidindaan ga ter si aa bee ni mɔmɔk aatataa.

⁸ Teer Yesu Kristo bɔr. U fikr nkun ni, ki ye Ubɔr David aayaabil la. Maah tuk binib tibɔnyaan ti na le na.

⁹ Tibɔnyaan tee pu, le m ji falaa. Le bi buu mi idɔribi kiyondiik ni, ke bakadaan na. Uwumbɔr aabɔr ma aa buu.

¹⁰ Nima pu le m kpa limɔr falaa mɔmɔk ni, binib bi Uwumbɔr nyan bi na pu, aan bi mu kpaan Yesu Kristo ni, ki ŋmar, ki li kpa mpopiin mu kaa kpa ndoon na.

¹¹ Tibɔr tee gbii,
 “Timi aabimbikpok yaa kpo
 Yesu chee kan,
 ti ga li kpa limɔfal u chee.

¹² Ti yaa dii u ki kpa limɔr kan,
 ti ga ji nnaan u chee.

Ti yaa len ke taa nyi u kan,
 u mu ga len ke waa nyi timi.

¹³ Ti yaa kaa ye mbamɔndam kan,
 uma beenin ye mbamɔndaan la,
 waan ŋmaa yii uma ubaa aabimbin.”

Ututunn bamɔnn

¹⁴ Aa li teer binib tibɔr timina, ki sur bi Tidindaan aanimbiin ni ke bi taa li kpak kinikpakpak ibɔliin aatataa pu; ba pu? naa kpa tinyoor, kaa ter binib ke bi dii mbamɔm.

¹⁵ Cha aanibil li man ke aa piir Uwumbɔr aasui, ki li ye waatutunn bamɔnn u kaan ji inimɔɔn waatuln pu na, ki li tuk binib Uwumbɔr aabɔr ti ye mbamɔn na, ki mɔk bi taatataa mbamɔm.

¹⁶ Yii tibɔr ti ye fam na; ba pu? binib bi len kina na ga moo tun titunwanbir.

¹⁷ Baabɔr aa ŋan, ki ga pɔr ke mbuun aah pɔr pu na la.

Bi ponn ni binib bilee le ye Haimeneus ni Filetus.

¹⁸ Bi yenn kaa ki dii mbamɔn aasan. Bi len ke ti fikr nkun ni a. Baah len kina na, nima le binib bibaa aa ki tii Yesu naadii mbamɔm.

¹⁹ Tɔ, Uwumbɔr aanib ye waadinyikl li pɔɔ, ki kpa kidaa, ki si na la. Kidaan ngbaan le ye ke, “Uwumbɔr nyi binib bi ye waanib na,”* ki ki ye ke, “Binib bi pur Uwumbɔr aayimbil na mɔmɔk di cha titunwanbir.”

²⁰ Tɔ, ɲisambil aabɔɲ bi lidichasakpeln ni. ɲibaa ye salmaa, ɲibaa ye tikur, ɲibaa mu ye busub yaan, ɲibaa mu ye tiyagr. Bi joo ɲibaa tun litukpaan, ki joo ɲibaa tun lituwaatiir. ²¹ Unii yaa di cha titunwanbir mɔmɔk kan, Tidindaan ga cha u tun litukpaan, ba pu? u ga li bi chain ki ɲeer lituln ngbaan, ki gor ke u tun litunyaan mɔmɔk tii Tidindaan.

²² Chuu aabaa ki taa dii tiwan ni kaa ɲan na aakpeek ke binachipɔm aah dii pu na. Tun lituln li ɲan na, ki tii Tidindaan naadii mbamɔm, ki li kpa ngeehm, ni nsuudoon. Kpaan binib bi mu bi kina ki joo bisui mɔmɔk mee Tidindaan na chee.

²³ Yii mbaan mu ye kijɔrk aabaan, kaa kpa ɲitaa na. Aa nyi ke nima le cha binib kpak kinikpakpak.

²⁴ Tidindaan aatutunn taa li kpak kinikpakpak. Ni ɲan ke u li ɲani binib mɔmɔk tibulchinn, ki tuk bi Yesu aabɔr mbamɔm, ki li kpa

limɔr,

²⁵ ki li bi suuna ki sur binib bi kpak u kinikpakpak na. Nibaakan, Uwumbɔr ga cha bi kpeln baabimbin ki bee waabɔr ti ye mbamɔn na,

²⁶ ki ki kpaln binib, ki nyan ni kinimbɔɲ ki nan chuu bi ke bi li ɲani kaageehn na aanjaal ni.

3

Kookoo aayoonn aabɔr

¹ Tɔ, aa li nyi ke n-yoonn mu choo na ga li ye falaa aayoonn la.

² Ba pu? binib ga li ye bikumɔndam. Binimbil ga li man ɲimombil pu. Bi ga li kpa kipupuk, ki li kpa kigaak, ki li seei binib. Baan li pak bite ni bina, kaan li nyi idoon, kaan li pak Uwumbɔr,

³ kaan li gee baamaal aanib, kaan di cha pinn binib. Bi ga li ye binibiinib. Baan ɲmaa chuu bibaa. Bi ga li kpa mbiin, ki ga li nan nsanyaan.

⁴ Bi ga kooch binib. Baan li kpa ilandak. Bi ga yoor bibaa paacham, ki ga li gee dulnyaa wee ni aawanyaan, kaan li gee Uwumbɔr.

⁵ Bi ga li ɲmanni ke bi dii Uwumbɔr aasan, ki ga lann Uwumbɔr aapɔɔn. Aa taa dii binib ngbaan.

⁶ Bi ponn ni bibaa looni ki koo ɲidichal ponn ni, ki ɲmanni bipiijɔrb bi gbii titunwanbir ki dii bisui aah gee pu na aabɔɲ na.

⁷ Bipiib ngbaan bae mbaem n-yoonn mɔmɔk, kaa ɲmaa bee Uwumbɔr aabɔr.

* 2:19 : Lik Nkahn 16.5.

⁸ Janes ni Jamberes aah nan kpak Moses kinikpakpak na, bijab ngbaan mu kpak Uwumbər aabər kina la. Bi dak ilandak i kaa njan na, kaa tii Yesu naadii.

⁹ Bi mu aan ki li nmanni binib ki yunn; ba pu? binib məmək ga bee ke bi ye bijərb, ke binib aah nan bee Janes ni Jamberes pu na.

Kookoo aasurm

¹⁰ Sin ma kan, aa dii maah mək si pu na, ki dii maabimbin aah bi pu na. Maah ban ke m li njan pu na, aa mu ban kina la. Aa nyi maah tii Yesu naadii pu na, ki nyi maah kpa limər, ni ngeehm, ni suklaa pu na.

¹¹ Aa nyi binib aah muk mi pu na, ki nyi maah ji falaa pu na. Aa nyi tibər ti lir m pu Antiok aatiñ ni, ni Ikonium aatiñ ni, ni Listra aatiñ ni na. Bi nja mi falaa sakpen la. Le Tidindaan nan nyan mi falaa ngbaan məmək ni.

¹² Ni ye mbamən la, binib bimək ye Yesu Kristo yaab ki ban ke bi li bi mbaməm Uwumbər aanimbiin ni na, binib ga nja bi falaa la.

¹³ Le mbiindam ni biñmanñmannim ga moo tun titunwanbir ki li nmanni binib, le binib mu gir ki li nmanni bi.

¹⁴ Sin ma kan, aa bae Uwumbər aabər, ki sil bee ke ti gbii la. Aa li beenin dii kina; ba pu? aa bee ke binib bi mək si na ye mbaməndam la.

¹⁵ Aa bae Uwumbər Aagbanj aaliin tibir ni la. Iliin ngbaan ga nmaa tii si nlan mu

ga mək si saah ga gaa Yesu Kristo ki kii ki nmar pu na.

¹⁶ Iliin imək bi Uwumbər Aagbanj ni na nyan ni Uwumbər chee la. Le i məmək kpa tinyoor, ki mək timi waasan, ki sur timi, ki toor timi aabimbin, ki mək timi taah ga li dii mbaməm pu na.

¹⁷ Unii u tun Uwumbər aat-uln na yaa kii iliin ngbaan kan, u ga li bi mbaməm, ki gor ke u tun litunyaan məmək.

4

¹ Yesu Kristo ga gir ni ki nan ji nnaan, ki ji binifuub ni bitekpiib tibər; m sur si uma ni Uwumbər aanimbiin ni la,

² li chuun mooni waabər. Ni yaa njeer, bee naa kee njeer kan, aa li mooni waabər, ki kae binib, ki li kpa bi, ki li sur bi, ki li kpa limər ki tuk bi Uwumbər aabər, ki taa di cha.

³ Ba pu? n-yoonn choo, le binib aan ki pel mməkm mu njan na. Bitafal aan li bi mu ni. Bi ga li ban biməməkbi ga tuk bi bisui aah gee tibər ti na la.

⁴ Bi ga yii mbamən, ki li ban ke bi njan itiin.

⁵ Sin ma kan, chuu aabaa n-yoonn məmək, ki ji suklaa falaa ponn ni, ki tuk binib tibənyaan tee, ki tun lituln li Uwumbər di siin si na məmək.

⁶ Mma kan, m bi ke kitork na la; bi ban ke bi ku mi Yesu aabər pu la. Ni gur siib, maan ki li bi dulnyaa wee ni.

⁷ M pəən mbaa Uwumbər aasanyaan ni, ki tun maatuln doo, ki joo Yesu aabənyaan mbaməm,

⁸ le Uwumbər len ke maabər ɲan, ki di tinyoor bil kiir mi paacham. Tidindaan u ji binib tibər mbaməm na, le ga ti di tinyoor ngbaan tii mi bundaln u ga gir ni na. Naa ye mi baanja le u ga tii. U ga tii binib bimək gee u ki ban ke u ki gir ni na.

Pəəl ubaa aaməboln

⁹ Tə, pəən aabaa ki dan m chee mala;

¹⁰ ba pu? Kreskens buen Galasia aatinj ni, Taitus mu buen Dalmasia aatinj ni. Demas gee dulnyaa wee ni aawan, ki di mi lii, ki buen Tesalonika aatinj ni.

¹¹ Luk baanja le bi m chee. Li joo ni Mak ki dan. U ga ɲmaa ter mi, Uwumbər aatuln ni.

¹² M cha Tikikus buen Efesus aatinj ni.

¹³ Aa yaa choo kan, aa li joo ni maabəkul li m nan di bil Troas aatinj ni, Kapus do na, ki li joo ni maagbann, ki taa suln tigbann waatiir ngbaan bər.

¹⁴ Uchaa u bi yin u ke Aleksanda na nan ɲa mi bakaa sakpen. Tidindaan ga teen u waah tun bakaa pu na.

¹⁵ U kpak taah mooni tibənyaan ti na kinikpakpak ki ti chaar jer, nima pu na, aa mu li nyi u.

¹⁶ Maah nan puen ban m len tibər bibəjirb aanimbiin ni ki nyan maabamən na, ubaa aa nan sil mpuwəb, bi məmək nan san cha mi la. Uwumbər taa chuu bi taani ni pu.

¹⁷ Tidindaan le nan sil mpuwəb, ki tii mi mpəən m

len waabər məmək, aan bi məmək ɲun. Waa cha ubəjir len ke bi ku mi.

¹⁸ Tidindaan ga nyan mi binib aah ban bi ɲa mi bakaa u na məmək ponn ni. U ga biin m pu ki li joo ni mi waanaan ni paacham. Uma le yeh nnyuɲ n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Kookoo aadoon

¹⁹ Aa doon Prisila, ni Akuila, ni Onesiforus aachiln ni aanib tii mi.

²⁰ Erastus beenin bi Korint aatinj ni. Trofimus bun la, nima le m cha u bee Miletus aatinj ni.

²¹ Pəən aabaa ki dan m chee aan kakab yoonn nin fuu ni.

Yubulus, ni Pudens, ni Linus, ni Klədia ni tinaabitiib məmək dooni si.

²² Tidindaan li bi saawiin chee.

Uwumbər ɲa tinyoor ɲa ni pu.

Kigbanj ki Pɔɔl ηmee ki tii TAITUS na

¹ Min Pɔɔl, m ye Uwumbɔr aatutunn, ki ye Yesu Kristo aakpambal, ke m ter Uwumbɔr aah nyan binib bi na ke bi gaa u ki kii, ki bee waabɔr ti gbii na. Waabɔr ngbaan ter bi, ke bi li bi waah ban pu na.

² Waabɔr pu le bi kpa limakl ke bi ga li kpa limɔfal li kaa kpa ndoon na. Uwumbɔr u kaa mɔni inyamɔn na, uma le nan puu tipuur n-yaayoonn na, ke u ga tii timi limɔfal ngbaan.

³ Naah nan ηeer na, le uma Uwumbɔr u gaa timi lii na kpiir limɔfal ngbaan aabɔr, ki tuk mi ke m li chuun mooni ti.

⁴ M bi ηmee kigbanj kee m tii si Taitus u ye maabo bamɔnn Yesu Kristo aasan ni na. Tite Uwumbɔr ni Yesu Kristo u gaal timi lir na ηa tinyoor ηa aa pu, [ki san si kinimbaak,] ki tii si nsuudoon.

Taitus aah tun lituln li Krete aatiη ni na

⁵ Tɔ, m cha aa bee Krete aatiη ni ke aa tun lituln li kaa kee tun na, ki lee binib bi ga li ye Yesu aanib aaninkpiib ntim mɔmɔk ponn ni na.

⁶ Aa lee bijab bi kaa kpa taani ubaa, ki kpa upii ubaaba, ki kpa mbim bi gaa Yesu ki kii, kaa ηani bakaa, kaa ye tafalaanundam na.

⁷ Uwumbɔr aanib bi baaninkpel aanjaal ni la, nima pu le ni ηan ke u taa li kpa taani ubaa, ki taa li tun uma ubaa aageehn, ki taa li ye lijuuldaan, ki taa li ye udagbiir, ki taa gbaa binib; unimbil taa li man ηimombil pu.

⁸ Ni ηan ke u li ye unii u channi bicham tichann na, ki li gee lituln li ηan na, ki li kpa laasaab, ni mbimbinyaan, ki li bi chain, ki li chur ubaa,

⁹ ki li joo taah nan tuk u tibɔnyaan ti ye Uwumbɔr aabɔr bamɔnn na, aan ki mɔk binib mmɔkm mu ηan na, ki pɔɔk bitaakpab, ki len tibɔr ki nyanj binib bi kpak u kinikpakpak na.

¹⁰ Ba pu? binib pam le bi ki ye tafalaanundam, ki len tibɔr yɔl yɔl, ki ηmanni binib. Juu yaab ponn ni bibaa le ηani kina ki jer biken na.

¹¹ Ni ηan ke aa cha bi ηmin; ba pu? bi mɔk binib mmɔkm mu kaa ba ye bi mɔk bi na, ki cha ηidichal ηibaa ponn ni aanib mɔmɔk yenn. Njimombil pu, le bi ηani kina. Naa ηan.

¹² Krete aatiη aanib ponn ni ubaa, u nan ye ulankpal na, nan bui ke, "Krete aatiη aanib ye binyamɔndam n-yoonn mɔmɔk la. Bi naahn ipeel i kaa ηan na la. Bi ye bigbanyakdam, ki ye bipuusakpendam."

¹³ Ulankpal ngbaan aah len pu na ye mbamɔn la. Nima pu na, kae bi mbamɔm, aan bi li dii Yesu aasan chob,

¹⁴ ki taa gar Juu yaab aatiin, ki taa gar binib bi yii Yesu

aabɔnyaan na aamɔkm.

¹⁵ Tiwan mɔmɔk bi chain binib bi bi chain na chee la. Binib bi kaa bi chain, kaa gaa Yesu ki kii na, tiwan nibaa aa bi chain ki tii bi. Baalandak mu aa ŋan. Baa ki nyi lituln li ŋan na, ni li kaa ŋan na.

¹⁶ Bi len ke bi nyi Uwumbɔr, le baah tun pu na mɔk ke baa nyi u. Uwumbɔr aa gee baah ŋani pu na. Baa kii waamɔb, kaa ŋmaa tun litunyaan libaa.

2

Mmɔkm bamɔnn

¹ Sin ma kan, mɔk binib mmɔkm mu ŋan na.

² Tuk bininkpiib ke bi li chur bibaa tiwan mɔmɔk ni, ki ŋeer kipak, ki li kpa laasaab, ki li dii Yesu aasan chob, ki li gee binib, ki li kpa limɔr.

³ Tuk bipininkpiib mu ke bi li san Uwumbɔr tiwan mɔmɔk ni, ki taa li ye binibi-inib, ki taa li ye bidagbiib. Ni ŋan ke bi mɔk mmɔkm mu ŋan na,

⁴ ki mɔk bipininkpisapɔm ke bi li gee bichatiib ni baabim,

⁵ ki li kpa laasaab, ki taa gɔr kidagook, ki li lik lichiln ni aatuln mbamɔm, ki li kpa tibulchinn, ki li keei bichatiib aamɔi, aan ubaa taa bii Uwumbɔr aabɔr.

⁶ Sur binachipɔm mu ke bi li chur bibaa.

⁷ Sin aabaa mu li ŋani tiwan mɔmɔk chob, aan ki li ye limɔkl ki tii biken. Tuk binib Uwumbɔr aabɔr mbamɔm, ki li kpa laasaab.

⁸ Li len iliin i bi chob kaa kpa ngalm na, aan udin ubaa

taa ŋmaa bii timi. Nima kan, inimɔɔn ga chuu u.

⁹ Tuk binaagbiib ke bi li keei bidindatiib aamɔi, ki piir bisui tiwan mɔmɔk ni, ki taa kpak bi kinikpakpak,

¹⁰ ki taa su baawan, ki li bi mbamɔm tiwan mɔmɔk ni. Bi yaa bi kina kan, baabimbinyaan ga mɔk binib ke Uwumbɔr u gaal timi lir na aasan le ŋan.

¹¹ Ba pu? ti kan Uwumbɔr aah kpa tibulchinn pu na. Waabulchinn pu le binib mɔmɔk ga ŋmaa ŋmar.

¹² Waabulchinn mɔk timi ke ti yii lituln limɔk kaa ŋan na, ki taa ki dii tiwan ni kaa ŋan na aakpeek, ki li chur tibaa mbamɔm, ki li dii mbamɔm, ki li bi Uwumbɔr aah ban pu na dulnyaa wee ni.

¹³ Ti kpa limakl li tii timi mpopiin na. Ti kii bundaln ti ga nan kan li na. Taah kpa limakl li na le ye ke timi Aawumbɔr sakpiin, Yesu Kristo u gaal timi lir na, ga gir ni ki nan nyan waah nyuun pu na mpaan pu.

¹⁴ U nan kpo ti pu ke u gaa timi lii ki nyan timi titunwanbir mɔmɔk ni, aan ti li bi chain, ki li ye waanib, ki li ye binib bi aanibil man ke bi tun litunyaan na.

¹⁵ Uwumbɔr aah tii si tininkpir pu na, tuk binib tibɔr timina, ki pɔɔk bitaakpab, ki sur bi, ki taa cha ubaa lik si fam.

3

Yesu Kristo aadidiir aabimbin aah ye pu na

1 Teer bi ke bi li pak ki-tij aayidam, ni binib bi kpa tininkpir na, ki kii baamɔi, ki gor ke bi tun litunyaan mɔmɔk,

2 ki taa bii unii ubaa, ki taa kpak binib kinikpakpak. Bi li kpa kijɔtiik binib biken chee, ki li bi suuna binib mɔmɔk chee.

3 N-yoonn mbaa timi tibaa nan ye bijɔrb, kaa kii Yesu aamɔb. Kinimbɔɲ nan ɲmann timi la. Tinimbil nan man tiwan ni kaa ɲan na aabɔɲ pu. Tisui aah gee tiwan ni na le ti nan ban. Ti nan gee baka baka aatuln, ki nan kpa lipi-poln, ki nan ye binib bi ubaa aa gee bi na, ki mu nan nan tɔb.

4 Le Uwumbɔr u gaal timi lir na mɔk timi waah kpa tibulchinn ki gee timi pu na,

5 ki gaa timi lii. Naa ye timi aatunyaan pu le u gaa timi lii, waanimbaasaln pu le u gaa timi lii. Le Waafuur Nyaan gir ma timi, ki tii timi limɔfapɔln, ki finn tipobil ni.

6 Taah kpaan Yesu Kristo u gaal timi lir na ni na, le Uwumbɔr ɲa timi tibulchinn ki tii timi Waafuur Nyaan.

7 Waabulchinn pu le u len ke timi aabɔr ɲan, ki tii timi limakl ke ti ga kan limɔfal li kaa kpa ndoon na.

8 Tibɔr ngbaan gbii la.

M ban ke aa li tuk binib tibɔr ngbaan n-yoonn mɔmɔk, aan binib bi gaa Uwumbɔr ki kii na aatafal li bi litunyaan ponn ni. Nimina le ɲan ki kpa tinyoor ki tii binib.

9 Yii mbaan mu ye kijɔrk aabaan na, ki taa kpak kinikpakpak niyaajatiib aay-imbil pu. Aa taa jaa kijaak, ki taa kpak kinikpakpak Uwumbɔr aakaal aatataa pu. Nimina mɔmɔk ye fam la, kaa kpa tinyoor tibaa.

10 Unii yaa bi ki cha Yesu aanib yakr tɔb chee kan, aa sur u nfum mulee. U yaa kaa di cha kan, yii u.

11 Aa bee ke unii u bi kina na yenn a, ki tun titunwanbir. Uma ubaa aatunwanbir le mɔk ke waabɔr bii.

Kookoo aasurm

12 M yaa cha Atemas, bee Tikikus dan aa chee kan, pɔɔn aabaa ki dan m chee Nikopolis aatiɲ ni; m ɲa nlandak nsui ni ke m ga li bi nima chee kakab yoonn.

13 Pɔɔn aabaa ki ter Senas, u ye ubɔjir na, ni Apolos, ke bi piin baasachuln, ki taa cha bi lann baasachuln aawan ni-baa.

14 Ni ɲan ke Yesu aanib bae ke ni ɲan ke bitafal li bi litunyaan ponn ni, ki li ter binib bi ban nterm na, aan ki taa li bi fam.

15 Binib bimɔk bi m chee na dooni si. Aa ti doon binib bi gaa Yesu ki kii ki gee timi na.

Uwumbɔr ɲa tinyoor ɲa ni mɔmɔk pu. [Amii.]

Kigban ki Pɔɔl ηmee ki tii FILEMONN na

¹ Min Pɔɔl u bi kiyondiik ni Yesu Kristo pu na, ni tina aabo Timoti le ηmee kigban kee ti tii si Filemonn, u ye timi aatutuŋeer u ti gee u na,

² ni Yesu aanib bi kuuni aado na, ni Afla u ye tininkpan na, ni Akipus u ye timi aatutuŋeer Yesu aasan ni na.

³ Tite Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo ηa tinyoor ηa ni pu, ki tii nimi nsuudoon.

Filemonn aageehm ni waa-gaakii

⁴ N-yoonn mumək m mee Maawumbɔr na, m mee u tii si, ki dooni u aa pu;

⁵ ba pu? m ηun saah tii Tidindaan Yesu naadii, ki gee u ni Uwumbɔr aanib məmək pu na.

⁶ Saah tii Kristo naadii pu na, le aa nyi tiwanyaan nimək ti kpa u pu na, le m mee Uwumbɔr ke nima le ga cha aa yakr tiwanyaan ngbaan tii biken.

⁷ Nna aabo, saah gee binib pu na, nima le tii mi mpopiin sakpen, ki sɔŋ nsui; ba pu? saah ηani pu na, aa pɔɔk Uwumbɔr aanib aataakpab la.

Pɔɔl aah gan Onesimus pu pu na

⁸ Nima pu na, maah ye Kristo aatutunn na, m ba ga li

kpa lipobil ki cha aa ηa tiwan ni ηan na,

⁹ to, maah gee si na, nima le m gan ni si kaakaan. Min Pɔɔl u si Yesu Kristo aasisiidaan, ki bi kiyondiik ni dandana wee u pu na,

¹⁰ m gan ni si ki tii maabo Onesimus,* maah bi kiyondiik ni na le m kpaln ute Uwumbɔr aasan ni.

¹¹ N-yoonn mubaa waa nan kpa tinyoor aa chee; le dandana ma u kpa tinyoor aa chee, ni m mu chee.

¹² M ki giini u aa chee. Waah kaa ki bi m chee na, waabɔr bi nsui ni sakpen a.

¹³ M ba gee ke u li bi m chee ki li si saasisiidaan ki ter mi buyoonn m bi kiyondiik ni tibɔnyaan tee pu na.

¹⁴ Aa mu yaa kaa kii kan, maan ηa nibaa see aa kii. Maa ban ke m muk si ke aa ter mi. M ban ke aa ter mi saageehn pu la.

¹⁵ Nibaakan, u yakr aa chee ni yunn siib, aan u ki gir ni aa chee ki li bi n-yoonn məmək mu kaa kpa ndoon na.

¹⁶ Dandana wee, waa ki bi ke unaagbiija na. U jer unaagbiija. U ye tina aabo u ti gee u na la. M yaa gee u kan, aa ga li gee u ki jer kina; ba pu? u ye saanaagbiija, ki mu ye aana aabo Tidindaan pu.

¹⁷ Nima pu na, aa yaa len ke m ye saatutuŋeer Uwumbɔr aatun ponn ni kan, gaa u ke saah ba ga gaa mi pu na.

¹⁸ U yaa nan koo saataani ni, bee u yaa joo saapɔln kan, cha ni li ye maapɔln.

* 1:10 : Onesimus aatataa le ye ke “U kpa tinyoor”.

19 Min Pɔɔl le di ηjaal ki ηmee kina, m ga pa tii si. Maan len ke saapɔln li bi m chee na le ye saamɔfal.

20 Nna aabo, taah kpaan Tidindaan ni na, piir nsui, ki pɔɔk ntaakpab uma Kristo pu.

21 M nyi ke aa ga kii maamɔb. Nima le cha m ηmee kigban kee m tii si. M nyi ke aa ga ηa maah len pu na ki jer kina.

22 Ni gur na le ye ke m ban ke aa toor nkookoo yaan ki siin mi. Naah bi mee Uwumbɔr ki tii mi na, m kpa limakl ke u ga cha m gir ni ni chee.

Kookoo aadoon

23 Epafra u mu bi m chee kiyondiik ni, Yesu Kristo pu na, dooni si.

24 Mak, ni Aristakus, ni Demas, ni Luk, bi ye maatu-tuɲeerb Uwumbɔr aatuln ponn ni na, bi mu dooni si.

25 Tidindaan Yesu Kristo aarɲann li bi nisui ni. [Amii.]

Kigbaŋ ki bi ŋmee ki tii HIIBRU YAAB na

*Yesu aah ye Uwumbər
aaməboln pu na*

¹ N-yaayoonn na Uwumbər nan cha waabənabtiib tuk tiyaajatiib waabər ki di tiwan aabəŋ aabəŋ ŋaŋ waasan.

² Kookoo aayoonn mue le u cha Ujapəon tuk timi waabər. Uma le u nan cha u naan dulnyaa wee, ki len ke uma le ga li yeh tiwan məmək.

³ U wiin chain ke Uwumbər aah wiin chain pu na, ki ye Uwumbər aanaŋ bamənn, ki di waabər ti kpa mpəon na le joo tiwan məmək. U di ubaa toor kitork ki finn timi ki nyan timi aatunwanbir, le ki nin kal Uwumbər u yeh mpəon məmək na aañgii wəb paacham.

*Uwumbər Aajapəon aapəon
jer waatuuntiib aapəon*

⁴ Uwumbər tii u liyimbil li jer waatuuntiib aayimbil na. Waayimbil aah jer baayimbil pu na, kina le u jer bi.

⁵ Uwumbər nan bui Ujapəon ke,
“Sin le ye Maabo, din wee le
m ma si,”*

ki ki bui ke,
“Min le ga li ye Ute,
le u li ye Maabo.”†

Uwumbər aa nan bui
waatuun ubaa kina.

⁶ U nan tun ni Ujapəon u kaa kpa ŋeen aatə na dulnyaa wee ni, le ki bui waatuuntiib məmək ke bi gbaan unimbiin ni ki doon u.

⁷ Uwumbər len waatuun-
tiib aabər, ke u cha waatuun-
tiib tun waatuln la, ke libuln
ni mmiigaal aah tun waatuln
pu na.‡

⁸ Le u len Ujapəon aabər ke,
“Uwumbər, saanaan ga li bi
ki ti saa n-yoonn mu kaa
kpa ndoon na.

Aa joo saanaan ni aanib
mbaməm la.

⁹ Aa gee lituln li ŋan na, le kaa
gee titunwanbir.

Nima pu le Uwumbər u ye
Saawumbər na lee si,
ki tii si mpopiin ki
jer aañeen aatətiib
məmək.”§

¹⁰ Uwumbər Aagbaŋ ki len ke,
“Naah nan piin na, sin
Uwumbər le nan naan
kitiŋ,
ni paacham mu.

¹¹ Kitiŋ ni paacham ga doo,
le aa ma ga li beenin bi.

Kitiŋ ni paacham ga kpoi ke
libəkul na.

¹² Aa ga kpab kitiŋ ni
paacham ke likekeln
na,
ki kpeln ni nipəon,
le sin ma beenin bi, kaan
kpeln;
saayoonn aan doo.”*

¹³ Uwumbər nan bui Ujapəon
ke,
“Kal ŋŋangii wəb,

* 1:5 : Lik Ilahn 2.7. † 1:5 : Lik 2 Samuel 7.14; 1 Bibərb Aabər 17.13. ‡ 1:7 :
Lik Ilahn 104.4. § 1:9 : Lik Ilahn 45.6-7. * 1:12 : Lik Ilahn 102.25-27. † 1:13
: Lik Ilahn 110.1.

ki ti saa buyoonn m ga nyan saadim məmək na.”†

Tɔ, Uwumbər aa nan bui waatuun ubaa kina.

14 Kina kan, waatuuntiib ye ba? Bi məmək ye iwiin i tun lituln tii Uwumbər na la. U tun ni bi ke bi nan ter timi waanib bi ηmar na.

2

ηηmarm kpaan

1 Nima pu na, ni ηan ke titafal li bi tibənyaan ti ti ηun ti na ponn ni, ti taa di ti lii.

2 Tibər ti Uwumbər nan cha waatuuntiib tuk waanib na sil mbaməm la. Unii umək nan yii tibər ngbaan ki ηa taah kɔ pu na nan kan ntafadaan mu ηeer u na.

3 Nima pu na, ti yaa yii ηηmarkpaan ngbaan aaboln kan, taan nyan ntafadaan ni. Tidindaan ubaa le nan pue tuk binib ηηmarm ngbaan aabər. Le binib bi ηun na mu tuk timi, ki mək timi ke ti gbii la.

4 Uwumbər mu cha bi tun lijnjiir aatun aabəη aabəη, waapɔɔn pu, ki tii bi Waafuur Nyaan aapiin waah gee pu na. Nima le mək ke bi len mbamən.

Yesu u gaal timi lir na

5 Ti len dulnyaa u choo na aabər la. Uwumbər aa nan di dulnyaa ngbaan ηa waatuuntiib aanjaal ni.

6 Ni ηmee Uwumbər Aag-baη ni ke,
“Unibən ye ba aan aa teer ubər?”

Unibən ye ba aan aatafal bi u ni?

7 Aa sunn u taab ki cha saatu-untiib jer u, ni yunn siib.

Aa di kipak ni liyimbil le di tii u,

ki di u ηa saawanaankaan məmək aayidaan,

8 ki cha tiwan məmək kii uməb.”*

Tɔ, saah cha tiwan məmək kii uməb na, tiwan ni kaa kii uməb na aa ki gur. Ti mu aa kee kan tiwan məmək kii uməb;

9 ti kan Yesu la. Uwumbər nan sunn u taab ki cha waatuuntiib jer u, ni yunn siib, aan u ti kpo binib məmək pu, uma Uwumbər aanimbaasaln pu. Dandana wee ti kan ke waah jin nkun aafalaa na, Uwumbər di kipak ni liyimbil le di tii u.

10 Uwumbər u nan naan tiwan məmək ki joo ni məmək na, ni ηeer u ke u cha Yesu ji falaa, ki li joo ni Uwumbər aabim bi wiir na waanaan ni. Uma le gaa bi lii. Waah ji falaa pu na, nima le cha u ye timi aanmaηmardaam bamənn.

11 U ηani binib chain la. U ni binib bi u ηani bi chain na, bi məmək kpaan te ubaa la. Nima le iniməən aa joo u ke u yin bi unaabitiib.

12 Le u bui Uwumbər ke,
“M ga tuk nnaabitiib saah tun pu na.

M ga pak si baah kuun nin chee na,”†

13 ki ki len ke,
“M ga tii Uwumbər naadii la,”‡

* 2:8: Lik Ilahn 8.4-6. † 2:12: Lik Ilahn 22.22. ‡ 2:13: Lik Aisaya 8.17. § 2:13 : Lik Aisaya 8.18.

ki ki len ke,
 “Lik, m ni mbim bi Uwumbər
 tii mi na sɔ.”§

14 Tɔ, timi waabim aah ye
 binibəm pu na, nima le uma
 Yesu mu kpaln unibən, ke u
 nan kpo ki ɲa kinimbəŋ ki
 nan kpa nkun aapɔɔn na fam,

15 le ki gaa binib bimək san
 nkun ijawaan na lii; baay-
 oonn məmək nkun aajawaan
 nan joo bi.

16 Ni ye mbamən, naa ye
 Uwumbər aatuuntiib le u ter.
 Abraham aayaabil le u ter.

17 Ni ɲan ke u li naahn
 unaabitiib tiwan məmək
 ponn ni, aan ki li ye uto-
 toorninkpel u san timi kinim-
 baak, ki tun Uwumbər aatuln
 mbaməm, ki di ubaa toor
 kitorok aan Uwumbər di cha
 pinn waanib baatunwanbir
 na.

18 Uma ubaa le kan ntəŋ ki
 jin falaa, nima le u ga ɲmaa
 ter binib bi kan ntəŋ na.

3

Yesu jer Moses pel pel

1 Nnaabitiib bi bi chain,
 aan Uwumbər yin bi na, ni li
 dakl lik Yesu aabər. Ti dii u ki
 len binib aanibil ni ke ti dii
 u la. Uwumbər nan tun ni u,
 ke u nan li ye utotoorninkpel.

2 U tun lituln mbaməm
 tii Uwumbər u tii u lituln
 ngbaan na. Moses mu
 nan tun Uwumbər aatuln
 mbaməm Uwumbər aamaal
 aanib aakaasisik ni.

3 Unii u ye mmaal aayaaja
 na le kani nnyun ki jer
 mmaal aanii ubaa. Kina le
 Uwumbər len ke Yesu ɲeer
 nnyun ki jer Moses.

4 Mmaal məmək kpa yaaja
 la. Uwumbər le nan naan
 binib məmək.

5 Ni ye mbamən, Moses
 nan tun Uwumbər aatuln
 mbaməm, Uwumbər aamaal
 aanib aakaasisik ni. U nan
 ye Uwumbər aatutunn, ki tuk
 binib Uwumbər aah nan ban
 ke u tuk bi pu na.

6 Kristo ma kan, u ye
 Uwumbər Aajapɔɔn, le ki joo
 Uwumbər aamaal mbaməm.
 Timi le ye waamaal ni aanib.
 Ti yaa kpa lipobil ni mpopiin
 ki ti saa ndoon kan, ki yaa kaa
 joo beeni kan, ti ye waamaal
 yaab la.

Uwumbər aanib aafuur

7 Uwumbər Aafuur Nyaan
 nan bui Israel yaab ke,

“Ni yaa ɲun Uwumbər aaneel
 din wee kan,

8 ni taa cha nitafal li pɔɔ
 ke niyaajatiib aatafal aah
 nan pɔɔ pu

buyoonn bi nan yii
 waaməb nteersakpiin
 ni na.

9 Bi nan təŋ u ki lik, nteer-
 sakpiin ni.

Hali bi nan kan waah tun
 lijinjiir aatun pu na ɲibin
 imonko ilee,
 le ki təŋ u nima chee.

10 Nima pu le u nan gee liɲuul
 bi pu,

le ki bui ke baalandak
 yenni n-yoonn məmək
 la,
 baa bee waasan.

11 Nima pu na, u nan gee
 liɲuul, ki puu tipuuk-
 paan

* 3:11 : Lik Ilahn 95.7-11.

ke baan koo kitiŋ ki ponn
ni u ba ga tii bi lifuur
na.”*

12 Nnaabitiib, ni li nyi man,
ni ponn ni ubaa aasui taa
li bir aan u li joo beeni ki
yii Uwumbør u ye limɔfadaan
na.

13 Ni li pɔɔk tɔb aataakpab
iwiin mɔmɔk, nsan aah laa
bi pu buyoonn na, titunwan-
bir taa ŋmann unii ubaa aan
utafal li pɔɔ.

14 Ti yaa beenin tii u naadii
ke taah nan tii u naadii njan
pu na ki ti saa ndoon kan, ti
ga ji waamɔn.

15 Uwumbør Aagban len ke,
“Ni yaa ŋun Uwumbør aaneel
din wee kan,
ni taa cha nitafal li pɔɔ
ke niyaajatiib aatafal aah
nan pɔɔ pu
buyoonn bi nan yii
waamɔb nteersakpiin
ni na.”†

16 Nma ŋun Uwumbør aa-
neel ki yii waamɔb? Naa ye
binib bimɔk Moses nan nyan
bi Ijipt aatiŋ ni na aa?

17 Uwumbør nan gee liŋuul
ŋma pu ŋibin imonko ilee?
Naa ye binib bi nan tun titun-
wanbir ki kpo kipɔɔk ni na
aa?

18 U nan puu tipuukpaan ke
ŋma aan koo kitiŋ ki ponn ni u
ba ga tii bi lifuur na? Naa ye
binib bi nan yii waamɔb na
aa?

19 Nima le ti bee ke baah
kaa nan gaa u ki kii na, nima
le baa nan ŋmaa kan lifuur
ngbaan u chee.

4

1 Tɔ, Uwumbør aah puu
tipuur ke u ga tii timi lifuur
na, nsan laa beenin bi ke ti
kan li. Nima na, ni li nyi man,
ubaa taa lann lifuur ngbaan.

2 Ti mu ŋun tibɔnyaan tee
ke binib ngbaan aah nan ŋun
ti pu na. Bi nan ŋun ti, kaa
gaa ti ki kii, nima le tibɔnyaan
ngbaan aa ŋa bi tinyoor.

3 Timi bi gaa Yesu ki kii
na le kan lifuur ngbaan.
Uwumbør nan len ke,
“M nan gee liŋuul binib bi kaa
gaa mi ki kii na pu,
ki puu tipuukpaan ke
baan koo kitiŋ ki ponn
ni m ba ga tii bi lifuur
na.”*

Waa nan naan dulnyaa wee
doo na, waatuln doo le na.

4 Iwiin ilole daal aabør bi
Uwumbør Aagban ni ke,
“Uwumbør nan fuur winlole
daal ki di cha waatuln
mɔmɔk.”†

5 Ni ki ŋmee ke, “Baan koo
kitiŋ ki ponn ni m ba ga tii bi
lifuur na.”

6 Binib bi puen ŋun tibɔnyaan
tee na, baa nan gaa ti ki kii,
nima le baa kan lifuur ng-
baan. Binib biken mu ga kan
lifuur ngbaan.

7 Nima pu le Uwumbør ki siin
nwiin mu bi ga kan lifuur ng-
baan na, ki yin nwiin ngbaan
ke “Din.” Binib ngbaan aa
kan lifuur ngbaan; le ŋibin
pam jer, le David nan ŋmee
Uwumbør Aagban ni, naah
nan puen ŋmee pu na ke,
“Ni yaa ŋun Uwumbør aaneel
din wee kan,

† 3:15 : Lik Ilahn 95.7-8. * 4:3 : Lik Ilahn 95.11. † 4:4 : Lik Mpiin 2.2. ‡ 4:7 : Lik Ilahn 95.7-8.

ni taa cha nitafal li pɔɔ.”‡

8 Tɔ, Josua yaa ba nan tii Israel yaab lifuur ngbaan kan, Uwumbɔr aa ba ga ki siin nwiin muken.

9 Naah bi pu na, lifuur beenin bi ki tii Uwumbɔr aanib.

10 Unii u kan lifuur li Uwumbɔr tii u na, u di cha ubaa aatuln ke Uwumbɔr aah nan di cha waatuln pu na la.

11 Nima pu na, cha tinimbil li man ke ti kan lifuur ngbaan, ubaa taa yii Uwumbɔr aamɔb ki lir, ke Israel yaab aah nan lir pu na.

12 Uwumbɔr aabɔr fu, ki kpa mpɔɔn, ki ka jer kijuk ki ka nipepel mɔmɔk nilee na, ki koo unii aasui ni, ni waawiin ni, ki lik usui ni aabɔbɔrkaan aah bi pu na, ki mɔk waalandak aah bi pu na, ki lik usui aah ban pu na, ke ni njan aan naa njan.

13 Tiwan nibaa aa bi ki bɔr Uwumbɔr. Tibɔr mɔmɔk nyan ki dɔ mpaan pu, ki dɔ tinmeen unimbil ni. Uma le ti ga len timi aabɔr ki tuk u.

Yesu le ye utotoorninkpekpaan

14 Tɔ, ti kpa utotoorninkpekpaan u bi Uwumbɔr do na. U ye Uwumbɔr Aajapɔɔn Yesu la. Nima pu na, cha ti li beenin dii u ki taa di waasan lii.

15 Utotoorninkpel ngbaan ga nmaa san timi kinimbaak timi aafalaa ponn ni. U kan ntɔɔn aabɔn aabɔn ke taah kan ntɔɔn mɔmɔk pu na. Uma le aa tun titunwanbir tibaa.

16 Timi aatotoorninkpel aah bi kina na, cha ti li kpa

lipobil ki dan Uwumbɔr u kpa tibulchinn na aabɔrjal chee, aan u san timi kinimbaak, ki ter timi buyoonn ti ban nterm na.

5

1 Utotoorninkpel umɔk bi na, Uwumbɔr le lee u ki nyan u binib ponn ni siin, ke u ti sil baasisiyyaan Uwumbɔr aanimbiin ni, aan ki tii u ipiin, ki toor kitork tii u binib aatunwanbir pu.

2 Utotoorninkpel ubaa mu kpa titunwanbir la. Nima le u ga nmaa san binib bi tun titunwanbir kaa nyi na kinimbaak.

3 Uma ubaa aah kpa titunwanbir pu na, ni njan ke u toor kitork uma ubaa aatunwanbir, ni bi mu aatunwanbir pu.

4 Unii ubaa aan nmaa nyun ubaa ki nja ubaa utotoorninkpel, see Uwumbɔr le lee u, ki nja u utotoorninkpel, ke waah nan lee utotoorninkpel Aaronn pu na.

5 Kina le Kristo aa nyun ubaa ki nja ubaa utotoorninkpel. Uwumbɔr le bui u ke,

“Sin le ye Maabo, din wee le m ma si,”*

6 le ki ki bui u ke,

“Aa ye utotoor ke Melkisedek aah nan ye pu na, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”†

7 Buyoonn Yesu nan ye unibɔn na, u nan wii tinyunyunn mpɔɔn pu, ki ganj Uwumbɔr u ga nmaa nyan u nkun ni na. Waah

* 5:5 : Lik Ilahn 2.7. † 5:6 : Lik Ilahn 110.4.

san Uwumbər na, le u ɲun waameel.

⁸ U ye Uwumbər Aajapɔɔn la, le ki kii waaməb, ki jin falaa, le ki bae naah pɔɔ pu aan u kii Uwumbər aaməb ki jin falaa na.

⁹ Nima le cha u ye timi aajmaɲmardaana bamənn, ki gaa binib bimək kii waaməb na lii n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹⁰ Uwumbər len ke u ye uto-toorninkpel ke Melkisedek aah nan ye pu na.

Taa yii Uwumbər aasan man

¹¹ Ti ga ki ɲmaa len waabər ti wiir na, le nimi aalan par, nima le taatataa ga li pɔɔ ni chee.

¹² Naah dii Uwumbər ni yunn pu na, ni ba ga mək binib biken waasan. Le ni ban ke unii ki mək nimi Uwumbər aaməkm mu diin na. Ni naahn binib bi ban nnaabiin kaa ban tijikaar bamənn na la.

¹³ Unii umək nyu nnaabiin na ye ubopɔɔn la, kaa ɲmaa len nsanyaana aabər.

¹⁴ Tijikaar bamənn le ye binib bi chikr na yaan. Bi bae Uwumbər aabər ki dii taah mək bi pu na. Nima le bi kpa nlan ki nyi nsan mu ɲan na, ni mu kaa ɲan na.

6

¹ Nima na, ti taa li beenin len Kristo aaməkm mu diin na baanja aabər n-yoonn məmək. Cha ti bae waaməkm mu gur na məmək, aan ki chikr waasan ni. Naa ki ban ke ti li beenin tuk nimi n-yoonn məmək ke, “Kpeln nimi aabimbin man, ki di

cha ɲitukpok, ki tii Uwumbər naadii man.”

² Naa ki ban ke ti li beenin tuk nimi n-yoonn məmək baah muini binib nnyun ni pu na, ni baah joo biɲaal paani binib pu pu na aabər, ni binib aah ga fikr nkun ni pu na aabər, ni ntafadaan mu kaa kpa ndoon na aabər. Timina məmək ye ɲjan aabər le waasan ni.

³ Uwumbər yaa kii kan, ti ga bae waabər ti gur na, ki di kpee ɲjan aabər ngbaan pu.

⁴ Tɔ, binib bi Uwumbər woln binimbil na yaa di cha waasan kan, baan ki ɲmaa kpeln baabimbin ki ki dii u. Bi kan waapiin, ki gaa Waafuur Nyaan,

⁵ ki bee waabər aah ɲan pu na, ki kan dulnyaa u choo na aapɔɔn, le ki di cha waasan.

⁶ Baah di cha waasan na, ni mək ke bi ki bi kpaaw Uwumbər Aajapɔɔn ndəpuinkoo pu, ki jinn u inimənn binib aanimbil ni la, le saan ɲmaa cha bi ki kpeln baabimbin ki ki dii u.

⁷ Kitiɲ ki gaa utaal aanyun mu lir ni ki pu, ki ɲani tijikaar ti ɲan na ki tii binib bi ko ti na, Uwumbər ɲani tinyoor ɲani kitiɲ ngbaan pu.

⁸ Tɔ, kitiɲ ki po ɲani ikokon ni ichakpeejagar baanja na bee yɔli la. Naan yunn, le bi ga see ki mmii ki bii ki. Kitiɲ ngbaan aadoon le na.

⁹ Timi aanigeekaab, ti len kina la; ti mu aa dak ke ni bi ke kitiɲ ki bi ga see ki mmii na. Ti bee ke ni ɲmar ki ga kan tinyoor.

¹⁰ Uwumbør ɲan la. Waan suln naah tun lituln pu ki ter waanib, ki beenin ter bi na, ki mək u naah gee u pu na bər.

¹¹ Ti ban ke ni məmək pək nibaa ki li kpa limakl ki nan saa ndoon.

¹² Ni taa li san ligbanyakl man. N-yaayoonn na aanib bi nan gaa Uwumbør ki kii ki jin suklaa na, bi bi paacham ki kan waah puu tipuur ti ke u ga tii bi na. Ni mu li dii baah dii pu na.

Uwumbør ga ɲa waah puu tipuur ti na

¹³ Uwumbør aah puu tipuur ki tii Abraham na, u nan puu uma ubaa aayimbil pu la. Ubaa aa bi ki jer u, ke u puu waayimbil, nima le cha u puu uma ubaa aayimbil.

¹⁴ U nan puu tipuur le ki bui Abraham, “M ga ɲa tinyoor ɲa aa pu pam, ki cha aa pər sakpen.”*

¹⁵ Abraham nan kpa limər, le ki nan kan Uwumbør aah nan puu tipuur ti na.

¹⁶ Binib yaa puu tipuur kan, bi puur unii u jer bi na aayimbil pu la. Binib yaa kpak kinikpakpak ki ti puu tipuur kan, ni doo le na.

¹⁷ Uwumbør nan ban ke u mək binib bi ga kan waah puu tipuur ti na, ke waan kpeln. Nima le u nan puu uma ubaa aayimbil pu.

¹⁸ Waah nan puu tipuur ti na, waan kpeln. Waah puu uma ubaa aayimbil pu na, nima le sil mək ke waan kpeln. Waan ɲmaa mən

nnyamən. Nima le timi bi san cha u chee ke ti ɲmar na aataakpab pək mbaməm, le ti kpa limakl ke ti ga kan waah puu tipuur ti na.

¹⁹ Taah kpa limakl ngbaan na, nima le joo timi aasui ke ti taa di cha waasan. Yesu pu, le ti kpa limakl ngbaan. Limakl ngbaan pu, le Yesu u bi paacham na aalandak bi tisui ni.

²⁰ Yesu le ye uto-toorninkpel n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ke Melkisedek aah nan ye pu na, ki loln ti pu nsan ki buen Uwumbør do, ke u ti sil timi aasisiiaan nima chee, Uwumbør aanimbiin ni.

7

Melkisedek u nan ye uto-toor na

¹ Melkisedek ngbaan nan ye Salem aatiɲ aabər, ki nan ye Uwumbør u kaa kpa ɲeen aatə na aatotoor la. Abraham aah nan ku bibərb bi ye waadim na ki gir ni na, le Melkisedek tooh u nsan pu ki ti ɲa Uwumbør aanyoor ɲa u pu.

² Le Abraham nan nyan tiwan nimək u nan gaa na nibaabaa kipiik mək ponn ni, ki di tii Melkisedek. Melkisedek aatataa le ye ke “ubər u kpa mbimbinyaan na.” U nan ye Salem aatiɲ aabər la. Salem aatataa le ye ke “nsuudoon.”

³ Baa ɲmee ute ni una ni uyaajatiib aabər, kaa ɲmee buyoonn bi nan ma u na, ki mu aa ɲmee buyoonn u doo waatuln na. Waaməfal

* 6:14 : Lik Mpiin 22.16-17.

aayoonn məmək u nan ye Uwumbər aatotoor la. Nima le u naahn Uwumbər Aa-japəon u ye utotoor n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

4 Dakl lik man uja ngbaan aah nan nyuun pu na; tiyaa-janinkpel Abraham nan yakr waadim aawan tiwan nfum kipiik, ki nyan nibaa, ki di tii u, ki gur niwae.

5 Uwumbər aakaal len ke Israel yaab yakr baawan məmək nfum kipiik, ki nyan nibaa tii Liifai aayaabitiib, bi ye Uwumbər aatotoorb na. Bi ni Israel yaab nan ye binibaan la. Bi məmək nan ye Abraham aayaabitiib la.

6 Melkisedek aa nan ye Liifai aayaabil, le Abraham yakr waawan məmək nfum kipiik, ki nyan nibaa tii u. Le u ŋa tinyoor ŋa Abraham pu. Abraham le Uwumbər nan puu tipuur tii u.

7 Unii yaa kpa mpəon ke u ŋa Uwumbər aanyoor ŋa uken pu kan, ni mək ke u jer u la. Ubaa aan kpak kina.

8 Israel yaab yakr baawan məmək nfum kipiik, ki nyan nibaa ki di tii Uwumbər aatotoorb, bi nan ye binib bi ga kpo na. Melkisedek u Abraham nan yakr waawan nfum kipiik ki nyan nibaa tii u na ma kan, baa ŋmee waakun aabər. Bi ŋmee waabimbin aabər la.

9 Abraham aah nan yakr waawan ki di tii u na, ti ga ŋmaa len ke uyaabitiib Liifai yaab bi gaal biken chee na, mu nan tii u la.

10 Buyoonn Melkisedek

nan tooh Abraham nsan ni na, Abraham aa nan kee ma uyaabil Liifai. Ti ga ŋmaa len ke Abraham nan sil uyaabil Liifai aasisiiaan la.

11 Uwumbər tii Israel yaab nkaal mu mək bi waatotoorb Liifai yaab aah ga li joo bi pu na. Bitotoorb ngbaan aat-uln yaa ba gaa binib lii kan, Uwumbər aa ba ga li ban u tun ni Yesu u ye utotoor ke Melkisedek aah nan ye pu na. U ba ga ki tun ni utotoor u bi ke Aaronn aayaabitiib Liifai yaab aah nan bi pu na la.

12 Waah tun ni utotoor uken aaboln na, see u kpeln nkaal ngbaan mu.

13 Tidindaan u ti len waabər na, aa nan ye Liifai aanibol ponn ni aanii. U nan ye linibol liken ponn ni aanii la. Waanibol ponn ni aanii ubaa aa nan kee ye Uwumbər aatotoor.

14 Binib məmək nyi ke Tidindaan nan ye Juda aanibol ponn ni aanii la. Moses aa nan len ke linibol ngbaan aanib ga li ye bitotoorb.

Utotoor yayan u bi ke Melkisedek na

15 Nima le mək timi chob ke utotoor yayan, u bi ke Melkisedek aah nan bi pu na, fuu ni.

16 Naa ye binib le nyan u ki ŋa u utotoor baakaal aah dii pu na. Uma le kpa liməfal li kaa kpa ndoon na aapəon. Nima le cha u ye utotoor.

17 Uwumbər nan bui u, “Aa ga li ye utotoor n-yoonn mu kaa kpa ndoon na ke

* 7:17 : Lik Ilahn 110.4.

Melkisedek aah nan bi pu na.”*

¹⁸⁻¹⁹ Moses aakaal aa nan kpa tinyoor, kaa nan kpa mpɔɔn, kaa ŋmaa ŋa bi binib bi ŋan ti doo na. Nima le Uwumbɔr di nkaal ngbaan lii, le ki tii timi limakl li ŋan ki jer nkaal ngbaan na. Limakl ngbaan pu le ti ga ŋmaa duun Uwumbɔr.

²⁰ Uwumbɔr aah nan puu tipuur ti na mu bi. Uwumbɔr aah nan nyan Israel yaab aatotoorb buyoonn na, waa nan puu tipuur.

²¹ Waah ŋa Yesu utotoor buyoonn na, u nan puu tipuur tii u, le ki bui u ke, “Min Uwumbɔr le puu tipuukpaan, kaan kpelɛn,

ke aa ga li ye utotoor n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”†

²² Uwumbɔr aah puu tipuupɔln ti tii Yesu na, nima le mɔk ke tipuupɔln ngbaan le ŋan ki jer tipuukpokl na.

²³ Israel yaab aatotoorb nan ye binib bi ga kpo na, le biken leŋni baaleleŋ. Nima le bi nan wiir.

²⁴ Yesu ma kan, u ye utotoor u ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Ubaa aan ki nab waatuln pu ki toor kitork.

²⁵ U bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, u li mee Uwumbɔr tii binib bi dan Uwumbɔr chee u pu na. Nima le u ga ŋmaa gaa bi lii n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

²⁶ Yesu le ye utotoorninkpel taah ban pu

na. U bi chain, kaa kpa ngalm, kaa kpa titunwanbir tibaa. U ni titunwanbirdam aa kpaani. Uwumbɔr yoor u paacham ki jer bimɔk bi paacham na.

²⁷ Bitotoorninkpiib biken aah bi pu na, waa bi kina. Waa toor kitork uma ubaa aatunwanbir pu, u toor kitork binib aatunwanbir pu la. Waa toor kitork iwiin mɔmɔk. U nan di ubaa toor kitork nfum mubaa, kookoo aatork mu le na.

²⁸ Bi nan leer bitotoorninkpiib Moses aakaal aah dii pu na. Bitotoorninkpiib ngbaan aa nan ŋan ti doo. Nkaal ngbaan aapuwɔb le Uwumbɔr puu tipuur, ki ŋa Ujapɔɔn utotoorninkpel. Uma le ye utotoorninkpel bamɔnn, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

8

Yesu le ye timi aatotoorninkpel

¹ Maah len pu na aayil le ye ke ti kpa utotoorninkpel wee aaboln. Uma le ye Yesu Kristo u ka Uwumbɔr u yeh mpɔɔn mɔmɔk na aabɔrjal aanjangii wɔb paacham na.

² U tun utotoorninkpel aatuln paacham aadiik ki ye kidibamɔŋ ki bi chain na ponn ni. Uwumbɔr le maa ki, naa ye binib.

³ Baah leer bitotoorninkpiib bimɔk na, bi lee bi ke bi tii Uwumbɔr ipiin, ki toor kitork tii u. Nima pu na, ni ŋan ke

† 7:21 : Lik Ilahn 110.4.

utotoorninkpel ngbaan mu li kpa tiwan ki tii Uwumbər.

⁴ Bitotoorninkpiib bi dulnyaa wee ni ki toor kitork tii Uwumbər, Juu yaab aakaal aah dii pu na la. Yesu yaa ba laa bi dulnyaa wee ni kan, waa ba ga li ye utotoor.

⁵ Bitotoorninkpiib ngbaan aatuln ye paacham aatuln aanan̄ la. Moses yaan mu nan bi kina la. Waah nan ban ke u ɲa libool tii Uwumbər na, Uwumbər nan bui u ke u li nyi ki ɲa tiwan məmək ke waah mək u laanan̄, lijool paab pu na.*

⁶ Tɔ, Uwumbər nan tii Yesu lituln li jer bitotoorninkpiib ngbaan aatuln na. Kina le tipuupəl̄n ti Uwumbər puu tii waanib Yesu pu na jer tipuukpokl na, ki mək ke u ga tii timi tiwan ni ɲan jer tipuukpokl ngbaan aawan na.

⁷ Uwumbər aah puu tipuur ti njan na yaa kaa ba lann nibaa kan, waa ba ga li ban ke u ki puu tipuur lelee.

⁸ Uwumbər nan kan ke waanib kpa taani, le ki bui ke,

“Lik, n-yoonn choo, le m ga nan puu tipuupəl̄n tii Israel yaab ni Juda yaab.

⁹ Tipuur ngbaan aan li bi ke tipuur ti m nan puu tii biyaajatiib, buyoonn m nan chuu biɲaal ki daar nyan bi, ki cheen bi nyan Ijpt aatiɲ ni na.

Baa nan joo tipuur ngbaan, nima le maa nan ki gar bi.

Min Uwumbər le len kina.

¹⁰ Maah ga puu tipuur ti tii Israel yaab n-yoonn mu choo na na le ye ke:

M ga di maakaal ɲa baalandak ni, ki ɲmee mu bisui ponn ni.

M ga li ye Baawumbər, le bi li ye maanib.

¹¹ Bi ponn ni ubaa aan ki bui un̄een aatɔ ke, ‘Bee Uwumbər.’

Ubaa mu aan ki bui una aabo ke, ‘Bee Uwumbər.’

Ba pu? bi məmək ga bee mi, biwaatiib ki ti saa bikpaam məmək ga bee mi.

¹² M ga di cha pinn baatunwanbir, kaan ki teer baataani.”†

¹³ Tɔ, Uwumbər aah len ke u ga puu tipuupəl̄n na, u ɲa njan yaan tipuukpokl la. Tiwan yaa ye tiwankpok kan, naan yunn, naan ki li bi.

9

Tipuukpokl ni tipuupəl̄n na

¹ Uwumbər aah nan puu njan aapuur tii bi na, u nan mək bi baah ga doon u pu na. Bi nan kpa libool li bi ga li dooni u li ponn ni, aan binib gaa li na.

² Bi nan ɲa libool lipepel libaa wɔb, ki yin li ke chain aapepel. Karyaa ni teebul ni boroboro u bi di tii Uwumbər na, nan bi li ponn ni.*

* **8:5** : Lik Nnyam 25.40. 26.1-30; 25.31-40, 23-30.

† **8:12** : Lik Jeremia 31.31-34.

* **9:2** : Lik Nnyam

3 Bi nan di likekeln gii libool ngbaan ponn ni lipepel libaa wəb, ki yin li ke chain chain.†

4 Salmaa aatork aabimbiln nan bi ni ponn ni. Libimbiln ngbaan paab le bi seer tulalee aayon tii Uwumbər. Uwumbər aakaal aah nan bi daka a u ponn ni na, mu nan bi ni ni. Bi nan di salmaa aakur le biin daka a ngbaan pu. Tijikaar ti bi yin ti ke mana‡ na, nan bi salmaa aasambil ponn ni, daka a ngbaan ponn ni. Aaronn aadabil li nan ɲeen nsupuun na mu nan bi u ponn ni. Uwumbər aakaal aah nan ɲmee ɲitakpapapan ɲilee ɲi pu na, mu nan bi u ponn ni.§

5 Tiwan ni kpa ifeen na* nilee mu nan bi daka a ngbaan paab. Nima chee le Uwumbər nan mək Israel yaab waah wiin chain pu na. Tiwan ngbaan aafeen nan biin daka a ngbaan aabiil pu, Uwumbər aah san bi kinimbaak nin chee na. Taan ɲmaa len tiwan nimina məmək aatataa nibaabaa dandana wee.

6 Baah di tiwan nimina məmək siin kina na, le bitotoorb koo məb aadiik ni iwiin məmək, bi ti tun lituln tii Uwumbər.

7 Utotoorninkpel baanja le koo ni chain chain aapepel li bi libool ngbaan ponn ni na. U koo ni nima chee libiln məmək nfum mbaa baanja la. U yaa koo ni kan, see u joo ni nsin nan tii Uwumbər, uma

ubaa aatunwanbir ni binib aatunwanbir pu.

8 Uwumbər Aafuur Nyaan mək timi ke məb aadiik ngbaan aah nan laa bi na, binib aa nan kpa nsan ke bi koo ni chain chain aapepel ponn ni.

9 Libool ngbaan le nan ye Yesu aabər aaməkl ki tii bi. Libool ngbaan ponn ni, le bi joo ipiin, ni tiwakor toor kitork tii Uwumbər. Kitork ngbaan aa nan cha bisui doon titunwanbir pu.

10 Nkaalkpok ngbaan mək bi tijikaar ni tiwanyukaan ni kə na, ni ni kaa kə na, ki mək bi baah ga finn bibaa ki ɲa chain pu na. Ni nan mək ke see bi dii kina le ki nan saa buyoonn Yesu ga joo ni nsanpəon mu ɲan na.

11 Dandana wee Kristo fuu ni a, ki ye utotoorninkpel, ki joo ni nsanyaan mu bi nan len ke mu ga fuu ni na. Waa koo ni libool li binib ɲa li dulnyaa wee ni na. U dii lipepel li jer dulnyaa wee aabool ngbaan na,

12 le ki koo lipepel li ye chain na paacham, nfum mbaa kookoo. Uma ubaa aasin pu le u nan gaa timi lii n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, naa ye tiwakor aasin pu.

13 Bi nan joo inoob ni inaaja aasin yəkr binib bi kaa ye chain na pu, ki di unaasabo aafatan gbaa gbaa bi, le ni ɲa tiwon chain.

14 Nimina yaa nan ɲa tiwon chain kan, Kristo aasin ga ter timi, ki jer kina. Uwumbər

† 9:3 : Nnyam 26.31-33. ‡ 9:4 : Lik Nnyam 16.33. § 9:4 : Nnyam 30.1-6; 25.10-16. * 9:5 : Baaliin ni, bi yin ni ke "kerubim" la. Ni naan tiwakor, ki mu kpa ifeen.

Aafuur Nyaan mu bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na aapɔɔn pu, u nan di ubaa toor kitork ki kaa kpa ngalm na tii Uwumbɔr. Waasin ga nyan titunwanbir ti ga ku timi na tisui ni, aan ti dii Uwumbɔr u ye limɔfadaan na.

15 Yesu aah ɲa kina na, le Uwumbɔr puu tipuupɔln tii timi. Nima pu, le binib bi Uwumbɔr yin bi na ga kan lifaal li kaa kpa ndoon na, waah puu tipuur ti ke u ga tii bi na pu. Binib bi Uwumbɔr nan puu njan aapuur tii bi na nan tun titunwanbir la. Yesu aah kpo na, nima le Uwumbɔr di cha pinn bi, ki gaa bi lii.

16 Unii yaa yakr waafaal ki laa ka kan, ubaa aan ɲmaa ji lifaal ngbaan, see ni puen mɔk ke u kpo.

17 Buyoonn u laa beenin bi na, ubaa aan ɲmaa ji lifaal ngbaan, see u kpo.

18 Nima pu na, Uwumbɔr aah nan puu tipuur ti njan na, bi nan joo nsin le ki mɔk ke tipuur bi, bi ni Uwumbɔr aakaasisik ni.

19 Njan, Moses nan tuk binib mɔmɔk baah ga dii Uwumbɔr aakaal mɔmɔk pu na, le ki nin di tikumaman ni tifar ɲa inaabi ni iɲoob aasin, ni nnyun ni, ki di yɔk yɔk Uwumbɔr aakaal aagbaɲ pu, ni binib mɔmɔk pu,

20 le ki bui bi ke, “Nsin mue le mɔk nimi Uwumbɔr aah nan puu tipuur ti tii nimi ki tuk nimi ke ni li joo ti na.”†

21 le ki di nsin ngbaan yɔk yɔk libool, ni baah joo tiwan nimɔk tun lituln tii Uwumbɔr na pu.

22 Nkaal ngbaan aah dii pu na, bi yaa nan ban ke bi ɲa tiwan chain kan, see bi di nsin yɔk yɔk ni pu le ki ɲa ni chain. Nsin yaa kaa nyan kan, Uwumbɔr aan di cha pinn titunwanbir.

Yesu Kristo aatork nyani titunwanbir

23 Uwumbɔr Aabool, ni tiwan nimɔk nan bi li ponn ni na ye paacham aawan aanaj la. Le bi nan di tiwakor aasin ɲa ni mɔmɔk chain. Paacham aawan bamɔnn le ban nsin mu jer tiwakor aasin na, aan ni ɲa chain.

24 Kristo aa koo ni chain aapepel li ye paacham yaan aanaj li binib maa li na ponn ni. Paacham le u koo ni, ki si timi aasisiiyaan, Uwumbɔr aanimbiin ni.

25 Juu yaab aatotoorninkpel nan di nsin mu kaa ye uma ubaa aasin na le koo ni chain aapepel ni, libiln mɔmɔk. Yesu Kristo di ubaa toor kitork nfum mbaa baanja la.

26 U yaa ba nan joo ubaa toor kitork libiln mɔmɔk kan, u ba ga ji falaa n-yoonn mɔmɔk, buyoonn dulnyaa wee piin ki joo cha na. Naah ye pu na, u fuu ni buyoonn ni ɲeer na, ki di ubaa toor kitork nfum mubaa, ke u kuln titunwanbir.

27 Uwumbɔr siin ke binib ga kpo nfum mubaa la, nee aapuwɔb le u ga ji bi tibɔr.

† 9:20 : Lik Nnyam 24.6-8.

28 Kristo mu di ubaa toor kitork nfum mubaa, binib pam aatunwanbir pu. U ga ki fuu ni lelee. Naa ye titunwanbir pu le u ga ki fuu ni. U ga fuu ni ke u nan gaa binib bi kii waagirndaal na lii.

10

1 Moses aakaal nan ye nsanyaan mu choo na aamɔkl la, naa nan ye nsanyaan ngbaan mbamɔm. Binib bi dii Moses aakaal na toor titorbaan njibin njibin, nima le aa nmaa nja bi binib bi njan ti doo na.

2 Nkaal ngbaan yaa ba nan nyan bi titunwanbir ni kan, baalandak aa ba ga ki li muk bi titunwanbir pu. Bi mu aa ba ga ki toor kitork ngbaan.

3 Naah ye pu na, kitork ngbaan teer bi baatunwanbir pu, libiln mɔmɔk la.

4 Inaaja aasin, ni injoob aasin aa nmaa nyan titunwanbir binib aasui ni.

5 Nima pu na, Yesu Kristo aah nan ban ke u dan dilynaya wee ni na, u nan bui Uwumbɔr ke,

“Saa ban tiwakor ni tijikaar aatork.

Aa naan tiwon tii mi la.

6 Saa ban ke m di tiwakor aatork, ki di see mmii ni tii si,

kaa ban ke m toor kitork ngbaan titunwanbir pu.

7 Le m bui ke, ‘Uwumbɔr, m fuu ni ke m nan nja saageehn,

ke baah nmeee maabɔr pu saagban ni na.’ ”*

8 Njan, le u bui Uwumbɔr ke, “Saa ban tiwakor ni tijikaar aatork, kaa ban ke m di tiwakor aatork ki di see mmii ni tii si, kaa ban ke m toor kitork ngbaan titunwanbir pu.” (Moses aakaal aah dii pu na, bi toor kitork kina la.)

9 Le u ki bui Uwumbɔr, “M fuu ni ke m nan nja saageehn.” Uma Yesu Kristo aah di ubaa toor kitork na, Uwumbɔr gaa waatork, le ki kuln kitorkpok ngbaan.

10 U nja Uwumbɔr aageehn, le ki di ubaa aawon toor kookoo aatork nfum mbaa, le ki nja timi waanib bi ye chain na.

11 Juu yaab aatotoorb mɔmɔk tun lituln iwiin mɔmɔk tii Uwumbɔr. N-yoonn mɔmɔk, bi toor kitork kichachaan le tii u. Kitork ngbaan aan nmaa nyan titunwanbir binib aasui ni.

12 Yesu Kristo toor kookoo aatork titunwanbir pu nfum mbaa, le ki kal Uwumbɔr aanjangii wɔb.

13 U bi nima ki kii bundaln Uwumbɔr ga nyan waadim ki di bi nja utaapɔtan ni na.

14 Kitork baan ngbaan pu, le u nyan titunwanbir binib aasui ni, ki nja bi binib bi njan ti doo ki cha n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

15 Uwumbɔr Aafuur Nyaan mu tuk timi kina la. Mu nan bui

16 ke Uwumbɔr len ke, “Maah ga puu tipuur ti tii bi n-yoonn mu choo na le ye ke m ga di maakaal nja bisui ni,

* 10:7 : Lik Ilahn 40.6-8.

ki ηmee mu baalandak
ni,"[†]
17 ki ki len ke,
"Maan teer baatunwanbir
bɔr,
kaan ki teer baah bii
maakaal pu na."[‡]
18 Kina pu na, Uwumbɔr yaa
di cha pinn titunwanbir kan,
baan ki toor kitork ti pu.

*Cha ti foor duun Uwumbɔr
man*

19 Nnaabitiib, Yesu aasin
pu le ti kpa lipobil ke ti koo
ni chain aapepel ponn ni,
Uwumbɔr aah bi nin chee na.

20 Yesu aah di ubaa toor
kitork tii Uwumbɔr na, u
nyan tiwan nimək nan bi ti
ni Uwumbɔr aakaasisik ni
na, ki tii timi nsanpɔɔn mu
ye nsanbamɔnn na, ke ti koo
ni Uwumbɔr aah bi nin chee
na.

21 Ti kpa utotoorninkpel u
joo timi bi ye Uwumbɔr aanib
na.

22 Nima pu na, cha tisui
li bi mbamɔm, aan ti duun
Uwumbɔr chee, ki gaa u ki
kii mbamɔm ki taa joo beeni;
ba pu? Yesu Kristo aasin
finn tisui ni aatunwanbir,
timi aalandak taa ki li muk
timi titunwanbir pu. Le bi
finn timi aawon nnyun mu bi
chain na ni.

23 Taah bui ke ti kpa limakl
na, cha ti li joo limakl ngbaan
injaal ilee ki taa joo beeni. Ba
pu? Uwumbɔr u puu tipuur
tii timi na ga sil tii timi waah
puu tipuur ti na.

24 Cha titafal li bi tɔb pu
man, aan ki fiin tɔb aasui, aan

ki li gee tɔb, ki tun lituln li ηjan
na.

25 Cha ti li beenin kuuni
tɔb chee ki ti dooni Uwumbɔr
man, ki taa di cha, ke binib
bibaa aah di cha pu na. Ni li
pɔɔni tɔb aataakpab man. Ni
kan ke bundaln Yesu Kristo
ga gir ni na peen ni. Nima na,
ni li moo pɔɔni tɔb aataakpab
man.

26 Tɔ, unii yaa gaa
Uwumbɔr aabɔr ki nyi waah
ban pu na, ki yaa ki yii ki tun
titunwanbir kigaak pu kan,
kitork kibaa aa ki bi ki ga cha
Uwumbɔr di cha pinn u.

27 U ga kan ntafadaan
mu kpa ijawaan na; ba pu?
Uwumbɔr ga gee linjuul pam,
ki di waadim ηa mmii mu ton
sakpen na ponn ni.

28 Unii ubaa yaa nan yii
Moses aakaal kan, biseer-
aadam bilee, bee bitaa, yaa
len ke ti gbii kan, le bi ku u,
kaa san u kinimbaak.

29 Unii yaa lik Uwumbɔr
Aajapɔɔn fam, ki yaa dak ke
Yesu aasin mu ηa u chain na
ye fam, ki yaa sii Uwumbɔr
Aafuur Nyaan mu san timi
kinimbaak na kan, udaan ng-
baan ηeer ntafadaan sakpen
ki jer unii u bii Moses aakaal
na aah kan pu na.

30 Ti nyi ke Uwumbɔr len ke
uma le ga daa bitafal, uma le
ga teen bi. U ki len ke u ga ji
waanib tibɔr. §

31 Aa yaa lir Uwumbɔr u ye
limɔfadaan na aanjaal ni kan,
ni kpa ijawaan sakpen a.

32 Ni teer man n-yoonn mu
jer na. Buyoonn ninimbil

† 10:16 : Lik Jeremia 31.33.

‡ 10:17 : Lik Jeremia 31.34.

§ 10:30 : Lik Ikaal

32.35-36; Ilahn 135.14.

nan woln njan na, ni nan jin falaa sakpen, ki nan kpa limɔr.

³³ N-yoonn mbaa bi nan ɲa nimi bakaa, ki sii nimi binib aanibil ni. N-yoonn mbaa mu, ni yakr binib bi jin falaa kina na aafalaa la,

³⁴ ki san binib bi bi kiyondiik ni na kinimbaak. Binib aah gaa nimi aawan mpɔɔn pu na, le ni nan kpa mpopiin; ba pu? ni nyi ke ni kpa tiwan paacham ni jer baah gaa ni na, ke tiwan ngbaan ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

³⁵ Ni taa di nimi aapobil lii man; ba pu? nima le ga cha ni kan tinyoor sakpen.

³⁶ Ni ban ni li kpa limɔr, aan ki ɲa Uwumbɔr aageehn, aan ki kan waah puu tipuur ti na.

³⁷ Uwumbɔr Aagban len ke, “Naan yunn, u choo na ga fuu ni, kaan taan.

³⁸ Uwumbɔr aaninyaam bi gaa u ki kii na ga li kpa limɔfal.

Unii ubaa mu yaa gir puwɔb kan, waan piir Uwumbɔr aasui.”*

³⁹ Tima kan, taa ye binib bi gir puwɔb aan ki beer yɔli na. Ti ye binib bi tii Uwumbɔr naadii aan ki ɲmar na la.

11

Gaakii

¹ Ti yaa gaa Uwumbɔr ki kii kan, naatataa le ye ke ti bee ke ti ga sil kan tiwan ni ti kpa limakl ke ti ga kan ni na. Tinimbil aa kan ni, le ti nyi ke ni sil bi.

² N-yaayoonn na aanib aah nan gaa Uwumbɔr ki kii na, nima le u len ke baabimbin ɲan.

³ Ti gaa Uwumbɔr ki kii, nima le cha ti bee ke u nan len ki naan kitiɲ ni paacham. U nan di tiwan ni tinimbil aa ɲmaa kani ni na naan tinimbil aah kani nimɔk na.

⁴ Abel nan gaa Uwumbɔr ki kii, nima le cha u nan toor kitork ki ɲan ki jer ukpel Keenn aah toor pu tii Uwumbɔr na. Waah gaa Uwumbɔr ki kii pu na, le Uwumbɔr len ke waabimbin ɲan, le ki gaa waah toor kitork ki tii u na. U kpo, le waah gaa Uwumbɔr ki kii pu na pu, u beenin len.

⁵ Enok nan gaa Uwumbɔr ki kii, nima le nan cha waa nan kpo. Uwumbɔr nan yoor u buen paacham la. Ubaa aa ki kan u; ba pu? Uwumbɔr nan yoor u buen paacham. Uwumbɔr Aagban len ke buyoonn waa nan kee yoor u buen paacham na, u nan piir Uwumbɔr aasui.

⁶ Unii yaa kaa gaa Uwumbɔr ki kii kan, waan ɲmaa piir Uwumbɔr aasui. Unii u dan Uwumbɔr chee na, see u pak ke u bi, ki pak ke u ɲani binib bi ban u na tinyoor.

⁷ Uwumbɔr nan bui Nowa linimaln li nan choo na pu, le laa kee fuu ni. Nowa aah nan tii Uwumbɔr naadii pu na, le u nan pak waah len pu na, le ki kii waamɔb, le ki kpɔii buɲɔb bu, u ni waamaal koo ki ɲmar na. Nowa aah nan ɲa kina na, le ni mɔk ke

* 10:38 : Lik Habakuk 2.3-4.

dulnyaa ni yaab biken aabər bii Uwumbər chee. Nowa nan tii Uwumbər naadii, nima le nan cha Uwumbər len ke waabər ɲan u chee.

⁸ Uwumbər nan yin Abraham, ki bui u ke u buen kitin ki u puu tipuur ke u ga di tii u na. Abraham aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na le u kii waaməb, le ki nyan waatin ni, ki buen, kaa nyi waah cha nin chee na.

⁹ U nan ti fuu kitin ki Uwumbər puu tipuur ke u ga di tii u na ni. Le u pak Uwumbər aah len pu na, nima le u nan kal nima, ki nan ye uwəwəɲja. U ni waabo Aisak, ni uyaabil Jakob nan bi nima, ɲiboo ponn ni. Bi mu nan yeh tipuur tichachaa ngbaan la.

¹⁰ U nan ban kitin ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon aan Uwumbər maa ki na la.

¹¹ Abraham aapuu Sara mu nan tii Uwumbər naadii, nima le nan cha u kan mpəɔn ke u dek lipuul, buyoonn u jer timar na. Ba pu? u nan pak ke Uwumbər ga ɲa waah puu tipuur ti na.

¹² Nima pu na, ujabaan u nan bi ke waah kpo le na, nan ma binib bi wiir ke inmabi aah wiir pu na. Bi wiir ke litambol li də nnyusakpem aagbaan na. Ubaa aa ɲmaa Kahn bi.

¹³ Binib ngbaan məmək nan tii Uwumbər naadii le ki ti saa baakundaal, kaa kan Uwumbər aah puu tipuur ti na. Bi nan bee ke n-yoonn mu choo na, u ga nan ɲa waah

puu tipuur ti na. Bi nan len ke bi ye bicham le dulnyaa wee ni.

¹⁴ Binib bi len kina na mək chain ke bi ban bite do la.

¹⁵ Binimbil yaa ba man kitin ki bi nyan ni ki ponn ni na pu kan, bi ba ga li kpa nshan ke bi gir buen nima.

¹⁶ Bi nan ban kitin ki ɲan jer kitin ngbaan na la. Bi nan ban paacham aatin la. Nima pu na, iniməɔn aa nan joo Uwumbər ke bi yin u ke Baawumbər. U nan toor kitin tii bi.

¹⁷⁻¹⁸ Uwumbər nan puu tipuur tii Abraham ke u ga kan yaabitiib waabo Aisak pu,* le Abraham nan gaa tipuur ngbaan. Le Uwumbər tɔɲ u, ki bui u ke u di waabo toor kitorok tii u. Waanaadii pu le u nan kii, ki di waabo u nan ye libibaal na, u ti kər u ki toor kitorok tii Uwumbər.

¹⁹ Ba pu? u nan pak ke Uwumbər ga ki ɲmaa fikr u nkun ni. Ni ye mbaməɔn, waah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le Uwumbər nyan u nkun ngbaan ni. Ni naahn ke Abraham nan ki gaa u nyan ni nkun ni la.

²⁰ Aisak nan gaa Uwumbər ki kii, nima le nan cha u nan bui waabim Jakob ni Esə ke Uwumbər ga ɲa tinyoor ɲa bi pu n-yoonn mu choo na.

²¹ Jakob nan gaa Uwumbər ki kii, nima le nan cha u ɲa Uwumbər aanyoor ɲa waabo Josef aabim bilee pu buyoonn u nan ban u kpo na, le

* 11:17-18 : Lik Mpiin 22.1-14.

ki nyii waajaangbeedabil pu, ki doon Uwumbər.

²² Josef nan gaa Uwumbər ki kii, nima le waah nan ban u kpo na, u len ke Israel yaab ga nya Ijpt aatiŋ ponn ni, ki tuk bi ke bi yaa nan nyan kan, bi yoor waawon di buen.

²³ Moses aate ni una aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le bi nan di u bər inmal itaa. Bi nan kan ke u ye ubo u ŋan sakpen na, kina pu na, baa nan san Ubər Faro aah nan siin ke bi ku bima Israel yaab aabijabim pu na aakaal.

²⁴ Moses nan gaa Uwumbər ki kii, nima le waah nan chikr na, waa nan kii ke bi yin u ke Ubər Faro aabisal aabo.

²⁵ U nan kii ke u ni Uwumbər aanib kpaan ji falaa, ke ni soor ni u ji titunwanbir aaməŋ mu kaa yunn na.

²⁶ U nan bee ke u yaa kan ŋisiibil Kristo† pu kan, u ga nan kan tinyoor ti jer Ijpt aatiŋ aawankpal məmək na. Ba pu? utafal nan bi tinyoor ti Uwumbər ga tii u na ni la.

²⁷ Waah nan gaa Uwumbər ki kii pu na le u nan nyan Ijpt aatiŋ ni, kaa san ubər na aah gee linjuul pu na. Ni naahn ke u waa Uwumbər u unibən aanimbil aan ŋmaa kan u na la. Nima le u nan kpa limər le ki sil mbaməm.

²⁸ Waah nan gaa Uwumbər ki kii pu na le u nan bui Israel yaab ke bi kər ipihbi, ki di nsin gbaa gbaa ibisaməi, aan Uwumbər aatuun u ga ku

mbipolb na taa nan ŋa bi nibaa.

²⁹ Israel yaab aah nan ban ke bi puur Liməkal Aanyusakpem,‡ baah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le nnyun nan yakr ki cha nsan tii bi, le bi puur. Ijpt aatiŋ aanib aah nan ban bi mu puur na, bi nan bee nnyun ni la.

³⁰ Israel yaab nan gaa Uwumbər ki kii, nima le baah nan chuun manni Jeriko aatiŋ aagon iwiin ilole na, ŋi nan lir.

³¹ Rahab, u nan ye upiida-goor na, nan gaa Uwumbər ki kii, ki chann bipepekb tichann. Waah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le baa nan ku u buyoonn bi kuln waatiŋ aanib bi kaa kii Uwumbər aaməb na.

³² Tə, m ga ki len ke ba? Maa kpa n-yoonn ke m len Gideonn, ni Barak, ni Samsonn, ni Jefta, ni David, ni Samuel, ni Uwumbər aabənabtiib aabər.

³³ Baah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le bibaa nan nyan ŋitimbol aajab, bibaa mu tun lituln li ŋan na, bibaa mu kan Uwumbər aah puu tipuur ti na, bibaa mu muib ichinn aaməi, i taa ŋa bi nibaa.§

³⁴ Bibaa mu aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, mmii sakpiin aa nan ŋmaa ŋa bi nibaa. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le bi nan nyan kijuk aakun ni. Bibaa mu nan ye bidaburb, le

† 11:26 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke Uwumbər nyan u ke u gaa waanib lii. ‡ 11:29 : Liməkaal Aanyusakpem—bi ki yin mu ke

Nnyusakpem Mamam la. § 11:33 : Lik Daniel 6.1-27.

baah gaa Uwumbər ki kii pu na, bi nan kan mpəən. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le bi kan mpəən bi ti to butəb ki nyan baadim.

³⁵ Bipiib bibaa aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le biyaab bi kpo na nan fikr nkun ni.

Bibaa mu aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le binib gbaa ku bi. Baa yii Uwumbər ke bi nyan bibaa nkun ni. Bi nan pak ke bi ga kan liməfal li ɲan ki jer dulnyaa wee aaməfal na paacham.

³⁶ Bibaa mu aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le binib nan ɲa bi mbənyun, ki lue bi ɲinaalab, ki buu bi tikuln, ki laɲ bi kiyondiik ni.

³⁷ Bibaa mu aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le binib mae bi ɲitakpal ku bi. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le bi chuu gii por bi ki ku bi. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le bi nan [təɲ bi, ki] di kijaak aajuk ku bi. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le bi nan ye bigiim, ki chuun pee ipiih, ni iɲoob aagban, ki jin falaa. Binib mu ɲa bi bakaa.

³⁸ Bi nan ye biwəwəm, ki nan bi kipək ni, ni ɲijoo paab, ki koo titakpalunn ni, ni ibuu i bi kitɲ ni na. Bi mu nan ye bininyaam ki jer dulnyaa wee aanib.

³⁹ Binib ngbaan məmək nan gaa Uwumbər ki kii, nima le nan cha u len ke baabər ɲan. Bi mu aa kan

tiwan ni u nan puu tipuur ke u ga tii bi na,

⁴⁰ Ba pu? u nan ban ke u ɲa ti mu tiɲann sakpen la. U nan ban ke u di timi, ni bi mu, kpaan ɲa binib bi ɲan ti doo na la.

12

Tite Uwumbər

¹ Tə, n-yaayoonn na aanib bi nan gaa Uwumbər ki kii na wiir pam, ki gonn timi, ki lik taah dii Uwumbər aasan pu na. Nima pu na, cha ti di tiwan nimək leɲ timi na lii, ki di cha titunwanbir ti dii timi na, ki li kpa limər, ki li dii Uwumbər aasan.

² Cha ti li lik Yesu chee man. Waapəən pu le ti nan piin ki gaa u ki kii. Waapəən mu pu, le ti ga tii u naadii, ki ti saa ndoon. Mpopiin mu u ga nan kan mu na pu, le u jin falaa ni iniməən ndəpuinkoo pu, ki lik iniməən ngbaan fam. Dandana wee le u ka Uwumbər aabərjal aanɲangii wəb.

³ Titunwanbirdam nan nan u, ki yii u. Le u nan kpa limər. Ni teer kina man, aan ki taa cha nitaakpab yəl aan ni di waasan di lii.

⁴ Ni yii titunwanbir, le ki pəəni nibaa ke ni taa lir; ni mu aa kee kpo nsanyaan ngbaan pu.

⁵ Ni suln Uwumbər aah sur nimi pu na aa? U yin nimi waabim ki bui ke,

“Maabo, Uwumbər yaa sak si kan, ɲun mbaməm.

U yaa cha falaa pii si ke u chiin si kan,
taa cha aataakpab yəl.

6 Ba pu? Uwumbør sak binib bimøk u gee bi na, ki dar binib bi u ŋa bi waabim na mòmøk aatafal.”

7 Tɔ, naah ji falaa pu na, Uwumbør møk nimi nlan le na. U ŋa nimi ke binib aah ŋani baabim pu na la. Ubo ubaa aa bi, kaa kan ntafadaan ute chee.

8 Uwumbør yaa kaa daa nitafal, ke waah dar waabim mòmøk aatafal pu na kan, naa ye waabim, ni ye mbombim le u chee.

9 Titetiib bi ma timi na nan dar titafal la, le ti pak bi. Nima le ni ŋan ke ti kii Tite Uwumbør u bi paacham na aamøb ki jer kina, aan ki kan limøfal.

10 Taah nan ye mbim buyoonn na, titetiib nan dar titafal, baah gee pu na. Uwumbør ma kan, u dar titafal ke u ŋa timi tinyoor, aan ti yakr waabimbin mu bi chain na la.

11 Buyoonn ti kan ntafadaan na, ni wu la, naa ye mpopiin aawan. Binib mu yaa kan ntafadaan kan, nee aapuwøb le bi kani nsuudoon ni mbimbinyaan.

Mmøk m ni nsurm kpaam

12 Nima pu na, ni li yoor iŋaal i bak na man, ki li pœoni nitaakpab,

13 ki li beenin dii nsan mu tok na, aan binib bi joo beeni na taa yenn; bi mu li dii mbamøm.

14 Ni mòmøk pœo nibaa ki li kpa kimøbaan man, ki li

bi chain. Unii umøk kaa ye chain na aan kan Tidindaan.

15 Ni li nyi man, ubaa taa lann Uwumbør aanyoor. Ni li nyi man, ubaa taa cha usui li to, ki li muk nimi ki cha binib pam yenn.

16 Ni li nyi man, ubaa mu taa gør kidagook. Ubaa mu taa lik Uwumbør fam ke Esø aah nan ŋa pu na. Tijikaar pu, le u nan di ubopol aafaal kooh.

17 Nee aapuwøb na, u nan ki ban lifaal li ye Uwumbør aanyoor ngbaan na, kaa kan. Waa nan ŋmaa kpeln waah nan ŋa pu na. U nan wii ki gaŋni ute ke u ŋa Uwumbør aanyoor ŋa u pu. Le ute yii.

18 Tɔ, naa fuu ni dulnyaa wee ni aajool chee. Israel yaab nan fuu ni Sainai aajool chee, ki kan lijool ngbaan gaal mmii ki kpa iŋmanyuu i bœon ki bœln nima chee na. Bi nan ŋun kibunŋ ki daar na,

19 ki ŋun kakaan wii mpœon pu, ki ŋun nneel mu len mpœon pu. Baah ŋun nneel ngbaan pu na, le bi gaŋ Uwumbør ke u taa ki len bi chee tibør.

20 U nan bui bi ke kiwakork kibaa yaa po meeh lijool ngbaan kan, bi mae ki ŋitakpal ki ti kpo. Nima le ijawaan nan joo bi sakpen.*

21 Baah kan tiwan ni na nan kpa ijawaan pam. Moses mu nan len ke ijawaan joo u sakpen, le uwon gbaa.†

22 Naa fuu ni lijool ngbaan chee. Ni fuu ni Sionn aajool chee la. Nima chee le Uwumbør u ye limøfadaan

* 12:20 : Lik Nnyam 19.12-13. † 12:21 : Lik Ikaal 9.19.

na aatiŋ bi. Kitiŋ ngbaan ye Jerusalem la, ki bi paacham. Uwumbør aatuuntiib chur-baka bi ki ponn ni.

²³ Ni fuu ni Uwumbør aabipolb bi aayimbil ŋmee paacham na aakuun chee la. Ni fuu ni Uwumbør u ye binib məmək aabəjir na chee. Ni fuu ni bininyaam aawiin mu Uwumbør ŋa mu, mu ŋan ti doo na chee.

²⁴ Ni fuu ni Yesu chee la. U pu, le Uwumbør puu tipuupəln tii timi. Uma Yesu aasin mu yaa ti pu na le ŋa timi chain. Mu pu, le Uwumbør di cha pinn timi. Waasin ngbaan len tibər ti ŋan jer Abel aasin aah nan len pu na.‡

²⁵ Ni li nyi man, ki taa yii Uwumbør u len ni chee na. Buyoonn u nan sur Israel yaab dulnyaa wee ni na, le bi yii, le u daa bitafal. Ti yaa yii Yesu u nyan ni paacham ki nan sur timi na kan, u ga sil daa titafal.

²⁶ N-yaayoonn na waaneel nan cha kitiŋ deŋ. Dandana wee u puu tipuur ke u ga ki cha kitiŋ ni paacham mək deŋ.‡

²⁷ Waah len kina na, ni mək timi ke u ga deŋ waah nan naan tiwan nimək na, ki nyan ni, ki cha tiwan ni kaan deŋ na.

²⁸ Ti ga ji nnaan mu ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Nima pu na, cha ti doon Uwumbør, ki tun lituln li ga piir usui na tii u, ki li pak u,

ki li san u ijawaan.

²⁹ Ba pu? timi Aawumbør bi ke mmiigaal mu ji tiwan ni kaa ŋan na məmək na la.*

13

Naah ga ŋa pu ki piir Uwumbør aasui na

¹ Tə, ni li beenin gee təb man ke naabitiib na.

² Ni li teer ki chann bicham tichann. Binib bibaa nan chann Uwumbør aatuuntiib tichann, kaa nyi ke Uwumbør aatuuntiib ye.

³ Ni teer man binib bi bi kiyondiik ni na, ke nimi le aah bi ki ni na, ki teer man binib bi ji falaa na. Ba pu? ni mu bi tiwon tee ni la.

⁴ Tə, chatiib ni puutiib, ni li nyi ke Uwumbør le di nimi kpaan, ki li pak kina, ki taa gər kidagook man. Binib bi chuun bəəni na, ni binib bi chuun gər kidagook na, Uwumbør ga ji bi tibər.

⁵ Ni taa cha ninimbil li man ŋimombil pu. Cha ninimbil gbiin naah kpa ni na pu. Ba pu? Uwumbør ubaa le bui ke waan di cha si. Waan di si lii.*

⁶ Nima pu le ti ga li kpa lipobil ki bui ke, “Uwumbør ye maateter la.

Maan san ijawaan.

Ubaa aan ŋmaa ŋa mi nibaa.”†

⁷ Ni teer man nimi aayidam bi tuk nimi Uwumbør aabər na, ki li teer baaməfal aah doo pu na, ki li beenin dii Yesu aasan ke baah nan dii pu na.

⁸ Yesu Kristo aa kpelni. Waah fe bi fen na pu na,

‡ 12:24 : Lik Mpiin 4.10. § 12:26 : Lik Hagai 2.6. * 12:29 : Lik Ikaal 4.24.

* 13:5 : Lik Ikaal 31.6. † 13:6 : Lik Ilahn 118.6-7.

u beenin bi kina le din, ki joo cha n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

⁹ Ni taa dii mməkm yayan aabəŋ aabəŋ ki yenn. Ni ŋan ke nisui doon Uwumbər aaterm pu, naa ye tijikaar pu. Binib bi kə tijikaar tibaa ki ji tiken na, naa ŋa bi tinyoor.

¹⁰ Timi aatork aabimbiln le ye Yesu aadəpuinkoo. Juu yaab aatotoorb aan ŋmaa ji timi aatork.

¹¹ Bi yaa toor kitork kan, le baatotoorninkpel di nsin koo ni chain aapepel ponn ni, titunwanbir pu. Le bi nyan tinann ngbaan kitin ponn ni ki di buen n-gbaan, bi ti di see mmii.

¹² Nima pu le Yesu mu nan kpo kitin aagbaan, ke waasin finn tisui, ki ŋa timi chain.

¹³ Nima pu na, ti li cha u chee n-gbaan nima, ki dii waasan, ki yakr u chee waaniməən.

¹⁴ Tido u bi dulnyaa wee ni na aan li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Ti ban tido u bi dulnyaa u choo na ni la.

¹⁵ Yesu pu, cha ti pak Uwumbər n-yoonn məmək, ki li dooni u waabulchinn pu. Nima le ye kitork ki tii u.

¹⁶ Ni teer man aan ki li tun lituln li ŋan na, ki yakr naah kpa ni na tii təb man. Nima le ye kitork ki ga piir Uwumbər aasui mbaməm na.

¹⁷ Ni li keei nimi aayidam aaməi man, ki taa kpak bi. Bitafal bi ni ponn ni, ke ni dii Uwumbər aasan mbaməm. Bi nyi ke see bi mək Uwumbər baah nan joo nimi pu na. Ni yaa keei baaməi kan, bi ga li

kpa mpopiin, le ki joo nimi. Ni yaa kaa keei baaməi kan, bi ga li kpa mpombiin, le ki joo nimi. Nima le aan ŋa nimi tinyoor.

¹⁸ Ni li beenin mee Uwumbər ki tii timi. Ti nyi ke timi aalandak aa galn timi tiwan nibaa pu. Ti ban ke ti li bi mbaməm n-yoonn məmək la.

¹⁹ M gan nimi ke ni li moo mee Uwumbər ki tii mi, ke u ter mi, aan m gir ni ni chee mala.

Kookoo aameel

²⁰ Uwumbər nan fikr Tidindaan Yesu u ye waanib məmək aayidaan na nkun ni. Waasin pu, le Uwumbər puu tipuupəln tii timi. Tipuur ngbaan ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

²¹ Uwumbər, u tii timi nsu-udoon na, toor nimi aabimbiln mbaməm, aan ni li ŋani waah gee pu na. Cha u ŋa nimi binib bi ga piir usui na Yesu Kristo pu. Uma le yeh mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Kookoo aabər

²² Nnaabitiib, m gan nimi, ni li ji limər ki pel maah sur nimi kigban kee ponn ni pu na. Maah ŋmee pu na, ni ye siib la.

²³ M ban ke ni bee ke bi nan di tina aabo Timoti di lii. U yaa fuu ni mala kan, m ni uma ga kan nimi.

²⁴ Ni doon nimi aayidam məmək, ni Uwumbər aanib biken məmək tii timi. Binib bi ye Itali aatinj aanib na dooni nimi.

25 Uwumbər ɲa tinyoor ɲa
ni məmək pu. Amii.

Kigban ki JEMS ɲmee ki na

¹ Min Jems, u ye Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu Kristo aatutunn na, m dooni Uwumbɔr aanib bi yaa ki bi itingbaan mɔmɔk ni na.

Gaakii ni nlan

² Nnaabitiib, ni yaa kan ntɔɲ mɔmɔk aabɔɲ kan, ni cha ni mɔmɔk li ye mpopiin ni chee.

³ Ba pu? ni bee ke ni yaa kan ntɔɲ, kaa koo mu ni kan, nima le tii nimi limɔr.

⁴ Ni mu li nyi man ki li kpa limɔr ki ti saa naadoon, ki taa di cha, aan ki li ye binib bi ɲan doo na, ki taa li kpa taani ubaa, ki taa lir.

⁵ Ni ponn ni ubaa yaa lann nlan kan, cha u mee Uwumbɔr, le u ga tii u; ba pu? Uwumbɔr tii binib mɔmɔk sakpen, kaa jinni ubaa inimɔɔn.

⁶ U mu yaa mee Uwumbɔr kan, u li pak ke u ga kan, ki taa joo beeni; ba pu? unii u joo beeni na naahn ke libuln aah daar kan, nnyusakpem aanyunkpun feei pu na.

⁷ Udaan taa dak ke u ga kan nibaa Uwumbɔr chee.

⁸ Ulandak aa si tiwanbaan pu, u saa labr, ki nya do, ki ti saa do la.

Igiin ni liwangol

⁹ Tɔ, Uwumbɔr aah nyun tinaabitiib bi ye bigiim na, bi li kpa mpopiin.

¹⁰ Waah sunn tinaabitiib bi ye biwankpadam na taab na, bi mu li kpa mpopiin; ba pu? bi ga jer ke mmopuun aah gbaar mala pu na.

¹¹ Nwiin yaa puu ki ton kan, le timoor ga yɔl, le mmopuun gbaar, kaa ki kpa kinyaan. Kina le biwankpadam mu ga kpo, ki cha baawan mɔmɔk.*

Ntɔɲ aabɔr

¹² Tɔ, unii u kan ntɔɲ ki kpa limɔr na, Uwumbɔr aanyoor bi u pu. Ba pu? u yaa kan ntɔɲ ki si mbamɔm kan, u ga kan ipiin i ye limɔfal li Uwumbɔr nan puu tipuur ke u ga tii binib bi gee u na.

¹³ Unii yaa kan ntɔɲ kan, u taa len ke Uwumbɔr le tɔɲ u; ba pu? Uwumbɔr aa gee titunwanbir, ki mu aa tɔɲni unii ubaa.

¹⁴ Unii aakpeek yaa cha u ban ke u nya Uwumbɔr aasan ponn ni ki tun usui aah gee pu na kan, nima le cha u kani ntɔɲ.

¹⁵ Kikpeek yaa dek lipuul kan, ki maa titunwanbir la; titunwanbir yaa chikr kan, ti maa nkun la.

¹⁶ Nnaabitiib bi m gee bi na, ni taa ɲmann nibaa.

¹⁷ Ipiin imɔk ɲan ki ye mbamɔm na nyan ni paacham la. I nyan ni Tite Uwumbɔr u nan naan iwiihn imɔk bi paacham na chee la. Uma le aa kpelni ke nwiin ni unmal aah kpelni pu na, kaa kpa mbɔmbɔɔn.

¹⁸ U tii timi waabɔr ti ye mbamɔn na, ki ɲa timi

* 1:11 : Lik Aisaya 40.6-7.

waabim. Waageehn le na. U ban ke ti jer waah naan tiwan ni məmək na.

Pel ki ŋa

¹⁹Nnaabitiib bi m gee bi na, ni bee nimina la. Ni ŋan ke unii məmək li gee ke u pel, ki taa len mala, ki taa gee liŋuul mala;

²⁰ba pu? binib aanjuul aa tun Uwumbər aatunyaan.

²¹Nima pu na, ni di cha titunwanbir ni tiwan nimək kaa ŋan na, ki li bi suuna, ki gaa tibər ti Uwumbər di ŋa nisui ni na; tibər ngbaan ga gaa nimi lii.

²²Ni li ŋani waaməboln aah len pu na. Ni yaa pel, ki yaa kaa ŋani kan, ni ŋmanni nibaa la.

²³Unii yaa pel tibər ngbaan ki yaa kaa ŋani taah len pu na kan, u bi le ke unii u lik kinim-bilikr ni, ki waa unimbil wəb aah bi pu na.

²⁴Ba pu? u kan unimbil wəb aah bi pu na, le ki siir. Libuul ngbaan ni le u suln waah bi pu na.

²⁵Tə, unii yaa dakl lik nkaal mu ye mbaməm ki gaal timi lir na, ki yaa beenin dii mu, ki yaa kaa ye unii u pel ki sulni na kan, ki ye unii u ŋani mu aah len pu na kan, Uwumbər ga ŋa tinyoor ŋa udaan ngbaan aatuln pu.

²⁶Unii yaa len ke u dii Uwumbər aasan, u yaa kaa chuu ulambil kan, u ŋmanni ubaa la. Waa dii le na. Ni ye fam la.

²⁷Unii yaa ter nkpobim ni bikpopiib baabər ni, ki

yaa joo ubaa chain, ki di cha titunwanbir məmək kan, uma le dii Tite Uwumbər mbaməm, ki bi chain Uwumbər aanimbil ni.

2

Taa pak ubaa ki jer uken

¹Nnaabitiib, ni tii Tidindaan Yesu Kristo u yeh mpakm na naadii la. Naah tii u naadii pu na, ni taa pak ubaa ki jer uken.

²Unii u ŋmaa salmaa aabəmbik ki pee tiwanyaan na yaa koo naah dooni Uwumbər kidiik ki ponn ni na, aan ugiin u pee tiwanchar na mu yaa koo ni kan,

³ni yaa pak unii u pee tiwanyaan na, ki bui u ke, “Kal do lijal li ŋan na pu,” ki bui ugiin ngbaan ke, “Sil nima,” bee aa bui u ke, “Kal kitin ntaa chee,” kan,

⁴nima le mək ke ni kpa imaagann, ki dak ilandak i kaa ŋan na ki ŋan ni binib la.

⁵Nnaabitiib bi m gee bi na, ni li pel man. Uwumbər nyan binib bi ye bigiim dulnyaa wee ni na ke bi gaa u ki kii ki li ye biwankpadam u chee, ki ji nnaan mu Uwumbər nan puu tipuur ke u ga tii binib bi gee u na.

⁶Nimi le lik bigiim fam. Bilabi muk nimi ki joo nimi tii bibəjirb? Naa ye biwankpadam aa?

⁷Bima le seei Kristo u tii nimi waayimbinyaan na.

⁸Uwumbər aanaan aakaal mu bi waagban ni na le ye ke, “Aa li gee aana aabo ke saah

* 2:8 : Lik Liifai Yaab 19.18.

gee aabaa pu na.” Ni yaa sil ḡani kina kan, nima le ḡan.*

⁹ Ni mu yaa pak ubaa ki jer uken kan, ni tun titunwanbir la. Uwumbər aakaal galn nimi ke ni bii mu la.

¹⁰ Unii yaa bii nkaal mubaa baanja kan, u bii ikaal məmək le na.

¹¹ Uwumbər u len ke “Taa gər kidagook” na, uma le len ke, “Taa ku unii.” Aa yaa kaa gər kidagook, ki yaa ku unii kan, aa bii ikaal məmək le na.†

¹² Ni li nyi naah len pu na, ni naah tun lituln pu na; ba pu? Uwumbər ga ji nimi tibər, nkaal mu gaal binib lir na aah dii pu na.

¹³ Unii u kaa san binib kinimbaak na, Uwumbər ga ji u tibər, kaan san u mu kinimbaak. Unii u san biken kinimbaak na, Uwumbər ga san u mu kinimbaak.

Li tun saagaakii aah mək pu na

¹⁴ Nnaabitiib, unii yaa len ke u gaa Yesu ki kii, u yaa kaa tun litunyaan kan, ni kpa tinyoor aa? U yaa gaa Yesu ki kii kina kan, nima le ga cha u ḡmar aa?

¹⁵ Tina aabo ubaa yaa kaa kpa tiwanpeenkaan, kaa kpa tijikaar kan,

¹⁶ ni ponn ni ubaa yaa bui u ke, “Uwumbər ter si, ki tii si tiwanpeenkaan, ki kpiin si,” kaa tii u waah lann pu na kan, ni kpa tinyoor aa?

¹⁷ Aa yaa len ke aa gaa Yesu ki kii ki yaa kaa tun litunyaan kan, ni ye yəli le na.

¹⁸ Unii yaa len ke, “Ubaa gaa Yesu ki kii la, ubaa mu tun litunyaan la,” m mu ga bui u, “Aa yaa kaa tun lituln nyaan kan, saan ḡmaa len ke aa gaa Yesu ki kii. Maatunyaan mu le ga mək si ke m gaa Yesu ki kii.”

¹⁹ Aa pak ke Uwumbər baan le bi. Nima le ḡan. Kinimbəḡ mu pak kina, le ki san ijawaan pam.

²⁰ Si uḡr, cha m tuk si, aa yaa len ke aa gaa Uwumbər ki kii, kaa tun litunyaan kan, ni ye yəli la.

²¹ Tiyaaja Abraham nan tun litunyaan. Nima le nan mək ke waabər ḡan Uwumbər chee; ba pu? u nan di ujaḡon Aisak ki di paan kitorok aabimbiln paab, u di toor kitorok tii Uwumbər.

²² Ni kan ke waah gaa Uwumbər ki kii pu na, le u tun litunyaan. Waatunyaan ngbaan mək ke u gaa Uwumbər ki kii mbaməm.

²³ Le ni ḡbiin Uwumbər Aagban aah len pu na ke, “Abraham nan gaa Uwumbər aaməboln ki kii, kina pu na le Uwumbər gaa u ke u ye uninyaan u chee.”‡ Le Uwumbər yin u ke uḡ.

²⁴ Ni kan ke Uwumbər ga len ke unii aabər ḡan litunyaan pu, naa ye naadii baanja pu.

²⁵ Kina le Rahab u nan ye upiidagoor na nan chann Josua aatutum tichann, ki tuk bi ke bi dii nshan yayan aan baadim taa kan bi. Nima pu

† 2:11 : Lik Nnyam 20.13-14; Ikaal 5.17-18. ‡ 2:23 : Lik Mpiin 15.6.

le waabər nan ɲan Uwumbər chee.

²⁶ Tiwon ti kaa kpa nwiin na, ti kpo le na, kina le naadii u kaa kpa litunyaan na mu kpo.

3

Lilambil aabər

¹ Nnaabitiib, biməmək b taa li wiir; ba pu? ni nyi ke timi bi ye biməmək na, Uwumbər ga ji timi tibər ki jer biken.

² Ba pu? ti məmək yenni sakpen. Unii yaa kaa yenni waabəlen ponn ni kan, uma le ye unibamənn, ki ga ɲmaa chuu tiwon məmək ti taa ɲa bakaa.

³ Ti joo itangar ɲani itaan aaməi ni, ke i kii tii timi. Le ti ga ɲmaa cha i dii taah ban pu na. ⁴ Lik inɔsakpiin aah bi pu na. I ye isakpiin la. Le libuln li pɔɔ na daar i joo cha laah cha ni wəb na. Bi mu ki joo tinɔpann waatiir ɲaal i, ki cha i dii bunɔɲaab aah ban ni wəb na.

⁵ Kina le lilambil mu ye tiwan waatiir tiwon ponn ni, ki puk tipupuk sakpen.

Lik, mmii waatiir aah ga ɲmaa wu kichoosakpen pu na.

⁶ Le lilambil ye mmii ki ye tiwan ni kaa ɲan na timi aawon ni, ki ga ɲmaa bii tiwon məmək, ki wu binib aabimbin. Lilambil aamii nyan ni kinimbəɲ chee la.

⁷ Binib ga ɲmaa tin ipeel aabəɲ məmək, ni inyoon aabəɲ məmək, ni tiwan ni baar na aabəɲ məmək, ni ijan aabəɲ məmək. Bi ga ɲmaa tin ni məmək aabəɲ.

⁸ Ubaa mu aan ɲmaa tin lilambil. Li ye tiwan ni kaa ɲan, kaa fuur na, le ki gbii liluul.

⁹ Ti joo lilambil pak Tite Uwumbər, le ki ki joo li seei binib bi Uwumbər naan bi aan bi naahn u na.

¹⁰ Buməb buchachaan ngbaan le pak Uwumbər, le ki ki len tibəbir. Nnaabitiib, naa ɲan ke ni li ɲani kina.

¹¹ Nnyun mu mɔ na, ni mu kaa mɔ na, ga ɲmaa nya nnyunbun baan ni ii?

¹² Likakaln ga ɲmaa lu tikpasənn aa? Lichachar ga ɲmaa lu ɲikakanbil aa? Kina le nnyun mu diin na ni mu mɔ na məmək aa ɲmaa li bi nnyunbubaan ni.

Nlan mu nyan ni paacham na

¹³ Tɔ, unii ubaa bi ni ponn ni ki kpa nlan ni ɲuntii ii? Ni ɲan ke waabimbinyaan le mək ke u kpa. U li bi suuna, ki li kpa nlan, ki tun litunyaan.

¹⁴ Tɔ, lipiipoln ni kinikpakpak yaa bi nisui ni kan, ni taa li kpa kipupuk ke ni kpa nlan, ki taa mən nnyamən ki paan mbamən pu.

¹⁵ Nlan mumina aaboln aa nyan ni Uwumbər chee. Mu ye dulnyaa wee ni aalan la. Naa ye Uwumbər Aafuur Nyaan aalan. Mu ye kinimbəɲ aalan la.

¹⁶ Ba pu? lipiipoln ni kinikpakpak aah bi nin chee na, tijar ni lituln li kaa ɲan na məmək bi nima chee la.

¹⁷ Le unii u kpa nlan mu nyan ni Uwumbər chee na, u bi chain, ki kpa nsuudoon, ni mbimbisuuna, ki ɲun tii

binib, ki kpa linimbaasaln sakpen, ki tun litunyaan sakpen, kaa kpa imaagann, ki ye mbaməndaan.

¹⁸ Binib bi par kijaak na le joo ni nsuudoon, ki ga kan tinyoor ti ye mbimbinyaan na.

4

Dulnyaa aajətiik

¹ Tə, butəb ni kijaak ki bi nikaasisik ni na, ni nyan ni la chee? Naa ye nimi aakpeek le jaa kijaak nisui ni ii?

² Ninimbil man tiwan pu la, le naa kpa. Nima le ni ku binib. Tiwan aakpeek bi nisui ni la, le naa ŋmaa kan ni, nima le ni jaa kijaak, le ki to butəb. Naah kaa mee Uwumbər ke u tii nimi na, nima le naa kpa.

³ Ni mee Uwumbər ke u tii nimi tiwan ni kaa ŋan u chee na, nima pu le naa kan. Ni mee u ki ban tiwan ni ga ku nimi aakpeek na la.

⁴ Ni di Uwumbər lii a, ke upiidagoor aah di uchal di lii pu na. Naa nyi ke dulnyaa aajətiik le ye Uwumbər aadiŋ aa? Nima pu na, unii u ban dulnyaa aajətiik na, u ye Uwumbər aadin la.

⁵ Uwumbər Aagban len ke, “Unii yaa joo waawiin dooni tiwan ki cha Uwumbər kan, Uwumbər kpa lipiipoln sakpen a.” Ni dak ke ni len kina fam la aa?

⁶ Tə, Uwumbər tii timi nterm ki jer kina, le waagban len ke, “Uwumbər yiil kalm-baanidam, le ki lik faar binib bi sunni bibaa taab na.”*

⁷ Nima pu na, ni kii Uwumbər aaməb man. Ni yii kinimbəŋ man, le ki ga san nya ni chee.

⁸ Ni foor malni Uwumbər man, le u mu ga foor mal nimi. Nimi titunwanbirdam, di nimi aatunwanbir lii man. Nimi bi ban ni dii dulnyaa aasan, ni Uwumbər aasan mu na, toor nisui man.

⁹ Ni li kpa mpombiin nimi aatunwanbir pu, ki li wii. Cha nimi aalaar kpaln iwiil. Cha nimi aapopiin kpaln mpombiin.

¹⁰ Ni sunn nibaa taab man Tidindaan aanimbiin ni, le u ga nyunj nimi.

Ni taa galni təb man

¹¹ Nnaabitiib, ni taa bii təb. Unii yaa bii una aabo ki yaa galn u kan, u bii Uwumbər aakaal ki galn mu la. Aa yaa galn nkaal ngbaan kan, saa ye unii u ŋani nkaal aah len pu na, aa ye unii u galni mu la.

¹² Uwumbər baanja le ye u tii timi nkaal na, ki ye nkaal Aadindaan, ki ye u ji binib tibər na. Uma baanja le ga ŋmaa gaa timi lii, ki ga ŋmaa bii timi. Aa ye ŋma ki galn aañeen aatə?

Kipupuk aabər

¹³ Li pel man, nimi bi len ke, “Din, ke nibaakan fen, ti ga fe buen kitin kibaa ni, ki ti ŋa nima libiln libaa, ki daa tiwan, ki ŋa kitiirk ki kan tinyoor,”

¹⁴ naa nyi tiwan ni ga fe ŋa fen na. Nimi aaməfal bi kinye? Li naahn likpakpal li

* 4:6 : Lik Niyatanak 3.34.

ɲub siib ki ki kpaan woln na la.

¹⁵ Nimi aamɔfal aah bi kina na, nima le ni ɲan ke ni len ke, “Tidindaan yaa kii kan, ti ga li bi, ki ɲa kina, ki ki ɲa kina.”

¹⁶ Le ni tee kpa kalmbaani ki puk kipupuk. Ni yaa puk kipupuk kina kan, naa ɲan.

¹⁷ Nima pu na, unii yaa nyi lituln li ɲan na, kaa ɲani li kan, u tun titunwanbir le na.

5

Biwankpadam aasurm

¹ Nimi biwankpadam, ni li pel man. Ni li wii ki li kaani falaa u ga pii nimi na pu.

² Nimi aawankpal bii a. Njkaambil moo nimi aakeken a.

³ Ni di ɲimombil bil, le ɲi dan a. Njaah dan pu na, nima le mɔk ke nimi aabɔr bii a, ki ga ji nimi aawon ke mmii na. Naah kuun liwankpal li wiir na bil na, ni kuun ntafadaan mu wiir ki ga pii nimi kookoo aataadaal na la.

⁴ Ni ji bitutum bi chee tijikaar tii nimi na pem pem, kaa pa bi. Le bi bi ki wii baapal pu. Le Uwumbɔr Mpɔɔnsakpiindaan ɲun baah wii pu na.

⁵ Ni bi dulnyaa wee ni, ki piir nisui, ki ɲani naah gee pu na mɔmɔk, ki kpiini nibaa ki filk sakpen a; ni bi ke inaa i filk aan bi kɔr i na la.

⁶ Nimi le bii bininyaam ki ku bi, le baa kpa mpɔɔn bi nyan bibaa nimi aanjaal ni.

Limɔr ni limeel

⁷ Nnaabitiib, nima pu na, ni li kpa limɔr ki ti saa bundaln

Tidindaan ga gir ni na. Lik man, ukpaal aah kpa limɔr pu ki kii buyoonn waasaak ga nan ɲa tijikaar nyaan na. U kpa limɔr ki kii unaalantaal ni utakuutaal aah ga nan nu pu na.

⁸ Ni mu li kpa limɔr man, ki pɔɔk nitaakpab; ba pu? buyoonn Tidindaan ga gir ni na peeni.

⁹ Nnaabitiib, ni taa ɲulni tɔb pu man aan Uwumbɔr taa ji nimi tibɔr. Ni gur siib, u ga ji binib tibɔr.

¹⁰ Nnaabitiib, bibɔnabr bi nan len Uwumbɔr aayimbil ni na, ni lik baah nan jin falaa ki kpa limɔr pu na, ni ye limɔkl le ki tii nimi.

¹¹ Binib bi kpa limɔr falaa ponn ni ki ti saa naadoon na, bima le ti len ke bi kan Uwumbɔr aanyoor. Ni ɲun Job aah nan kpa limɔr falaa ponn ni pu na, ki kan Uwumbɔr aah nan ter u pu falaa ngbaan aapuwɔb na. Ni kan ke Uwumbɔr kpa linimbaasaln sakpen, ki san binib kinimbaak.

¹² Nnaabitiib, ni jer ni mɔmɔk na le ye ke ni taa puu nibaa pu. Ni taa puu paacham pu, ki taa puu kitin pu, ki taa puu tiwan nibaa pu. Ni po len ke “Een,” bee “Aayii,” ki len mbamɔn. Ni yaa po len kina kan, Uwumbɔr aan daa nitafal.

¹³ Ni ponn ni ubaa yaa kpa falaa kan, u li mee Uwumbɔr. Ni ponn ni ubaa yaa kpa mpopiin kan, u li gaa ilahn ki pak Uwumbɔr.

¹⁴ Ni ponn ni ubaa yaa bun kan, cha u yin Yesu aanib

aaninkpiib, ke bi dan ki nan mee Uwumbər tii u, ki di nkpan meen u, Tidindaan aayimbil pu.

¹⁵ Bi yaa mee Uwumbər ki pak ke u ga tii u laafee kan, mmeen ngbaan le ga cha ubun ngbaan pɔɔk, le Tidindaan ga fiin u. U yaa tun titunwanbir kan, u ga di cha pinn u.

¹⁶ Nima pu na, ni kpiir nimi aatunwanbir ki tuk tɔb, ki mee Uwumbər tii tɔb, aan u tii nimi laafee. Unii u dii Uwumbər aasan mbamɔn na yaa mee Uwumbər linimaln kan, waameel kpa mpɔɔn sakpen.

¹⁷ Elaija nan ye unibɔn ke ti mu aah ye pu na la. Le u mee Uwumbər linimaln ke utaal taa nu. Le njibin njitaa ni injmal iloob utaal aa nan nun kitinj ngbaan ni.

¹⁸ Le u ki mee Uwumbər, le utaal nun, le tijikaar ɲa.

¹⁹ Nnaabitiib, ni ponn ni ubaa yaa yenn mbamɔn aasan chee kan, unii yaa giin u mbamɔn chee kan,

²⁰ u bee ke unii u giin titunwanbirdaan waah yenn pu na, u nyan waamɔfal nkun ni la, ki cha Uwumbər di cha pinn titunwanbir pam.*

* 5:20 : “ki cha Uwumbər di cha pinn titunwanbir pam” bee “ki biin titunwanbir pam pu”.

Njan aagban̄ ki PIITA ŋmee ki na

¹ Min Piita u ye Yesu Kristo aakpambal na le ŋmee kigban̄ kee m tii Uwumb̄or aanib bi ye biw̄w̄om dulnyaa wee ni, ki yaa ki bi Pontus aatiŋ ni, ni Galasia aatiŋ ni, ni Kapadosia aatiŋ ni, ni Asia aatiŋ ni, ni Bitinia aatiŋ ni na.

² Tite Uwumb̄or nan nyan nimi waageehn pu, ki cha Waafuur Nyaan ŋa nimi chain, ni li keei Yesu Kristo aam̄ob, aan Uwumb̄or di cha pinn nimi Yesu aasin pu. Uwumb̄or ŋa tinyoor ŋa ni pu, ki tii nimi nsuudoon pam.

Limakl li bi n-yoonn m̄om̄ak na

³ Cha ti pak Uwumb̄or u ye Tidindaan Yesu Kristo Aate na; ba pu? u san timi kinimbaak sakpen a, ki gir ma timi lelee, ki di timi ŋa waabim. U nan fikr Yesu Kristo nkun ni. Nima le ti kpa limakl li bi n-yoonn m̄om̄ak na.

⁴ Ti mak ke ti ga sil kan tinyoor ti Uwumb̄or di siin paacham kiir timi na. Tinyoor ngbaan aan ŋmaa bii, kaan ŋmaa w̄oŋ, kaan doo.

⁵ Naah gaa Yesu ki kii na, nima le Uwumb̄or aap̄oŋ biin ni pu, ki ti saa buyoonn ni ga kan waah ga gaa nimi lii mbam̄om pu na, kookoo aataadaal.

⁶ Nima le ni kpa mpopiin. Ni yaa po kpa mpombiin ni yunn siib dandana wee, falaa

aab̄oŋ ponn ni kan, ni li kpa mpopiin;

⁷ ba pu? falaa ngbaan ga m̄ok ke ni gaa Yesu ki kii mbam̄om aan naa gaa. Naah gaa u ki kii pu na jer salmaa u ga bii na. Bi joo salmaa pu mmii ponn ni ke bi lik ke u ŋan aan waa ŋan. Kina le Uwumb̄or cha ni ji falaa ke u lik ke ni gaa u ki kii mbam̄om aan naa gaa. Ni yaa gaa u ki kii mbam̄om kan, le ni ga kan mpakm ni nnyuŋ bundaln Yesu Kristo ga nyan ubaa mpaan pu na.

⁸ Naa kee kan u, le ni gee u. Ninimbil aa waa u dandana wee, le ni gaa u ki kii. Nima le ni kpa mpopiin sakpen, ki pak Uwumb̄or, kaa ŋmaa len naah kpa mpopiin ki ti saa pu na.

⁹ Naah gaa Yesu ki kii na, le u gaa nimi lii.

¹⁰ T̄o, n-yaayoonn na aab̄onabtiib bi nan tuk binib Uwumb̄or aah ga ter nimi pu na, nan dakl lik mbam̄om, ki ban ke bi bee Uwumb̄or aah ga ŋa pu ki gaa binib lii na.

¹¹ Le Kristo Aafuur Nyaan mu nan bi bib̄onabr ngbaan ponn ni na m̄ok bi ke uma Kristo ga ji falaa, le ki nin kan nnyuŋ falaa ngbaan aapuw̄ob. Le bi nan ban bi bee ke ulau ga ji falaa ngbaan, ki ban bi bee buyoonn u ga ji falaa ngbaan na.

¹² Le Uwumb̄or nan m̄ok bi ke baah len tib̄or ti na, baa len ke bi ter bima bibaa, bi len ke bi ter nimi la. Le ni ŋun tib̄or ngbaan dandana wee. Uwumb̄or cha Waafuur Nyaan nyan ni paacham ki

tii binib mpəən bi tuk nimi tibənyaan tee. Tibənyaan timina le Uwumbər aatuuntiib ban ke bi bee taatataa.

Ni li bi chain man

13 Nima pu na, ni li dak ilan-dak i ŋan na, ki li chur ni-baa, ki li kpa limakl n-yoonn məmək; ba pu? Yesu Kristo yaa nyan ubaa mpaan pu kan, u ga ŋa tinyoor ŋa ni pu la.

14 Ni li keei Uwumbər aaməb. Buyoonn naa nan kee nyi nsan mu ŋan na, le ni nan dii nisui aah gee pu na. Ni taa ki dii kina.

15 Cha nimi aabimbin məmək li bi chain, ke Uwumbər u yin nimi na aabimbin aah bi chain pu na.

16 Ni ŋmee Uwumbər Aag-baŋ ni ke Uwumbər bui nimi, “Min Uwumbər bi chain la; nima pu na, ni mu li bi chain man.”*

17 Ni yaa mee Uwumbər kan, ni yin u ke Nite la. Nima pu na, ni li san u buyoonn ni bi na; ba pu? waa pak ubaa ki jer uken. U ga ji binib məmək aabər baah tun pu na.

18 Niyaajatiib nan bi mbimbin yəl yəl ponn ni. Ni nyi ke u gaa nimi lii ki nyan nimi mbimbin ngbaan ponn ni. Naa ye tiwan ni ga bii ke ŋimobil na, le u di pan ki gaa nimi lii.

19 U nan di Kristo aasin mu jer ŋimobil na le gaa nimi lii; uma Yesu nan di ubaa toor kitork ki tii Uwumbər, ki bi ke upihbo nyaan u kaa kpa iween ibaa na.

20 Uwumbər aa nan kee naan dulnyaa le ki nyan Kristo ke u li ye kitork ngbaan. Naah nan ŋeer na, le u dan dulnyaa wee ni, nimi pu.

21 U pu, le ni gaa Uwumbər ki kii. U nan fikr u nkun ni ki nyuŋ u. Nima pu le ni gaa Uwumbər ki kii ki kpa limakl.

22 Ni kii Uwumbər aabər ti gbii na la. Nima le cha nimi aabimbin bi chain. Le ni sil gee ninaabitiib. Nima pu na, ni li beenin gee təb mbaməm.

23 Bi ma nimi lelee la. Naa ye unibən u ga kpo na le ma nimi lelee. U ma nimi na aan kpo. Uwumbər di waaməboln li kpa liməfal ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na le gir ma nimi lelee.

24 Ni ŋmee Uwumbər Aag-baŋ ni ke, “Binib məmək bi ke timoor na la.

Baanyaan bi ke mmopuun na la.

Timoor yəl mala, le mmopuun mu gbaar,

25 Uwumbər aaməboln ma ga li bi

ki ti saa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”†

Liməboln ngbaan le ye tibənyaan ti bi tuk nimi na.

2

Ni taa ki tun titunwanbir man

1 Nima pu na, ni taa ki li kpa kinanaŋ, ki taa ki ŋmanni təb, ki taa li ye binib bi ŋmanni ke bi ŋan na, ki taa li kpa lipi-poln, ki taa li bii binib.

* 1:16 : Lik Liifai Yaab 11.44-45; 19.2.

† 1:25 : Lik Aisaya 40.6-8.

2-3 Nimi nibaa lik ki kan Tidindaan aah kpa tinann pu na. Nima pu na, ni li ban Uwumbør aaməbən ke ubopəən aah ban mbiin pu na. Uwumbør aabər gbii, ki ga ter nimi ke ni moo dii waasan mbaməm, ki ηmar.

4 Dan Tidindaan u ye liməfadaan na chee man. U naahn litakpal li bidimaab yii li na la. Le Uwumbør lee u ke u ηan sakpen.

5 Ni mu bi ke ηitakpal ηi kpa liməfal na. Uwumbør di nimi maa lidichal ke Waa-fuur Nyaan li bi li ni. U ban ke ni li ye uma ubaa aatotoorb, ki li tun waatun, Waafuur Nyaan aapəən pu. Yesu Kristo pu, le u ga gaa nimi aatun ngbaan.

6 Uwumbør Aagban len ke, "Lik, m lee litakpal li ηan na ki di bil Sionn aatin ni. M di litakpal ngbaan ki di siin kaaləwη ni, le unii umək gaa u ki kii na aan ji iniməən."*

7 Nimi bi gaa u ki kii na, u ηan ni chee sakpen la. Le binib bi kaa gaa u ki kii na, bi li nyi ke Uwumbør Aagban len ke, "Litakpal li bidimaab yii li na, lima le ye litakpajal,"†

8 ki ki len ke, "Binib bibaa ga gbeer litakpal ngbaan ki lir.

Litakpal ngbaan pu le bi ga lir."‡

Baa kii Uwumbør aabər; nima le cha bi lir, waah siin bi pu na.

9 Tə, nimi bi gaa Uwumbør ki kii na le ye waanileekaam.

Ni ye Uwumbør u ye Ubərəkpaan na aatotoorb, ki ye litimbol li bi chain na, ki sil ye Uwumbør aanib. U lee nimi ke ni li tuk binib waah ηan sakpen pu na; ba pu? u nyan nimi mbəmbəən ni, ki di koon waawiihn mu ηan sakpen na ni.

10 N-yoonn mbaa naa nan ye Uwumbør aanib. Dandana wee ni ye Uwumbør aanib la. N-yoonn mbaa Uwumbør aa nan san nimi kinimbaak. Dandana wee u san nimi kinimbaak.

Uwumbør aatutum

11 Maanigeekaab, ni ye biwəwəm ni bisachum dulnyaa wee ni la. Nima pu na, m gan nimi, ni taa kii nisui aah gee pu na; ba pu? nisui aah gee pu na kiir nimi Uwumbør aasan ni.

12 Ni bi binib bi kaa dii Uwumbør aasan na aakaasisik ni la. Ni li tun lituln li ηan na bi chee. Le bi yaa bii nimi ke ni ye bakadam kan, nimi aatunyaan chee bi ga kan ke ni ηan. Nima le ga cha bi nyuη Uwumbør bundaln u ga ji binib tibər na.

13 Tə, ni li keei nimi aaninkpiib məmək aaməi Tidindaan pu. Ni li keei nimi aabərəkpaan u joo binib məmək na aaməb.

14 Waah kaan bininkpiib ntim ni na, ni li keei bi mu aaməi. Ba pu? u kaan bi ke bi daa binib bi tun lituln li kaa ηan na aatafal, ki ban ke bi pak binib bi tun lituln li ηan na.

* 2:6 : Lik Aisaya 28.16. † 2:7 : Lik Ilahn 118.22. ‡ 2:8 : Lik Aisaya 8.14-15.

¹⁵ Uwumbər ban ke ni tun litulnyaan aan ki cha bijərɓ bi kaa nyi nibaa ki bii nimi na ɲmin la.

¹⁶ Ni bi nibaa pu la. Nima le aa tii nimi nsan ke ni li chuun ɲani bakaa. Ni li bi ke Uwumbər aatutum aah ba ga li bi pu na.

¹⁷ Ni li pak binib məmək, ki li gee binib bimək dii Yesu aasan na, ki li san Uwumbər, ki li pak ubərɓpaan na.

Yesu Kristo aafalaa aaməkl

¹⁸ Binib bi ye binaagbiib ni ponn ni na, ni li pak nidindatiib mbaməm, ki li keei baaməi. Bi yaa ye binibaməm, bee bi ti ki ye bakadam kan, ni li pak bi.

¹⁹ Unii u kaa ɲa nibaa na, bi yaa ɲa u falaa aan u yaa ji limər Uwumbər pu kan, nima le ɲan Uwumbər chee.

²⁰ Bi yaa gbaa nimi, nimi aatunwanbir pu aan ni yaa ji limər kan, nima le aan cha ubaa pak nimi. Ni mu yaa kan falaa nimi aatunyaan pu, ki yaa ji limər kan, nima le ga piir Uwumbər aasui.

²¹ Ba pu? Uwumbər yin nimi bi dii u na ke ni li ji falaa; ba pu? Kristo mu nan jin falaa ni pu. Nima le ye liməkl ki tii nimi, ke ni li dii waataabuu.

²² Waa nan ɲa titunwanbir aatun libaa, ki mu aa nan mən nnyamən mubaa. §

²³ Baah seei u na, waa giin sii bi. Waah jin falaa na, waa len ke u ga teen bi. U di ubaa

ɲa Uwumbər u ji tibər məmək mbaməm na aɲaal ni la.

²⁴ U nan kpo ndəpuinkoo pu timi aatunwanbir pu, ki sil timi aasisiyyaan ki gaa timi aatafadaan. Nima pu na, ni di titunwanbir məmək lii, ki li dii mbimbin mu ɲan na. Waah gaa tigbar ti na pu, le Uwumbər tii nimi laafee.

²⁵ Ni nan bi ke ipiih i yenn na, le dandana wee, ni gir ni Kristo chee. U kpa nimi ke upihkpaal aah kpa ipiih pu na, ki kii nimi aaməfal.

3

Puutiib ni chatiib aabər

¹ Bipiib, ni li keei nichatiib aaməi. Ni yaa keei baaməi, aan chatiib yaa bi, kaa kii Uwumbər aabər kan, nibaakan bi ga gaa u ki kii nimi aabimbinyaan pu. Hali ni yaa kaa len tibaa kan,

² bi ga kan ke ni san Uwumbər ki kpa mbimbin mu bi chain na.

³ Bipiib, tiwan ni ga cha ni li ɲan na aa ye tiyikpir ti buu na, kaa ye nleen mu kpa kidaak na, kaa ye tiwan-peenkaan nyaan.

⁴ Tiwan ni ga cha ni li ɲan na le ye mbimbin mu ɲan na. Ni yaa kpa mbimbin su-una kan, nima le ye kinyaan ki kaan fir, ki ɲan sakpen Uwumbər chee na.

⁵ N-yaayoonn na aapiib bi nan bi chain ki kpa liməkl Uwumbər pu na, nan keei bichatiib aaməi, nima le nan cha bi kpa kinyaan ki nan ɲan binib chee.

6 Sara nan ɲani kina la. U nan keei uchal Abraham aamɔb, ki yin u ke udindaan. Ni yaa tun lituln li ɲan na, ki yaa kaa san ijawaan ibaa Uwumbɔr aasan ni kan, ni kpaln Sara aabisatiib la.

7 Bijab, ni mu li nyi naah joo nipuutiib pu na. Bipiib aa kpa mpɔɔn ke bijab aah kpa pu na, nima na, ni li pak bi; ba pu? nimi ni bima le ga kpaan kan Uwumbɔr aapiin i ye limɔfal li kaa kpa ndoon na. Ni li joo bi mbamɔm, nimi aameel taa ɲa yɔli.

Ji mbimbinyaan aafalaa

8 Kookoo aabɔr le ye ke ni mɔmɔk li kpaan kimɔbaan, ki cha nitafal li bi tɔb ni, ki li gee tɔb ke naabitiib na, ki li san tɔb kinimbaak, ki sunn nibaa taab.

9 Binib yaa ɲa nimi bakaa kan, ni taa teen bi. Bi yaa sii nimi kan, ni taa sii bi ki teen. Ni bui bi ke, “Uwumbɔr ɲa tinyoor ɲa ni pu;” ba pu? Uwumbɔr yin nimi ke u ɲa tinyoor ɲa ni pu la.

10 Ni ɲmee Uwumbɔr Aag-baɲ ni ke,

“Unii yaa ban ke u li kpa mpopiin, ni mbimbin mu mɔ na kan,

u taa ki len tibɔbir, ki taa ki mɔni inyamɔn,

11 ki taa ki tun lituln li kaa ɲan na;

u tun lituln li ɲan na,

ki li ban nsuudoon lini-maln;

12 ba pu? Tidindaan Uwumbɔr aatafal bi bininyaam ni,

ki ɲun baameel n-yoonn mɔmɔk,
le ki yiil binib bi tun titunwanbir na.”*

13 Tɔ, ninimbil yaa man lituln li ɲan na pu kan, ubaa ga ɲa nimi bakaa aa?

14 Ni mu yaa kan falaa lituln li ɲan na pu kan, Uwumbɔr aanyoor bi ni pu la. Ni taa san unii ubaa ijawaan, ki taa cha ilandak li joo nimi.†

15 Ni li pak Kristo nisui ni, ki di u ɲa Nidindaan. Ni li gor n-yoonn mɔmɔk, unii yaa nan baa nimi kan, ni ga ɲmaa tuk u naah kpa limakl pu na. Ni tuk u suuna, ki pak Uwumbɔr.

16 Ni li ɲani ni ɲan na n-yoonn mɔmɔk, le naah dii Kristo mbamɔm ki kpa mbimbin mu ɲan na na, nima le ga cha inimɔɔn chuu binib bi sii nimi ki len nimi tibɔbir na.

17 Ni yaa ye Uwumbɔr aageehn ke aa ji falaa litun-yaan pu kan, ni soor ni aa ji falaa titunwanbir pu.

18 Ba pu? Kristo ubaa nan kpo nfum mbaa timi aatunwanbir pu. Kristo u ye uninyaan na nan kpo timi bi ye tiniwanbir na pu, ke u di ti ni Uwumbɔr kpaan. Bi nan ku waawon, le Uwumbɔr Aafuur Nyaan tii u limɔfal,

19 le u nan buen ki ti len tibɔnyaan binib aawiin i bi kiyondiik ni, kitekpiitinj ni na chee.

20 Bi nan bi Nowa aayoonn, kaa nan kii Uwumbɔr aamɔb, le u nan jin limɔr bi pu, ki kii

* 3:12 : Lik Ilahn 34.12-16. † 3:14 : Lik Aisaya 8.12.

n-yoonn mu Nowa nan ti kpii buɲɔb doo na. Binib biniin baanja le nan koo buɲɔb ngbaan ni, le ki ɲmar nnyun pu.

²¹ Nnyun ngbaan le ye baah muini binib nnyun ni na aamɔkl. Dandana wee, bi yaa muin nimi nnyun ni kan, ni ɲmar a; ba pu? Yesu Kristo nan fikr nkun ni. Nima le cha ni ɲmar. Bi yaa muin nimi nnyun ni kan, naa ye ke bi fu nimi aawon nnyun tiwon aajɔɲ pu la. Ni ye ke ni di titunwanbir di lii, ki puu tipuur ke ni ga dii Uwumbɔr.

²² Yesu Kristo nan buen paacham ki ti bi Uwumbɔr aajangii wɔb. Le Uwumbɔr di waatuuntiib, ni paacham yaab, ni kinimbɔɲ ni kaapɔɔn mɔmɔk ɲa Yesu Kristo aajaal ni.

4

¹ Tɔ, Kristo aah nan joo unibɔn aawon na, u nan jin falaa. Nima pu na, ni mu kii ke ni ga ji falaa man, ke waah nan kii pu na. Waah nan jin falaa tiwon ponn ni pu na le u nan kuln titunwanbir.

² Nima pu na, naah laa bi dulnyaa wee ni na, ni taa ki kii nisui aah gee pu na, ni li keei Uwumbɔr aah gee pu na.

³ Ni nan tun titunwanbir n-yoonn mu jer na; ni ɲeer kina. Ni nan ɲani ke binib bi kaa nyi Uwumbɔr na aah ɲani pu na, ki dii bipiib, ki dii tiwan ni kaa ɲan na aakpeek, ki nan kuuni tɔb ki nnyun ndaan gbii, ki tun lituln li kaa ɲan na, ki dii ɲiwaa ɲi sukr ponn ni na.

⁴ Naah kaa ki kpaani titunwanbirdam ngbaan chee ki

ɲani kina na, ni gar bi la, le bi seei nimi.

⁵ Bi ga sil Uwumbɔr aanimbiin ni ki len baah tun pu na. U gor ke u ji binib bi fu na, ni binib bi kpo na tibɔr.

⁶ Nima le cha bi nan tuk binib bi kpo na Uwumbɔr aabɔnyaan tee. Bi nan kpo ke unibɔn mɔk aah kpo pu na. Le bi nan tuk bi Uwumbɔr aabɔnyaan tee, ke bi kan nsan ki gaa u ki kii aan baawiin kan Uwumbɔr aamɔfal ki li bi u chee.

Ni li ye Uwumbɔr aatutunyaam

⁷ Tɔ, ni gur siib le tiwan mɔmɔk ga doo. Nima pu na, ni li kpa laasaab, ki chur nibaa, ki mee Uwumbɔr.

⁸ Tiwan ni jer tiwan mɔmɔk na le ye ke ni li gee tɔb mbamɔm; ba pu? aa yaa gee unii kan, aa ga di cha pinn u titunwanbir pam.

⁹ Ni li channi tɔb tichann ki taa ɲulni.

¹⁰ Uwumbɔr tii ni mɔmɔk Waafuur Nyaan aapiin la. Waah tii nimi ipiin aabɔɲ aabɔɲ na, ni di ipiin ngbaan ter biken.

¹¹ Uwumbɔr yaa tii unii ipiin ke u len Uwumbɔr aabɔr kan, u teer ke ni ye Uwumbɔr aabɔr le u len. Uwumbɔr yaa tii unii ipiin ke u ter biken kan, u li ter bi Uwumbɔr aah tii u mpɔɔn pu na. Ni li nyuɲni Uwumbɔr tiwan mɔmɔk ni, Yesu Kristo pu. Uma le yeh mpakm ni mpɔɔn n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Yesu Kristo aadidiliib aah ji falaa pu na

12 Njətiib bi m gee bi na, ni ji falaa u wu sakpen na la. Ni taa dak ke ni ye tiwachann la. Uwumbər cha ni ji falaa ke u lik nimi aabimbin aah bi pu na la. Ni taa cha ni gar nimi.

13 Ni li kpa mpopiin; ba pu? ni yaa ji falaa u Kristo nan jin na kan, ni ga li kpa mpopiin sakpen bundaln u ga gir ni ki nan mək waah nyuun pu na.

14 Bi yaa sii nimi Kristo aayimbil pu kan, Uwumbər aanyoor bi ni pu la; ba pu? Uwumbər Aafuur Nyaan mu ɲan sakpen na bi ni ni. [Bima le seei Kristo, le nima pak u.]

15 Le ni ponn ni ubaa yaa jin falaa linikul pu, bee ki-naayuk pu, bee baka baka pu, bee libəbaln pu kan, nima aa ɲan.

16 Tə, unii yaa jin falaa Yesu Kristo aasan pu kan, u taa cha iniməən li joo u. U li pak Uwumbər waah ye Yesu Kristo yoo na pu.

17 Ni ɲeer Uwumbər piin ki ji binib tibər. U ga puen ji waanib le tibər, le ki nin ji biken tibər. U yaa puen ji timi waanib tibər kan, binib bi kaa kii waabənyaan na aabər ga doo kinye?

18 Ni ɲmee Uwumbər Aagban ni ke,

“Ni yaa pəə bininyaam ɲmar kan,
titunwanbirdam bi kaa pak Uwumbər na
ga tee ɲa kinye ki ɲmar?”*

19 Nima pu na, unii yaa ji falaa Uwumbər aageehn pu kan, u li tun lituln li ɲan na,

ki di ubaa ɲa Uwumbər u nan naan u ki ye mbaməndaan na aarjaal ni.

5

Uwumbər aanib aabimbin

1 Tə, m ye Yesu aanib aaninkpel, ki nan kan Kristo aah jin falaa pu na, ki tuk binib kina. M mu ga ji waaməən mu ga nya mpaan pu na. Nima pu na, m gan nimi bi ye Yesu aanib aaninkpiib na,

2 ni li ter Uwumbər aanib bi bi nido na, ke upihkpaal aah lik waapiih pu na. Ni taa ter bi limukl aaterm. Ni li ter bi nimi aageehn, Uwumbər aah ban pu na. Ni taa ter bi ɲimombil pu, ni li ter bi ni mpopiin.

3 Uwumbər di bi ɲa niɲaal ni la. Ni taa ɲani ke naah ye bidindatiib le na. Cha nimi aabimbinyaan mək bi baah ga dii pu na.

4 Ni yaa ɲani kina kan, buyoonn upihkpaaninkpel ga gir ni na, ni ga kan lipal li mə sakpen ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

5 Nimi bi kaa por na, ni li keei binib bi kpeln nimi na aaməb. Ni məmək li sunni nibaa taab, ki li ter təb. Ba pu? Uwumbər Aagban len ke, “Uwumbər yiil kalmbaanidam, le ki lik faar binib bi sunni bibaa taab na.”*

6 Nima pu na, ni li sunni nibaa taab, Uwumbər u yeh mpəən məmək na aarjaal ni.

* 4:18 : Lik Niyatanjak 11.31.

* 5:5 : Lik Niyatanjak 3.34.

Le ni yaa nan njeer kan, u ga nyuŋ nimi.

⁷ Limukl limək muk nimi na kan, ni di li məmək ŋa Uwumbər aarjaal ni; ba pu? utafal bi ni ni.

⁸ Ni li kpa laasaab ki li nyi; ba pu? kinimbəŋ ki ye nimi aadin na chuun gonni, ki ban ke ni di Uwumbər aasan lii. Ki bi ke uchinn u chuun tar, ki ban unii u ki ga chuu ki ŋmɔ na la.

⁹ Ni yii u man. Ni gaa Uwumbər ki kii mbaməm man, ki taa di cha. Ni nyi ke ninaabitiib bi bi dulnyaa wee ni na mu bi ji falaa ke naah ji pu na la.

¹⁰ Ni yaa ji falaa ni yunn siib kan, Uwumbər ga ter nimi, ki tii nimi mpɔɔn ni li dii u mbaməm, ki taa gir puwɔb. Ba pu? nterm məmək nyan ni uma le chee. U nan yin nimi Kristo pu, ke ni nan ji waamɔɔn n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹¹ Uma le yeh mpɔɔn məmək n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Kookoo aadoon

¹² Tɔ, m nyi ke Silfanus, u ye tina aabo na, bi mbaməm la. Uma le ter mi le m ŋmee kig-baŋ waatiir kimina tii nimi ki pɔɔk nitaakpab, ki tuk nimi mbamən ke maah ŋmee pu na le ye Uwumbər aabər, ki ye mbamən. Ni taa di ti lii.

¹³ Yesu aanib bi bi Babilon aatiŋ ni na dooni nimi. Bi ye binib bi Uwumbər nyan bi na. Maabo Mak mu dooni nimi.

¹⁴ Ni li dooni tɔb ke binib bi gee tɔb na.

Uwumbər tii nimi bimək ye Kristo yaab na nsuudoon.

Lelee aagban ki PIITA ɲmee ki na

¹ Min Simonn Piita u ye Yesu Kristo aakpambal ni waatutunn na le ɲmee kigban kee m di tii nimi bi gaa timi Aawumbɔr Yesu Kristo u gaal timi lir na ki kii na. Waah ɲan sakpen pu na le u cha ni gaa u ki kii ke ti mu aah nan gaa u ki kii pu na.

² Naah nyi Uwumbɔr ni Tidindaan Yesu pu na, bi ɲa tinyoor ɲa ni pu ki tii nimi nsuudoon pam.

Uwumbɔr aah nyan timi ki yin timi pu na

³ Waapɔɔnsakpiin pu, le u tii timi tiwan nimɔk ga ter timi ke ti kan limɔfal ki dii u mbamɔn na. Taah nyi u pu na, nima le cha u tii timi. U nan mɔk timi ke u ɲan sakpen, ki kpa mbimbinyaan, ki yin timi ke ti dii u,

⁴ ki puu tipuur ti ɲan sakpen na tii timi. Binib kpa iniman la. Nima le titunwanbir bi dulnyaa wee ni. Ni yaa gaa Uwumbɔr aah puu tipuur ti na kan, ni ga nya titunwanbir ngbaan ni, ki gaa Uwumbɔr aabimbin.

⁵ Nima pu na, naah gaa Yesu ki kii pu na, ni li pɔɔni nibaa ki li kpa mbimbinyaan, ki di kpee ni pu; ki li kpa nlan ki di kpee mbimbinyaan pu;

⁶ ki chuu nibaa ki di kpee nlan pu; ki li kpa limɔr ki di

kpee chuumbaa pu; ki li san Uwumbɔr ki di kpee limɔr pu; ⁷ ki li ɲani ninaabitiib tibulchinn ki di kpee Uwumbɔr aasam pu; ki li gee tɔb, ki di kpee tibulchinn pu.

⁸ Nimi aabimbin yaa moo bi kina mbamɔm kan, nima le ga cha ni bee Tidindaan Yesu Kristo mbamɔm, ki tun waatuln sakpen, ki ɲa tinyoor tii u.

⁹ Unii u lann mbimbin ngbaan aaboln na kan, u job la. U suln ke Uwumbɔr nan finn u ki nyan titunwanbir ti nan bi usui ni na.

¹⁰ Nnaabitiib, Uwumbɔr aah nyan nimi ki yin nimi pu na, ni li pɔɔni nibaa ki cha nimi aabimbinyaan li mɔk ke ni sil ye waanib. Ni yaa ɲa kina kan, naan lir.

¹¹ Uwumbɔr ga tii nimi nsan ke ni koo Tidindaan Yesu Kristo u gaal timi lir na aanaan mu ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na ni.

¹² Nima pu le m ga li teer nimi tibɔr timina n-yoonn mɔmɔk. Ni ɲun ti, ki nyi ti, ki joo ti mbamɔm.

¹³ M mu dak ke ni ɲan ke m li teer nimi, ki fiin nimi aalandak, maah laa bi tiwon tee ni buyoonn na.

¹⁴ M nyi ke naan yunn, le m ga di tiwon tee lii, Tidindaan Yesu Kristo aah nan tuk mi pu na.

¹⁵ Le m ga pɔɔk mbaa ki tii nimi kigban ki ga li teer nimi tibɔr tee n-yoonn mɔmɔk, ki joo cha maakundaal aapuwɔb na.

Binib bi aanimbil kan Yesu Kristo aah wiin chain pu na

¹⁶ Ti nan tuk nimi ke Tidindaan Yesu Kristo kpa mpɔɔn sakpen ki ga ki gir ni. Taah tuk nimi pu na aa ye itiin. Ti gbii la. Tinimbil kan waah kpa mpɔɔn sakpen pu na.

¹⁷ Ti nan bi u chee buyoonn Tite Uwumbɔr nan pak u ki nyun u na. Uwumbɔr aaneel nan nyan ni paacham nin chee wiin chain na, ki bui ke, “Njapɔɔn u m gee u na sɔ. Nnimbil gbiin uma la.”*

¹⁸ Timi tibaa nan nyan nneel ngbaan nyan ni paacham, buyoonn ti nan bi u chee Uwumbɔr aajool paab na.

¹⁹ Nima le mɔk timi ke Uwumbɔr aabɔnabtiib aah nan len Yesu aabɔr pu na, bi len mbamɔn la. Ni nyan ke ni kii baah len pu na. Baaliin bi ke karyaa u wiin mbɔmbɔɔn ni na aah bi pu na. I ga woln ninimbil ki ti saa buyoonn Yesu Kristo ga gir ni ki nan woln ninimbil mbamɔn na.
²⁰ Tibɔkpaan le ye ke ni li nyi ke Uwumbɔr aabɔnabr aaliin ibaa aa ye bima bibaa aalandak le bi joo nme.

²¹ Naa ye bima bibaa aageehn pu le cha bi len. Bi nan len Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah cha bi len pu na.

2

Biɲmanɲmannim aabɔr

¹ Biɲmanɲmannim mu nan bi Israel yaab ponn ni n-yoonn ngbaan, ki nmanni ke bi ye Uwumbɔr aabɔnabr la. Le biɲmanɲmannim ga li bi ni mu ponn ni, ki ga li looni ki mɔk nimi nnyamɔn aamɔkm mu

ga bii nimi na. Hali bi ga yii Tidindaan u nan gaa bi lii na. Nima pu le Uwumbɔr ga daa bitafal mbamɔm mala.

² Binib pam ga dii baasanwanbir ngbaan. Bi pu le binib ga sii mbamɔn aasan na.

³ Bi ga li kpa iniman ki ga nmanni nimi, ke bi ji nimi. Ni yunn le Uwumbɔr nan puun len ke baabɔr bii. Naan yunn le u ga daa bitafal.

⁴ Hali Uwumbɔr aatuuntiib bi nan tun titunwanbir na, Uwumbɔr aa nan di cha bi, u daa bitafal la. U buu bi idɔribi, ki di bi lii mmii mu kaan junna na ni, mbɔmbɔɔn ni, bi li bi nima ki ti saa bundaln u ga ji bi tibɔr na.

⁵ Waa nan di cha dulnyaakpok aanib mu. U nan cha nnyun jin dulnyaakpok, ki kulan binib bi kaa san u na; ki gaa Nowa u nan mooni waabɔnyaan na lii; ki gaa binib bilole lii ki kpee Nowa pu.

⁶ Tɔ, Uwumbɔr nan bii Sodom ni Gomora aatim ki cha mu kpaln nfatan, ki kulan ntim ngbaan aanib. Ni ye limɔkl la, le ki mɔk titunwanbirdam Uwumbɔr aah ga daa bitafal pu na.

⁷ U nan gaa Lot lii; ba pu? u nan ye uninyaan; le titunwanbirdam na aah tun tijɔn aatuln pu na, ni muk u sakpen a.

⁸ Uninyaan ngbaan nan bi baatiɲ ni, ki kan baah tun yɔl yɔl pu na, ki nyan baah len iliinbir pu na. Waah nan ye uninyaan na, le baatunwan-

* 1:17 : Lik Matiu 17.1-5; Mak 9.2-7; Luk 9.28-35.

bir bii usui iwiin məmək.

⁹ Tə, nimina məmək le mək timi ke Tidindaan ga ηmaa nyan binib bi san u na ntəŋ ni, ki ga ηmaa li dar titunwanbir-dam aatafal ki ti saa bundaln u ga ji bi tibər na.

¹⁰ Binib bi dii tiwon aah ban pu na, ki gər kidagook, kaa kii unii ubaa aaməb na, Uwumbər ga daa bitafal ki jer waah ga daa biken aatafal pu na.

Binmanmannim bi bi ni ponn ni na aatafal pəə la. Baa san unii ubaa. Bi seei Uwumbər aatuuntiib, kaa san ijawaan.

¹¹ Uwumbər aatuuntiib kpa mpəən ki jer bi, ki mu aa galn bi, kaa seei bi Tidindaan aanimbiin ni.

¹² Binib ngbaan ηani baah gee pu na, ki bi ke ipeel i binib chur i ki ku i na la. Bi sii Uwumbər aatuuntiib, kaa nyi baah bi pu na. Bima bibaa aatunwanbir le ga kuln bi.

¹³ Baah ηa binib falaa pu na, bi mu ga kan falaa. Baageehn le ye ke bi gər kidagook nwiin pu. Baah bi nikaasisik ni pu na, bi bi ke tijəŋ aah likr likekeln pu pu na la. Baah ji ni chee tijikaar na, baalandak bi baatuln li kaa ηan na ponn ni la.

¹⁴ Binimbil yaa kan upii kan, bi ban u la, kaan ηmaa di cha titunwanbir. Bi ηmanni binib bi kaa nyi Uwumbər aasan mbaməm na ke bi yenn. Bisui bae iniman la. Uwumbər aaməpuur bi bi pu la.

¹⁵ Bi yii nsanyaan le ki yenn, ki dii Beor aajapəən

Balaam aah nan dii pu na. U nan gee titunwanbir aanyoor la.

¹⁶ Le Uwumbər sur u waatunwanbir pu, ki cha ubon u ye ubir na di unibən aaneel ki sur u, u taa tun uwaar aatuln.

¹⁷ Binmanmannim ngbaan naahn inyunbun i kaa kpa nnyun na, ki naahn utaal u yun ki bəln ki joo libuln kaa nu na la. Uwumbər ga di bi ηa mbəmbəən sakpiin ni, n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹⁸ Bi len kalmbaani aaliin i ye fam na, ki ηmanni binib bi kaa dii Uwumbər aasan ni yunn na, ki təŋni bi ke bi ηa tiwon aah gee pu na ki gər kidagook,

¹⁹ ki bui bi ke bi ga gaa bibaa la. Bima bibaa ye titunwanbir aanaagbiib la; tiwan ni nyan unii na joo u tinaagbiir la.

²⁰ Binib yaa nyi Tidindaan Yesu Kristo u gaal timi lir na, ki nyan ni titunwanbir ti bi dulnyaa wee ni na aan titunwanbir ngbaan ki nyan bi kan, baadoon ga li bir ki jer baapiin aah nan bi pu na.

²¹ Bi yaa kaa ba nyi nsanyaan ngbaan kan, ni ba ga li soor ni baah nyi mu aan ki yii Yesu aabənyaan ti bi ηun na.

²² Bi gbiin ηiyatanjak aah len pu na ke, “Uboja gir ki ti jin waawuln la. Ugbeer u fu nnyun na gir ti koo tikpakpar ni, ki weei la.”*

3

* 2:22 : Lik Niyatanjak 26.11.

Tidindaan ga sil gir ni

¹ Maanigeekaab, kigban kimina ye kigban leler le m ki ηmee tii nimi. Tigbann tilee ngbaan məmək ponn ni, le m teer nimi tibər ngbaan pu, ke m fiin ilandaknyaan nisui ni.

² M ban ke ni li teer tibər ti Uwumbər aabənabnyaam nan len n-yaayoonn na, ki li teer Tidindaan u gaa timi lii na aabər ti timi waakpambalb tuk nimi na.

³ Njan, m ban ke ni li nyi ke binib bi dii bisui aah ban pu na ga li bi kookoo aayoonn, ki ga ηa nimi mbənyun,

⁴ ki ga bui ke, “Yesu Kristo aah puu tipuur ti ke u ga gir ni na, u bi la chee? Buyoonn titetiib nan kpo ki nan saa dandana wee na, tiwan məmək beenin bi ke naah nan bi pu buyoonn Uwumbər naan dulnyaa wee na la.”

⁵ Baageehn pu, le bi suln ke n-yaayoonn na, Uwumbər nan di uməb len, le ki naan paacham, ni kitinj ki nyan ni nnyun ni, ki bi nnyun aakaasik ni na.

⁶ Nnyun le nan jin dulnyaakpok, ki bii u.

⁷ Bi suln ke Uwumbər aaliin ichachaan ngbaan le joo paacham ni kitinj ki bi dandana wee na, ki nan saa buyoonn u ga see paacham ni taab mmii, ki kuln titunwanbirdam na; liyaadaal ngbaan le u ga ji bi tibər ki bii bi.

⁸ Maanigeekaab, ni taa suln ke liwinbaal naahn ηjibin lichur le Tidindaan chee. ηjibin lichur mu naahn liwinbaal le u chee.

⁹ Tidindaan aan taan ke u ηa waah puu tipuur ti na, ke binib bibaa aah dak pu na. U ji limər ni pu la, kaa ban ke unii ubaa bii. U ban ke binib məmək kpeln baabimbin ki ηmar la.

¹⁰ Tidindaan aawiindaal ga fuu ni ke unaayuk aah fuur ni pu na la. Liyaadaal ngbaan le paacham ga faa kifauk sakpen ki jer. Mmii mu ton sakpen na ga donn paacham aawan məmək. Kitinj, ni tiwan nimək bi kitinj pu na mu ga gaa mmii.

¹¹ Tiwan nimina məmək aah ga bii kina na, ni ηan ke ni li ye ba aanibol? Ni ηan ke ni li bi chain, ki li san Uwumbər,

¹² ki li lik Uwumbər aawiindaal aah ga fuu ni buyoonn na, ki cha ninimbil li man nwiin ngbaan pu. Liyaadaal ngbaan, le paacham ga gaa mmii ki donn. Mmii mu ton sakpen na ga donn paacham aawan məmək.

¹³ Uwumbər mu aah nan puu tipuur ti na, ti kpa limakl ke paacham pəon ni kitipəŋ ga li bi. Nima chee le tiwan məmək ga li bi mbaməm.

¹⁴ Maanigeekaab, naah kpa limakl kina na, ni li pəoni nibaa ki li bi suuna, ki li bi chain, ki taa li kpa taani ubaa Uwumbər chee bundaln u ga lik nimi aabimbin aah bi pu na.

¹⁵ Tidindaan aah jin limər, kaa gir ni mala na, ni bee ke u tii binib nsan ke bi ηmar le waahr, le u nin gir ni. Tinaabogeekoo Pəol mu nan ηmee kigban tii ni nimi, ki tuk nimi kina, Uwumbər aah tii u

nlan pu na.

¹⁶ Waagbann mɔmɔk ponn ni u ŋmee Uwumbɔr aawi-indaal aabɔr, ki mɔk nimi tibɔr timina. Tibɔr ti pɔɔ unii bee taatataa na tibiaa mu bi waagbann ponn ni. Le binib bi kaa kpa nlan ki ga ŋmaa yenn mala na kpeln taatataa, ke baah kpeln Uwumbɔr Aagban aabɔr tiken pu na. Nima pu na, Uwumbɔr ga daa bitafal.

¹⁷ Maanigeekaab, ni puen bee baah ŋani pu na. Naah dii mbamɔm pu na, ni li nyi man, ki taa dii titunwanbir-dam aanyamɔn aan ki yenn.

¹⁸ Ni moo gaa Tidindaan Yesu Kristo u gaal timi lir na aaterm, ki li moo bae waaliin. Uma le yeh mpakm dandana wee ki ti saa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Njan aagban̄ ki JONN ɲmee ki na

Limɔfal aamɔboln

1 Timi Yesu aakpambalb le ban ke ti tuk nimi limɔfal aabɔr. Tibɔr ngbaan ye Yesu aabɔr la. U nan bi n-yaayoonn na, ki beenin bi. Ti nan ɲun waah len pu na. Tinimbil nan kan u, ki lik mbamɔm waah bi pu na. Tinjaal nan meeh u.

2 Yesu, u ye limɔfal ngbaan na, nan di ubaa mɔk timi. Le ti kan u. Nima pu le ti ji seeraa, le ki tuk nimi limɔfal ngbaan aabɔr. Yesu le ye limɔfal li kaa kpa ndoon na daan. N-yoonn mɔmɔk u nan bi Tite Uwumbɔr chee, le ki di ubaa nan mɔk timi.

3 Ti tuk nimi taah kan pu na, ni taah ɲun pu na, aan ti ni nimi li kpaan kijɔtiik. Ni ye mbamɔn la, taah kpaan kijɔtiik na, ti ni Tite Uwumbɔr ni Ujapɔɔn Yesu Kristo le kpaan kijɔtiik ngbaan.

4 Ti ban ke ti li kpa mpopiin mbamɔm, nima pu le ti ɲmee tibɔr timina tii nimi.

Uwumbɔr ye nwiihn la

5 Ti nan ɲun tibɔr timina Yesu chee la, le ki tuk nimi. Tibɔr ngbaan le ye ke Uwumbɔr ye nwiihn la. Mbɔmbɔɔn mubaa aa bi u chee.

6 Ti yaa len ke ti ni Uwumbɔr kpaan kijɔtiik ki yaa beenin dii mbɔmbɔɔn

aasan kan, ti mɔn nnyamɔn la, kaa dii mbamɔn aasan.

7 Ti yaa dii nwiihn aasan ke Uwumbɔr aah bi nwiihn ni pu na kan, ti kpaan kijɔtiik tɔb chee la. Le Uwumbɔr Aajapɔɔn Yesu Kristo aasin finni tipobil ki nyani titunwanbir mɔmɔk.

8 Ti yaa len ke taa ye titunwanbirdam kan, ti ɲmanni tibaa la; mbamɔn aa bi tisui ni.

9 Uwumbɔr ɲani waah len pu na ki ye mbamɔndaan la. Ti yaa kpiir timi aatunwanbir tuk u kan, u ga di cha pinn timi aatunwanbir, ki finn tipobil, ki nyan tiwan ni kaa ɲan na mɔmɔk.

10 Ti yaa len ke taa tun titunwanbir kan, ti yin Uwumbɔr unyamɔndaan la. Waabɔr aa bi tisui ni.

2

Yesu Kristo le ye timi aateter

1 Maabim, maa ban ke ni tun titunwanbir. Nima le cha m ɲmee tibɔr tee tii nimi. Unii mu yaa tun titunwanbir kan, ti kpa uchandatuln Tite Uwumbɔr chee. Uchandatuln ngbaan ye Yesu Kristo la, uma le ye mbamɔndaan.

2 U nan si timi aasisiyyaan ki di ubaa toor kitork tii Uwumbɔr, timi aatunwanbir pu; naa ye timi baanja aatunwanbir pu, binib bimɔk bi dulnyaa ni na aatunwanbir pu. Uma Yesu pu, le Uwumbɔr ga di cha pinn timi.

3 Ti yaa kii Uwumbɔr aamɔb kan, nima le cha ti bee ke ti nyi u.

4 Unii yaa len ke u nyi Uwumbɔr, ki yaa kaa kii waamɔb kan, u ye unyamɔndaan la; mbamɔn aa bi usui ni.

⁵⁻⁶ Unii umɔk kii Uwumbɔr aamɔb na, uma le gee Uwumbɔr mbamɔm. Unii umɔk len ke u kpaan Uwumbɔr chee na, u li bi ke Yesu aah bi pu na. Nima le cha ti bee ke ti kpaan Uwumbɔr chee.

Nkaal pɔɔn

7 Maanigeekaab, naa ye nkaal pɔɔn le m ηmee tii nimi. Ni ye nkaal kpok la. Naah nan piin ki dii Yesu aasan na, ni ηun nkaal ngbaan, le ki di nan saa din. Nkaal kpok ngbaan le ye tibɔr ti ni ηun na.

8 Tɔ, maah bi ηmee nkaal mu na ye nkaal pɔɔn la. Yesu nan ηa nkaal ngbaan aah len pu na. Ni mu ηani mu aah len pu na la. Nimina mɔk ke mu ye mbamɔn. Mbɔmbɔɔn bi jer la. Nwiihn bamɔnn bi wolni la.

9 Unii yaa len ke u bi nwiihn ni ki yaa nan una aabo kan, u beenin bi mbɔmbɔɔn ni la, le ki di nan saa din.

10 Unii umɔk gee una aabo na bi nwiihn ni la. Tiwan ni ga cha unii lir na aa bi nwiihn ni.

11 Unii umɔk nan una aabo na bi mbɔmbɔɔn ni la, le ki dii mbɔmbɔɔn aasan. Mbɔmbɔɔn ngbaan jɔb unimbil la, nima le waa nyi waah cha nin chee na.

12 Maabim, Uwumbɔr di cha pinn nimi aatunwanbir Yesu aayimbil pu. Nima pu le m ηmee tibɔr tee tii nimi.

13 Ntetiib, ni nyi Yesu u nan bi n-yoonn mɔmɔk na. Nima pu le m ηmee tibɔr tee tii nimi. Binachipɔm, ni nyan kinimbɔɔn ki kaa ηan na. Nima pu le m ηmee tibɔr tee tii nimi.

14 Maabim, ni nyi Tite Uwumbɔr. Nima pu le m ηmee tibɔr tee tii nimi. Ntetiib, ni nyi Yesu u nan bi n-yoonn mɔmɔk na. Nima pu le m ηmee tibɔr tee tii nimi. Binachipɔm, ni kpa mpɔɔn, le Uwumbɔr aabɔr bi nisui ni, le ni nyan kinimbɔɔn ki kaa ηan na. Nima pu le m ηmee tibɔr tee tii nimi.

15 Tɔ, ni taa li gee dulnyaa wee aasan. Ni taa li gee dulnyaa wee ponn ni aawan. Unii yaa gee dulnyaa wee aasan kan, waa gee Tite Uwumbɔr.

16 Binib aanimbil man tiwan ni kaa ηan na pu. Binimbil man baah kan tiwan ni na pu. Bi kpa kalmbaani baawan pu. Tiwan nimina mɔmɔk ye dulnyaa wee aasan la, naa ye Tite Uwumbɔr aasan.

17 Dulnyaa wee ga doo. Tiwan ni binib aanimbil man ni pu na, ni mu ga doo. Unii umɔk ηani Uwumbɔr aageehn na ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

Yesu Kristo aadin

18 Maabim, ni yaa kpee siib kan, kookoo aayoonn ga fuu ni. Ni nan ηun ke Yesu aadin ga dan. Dandana wee Yesu aadim fuu ni ki wiir. Nima pu le ti nyi ke ni yaa kpee siib kan, kookoo aayoonn ga fuu ni.

19 Binib bi ye Kristo aadim na nyan ti chee. Bi mu a nan ye timi aanib. Bi yaa ba ye timi aanib kan, bi ba ga li beenin bi ti chee. Bi nyan ti chee ke ti bee ke bi ponn ni ubaa aa ye timi aanii.

20 Nimi kan, Yesu u ye chain na tii nimi Waafuur Nyaan. Waafuur Nyaan aah bi nisui ni na, nima le ni məmək nyi tibər ti ye mbamən na.

21 Naa ye ke naa nyi mbamən ngbaan le cha m ηmee tibər tee tii nimi. Ni nyi mbamən, ki mu nyi ke nnyamən mubaa aa ye mbamən. Nima pu le m ηmee tibər tee tii nimi.

22 Nma ye unyaməndaan? Unyaməndaan ye unii u len ke Yesu aa ye Kristo u gaa timi lii na. Udaan le ye Kristo aadin. U yii Tite Uwumbər ni Ujapəon mək.

23 Unii umək yii Uwumbər Aajapəon na yii Uwumbər mu la. Unii umək gaa Uwumbər Aajapəon na gaa Uwumbər mu la.

24 Naah nan piin ki dii Yesu aasan ki di nan saa din na, ni ηun waabər la. Ni li nyi ki cha tibər ngbaan li beenin bi nisui ni. Tibər ngbaan yaa beenin bi nisui ni kan, ni ga kpaan Tite Uwumbər ni Ujapəon chee la.

25 Waah puu tipuur ke u ga tii timi tiwan ni na, nima le ye liməfal li kaa kpa ndoon na.

26 M ηmee tibər tee tii nimi, ke m tuk nimi binib bi ban bi ηmann nimi na pu.

27 Nimi le Yesu nan tii Waafuur Nyaan. Waafuur

Nyaan ngbaan beenin bi ni ni. Nima pu na, naa ki ban ke unii ubaa mək nimi waabər. Waafuur Nyaan le mək nimi Uwumbər aabər məmək. Waafuur Nyaan aah mək nimi pu na, ni ye mbamən la, naa ye nnyamən. Nima pu na, kii man Waafuur Nyaan aah mək nimi pu na, ki li kpaan Yesu chee n-yoonn məmək.

28 Maabim, ni li kpaan Yesu chee n-yoonn məmək, aan ti li kpa lipobil ki taa san iniməon u chee bundaln u ga gir ni na.

29 Ni nyi ke Yesu ye mbaməndaan la. Nima pu le ni bee ke unii umək ηani ni ηan na ye Uwumbər aabo.

3

Uwumbər aabim

1 Lik Tite Uwumbər aah gee timi sakpen pu na. U yin timi ke waabim. Le ti mu sil ye waabim. Dulnyaa aanib aa nyi Uwumbər. Baah kaa nyi Uwumbər na, nima pu le baa nyi ti mu.

2 Maanigeekaab, dandana wee ti ye Uwumbər aabim la. Taa kee nyi taah ga nan li bi pu na. Ti po nyi ke Yesu yaa nan gir ni kan, ti ga kan waah bi pu na. Nima pu le ti mu ga li naahn u.

3 Unii umək kpa Yesu pu limakl ngbaan na, u ηani ubaa chain la, ke Yesu aah ye chain pu na.

4 Unii umək tun titunwanbir na, u ηani Uwumbər aakaal aah kə pu na la; ba pu? unii yaa ηa Uwumbər aakaal aah kə pu na kan, nima le ye titunwanbir.

⁵ Ni nyi ke Yesu aah nan dan dulnyaa wee ni na, u dan u nan nyan titunwanbir la. Ni nyi ke uma Yesu aa tun titunwanbir tibaa.

⁶ Unii umək bi Yesu ni na aan kili beenin tun titunwanbir. Unii umək beenin tun titunwanbir na aa kan u, ki mu aa nyi u.

⁷ Maabim, taa cha unii ubaa ḡmann nimi. Unii umək ḡjani ni ḡjan na, udaan ye unibamənn ke Yesu aah ye unibamənn pu na la.

⁸ Unii umək tun titunwanbir n-yoonn məmək na, u ye kinimbəḡj aanii la. Ba pu? kinimbəḡj aah nan piin buyoonn na, ki po tun titunwanbir la. Uwumbər Aajapəon aah nan dan dulnyaa wee ni na, u nan dan ke u nan ḡja kinimbəḡj aatuln yəli la.

⁹ Unii umək ye Uwumbər aabo na, Uwumbər aabimbin bi u ni. Nima pu, waan ki li beenin tun titunwanbir. Ute le ye Uwumbər. Nima pu, waan ḡmaa dii titunwanbir aasan.

¹⁰ Unii umək kaa ḡjani ni ḡjan na aa ye Uwumbər aabo. Unii umək kaa gee una aabo na, u mu aa ye Uwumbər aabo. Nima le cha ni beer binib bi ye Uwumbər aabim na, ni binib bi ye kinimbəḡj aabim na.

Ni li gee təb

¹¹ Naah nan piin ki dii Yesu aasan ki di nan saa din na, naah ḡjun tibər ti na le ye ke, “Cha ti li gee təb.”

¹² Taa cha ti li bi ke Keenn na. U nan ye kinimbəḡj ki kaa

ḡjan na aanii la, le ki ku unaal. Ba pu u ku unaal? Uma Keenn aatuln aa nan ḡjan. Unaal ma aatuln nan ḡjan. Nima le nan cha u ku u.

¹³ Nnaabitiib, dulnyaa aanib yaa nan nimi kan, taa cha ni gar nimi man.

¹⁴ Taah gee tinaabitiib na, nima le cha ti bee ke ti nyan nkun ni, ki kpa liməfal li kaa kpa ndoon na. Unii umək kaa gee una aabo na, u beenin bi nkun ni la.

¹⁵ Unii umək nan una aabo na, u ye unikur la. Ni nyi ke unikur ubaa aa kpa liməfal li kaa kpa ndoon na.

¹⁶ Yesu nan sil timi aasisi-iyaaan ki kpo ti pu. Nima le cha ti bee ngeehm aah ye pu na. Ni ḡjan ke ti mu ga ḡmaa kpo tinaabitiib pu.

¹⁷ Unii yaa kpa liwankpal ki yaa kan una aabo bi igiin ni ki yaa kaa san u kinimbaak kan, Uwumbər aageehm aa bi usui ni.

¹⁸ Maabim, taa cha ti li gee binib timəb ni baanja. Nima ye fam la. Cha ti li gee bi mbaməm, ki li ter bi.

¹⁹ Nima le ga cha ti bee ke ti dii mbamən aasan. Nima le ga cha ti li kpa nsuudoon Uwumbər chee.

²⁰ Ti yaa dak tisui ni ke timi aabər bii kan, cha ti li teer ke Uwumbər jer tisui, ki nyi tiwan məmək.

²¹ Maanigeekaab, ti yaa bee tisui ni ke timi aabər aa bii kan, ti kpa lipobil Uwumbər chee.

²² Ti kii waaməb la, ki ḡjani tiwan ni piir usui na. Nima pu, taah mee u tiwan ni na, u

tii timi.

²³ Waah tuk timi ke ti li nani pu na le ye ke: ti gaa Ujapɔɔn Yesu Kristo ki kii, ki li gee tɔb, uma Yesu aah tuk timi pu na.

²⁴ Unii umək kii Uwumbɔr aamɔb na, u bi Uwumbɔr ni. Uwumbɔr mu bi u ni. U tii timi Waafuur Nyaan, nima le cha ti bee ke u bi ti ni.

4

Binib bi nmani nimi na aabɔr

¹ Maanigeekaab, binib yaa len ke bi kpa Uwumbɔr Aafuur Nyaan kan, ni taa pak bi mɔmɔk. Ni lik baah len pu na, aan ki bee ke ni ye Uwumbɔr Aafuur Nyaan le cha bi len aan naa ye. Binmanmannim chuun dulnyaa wee ni ki wiir, ki len ke bi ye Uwumbɔr aabɔnabtiib, kaa ye.

² Ubɔnabr umək len ke Yesu Kristo nan kpaln unii ki dan dulnyaa wee ni na, uma le kpa Uwumbɔr Aafuur Nyaan. Nima le ga cha ni bee binib bi kpa Uwumbɔr Aafuur Nyaan na, ni binib bi kaa kpa na.

³ Ubɔnabr umək len ke Yesu aa kpaln unii na kan, udaan ngbaan aa kpa Uwumbɔr Aafuur Nyaan. U ye Kristo aadin aabɔnabr la. Ni nan nun ke Kristo aadin aabɔnabtiib ga dan. Dandana wee, bi fuu ni dulnyaa ni a.

⁴ Maabim, ni ye Uwumbɔr yaab la. Uwumbɔr Aafuur Nyaan mu bi nisui ni na jer kinimbɔŋ ki bi dulnyaa wee ni na. Nima pu le ni nyan Yesu aadin aabɔnabtiib ngbaan.

⁵ Bi ye dulnyaa yaab la. Nima pu le bi len dulnyaa aabɔr, le dulnyaa aanib pel baah len pu na.

⁶ Tima kan, ti ye Uwumbɔr yaab la. Unii umək nyi Uwumbɔr na pel taah len pu na. Unii umək kaa ye Uwumbɔr yoo na aa pel taah len pu na. Nimina le ga cha ti bee binib bi kpa Uwumbɔr Aafuur Nyaan mu ye mbamɔn na, ni binib bi ye Yesu aadin aabɔnabtiib na.

Uwumbɔr ye ngeehm la

⁷ Maanigeekaab, cha ti li gee tɔb. Ba pu? u cha binib gee tɔb na le ye Uwumbɔr. Unii umək gee unaabitiib na, u ye Uwumbɔr aabo la, ki nyi Uwumbɔr.

⁸ Uwumbɔr ye ngeehm la. Nima pu na, unii u kaa gee unaabitiib na, waa nyi Uwumbɔr.

⁹ Uwumbɔr nan tun ni Ujapɔɔnbaal dulnyaa wee ni ke ti nan kan limɔfal li kaa kpa ndoon na u pu. Nimina le mək timi ke u gee timi.

¹⁰ Ngeehm aa ye ke timi le gee Uwumbɔr. Ngeehm ye ke Uwumbɔr le gee timi, ki tun ni Ujapɔɔn dulnyaa ni, u nan sil timi aasisiiyaan ki di ubaa toor kitork tii Uwumbɔr, timi aatunwanbir pu. Uma pu, le Uwumbɔr ga di cha pinn timi.

¹¹ Maanigeekaab, Uwumbɔr aah gee timi sakpen kina na, ni njan ke ti mu li gee tɔb.

¹² Unii ubaa aa kee kan Uwumbɔr. Ti yaa gee tɔb kan, Uwumbɔr bi ti ni la, nima le ti gee tɔb mbamɔm, waah ban pu na.

13 Tə, u tii timi Waafuur Nyaan. Nima le cha ti bee ke ti bi u ni, u mu bi ti ni.

14 Tinimbil nan kan Uwumbər Aajapəon, le ti jin seeraa ke Ute tun ni u dulnyaa wee ni, ke u nan gaa dulnyaa ni aanib lii.

15 Unii umək len binib aanimbil ni ke Yesu le ye Uwumbər Aajapəon na kan, Uwumbər bi u ni la, u mu bi Uwumbər ni.

16 Ti nyi Uwumbər aah gee timi pu na, ki pak ke u gee timi la.

Uwumbər ye ngeehm la. Unii umək gee binib n-yoonn məmək na, u bi Uwumbər ni la, Uwumbər mu bi u ni.

17 Ti gee binib mbaməm ke ti li kpa lipobil bundaln Uwumbər ga ji binib tibər na. Ba pu? Yesu aah bi pu na, ti mu bi kina le dulnyaa wee ni.

18 Unii u gee Uwumbər na aa san ijawaan. Unii yaa kpa ngeehm mbaməm kan, ngeehm ngbaan nyan ijawaan u ni. Unii u san ijawaan na aa gee Uwumbər mbaməm; ijawaan ye falaa la.

19 Uwumbər le nan puen gee timi. Nima pu le ti mu gee u.

20 Unii yaa len ke u gee Uwumbər ki yaa nan una aabo kan, u ye unyaməndaan la. U yaa kaa gee una aabo u unimbil waa u na kan, u ga ŋa kinye ki li gee Uwumbər u unimbil aa waa u na?

21 Yesu aah nan tuk timi pu na le ye ke: unii u gee Uwumbər na, u li gee una aabo mu.

5

Taah nyan dulnyaa aabimbin pu na

1 Unii umək pak ke Yesu ye Kristo u gaa timi lii na, udaan ngbaan ye Uwumbər aabo la. Unii umək gee ubo aate na, u ga li gee waabo mu.

2 Ti yaa gee Uwumbər ki kii waaməb kan, nima le cha ti nyi ke ti gee waabim.

3 Ti yaa gee Uwumbər kan, naatataa le ye ke ti kii waaməb. Le waaməb aa pəə.

4 Ba pu? binib bimək ye Uwumbər aabim na nyan ni dulnyaa aatəŋ. Taah gaa Yesu ki kii na, nima le cha ti nyan ni dulnyaa aatəŋ.

5 Ulau nyan ni dulnyaa aatəŋ? Unii umək pak ke Yesu ye Uwumbər Aajapəon na, uma le nyan ni dulnyaa aatəŋ.

Yesu Kristo aaseeraadam

6 Yesu Kristo le ye u nan dan dulnyaa wee ni na, le Jonn muin u nnyun ni. Baah nan ku u na, le waasin nyan. Naa ye ke Jonn muin u nnyun ni baanja la, bi nan ku u ki kpee, le waasin nyan. Uwumbər Aafuur Nyaan mək timi ke nimina ye mbamən la; ba pu? Nfuur Nyaan ye mbaməndaan la.

7-8 Jonn nan muin Yesu nnyun ni. U nan kpo, le waasin nyan. Nimina le mək ke u ye Uwumbər Aajapəon. Nfuur Nyaan ngbaan mu mək ke u ye Uwumbər Aajapəon.

9 Kina le Uwumbər ji seeraa ki mək ke Yesu sil ye Ujapəon. Ti pak binib aaseeraa la.

Uwumbør aaseeraa jer binib yoo.

¹⁰ Unii umøk gaa Uwumbør Aajapøon ki kii na, u pak Uwumbør aah len pu na. Unii umøk kaa pak Uwumbør aah len pu na, u yin Uwumbør unyamøndaan la; kinye pu? waa pak Uwumbør aah len Ujapøon aabør pu na.

¹¹ Uwumbør aah len pu na le ye ke u tii timi limøfal li kaa kpa ndoon na, ke limøfal ngbaan bi Ujapøon ni.

¹² Unii umøk kpa Uwumbør Aajapøon na le kpa limøfal ngbaan. Unii umøk kaa kpa Uwumbør Aajapøon na aa kpa limøfal ngbaan.

Limøfal li kaa kpa ndoon na

¹³ M ηmee tibør tee tii nimi bi gaa Uwumbør Aajapøon ki kii na, ke ni bee ke ni kpa limøfal li kaa kpa ndoon na.

¹⁴ Ti kpa lipobil ki mee Uwumbør ki bee ke ti yaa mee u tiwan ni ye waageehn na kan, u ηun timi aameel la.

¹⁵ Ti yaa bee ke u ηun timi aameel kan, ti bee ke ti kan taah mee u tiwan ni na la.

¹⁶ Unii yaa kan una aabo tun titunwanbir ti kaan cha u kpo na kan, u ga mee Uwumbør tii u. Le Uwumbør ga tii u limøfal. Binib bi tun titunwanbir ti kaan cha bi kpo na, Uwumbør ga tii bi limøfal. Le titunwanbir ti cha binib kpo na mu bi. Maa len ke ni li mee Uwumbør tii binib bi tun titunwanbir ngbaan na.

¹⁷ Lituln limøk kaa ηan na po ye titunwanbir la. Titunwanbir ti kaan cha binib kpo na mu bi.

¹⁸ Ti nyi ke unii umøk ye Uwumbør aabo na aa ki tun titunwanbir; ba pu? Uwumbør Aajapøon kii u, le kinimbøn aan ηmaa ηa u nibaa.

¹⁹ Ti nyi ke ti ye Uwumbør aabim la, ki nyi ke dulnyaa aanib mømøk bi kinimbøn aanjaal ni la.

²⁰ Ti nyi ke Uwumbør Aajapøon nan dan ki nan tii timi nlan ke ti bee Uwumbør, u ye Uwumbør bamønna la. Ti bi Ujapøon Yesu Kristo ni, nima le ti bi Uwumbør bamønna mu ni. Uma le ye Uwumbør bamønna, ni limøfal li kaa kpa ndoon na daan.

²¹ Maabim, ni nyan nibaa ηiwaa ni man.

Lelee aagban̄ ki JÖNN ηmee ki na

1 Min Jönn u ye uninkpel na le ηmee tibər tee tii nimi Yesu aanib, nimi bi Uwumbər nyan bi na. M gee nimi mbaməm la. Naa ye min baan̄ja le gee nimi. Binib bimək nyi mbamən na mu gee nimi.

2 Mbamən pu, le ti gee nimi. Mbamən ngbaan bi tisui ni, ki ga li bi ti chee n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

3 Tite Uwumbər, ni Yesu Kristo u ye Tite Uwumbər Aa-japəən na, ga ter timi, ki san timi kinimbaak, ki tii timi nsuudoon, ki cha ti li dii mbamən aasan, ki li gee təb.

Mbamən ni ngeehm

4 M kan ke ni ponn ni bibaa dii mbamən aasan, Tite Uwumbər aah tuk timi pu na. Le ni ηa mi mpopiin sakpen.

5 Yesu aanib, m gan̄ nimi, cha ti məmək li gee təb man. Maa ηmee nkaal pəən tii nimi. Taah nan piin ki dii Yesu aasan na, ti nan ηun nkaal ngbaan la, le ki di nan saa din.

6 Ti yaa gee Uwumbər kan, naatataa le ye ke ti li keei waaməb. Naah nan piin ki dii Yesu aasan na, ni nan ηun nkaal ngbaan la, le ki di nan saa din. Nkaal ngbaan le ye ke ti li gee təb n-yoonn məmək.

7 Biηman̄mannim chuun dulnyaa wee ni ki wiir. Bi len

ke Yesu Kristo aa nan kpaln unii ki dan dulnyaa wee ni. Bima le ye biηman̄mannim ki ye Kristo aadim.

8 Li nyi man, taa cha nimi aatuln bee yəli. M ban ke ni kan naah tun lituln li na aapiin məmək la.

9 Unii umək kaa beenin dii Kristo aabər, ki di tibəyayan kpee ti pu na kan, waa gaa Uwumbər. Unii umək beenin dii Yesu aabər na kan, u gaa Tite Uwumbər ni Ujapəən məmək la.

10 Unii yaa dan ni chee ki joo ni tibər ti kaa ye Kristo aabər na kan, ni taa cha u koo ni nido. Hali ni taa doon u.

11 Unii u doon u na kpaln ubakaatə le na.

Kookoo aabər

12 M kpa tibər sakpen ki ban m tuk nimi; m mu aa ban m ηmee ti kigban̄ kee ponn ni. M dak ke m ga mann nimi, ki len ni chee, aan ti li kpa mpopiin mbaməm.

13 Ninaabitii bi Uwumbər lee bi na dooni nimi la.

Taataa aagban ki JONN ɲmee ki na

¹ Min Jonn u ye uninkpel na dooni si, njɔgeehn Gayus. M gee si mbamɔm la.

² Njɔgeehn, m mee Uwumbɔr tii si, ke aa li kpa laafee, ki kani tinyoor, ke saawiin aah kpa tinyoor Uwumbɔr chee pu na.

³ Tinaabitiib bibaa dan do, ki nan tuk mi saah dii mbamɔm pu na. Le ni ɲa mi mpopiin sakpen a. Aa sil dii mbamɔm la.

⁴ M yaa ɲun ke maabim dii mbamɔm kan, ni ɲani mi mpopiin la. Nibaa aa bi ki ɲani mi mpopiin ki jer kina.

⁵ Njɔgeehn, m nyi ke aa ter Yesu aanib bi ye bicham na n-yoonn mɔmɔk; saah kaa nyi bi na mu, aa ter bi la. Saah ɲani kina na, aa ɲani mbamɔm la.

⁶ Bi tuk m ni Yesu aanib bi bi do na saah gee bi pu na. Aa pɔɔk aabaa, ki li beenin ter bi baasachuln ponn ni. Ter bi Uwumbɔr aah ban pu na.

⁷ Yesu pu, le bi chuun tuk binib waabɔr, kaa gaal tiwan nibaa binib bi kaa dii Yesu aasan na chee.

⁸ Nima pu, ni ɲan ke timi bi dii Yesu aasan na li ter bi. Ti yaa ter bi kan, ti ter bi ke bi tuk binib Yesu aabɔr ti ye mbamɔn na la.

⁹ M nan ɲmee tibɔr tibaa tii Yesu aanib. Le Diotrefes aa gar ti. U ban ke u li ye Yesu aanib aayidaan.

¹⁰ U len tibɔbir ki geei inyamɔn paani timi. Waah ɲa kina na, waa faar. Tinaabitiib yaa dan kan, waa channi bi tichann. Binib bi ban ke bi chann bi tichann na, u kiir bi, kaa kii, ki ban ke u jenn nyan bi Yesu aanib ponn ni. M yaa fuu ni kan, m ga baa u waah ɲani pu na, aan ti nyan mpaan pu.

¹¹ Njɔgeehn, taa dii unii u kaa ɲan na aataabuu. Li dii unii u ɲan na aataabuu. Unii umɔk ɲani ni ɲan na kan, u ye Uwumbɔr yoo la. Unii umɔk ɲani ni kaa ɲan na kan, waa nyi Uwumbɔr.

¹² Binib mɔmɔk pak Demetrius. Waah dii mbamɔn aasan pu na le mɔk ke u ye unii. Ti mu pak u. Aa bee ke taah len pu na, ti gbii la.

Kookoo aabɔr

¹³ M kpa tibɔr sakpen, ki ban m tuk si. Maa ban m ɲmee ti kigban kee ponn ni.

¹⁴ M dak ke ni yaa kpee siib kan, m ga kan si, ki len aa chee.

¹⁵ Uwumbɔr tii si nsuudoon.

Yesu aanib bi bi do na dooni si. Aa doon Yesu aanib bi bi aa chee na mɔmɔk ubaabaa tii timi.

Kigban̄ ki JUUD ŋmee ki na

¹ Min Juud, u ye Yesu Kristo aatutunn, ni Jems aanaal na le ŋmee tibər tee tii nimi bi Uwumbər lee nimi na. U gee nimi, ki joo nimi Yesu Kristo pu la.

² M mee Uwumbər ke u moo san nimi kinimbaak, ki tii nimi nsuudoon, ki cha ni li gee təb mbaməm.

Bibiindam aah ŋani pu na

³ Maanigeekaab, nnimbil nan man ke m ŋmee kigban̄ ki tuk nimi Uwumbər aah gaal timi lir pu na aabər tii nimi. M mu aa ŋmee kina; ba pu? ni muk mi ke m ŋmee kigban̄ ki gan̄ nimi ke ni li pəəni nibaa ki li joo Uwumbər aabər, ki yii binib bi bii ti na. Uwumbər le nan di tibər ngbaan tii waaninyaam. Ubaa taa kpeln ti.

⁴ Budabu cha m gan̄ni nimi kina na le ye ke binib bibaa nan koo ni nikaasisik ni, ki ŋmanni nimi. Baa san Uwumbər. Bi len ke Uwumbər aah di cha pinn timi pu na, ti yaa gər kidagook kan, waan daa titafal. Bi yii Tidindaan Yesu Kristo. Uma baanja le ye Tidindaan. N-yaayoonn na, Uwumbər aabənabtiib nan ŋmee ke Uwumbər ga daa bibiindam ngbaan aatafal.

⁵ Ni nyi maah ga tuk nimi pu na məmək. Le m ban

m teer nimi. Uwumbər nan nyan Israel yaab Ijpt aatiŋ ni ki gaa bi lii. Le u mu nan ku bi ponn ni binib bi kaa gaa u ki kii na.

⁶ Teer man, Uwumbər aatuuntiib bi nan di cha Uwumbər aah tii bi lituln li na, ki nyan ni bido paacham na aabər. Uwumbər nan buu bi tikululn ti baan ŋmaa buur ti na, ki di bi ŋa mbəmbəən mu bi kitiŋ aataab na ni, ki nan saa nwiin mundaln u ga ji bi tibər ki siin bi ntafadaan na.

⁷ Teer man, Sodom ni Gomora aatim, ni itingbaan na aanib bi nan gər kidagook, ki mu yii bipiib ki ban bijab na aabər. Uwumbər nan daa bitafal, ki di bi ŋa mmii mu kaan junn na ni, ni le ye nsurm ki tii titunwanbirdam məmək.

⁸ Le bibiindam bi bi nikaasisik ni na aa gar nsurm ngbaan. Bi mu ŋani ke binib ngbaan aah nan ŋani pu na la. Bi len ke bi dan̄ tidan̄ ti mək bi ke bi gər kidagook, ki seei Uwumbər aatuuntiib, ki taa kii unii ubaa aaməb na.

⁹ Maikel u ye Uwumbər aatuuntiib aaninkpel na aa nan gee ke u sii kinimbəŋ. U ni kinimbəŋ nan kpak kinikpakpak Moses aawon pu, ke ulau ga yoor u. Maikel mu aa gee ke u sii kinimbəŋ ki bii ki. U nan po bui ki ke, “Uwumbər li kae si.”

¹⁰ Bibiindam ngbaan ma seei Uwumbər aatuuntiib la, kaa nyi baah bi pu na. Bi ŋani bisui aah gee pu na, ke ipeel i kaa dak ilandak na aah ŋani pu na. Nima le Uwumbər ga

daa bitafal.

¹¹ Tibəbir bi bi pu la. Bi yii Uwumbər aaməb ke Keenn aah nan yii pu na. Bi mək binib mməkm mu kaa ɲan na ɲimombil pu, ke Balaam aah nan ɲa pu na. Bi yii baaninkpiib aaməi ke Kora aah nan yii pu na. Uwumbər ga bii bi mu.

¹² Ni yaa kpaan ni ji tijikaar Uwumbər aadiik ni kan, bi sak nikaasisik ni ke tijəɲ aah likr libəkul pu pu na; ba pu? bi kpaan ji ni chee, kaa san Uwumbər. Bi ban ke bi kpiin bibaa baanja la. Baa kpa tinyoor. Bi naahn utaal u yun ki bəlɲ ki joo ni libulɲ kaa nu na la; ki naahn isui i kaa lu ɲisubil ki kpo ki kpukr lir na la.

¹³ Bi tun iniməɲ aatulɲ la, ki naahn nnyusakpem aanyunkpenn ti ɲani tipupukr ni tijəɲ nnyun aagbaan na la, ki ki naahn ɲɲɲmabil ɲi kaa chuun ɲaasan ni na. Uwumbər ga di bi ɲa mbəmbəɲ ni, n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹⁴ Tə, Enok, u nan ye Adam aayaabisəsək loloob na, nan puun len Uwumbər aah ga ɲa bibiindam ngbaan pu na ke, “Li pel man, Uwumbər ni waatuuntiib ɲichur kipiik ga dan

¹⁵ ki nan ji binib məmək tibər, ki ga bii titunwanbir-dam məmək; ba pu? bi yii Uwumbər, ki tun titunwanbir waah kaa gee pu na, ki len tibəbir u pu.”

¹⁶ Bibiindam ngbaan ɲulni n-yoonn məmək; tiwan nibaa aa mə bi chee. Bi dii tiwan

ni kaa ɲan na aakpeek, ki len mpəɲ pu ki kpa kipupuk, ki pak biwankpadam, ɲimombil pu.

Nsurm ni nsakm aabər

¹⁷ Maanigeekaab, teer man Tidindaan Yesu Kristo aak-pambalb aah nan tuk nimi pu na,

¹⁸ ke kookoo aayoonn ni, binib ga li bi ki ɲani bininyaam mbənyun, ki dii tiwan ni kaa ɲan na aakpeek, Uwumbər aah kaa gee pu na.

¹⁹ Binib ngbaan yakr Yesu aanib la, ki dii bisui aah gee pu na, kaa kpa Uwumbər Aafuur Nyaan.

²⁰ Maanigeekaab, naah gaa Uwumbər aabər ti ye chain na pu na, ni li moo dii waasan mbaməm, ki li mee u Waa-fuur Nyaan aapəɲ pu,

²¹ ki li ye binib bi Uwumbər ga li gee bi na, ki kii buyoonn Tidindaan Yesu Kristo ga tii timi liməfal li kaa kpa ndoon na, waanimbaasaln pu na.

²² Binib bibaa joo beeni la. San bidam kinimbaak man,

²³ ki ter bibaa mu ke bi ɲmar ki nya ntafadaan ni. San bibaa mu kinimbaak man, ki li nan baatunwanbir ti ɲa bi tijəɲ na, ki li san ijawaan baatunwanbir taa doo nimi.

Kipak aameel

²⁴ Uwumbər u wiin chain na ga li ɲmaa joo nimi, ni taa lir, ki ga ɲmaa di nimi siin unimbiin ni, le ni ga li kpa mpopiin sakpen, kaan li kpa taani ubaa.

²⁵ Uwumbər baan baanja le bi. Tidindaan Yesu Kristo pu le u nyan timi ntafadaan

ni, ki gaa timi lii. Uwumbər
le yeh nnyuŋ, ni mpakm,
ni mpəən məmək, ni tiwan
məmək, n-yoonn mu jer na,
ni dandana wee, ni n-yoonn
mu kaa kpa ndoon na. Amii.

TIBOKPIIRKAAN (REFELESSIONN)

¹ Tibər tee le Uwumbər nan tuk Yesu Kristo ke u nan kpiir tuk waatutum. Ti ye tibər ti ga ɲa woween na la. Le Yesu nan tun waatuun ke u buen waatutunn Jənn chee ki ti tuk u tibər ngbaan.

² Uwumbər ni Yesu Kristo aah tuk Jənn tibər ti, ki mək u tiwan ni na, le u ɲmee ni məmək kigbanj ponn ni.

³ Unii u karn Uwumbər aabər timina binib aanimbil ni na, Uwumbər aanyoor bi u pu. Binib bi ɲun ki ɲa taah len pu na, Uwumbər aanyoor bi bi mu pu. Ba pu? buyoonn tibər tee ga nan ɲa na aa ki daa.

U doon Yesu aanib bi bi ntim mulole ni na

⁴⁻⁵ Min Jənn le ɲmee kigbanj kee ke m tii Yesu aanib bi bi Asia aatim mulole ni na. Uwumbər u nan bi, ki beenin bi, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ni Waafuur mulole mu bi waabərjal chee na, ni Yesu Kristo, ɲa tinyoor ɲa ni pu, ki tii nimi nsuudoon. Yesu Kristo len mbamən, ki puen fikr nkun ni, ki ye dulnyaa wee ni aabərɓ aayidaan.

U gee timi la, ki di waasin finn timi, ki nyan timi titunwanbir ni, ki gaa timi lii,

⁶ ki ɲa timi waanaan ni aanib bi ye bitotoorb na, ke ti li tun lituln tii Ute Uwumbər. Uma Yesu le ye

uyimbidaan, ki kpa mpəɓn məmək n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

⁷ Lik, u ga dii ntaalangbam ni ki dan. Binib məmək aanimbil ga kan u. Binib bi nan saa u na mu ga kan u. U pu, le ɲinibol ɲimək bi dulnyaa wee ni na ga wii. Ni ye mbamən la. Amii.

⁸ Tidindaan Uwumbər, u yeh mpəɓn məmək, ki nan bi, ki beenin bi, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na le len ke uma le ye Alfa ni Omega,* mpiin ngbaan ni ndoon ngbaan.

Yesu aah kpiir ubaa mək Jənn pu na

⁹ Min Jənn u ye nina aabo na, m ni nimi kpaan ki ji falaa ni suklaa Yesu pu, ki ye waanaan ni aanib. Uwumbər aabər ni Yesu aabənyaan tee pu, le bi nan di mi kaan lidikl li bi yin li ke Patmos na pu. ¹⁰Tidindaan aakpaakool daal le Uwumbər Aafuur Nyaan nan fir m pu. Le m ɲun nneel sakpiin len mpuwəɓ ke kakaan na,

¹¹ ki bui mi ke, “Nɲmee saah ga kan pu na kigbanj ni, ki di kigbanj ngbaan tun Yesu aanib bi bi Asia aatim mulole ni na chee, bi bi Efesus aatiɲ ni, ni Simina aatiɲ ni, ni Pegamum aatiɲ ni, ni Tiataira aatiɲ ni, ni Sadis aatiɲ ni, ni Filadelfia aatiɲ ni, ni Laodisea aatiɲ ni na.”

¹² Le m fenn lik ke m bee udaan u len m chee kina na. Maah fenn na, le m kan

* 1:8 : Alfa ni Omega aatataa le ye mpiin ni ndoon.

salmaa aawan ni pu karyaa tiib tɔŋni na tiwan nilole,

¹³ ni unii u naahn Unibɔn Aabo na, bi bikaasisik ni, ki pee libɔkul li pii utaafar na, ki buu salmaa aagbapapaln ubinj chee.†

¹⁴ Uyil ni waayikpir piin chain, ke tikokonn na. Unimbil wiin ke mmii na.

¹⁵ Utaafar mu wiin ke baah pur tikur ti mmii ni na aah wiin pu na. Uneel mu fuuk ke bunyɔb sakpem aanyun na.

¹⁶ Le u joo inɔmabi ilole unɔngii ni. Kijaak aajuk ki ka nɔpepel mɔmɔk nɔlee na mu bi umɔb ni. Unimbil wɔb wiin chain, ke nwiin aah wiin chain pu nwiin pu na.

¹⁷ Maah kan u na, le m lir gbaan unimbiin ni ke maah kpo le na. Le u di unɔngii paan m pu, ki bui mi ke, “Taa san ijawaan. Min le ye mpiin ngbaan ni ndoon ngbaan.

¹⁸ Min le ye umɔfadaan. M nan kpo, le ki fikr, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ki joo nkun ni kitekpiitin aasaafii tiib.

¹⁹ Nima pu na, nɔmee saah kan pu na, ki nɔmee naah bi pu dandana wee na, ki nɔmee naah ga nan nɔ pu n-yoonn mu choo na na.

²⁰ Saah kan inɔmabi ilole i nɔngii ni, ki kan salmaa aawan ni pu karyaa tiib tɔŋni na tiwan nilole na, naatataa le ye ke inɔmabi ilole ngbaan si maanib bi bi ntim mulole ngbaan ni na aatuuntiib aasisiiaan. Karyaa tiib aah tɔŋni tiwan ni pu, aan ni ye nilole ngbaan mu si maanib

bi bi ntim mulole ngbaan ni na aasisiiaan.

2

Efesus aatinj aanib aabɔr

¹ “Nɔmee kigbanj tii maanib bi bi Efesus aatinj ni na aatuun ke min Yesu u joo inɔmabi ilole ngbaan nɔngangii ni, ki chuun salmaa aawan ni pu karyaa tiib tɔŋni na tiwan nilole na aakaasisik ni na le len tibɔr timina:

² M nyi naah tun lituln lini-maln pu na, ki nyi naah kpa limɔr pu na, ki nyi ke ni yii bibiindam, ke ni lik binib bi nɔmanni ke bi ye maakpambalb kaa ye na aabimbin aah bi pu na, ki bee ke bi ye binɔmanɔmannim la.

³ Ni kpa limɔr la. M pu, le ni ji falaa, kaa bakr.

⁴ Tɔ, m mu galn nimi; ba pu? naa ki gee mi ke naah nan gee mi njan pu na.

⁵ Teer man naah nan bi pu, kaa ki bi kina dandana wee na, ki kpeln nimi aabimbin man, ki ki li nɔani ke naah nan nɔani njan pu na. Ni yaa kaa kpeln nimi aabimbin kan, m ga dan ni chee ki nan chuu nyan nimi aakarya ngbaan, le naan ki li ye maanib.

⁶ Tɔ, ni mu nan Nikolas aanib aah tun pu na. Naah nan baatuln na, nima le nɔan; m mu nan baah tun pu na.

⁷ “U kpa litafal na kan, u nɔun Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

“Unii umɔk nyanj na, m ga cha u moo limɔfal aasubil nɔ

† 1:13 : Lik Daniel 7.13; 10.5.

bi Uwumbor do, aan bi yin nima chee ke Paradais* na.

Simina aatinj aanib aabor

⁸ “Nmee kigbanj tii maanib bi bi Simina aatinj ni na aatuun ke min Yesu u ye mpiin ngbaan ni ndoon ngbaan, ki nan kpo ki ki fikr na le len tibor timina:

⁹ Mnyi naah ji falaa sakpen pu na, ki ye bigiim pu na; ni mu tee ye biwankpadam le Uwumbor chee. Mnyi binib bibaa aah sii nimi pu na. Bi len ke bi ye Juu yaab, le kaa ye; bi ye kinimboraanib la.

¹⁰ Ni ga ji falaa dandana wee; ni mu taa san ijawaan man. Kinimboraanib ga di ni ponn ni bibaa na kiyondiik ni, aan ni kan ntora, le ni ga ji falaa iwiin kipiik. Ni li dii maasan mbamom ki nan saa nkundaal man. Le m ga nan tii nimi lipal li ye limofal li kaa kpa ndoon na.

¹¹ “U kpa litafal na kan, u nun Uwumbor Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

“Unii umak nyan na aan kan lelee aakun.

Pegamum aatinj aanib aabor

¹² “Nmee kigbanj tii maanib bi bi Pegamum aatinj ni na aatuun ke min Yesu u kpa kijaak aajuk ki ka njipepel momok njilee na le len tibor timina:

¹³ Mnyi naah bi nin chee na, ke ni bi kitinj ki ye kinimboraanib aatinj na ponn ni la. Ni

mu beenin si nchaj ni la, kaa yii mi. Buyoonn bi nan ku maaseeraadaan bamonn Antipas nikaasisik ni, kinimboraanib aah bi nin chee na, naa nan yii mi.

¹⁴ To, m mu galn nimi tibor tibaa pu. Ba pu? Ni ponn ni bibaa joo Balaam aamokm; uma le nan mok Ubor Balak waah ga na pu ki tora Israel yaab bi ti nma libaawol aanann, ki gor kidagook, aan Uwumbor daa bitafal na.

¹⁵ Binib bibaa mu bi ni ponn ni, ki nani kina, ki dii Nikolas aanib aamokm kina.

¹⁶ Nima pu na, kpeln nimi aabimbin man. Ni yaa kaa kpeln nimi aabimbin kan, m ga fuu ni mala, ki di kijaak aajuk ki bi mmob ni na jan binib ngbaan.

¹⁷ “U kpa litafal na kan, u nun Uwumbor Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

“Unii umak nyan na kan, m ga tii u tijikaar ti bor aan bi yin ti ke mana† na, ki ga tii u litakpapiln li liyimbipoln nme li pu na. Ubaa aan li nyi liyimbipoln ngbaan; unii u gaa li na baanja le ga li nyi.

Tiataira aatinj aanib aabor

¹⁸ “Nmee kigbanj tii maanib bi bi Tiataira aatinj ni na aatuun ke min Uwumbor Aajapoon u kpa njinibil ni wiin ke mmii na, ni titaafar ti wiin ke baah pur tikur ti mmii ni na aah wiin pu na le len tibor timina:

* **2:7** : Paradais aatataa le ye ke “isui i lu njisubil ni mo sakpen na aasaak.” † **2:17** : Mana ye tijikaar ti Uwumbor nan tii Israel yaab buyoonn bi nan bi nteersakpiin ni kaa kpa nibaa bi ji na. Lik Nnyam 16.33.

19 M nyi naah tun pu na, ki gee binib pu na, ki gaa mi ki kii pu na, ki kpa limɔr pu na, ki tun lituln dandana wee ki jer naah nan tun njan pu na.

20 Tɔ, m mu galn nimi; ba pu? ni nmin ki lik Jesebel, upii u len ke u ye Uwumbɔr aabɔnabpii kaa ye na. U nmanni maatutum, ki tuk bi ke bi yaa gɔr kidagook ki nman libaawol aanann kan, naa bir.

21 M tii u nsan ke u kpeln waabimbin, u mu aa ban u di cha kidagook aatuln.

22 U ni binib bi dii ki gɔr kidagook na yaa kaa kpeln baabimbin ki di cha waatuln kan, m ga cha bi ji falaa sakpen,

23 ki ga ku waabim mu. Le maanib bi bi nipepel mɔmɔk na ga bee ke min le nyi bisui ni aah bi pu na. M ga tii ni ponn ni unii mɔmɔk waatuln aah njeer pu na.

24-25 “Tɔ, nimi bibaa mu bi Tiataira aatinj ni, kaa dii Jesebel ngbaan aamɔkm, kaa bae kinimbɔnj aatuln li bi yin li ke ‘tibɔr ti nyoo na.’ Nimi le m len ke ni li joo naah kpa tibɔr ti na, ki nan saa bundaln m ga fuu ni na. Maan bui nimi ke ni nja tiwan nibaa ki kpee.

26 Binib bimɔk nyanj ki tun maatuln n-yoonn mɔmɔk na, m ga tii bi tininkpir bi li joo njinibol na, ke maah gaa Nte Uwumbɔr chee tininkpir pu na.

27 Le bi ga li joo ni mpɔɔn pu, ki gbaa wii ni yak yak ke

tiyakr aabuul na.‡

28 M ga tii bi linjmabil naanyuun mu.

29 “U kpa litafal na kan, u njun Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

3

Sadis aatinj aanib aabɔr

1 “Nmee kigbanj tii maanib bi bi Sadis aatinj ni na aatuun ke min u kpa Uwumbɔr Aafuur mulole ki joo injmabi ilole njhaal ni na le len tibɔr timina: M nyi naah tun pu na, ki nyi ke ni naahn ke ni kpa limɔfal le na, ki mu tee kpo.

2 Fiin man, ki toor nimi aabimbin, ki dii Uwumbɔr mbamɔm ki jer naah dii u pu dandana wee na; nimi aatuln aa gbiin Uwumbɔr aanimbil.

3 Nima pu na, teer man naah nan njun Uwumbɔr aabɔr ki gaa ti pu na. Ni li keei ti man, ki kpeln nimi aabimbin. Ni yaa kaa finn ngeen pu kan, m ga dan ni chee ke unaayuk aah ga dan pu na. Naan li nyi buyoonn m ga dan ni chee na.

4 Tɔ, ni ponn ni bibaa bi Sadis aatinj ponn ni, kaa tun titunwanbir. Bima le ga chuun m chee paacham, ki pee njibɔkupiin; ba pu? bi njeer kina.

5 Unii umɔk nyanj na, m ga peen u libɔkupiln. Maan chuu ber waayimbil limɔfal aagbanj ni. M ga len ke u ye maanii, Nte Uwumbɔr ni waatuuntiib aanimbiin ni.

6 “U kpa litafal na kan, u ηun Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

Filadelfia aatinj aanib aabɔr

7 “Nmee kigbanj tii maanib bi bi Filadelfia aatinj ni na aatuun, ke min Yesu u ye chain, ki ye mbamɔn, ki kpa Ubɔr David aasaafii na, yaa piir mbisamɔb kan, ubaa aan ηmaa piin mu; m yaa piin mu mu kan, ubaa aan ηmaa piir mu,

8 min le len tibɔr timina: M nyi naah tun pu na. M bee ke ni kpa mpɔɔn siib. Ni joo maabɔr, kaa yii maayimbil. M piir mbisamɔb tii nimi, le ubaa aan ηmaa piin mu.

9 M ga cha kinimbɔnj aanib bi mɔn nnyamɔn ke bi ye maanib, kaa ye na, dan ni chee ki nan gbaan kitinj ninimbiin ni, ki bee ke m gee nimi la.

10 Ni kii maabɔr, ki kpa limɔr. Nima pu na, m mu ga li lik nimi, ki nyan nimi falaa u ga pii dulnyaa aanib mɔmɔk ki tɔj bi na ni.

11 M ga gir ni mala. Ni li beenin dii maasan mbamɔm ke naah dii pu dandana wee na, ubaa taa lej nimi aapiin nsan ni.

12 Unii umɔk nyanj na, m ga ηa u jatɔlk Maawumbɔr Aadichal ni, le u ga li bi nima n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. M ga ηmee Maawumbɔr aayimbil, ni waatinj ki ye Jerusalem pɔɔn ki ga nyan ni u chee paacham na aayimbil u pu. M ga ki ηmee maayimbipɔln mu u pu.

13 “U kpa litafal na kan, u ηun Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.

Laodisea aatinj aanib aabɔr

14 “Nmee kigbanj tii maanib bi bi Laodisea aatinj ni na aatuun ke min Yesu u ye mbamɔn, ki len ibamɔn, ki ye Uwumbɔr aah nan naan tiwan ni mɔmɔk na aayidaan na, le len tibɔr timina:

15 M nyi naah tun pu na; naa soon kaa ton mu; m ba ga li gee ke ni li soon, bee ni li ton.

16 Ni bi ke kinyubɔbɔk ki kaa ton kaa soon mu na la; nima pu le m ga tii nimi mmɔb ni lii.

17 Ni len ke ni ye bi-wankpadam ki kan liwangol kaa lann nibaa, kaa tee nyi ke ni kpa kinimbaak, ki ye bigiim, ki ye bijoom, ki si niηmeen la.

18 Nima pu na, m sur nimi ke ni daa m chee salmaa u bi di pu mmii ni aan u ηa chain na, aan ki sil li ye bi-wankpadam; ki daa m chee tiwanpeenkaan ni piin na ki di peen, aan binib taa ki kan naah si niηmeen pu na; ki daa m chee linimbil aanyɔk ki di mee ninimbil aan ki likr.

19 Maah gee binib bimɔk na, m sur bi ki dar bitafal. Nima pu na, cha ninimbil li man aan ni kpeln nimi aahimbin man.

20 Li pel man, m si mbisamɔb chee ki kpaar jaalenj. Unii umɔk ηun maaneel ki piir tii mi na, m ga koo ni u chee, ki nan ji u chee tijikaar, u mu ga ji m chee.

²¹ Unii umək nyan na, m ga cha u kal m chee maabərjal pu, ke m mu aah nan nyan pu ki kal Nte Uwumbər chee waabərjal pu pu na.

²² “U kpa litafal na kan, u n̄un Uwumbər Aafuur Nyaan aah tuk maanib pu na.”

4

Paacham yaab aah dooni Uwumbər pu na

¹ Waah len ti doo na, le m kan Uwumbər do aabisaməb piir. Le nneel mu naahn kakaan ki len m chee njan na le len ke, “Dan paacham do, le m ga mək si budabu ga sil n̄a n-yoonn mue aapuwəb na.”

² Libuul ngbaan ni le Uwumbər Aafuur Nyaan yoor mi buen paacham. Le m ti kan libərjal si Uwumbər do; ubaa mu ka li pu.

³ U ka li pu na wiin chain ki piin, ki man. Waakpimanja u ye likal na mu lur goln libərjal ngbaan.

⁴ Le n̄ijal moninko ni n̄inaa mu si gob libərjal ngbaan. Bininkpiib moninko ni binaa mu ka n̄ijal ngbaan pu, ki pee tiwanpiln, ki chik salmaa aayikpupur.

⁵ Libərjal ngbaan chee moor lak lak ke utaal aah moor pu na, kifuu mu faa ke utaal aah tar pu na. Karya bilole mu wiin libərjal ngbaan aanimbiin ni, ki ye Uwumbər Aafuur mulole la.

⁶ Libərjal aanimbiin ni wəb naahn nnyusakpem, ki wiin chain ke kinimbilik aah wiin pu na.

Le tiwanfuurkaan ninaa mu si gob libərjal ngbaan. Tiwanfuurkaan ngbaan aanimbiin ni, ni nipuwəb mu nan ye n̄inimbil n̄meen la.

⁷ Le nibaa naahn uchinn, nibaa mu naahn unaajabo, nibaa mu aanimbil wəb naahn unii la, nibaa mu naahn libərwiin li laani na.

⁸ Ni məmək nan kpa ifeen iloloob, ki mu nan kpa n̄inimbil tiwon məmək pu. Nwiin pu ni kinyeek məmək, naa fuur; n-yoonn məmək ni len ke,

“Chain, chain, Tidindaan Uwumbər u yeh mpəɔn məmək na ye chain la.

U nan bi, ki beenin bi,
ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

⁹ Tiwanfuurkaan ninaa ngbaan le len kina, ki di mpakm, ni lisil, ni idoon tii Uwumbər u ka libərjal pu, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹⁰ Tiwanfuurkaan ngbaan aah len kina na, le bininkpiib moninko ni binaa ngbaan gbaan Uwumbər u ka libərjal pu ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na aanimbiin ni, ki doon u, ki di baasalmaa aayikpupur bil waabərjal taab, ki len ke,

¹¹ “Tidindaan Uwumbər, si le n̄eer ke ti pak si, ki nyun si,

ki n̄eer aa li kpa mpəɔn;
ba pu? si le naan tiwan məmək.

Saageehn pu le aa nan naan tiwan məmək.
Saageehn pu le ni məmək bi.”

5

Kigban ni Upihbo na

¹ Le m kan Uwumbor u ka liborjal pu na nɔb kigban unɔngii ni. Kigban ngbaan nan kpa nɔnmeen nɔipepel mɔmɔk, ki dab nɔimɔgbin nfum mulole.

² Le m nɔn Uwumbor aatuun mpɔɔndaan len mpɔɔn pu ke, “Nɔma nɔer u dab kigban ngbaan ki kpar ki?”

³ Le baa kan unii ubaa paacham, bee kitin, bee kitin aataab, u ga nɔmaa kpar kigban ngbaan ki lik ki ponn ni na.

⁴ Baah kaa kan unii u nɔer u kpar kigban ngbaan ki lik ki ponn ni na, nima pu le m wii pam.

⁵ Le bininkpiib na ponn ni ubaa bui mi ke, “Taa ki wii. Lik, Yesu u pɔɔ ke uchinn, ki ye Juda aanibol ni aanii ubaa, ki ye Ubor David aayaabil na le nyan, ki ga nɔmaa dab kigban ki bi dab ki nfum mulole na, ki kpar ki.”

⁶ Le m kan Upihbo si liborjal, ni tiwanfuurkaan ninaa, ni bininkpiib na aakaasisik ni. Upihbo ngbaan kpa libuel uneen ni ke baah kor u le na, ki kpa iyiin ilole ni nɔinibil nɔilole nɔi ye Uwumbor Aafuur mulole mu Uwumbor tun ni mu nɔipepel mɔmɔk dulnyaa wee ni na.

⁷ Le Upihbo ngbaan buen Uwumbor u ka liborjal pu na chee, ki ti gaa kigban ngbaan unɔngii ni.

⁸ Waah gaa kigban na, le tiwanfuurkaan ninaa ngbaan, ni bininkpiib moninko ni

binaa ngbaan, nan gbaan unimbiin ni. Bi mɔmɔk gbaa tibar, ki joo salmaa aasambil nɔi gbii tulalee aayon na. Tulalee aayon ngbaan si Uwumbor aanib aameel aasisiyyaan.

⁹ Le bi gaa ilahnɔɔn ki tii Upihbo ngbaan ke,

“Si le nɔer aa gaa kigban ngbaan ki dab ki;

ba pu? aa nan kpo ki di saasin daa binib tii Uwumbor;

binib ngbaan nyan nɔitimbol mɔmɔk aanib bi bi dulnyaa wee ni,

ki len iliin imɔk bi dulnyaa wee ni na,

¹⁰ Aa nɔa bi saanaan ni aanib bi ye bitotoorb na,

bi ti tun lituln tii timi Aawumbor,

le bi ga li joo dulnyaa mɔmɔk.”

¹¹ Le m lik ki kan Uwumbor aatuuntiib nɔichur nɔichur, kaa ti nyi baakahm. Bi si gob Uwumbor aaborjal, ni tiwanfuurkaan, ni bininkpiib ngbaan.

¹² Le m nɔn bi mɔmɔk len mpɔɔn pu ke,

“Upihbo u bi nan kor u na le nɔer u kan yiko, ni liwankpal,

ni nlan, ni mpɔɔn, ni nnyun, ni mpakm, ni idoon.”

¹³ Le m nɔn binib bi bi paacham na, ni binib bi bi kitin na, ni binib bi bi kitin aataab na, ni tiwan nimɔk bi nnyusakpem ni na, ni Uwumbor aah naan tiwan nimɔk na mɔmɔk len ke,

“Uwumbor u ka liborjal pu na, ni Upihbo ngbaan

le yeh mpakm, ni lisil, ni nnyuŋ, ni mpəɔn, n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

¹⁴ Le tiwanfuurkaan ninaa ngbaan kii ke “Amii.” Bininkpiib ngbaan mu nan gbaan Uwumbər ni Upihbo ngbaan aanimbiin ni ki doon bi.

6

Nidab na

¹ M kan Upihbo ngbaan chuu dabr kigbaŋ ki bi nan dab ki nfum mulole pu na nibaa. Le m ɲun tiwanfuurkaan ninaa ngbaan ponn ni nibaa len ke utaal aah tar pu na ke, “Dan.”

² Le m lik ki kan utapiin. Unii u dik u pu na joo butəm. Le bi tii u linyaŋ aayikpupuk u di chinj. Le u buen u ti nyaŋ binib, ki sil ti nyaŋ bi.

³ Le Upihbo ngbaan nan ki chuu dabr kigbaŋ ngbaan aadam leler. Le m ɲun tiwanfuurkaan leler len ke, “Dan.”

⁴ Le utaman mu fuu ni. Bi nan tii unii u dik utaman ngbaan pu na kijaak aajuk sakpeŋ, le Uwumbər tii u mpəɔn ke u cha dulnyaa aanib to butəb ki ku təb.

⁵ Le Upihbo ngbaan ki chuu dabr ndam tatar. Le m ɲun tiwanfuurkaan tatar len ke, “Dan.” Le m lik ki kan utanbən. Unii u dik utanbən ngbaan pu na nan joo tiwan ni bi joo ɲaŋni tijikaar na uŋaal ni.

⁶ Le m ɲun nneel len tiwanfuurkaan ninaa ngbaan aakaasisik ni ke, “Tijikaar taa li wiir, taadaak li pəɔ.

Tə, taa bii nkpan ni ɲisubil aawanyukaan.”

⁷ Le Upihbo ngbaan ki chuu dabr ndam nanar. Le m ɲun tiwanfuurkaan nanar aaneel len ke, “Dan.”

⁸ Le m lik ki kan utanyənyən. Unii u dik u pu na aayimbil ye Nkun. U bi yin u ke Kitekpiitiŋ na mu dii u. Le Uwumbər tii bi mpəɔn ke bi di kijaak aajum, ni nkon, ni iween, ni ipeel ku dulnyaa aanib lipepel nanar wəb.

⁹ Le Upihbo ngbaan ki chuu dabr ndam ɲmuŋmur. Le m kan binib aawiin kitork aabimbiln taab, Uwumbər do. Bi ye binib bi bi nan ku bi na. Bi nan mooni Uwumbər aabər ki tuk binib Yesu aabənyaan. Nima le cha bi ku bi.

¹⁰ Le binib ngbaan aawiin teen mpəɔn pu ke, “Tidin-daan u ye chain ki ye mbamən na, ni ga yunn ki ti saa kinye pu aan aa ga ji dulnyaa aanib bi ku timi na aabər ki daa bitafal?”

¹¹ Le Uwumbər peen bi məmək tikparpipiin, ki bui bi ke u siin ke binib ku bitutujeen aatətiib bi məmək dii Yesu na, ke baah nan ku bi pu na. Bi laa fuur siib ki nan saa n-yoonn ngbaan.

¹² Le m kan Upihbo ngbaan ki chuu dabr ndam loloob. Le kitiŋ deŋ sakpen. Le nwiin bəlŋ ke likekebəlŋ na. Le uŋmal mann ke nsin na.

¹³ Inmabi nyan ni paacham ki lir kitiŋ ke kibunj aah ker ɲisubil ɲi kaa pui na lir pu na.

¹⁴ Kitaapaak kpab ki buen ke baah kpai kikapeek pu na.

Le nijoo ni njidik məmək fii foor.

¹⁵ Le dulnyaa aayidam, ni bibərb, ni butəb aajib aayidam, ni biwankpadam, ni bipəəndam, ni binaagbiib məmək, ni bimalb məmək bər titakpalunn ni, ni njitakpasakpiin taab nijoo paab,

¹⁶ ki bui nijoo ni njitakpal ke, “Lir ti pu, ki biin ti pu, aan Uwumbər u ka libərjal pu na taa li waa timi, Upihbo ngbaan mu aanjuul taa pii timi;

¹⁷ ba pu? baanjuul aawiin sakpiin daal fuu ni a. Nma ga njmaa sil?”

7

Israel aanib njichur nkub ni imonko ilee ni njinaa na

¹ Nimina aapu wəb le m kan Uwumbər aatuuntiib binaa si dulnyaa aapepel məmək njinaa, ki kiir libuln ke li taa ki daa kitiŋ ni, ki taa daa nnyusakpem ni, ki taa daa isui ni.

² Le m kan Uwumbər aatuun uken nyan ni liwipuul wəb ki dan paacham, ki joo ni Uwumbər u ye liməfal daan na aadaan, ki nan teen mpəən pu, ki tuk Uwumbər aatuuntiib binaa bi Uwumbər tii bi mpəən ke bi bii kitiŋ ni nnyusakpem na ke,

³ “Ni taa bii kitiŋ, bee nnyusakpem, bee isui ki li kii buyoonn ti ga nan daan timi Aawumbər aatutum aayigbeer pu na.”

⁴ Le m njun baah daan binib bi na aakahm. Bi nan ye binib njichur nkub ni imonko

ilee ni njinaa, ki nyan ni Israel aanibol məmək ni.

⁵⁻⁸ Bi nan daan bi kina la:

Juda aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,

Rubenn aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,

Gad aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,

Aser aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,

Naftali aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,

Manase aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,

Simeonn aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,

Liifai aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,

Isakar aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,

Sebulunn aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,

Josef aanibol aanib njichur kipiik ni njilee,

Benjaminn aanibol aanib njichur kipiik ni njilee.

Kinipaak sakpenj

⁹ Nimina aapu wəb le m kan kinipaak sakpenj. Ubaa aa ti ki nyi baakahm. Bi nyan njitimbol məmək aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len iliin imək bi dulnyaa wee ni na, ki si Uwumbər aabərjal ni Upihbo ngbaan aanimbiin ni, ki pee tikparpipiin, ki njub tibəkparfar binjaal ni,

¹⁰ ki teen mpəən pu ke, “Timi Aawumbər u ka libərjal pu na, ni Upihbo ngbaan le nan gaa timi lii.”

¹¹ Le Uwumbər aatuuntiib məmək si gob Uwumbər aabərjal, ni bininkpiib, ni tiwanfuurkaan ninaa ngbaan.

Le Uwumbər aatuuntiib doon ŋichichik ki di binimbil kpa a kitin Uwumbər aabərjal taab ki dooni u,

¹²ki len ke, “Ni ye mbamən, timi Aawumbər le yeh mpakm, ni nnyun, ni nlan, ni idoon, ni lisil, ni yiko, ni mpəən n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.”

¹³Le bininkpiib na ponn ni ubaa baa mi ke, “Binib bi pee tikparpipiin na, bi ye ba aanib? Bi nyan ni la chee?”

¹⁴Le m bui u ke, “Maaninkpel, si le nyi.”

Le u bui mi ke, “Bi ye binib bi nyan falaa sakpiin ni, ki finn baakpar Upihbo ngbaan aasin ni aan ti ŋa ti tipipinn na.

¹⁵Nima le cha bi si Uwumbər aabərjal taab. Bi bi waadichal ni, nwiin pu ni kinyeek, ki tun lituln tii u. Uwumbər u ka libərjal ngbaan pu na ga li bi bi chee, ki biin bi pu.

¹⁶Nkon aan ki chuu bi, nnyunyuu mu aan ki chuu bi, nwiin mu aan ki see bi, nto-ton mu aan ki ŋun bi;

¹⁷ba pu? Upihbo u bi Uwumbər aabərjal aakaasisik ni na le ga kpiin bi, ki ga mək bi uyayak aanyun mu ga tii bi liməfal na chee. Uwumbər ga per binimbil tinyunyunn məmək.”

8

Nidab ŋilole na

¹Le Upihbo ngbaan chuu dabr ndam lolole. Le Uwumbər do ŋmin chii chii ki yunn siib.

²Le m kan Uwumbər aatuuntiib bilole bi si Uwumbər aanimbiin ni na. Le bi tii bi kakaan tiib bilole.

³Le Uwumbər aatuun uken dan nan sil kitorok aabimbiln chee, ki ŋub salmaa aasambil li bi joo tulalee aayon ŋani li ponn ni na. Le bi tii u tulalee aayon sakpen u di kpee Uwumbər aanib məmək aameel pu, ki di ŋa salmaa aabimbiln li bi Uwumbər aabərjal aanimbiin ni na paab, ki di tii Uwumbər.

⁴Le tulalee aayon ngbaan aabaan, ni Uwumbər aanib aameel nyan Uwumbər aatuun ngbaan aajaal ni, ki fii paacham Uwumbər aanimbiin ni.

⁵Le Uwumbər aatuun ngbaan moo mmii mu bi kitorok aabimbiln paab na gbiin tulalee aayon aasambil ngbaan, le ki di mee yaa dulnyaa wee ponn ni. Le kifuuk faa, le utaal tar ki moor, le kitin den.

Kakaan tiib

⁶Le Uwumbər aatuuntiib bilole bi ŋub kakaan tiib bilole na gor ke bi pii.

⁷Le Uwumbər aatuun njan yoo pii waakakaan. Waah pii waakakaan na, le ŋitaatakpabil, ni mmii, ni nsin ŋmal təb ponn ni, ki nyan paacham ki lir ni kitin. Le mmii gaa kitin ligetatar, ni isui mu ligetatar, ni timosənn məmək.

⁸Le Uwumbər aatuun leler mu pii waakakaan. Le bi di tiwan ni naahn lijoool li gaal mmii na mee lii nnyusakpem ponn ni. Le nnyun ngbaan ligetatar kpaln nsin.

⁹ Le tiwan nimək bi nnyun ligetatar ngbaan ponn ni na kpo. In̄ɔi ligetatar mu bii a.

¹⁰ Le Uwumbər aatuun tatar mu pii waakakaan. Le liɲmabisakpeln li gaal mmii ke liməfifil na nyan ni paacham ki lir ɲiməɔ ligetatar ponn ni, ni inyunbun ligetatar ponn ni.

¹¹ Liɲmabil ngbaan aayim-bil le ye ke “Ni To.” Le laah lir nnyun ni na mu aage-tatar kpaln nnyun mu to na. Le binib pam kpo nnyun ngbaan pu; ba pu? mu to la.

¹² Le Uwumbər aatuun nanar mu pii waakakaan. Le nwiin ligetatar chuu gii ki bəln. Uɲmal ligetatar, ni in̄mabi ligetatar mu chuu gii ki bəln. Le nwiin ligetatar aa wiin. Kinyeek ligetatar mu aa wiin.

¹³ Le m kan libərwiin laani paacham, ki ɲun li teen mpəɔn pu ke, “Uwumbər aatuuntiib bitaa bi gur kaa kee pii baakakaan na yaa pii kan, tibəbir sakpenn ga lir dulnyaa aanib pu.”

9

¹ Le Uwumbər aatuun ɲmuɲmur mu pii waakakaan. Le m kan liɲmabil li nyan ni paacham ki lir ni kitin̄ na. Le bi tii li libuul li nyoo kaa kpa limək na aasaafii.

² Le li chuu lakr libuul ngbaan aajaalen̄. Le in̄manyuu nyan li ponn ni ki fii paacham, ki naahn mmii mu gaal sakpen na aan̄manyuu, ki bəln nwiin timm.

³ Le itoon nyan ni in̄manyuu ngbaan ponn ni, ki yaa gaa dulnyaa ni. Le Uwumbər tii i mpəɔn ke i li junni binib ke inyoohn aah junni binib pu na,

⁴ le ki tuk i ke i taa ɲmə timoor, ki taa ɲmə tijikaar, ki taa ɲmə isui, i li junni binib bi kaa kpa Uwumbər aadaan biyigbeer pu na;

⁵ i taa ku binib ngbaan, i mək bi falaa ki ti saa in̄mal in̄mu. Falaa ngbaan wu ke unyoohn aah juu unii kan, ni wu pu na.

⁶ N-yoonn ngbaan, binib ga li ban nkun ke mu ku bi, kaan kan mu. Nkun ga san cha bi.

⁷ Itoon ngbaan naahn itaan i gor ke i to butəb na. Tiwan ni naahn salmaa aayikpupur na nan bi iyil pu. Inimbil wəb naahn binib aanimbil wəb la.

⁸ Yaayikpir mu ti ki naahn bipiib aayikpir la. Yaanyin mu naahn ichinn aanyin la.

⁹ Tiwan nibaa bii ibin̄ pu ki naahn tikur la. Yaafeen kpa kifuuk ke itaan ni təroku i san cha i ti to butəb na aah kpa kifuuk pu na.

¹⁰ Yaajuu mu naahn inyoohn aajuu la. Inyoohnpiin bi yaajuu pu, ki kpa mpəɔn ke i mək binib falaa ki ti saa in̄mal in̄mu.

¹¹ Libuul li kaa kpa limək na aatuun le ye yaabər. Hi-ibru* aaliin ponn ni, bi yin u ke Abadonn. Griik aaliin ponn ni, bi yin u ke Apolionn. Naatataa le ye ke “U kulni binib na.”

* 9:11 : Hiibru aaliin ye Juu yaab aaliin la.

¹² Njan aabəbir ma jer a. Tibəbir tilee mu choo.

¹³ Le Uwumbər aatuun loloob mu pii waakakaan. Le m n̄un nneel nyan ni salmaa aabimbiln li bi Uwumbər aanimbiiin ni na aaməju njinaa chee.

¹⁴ Le nneel ngbaan tuk Uwumbər aatuun loloob u joo kakaan na ke, “Chuu gbiln Uwumbər aatuuntiib binaa bi bi liməsakpeln li bi yin li ke Yufrates na chee lii.”

¹⁵ Le u chuu gbiln Uwumbər aatuuntiib binaa ngbaan lii. Uwumbər le gor bi, ki siin bi libiln, ni un̄mal, ni nwiin, ni kikurk ki bi ga di ku binib ligetatar na.

¹⁶ Bi nan kpa butəb aajab bi dik itaan pu na. Le m n̄un baakahm aah ye pu na. Bi nan ye butəb aajab njichur njichur ikui ilee.

¹⁷ Tidan ponn ni le m nan kan itaan ngbaan ni binib bi dik i pu na. Tikur aawan nibaa bii bibij pu ki man ke mmii na, ki bən ke nsiin na, ki man ke chirbil na. Itaan ngbaan aayil naahn ichinn aayil la. Mmii, ni in̄manyuu, ni chirbil nyan ni iməi ni.

¹⁸ Tiwan nitaa ngbaan, mmii, ni in̄manyuu, ni chirbil ni nan nyan ni itaan ngbaan aaməi ni na le ku linigetkr tatar;

¹⁹ ba pu? itaan ngbaan aapəon le bi yaaməi ni, ni yaa-juu ni. Yaajuu ngbaan naahn iwaa le ki kpa njiyil ki mək binib falaa.

²⁰ Binib bi gur kaa kpo iween ngbaan pu na aa kpeln baabimbin, kaa di cha baah jani njwaa nj na. Bi beenin

dooni tininkpiwanbir, ni njwaa nj bi nan di salmaa, ni tikunabr, ni tikur, ni njitakpal, ni idə naan nj na, njwaa nj kaa waa, ki mu aa n̄un tibər, ki mu aa njmaa chuun na.

²¹ Binib ngbaan beenin ku binib, ki ji inyək, ki gər kida-gook, ki su kinaayuk, kaa kpeln baabimbin.

10

Uwumbər aatuun ni kigbanj waatiir na

¹ Le m kan Uwumbər aatuun mpəondaan uken nyan ni paacham. U pee kitaalangbanj, le waakpimanja mu lur goln uyil. Unimbil wəb naahn nwiin la. Utaa mu naahn kimiigaak.

² U joo kigbanj waatiir ki kpar na un̄aal ni. Le u di utaagiil taa nnyusakpem pu, le ki di utaagal mu taa kitij pu,

³ le ki teen mpəon pu ke uchinn aah tar pu na. Waah teen kina na, le utaal mu teen nfum mulole.

⁴ Utaal aah teen nfum mulole na, le m ban m njmee waah len pu na kigbanj ni. Le m n̄un nneel len Uwumbər do ke, “Taa njmee utaal aah len tibər ti na, ki taa kpiir ti.”

⁵ Uwumbər aatuun u m kan u si nnyusakpem, ni kitij pu na le yoor un̄angii paacham

⁶ ki puu Uwumbər u bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ki nan naan paacham ni tiwan nimək bi ni ponn ni na, ni kitij ni tiwan nimək bi kitij pu na, ni nnyusakpem, ni

tiwan nimək bi mu ponn ni na, ke Uwumbər aan ki taan.

⁷ Buyoonn Uwumbər aatuun lolole ga pii waakakaan na, n-yoonn ngbaan le Uwumbər ga tun waatunyaan li bər na ki doo, waah nan tuk waabənabr bi ye waatutum na ke u ga tun pu na.

⁸ Nneel mu m ɲun paacham na ki len m chee ki bui mi ke m li cha ti gaa kigban ki kpar ki bi Uwumbər aatuun u si nnyusakpem, ni kitiɲ pu na aanjaal ni na.

⁹ Le m buen Uwumbər aatuun ngbaan chee, le ki ti bui u ke u tii mi kigban waatiir ngbaan. Le u bui mi ke, “Gaa ki ɲmɔ. Ni ga li mɔ aamɔb ni ke tisiir na la, ki tee ga li to aaponn ni.”

¹⁰ Le m gaa kigban waatiir ngbaan unjaal ni, ki ɲman ki. Maah ɲman ki na, le ni mɔ mmɔb ni ke tisiir na. Le maah di nab na, ni to mponn ni.

¹¹ Le bi bui mi, “See aa ki tuk ɲitimbol mɔmɔk aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len iliin imək bi dulnyaa wee ni na, ni baabərb, tibər ti ga ɲa bi n-yoonn mu choo na.”

11

Seeraadam bilee na

¹ Le bi tii mi tiwanjaŋkaan ni naahn lidabil na, le nneel bui ke, “Li cha ti ɲaɲ Uwumbər Aadiik, ni kitork aabimbiln, ki lik naafɔfɔk, ki kahn binib bi dooni Uwumbər nima chee na.

² Taa ɲaɲ kikaakpaak ki bi lipaal na aafɔfɔk; ba pu?

Uwumbər di kikaakpaak ngbaan tii binib bi kaa ye Juu yaab na la. Le bi ga bii Uwumbər aatinyaan ki ti saa inmal imonko ilee ni ilee.

³ Le m ga tun ni maaseer-aadam bilee bi nan moon Uwumbər aabər ki ti saa iwiin lichur ni ikui ilee ni imonko itaa, ki ga li pee tiwanpeenkaan ni saak kuub na.”

⁴ Biseeraadam bilee ngbaan ye nkpan aasui ilee ni karyaa tiib aah tɔɲni tiwan ni pu na bilee bi si dulnyaa Aadindaan aanimbiin ni na.

⁵ Unii ubaa yaa ban u ɲa bi nibaa kan, mmii ga nyan bimɔi ni ki ku baadim. Unii ubaa yaa ban u ɲa bi nibaa kan, see bi ku u kina.

⁶ Biseeraadam bilee ngbaan nan kpa mpɔɔn bi kiir utaal u taa nu buyoonn bi bi mooni Uwumbər aabər na, ki kpa mpɔɔn ki cha nnyun kpaln nsin, ki kpa mpɔɔn ki cha falaa aabəɲ mɔmɔk lir dulnyaa wee ni, n-yoonn mumək bi gee na.

⁷ Bi yaa moon Uwumbər aabər doo kan, le upeel u nyan ni kinimbəɲ chee, libuul li kaa kpa limək na ni na, ga to bi butɔb ki nyan bi, ki ku bi.

⁸ Le ɲinikpol ngbaan ga li dɔ kitisakpeɲ na aasan ni. Uwumbər yin kitiɲ ngbaan ke Sodom, ki ki yin ki ke Ijpt. Bi nan kpaa Tidindaan ndɔpuinkoo pu nima la.

⁹ Le ɲitimbol mɔmɔk aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len iliin imək bi dulnyaa wee ni na, bi ponn ni bibaa ga lik

ɲinikpol ngbaan ki ti saa iwiin itaa ni ligeln, kaan kii ke unii ubaa ti sub bi.

¹⁰ Baakun pu le dulnyaa aanib ga li kpa mpopiin sakpen, ki waa liwaal, ki tii tɔb ipiin; ba pu? Uwumbɔr aabɔnabr bilee bi ɲa bi falaa na kpo a.

¹¹ Iwiin itaa ni ligeln ngbaan aah jer na, le Uwumbɔr ki tii bi limɔfal. Le bi fii sil. Le binib bimɔk kan bi na san ijawaan sakpen.

¹² Le ɲinikpol ɲi fikr na ɲun nneel sakpiin nyan ni paacham ki bui bi, “Dan paacham do man.” Le bi koo ntaalangbam ni ki buen paacham. Baadim mu kan baah buen pu na.

¹³ N-yoonn ngbaan le kitin den pam. Le kitisakpen ngbaan aadir ligeln kipiik lir kitin. Kitin aah den pu na le ni ku binib ɲichur ɲilole. Binib bi gur kaa kpo na, ijawaan chuu bi sakpen, le bi nyuɲ Uwumbɔr u bi paacham na.

¹⁴ Tibɔbir leler jer a. Tibɔbir tatar mu choo mala.

Kakaan tiib bilole na

¹⁵ Le Uwumbɔr aatuun lolole mu pii waakakaan. Le ineel sakpiin len Uwumbɔr do ke, “Dulnyaa wee ni aanaan mɔmɔk kpaln Tidindaan Uwumbɔr ni Waabo Kristo* aanaan la. U ga li joo mu n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

¹⁶ Le bininkpiib moninko ni binaa bi ka baabɔrjal pu, Uwumbɔr aanimbiin ni na,

doon ɲichichik ki di binimbil kpa kitin ki dooni Uwumbɔr,
¹⁷ ki len ke,

“Tidindaan Uwumbɔr, u yeh mɔɔn mɔmɔk,
ki nan bi, ki beenin bi na,
ti dooni si;

ba pu? aa di saapɔɔn sakpiin ki joo dulnyaa wee.

¹⁸ ɲinibol aanib nan gee linjuul, le saanjuul mu fii,
le ni ɲeer aa ji bitekpiib tibɔr,

ki ɲeer aa di ipiin tii saabɔnabtiib bi ye saatum na,
ni saanib bi mɔmɔk pak si na,
bi ye biwaatiib na, ni bi ye bisakpem na,
ki ɲeer aa kuln binib bi ku dulnyaa aanib na.”

¹⁹ Tɔ, le bi chuu piir Uwumbɔr aadiik ki bi paacham na. Le m kan Uwumbɔr aakaal aadaka si waadiik ponn ni. Le utaal moor, le kifuuk faa, le utaal tar, le kitin den, le utaal nu ɲitaatakabil sakpiin.

12

Upii na, ni kipeewanbiik na

¹ Tɔ, le m kan lijnɲiir aawan paacham. Upii ubaa nan bi ki pee nwiin. Le unmal mu nan bi utaa aataab. Inmabi kipiik ni ilee mu nan bi uyil pu. U nan kpa lipuul,

² le imalween chuu u, le u wii ki ban u maa ubo.

³ Le m ki kan lijnɲiir aawan niken paacham. M nan kan kipeewanbiik sakpen mamaɲ ki kpa ɲiyil ɲilole

* **11:15** : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke Uwumbɔr nyan u ke u gaa binib lii.

ni iyiin kipiik, ki chik ubər aayikpupur tilole na.

⁴ Le kipeewanbiik ngbaan di kijuul kuun foor ni inmabi ligetatar, ki di lii ni kitiŋ, ki dan nan sil upii u ban u maa ubo na aanimbiin ni ke ki n̄mɔ waabo.

⁵ Le upii ngbaan ma ubijabo u ga li joo n̄inibol m̄m̄m̄k mp̄ɔn pu na. Le Uwumbər yoor ubo ngbaan di buen ubaa chee paacham, waabərjal chee.

⁶ Le upii ngbaan san buen nteersakpiin ni, Uwumbər aah toor mpaan nin chee tii u na, ki ti kpiini u nima chee iwiin lichur ni ikui ilee ni imonko itaa.

⁷ Tɔ, le bi to butɔb paacham. Uwumbər aatu-untiib aaninkpel Maikel ni waatuuntiib to kipeewanbiik ngbaan ni waatuuntiib butɔb,

⁸⁻⁹ le ki nyan bi, ki nyan bi paacham. Baa ki kan mpaan paacham. Kipeewanbiik ngbaan ye kinimbəŋ la. Bi yin ki ke Uwaa u Yunn na, ki ki yin ki ke Defil,* ki ki yin ki ke Sintana. Kima le n̄manni dulnyaa aanib m̄m̄m̄k. Bi nyan ki ni kaatuuntiib paacham, ki di lii ni kitiŋ.

¹⁰ Le m̄ n̄un nneel sakpiin len mp̄ɔn pu paacham ke, “Dandana wee ti kan timi Aawumbər aah kpa mp̄ɔn pu ki gaa waanib lii ki joo waanaan ni aanib na. Dandana ti kan Kristo u gaa timi lii na aah kpa yiko pu na. Ba pu? u nyan kinimbəŋ

paacham. Kinimbəŋ ye unibiinii u nan si Uwumbər aanimbiin ni ki bii Uwumbər aanib nwiin pu ni kinyeek na la.

¹¹ Upihbo Yesu aasin aap̄ɔn pu ni waabər aap̄ɔn pu le bi nyan kinimbəŋ. Bi gee Yesu ki jer baamɔfal, ki kii ke bi kpo u pu.

¹² Nimi bi bi Uwumbər do na, li kpa mpopiin man; ba pu? kinimbəŋ aa ki kpa mp̄ɔn. Tɔ, tibəbir mu ga lir kitiŋ aanib pu, ni nnyusakpem ni aanib pu; ba pu? kinimbəŋ sunn ni bi chee, ki gee lin̄uusakpeln; ba pu? ki bee ke kaayoonn aa ki wiir.”

¹³ Kipeewanbiik ngbaan aah kan ke bi nyan u paacham ki di lii ni kitiŋ na, le u san dii upii u ma ubijabo na, ke u chuu u.

¹⁴ Le Uwumbər tii upii ngbaan libərwiin aafeen ilee ke u fii buen nteersakpiin ni, waapaan ni, kipeewanbiik ngbaan taa ki pii u nima chee. Le bi ti kpiini u nima chee ki ti saa n̄jibin n̄jata ni ligeln.

¹⁵ Le kipeewanbiik ngbaan tii nnyun sakpem umɔb ni ke limɔɔl na ki lii, ke mu di upii ngbaan puu buen.

¹⁶ Le kitiŋ ter upii ngbaan, ki waar kimɔb ki di nnyun mu nyan kipeewanbiik ngbaan aamɔb ni na nab, le mu aa ki pii upii ngbaan.

¹⁷ Le kipeewanbiik ngbaan gee lin̄juul sakpen upii ngbaan pu, ki buen ti to waabim

* 12:8-9 : Defil ni Sintana ye kinimbəŋ aayimbil n̄jen la.

biken butɔb. Waabim le ye binib bi kii Uwumbɔr aamɔb ki tuk binib Yesu aabɔnyaan na.

¹⁸ Le kipeewanbiik ngbaan sil nnyusakpem aagbaan.

13

Ipeel ilee na

¹ Le m kan upeel nyan ni nnyusakpem ponn ni. U nan kpa njiil njilole ni iyiin kipiik, le ki chik ubɔr aayikpupur waayiin kipiik mɔmɔk pu. Le liyimbil li ye lisiibil ki tii Uwumbɔr na nan bi njiil mɔmɔk pu.

² Upeel ngbaan nan naahn unaamuun la. Utaafar pɔɔ sakpen. Umɔb mu naahn uchinn aamɔb. Kipeewanbiik ngbaan le di waapɔɔn, ni waanaan, ni waapɔɔn sakpiin tii u.

³ Libuel nan bi uyil libaa pu ki naahn ke laah kpo ki sɔŋ le na. Laah sɔŋ na, le ni gar dulnyaa aanib mɔmɔk pam. Le bi dii u,

⁴ ki gbaan kitinj ki doon kipeewanbiik ngbaan; ba pu? u nan di waapɔɔn tii upeel ngbaan. Bi nan gbaan kitinj ki doon upeel ngbaan mu, le ki baa ke, “Nma bi ke upeel wee na? Nma ga nmaa to u butɔb?”

⁵ U nan kpa nsan ke u li kpa kipupuk ki sii Uwumbɔr, ki kpa nsan ke u li bi inmal imonko ilee ni ilee.

⁶ Le u waar umɔb ki sii Uwumbɔr, ni Uwumbɔr aayimbil, ni Uwumbɔr do, ni bimɔk bi Uwumbɔr do na,

⁷ ki kpa nsan ke u to Uwumbɔr aanib butɔb ki

nyanj bi. Le Uwumbɔr tii u tininkpir u li joo njitimbol mɔmɔk aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len iliin imɔk bi dulnyaa wee ni na.

⁸ Le dulnyaa ni aanib bimɔk aayimbil aa nmees Uwumbɔr Aapihbo u bi nan ku u na aamɔfal aagbanj ni buyoonn Uwumbɔr aa nan kee naan dulnyaa wee na ga dii upeel ngbaan.

⁹ “U kpa litafal na kan, u njun.

¹⁰ Binib bi Uwumbɔr len ke bi ga chuu bi tinaagbiir na, bima le bi ga chuu bi tinaagbiir. Unii umɔk joo kijaak aajuk ku binib na, kijaak aajuk le ga ku u mu. Nima le cha ni njan ke Uwumbɔr aanib li ban limɔr ke bi dii Uwumbɔr mbamɔm.”

¹¹ Le m kan upeel leler nyan ni kitinj ni. U nan kpa iyiin ilee i naahn upihbo aayiin na, le ki len ke kipeewanbiik aah len pu na.

¹² U nan bi njan aapeel chee, ki kpa waapɔɔn, ki muk dulnyaa, ni binib bimɔk bi dulnyaa ni na, ke bi li dii njan aapeel u nan kpa nkun aabuel li sɔŋ na.

¹³ Upeel leler ngbaan nan tun lijinjiiir aatun pam, ki cha mmii nyan ni paacham ki sunn ni kitinj, binib aanimbil ni,

¹⁴ ki njmann binib bimɔk bi dulnyaa ni na; ba pu? u nan kpa nsan ke u tun lijinjiiir aatun njan aapeel aanimbiin ni, ki tuk dulnyaa ni aanib ke bi njan liwaal li naahn upeel u nan kpa kijuk aabuel li sɔŋ na.

15 Upeel leler ngbaan nan kpa nsan ke u cha liwaal ngbaan fuur libuln ki len tibər, le ki cha bi ku binib bimək kaa dii liwaal ngbaan na,

16 ki cha bi daan binib məmək biŋangii pu, bee biyigbeer pu. U nan cha bi daan biwaatiib, ni bisakpem, ni biwankpadam, ni bigiim, ni binaagbiib, ni bimalb.

17 Kidaan ngbaan le ye upeel ngbaan aayimbil, bee waayimbil aanamba. Unii u kaa kpa kidaan ngbaan na, baa nan cha u daa tiwan nibaa, kaa cha u kooh tiwan nibaa mu.

18 Tibər timina ban nlan la. Unii u kpa nlan na ga ŋmaa bee upeel ngbaan aanamba aatataa. Ni ye unibən aanamba la. Waanamba ye ikui iloob ni imonko itaa ni niloob.

14

Upihbo na, ni waanib

1 Tə, le m kan Upihbo na si Sionn aajool paab. Binib ŋichur nkub ni imonko ilee ni ŋinaa nan bi u chee, le waayimbil ni Ute Uwumbər aayimbil nan ŋmee paa biyigbeer pu.

2 Le m ŋun binib gaa ilahn paacham. Ni nan fuuk ke bunyəb aanyun aah fuuk pu na, ki fuuk ke utaal aah teen mpəən pu pu na, ki naahn binib aah gbaa tibar aan ti wii pu na.

3 Binib ngbaan bi Uwumbər aabərjal, ni tiwanfuurkaan ninaa, ni bininkpiib na aanimbiin ni, ki gaa ilahn pəən. Ubaa aan

ŋmaa bae nlahn ngbaan see binib ŋichur nkub ni imonko ilee ni ŋinaa bi Uwumbər daa bi ki nyan bi dulnyaa wee ni na.

4 Bima le ye binib bi kaa doon bipiib chee kaa ŋa bibaa tijəŋ. Baa nyi bipiib. Bima le dii Upihbo ngbaan waah cha nin chee na məmək. Uwumbər nyan bi binib ponn ni ki daa bi, bi li ye u ni Upihbo ngbaan aanib.

5 Nnyamən mubaa aa bi biməi ni. Baa kpa taani ubaa.

Uwumbər aatuun tiib bitaa na

6 Le m kan Uwumbər aatuun uken laani paacham, ki joo ni tibənyaan ti bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ki ti di ti tuk ŋitimbol məmək aanib bi bi dulnyaa wee ni ki len iliin imək bi dulnyaa wee ni na.

7 Le Uwumbər aatuun ngbaan len mpəən pu ke, “Ni li san Uwumbər, ki nyuŋ u man; ba pu? ni ŋeer u ji binib tibər. Ni li pak Uwumbər u nan naan paacham, ni kitiŋ, ni nnyusakpem, ni nnyun məmək na.”

8 Uwumbər aatuun leler nan paan ni njan yoo na aapuwəb ki len ke, “Kitisakpen Babilon lir a. Kitiŋ ngbaan le nan cha ŋinibol məmək aanib nyu ndapəm gbii. Ndaan ngbaan le ye waadagook aakpeek. Nima le ki lir a.”

9 Uwumbər aatuun tatar nan paan ni uleler na aapuwəb ki len mpəən pu ke, “Binib bimək dii upeel ngbaan, ni liwaal li naahn u na,

ki gaa waadaan biyigbeer pu,
bee binjaal pu na,

¹⁰ ga nyu ndaan mu ye
Uwumbər aanjuul, le u kpir
ɲa kiyikuuk ni, kaa di nnyun
kpee mu pu. Nima le mək
waanjuul sakpen, le bi ga li bi
waatuuntiib bi bi chain na, ni
Upihbo ngbaan aanimbiin ni,
ki ga ji falaa sakpen mmii ni
chirbil ponn ni.

¹¹ Inmanyuu nyan ni mmii
ngbaan ni ki fii paacham
n-yoonn mu kaa kpa ndoon
na. Binib bi dii upeel ngbaan,
ni liwaal li naahn u na, ki gaa
waadaan ki ye waayimbil na,
ga ji falaa mmii ngbaan ponn
ni, kaan fuur nwiin pu, kaan
fuur kinyeek mu.”

¹² Nima le cha ni ɲan
ke Uwumbər aanib bi kii
waaməb ki dii Yesu mbaməm
na li kpa limər.

¹³ Le m ɲun nneel len
paacham ke, “Nmee ke:
Bitekpiib bi nan dii Tidin-
daan na, waanyoor bi bi pu
dandana wee ki joo cha.”

Le Uwumbər Aafuur
Nyaan kii ke, “Ni ye mbamən;
ba pu? bi nan tun litunyaan
linimaln. Baah kpo na, le bi
fuur. Baah tun pu na mu dii
bi.”

Dulnyaa aajikaacheel

¹⁴ Le m kan ntaalang-
bapim. Ubaa ka mu pu ki
naahn unii, ki chik salmaa
aayikpupuk, ki joo gərək
u ka na unjaal ni.* ¹⁵ Le
Uwumbər aatuun uken nyan
ni Uwumbər Aadichal ni, ki
len mpəən pu ki tuk u ka
ntaalangbam pu na ke, “Di

saagərək chee tijikaar; ba pu?
ni ɲeer lijikaacheel. Dulnyaa
aajikaar biir a.”

¹⁶ Le u ka ntaalangbam pu
na di waagərək chee dulnyaa
aajikaar.

¹⁷ Le Uwumbər aatuun
uken nyan ni Uwumbər
Aadichal li bi paacham na ni.
U mu nan joo gərək u ka na.

¹⁸ Le Uwumbər aatuun
uken nyan ni kitorək aabim-
biln chee. Uma le ye mmii
aayidaan. Le u teen mpəən
pu ki tuk Uwumbər aatuun
u joo gərək u ka na ke, “Di
saagərək u ka na ker ndaan
aasubil ɲi bi dulnyaa ni na;
ba pu? ɲisubil ngbaan pur a.”

¹⁹ Le Uwumbər aatuun ng-
baan di waagərək ker dulnyaa
aasubil ngbaan, ki di ɲa libu-
usakpeln li ponn ni bi ɲmaani
ɲisubil ki nyani ɲaanyun na.
Nima le mək Uwumbər aah
ga bii binib bi kaa dii u na pu
na.

²⁰ Le bi taa ɲisubil ngbaan
pu libuusakpeln ngbaan
ponn ni, kitiɲ aagbaan, ki
nyan ɲaanyun. Le nsin nyan
libuul ngbaan ni, ki wiir aan
utaan yaa sil mu ponn ni kan,
u ga ɲmaa liin na, ki puu ti saa
mal ikui ilee aafəfək aah bi pu
na.

15

Gbelngbeln aafalaa na

¹ M nan ki kan lijinjir
aawan niken paacham. Ni
nan ye tiwankpaan, le ki
gar mi pam. M nan kan
Uwumbər aatuuntiib bilole
bi joo ni falaa bilole na. Falaa
ngbaan ga li ye gbelngbeln

* 14:14 : Lik Daniel 7.13.

aafalaa la; ba pu? falaa ngbaan aapuwɔb Uwumbɔr aarjuul ga sɔŋ.

² Le m kan tiwan ni naahn nnyusakpem mu mmii ŋmal mu ponn ni na, le mu wiin chain ke kinimbilik na. Le m kan binib bi nyan, kaa dii upeel ngbaan, ni liwaal li naahn u na, kaa gaa waadaan ki ye waayimbiil aanamba na; bi ka nnyusakpem mu wiin chain ke kinimbilik na chee, ki joo tibar ti Uwumbɔr tii bi na,

³ ki gaa ilahn i ye Upihbo ngbaan ni Uwumbɔr aatu-tunn Moses aalahn na ke,

“Tidindaan Uwumbɔr u yeh mpɔɔn mɔmɔk na, saatuln ye litukpaan ki gar binib pam.

Saasan ye nsanyaan, ki mu ye nsan bamɔnn.

Si le ye Ubɔr n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

⁴ Tidindaan, ŋma bi, kaan san si ki nyun si?

Si baanja le ye chain.

Ŋnibol mɔmɔk ga dan ki nan gbaan aanimbiin ni ki doon si;

ba pu? binib mɔmɔk kan saatunyaan.”

⁵ Nimina aapuwɔb le m kan ke bi nan chuu piir Uwumbɔr Aapepel li bi chain chain na aan li bi waabool ponn ni paacham na,

⁶ le Uwumbɔr aatuuntiib bilole bi joo ni falaa bilole na nyan ni li ponn ni, ki pee ŋjikepepiin ŋi bi chain na, ki buu salmaa aagbapapann bibij pu.

⁷ Le tiwanfuurkaan ninaa ponn ni nibaa di salmaa

aasambil ŋilole tii Uwumbɔr aatuuntiib bilole ngbaan. Uwumbɔr u bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na aarjuul aah fii pu na le gbii ŋisambil ngbaan.

⁸ Le Uwumbɔr aanyun ni waapɔɔn cha inmanyuu gbiin waadichal. Ubaa aa ŋmaa koo lidichal ngbaan ni ki nan saa buyoonn falaa bilole bi Uwumbɔr aatuuntiib bilole joo ni bi na ga pii dulnyaa ni aanib ki doo na.

16

Uwumbɔr aarjuul aasambil

¹ Le m ŋun nneel sakpiin nyan ni Uwumbɔr Aadichal ni, ki tuk Uwumbɔr aatuuntiib bilole ngbaan ke, “Li cha ti di falaa u bi ŋisambil ŋilole ni na kpir dulnyaa ni; ba pu? Uwumbɔr gee liŋjuul bi pu.”

² Le Uwumbɔr aatuun ubaa buen ki ti di falaa u bi waasambil ni na kpir dulnyaa ni. Le ni ŋa ibuun i wu sakpen na ki baan binib bi kpa upeel ngbaan aadaan ki dii waawaal na pu.

³ Le Uwumbɔr aatuun leler mu di falaa u bi waasambil ni na kpir nnyusakpem ponn ni. Le nnyusakpem ngbaan aanyun kpaln nsin ke linikpol aasin na. Le tiwan nimɔk bi nnyusakpem ponn ni na kpo.

⁴ Le Uwumbɔr aatuun tatar mu di falaa u bi waasambil ni na kpir ŋimɔɔ ni, ni inyunbun ni. Le nnyun ngbaan kpaln nsin.

⁵ Le m ŋun Uwumbɔr aatuun u ye nnyun aayidaan na len ke, “Uwumbɔr u ye

chain daan, ki nan bi, ki beenin bi na, saah daa binib ngbaan aatafal kina na, aa ŋa ni ŋan;

6 ba pu? bi ku saanib ni saabɔnabtiib ki cha baasin nyan, le aa mu cha baanyun kpaln nsin bi nyu. Bi ŋeer kina la.”

7 Le m ŋun nneel nyan ni kitork aabimbiln ni ki len ke, “Tidindaan Uwumbɔr, u yeh mpɔɔn mɔmɔk na, ni ye mbamɔn, aa jin binib tibɔr mbamɔn ki ŋa bi naah ŋeer bi pu na.”

8 Le Uwumbɔr aatuun nar mu di falaa u bi waasambil ni na kpir nwiin pu. Le Uwumbɔr cha mu seer binib ke mmii aah seer pu na.

9 Le ntoton sakpen seer binib. Le bi sii Uwumbɔr u kpa mpɔɔn ki cha bi ji falaa kina na. Baa kpeln baabimbin, kaa nyuŋ u.

10 Le Uwumbɔr aatuun ŋmuŋmur mu di falaa u bi waasambil ni na kpir upeel ngbaan aabɔrjal pu. Le waanaan bɔln. Le binib junni bilambil iween pu.

11 Iween ngbaan pu, ni ibuun ngbaan pu, le bi seei Uwumbɔr u bi paacham na, kaa kpeln baabimbin, kaa di cha baatunwanbir.

12 Le Uwumbɔr aatuun loloob mu di falaa u bi waasambil ni na kpir limɔɔsakupeln li bi yin li ke Yufrates na ni. Le laanyun foor, ki ŋa nsan ki tii bibɔrb bi nyan ni liwipuul wɔb na.

13 Le m kan tiyayaar ti naahn titaateeraakpann na

titaa nyan ni kipeewanbiik, ni upeel ngbaan, ni waabɔnabr u ŋmanni binib na aamɔi ni la.

14 Tiyayaar ngbaan ye kinimbɔŋ yaan la, le ki tun lijnjiir aatun, ki buen dulnyaa wee ni aabɔrb mɔmɔk chee, ki ti kuun bi, ke bi to butɔb, Uwumbɔr u yeh mpɔɔn mɔmɔk na aawiinsakpiin daal.

15-16 Tiyayaar ngbaan nan kuun bi lipepel libaa wɔb. Hiibru* aaliin ponn ni bi yin nima chee ke Amagedonn. Le Yesu bui ke, “Li pel man, m ga dan ke unaayuk aah choo pu na la. Uwumbɔr aanyoor bi binib bi si kii bundaln m ga nan fuu ni na, ki lik baawanpeenkaan ke bi taa chuun biŋmeen, ki taa ji inimɔn.”

17 Le Uwumbɔr aatuun lolole mu di falaa u bi waasambil ni na kpir libuln pu. Le nneel sakpiin nyan ni Uwumbɔr aabɔrjal li bi waadichal ni na, ki len ke, “Ni ŋa doo a.”

18 Le utaal moor, kifuuk mu faa, le utaal teen, le kitin den sakpen ki ti nyaj. Uwumbɔr aah nan naan binib buyoonn na, kitin aa nan den sakpen ke kaah den n-yoonn ngbaan sakpen pu na.

19 Le kitisakpen ngbaan aadir mɔmɔk yakr nfum mutaa ki lir kitin. Ninibol mɔmɔk aatim mu lir kitin a; ba pu? Uwumbɔr aa suln kitisakpen Babilon ngbaan aanib aatunwanbir bɔr, ki tii bi kiyikuuk ki gbii ndaan mu

* 16:15-16 : Hiibru aaliin ye Juu yaab aaliin la.

ye waanjuul sakpen na, ki cha bi nyu.

²⁰ Le njidik məmək muin nnyun ni kaa ki bi, njjoo məmək mu lir.

²¹ Le utaal nun njitaatakpabil sakpiin, ki lir binib pu. Ni məmək nan nyuun ke njikaabim bətə aah nyuun pu na. Le binib sii Uwumbər njitaatakpabil ngbaan aabəbir pu; nj nan ja bi falaa pam.

17

Upiidagookpaan na aabər

¹ Le Uwumbər aatuuntiib bilole bi joo njisambil njilole ngbaan na ubaa dan ki nan len m chee ki bui mi ke, “Dan do, aan m nan mək si Uwumbər aah ga daa upiidagookpaan u bi nnyunkpaan chee na aatafal pu na.

² Dulnyaa aabərb gər chaa upiidagoor ngbaan chee. Dulnyaa aanib mu gər chaa u chee ki nyu waadagoor aadaan ki gbii.”

³ Le Uwumbər Aafuur Nyaan fir m pu, le waatuun ngbaan yoor mi ki di buen nteersakpiin ni. Le m ti kan upii ubaa dik upeel u man na pu. Njyimbil nj seei Uwumbər na nan bi upeel ngbaan aawon məmək pu. U nan kpa njyil njilole ni iyiin kipiik.

⁴ Upii ngbaan nan pee tiwanpeenkaan nyaan, nibaa chee man, niken chee mu bən ke nsiin na, ki pee nleen mu njan ki kpa kidaak na uneen ni. Waawanpeenkaan pu nan ye salmaa ni njitakpabinyaan nj kpa

kidaak na. U nan joo salmaa aasambil unjaal ni. Tiwan ni kaa njan, ki ye waadagook aawan, ki kpa tijəj na nan gbii waasambil ngbaan ni.

⁵ Liyimbil li aatataa bəə na nan njmee paa uyigbeer pu. Liyimbil ngbaan le ye ke, “Kitisakpenj Babilonj ki ye bipi-idagoob ni bininsum məmək aana na.”

⁶ Le m kan upii ngbaan gbii ndaan ki də; ba pu? u nyun Uwumbər aanib aasin, ni binib bi kpo Yesu pu na aasin ki gbii.

Maah kan u na, le ni gar mi pam.

⁷ Le Uwumbər aatuun ngbaan baa mi ke, “Ba pu ni gar si? M ga kpiir upii ngbaan aabər, ni waah dik upeel u pu na aabər aatataa, ki tuk si.

⁸ Upeel u kpa njyil njilole ni iyiin kipiik aan aa kan u na, u nan bi, kaa ki bi. Ni yaa kpee siib kan, u ga nyan ni libuul li nyoo kaa kpa limək na ni, ki cha nin chee bi ga kuln u. Le dulnyaa ni aanib bi aayimbil aa njmee liməfal aagbanj ni buyoonn Uwumbər aa nan kee naan dulnyaa wee na, yaa kan upeel ngbaan kan, ni ga gar bi pam; ba pu? u nan bi, kaa ki bi, ki ga ki gir ni.

⁹ “Unii umək kpa nlan na, u dakl lik ki bee nimina aatataa. Upeel ngbaan aayil njilole na njan njjoo njilole nj upii ngbaan ka nj pu na, ki mu njan bibərb bilole.

¹⁰ Bibərb bilole ngbaan ponn ni binjmu lir a, ubaa laa bi dandana wee, uken aa kee fuu ni. U yaa nan fuu ni kan,

waan ki yunn.

¹¹ Upeel u nan bi, kaa ki bi na le ḡaḡ ubər niniin, ki ye bibərɓ bilole ngbaan ponn ni ubaa, ki cha nin chee bi ga kuln u na.

¹² “Saah kan iyiin kipiik i na, i ḡaḡ bibərɓ kipiik bi kaa kee ji nnaan na la. Bi ni upeel ngbaan ga kan bibərɓ aapɔɔn, ni yunn siib.

¹³ Bibərɓ kipiik ngbaan kpa kimɔbaan, ki di baapɔɔn ni baayiko tii upeel ngbaan.

¹⁴ Bi ga faa Uwumbər Aapihbo butəɓ. Le Upihbo ngbaan ga nyan bi; ba pu? u ye dindatiib məmək Aadindaan, ki ye bibərɓ məmək Aabərɓkpaan la. Binib bi dii u na le ye waah nyan bi ki yin bi na, le bi si uchaḡ ni.”

¹⁵ Le Uwumbər aatuun ngbaan ki bui mi ke, “Aa kan nnyunkpaan mu upiidagoor ngbaan ka mu chee na. Nnyunkpaan ngbaan ḡaḡ binib la. Bi ye ḡitimbol məmək aanib bi bi dulnyaa wee ni, ki len iliin imək bi dulnyaa wee ni na.

¹⁶ Saah kan iyiin kipiik i na ni upeel ngbaan ga li nan upiidagoor, ki ga yoor waawan məmək ki cha u chuun uḡmeen, ki ga ji waawon ki see u mmii;

¹⁷ ba pu? Uwumbər le cha bi ban bi ḡa waageehn, ki cha bi kpa kimɔbaan ki di baanaan tii upeel ngbaan u ji ki nan saa buyoonn Uwumbər aah len pu na nan ḡa.

¹⁸ “Saah kan upii u na, u ye kitisakpeḡ ki ye dulnyaa ni

aabərɓ aayidaan na la.”

18

Babiloḡ aalirn

¹ Nimina aapuwəɓ, le m ki kan Uwumbər aatuun uken nyan ni paacham ki sunn ni, ki kpa mpɔɔn sakpen, ki wiin chain ki woln dulnyaa wee ni,

² le ki len mpɔɔn pu ke, “Kitisakpeḡ Babiloḡ lir a. Ki lir kookoo a. Bipənib, ni tiyayaar, ni tiwanbir, ni inyoon i bir ki kɔ na baanja le koo nima chee;

³ ba pu? ḡinibol məmək nyun ndaan mu ye kitiḡ ngbaan aadagook aakpeek na, le dulnyaa ni aabərɓ ḡər chaa ki chee. Binib bi chuun tiir na nan kan tinyoor sakpen ki pu; ba pu? kaanib nan ban tiwanyaan ki ti nyan.”

⁴ Le m ki ḡun nneel nyan ni paacham ki len ke, “Maanib, nyan ni kitiḡ ngbaan aanib chee, ki taa kpaan tun titunwanbir bi chee, ki taa ji falaa u bi ga ji u na;

⁵ Kitiḡ ngbaan aatunwanbir muun ki wiir ki ti fuu paacham,

le Uwumbər aa suln kaatunwanbir.”

⁶ U bui ke, “Teen kitiḡ ngbaan kaah nan tii pu na.

Teen ki kaah nan tun pu na mfum mulee.

Gbiin kaayikuuk ndaan mu pɔɔk jer kaah tii biken na mfum mulee.

⁷ Kitiḡ ngbaan nan nyun kibaa ki gaa tiwanyaan ki ti nyan.

Cha ki ji falaa ki li kpa
mpombiin ki ti ki saa
kina;
ba pu? ki len kisui ni
ke ki ye ubərpii, kaa ye
ukpopii,
kaan kan mpombiin
kpala.

8 Nima pu le falaa ga pii kitin
ngbaan liwinbaal.

Iweenbir, ni mpombiin,
ni nkon ga lir ki pu.

Le mmii ga gaa kitin ngbaan
məmək; ba pu?

Tidindaan Uwumbər
u dar kitafal na kpa
mpəon sakpen."

9 Tə, dulnyaa aabərbi bi
nan gər kitin ngbaan chee
ki jin kaawanyaana na yaa
kan mmii gaal kitin ngbaan,
ki kan inmanyuu fii paacham
kan, bi ga li wii ki kaani.

10 Kitin ngbaan aafalaa pu
bi ga li san ijawaan, ki ga li si
dandar, ki len ke, "Kitisakpen
Babilon ki nan kpa mpəon na,
tibəbir bi ki pu. Ntafadaan pii
ki liwinbaal."

11 Le binib bi chuun tiir dul-
nyaa ni na mu ga wii ki li
kpa mpombiin kitin ngbaan
pu; ba pu? ubaa aan ki
daa baawan. 12 Ubaa aan ki
daa baasalmā, ni tikunabr,
ni nitakpabil ni nan ki kpa ki-
daak na, ni ileen i kpa ki-
daak na, ni njekenyaana, ni
njeken ni bən ke nsiin na, ni
ni man na, ni njkpanyaan, ni
iluub aanyin aasambil, ni idə
aasambil ni kpa kidaak na, ni
tikur aawan, ni nitakpanyaan
aawan,

13 ni tikpin aawan, ni
kinimbəəpan, ni tulalee,
ni nkpanmirkoo, ni tulalee

aayon mu bi joo toor kitork
na, ni ndaan, ni nkpan, ni
boroboro aayon, ni tijikaar,
ni inaa, ni ipiih, ni itaan, ni
təroku tiib, ni binaagbiib, ni
binib aaməfal.

14 Tijikaar nyaan ti kitin
ngbaan aanib aanibil nan
man ti pu na, taa ki bi bi
chee. Tiwanpeenkaan ni nan
na ni tiwanyaan məmək wan
a. Baan ki kan ni.

15 Binib bi chuun tiir tiwan
nimina kitin ngbaan ponn
ni ki kan tinyoor na ga san
ijawaan kitin ngbaan aafalaa
pu, ki ga li si dandar ki wii, ki
kpa mpombiin,

16 ki len ke, "Tibəbir bi
kitisakpen ngbaan pu la.
Kaanib nan pee njikekenyaana,
ni njikeken ni bən ke nsiin na,
ni njikeken ni man na, ki nan
kpa salmaa ni nitakpabil ni nan
ki kpa kidaak na, ni ileen i nan
ki kpa kidaak na.

17 Liwinbaal le li-
wankpasakpeln ngbaan
məmək bee yəli."

Le binədam məmək, ni
binib bimək koo inəi ni
ki chuun na, ni binəjaab
məmək, ni binib bimək ji
nnyusakpem aatuln ponn ni
na, bi məmək si dandar

18 ki lik mmii aah gaal ki-
tin ngbaan pu na, le ki tar
ke, "Kilatin ki bi ke kitisakpen
ngbaan na?"

19 le ki faa kitangbaak
na biyil pu, ki wii ki li kpa
mpombiin ki len ke, "Tibəbir
bi kitisakpen ngbaan pu
la. Binədam bimək chuun
nnyusakpem pu na nan kan
tinyoor pam; ba pu? kitin

ngbaan aanib nan daa bi chee tiwan ni kpa kidaak na. Liwinbaal le kitinj ngbaan məmək kuln a.”

²⁰ Tɔ, nimi bi bi paacham na, ni Uwumbər aanib, ni Yesu aakpambalb, ni Uwumbər aabənabtiib, ni li kpa mpopiin kitisakpen ngbaan aah kuln pu na pu; ba pu? Uwumbər teen ki kaah ɲa nimi bakaa u na, ki daa kitafal.

²¹ Tɔ, le Uwumbər aatuun mpɔndaan yoor litakpal li naahn kinaak sakpen na, ki di mee lii nnyusakpem ponn ni, le ki bui ke, “Kina le bi ga yoor kitisakpen Babilonj ki di lii. Kaan ki li bi.

²² Ubaa aan ki li ɲun binib bi gbaa tibar na, ni binib bi gaa ilahn na, ni binib bi pii ɲiwul ni kakaan tiib na pu, kitinj ngbaan ponn ni. Ututunn ubaa mu aan ki li bi ki ponn ni. Upii ubaa mu aan ki nan tijaakar ki ponn ni.

²³ Karyaa ubaa mu aan ki li wiin ki ponn ni. Uja ubaa mu aan ki yoor upii ki ponn ni. Upii ubaa mu aan ki mən uja ki ponn ni. Binib bi chuun tiir tiwan ki ponn ni na nan ye mpɔndam la. Kaanib nan ɲani inyək ki ɲmanni ɲinibol məmək.”

²⁴ Uwumbər daa kitinj ngbaan aanib aatafal; ba pu? bi ku waanib, ni waabənabtiib, ni binib bimək kpo u pu na. Baasin bi kitinj ngbaan ponn ni.

19

¹ Nimina aapuwɔb le m ɲun nneel mu naahn kinipaak

sakpen na aaneel paacham. Bi len ke, “Haleluya, Tidindaan Uwumbər le gaa timi lii. Uma le yeh nnyun, ni mpakm, ni mpɔɔn.

² U jin binib tibər mbaməm ki ɲa bi naah ɲeer bi pu na. U jin upiidagookpaan u nan cha dulnyaa ni aanib gər kidagook na aabər, ki daa utafal; ba pu? u nan ku uma Uwumbər aatutum.”

³ Le kinipaak ki bi paacham na ki len ke, “Haleluya. Inmanyuu nyan kitinj ngbaan ni ki ga fii paacham n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”

⁴ Le bininkpiib moninko ni binaa ngbaan, ni tiwanfukurkaan ninaa ngbaan gbaan kitinj ki pak Uwumbər u ka libərjal pu na, ki len ke, “Amii. Haleluya.”

Upihbo ngbaan aajim

⁵ Le nneel nyan ni libərjal chee ki len ke, “Nimi bimək ye timi Aawumbər aatutum ki san u na, biwaatiib ni bipɔndam, ni məmək pak u man.”

⁶ Le m ɲun nneel mu naahn kinipaak sakpen aaneel, ki naahn bunyɔb sakpem aanyun aah fuuk pu na, ki fuuk ke utaal aah tar mpɔɔn pu na, len ke, “Haleluya. Dandana wee Tidindaan Uwumbər u kpa mpɔɔn məmək na le joo tiwan məmək.

⁷ Cha ti li mɔɔni ki li kpa mpopiin sakpen ki nyun u;

ba pu? ni ɲeer Upihbo ngbaan yoor upuu.* Le upuugor ubaa.

⁸Uwumbər tii u ɲikekenyaan ɲi bi chain ki wiin na, u di gbab.” ɲikekenyaan ngbaan le ye Yesu aanib aatunyaan.

⁹Le Uwumbər aatuun ngbaan bui mi ke, “ɲmee ke: Binib bi Uwumbər yin bi ke bi dan ki nan ji Upihbo ngbaan aabəndinn aajikaar na, Uwumbər aanyoor bi bi pu.” Le Uwumbər aatuun ngbaan ki len ke, “Uwumbər aabər ti ye tibamənn na le na.”

¹⁰Le m gbaan kitiɲ utaafar chee, le ki ban ke m pak u. Le u bui ke m taa ɲa kina; ba pu? u mu po ye m ni nnaabitiib bi joo tibər ti Yesu kpiir na aatu-tuɲeer la, ke m pak Uwumbər baanja.

Tə, tibər ti Yesu kpiir na le tii waabənabtiib mpəɔn ke bi len.

Unii u dik utapiin pu na

¹¹Le m kan kitaapaak chuu piir, ki kan utapiin. U dik u pu na aayimbil le ye ke, “Mbaməndaanyaan.” U yaa ji binib tibər kan, u tii bi baabamən, ki mu dii nsanyaan ki ti to butəb.

¹²Unimbil wəb wiin ke mmiigaal na. Ubər aayikpupur ti wiir na bi uyil pu. Waayimbil ɲmee u pu. Ubaa aa nyi liyimbil ngbaan see uma baanja.

¹³U pee kikipalk ki bi di ki məɔn nsin ni na. Bi yin u ke “Uwumbər Aaməboln.”

¹⁴Le Uwumbər aatuun-tiib bi bi paacham na paa upuwəb, ki dik itapiin pu, ki pee ɲikekepiin ɲi ɲan ki bi chain na.

¹⁵Le kijaak aajuk ki ka na bi uməb ni, ke u ti nyan ɲinibol məmək. U ga di tikur aadabil ki li joo bi mpəɔn pu, ki ga ɲa bi ke binib aah taar ɲisubil pu libuusakpeln ponn ni ki nyani ɲaanyun pu na, le ki mək bi Uwumbər Mpəɔnsakpiindaan aah gee liɲuul pu na.†

¹⁶Liyimbil nan ɲmee waak-palk pu, utaapaln chee ke, “Bibərb məmək Aabər kpaan ni dindatiib məmək Aadindaan.”

¹⁷Le m kan Uwumbər aatuun ubaa si nwiin ni. Le u teen mpəɔn pu ki yin inyoon imək laani paacham na, ke i dan ki nan ji tijikaar sakpenn ti Uwumbər ga tii i na,

¹⁸ti ye bibərb aawon, ni butəb aajab aaninkpiib aawon, ni bipəɔndam aawon, ni itaan aawon, ni binib bi dik i pu na aawon, ni binib məmək aawon, bi ye binaagbiib ni bi kaa ye binaagbiib na, ni bi ye biwaatiib, ni bi ye bipəɔndam na aawon la.

¹⁹Le m kan upeel ngbaan, ni dulnyaa aabərb ni baajab məmək kuun təb chee, bi ti to unii u dik utaan pu na, ni waatuuntiib butəb.

²⁰Le u chuu upeel ngbaan, ni waabənabr u nan tun lijinjiir aatun unimbiin ni ki ɲmanni binib bi nan gaa upeel ngbaan aadaan ki dii waawaal na. Bi nan chuu

* 19:7 : Upihbo le ye Yesu. Upuu le ye waanib. † 19:15 : Lik Ilahn 2.9.

upeel ngbaan ni waabɔnabr ngbaan ki di ɲa chirbil aamii sakpiin ni, bifuub.

²¹ Le unii u dik utaan ngbaan pu na di kijaak aajuk ki bi umɔb ni na ku baajab ngbaan mɔmɔk. Le inyoon mɔmɔk jin baawon ki ti bab.

20

ɲibin lichur na

¹ Le m kan Uwumbɔr aatuun nyan ni paacham ki ɲub libuul li nyoo kaa kpa limɔk na aajaalen ɲasaafii, ni tikululn sakpenn, unjaal ni.

² U nan chuu kipeewanbiik ki ye kinimbɔɲ aan bi yin ki ke Uwaa u Yunn na, ki ki yin ki ke Defil,* ki ki yin ki ke Sintana na, le ki di tikululn ngbaan buu ki,

³ ki di ki ɲa libuul ngbaan ni, ki di libiil biin, ki lan, ke ki li bi ni ponn ni ɲibin lichur, ki taa ki ɲmanni binib ki ti saa buyoonn ɲibin lichur ngbaan ga jer na. N-yoonn ngbaan aapuwɔb, see bi chuu buur ki, ki di ki lii, ni yunn siib.

⁴ Le m kan ɲibɔrjal, ni binib bi ka ɲi pu na. Le Uwumbɔr tii bi nsan ke bi ji binib tibɔr. Bi nan ye binib bi nan kpo Yesu pu na aawiin. Binib nan chuu gii biyil lii; ba pu? bi nan moon tibɔbamɔnn ti Yesu nan kpiir na ni Uwumbɔr aabɔr. Baa dii upeel ngbaan, bee waawaal, kaa gaa waadaan biyigbeer pu, bee biɲaal pu. Bi nan kpa limɔfal ki jin nnaan Kristo chee ɲibin lichur.

⁵ Bima le ye binib bi puen fikr nkun ni na. Bitekpiib bi gur na aan ki kan limɔfal ki nan saa buyoonn ɲibin lichur ngbaan ga jer na.

⁶ Binib bi puen fikr nkun ni na kpa mpopiin; bi ye Uwumbɔr aanib la. Baan ki kpo lelee. Bi ga li ye bitotoorb ki tun lituln tii Uwumbɔr ni Kristo, ki ga ji nnaan u chee ɲibin lichur.

Kinimbɔɲ aalirn

⁷ ɲibin lichur ngbaan yaa jer kan, Uwumbɔr ga cha bi nyan kinimbɔɲ kiyondiik ni, ki di ki lii.

⁸ Le ki ga buen ki ti ɲmann ɲinibol ɲi bi dulnyaa wee mɔmɔk ni na, ki ti kuun bi, bi ti to butɔb. ɲinibol ngbaan aayimbil le ye Gog, ni Magog. Bi wiir ke nnyusakpem aatambol aah wiir pu na,

⁹ ki chuun gbii dulnyaa aapepel mɔmɔk ni, ki si gob kitin ki Uwumbɔr gee ki, aan waanib bi nima chee na. Le mmii nyan ni Uwumbɔr do ki nan wun bi mɔmɔk.

¹⁰ Le Uwumbɔr chuu kinimbɔɲ ki ɲmann bi na, ki di ki ɲa chirbil aamii ni, upeel ngbaan ni waabɔnabr u nan ɲmanni binib na aah bi nin chee na. Le bi ga ji falaa, nwiin pu ni kinyeek ki ti saa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

Kookoo aabɔjil

¹¹ Le m kan libɔrjal pipiln sakpeln, ni u ka li pu na. Le kitin ni paacham san nyan u chee, kaa ki bi.

* 20:2 : Defil ni Sintana ye kinimbɔɲ aayimbil ɲiken la.

¹² Le m kan bitekpiib, bi ye bipɔ̀ɔndam ni bi ye bi-waatiib na, si libɔ̀rjal ngbaan aanimbiin ni. Le u kpar tigbann, ki ki kpar kigban kiken, ki ye limɔ̀fal aagban na, ki jin bitekpiib tibɔ̀r, baabɔ̀r aah ηmee tigbann ngbaan ponn ni pu na, baah nan tun pu na.

¹³ Le bitekpiib mɔ̀mɔ̀k nyan ni kitekpiitinj ni, ki si nima; binib bi nan bee nnyusakpem ponn ni na, bi mu nyan ni ki si nima. Le u jin bi mɔ̀mɔ̀k tibɔ̀r baatuln aah ye pu na.

¹⁴ Le u di nkun ni kitekpiitinj ηa mmii sakpiin ponn ni. Mmii ngbaan le ye lelee aakun.

¹⁵ Le bi di binib bimɔ̀k aayimbil aa ηmee limɔ̀fal aagban ni na ηa mmii ngbaan ponn ni.

21

Paacham pɔ̀ɔn ni kitipɔ̀η

¹ Le m kan paacham pɔ̀ɔn, ni kitipɔ̀η; njan aapaacham, ni njan aatinj na jer a. Nnyusakpem mu aa ki bi.

² Le m kan kitinj ki bi chain, ki ye Jerusalem pɔ̀ɔn na, nyan ni Uwumbɔ̀r chee paacham, ki gor ke ubɔ̀ndinn u ban u mɔ̀n tichal na aah gor ubaa pu pu na.

³ Le m ηun nneel sakpiin libɔ̀rjal ngbaan chee len ke, “Lik, Uwumbɔ̀r do bi binib chee, le u ga li bi bi chee. Bi ga li ye waanib. Uma ubaa ga li bi bi chee ki ga li ye Baawumbɔ̀r,

⁴ ki ga per bi tinyunyunn mɔ̀mɔ̀k. Nkun aan ki li bi;

mpombiin mu aan ki li bi; iwiil mu aan ki li bi; iween mu aan ki li bi; ba pu? ti-wankpok mɔ̀mɔ̀k jer a.”

⁵ Le Uwumbɔ̀r u ka libɔ̀rjal ngbaan pu na len ke, “Lik, m ηa tiwan mɔ̀mɔ̀k nipɔ̀nn.” Le u mu bui mi ke, “Nmee kina; ba pu? tibɔ̀r timina ye mbamɔ̀n, ki ga sil ηa kina.”

⁶ Le u ki bui mi ke, “M ηa tiwan ngbaan mɔ̀mɔ̀k doo. Min le ye Alfa ni Omega, mpiin ni ndoon ngbaan. Unii umɔ̀k nnyunyuu chuu u na, m ga tii u limɔ̀fal aanyun, le waan pa nibaa.

⁷ Unii umɔ̀k nyanj na ga li yeh tiwan mɔ̀mɔ̀k. M ga li ye Waawumbɔ̀r; u mu ga li ye maabo.

⁸ Le bijawaandam, ni binib bi yii mi na, ni bininsom, ni binikurb, ni bidagoob, ni bibɔ̀ɔb, ni biwaadam, ni binyamɔ̀ndam mɔ̀mɔ̀k ga li bi chirbil aamii ni. Nima le ye lelee aakun na.”

Jerusalem pɔ̀ɔn na

⁹ Le Uwumbɔ̀r aatuuntiib bilole bi joo kookoo aafalaa bilole ηisambil ηilole ponn ni na, bi ponn ni ubaa dan m chee ki nan bui mi ke, “Dan, aan m nan mɔ̀k si Ubɔ̀ndinn u ye Upihbo ngbaan aapuu na.”

¹⁰ Le Uwumbɔ̀r Aafuur Nyaan fir m pu, le Uwumbɔ̀r aatuun ngbaan yoor mi ki di buen lijoosakpeln li fɔ̀k na paab, le ki ti mɔ̀k mi Jerusalem aatinj ki ye chain na nyan ni Uwumbɔ̀r chee paacham,

¹¹ ki wiin chain Uwumbɔ̀r aanyunj pu, ki wiin chain ke

lichachatakpal li kpa kidaak
aan bi yin li ke Jasper na aah
wiin pu na.

¹² Ligoln sakpeln li fɔk na
mann gonn kitin ngbaan,
ki kpa ibisamɔi kipiik ni
ilee. Uwumbɔr aatuuntiib
ponn ni kipiik ni bilee mu
si ibisamɔi ngbaan mɔmɔk
chee. Israel yaab aanibol
kipiik ni nilee aayimbil n̄mee
ibisamɔi kipiik ni ilee ngbaan
mɔk pu.

¹³ Ibisamɔi itaa bi liwipuul
wɔb, itaa mu bi n̄ngangan, itaa
mu bi n̄nganii, itaa mu bi li-
wilir wɔb.

¹⁴ Ligoln ngbaan kpa
n̄dinyik kipiik ni n̄ilee. Upi-
hbo na aakpambalb kipiik ni
bilee aayimbil n̄mee n̄dinyik
ngbaan mɔmɔk pu.

¹⁵ Uwumbɔr aatuun u len
m chee na joo salmaa aadabil
u ti n̄an kitin ngbaan ki lik
kaah wiir pu na, ki n̄an ki lik
ligoln aabisamɔi aah waa pu
na, ki n̄an ki lik ligoln mu aah
fɔk pu na.

¹⁶ Kitin ngbaan nan ye lik-
pakpaln la. N̄ipepel mɔmɔk
n̄inaa aah waa pu na n̄ak la.
Le u di lidabil ngbaan n̄an ki
lik kitin ngbaan aah wiir pu
na. Le n̄ipepel n̄inaa mɔmɔk ye
mal lichur libaa ni ikui in̄mu,
ki mu fɔk kina la.

¹⁷ Le u n̄an ki lik ligoln
aapepeen. Ni ye n̄itaa ikui
ilee ni kipiik ni n̄ilooob, binib
aah n̄an̄ni n̄itaa pu na; le
Uwumbɔr aatuun ngbaan
n̄an kina.

¹⁸ Bi nan di litakpanyaan
li kpa kidaak aan bi yin li
ke Jasper na le maa ligoln

ngbaan. Kitin ngbaan ye
salmaa u bi chain na, ki wiin
ke kinimbilik ki bi chain na.

¹⁹⁻²⁰ Ligoln ngbaan
aadinyik nan ye n̄itakpanyaan
n̄i kpa kidaak na mɔmɔk
aabɔn la.

Njan aatakpal ngbaan nan
ye litakpanyaan li bi yin
li ke Jasper na,

lileler nan ye litakpanyaan
li bi yin li ke safir na,

litatar nan ye litakpanyaan
li bi yin li ke agate na,

linanar nan ye litakpa-
nyaan li bi yin li ke
emeral na,

lin̄mun̄mur nan ye litak-
panyaan li bi yin li ke
sardoniks na,

lilolooob nan ye litakpa-
nyaan li bi yin li ke
kaneliann na,

lilolole nan ye litakpa-
nyaan li bi yin li ke
krisolate na,

lininiin nan ye litakpa-
nyaan li bi yin li ke beril
na,

liwawaer nan ye litakpa-
nyaan li bi yin li ke topas
na,

kipiik nan ye litakpanyaan
li bi yin li ke kalsedoni
na,

kipiik ni libaa nan ye litak-
panyaan li bi yin li ke jas-
inte na,

kipiik ni nilee nan ye litak-
panyaan li bi yin li ke
ametis na.

²¹ Le ibisamɔi kipiik ni ilee
ngbaan nan ye n̄itakpanyaan
kipiik ni n̄ilee li bi yin li ke
peral na; i mɔmɔk nan ye
litakpanyaan libaaba. Kitin
ngbaan ponn ni aasan nan ye

salmaa u bi chain ki naahn kimbilik ki bi chain na la.

²² Maa nan kan Uwumbər Aadichal kitij ngbaan ponn ni; ba pu? Tidindaan Uwumbər u yeh mpəon məmək na, ni Upihbo ngbaan bi kitij ngbaan ponn ni, le binib dooni bi.

²³ Kitij ngbaan aa ban nwiin ni unmal li wiin ki ponn ni; ba pu? Uwumbər aah wiin pu na woln ki ponn ni. Kaakaryaa ye Upihbo ngbaan la.

²⁴ Kaawiin ga woln njinibol aanib pu, ke bi chuun. Dulnyaa aabərb ga li joo ni baawanyaan ki ponn ni.

²⁵ Kitij ngbaan aagoln aabisaməi kipiik ni ilee aan piin nwiin pu. Kinyeek aan li bi nima.

²⁶ Ninibol aanib ga li joo ni baawanyaan ki ponn ni.

²⁷ Tiwan ni kpa tijəŋ na nibaa aan koo ni ki ponn ni. Binib bi dii njwaa na ponn ni ubaa aan koo ni. Binib bi məln inyamən na ponn ni ubaa mu aan koo ni. Binib bi aayimbil njmee Upihbo ngbaan aaməfal aagban ni na baanja le ga koo ni.

22

¹ Uwumbər aatuun ngbaan nan mək mi liməəl li ye liməfal aanyun ki wiin chain na. Mu nyan ni Uwumbər ni Upihbo ngbaan aabərbal chee, ki puu dii kitij ngbaan aasan aakaasisik ni.

² Le liməfal aasui si liməəl ngbaan aapepel məmək njilee pu, le ki lu njisubil libiln ponn ni nfum kipiik ni mulee,

unmal unmal ponn ni. Isui ngbaan aafar le tii njinibol mək laafee.

³ Tiwan ni Uwumbər kə na nibaa aan li bi kitij ngbaan ni.

Uwumbər ni Upihbo ngbaan aabərbal ga li bi ki ponn ni; le waatutum ga tun lituln tii u,

⁴ ki ga kan unimbil wəb. Waayimbil ga li bi biyigbeer pu.

⁵ Kinyeek aan ki li bi. Baan li ban karyaa, kaan li ban nwiin; ba pu? Tidindaan Uwumbər le ga li wiin bi pu. Bi ga li ye bibərb ki cha n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

Yesu aah ga nan gir ni pu na

⁶ Le Uwumbər aatuun ngbaan bui mi ke, “Tibər ngbaan ye mbamən ki ga sil nja. Tidindaan Uwumbər u di Waafuur Nyaan tii waabənbatiib na tun ni waatuun u nan mək waatutum tiwan ni ga nja mala na.”

⁷ Tə, Yesu len ke, “Li pel man, m ga gir ni mala. Binib bi kii kigban kee aabər ti tuk timi tiwan ni ga nja na, Uwumbər aanyoor bi bi pu.”

⁸ Min Jənn le njun ki kan tiwan nimina. Maah njun ki kan ni məmək doo na, le m gbaan kitij, Uwumbər aatuun u mək mi tiwan ngbaan na aanimbiin ni, ki ban ke m pak u.

⁹ Le u bui mi ke, “Taa nja kina. Pak Uwumbər baanja. M mu ye saatutunjeer ubaa la, ni Uwumbər aabənbatiib bi ye aanaabitiib na aatutunjeer

la, ni binib bi kii kigban kee aabər na aatutunjeer la.”

¹⁰Le u ki bui mi ke, “Kigban kee aabər ti tuk timi tibər ti ga ŋa na, taa joo ti aabaa; ba pu? naan yunn, ti ga ŋa.

¹¹Unii umək tun lituln li kaa ŋan na, u li beenin tun kina. Unii umək tun tijəŋ aat-uln na, u li beenin tun kina. Unii umək tun lituln li ŋan na, u li beenin tun kina. Unii umək bi chain na, u li beenin bi chain.”

¹²Yesu len ke, “Li pel man, m ga gir ni mala, ki ga li joo ni ipiin ki nan tii unii məmək ipiin waatuln aah ŋeer pu na.

¹³Min le ye Alfa ni Omega, njan yoo ni gbelngbeln yoo, mpiin ngbaan ni ndoon ngbaan.”

¹⁴Tɔ, binib bi finn baawan-peenkaan ki ŋa ni chain na, Uwumbər aanyoor bi bi pu. Bi ga li kpa nsan ke bi moo liməfal aasubil, ki dii kitin ngbaan aabisaməi ni ki koo ni.

¹⁵Le tiniwanbir, ni bibəəb, ni bidagoob, ni binikurb, ni biwaadam, ni binyaməndam, ni biŋmanɲmannim ma kan, baan koo ni kitin ngbaan ni.

¹⁶“Min Yesu tun ni maatuun u nan tuk nimi tibər tee, ni ti tuk maanib. M ye

Ubər David aayaabil, ki ye liŋmabil naanyuun li wiin chain na.”

¹⁷Uwumbər Aafuur Nyaan ni Yesu aanib bui ke, “Dan.”

Unii umək ŋun na, u mu bui ke, “Dan.”

Unii umək nnyunyuu chuu u na, u mu dan. Unii umək ban na, u mu dan ki nan nyu liməfal aanyun, ki taa pa ni-baa.

Kookoo aabər

¹⁸M sur unii umək ŋun kigban kee aabər ti tuk timi tiwan ni ga ŋa na, unii ubaa yaa di tibər tiken kpee tibər ngbaan pu kan, Uwumbər ga di falaa u ŋmee kigban kee ponn ni na kpee u.

¹⁹Unii ubaa yaa bar kigban kee aabər ti tuk timi tiwan ni ga ŋa na kan, Uwumbər aan cha u moo liməfal aasubil, kaan cha u koo ni kitin ki bi chain na ponn ni, tiwanyaan ni bi ŋmee kigban kee ponn ni na.

²⁰Yesu u tuk timi tibər tee na bui ke, “Een, m ga gir ni mala.”

Mbamən, Ndindaan Yesu, dan.

²¹Tidindaan Yesu ŋa tinyoor ŋa waanib məmək pu. Amii.